

Pärnumaa aastaraamat 2014–2016

Pärnu 2017

Väljaandja Pärnu Maavalitsus

Käesoleva aastaraamatu ilmumine sai võimalikuks tänu Siseministeeriumi maakondliku arendustegevuse programmi ja Pärnumaa Omavalitsuste Liidu toele.

Küljendus ja trükk: Hansaprint OÜ, www.hansaprint.ee

Muutuste aeg!

Aeg on kõige targem nõuandja!

Hoiate käes järjekordset Pärnumaa aasta-araamatut, mis annab ülevaate meie maakonna inimeste tegemistest ja kordaminekutest viimasel kolmel aastal.

Antud raamat on kindlasti eriline ja seda läbi mitme aspekti.

Esiteks on tegemist kümnenda Pärnumaa aastaraamatuga ehk juubeliraamatuga!

Teiseks, kui järgmine raamat ilmub on Eesti riigis toimunud suured muudatused nii riigihaldamises kui -valitsemises. 2016. aastal toimunud haldusreformi käigus jätkavad üheksateistkümne Pärnumaa omavalitsuse asemel seitse, kellest suurim on Pärnu linn ja väiksem Kihnu vald. Haldusreformi käigus on suurenenud nii Pärnumaa territoorium kui rahvaarv ajaloolise Läänemaa arvelt – meie maakonnaga liituvad Lihula ja Hanila vald. Suletakse ajaloolised 100-aastased maavalitsused, kes on läbi aja seisnud ja hoolitsenud maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu eest. Milline on nende tegude ja muutuste hind Pärnumaale, saame teada aastate pärast.

Aastad 2014–2016 töid meile kaasa Pärnumaa ühistranspordikeskuse asutamise ja ühise korraldamise. Mitmete maakonna- ja teemaplaneeringute vastuvõtmise ja kehtestamise. Rail Baltica tras-sikoridori kokkuleppimise ning investee-ringu kokkulepped erinevatesse kiiretesse ühendustesse nagu Via Baltica, Pärnu lennujaam, Kihnule uus praam Kihnu Virve. Lisaks keskse ja uudse rannastaadioni, riigigümnaasiumi, investee-ringu kokkuleppeid esmatasandi tervisekeskuste arendamisse. Meile tuli Euroopa maksumaksja raha piirkonna konkurentsi tugevdamise meetmest (umbes 7,6 miljonit ja linnali-

sest meetmest umbes 13 miljonit) tänu millele ehitatakse uus ühistranspordi keskterminal, rajatakse ühtne ühistranspordi piletisüsteem, luuakse töökohti, parendatakse ühendusi, korrastatakse ja ehitatakse alusharidusasutusi, kergliiklusteid jne. Veel on toimunud maakonnas mitmed spordi- ja kultuuriüritused nagu näiteks Pärnumaa laulupidu „Imede aias“, Pärnumaa rahvatantsupidu „Önnemuster“ Lavassaares. Alustas popmuusika festival Weekend. Toimusid mitmed rahvusvahelised spordiüritused – sõudjad Tõnu Endrekson, Allar Raja, Andrei Jämsa, Kaspar Taimsoo võitlesid meie Rio suveolümpiamängudel pronksmedal!

Need eelpool loetletud teod ja saavutused on ainult murdosa sellest, mis kolme aasta jooksul on Pärnumaal toimunud!

Tahan siiralt tänada ja tunnustada kõiki kaasautoreid raamatu koostamise eest – see raamat on juubeliraamat ja kirjutatud meist Pärnumaa inimestest ning meie tegudest!

Pärnumaal on 11000 aastat ajalugu, Pärnumaa on Läänemere pärl!

Ilusat vabariigi 100. sünnipäeva soovides!

Kalev Kaljuste
Maavanem

Tarkus kuulub minevikule, tegevus olevikule ning rõõm tulevikule!

Sisukord

Sissejuhatav osa

Saateks	3
Pärnumaa lipp ja vapp	6
Maakonna kaart	7
Geograafilised iseärasused	8

2. Ajalugu ja sündmused

Sündmusi 2014. aastal	9
Sündmusi 2015. aastal	14
Sündmusi 2016. aastal	18

3. Pärnumaa tunnustab

Pärnumaa vapimärkide kavalerid	23
Konkurss "Eesti kaunis kodu"	30

4. Rahvastik

Rahvaarv, vanuseline ja sooline koosseis	40
Rahvastiku toimingute talituse info	45
Sindis näitab sündivus tõusumärke	48
Kaunis traditsioon	50

5. Loodus ja keskkond

Siseveed ja rannikumeri	51
Vee kasutus ja kaitse	54
Maavarad	58

6. Tehniline taristu

Pärnumaa Ühistranspordikeskus	63
Sõitjate vedu maanteetranspordiga	65
Pärnu Lennuväli	67
Meretransport	68
Õhutransport	72
Suuremad ehitus- ja remonditööd Pärnu maakonna riigiteedel 2014–2016	73
Teede investeringud ja korrashoid aastate lõikes	74

Sildade remont pärnu maakonnas 2014–2016	74
Liiklusharidus	75
Sõidueksamid Pärnumaal 2014–2016	76
Liiklusõnnetused Pärnumaal 2014–2016	76

7. Majandus ja regionaalareng

Regionaaltoetused Pärnumaal 2014 ...	78
Regionaaltoetused Pärnumaal 2015 ...	84
Regionaaltoetused Pärnumaal 2016 ...	89
Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise tegevuskava	94
Väikesaarte programm	101
Pärnumaa ettevõtlus- ja arenduskeskus	105
Turism ja puhkemajandus Pärnu linnas ja maakonnas	110
Põllumajanduse Registreite ja Informatsiooni Amet (PRIA)	116
Riigimetsa Majandamise Keskus	122
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda Pärnu esindus	124

8. Planeeringud

Maakonnaplaneeringud	127
Omavalitsuste üldplaneeringud	132
Omavalitsuste detailplaneeringud	133
Planeeringujärelevalve	134
Sündmused	135

9. Omandireform

Maareform	138
-----------------	-----

10. Mittetulunduslik tegevus

Kohaliku omaalgatuse programm	139
MTÜ-d Pärnumaal	144
MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu	145
Rohelise Jõemaa Koostöökogu	148

11. Haridus

Pärnumaa haridusasutuste võrk	153
Õpilaste saavutused	160
Tunnustused haridustöötajatele	166

12. Kultuur

Endla teater	169
Pärnu Kontserdimaja	175
Pärnu Muuseum	176
Pärnu Keskraamatukogu	177
Pärnu Linnaorkester	182
Pärnu Kontserdibüroo	183
Eesti kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupp	192
Pärnumaa tantsupidu "Pärnumaa õnnemuster"	193
Pärnumaa laste laulupidu "Reis pilvelaeval"	194
XXVI laulupidu ning XIX tantsupidu "Aja puudutus – puudutuse aeg"	196
Pärnumaa laulupidu "Imede aias"	199
Pärnu rahvusvaheline koorifestival ja Eesti naislauluseltsi laulupäev Pärnus	200

13. Sport

Pärnumaa spordist 1991–2017	202
-----------------------------------	-----

14. Sotsiaalhoolekanne

Sotsiaalhoolekanne	214
--------------------------	-----

15. Mitmesugused riiklikud institutsioonid

Eesti Töötukassa Pärnumaa osakond	217
Sihtasutus Keskkonna- investeeringute Keskus	221
Päästeamet Lääne päästkeskus	223
Kaitseliidu Pärnumaa malev	227
Maksu- ja Tolliamet Pärnus	232
Tallinna halduskohtu Pärnu kohtumaja	236

Pärnu Maakohus	237
Pärnu politseijaoskond läbi aastate ...	239

16. Maavalitsus

Maavanemad ja maasekretärid 1989–2017	244
Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu	246
Maavalitsuse kantselei 25 aastat	246
Perekonnaseisutoimingud	246
Maakonna rahandusosakond	248
Maavalitsus uue Pärnumaa ülesehitajana aastatel 1993–2017: arengu- ja planeeringuosakonna vaatenurk	249
Haridusvaldkond	260
Sotsiaalvaldkond	265
Kultuur Pärnumaal	267
Kui maavalitsusele lüüakse hingekella	268

17. Kohalikud omavalitsused

Pärnumaa omavalitsuste liit	272
-----------------------------------	-----

Vallad ja linnad

Are vald	279
Audru vald	288
Halinga vald	299
Häädemeeste vald	308
Kihnu vald	318
Koonga vald	329
Paikuse vald	336
Pärnu linn	345
Saarde vald	361
Sauga vald	366
Sindi linn	375
Surju vald	380
Tahkuranna vald	390
Tootsi vald	401
Tori vald	406
Tõstamaa vald	414
Varbla vald	423
Vändra alev	431
Vändra vald	441

Pärnumaa lipp

Pärnu maakonna lipp on valge-roheline. Lipu laiud on ühelaiused, ülemine laid valge, alumine roheline. Lipu valge lai keskel on maakonna vapi kujutis. Lipu laiuse ja pikkuse suhe on 7:11 ning lipu normaalsuurus on 105 x 165 cm. Lipu roheline toon on rahvusvahelise PANTONE värvitabeli järgi 355 C.

Siseministri määrus 26.09.2014 nr 1-1/40 „Maakondade sümbolite kehtestamine“. Vastava määruse kehtestati maakonna sümbolid, nende kirjeldus ja kasutamise kord.

Pärnu maakonna vapi kasutamist korraldab Pärnu maavalitsus. Vappi võib kasutada maavalitsuse, maavalitsuse struktuuriüksuste ja maakonnas paikneva kohaliku omavalitsuse üksuse organi pitseris. Pitsatite kasutamine sätestatakse maavalitsuse või kohaliku omavalitsuse üksuse organi asjaajamiskorras. Maakonna vappi võivad kasutada kujunduselemendina kommunikatsioonikanalites ja infokandjatel ning muudel identiteeti kandvatel esemetel kooskõlas valitsuskommunikatsiooni korraldamise juhisega maavalitsus, maakonnas paiknev kohaliku omavalitsuse üksuse organ ja nende asutused. Teised isikud, asutused ja organisatsioonid võivad kasutada maakonna vappi kommunikatsioonikanalites ja infokandjatel ning muudel identiteeti kandvatel esemetel maavanema nõusolekul.

Pärnumaa vapp

Pärnu maakonna vapp on kuldsel kilbil must püstitõusnud karu, kelle silm, kihvad ja küüned on hõbedased ning keel punane. Maakonna lipp ja vapp on registreeritud Riigikantseleis 26.09.1996. a. Pärnumaa lipu ja vapi ajalugu on käsitletud Tiiu Oja ja Eero Medijaineni raamatus „Eesti vapid ja lipud“, Tallinn 1993.

Pärnu maakonna lipu kasutamine

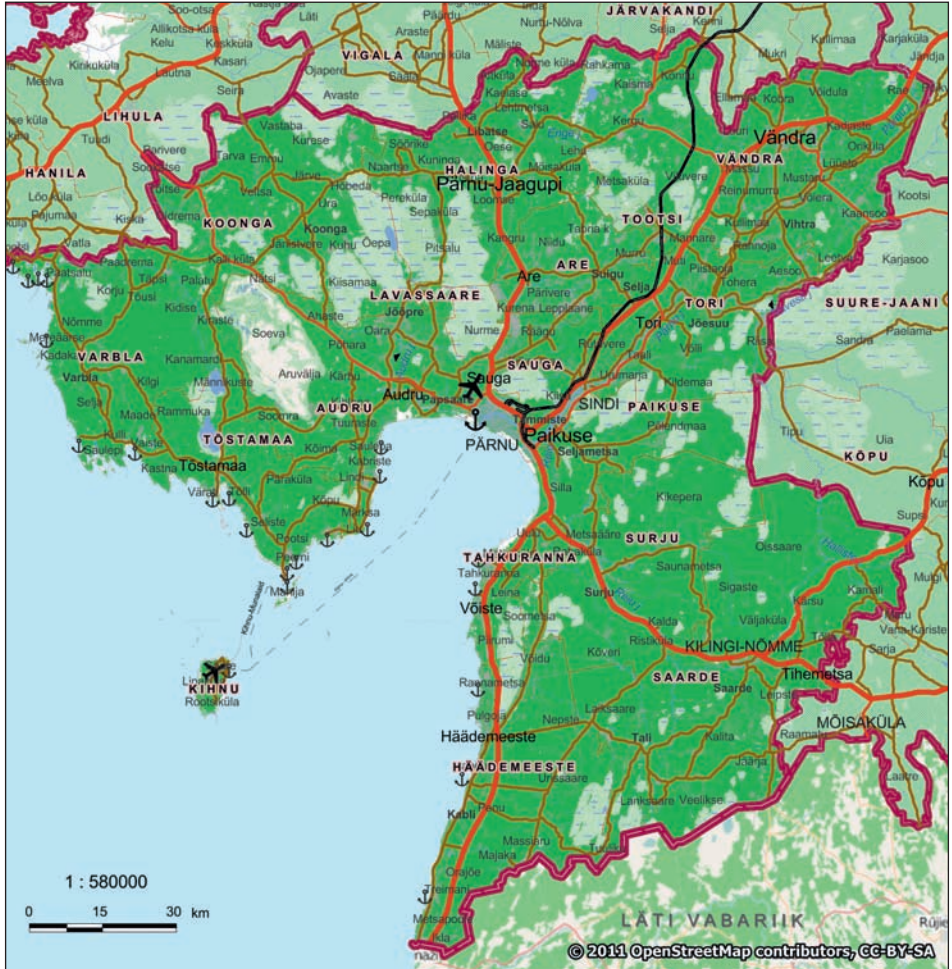
Maakonna lipu kasutamist korraldab vastav maavalitsus. Maakonna lippu võivad kasutada maavalitsus, maakonnas paiknev kohaliku omavalitsuse üksuse organ, nende asutused, maakonna delegatsioonid maakonna esindamisel ja maakonna elanikud või maavanemalt loa saanud isikud, asutused ja organisatsioonid. Maakonna lippu võib kasutada laualipuna nin kujunduselemendina kommunikatsioonikanalites ja infokandjatel ning muudel identiteeti kandvatel esemetel.

Vapi värvid rahvusvahelise Pantone värvitabeli järgi on:

- 1) hõbe – 877 C;
- 2) kuld – 872 C;
- 3) must – Black C;
- 4) punane – Red 032 C.

Lipu värvid on:

- 1) valge – White C;
- 2) kollane – Yellow C;
- 3) must – Black C;
- 4) punane – Red 032 C;
- 5) roheline – 355 C.

Geograafilised ja looduslikud iseärasused

Pärnu maakond asub Eesti edelaosas, poolkaares ümber Liivi lahe kirdenurga, kus sügavasse mandrisse lõikub Pärnu laht. Läänes piirneb maakond Liivi lahe ja selle osa – Pärnu lahega. Loodes on naabrigiks Lääne maakond, põhjas Rapla maakond, kirdes Järva maakond, idas Viljandi maakond ja lõunas Läti Vabariik.

Maakonna äärmuspunktid on:

põhjas – 5846 pl. Kõnnu küla, Kaisma v.
lõunas – 5722 pl. Ikla küla, Häädemeeste v.
idas – 2517 ip. Rae küla, Vändra v.
läänes – 23 37 ip. Muriste küla, Varbla v.

Pärnumaa keskpunkt asub Pärnu linna kirdeosas, kaubajaamast veidi läände raudteel – 582354 pl. ja 243411 ip. Maakonna keskpunkti väljaarvutamisel ei ole arvestatud saari ja laide.

Pärnu linna keskpunkt asub Pärnu jõe kaldal – 58231 pl. ja 243143 ip.

Eesti saarelis-mandriline kese asub mõni kilomeeter Vändrast idas Kärü jõe alamjooksul enne selle suubumist Pärnu jõkke – 5840 pl. ja 2505 ip.

Pärnu kaugus suurematest keskustest mööda maanteed on (km):

Tallinn	129	Sankt- Peterburg	459
Tartu	183	Varssavi	895
Riia	189	Berliin	1475
Vilnius	490		

Eesti suurima **maakonna pindala** on 4809,55 km² (varasema 4806,68 km asemel), mis moodustab 10,6% Eesti vabariigi territooriumist (45 339 km² (sh maismaa pindala 43 465,37 km²) varasema 45 227,63 km² asemel).

Maakonna territooriumist moodustavad mets 54%, soo ja raba 24%, haritav maa 19% ja muu maa (ehitised, rajatised, karjäärid, looduslik rohuma, võsa) 3%.

Pinnamood on tasane, **kõrgeim punkt** asub Saarde vallas Leipste külas: Rehemaa mägi, 81 m üle merepinna.

Suurim järv on ravimuda poolest tuntud Ermistu (4,56 km²) Tõstamaa vallas.

Eesti 2222 (varsema 1521 asemel) **saa-rest ja laiust** on Pärnumaa piirides **329** (varasema 177 asemel), kogupindalaga 22,03 km², millest 2 on asustatud: Kihnu – 16,38 km²; Manija – 1,87 km².

Maakonna **rannajoone pikkus** on 242 km.

Maakonda läbib ja Pärnu linnas merre suubuv **Pärnu jõgi** (144 km, sh maakonna piires 84 km) on Eesti pikimaid.

Pärnu lahe rannik on **kliima** poolest Eesti soojemaid piirkondi. Pärnumaal asub **Eesti kuivemaid paiku** – Kihnu saar, aga ka Jäärja, kus on mõõdetud **Eesti suurim aastakeskmise sademehulk** (vt koguteos Pärnumaa 1 kd.)

Urmas Kase
Pärnu maavalitsus

Meteoroloogiliste elementide andmeid Pärnu kohta

õhut° miinimum	–35 °C
õhu°t aastakeskmise	5,2 °C
veet°	7,6 °C
aktiivsete õhut°-de (üle 10 °C) summa	1998 ° (Eesti rekord)
päevi keskmise õhut-ga üle 10 °C	135 päeva (Eesti rekord)
tuule kiirus	5,2 m/s
päikesepaiste kestus	1759 h
sademetehulk	569 mm
öökülmadeta perioodi kestus	164 päeva
püsiva lumikatte kestus	105 päeva
õhut maksimum	35 °C (Eesti rekordikohti)

2. Sündmused

2014

JAANUAR

Erakordselt sooja talve tõttu oli võimalik metsa alt aasta alguses veel kukeseeni korjata!

08.01 Avati Pärnu Linnagaleriis raekojas näitus „Pärnumaa foto 2013“.

10.01 Tori Eesti sõjameeste mälestuskirikus saadeti auavalduste saatel viimsele teekonnale Pärnumaa Vapimärgi kavaler, erukapten ja Raudristi Rüütliristi kavaler Harald Nugiseks.

17.01 Esietendus Endla teatris Aleksandr Vampilovi näidend „Hüvastijätt juunis“.

24.01 Kilingi-Nõmme klubis toimus 10. korda traditsiooniline lauluvõistlus Kauneim metsalaul 2014 ja kauneimaks lauluks valiti „Meil on elu keset metsa“ ning pea-preemia sai Häädemeeste laululaps Renata Talts.

30.01 OÜ Harmet avas Pärnus uue element- ja moodulmajade tehase, mis annab tööd 110 inimesele.

31.01 Pärnu linnapea Toomas Kivimägi avas Pärnu muuseumi ekspositsiooni uue elemendi, milleks oli Erika Salumäe 1992. aasta Barcelona olümpia jalgratta trekisõidu kuldmedal.

VEEBRUAR

07.-09.02 Juba 16. korda toimusid tudengite talvapäevad.

08.02 Teater Endla küünisaalis lavastus külalislavastaja Laura Metsa käe all Neil LaBute moodne armastuslugu „Eedeni aed“.

15.02 Avati Pärnu jääfestivali talvepark, mis küll kahjuks suleti mõne päeva pärast soojakraadide saabumisel.

20.02 Pärnu kontserdimajas toimus Eesti Vabariigi 96. aastapäeva puhul Pärnu linnapea, Pärnu maavanema ja POL juhatuse esimehe pidulik vastuvõtt, kus anti üle Pärnumaa ja Pärnu linna kõrgeimad autasud – vapimärgid. Pärnumaa vapimärgid said sel aastal numismaatik, antikvaar ja bibliofiil Olaf Esna, Eesti esimese puuetega laste tugikodu Maarja kauaaegne juhataja Hiie Martinson, AS Wendre omanik Peeter Hunt ja Maanteeameti Lääne regiooni kauaaegne juhataja Enn Raadik.

23.02 President Toomas Hendrik Ilves andis Pärnus Endla teatris riigi teenetemärgi 99 inimesele, pärnumaalastest pälvitud Valgetähe IV klassi teenetemärgi ajalootal-letaja Aldur Vunk ja näitleja Jaan Rekkor, Punase Risti V klassi teenetemärgi doonor Tiiu Parts.

24.02 Eesti Vabariigi 96. aastapäeva tähistati sel päikeselisel päeval Pärnus lipu heiskamisega, ajaloo suurima sõjaväeparaadiga ja presidendi vastuvõtuga Pärnu kontserdimajas.

28.02 Pärnu kontserdimajas toimus noorte infomess „Suunaja“.

MÄRTS

08.03 Endla teatris esietendus Mart Kivastiku kirjutatud ja Kalju Komissarovi lavastatud näitemäng „Vares“.

- 14.-16.03 Jõulumäel toimusid murdmaasuusatamise Eesti meistri-võistlused, meie suusasangar Andrus Veerpalu võitis 15 km klassikadistsantsi.
- 15.03 Endla teatri valges saalis esietendus teatri noortestudio esituses briti nüüdisnäitekirjaniiku Mark Ravenhilli särtsakas komöödia „Totaalselt sinust üle“.
- 26.03 Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium avas pidulikult oma modernse juurdeehituse.
- 29.03 Pärnu kontserdimajas toimus üleriigiline noorte moeloojate konkurs NourMood.
- APRILL**
- 20.04 Rannametsa mändide all toimus Pärnumaa jooksuaasta traditsiooniline avaüritus, kus seekord olid luitejooksule tulnud 834 spordisõpra.
- 22.04 Tootsis avati 700 000 eurose maksumusega Tootsi hooldekodu.
- 26.04 Pärnu Linnaorkester tähistas oma 20. sünnipäeva uhke kontserdiga Pärnu Kontserdimajas. Esietendus Endla teatri Kūüni saalis Kaite O`Reilly näitend „Mandel ja merihobu“, lavastaja Andres Noormets.
- 26.-27.04 Toimus jalgratturite 55. Pärnu tänavasõit rannarajooni tänavatel.
- 29.-30.04 Pärnu lasteaedades mudilased külvasid ühispeenra tarvis 1400 päevalilleaseemet.
- MAI**
- 10.05 Pärnu raekoja saalis kuulutati välja Pärnumaa aasta ema, tiitl pälvis Tootsist pärit lasteaia abiõpetaja ja nelja lapse ema Inna Raudsepp.
- 12.05 Strand SPA- ja konverentsi-hotellis toimus Tartu Ülikooli Pärnu kolledži väärivate ülikooli lõpuaktus.
- 15.-16.05 Pärnu kontserdimajas toimus Pärnu juhtimiskonverents „Kuhu kadus juht?“
- 16.05 Johann Voldemar Jannseni 195. aastapäeval anti üle temanimeline preemia kauaaegsele Pärnu linnaorkestri peadirigendile Jüri Alperenile, Wendre kultuuripreemia pälvis villa Artise juhataja Viivika Orula ja Pärnu Postimehe väikese Jannseninimelise preemia sai kauaaegne teatrikriitik Ille Rohtlaan. Pärnu 130. sõudehooaja algust tähistati Jahtklubis.
- 17.05 Ka Pärnus toimus kuues üleeestiline muuseumiöö pealkirjaga „Öös on tähti“.
- Tõstamaa vallas toimus RäimeWest ja Audru vallas Kihlepa Neitsiraba külastuskeskuse külamajas neljas võilillefestival.
- 22.05 Pärnus Ringi tänaval avati maadlusklubi Leo treeningruum, kohal viibis ka kahekordne maailmameister ja olümpiahõbe Heiki Nabi.
- 26.05 Pärnus Ehitajate teel avati pidulikult Soome metallitööstusettevõtte Mecanova tehas.
- 29.05 Pärnu lasteaedade mudilaste külvist võrsunud päevalilletaimekesed istutati kesklinna silla juures Jaansoniraaja ääres rajatud peenrasses.
- 30.05 Kihnut külastas Inglise suursaadik Chris Holtby, kuna 150 aastat tagasi püstitati Inglismaal valmistatud tule torn Pitkänä neemele.
- 30.-31.05 Pärnu Vallikäärü aasal toimus Pärnu taimelaat.

31.05 Toimus motokrossiässade võiduki-hutamine Pärnu Kuninga tiitlile ja selle sai Väike-Maarjas elav Indrek Mägi.

Maikuu viimasel kümnel päeval uhtus meri Pärnu lahes kaldale erakordselt palju lõp-nud kalu, peamiselt ahvenaid. Ilmselt oli selles süü nii ilmastikuoludel kui ka kalurite mõrdadel.

JUUNI

- 01.06 Avati Pärnu Jaansonira raja vasak-kallas, selle jooksid-sõudsid meeleolukalt avatuks vutilegend Raio Piiraja ja sõudeklubi noor-tega mehitatud kaheksapaadid.
- 04.06 Rüütli platsil tähistati 130 riigilipu lehvides ja kontserdiga ranna kõlakojas 130 aasta möödumist päevast, mil Otepääl pühitseti Eesti üliõpilaste seltsi sinimust-valge lipp.
Avati Kaubamajaka juurdeehi-tus.
Hommikul lasti Pärnus Kes-klinna kai juures vette Tartu Üli-kooli Eesti mereinstituudi uhiuus uurimislaev Aurelie.
- 06.-07.06 Vallikäärul aasal toimus 15. Grill-fest – Hea toidu festival.
- 06.-08.06 Toimus *line*-tantsu festival.
- 07.06 Pidulikult avati Kilingi-Nõmme staadion ja toimusid 53. Pärnu-maa suvemängud.
- 10.06 Pärnut ja Pärnumaad külastas peaminister Taavi Rõivas.
- 13.06 13 ja reede ja täiskuu! Pidulikult avati Pärnus endises mudaravi-lahoones spaahotell Hedon.
- 19.06 Toimus konkursil Eesti kaunis kodu 2014 osalenute pidulik vas-tuvõtt maavalitsuses.
- 23.06 Kolmandat korda toimus Võidu-püha maraton, selle võitis Valdis Nilovs Lätist.

26.06 Pärnu linnapea Toomas Kivi-mägi saatis Tallinna poole teele 20 kuldmedaliga lõpetanud noort, keda koos teiste tublide eesti noortega Kadrioru roosi-aias tervitas presidendipaar.

26.-29.06 12. korda toimus Baltikumi üks olulisemaid noorte jalgpallitur-niire Summer Cup.

27.-29.06 Toimus XIII Pärnu Harmonica Festival.

Toimusid Pärnu Hansapäevad motoga „Juurte juurde!“.

JUULI

Festivaliderohke kuu!

04.-06.07 Pärnu rannas toimus traditsioo-niline ekstreemspordifestival Aloha Kite Challenge.

10.07 Esietendus Endla teatris suve-hooaja avaetendus Hendrik Toompere külalislavastusega “Woyzeck“.

10.-13.07 Toimus Pärnu Rahvusvaheline Saksofonimuusika Festival Sax. Fest’14.

11.-12.07 Pärnu kontserdimajas Pärnu ooperipäevad.

11.07 Kihnnus tähistati kohaliku muu-seumi 40. aastapäeva ajaloo-konverentsiga, näitusega ja eri-nevate esinemistega.

12.07 Pärnus Ammende villa aias toi-mus 11. korda festival „Kummar-dus Valgrele“.

12.-13.07 Pärnus toimus 13. rahvusvahe-line pitsifestival.

11.-13.07 Kihnu saarel toimus festival “Kihnu Mere Pidul”

Pärnu Munamäe rülapargis toi-mus tänavakultuurifestival Kuld-rula, mille raames olid põnevad võistlused, kultuuriprogramm tänavakunsti ja -spordi töötu-bade, seminaride ja filmilinas-tustega.

- 14.-20.07 Toimus rahvusvaheline Pärnu muusikafestival Järvi Akadeemia.
- 14.-27.07 Toimus 28. korda Pärnu Filmifestival, mille peaauhinna pälvivis sotsiaalse sõnumi ja parima kunstilise lahenduse eest leedu dokumentalist Audrius Stonyse film „Ramin“.
- 19.-20.07 Pärnus toimus vabariigi külapiillimeeste kokkutulek “Mängime-laulame koos”, toimus ka võistumängimine ja põnevad kontserdid erinevais paigus linnas.
- 25.07 Pidulikult avati Lottemaa teemapark Tahkurannas.
- 26.07 Uulu kiriku juures avati mälestuskivi Uulu 500. aastapäevaks. Tähistati Lavassaare küla esmamainimise 390. aastapäeva ja Lavassaare alevi 65. sünnipäeva suure rongkäigu ja külapeoga.
- 21.-29.07 Toimusid Pärnu bluusipäevad, mille raames toimus põnevaid meistriklasse.
- 16.08 Toimus juba kuulsaks saanud tänavafestival Augustiunetus – üheõhtukohvikuid olid täis nii Rannapark kui Supeluse tänav.

SEPTEMBER

- 01.09 Pärnu linnapea Toomas Kivimägi helistas avatuks Pärnu Raeküla kooli äsja renoveeritud algklasside hoone.
- 03.09 Eestit külastas USA president Barack Obama. Pärnu Keskraamatukogus avati Vello Paluoja näitus Fabergé perekonnast.
- 08.09 Piduliku avaaktusega avati Pärnu Haigla, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli, Eesti Õdede Liidu ja Tartu Ülikooli Pärnu kolledži ühisprojekt „Kool haiglas“, mis tähendab meditsiiniõdede koolitust Pärnu Haiglas.
- 07.09 14. korda toimus Jüri Jaansoniga kahe silla jooks, mille võitis mustanahaline keenia sportlane Ibrahim Mukunga, jooksjaid osales 1674 ja retkel oli 602 spordisõpra, ratastoolisõitjaid oli 16.
- 01.08 Esietendus Endla teatris Roland Hardwoodi „Kvartett“, lavastaja Enn Keerd.
- 01.-03.08 Pärnu 15. portselanipäevad.
- 01.-10.08 Toimus XIII rahvusvahelise Arbo Valdma pianistide kursuse SUVE-UNIversiteet.
- 01.-17.08 Teist korda toimus Pärnu rahvusvaheline Kunstide Festival Pärnu Fringe festival, mille raames oli tänavakunstifestival Sõnum seinal, Jutuvada festival, festival Lapsepõlvemaa ja tänavafestival HÕLP.
- 12.-16.08 Toimus Pärnu rahvusvaheline teatrifestival Monomaffia.
- 14.08 Gerd Kanter võitis Zürichis toimuvatel Euroopa meistrivõistlustel kettaheites hõbemedali.
- 01.09 Pärnus avati Raekülas Hirve tänava lõpus asuv linnuvaatlustorn.
- 20.09 Juba neljandat korda toimus Maria talus suur õllepidu Oktoobervest.
- 22.09 Raeküla Vanakooli keskuses toimus hariduskonverents, mis seotud president Konstantin Pätsi pärandi jäädvustamisega.
- 24.09 Avati Pärnus Pärnumaa Rajaleidja keskus, kus asub ka õppenõustamiskeskus.
- 26.09 Kilingi-Nõmme klubis toimus maakogu, kus osapooled kirjutasiid alla Pärnumaa ühistrans-

28.09 pordikeskuse (PÜTK) asutamislepingule.
Toimus Pärnumaa 7. rattaretk, osavõtjaid 350.

Tallinna tehnikaülikooli Särg-haua õppekeskus, mille maksumus oli ligemale 2,5 miljonit eurot.

OKTOOBER

01.10 Rahvusvahelisel muusikapäeval anti Tallinnas Škoda jäähallis auhinna galaõhtul üle Eesti muusikanõukogu ja Eesti kultuurkapitali muusikapreemiaid, interpretatsioonipreemia pälvis Pärnu linnaorkestri peadirigent Jüri Alperden.

10.10 Tunnustati Pärnumaa 2014. aasta parimaid ettevõtteid restoranis Raimond, kohal oli ka väliskaubandus- ja ettevõtlusminister Anne Sulling.

16.10 Pärnu muuseum tähistas Pärnu ajaloo uurimist konverentsiga „250 aastat Pärnumaa ajaloo uurimist“.

22.10 Pandi nurgakivi Estonia Spa Hotelsi kuurorthotelli uuele spaa- ja konverentsikeskusele.

22.-25.10 Toimus XXXII Pärnu akordionimuusika festival.

23.10 Tallinna linnapea Edgar Savisaar avas Balti keti mälestustahvli Aisa 39 seinal.

24.10 Pidulikult avati Paikuse spordi- ja tervisekeskus, kus on ühendatud spordikompleks, raamatukogu, klassiruumid ning perearstikeskus.

26.10 Pärnu Kahe Silla klubi hooaja lõpuüritusest Kahe staadioni jooksust võttis osa rekordarv sportlasi – üle 600.

28.10 Väandra osaühingu tegevjuht Ilmar Teevetile andis Toompeal president Toomas Hendrik Ilves üle Külvaja kuju kui Eesti Aasta põllumehe tiitli.

30.10 Väandra vallas Kurgja külas avati

NOVEMBER

01.11 Endla teatris esietendus Mihhail Lermontovi samanimelise teose järgi lavastatud „Meie aja kangelane“, dramatiseeris ja tõi lavale Läti lavastaja Galina Polišuk.

07.-09.11 Toimus Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkurss Sügisulgu 2014 ja Pärnu esimene kitarrifestival.

19.-15.11 Pärnu tennisehallis toimus rahvusvaheline tenniseturniir III Paf Open Pärnu.

13.-16.11 Pärnus toimus Novembri tantsufestival.

14.11 Pärnu muuseumis avati Balti keti 25. aastapäevale pühendatud Leedu, Läti ja Eesti ühishnäitus „Kelijs/Cejs/Kett“.

Kaitseliit ja Pärnumaa malev tähistasid oma 96. aastapäeva piduliku kontsert-vastuvõtuga hotellis Strand.

16.11 Pärnu muuseumis avati Pärnu sõudespordi 130. aasta juubelile pühendatud näitus.

18.11 Pärnu naiste varupaik tähistas oma tegevuse 5. aastapäeva.

21.11 MTÜ Pärnumaa Kodukant tähistas oma 15. tegevusaastat ja tunnustas tublisid maaelu edendajaid.

22.11 Pärnu kuursaal toimus Tantsulahing 2015 avaüritus, millest võttis osa 23 Pärnumaa rahvatantsurühma 320 tantsijaga. Pärnu kontserdimajas toimus noorte laulukonkursi Sügisulgu 2014 finaalkontsert, Grand Prix ja publiku lemmiku tiitli pälvis Rael Rent.

Endla teatri küünis esietendus Patrick Hamiltoni näidend „Gaa-sivalgus“.

13.12 Pärnu võrkpalliklubi meeskond võitis aastase vaheaja järel taas Eesti karika, alistades finaalmängus TTÜ 3:1.

DETSEMBER

02.12 Elektrilevi avas Kilingi-Nõmmes uue alajaama.

15.12 Avati täielikult renoveeritud Pärnu Koidula kooli ujula.

05.12 Rahvusülikooli 95. aastapäeva üritustel TÜ Pärnu kolledžis tunnustas maavanem Andres Metsoja stipendiaate, kelle maakonna arengut puudutavad diplomitööd enim silma paistsid.

17.12 Pärnu taastusravikeskuse Viikingi siseõuel pandi nurgakivi uuele veekeskusele ja sauna-kompleksile.

07.12 Pärnu linna kultuurirahvas kogunes Ammende villas aastalõpu vastuvõtule, kus anti üle lõppeva aasta kultuuripreemiad.

Ammende villas tunnustas Pärnu linnaepee Toomas Kivimägi Pärnu aasta naist OÜ Trimtex Balticu juhatajat Maiu Antsmaad ja Aasta meest OÜ Mudaravila Investeeringute juhatuse liiget Margus Kangurit, Aasta tegu oli Jaansonu raja valmimine.

08.12 Kihnu sadamas avati pidulikult 400 000 eurose maksumusega uhke sadamahoone.

27.12 Erakordselt palju lund sadas maha üle kogu Eestimaa, kõige paksem lumevaip oli maas Viljandis, teisel kohal oli Pärnu.

10.12 Austati maavalitsuse saalis maakonna kuldpulmapaare, kohal oli üksteist paari.

30.12 Väändras avati Rukilille lasteaia moodulmaja ja seega likvideeriti vallas lasteaiajärgkord.

11.12 Endla teatris esietendus Triini Ojasoo dramatiseering lastelavastus „Kaunitar ja koletis“, lavastas Viljandi kultuuriakadeemia tudeng Birgit Landberg.

2015

JAANUAR

02.01 Pärnu kontserdimajas toimus Pärnumaa spordi- ja kultuurirahva tänapüüdi Tähesära.

Pärnu linnale samuti eesti päritolu Peterburi juvelier Alexander Tenzo.

03.01 Pärnu kontserdimajas toimus Fabergé ball, mille käigus avati pidulikult kontserdimaja ja muuseumi vahel pärnu juurtega juveelikunstniku Gustav Fabergé skulptuur, mille kinkis

30.01 Pidulikult avati renoveeritud ajalooline lootsitorn, milles töötab TÜ Eesti mereinstituudi kalandusteabe keskus.

VEEBRUAR

02.02 Pärnu maavanemana asus tööle endine Tootsi vallavanem Kalev Kaljuste.

- 12.02 Vabariigi Valitsus määras riikliku spordi elutööpreemia Jüulumäe tervisekeskuse kauaaegsele juhile Enn Tasalainile.
- 23.02 Pärnu kontserdimajas toimus linnapea, maavanema ja POL-i juhatuse esimehe pidulik vastuvõtt
- Vabariigi President tunnustas kuut pärnumaalast teenetemärgiga: Maido Saar, Iira Igasta, Dan Bogdanov, Feliks Kark, Aivar Pikk mets ja Toomas Ömb-lus.
- 23.02-01.03 Toimused Eesti valdade tali-mängud Tahkurannas.
- 27.02 Pärnu kontserdimajas toimus infomess Suunaja.
- Eesti viimase aastakümne edu-kaim naissõudja, Pärnu kalev-lane Kaisa Pajusalu võitis USA-s peetud sisesõudmise mitteamet-likul MM-il naiste absoluutklassis neljanda kuldmedali.
- MÄRTS**
- 01.03 Toimused Riigikogu valimised.
- 05.03 Häädemeestel avati pidulikult Päästeameti ning Politsei- ja pii-rivalveameti ühishoone.
- 07.03 Endla teatris esietendus Oleg Titovi lavastatud „Peeter Paan ja Valge Lind Wendy“.
- 7.-8.03 Tallinnas Eesti Näituste messi-keskuses toimunud kutsemeist-rivõistlustel Noor Meister oli edukaim kutsekool Pärnumaa kutsehariduskeskus 12 medali-kohaga.
- 12.03 Esmakordselt toimus Pärnus ja Eestis koolinoorte teatripäev, mis hõlmas üle linna seitse maja, keskpunktiks Endla teater.
- 13.03 Laste- ja noortefestivali Muusi-kamooos raames etendus Lionel Barti kontsertlavastus „Muusika-lised hetked “Oliveriga“ Pärnu Kontserdimajas.
- 14.03 Pärnu spordihallis toimusid esi-mest korda maastikuvibu sise-maailmameistrivõistlused, osa-lesid 24 riigi 332 vibulaskijat.
- 15.03 Neljandat korda toimus tantsu-võistlus Pärnu Spring Cup üle Eesti 17 tantsustuudio osavõtul ja ligi pooletuhande osavõtjaga. Ülipõnev jalgpallilahing toimus kodupubliku toetusel Mai kunst-muruväljakul – Pärnu linnamees-kond alistas Tartu Tammeka 4:2.
- 16.03 Avati Pärnumaa ühistranspordi-keskus maavalitsuse hoones.
- 17.03 Pärnu Endla teatris kogunesid üle Eesti sotsiaaltöötajad, et tunnustada valdkonna parimaid ja tähistada ülemaailmset sot-siaaltöö päeva.
- 19.03 Pärnu Uue kunsti muuseumis avati Eesti maalikunstnike liidu korraldatud aastanäitus „Järje-pidevus ja uudsus“.
- 22.03 Kihnus peeti Theodor Saare päeva.
- 27.03 Pärnu Uue Kunsti Muuseumis toimunud noorte moeloojate konkurss Noormood võitjaks tunnistati Pärnumaa Kutse-hariduskeskuse õpilane Tiina Lüüsalu kollektiiviga „Wear Me“.
- 28.03 Tantsugrupp Lancy tähistas 25. juubelit suure kontserdiga Stran-dis.
- APRILL**
- 07.04 Pärnu kontserdimajas toimus teist aastat järjest töömess.
- 15.04 Jiffy Products International B.V. ning Treffex AS avasid Kurena külas uue turbatehase.
- 16.04 Pärnu uueks linnapeaks sai Romek Kosenranus.

- 19.04 Eesti meeste võrkpallimeistri-
võistluste võitja on Pärnu VK
meeskond jälle üle 11 aasta,
finaalmängudes alistati kindlalt
Bigbank Tartu.
- 25.-26.04 56. Pärnu tänavasõidul saavuta-
sid Pärnu ratturid mitu auhinna-
list kohta.
- 25.-26.04 Slovakkia pealinnas Bratislavas
toimunud rahvusvahelisel koo-
ride ja orkestrite festivalil Slo-
vakia Cantat pälvis Pärnu sega-
koor Endla segakooride võitja
tiitli ja kuldse diplomi.
- MAI**
- 08.05 Endla küünisaalis esietendus
Madis Kalmeti lavastatud his-
paania näitekirjaniku Eduardo
Galani poeetiline tragikomöödia
„Kahe lugu“.
- 09.05 Eesti motohooaja avamisel oli
Pärnusse kokku tulnud veidi üle
3000 mootorratturi.
- 16.05 Pärnu linna suurima J.V. Jann-
seni nimelise preemia pälvis
kauaaegne Endla teatri juht Ain
Roost, Wendre kultuuripreemia
sai Valter Parve ja väikese Jann-
seni Toomas Kivimägi.
Tõstamaal Lao sadamas toimus
räimefestival RäimeWest üle
2000 huvilisega ja Kihlepa vana
koolimaja õuel võilillefestival üle
600 inimesega.
- 22.05 Rahvusvaheline ooperimuusika-
festival PromFest.
- 23.05 Lavassaare staadionil toimus
Pärnumaa tantsupidu „Õnne-
muster“ paarituhande tantsija
osavõtul.
- 30.05 Pärnu Vallikäärus toimus Pär-
numaa laulupidu „Imede aed“.
Külastuste hulgas oli ka Buskerudi
maakonna delegatsioon.
- JUUNI**
- 05.06 Avati Pärnu rannaniidu uus
600-meetrine puidust matka-
rada.
Toris toimusid töuhobuste jõud-
luskatsed ning traavisõit.
- 06.06 Häädemeestel toimus Põhja-Lii-
vimaa X festival.
- 12.-13.06 Toimus kõigi aegade suurim
Grillfest Vallikäärus aasal.
- 13.06 Vallikäärus aasal toimus üleriigi-
line kalapüügivõistlus KALAKE.
- 18.06 Maavanem Kalev Kaljuste vas-
tuvõtt Eesti Kaunis Kodu 2015
konkursil osalenutele maavalit-
suse suures saalis.
- 20.06 Pärnu noorte puhkpilliorkester
tähistas oma kümnendat aas-
tapäeva kontserdiga Ellisabeti
kirikus.
- 26.-28.06 Toimusid Pärnus 14. hansapäe-
vad üle 400 kaupmehega.
- 25.-28.06 Toimus rahvusvaheline suupil-
lifestival Pärnu Harmonica ligi
150 osalejaga.
- 25.-28.06 Pärnus toimus üheksa riigi osa-
lusel noorjalgpallurite turniir
Summer Cup 2015.
- 29.06 Avati pidulikult Valgeranna golfi-
väljaku klubihoone.
- JUULI**
- 01.07 Pidulikult avati uue ilme ja sisu
omandanud Estonia uus kuu-
rorthotell ning spaa- ja konve-
rentsikeskus.
- 06.-11.07 Pärnus toimus 29. korda rahvus-
vaheline filmifestival.
- 09.-13.07 Toimusid Ammende ooperipäe-
vad „Muusika ja maitsed“, mille
raames toimus neli kontserti
itaalia artistidega.
- 11.07 Kaelase mõisapargis esieten-
dus Endla teatri suvelavastus
„Werther“, lavastaja Laura Mets,

- osatäitjateks värskelt teatrikooli lõpetanud noored näitlejad.
- 25.07 Toimus teist korda Uulu Lamba Vest.
- 27.07-01.08 Pärnu lennuväljal toimus Baltimaade suurim langevarjulaager Parasummer.

AUGUST

- 02.-10.08 14. korda toimus Arbo Valdma pianistide meistrikursus SUVE-UNIversiteet.
- 06.-07.08 Uue teatri festival De Facto, mis on segu teatrist, tantsust ja etenduskunstidest, teemaks „Džungel/urban/džungel“.
- 06.-08.08 Pärnus toimus enneolematult rahvarohke muusikaüritus – Weekend Festival Baltic.
- 07.-09.08 Tänavakunstimfestival Sõnum Seinal sõnumiga Lapsepõlveaagia.
- 10.-16.08 Pärnus toimusid Volvo Estonia ORC avamere Euroopa meistrivõistlused, millel osales 66 meeskonda Euroopa kaheksast riigist.
- 15.08 Kuuendat korda toimunud tänavafestival Augustiunetus tõi tänavatele ligi 10 000 inimest nautima mõnusat suveilma, erinevaid meelelahutusi ja melu. Pärnu lennuväljal toimus Eesti meistrivõistluste kolmas etapp kiirendusspordis Speedest Glassdrive Racing.
- 31.08 Avati põhjalikult renoveeritud Pärnu Koidula gümnaasium – Pärnu riigigümnaasium.

SEPTEMBER

- 04.09 Pärnu Muuseum tähistas 75. aastapäeva.
- 05.09 Prantsusmaal toimunud sõudmise MM-il võitsid Eesti nelja-

- paadi sõudjad Kaspar Taimsoo, Tõnu Endrekson, Allar Raja ja Andrei Jämsä pronksmedali.
- 07.09 Pärnu haigla, Pärnu linn ja AS Wendre lükkasid käima heategevusprojekti „Sündisin Pärnus“ – iga Pärnu haiglas sündinud laps saab kingiks teki ja padja.
- 25.09 Golfiturniiriga ja suurjoonelise peoga avati Pärnu Bay Golf Links ehk Tahkuranna golfikompleks.
- 30.09 Maakonna auväärt 15 kuldpulmapaari, üks briljantpulmapaar ja üks raudpulmapäev olid kutsutud maavalitsusse pidulikule austamispäevale.

OKTOOBER

- 03.10 Tartus Vanemuise kontserdimajas üleriigilisel aasta õpetaja auhinnagala õhtul „Eestimaa õpib ja tänab“ pälvis aasta klassiõpetaja tiitli Pärnu Kuninga tänava põhikooli õpetaja Lemme Sulaoja.
- 03.-11.10 Pärnus toimus esimene kohvikute nädal, mis osutus üllatavalt populaarseks.
- 05.10 Uhiuus parvlaev Kihnu Virve tegi esimese reisi Munalaiu sadamast Kihnu – riik tegi väikesele Kihnu saarele 9,3 miljoni eurose kingituse!
- 09.10 SPA Estonia uues restoranis Noot tunnustati Pärnumaa parimaid ettevõtteid, kõrgeima tunnustuse Pärnumaa Karu 2015 pälvis OÜ Vecta Disain.
- 18.10 Pärnu jalgpalliklubi naiskond pärjati Eesti Meister 2015 tiitliga.
- 21.10 Pärnu Rannastaadionile asetati nurgakivi.
- 22.-24.10 Pärnus toimus 33. Rahvusvaheline akordionimuusikafestival.

- 31.10 Endla teatris esietendus ameerika kirjaniku Tennessee Williamsi näidend „Tramm nimega iha“, lavastas Ingomar Vihmar.

NOVEMBER

- 13.11 Maailma vapustasid jõhkrad terroriaktid Prantsusmaa pealinnas Pariisis.
- 21.11 Esietendus Endla teatri uuslavastus „45 339 km² raba“, dokumentaalloo lavastas Laura Mets ja dramaturg Andra Teede.
- 22.11 Tallinnas Estonia kontserdisaalis Eesti jalgpalli galaõhtul toimunud parimate tunnustamisel pälvis Pärnu jalgpalliklubi naiskond hulgaliselt tunnustust ja tiitleid. Pärnu kontserdimajas toimunud lauluvõistluse Sügisulgu sai peavõidu 12-aastane Adele Sillat, juhendaja Margrit Kits.
- 26.11 Kodanikupäeva puhul tunnustati siseministeeriumi aumärgiga Pärnu naiste varjupaiga asutajaliiget ja juhatajat Margo Orupõldu ning Pärnumaa Kodukandi eestvedajat ja kohalikku elu edendajat Kadri-Aija Viiki.
- 30.11 Tormituuled käisid üle Eestimaa, mereveetase kerkis 130 cm üle keskmise, edelatuule tugevus oli 20 m/s.

2016

JAANUAR

- 08.01 Pärnu kontserdimajas toimus Tähesära tänuõhtu, kus tunnustati aasta jooksul tublisid tegusid teinud sportlasi ja kultuuriinimesi.

DETSEMBER

- 06.12 Õhtu üle kallaste tunginud merevee tase ületas kriitilise piiri, kõrghetkel oli merevee tase 165,1 cm, tormituul põhjustas hulgaliselt voolukatkestusi.
- 06.12 Neidudekoor Argentum Vox saavutas rahvusvahelisel advendija jõulumuusika koorikonkursil Poolas Krakowis oma kategoorias võitjatiitli ja pälvis festivali kulddiplomi.
- 19.12 Pärnus 8,8 kraadi sooja ja järgmisel päeval 10,1 soojakraadi – soojarekord!
- 21.12 Ammende villas korraldatud pidulikult aastalõpuvõistluse võitjate anti üle Aasta naine 2015 tiitel Pärnu keskraamatukogu muusikaosakonna juhataja Ene Roostile ja Aasta mees 2015 läks sanatooriumi Tervis ja spaahotelli Tervise Paradiis juhile Jaan Ratnikule.
- 26.12 Pärnu võrkpalliklubi meeskond alistas Eesti karikavõistluse finaalis kodupubliku silme all Rakvere klubi 3:1, korraates eelmisel aastal tehtut.
- 27.12 2015. aasta parimate sportlaste galaõhtul Tallinnas tunnustati parimaks meeskonnaks MM-regatil pronksmedali eest neljapaadisõudjad Kaspar Taimsoo, Tõnu Endrekson, Allar Raja ja Andrei Jämsä.

- 09.01 Pärnu kontserdimajas toimus teist korda glamuurne ja seltskondlik Fabergé ball.
- 23.01 Pärnu keskraamatukogu tähistas 107. sünnipäeva.
- 28.01 Kilingi-Nõmme gümnaasiumis toimus 11. laulukonkurss „Kau-

- neim metsalaul“, Grand prix’i sai Pille-Riin Rootsi.
- 29.01 Pärnu-Jaagupi staadionil toimus neljas talvine tantsupidu. Tallinna Tondiraba jäähallis korraldatud sisemaratoni võitis naistest Pärnust pärit Klarika Kuusk.
- VEEBRUAR**
- 12.02 Eesti turismifirmade liit tegi turismimesi Tourest avamisel teatavaks 2015. aasta Eesti parima turismiedendaja, kelleks valiti ettevõtja Peter Hunt.
- 13.-14.02 Tallinnas toimunud sportakrobaatika individuaalkavade võistlusel TalveAkro 2016 võitsid Pärnu akrobaatikaklubi Tirel õpilased Annika Absalon ja Iiti-Mai Mätas kuldmedali.
- 16.02 Lindi kooli juures peeti Audruranna 4. talvine tantsupidu, kus viletsat ilma trotsis 130 rahvatantsijat.
- 19.02 Võrtsjärvel toimunud juunioride jääpurjetamise MM-il saavutas Pärnu jahtklubi poiss Rasmus Maalinn DN-klassis kõik seitse võitu.
- 23.02 Pärnu kontserdimajas toimunud pidulikul vastuvõtul said Pärnumaa Vapimärgi MS Balti Trafo tegevjuht Jaanus Luberg, Paikuse valla humanitaarosakonna juhataja ja abivallavanem Helve Reisenbuk, kodanike algatusrühma Sindi Pais asutaja Hans Soll ning kauaaegne spordijuht ja treener Matti Killing.
- MÄRTS**
- 06.03 Pärnu kesklinna koolide võimlas toimus tantsuvõistlus Spring Cup üle 400 tantsijaga 17 tant-
suklubist, -studiodist ja -koolist kõikjal Eestist.
- 15.03 Pärnumaa naiste ümarlaual tunnustati 2015. aasta ettevõtliku naise tiitliga Tammistes tegutseva Pohlatare köögi perenaist ja ettevõtjat Õnne Tikerpalu.
- 19.03 Soome suursaadik kuulutas aasta soome keele õpetajaks Mare Soomere Pärnu Ülejõe põhikoolist.
- 30.03 Avati Pärnu Kalevi sõudeklubi jõevaatega treeningisaal kaheksa sõudeergomeetri ja kahe wattbike-veloergomeetriga.
- APRILL**
- 05.04 Pärnu kontserdimajas toimus kolmandat aastat järjest töömess, osales 40 asutuste-ettevõtet, pakkumisel oli üle 350 töökoha.
- 06.04 Pärnu sündis soojarekord – termomeetri näit tõusis 18,5 kraadini, Pärnumaal Väandra vallas Kaansoos kuni 19,5 kraadini!
- 09.04 Toimus Pärnu päev, mille raames toimus linna erinevais paigus mitmeid huvitavaid üritusi.
- 16.04 Endla teatri küünisaalis esietendus Duncan Macmillani ökoloogiline armastuslugu „Kopsud“.
- MAI**
- 07.-08.05 Eesti meeste paarisaeruneljane Kaspar Taimsoo, Tõnu Endrekson, Allar Raja ja Andrei Jämsä tuli Saksamaal Brandenburgis Euroopa sõudemeistriks.
- 12.05 10. korda mootorrattahooaja avamine Pärnus ligi 1000 osalejaga
- 18.05 Ligi 60 Pärnumaa turismitöötajat, ettevõtjat, ürituste korraldajat

- ja omavalitsusjuhti süütas Pärnu rannas 700 küünalt, mis moodustas kilomeetripikkuse raja, näitamaks toetust Pärnu lennujaama renoveerimissoovile.
- 21.05 Kilingi-Nõmme suveaias toimus Pärnumaa laste laulupidu „Reis pilvelaeval“.
- 28.05 Endla teatris toimus FiESTa 30. juubelikontsert, peaesinejaks kitarrist Omar Torrez.
- 29.05 Pärnus Vallikäärus toimus Pärnumaa väärikate suvepidu „Merimaa ja päike“.
- 30.05 Maakonna 87 edukat õpilast ja nende õpetajat olid palutud maavalitsusse tänapäevale.
- JUUNI**
- 02.06 Toimus 10. rahvusvaheline koorifestival 700 lauljaga. Toimus kontorirottide jooks – 160 kontoris töötavat inimest läbisid meeleolukalt kilomeetris jooksuraja Pärnu südalinnas.
- 04.06 Koorifestivali raames toimus üle-eestiline nais- ja neidudekooride laupäev „Üle Maarjamaa“ 1700 lauljaga.
- 05.06 Toimused Paikusel Pärnumaa suvemängud, edukaim oli Saarde vald.
- 08.06 Pidulikult avati renoveeritud Rannahotell, kohal oli ka Vabariigi President Toomas Hendrik Ilves kaasaga. President istutas Rannaparki punase tamme.
- 22.06 Viiendat korda toimus Torist Pärnusse Pärnumaa võidupüha maraton „Tuli tuleb juurte juurest“.
- 25.-26.06 Viimaks ometi rannailm!
- 31.06-02.07 Toimused Pärnus hansapäevad.
- JUULI**
- 02.07 Lindi kalurikülas toimus Meie küla pidu, kokku külastas kogukonnafestivali üle 4000 inimese. Kihnus toimus esimene laulupidu.
- 07.07 Saugas avati renoveeritud korvpalliplats ja mitmfunktsiooniline tennise, squash'i- ja võrkpalliväljak koos terviseraja esimese etapiga.
- 07.-09.07 12. Pärnu ooperipäevad Pärnu kontserdimajas, seekord nimega Peterburi ooperipäevad.
- 07.-10.07 Toimus 15. rahvusvaheline suupilli- ja löötsafestival Pärnu Harmonica.
- 08.07 Paikuse-Reiu vabaõhulaval esietendus Ivari Põllu loodud ja lavastatud vabaõhuetendus „Pao-Pao. Kuldse Trio lood“.
- 09.07 Pidulikult avati põhjalikult renoveeritud Pärnu Rannastaadion.
- 11.-18.07 Toimus 30. rahvusvaheline Pärnu dokumentaal- ja antropoloogiafilmide festival Pärnus.
- 13.-17.07 Pärnu rannas toimus üliõpilaste MM rannavolles.
- 16.07 Sauga lähedal toimus Fishing Village'is kohapüügivõistlus.
- 23.07 Pärnu rannapargis toimus suurim kodumaiseid ettevõtjaid ja tooteid tutvustav kogupereüritus – rõõmsate laste festival. Pärnus maandus Helsingist startinud retoreisilennuk DC-3, mis tõi 20-liikmelise seltskonna nädalavahetuseks suvepealinna.
- 23.-24.07 Öösel sõudis esimese naisena 82 kilomeetrit üle Soome lahe 49-aastane Pärnu sõudetreener Tatjana Jaanson.
- 24.07 Üle-eestilisel avatud talude päeval avas oma ukseid 28 ettevõtet Pärnumaal.

- Vietnamis Hanoi 27. rahvusvahelisel boilooogiaolümpiaadil osalenud Sütevaka kooli õpilane Anneliis Rea pälvis pronksmedali.
- 27.-31.07 Pärnut külastas üle 50 luksusauto üritusesarja Gran Turismo raames, külastati Audru ringrada.
- 30.-31.07 Pärnus toimus AceXdreami sarja kolmas seiklusüritus – öine seiklus, mille start anti päikselojangul. Osales üle 600 inimese.

AUGUST

- 04.-06.08 Toimus Weekend Baltic festival, Pärnut külastas ligikaudu 50 000 festivalikülalist.
- 05.-06.08 Toimused XIX Pärnu gildipäevad.
- 05.-07.08 Toimus esmakordselt Supeluse tänavatoidufestival „Pärnu maitsete uulits“.
11. suveolümpiamängudel Braasiias Rio de Janeiros võitis Eesti paaris aeruline neljapaat koos seisus Kaspar Taimsoo, Tõnu Endrekson, Allar Raja ja Andrei Jämsä pronksmedali.
- 12.08 Pärnu rannaareenil toimus kohtumine Eesti rannajalgpallikoondise ja tuleva aasta maailmameistrivõistluste korraldaja Bahama koondisega.
- 13.08 Populaarset Augustiunetuse festivali külastas 10 000 inimest.
- 18.08 Vana-Pärnu rannas esietendus lavastaja Barbara Lehna tantsulavastus „Mehed tantsivad merega“.
- 27.08 Pärnu Rannastaadionil toimus suurejooneline kergejõustikuõhtu, kus sai muuhulgas ka kaasa elada äsja olümpiaalt naasnud sportlaste pingutustele.
- 30.-31.08 Pärnus ja Jõulumäel toimusid päästekutsemeisterlikkuse

võistlused „Eliitkomando“ Eesti parimate päästekomandode osavõtul, parimaks osutus Vändra päästekomando.

- 31.08 Pärnu Rannastaadionil toimus Eesti ja Malta jalgpallikoondise maavõistlus, seis jäi sõbralikult 1:1.

SEPTEMBER

- 04.09 16. korda toimunud ja keeni-alase Ibrahim Mukunga Wachira võiduga lõppenud J. Jaasoni Kahe silla jooks püstitas osalejate rekordi – 3800 käijat ja jooksjat, 300 vabatahtlikku abistajat.
- 18.09 Metropoliit Stefanus andis Pootsi-Kõpu kirikus toimunud kontserdi eel Püha Piiskopi Platoni III järgu ordeni Rio olümpia-medalitega naasnud neljapaadi meeskonnale ja nende treenerile Matti Killingule.
- 20.09 Toimus üleriigiline meedikute hoiatusstreik alarahastatud meditsiinile tähelepanu juhtimiseks. See peatas töö üheks tunniks ka Pärnu haiglas.
- 21.09 Rahvusvaheline sõudeliit FISA nimetas tiitliga „Athlete of the Month“ septembrikuu maailmaparimaks sõudjaks pärnaka Tõnu Endreksoni.
- 24.09 Eesti ei saanud oodatud presidenti ka valijameeste abiga.
- 25.09 Päikeselisel pühapäeval võttis Pärnumaa 9. rattaretkest osa 430 ratturit.
- 30.09 Endla teatris esietendus lavastaja Laura Metsa rännaklavastus SEE ASI, autor saksa näitekirjanik Philipp Löhle.

OKTOOBER

- 10.10 Ametivande Riigikogu ees andis

- Eesti esimene naispresident Kersti Kaljulaid.
- 22.10 Pärnu Endla teater tähistas oma 105 aasta juubelit esietendusega „Mitte praegu, kallis!“ ja sellele järgnes lustakas teatri 105. sünnipäevapidu.
- 23.10 Esimest korda toimus 10 kilomeetrine Pärnu Rannajooks, osavõtjaid 1303, võtja Raivo Alla ajaga 32.43.

NOVEMBER

- 09.11 Murranguline päev nii Eesti poliitika kui kogu maailma ajaloos: Toompeal toimus umbusaldushääletus peaminister Taavi Rõivasele ja valitsus astus tagasi, Ameerika Ühendriigid said endale uue presidendi Donald Trump'i.
- 16.11 Pärnu Haigla veretalitus austas maakonna doonoreid tänuüritusega.
- 25.11 Pärnu kontserdimajas toimunud linna ja maakonna noorte solistide konkursil Sügisulg 11-19 aastaste vanuserühmas toimunud finaalkontserdil hinnati grand prix vääriliseks 13. aastane Adele Sillat.

DETSEMBER

- 05.12 President Kersti Kaljulaid andis Tallinnas Estonia talveaias üle vabatahtliku aumärgi 94. aastasele pärnakale Henno Sepale kauaaegse seltsielu korraldamise ning laste ja noorte huviringide juhendamise eest.
- 07.-13.12 Pärnus toimus 10 000 dollarilise auhinnafondiga male Balti tsooniturniir FIDE presidendi Kirsan Iljumzhimnovi karikale kaheksa parima Eesti, Läti ja Leedu maletaja osavõtul
- 09.12 Endla teatris esietendus muusikaline koguperelavastus „Alice imedemaal“, lavastaja Laura Mets.
- 17.12 Strandis toimus spordirahva tänuüritus „Tähesära“.
- 27.12 Pärnu, Audru ja Paikuse esindajad kirjutasid alla kolme omavalitsuse ühinemislepingule, millega kahaneva elanike arvuga Pärnu taas suuremaks muudetakse.
- 29.12 Pärnumaa pidulik kultuuri aastaauhindade üleandmise tsereemonia „Tähesära“ Eagle'i golfirestoranis Tahkuranna vallas.
- 29.12 Kolmandat aastat järjest tuli Pärnu võrkpalliklubi meeskond Eesti karikavõtjaks alistades finaalis Tallinna Selveri.

Anu Sommer
Pärnu maavalitsus

3. Pärnumaa tunnustab

Pärnumaa vapimärkide kavalerid

Pärnumaa Vapimärk on asutatud Pärnu maale osutatud teenete tunnustamiseks. Pärnumaa Vapimärk omistatakse inimesele, kes oma silmapaistva töö ja tegevusega on oluliselt kaasa aidanud Pärnumaa arengule, sealhulgas väljapaistvate saavutuste eest spordis ja kultuuris.

2014

Pärnu maavanem Andres Metsoja otsustas Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu ettepanekul anda 2014. aastal Pärnumaa kõrgeima autasu – Pärnumaa Vapimärgi viiele silmapaistvale inimesele:

Pärnumaa Vapimärk nr 92 Olaf Esna – bibliofiil, ekslibrist, antikvaar, numismaatik
Pärnumaa Vapimärk nr 93 Peter Hunt – ettevõtjuse edendaja

Pärnumaa Vapimärk nr 94 Mihkel Lepik – sõudetreener

Pärnumaa Vapimärk nr 95 Hiie Martinson – MTÜ Maarjakodu looja ja juht

Pärnumaa Vapimärk nr 96 Enn Raadik – Maanteameti Lääne regiooni juhataja

Olaf Esna

Bibliofiil, ekslibrist, antikvaar ja numismaatik Olaf Esna on pärnumaalastele tuntud kui põhjalike ja mitmekesiste ajalooülevaadete koostaja ning tekstide täiendaja ainukordsete fotodega oma arhiivist.

Tema lemmikkoht on Nikolai tänavas antikvariaadikeldris tuhandete vanade raamatute, ajakirjade, ajalehtede, ürikute ja esemete keskel.

“Pole palju nimetada teda Pärnu linna kõiketeadjaks,” arvab Endla teatri direktor Ain Roost oma kunagisest eelkäijast, aastatel 1981–1995 teatrit juhtinud mehest.

Olaf Esna pälvis 2008. aastal Jannseni preemia märkimisväärse panuse eest Pärnu kultuuri- ja haridusellu. Tema panust Pärnu ja linna eri eluvaldkondade ajaloo uurija ja jäädvustajana väärtustavad Pärnu linna vapimärk ja presidendi annetatud Valgetähe V klassi teenetemärk.

Peter Hunt

Peter Hunt on Pärnumaa üks suuremaid tööandjaid, AS Wendre omanik, kes alustas Väandras väikeaktsionäriina ja on aastate tööga viinud vooditeksiile valmistava Wendre Euroopas tippettevõtteks.

Teda lähemalt tundvad inimesed ütlevad, et teda iseloomustavad entusiasm ja ideede küllus, ta on julge riskija ega pelga ujuda vastuvoolu. Kiire otsustajana on ta suutnud teha õigeid valikuid. Pärnumaal on ta peale tootmise arendamise paigutanud raha hotelliarisse ja Tahkuranna vallas golfiväljaku rajamisse, millest kujuneb piirkonna üks külastusobjekte.

Maailmas tunnustatud ettevõtjana ei ole Peter Hunt väljas vaid kasumi peal, ta tegeleb heategevusega ja on Eestis eraisikuna teinud suurima annetuse vastsündinutele, kes saavad Wendre teki ja padja.

Ettevõtjuse arendamise eest on Peter Hunt pälvinud presidendiilt Valgetähe IV klassi teenetemärgi ja AS Wendre pikaaja-

lise arendamise ning investeeringute eest 2010. aastal Pärnu linna vapimärgi.

Mihkel Leppik

Teeneka sõudetreenerina on Mihkel Leppik jäänud pensionile, kuid jätkab aktiivselt noorsõudjate nõustamist, sõudeinventari hooldamist ja remontimist.

Staažika treeneri teenekaim ja kuulsaim õpilane on Jüri Jaanson, olümpiahõbe Ateena ja Pekingi mängudelt. Aastaid juhendas ta maailma sõudeeliiti kuuluvaid Tõnu Endreksoni ja Andrei Jämsät, teenekate õpilaste nimekiri saab pikk.

Süsteemse treeningõpetuse arendamise ja rakendamisega kujunes Pärnust tema juhtimisel Eesti sõudmiskeskus, kus hakati korraldama üleriigilisi tiitlivõistlusi, kogunema laagritesse ja Pärnu maakonna sõudesport jõudis rahvusvaheliselt tunnustatud tasemele.

Hiie Martinson

Hiie Martinson on Eesti esimese puuetega laste tugikodu Maarja kauaaegne juhataja, Pärnumaal erivajadustega lastele ja noortele osutatavate sotsiaalteenuste arendaja.

Tema algatusel taasasutati Pärnus 1989. aastal Naisliit. Ta on pannud kaaskodanikke mõtlema ja keskenduma neile, kes jäävad riigi või omavalitsuse piisava tähelepanuta. Hiie

Martinsoni algatusel loodi Pärnu halastusnõukoda ja puuetega laste vanemate ühendus, samuti MTÜ Maarjakodu. Eelnimetatud tugikodus saavad ööpäev läbi teenust vaimupuudega noored Pärnust ja Pärnumaalt.

Missioonitundlikuna algatas ta 1995. aastal esimese ratastooliklubi loomise, et rõhutada avalikkusele füüsiliste puuetega inimeste vajadusi ja nende võimekust ning sisemist tahet olla samaväärne teistega.

Kauaaegse tegevuse eest erivajadustega laste õpi- ja elutingimuste parendamisel on Hiie Martinson pälvitud 2008. aastal Pärnu linna vapimärgi.

Enn Raadik

Enn Raadik on Maanteeameti Lääne regiooni juhataja. Pärnu linnavolikogu liikmena on ta juhatanud Pärnumaal teedemajandust 1990. aastast.

Eelmisel aastal avati maakonnas kaks olulist, aastaid kavandatud, riigiteed. Need on piiriülese koostöö projektina valminud Kilingi-Nõmme – Kiisa tee, mille Läti-poolse osa kuni Mazsalacani tegid lõunanaabrid ning Halinga ja Vändra valda jääv Pärnu-Jaagupi – Kergu maantee, mida rekonstrueeriti kahes etapis ja mille valmimine lühendab Kesk-Eestist lääne-rannikule sõitjate teed.

Aastal 2012 valiti Pärnu aasta teoks ümbersõidutee valmimine ja Enn Raadik nimetati Pärnu aasta meheks. Enn Raadiku põhimõte on, et eduka arengu eelduseks saab olla vaid otsustajate asjatundlikkus ja otsuste reaalsus.

2015

Pärnu maavanem Kalev Kaljuste otsustas **Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu** ettepanekul anda 2015. aastal Pärnumaa kõrgeima autasu – Pärnumaa Vapimärgi neljale silmapaistvale inimesele:

Pärnumaa Vapimärk nr 97 Egon Elstein – ettevõtluse edendaja

Pärnumaa Vapimärk nr 98 Feliks Kark – näitleja, muusik

Pärnumaa Vapimärk nr 99 Kaiu Kustasson – Pärnumaa Spordiliidu tegevjuht

Pärnumaa Vapimärk nr 100 Andres Metsoja – Pärnu maavanem aastatel 2010-2014

Egon Elstein

Egon Elstein tunneb turismisektorit nagu oma viit sõrme. Baas- hariduselt on ta insener, kuid turismima- jandus on haaranud ta oma rüppe jäägi- tult.

Aastatel 1992- 1997 oli Egon Elstein

hotellide Pärnu ja Victoria tegevdirector, seejärel liitus Strandiga, asudes juha- tuse liikmeks, kus on tegevuses tänaseni. Lisaks sellele on ta Eesti hotellide ja res- toranide liidu juhatuse liige ja olnud enne Eesti Jahtklubide Liidu presidendiks vali- mist Pärnu jahtklubi kommodoor. Mitme- kesise kodukoha jaoks tegutsemise jätk- kuna on Egon Elstein ka Pärnu muuseumi nõukoja liige, aidanud käivitada jooksu- traditsioone Kahe Silla Klubi juhatuses, kuulunud mitu koosseisu Sauga vallavoli- gosse, ühtlasi ka LC Pärnu Strandi liige.

Feliks Kark

Feliks Kark on mitmetahuline nagu üks värviküllane mosaiikpilt. Ta on mees nagu orkester. Tema pilliks pole mitte ainult suu-

pill, vaid ka pliiaats- pintsell ja fotoaparaat. Kui ta räägib pillilu- gude vahele Kreeka muusikast ja köögist, tunneme, et ka maits- mis- ja haistmismee- led on tööle asunud. Feliks Kark on olnud mitme legendaarse teatrirahva muusikakollektiivi liige: “Lil- leke”, “Johhaidii”, “Piccolo kvintett”. Vii- mane neist on kuulsust toonud Pärnu- maale nii kodu- kui välismaal esinedes.

Feliks Kark on Endla teatri näitleja aas- talt 1986. Vaatamata pensioniikka jõud- misele, jätkab ta vabakutselisena Endla lavastustes kaasamängimist tänaseni. Ta on järjepidevuse hoidja, positiivne sütitaja ja üldse legendaarne mees.

Kaiu Kustasson

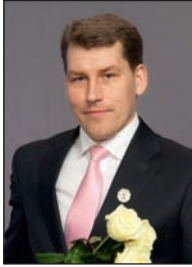

Kaiu Kustassoni süda ja hing kuulu- vad spordile. Ta teeb sporditööd teeb alates 1967. aastast ja on viimased 24 aas- tat olnud Pärnumaa Spordiliidu tegevjuht. Spordiliit on eest- vedavaks jõuks üle- maakondlike spordiürituste korraldamisel: Pärnumaa suve- ja talimängud, Rohelise Jõemaa mängud, rannaäärsete valdade mängud, maakondlikud võrkpallivõistlused jms. Lisaks korraldab spordiliit Kaiu Kus- tassoni eestvõttel suviseid spordilaagreid lastele ja noortele. Ta on Pärnumaa tervi- senõukogu ja Eesti Kultuurkapitali Pärnu- maa ekspertgrupi liige. Kaiu Kustasson on ka ise sportlike harrastustega. Auhinnaka- pis on tal mitut värvi medaleid erinevatelt jooksudistantsidelt. Viimasel ajal laseb ta edukalt püssi, teeb aktiivselt kepikõndi ja harrastab lihtsalt tervislikku liikumist.

Ta ei ole vinguja ega hädaldaja – kui on vaja asjad ära teha, siis võtab eesiseisvatel töödel n-õ sarvist ja tirib need edukalt finišisse.

Andres Metsoja

Andres Metsoja on mitmes mõttes märgilise tähendusega inimene. Ta on pärit Väandra metsadest, pidanud vallavanema, vallavolikogu esimehe, maakonna omavalitsuste liidu juhatuse esimehe ja

maavanema ametit.

Teda iseloomustades peab ütleva, et ta on uuenduslik ja vanaaegne ühekorraga. Peab lugu talupojamõistusest ja kaasaegsest kultuurist, on koostööle orienteeritud, sportlik ning edasipürgiv mees.

Andres Metsoja algatusel viidi läbi Kaisma valla ühinemine Väandra vallaga, muudeti Pärnumaa omavalitsuste liidu juhtimisstruktuuri ja võeti vastu uus põhimäärus. Ta on kuulunud Pärnumaa Spordiliidu ja Sihtasutuse Jõulumäe Tervisespordikeskus juhatusse.

Andres Metsoja on alati pidanud oma töös tähtsaks Pärnumaa igakülgset arengut ning töötanud selle nimel ennastsalgavalt. Lottemaa rajamisele on ta oma ametiposti otsast kõvasti kaasa aidanud.

2016

Pärnu maavanem Kalev Kaljuste otsustas **Pärnumaa** Vapimärgi Nõukogu ettepanekul anda 2016. aastal Pärnumaa kõrgeima autasu – Pärnumaa Vapimärgi neljale silmapaistvale inimesele:

Pärnumaa Vapimärk nr 101 Matti Killing – spordijuht, sõudetreener

Pärnumaa Vapimärk nr 102 Jaanus

Luberg – ettevõtluse edendaja, MS Balti Trafo OÜ juht

Pärnumaa Vapimärk nr 103 Helve Reisenbuk – Paikuse Vallavalitsuse humanitaarosakonna juhataja, abivallavanem

Pärnumaa Vapimärk nr 104 Hans Soll – kodanike algatusrühma “Sindi pais” loomise idee autor, asutaja ja juht, füüsikaõpetaja

Matti Killing

Matti Killing on kauaaegne spordijuht ja treener, kellel on Pärnumaa spordielu arendamisel ja juhtimisel ning maakonna positiivse kuvandi loomisel silmapaistev mõju.

Treenerina on ta aastakümneid panustanud sõudmise edendamisse – ehitanud üles Eesti ühe suurima sõudeklubi – Pärnu Sõudekeskus Kalev ning juhendanud sadu sportlasi. Lisaks tippportlastele on tema käe alt sirgunud arvukalt tublised pärnumaalasi, kelle sportlik taust ja koolitus on aidanud neil hilisemas elus tublide ja tervete kodanikena edukalt hakkama saada.

Hetkel on Matti Killing Eesti sõudekondise peatreener ning tema juhendamisel valmistub riigi paarisaeru neljapaat eelseisvateks Rio de Janeiro olümpiamängudeks.

2015. aastal pälvis Matti Killingu juhendatav paarisaeru neljapaat Eesti spordi kõrgeima aastatunnustuse – Kristjani.

Matti Killingule anti 2012. aastal riikliku spordiaasta preemia, samal aastal sai ta ka Eesti Kultuurkapitali aasta preemia Pärnumaa Kultuuripärl.

Jaanus Luberg

Jaanus Lubergi juhitud ettevõtte MS Balti Trafo OÜ pakub tööd enam kui 150 töö-

tajale ja investeerib järjepidevalt ettevõtte arengusse. 1997. a asutatud ettevõtte kasutab nüüdisaegseid tootmistehnoloogiasid ning nende tooteid tarnitakse paljudesse riikidesse Lääne-Euroopas,

Skandinaavias ja Baltimaades. Balti Trafo on väärtuslik praktikabaas Pärnumaa Kutsehariduskeskusele, kellega jagatakse elektroonikavaldkonnas väärtuslikke kogemusi ja õppematerjale.

Jaanus Lubergi eestvedamisel toetatakse jalgpallitreeninguid Väandras ja lüüakse aktiivselt kaasa kohalikus gümnaasiumis ettevõtluspisiku levitamisel. Märkimist väärib, et Jaanus Luberg on Väandra Ettevõtjate Koja ühe eestvedajana andnud panuse Väandra kui ettevõtluspiirkonna arengusse.

Ettevõtja Jaanus Luberg on panustanud kogu maakonna ettevõtluse edendamisse, olles Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse pikaajaline nõukogu liige ja aastatel 2014-2015 ka nõukogu esimees. MS Balti Trafo OÜ on hea näide sellest, et Pärnumaal pakuvad maapiirkonnale kasvutuge põllumajanduse kõrval ka uut tehnoloogiatel põhinevad tööstused. 2014. aastal sai MS Balti Trafo OÜ Pärnumaa Maaelu Edendaja tiitli.

Helve Reisenbuk

Helve Reisenbuk töötab Paikuse Vallavalitsuses alates 2001. aastast. Tema põhiliseks töövaldkonnaks on valla haridus-, noorsootöö-, kultuuri-, spordi- ja sotsiaalpoliitika väljatöötamine ja elluvi-

mine. Helve Reisenbuki kureerida on kõik vallavalitsuse 8 hallatavat asutust, millest Paikuse huvikool ja Seljametsa muuseum on asutatud tema ametiajal. Helve Reisenbuki mõju on olnud väga suur ka Paikuse spordi- ja tervisekeskuse kontseptsiooni väljatöötamisel, mis päädis 2015. aastal kaasaegse ja ka maakondlikus mõõtnes olulise Paikuse valla tervise- ja spordikeskuse avamisega.

Helve Reisenbuk osaleb aktiivselt kogu maakonna haridus- ja sotsiaalküsimuste lahendamisel, ta on POL-i sotsiaalkomisjoni kauaaegne liige. Helve Reisenbuk kuulub Pärnumaa tervisenõukogu koosseisu, konkursi Eestimaa õpib ja tänab regionaalse tasandi komisjoni koosseisu ning on aastaid osalenud maapiirkonna haridustöötajate tunnustusürituste korraldamisel.

Helve Reisenbuk on äärmiselt kohusetundlik, meeldiv ja abivalmis, elutark ja rõõmsalt hooliv. Tema soe huumorisoon lisab sära ja loob head sisekliimat ka pingelistes ja stressirohketes situatsioonides.

Hans Soll

Hans Soll on kodanike algatusrühma "Sindi pais" loomise idee autor, asutaja ja juht. Algatusrühm "Sindi pais" loodi 2008. aastal ja selle eesmärgiks püstitati Pärnu jõe alamjooksul asuva Sindi paisu

avamine rändekaladele. Eesmärgi saavutamiseks on korraldatud rahvakoosolekuid, kus osalesid kohalike omavalitsuste, Pärnu Maavalitsuse, Keskkonnaministri, Riigikogu, teadus- ja teiste ametkondade esindajad. Kodanikualgatus on aidanud kaasa sellele, et 2015. aasta aprillis omandas riik Sindi paisu ja alustas projekteerimist betoonpaisu lammutami-

seks ning loodusilmelise kärestiku rajamiseks.

Sellest teost võidavad kalavarude suurenemise läbi kõik Pärnu jõestikku kalastavad harrastuskalastajad ja merel tegutsevad kutselised kalurid.

Loodusturismiga tegelejatel avanevad paremad võimalused kalaturismi teenuse arendamiseks ja kohaliku toidu pakumiseks. Pärnu jõgi avaneb praegu takistuseks oleva Sindi paisu alal paadimatkajatele, kes saavad jõge pidi laskudes lõpetada oma matka suvepealinnas Pärnus. Sindi paisust allpool asuvate elanike jaoks paraneb Pärnu jõe veerežiim ja isepuhastusvõime kevadise suurveega kaasneva jäämineku ajal. Väheneb elamupiirkonna üleujutuse oht.

Lisaks eeltoodule on Hans Soll pikaajaline pedagoog, kelle käe all on Pärnu Ülejõe gümnaasiumis füüsikat õppinud arvestatav protsent Pärnumaa inimesi. Lisaks õpetajaametile on Soll olnud ka sama kooli õppealajuhataja.

2017

Pärnu maavanem Kalev Kaljuste otsustas Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu ettepanekul anda 2017. aastal Pärnumaa kõrgeima autasu – Pärnumaa Vapimärgi kuuetele silmapaistvale inimesele:

Pärnumaa Vapimärk nr 105 Tõnu Endrekson – sõudja, kahe olümpiamedali omanik

Pärnumaa Vapimärk nr 106 Rein Klaassen – kauaaegne riigiametnik

Pärnumaa Vapimärk nr 107 Raimu Pruul – õpetaja, kauaaegne koolijuht

Pärnumaa Vapimärk nr 108 Tiidu Pärnits – rahvatantsulooja, tantsujuht, käsitöomeister

Pärnumaa Vapimärk nr 109 Tarmo Saarts – soojusenergeetika insener, soojusenergia ettevõtte SW Energia OÜ asu-

taja, kauaaegne tegevjuht ja juhatuse esimees

Pärnumaa Vapimärk nr 110 Aldin Talving – arst, ortopeed

Tõnu Endrekson on läbi ja lõhki spordihingega mees, kes on oma sportliku visadusega kogu Eestile ja Pärnumaale kuulsust toonud. Sõudmise kants, Pärnu ja siinset jõeveed, tublid treenerid eesotsas

Tatjana Jaansonini ning Matti Killinguga on aidanud Tõnust voolida sellise spordimehe nagu me teda praegu tunneme.

Kui panna Tõnu Endreksoni saavutused paberil ritta, saame tohutult muljet avaldava rea võite alates kahest olümpiamedalist ning lõpetades hulga pronksiste, hõbedaste ja kuldsete medalitega nii maailma- kui Euroopa meistrivõistlustelt.

Kuna Tõnu Endreksoni suured spordisaavutused on tulnud meeskondlikult, annab see omakorda tunnistust, et ta on meeskonnaliige ja sõber. Ta on inimene, kellega saab rahulikult ka luurele või lahingusse minna – suurepärased tulemused on igal juhul kindlustatud.

Rein Klaassen töötab Pärnu Maavalitsuse maatoimingutega tegelevas osakonnas 1991. aastast.

25 aasta jooksul on tal olnud juhtiv roll maareformi läbiviimisel ja koordineerimisel Pärnu maakonnas. See on tähendanud maade tagastamist, erastamist ja maaüksjonite läbiviimist. Seda alates kruntide moodustamisest kuni katastrisse kandmiseni.

Samuti on Reinu tööks olnud kohalike omavalitsuste nõustamine maareformi käigus ja riikliku järelevalve teostamine.

Rein Klaasseni tegemisi on alati iseloomustanud protsessi edasi viiv suhtumine, eesmärgiga seda igati soodustada ja leida parimaid lahendusi. Oma mõttelaadilt ja väärtushinnangutelt on ta olnud kodanike ja ühiskonna teenindaja. Rein Klaassenil on oluline panus selliste Pärnumaale oluliste objektide maaküsimuste lahendamisel, nagu Paikuse prügila, Loode-Pärnu tööstusala, Pärnu linna ja piirnevate omavalitsuste veeprojektide elluviimine ning mitmete väikesadamate maaküsimuste rajamine.

Raimu Pruulist sai Häädemeestel koolijuht 1990. aastal, sellel ametikohal töötas ta 26 aastat. Järgnevatel aastatel aga ametis Häädemeeste laste füüsikateadusi avenes.

Raimu Pruuli tööperioodi algus juhina langes keerulisele ajale, kus tuli kiirelt minna kaasa muutustega haridusvaldkonnas, seadusloomes ning õppekavaarenduses. Raimu on aastaid kaasa rääkinud nii maakonna kui riigi haridusuuenduses, olgu selleks siis riigi õpetajahariduse strateegia või haridus- asutuse juhi kompetentsimudelil väljatöötamine. Ta on olnud riikliku eksamikeskuse kutsekomisjoni esimees ja kuulunud programmi "Tiigrihüpe koolis" nõukogu koosseisu.

Raimu on olnud paarkümmend aastat Pärnumaa Koolijuhtide Ühenduse eestseisuse esimees ning ajanud aktiivselt Pärnumaa koolijuhtide ühiste tegemiste planeerimise ja korraldamisega.

Raimu Pruul on optimistlik ja aktiivne teoinimene, kes positiivse eluhoiakuga

täidab nii igapäevaseid tööülesandeid kui talle usaldatud vastutusrikkaid lisakohustusi. Temaga saavad pingevabalt lävida nii õpilased, kolleegid kui lapsevanemad, sest ta suhtub inimestesse adekvaatselt ning eelarvamusteta.

Tiiu Pärnits on tuntud tantsuõpetaja, kelle karjäär on viinud teda mitmel korral ka vabariiklike üldtantsupidude kunstilisse toimkonda, rääkimata kohalike Pärnumaa tantsupidude lavastamisest. Tiiu Pärnitsa

armastus on tants ja liikumine.

Tiiu Pärnits hingab koos rahvatantsuga, tantsib ise, lisaks õpetab lapsi ja koduperenaisi.

Tiiu on tuntud ka tantsude loojana. Neid on ta välja mõelnud nii laste- kui ka naisrühmadele, ta on ka valitud rahvatantsumentoriks, kes annab oma kogemusi ja oskusi edasi algajatele tantsuõpetajatele.

Tiiu Pärnits on saanud 2007. aasta Pärnumaa aasta õpetaja preemia, ta on Tahkuranna valla vapimärgi laureaat. 2016. aastal tunnustas Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts Tiiu Pärnitsat tänukirja ja kuldmärgiga rahvatantsutraditsiooni hoidmise ja edasikandmise eest.

Tarmo Saarts on soojusenergia ettevõtte SW Energia OÜ asutaja, kauaaegne tegevjuht ja juhatuse esimees. 1999. aastal asutatud ettevõtte annab tööd enam kui 70 inimesele ja hoiab kõigis oma biokütusel olevates katlamajades kokku enam kui

30 000 tonni CO₂ (süsihappegaasi) heidet

aastas. Ta on edendanud keskkonnahoidlikku ja kogukonnakeskset energiamajandust mitte ainult Paikusel ja Pärnumaal, vaid üle kogu Eesti. Ühena esimestest keskendus tema ettevõtte hakkepuidule, mis võimaldab ära kasutada raiejäätmeid, vähendada õhusaastet ja pakkuda energiapuidu kogumiseks tööd kohalikus kogukonnas. Keskkonnahoidlikkus on Tarmo Saartsi juhitava ettevõtte üks suuri missioone. Selle tööga on kaasnenud ka tunnustused: 2014. aastal pälviti keskkonnainvesteeringute keskuse tunnustus „Sipelgas“, samuti on ettevõtte tõusnud mitmel aastal edukate ettevõtete edetabelis esimese kolme hulka.

Tarmo Saartsi juhitud ettevõtte soovib oma edu jagada kohaliku kogukonnaga: mitmed spordiklubid saavad SW Energia panustatud toetuse abil oma sportlikke saavutusi parandada ja edendada.

Aldin Talving on arst, ortopeed. 1996. aastast alates on tema tööpõld olnud Pärnu haigla ja seal on ta ortopeedia, traumatoloogia ja kirurgia valdkondades panustanud palju inimeste tervisesse.

Pärnu haiglas tehakse juba üle 20 aasta keerulisi ortopeedilisi operatsioone ning ortopeedilisi proteesimisi. Doktor Aldin Talving on jalule aidanud palju inimesi, tema eestvedamisel hakati paigaldama ka poolproteese, mis on inimsõbralikumad ja haigele operatsiooni tehes ohutumad. Aastas tuleb tal neid keerulisi operatsioone teha üle 400, sinna juurde veel ka keskmiselt 1200 ambulatoorset visiiti. Doktor Talving tegeleb pidevalt ortopeedia eriala arendamisega ning kuulub ka Eesti traumatoloogide-ortopeedide liidu liikmete hulka.

Doktor Talving on läbi aastate olnud suurepärase ortopeediaalaste oskuste ja teadmiste edasiandja. Ta juhendab üliõpilasi, arst-praktikante ning arst-residente, kes kõik tunnustavad teda kui head kolleegi ja õpetajat.

Pärnumaa vapimärk

Rita Kosenkranius
Pärnu Maavalitsus

Konkurss “Eesti kaunis kodu”

1935. aastal loodi Eestimaal Eesti Maakodude kaunistamise Selts, mille eesmärgiks oli korraldada ja kaunistada eesti maakodusid ning kodude ümbrust, et seega muuta elamist maal kultuursemaks ning kaunimaks ja ära kasutada elanikes armastust ning lugupidamist maaelu vastu. Seltsi ülesannete hulka kuulus ka nõuannete jagamine ja kauni kodu propaganda

tegemine. Vastavalt sellele töötati välja konkreetne põhikiri, mis kinnitati 4. mail 1935. aastal.

Alates sellest ajast sai hoo sisse kodukaunistamise liikumine. Korraldati hoogtöönädalaid, milles kutsuti kõiki Eestimaal inimesi tegelema muu töö kõrval ka kodukaunistamisega.

1938. aastal asus liikumise etteotsa

president Konstantin Päts. Vahepeal kodukaunistamise tegevus soikus ja alles Nõukogude okupatsiooni lõpupoole hakati uuesti pöörama tähelepanu kodukaunistamisele. Korraldati nii linnades kui ka asulates, ettevõtetes ja asutustes heakorralaseid konkursse, hoogtööpäevi. Selgitati välja rajoonides kaunimad kodud, paremini heakorrastatud asutused, ettevõtted jne. See liikumine eri rajoonides oli väga erineva ulatusega.

Eesti Vabariigi president Lennart Meri kuulutas 1997. aasta kodukaunistamise aastaks. Eesti kodukaunistamise ühenduse poolt viiakse läbi konkursi Kaunis kodu 1998. aastast ja sel aastal toimus ka Pärnu maakonnas esimene maakondlik ülevaatus.

Ülevaatuses raames selgitatakse maa-

piirkondades välja paremini heakorrastatud:

- eramud, väikesed ühismajad
- ühiskondlikud hooned (korterimajad, koolimajad, seltsimajad, kirikud, hooneterühmad jm)
- maa-asustus (talud, tootmishooned, suvemajad, turismitalud, külad)
- kohalik omavalitsus

Pärnu maavanem tunnustab ja autastab kõiki konkursil osalejaid piduliku vastuvõetuga võidupüha paiku.

Pärnumaa kodukaunistamise maakondliku komisjoni poolt valitakse igast hindamisklassist parim välja ja esitatakse Vabariigi Presidendile autasu saamiseks.

2014. aastal osales konkursil 27 objekti, 2015. aastal 26 objekti ja 2016. aastal 29 objekti.

Fotod Sigrid Absalon.

Pärnumaa kodukaunistamise maakondlik komisjon 2014

Konkursi „Eesti kaunis kodu 2014“ võitjad

Eramud, väikesed ühismajad. *Perekond Veskimeister, Tallinna mnt 118, Sauga alevik, Sauga vald*

Maa-asustus. *Perekond Jürgensoni Kita talu, Veelikse küla, Saarde vald*

Hoonete rühmad. *Sindi raudteejaama kompleks, Paide mnt 1, Paide mnt 3, Paide mnt 5 ja Paide mnt 7, Sindi linn*

Avalikus kasutuses hooned. *Tammiste lasteaed, Selja tee 1a, Sauga alevik*

Kaunis Eesti kodu 2015 võitjad

Komisjon 2015

Eramud, väikesed ühismajad. Perekond Urbel, Seljametsa küla, Paikuse vald

Hoonete rühmad. Surju Põhikool - Surju Lasteaed, Uue Kooli, Surju vald

Maa-asustus. *Klaara-Manni Puhkemaja, Randivälja küla, Tori vald*

Kaunis Eesti kodu 2016 võitjad

Komisjon 2016

Eramud, väikesed ühismajad. *Perekond Juss, Lõvi tee 3, Papsaare küla, Audru vald*

Maa-asustus. *Perekond Toomast, Kaarli, Ridalepa küla, Audru vald*

Hoonete rühmad. Sindi Lasteaed, Kooli 2a, Sindi linn

Üleriigilised eriprojektid. Kaunis muinsuskaitseobjekt (elamu) Indrek Orro, Taali Mõis, Taali küla, Tori vald

Üleriigilised eriprojektid. *Parim tervisespordirajatis Pärnu Bay Golf Links, Klubi tee 1, Reiu küla, Tahkuranna vald*

Üritused

19. juunil 2014 autasustas maavanem konkursi “Eesti kaunis kodu 2014” Pärnumaa võitjaid

18. juunil 2015 autasustas maavanem kon-

kursi “Eesti kaunis kodu 2016” Pärnumaa osalejaid.

20. juunil 2016 autasustas maavanem konkursi “Eesti kaunis kodu 2016” Pärnumaa osalejaid.

Riina Redlich
Pärnu maavalitsus

4. Rahvastik

Rahvaarv, vanuseline ja sooline koosseis

Pärnumaa rahvaarv kohalike omavalitsuste lõikes rahvaloenduste andmetel ja 1. jaanuari seisuga rahvastikuregistri andmetel

Vald, linn	1970	1979	1989	2000	2011	2015	2016	2017
Are	1438	1475	1415	1349	1177	1216	1279	1250
Audru****	4163	4282	4486	4897	5100	5658	5726	5686
Halinga*	3387	3468	3855	3556	2935	2863	2871	2833
Häädemeeste	3609	3424	3381	3223	2473	2388	2522	2487
Kaisma	659	637	630	580				
Kihnu	771	664	544	510	487	502	682	686
Koonga	1886	1551	1560	1357	1001	1008	1051	1035
Paikuse	1364	1916	2480	2862	3579	3634	3838	3860
Saarde**	3270	2625	3014	2388	3845	3733	3895	3818
Sauga	1579	1970	2013	2535	4474	4459	4071	4154
Surju	1336	1089	991	1040	945	934	942	950
Tahkuranna	1831	1641	1706	2018	2357	2392	2352	2389
Tali	1327	975	935	774				
Tori	2688	2504	2617	2606	2249	2279	2286	2246
Tõstamaa	2268	1971	1722	1664	1254	1237	1305	1284
Varbla	1728	1431	1242	1067	815	786	823	805
Vändra vald***	3517	2883	2718	2609	2544	2520	2669	2649
Lavassaare	626	608	530	554	460	449***	457***	454***
Tootsi	1381	1418	1324	1059	744	736	775	763
Pärnu-Jaagupi alev	1191	1410	1534	1360*	1195*	1132*	1108*	1110*
Vändra alev	2140	2436	2944	2662	2355	2217	2191	2161
Kilingi-Nõmme	2387	2535	2509	2223	1763**	1709**	1734**	1716**
Sindi	4014	4384	4457	4179	4076	4003	3891	3845
Pärnu	46 562	51 254	53 885	45 500	39 794	39 784	39 828	39 620
Kokku	94 015	99 141	100 958	91 212	82 598	82 349	82 997	82 535

Kohalike omavalitsuste rahvaarv aastate 1970, 1979, 1989, 2000 kohta (alaline rahvastik) on toodud (aasta esimese kvartali jooksul) toimunud rahvaloenduste andmete alusel, 2011. a rahvaloendus toimus aga selle aasta 31. detsembril. Rahvaarv

aastate 2015, 2016 ja 2017 kohta on toodud statistikaameti andmete järgi aasta alguse, st 1. jaanuari seisuga.

*Halinga valla rahvaarv alates 01.01.1997 hõlmab ka Pärnu-Jaagupi alevit, mis ühinesid 1996. aasta sügisel

**Saarde valla rahvaarv alates 01.01.2006 hõlmab ka endist Tali valda ja Kilingi-Nõmme linna ja Tali valla elanikke, mis ühinesid 2005. aasta sügisel.

***Vändra valla rahvaarv alates 01.01.2010 hõlmab ka endist Kaisma

valda, mis liitus 2009. aasta sügisel Vändra vallaga.

****Audru valla rahvaarv alates 01.01.2014 hõlmab ka endist Lavassaare valda, mis liitus 2013. aasta sügisel Audru vallaga.

Elanike arv seisuga 01.01.2017 (statistikaameti andmete järgi)

	Kokku	Sealhulgas		% -des		Naisi 1000 mehe kohta
		mehed	naised	mehed	naised	
Are	1264	645	619	51,0	49,0	960
Audru	5686	2834	2852	49,8	50,2	1006
Halinga	2833	1389	1444	49,0	51,0	1040
Häädemeeste	2487	1254	1233	50,4	49,6	983
Kihnu	686	342	344	49,9	50,1	1006
Koonga	1035	544	491	52,6	47,4	903
Paikuse	3860	1862	1998	48,2	51,8	1073
Pärnu	39 620	17 622	21 998	44,5	55,5	1248
Saarde	3818	1867	1951	48,9	51,1	1045
Sauga	4154	2101	2053	50,6	49,4	977
Sindi	3 845	1742	2103	45,3	54,7	1207
Surju	950	499	451	52,5	47,5	904
Tahkuranna	2389	1196	1193	50,1	49,9	997
Tootsi	763	364	399	47,4	52,3	1096
Tori	2246	1137	1109	50,6	49,4	975
Tõstamaa	1284	666	618	51,9	48,1	928
Varbla	805	426	379	52,9	47,1	890
Vändra alev	2161	1001	1160	46,3	53,7	1159
Vändra vald	2649	1380	1269	52,1	47,9	920
Pärnumaa	82 535	38 871	43 664	47,1	52,9	1123
Kogu Eesti	1 315 635	617 538	698 097	46,9	53,1	1130

Urmas Kase
Pärnu maavalitsus

Sünnid

	Pärnu linn			Maapiirkond			Maakond kokku		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Sünnikandeid koostati kokku	398	450	423	406	370	370	804	820	793
poisse	197	231	223	192	180	190	389	411	413
tüdrukuid	201	219	200	214	190	180	415	409	380
Abielust sünde	118	127	131	124	110	134	242	237	265
Isaduse kindlakstegemine üheaegselt sünniga	260	293	274	262	241	227	522	534	501
Vallaslapse	20	30	18	20	19	9	40	49	27
Emal sündis:									
1. laps	147	186	143	158	127	136	305	313	279
2. laps	154	155	192	145	116	117	299	271	309
3. laps	68	86	66	77	81	78	145	167	144
4. laps	22	15	14	18	30	24	40	45	38
5. laps	5	3	5	5	9	12	10	12	17
6. laps	1	3	1	2	6	3	3	9	4
7. laps	1	-	1	1	-	-	2	-	1
8. laps	-	1	1	-	1	-	-	2	1
9. laps	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10. laps	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. laps	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12. laps	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13.laps	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Noorim sünnitaja							16	16	15
Vanim sünnitaja							46	46	46
Kaksikute paare	10	5	5	7	7	4	17	12	9
• tüdrukud	4	1	3	4	2	1	8	3	4
• poisid	-	1	1	1	2	2	1	3	3
• tüdruk ja poiss	6	3	1	2	3	1	8	6	2
Kolmikuid	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• 1 poiss ja 2 tüdrukut									

Statistika aluseks on maavalitsuses ja omavalitsustes koostatud sünnikanded

Surmad

	Pärnu linn			Maapiirkond			Maakond kokku		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Koostati surmakandeid	652	696	624	436	413	449	1088	1109	1073
sh mehi	311	318	295	229	217	196	540	535	491
naisi	341	378	329	207	196	253	548	574	582

kuni 1-aastaste surmakandeid	-	1	-	2	2	-	2	3	-
Suremus vanuse lõikes:									
kuni 20 aastased	4	2	2	5	5	1	9	7	3
21-30	5	7	8	5	1	1	10	8	9
31-40	12	12	9	5	6	2	17	18	11
41-50	32	36	23	13	15	7	45	51	30
51-60	64	63	52	32	28	27	96	91	79
61-70	103	104	86	73	70	72	176	174	158
71 ja vanemad	432	472	444	302	288	339	734	760	783

Statistika aluseks on maavalitsuses ja omavalitsustes koostatud surmakanded

Andmed abielude kohta (arv)

	2014	2015	2016
Sõlmitud abielude arv	298	282	288
• neist maavalitsuses	254	238	230
• neist kiriklikult	14	6	7
• neist notarite poolt	30	38	51
• neist eelneval aastal esitatud avalduste alusel	19	17	21
Abieluavaldusi esitati	275	259	249
Kohale ei tulnud paari	13	7	11
• neist teatas eelnevalt paari	12	5	9
Väljaspool perekonnaseisumeti ruume registreeriti abielusid	-	-	-
Välismaalastega abiellumiseks esitati avaldusi	7	8	13
neist registreeriti	6	8	12
Abiellumisiga (18 aastat) vähendati:			
• 15-aastastel neidudel	-	-	-
• 16-aastastel neidudel	-	-	1
• 17-aastastel neidudel	-	-	-
• 17-aastastel noormeestel	-	-	-
Vanim pruut (aastat)	74	78	71
Vanim peigmees (aastat)	74	79	73
Maavalitsuses tähistati			
• hõbepulmi	-	-	-
• kuldpulmi	7	14	19
• briljantpulmi	6	1	-
• raudpulmi	-	1	-
• kroonpulmi	-	-	-
Austamispäeval linnavalitsuses osales			
• kuldpulmapaare	12	16	15
• briljantpulmapaare	5	13	6

• raudpulmapaare	-	2	2
• kroonpulmapaare	1	-	-
Mõlemal abieluljal oli esmakordne abiellumine	177	162	157
Mees registreeris esmakordse abielu	205	186	187
Mees registreeris korduva abielu	63	58	50
Naine registreeris esmakordse abielu	206	192	185
Naine registreeris korduva abielu	62	52	52
Registreerimiseks ettenähtud kuuajalist tähtaega lühendati	8	9	10

Notarite poolt sõlmitud abielusid tähistab tabelis ainult üldarv, muu statistika koostatud maavalitsuses ja kogudustes sõlmitud abielude põhjal.

Abiellunute jaotumine vanuse järgi

Vanus	Mehed			Naised		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
15-17	-	-	-	-	-	1
18-20	6	2	3	16	8	6
21-25	47	23	21	57	40	29
26-30	59	67	76	62	68	72
31-40	86	79	85	75	76	87
41-50	40	52	42	37	40	34
51-	30	21	10	21	12	8

Statistika aluseks on maavalitsuses ja kogudustes registreeritud abielud.

Andmed abielulahutuste kohta

	2014	2015	2016
Maavalitsuses koostati lahutuse kandeid	121	127	129
• neist abikaasade ühise avalduse alusel	121	127	129
• kohtuotsuse alusel	-	-	-
Abielulahutuse avaldusi esitati (aasta jooksul)	131	145	139
Abielulahutuse avaldusi annulleeriti	16	10	18
Vanim lahutaja meestest (aastat)	72	77	74
Vanim lahutaja naistest (aastat)	69	72	77
Pikim lahutatud abielu kestis (aastat)	43	44	51
Lühim lahutatud abielu kestis (kuud)	11	5	9
Abielulahutused abielu kestuse järgi:			
alla 1 aasta	1	4	2
1-2 aastat	11	8	15
3-5 aastat	19	16	17
6-10 aastat	22	23	26

11-15 aastat	17	18	14
16-20 aastat	18	9	17
21-25 aastat	12	22	13
26-30 aastat	9	13	8
üle 30 aasta	12	14	17
• Kohtus lahutati (abielu)	45	47	42
• Notarite poolt lahutati (abielu)	8	12	29

Kohtu ja notarite poolt lahutatud abielud kajastuvad tabelis ainult üldarvuna, muus statistika koostatud maavalitsuses koostatud lahutuste kannete põhjal

Nimedest

	2014	2015	2016
Populaarsemad poisinimed	Marten, Romet, Rico (Ricco, Riko), Robin, Hugo	Robin, Martin, Aron (Aaron)	Karl (Carl), Kaspar (Kasper), Aron (Aaron), Markus (Marcus)
Populaarsemad tüdrukunimed	Eliise (Eliise, Heliise), Liisa, Lisandra, Grete (Grethe, Greete, Kreete), Anna (Hanna)	Mia (Miia), Lisandra (Lysandra, Ly-Sandra), Eliise (Elise)	Grethe (Grete, Greete, Kreete), Anna (Hanna), Eliise, Emma
Kolmest nimest koosneva eesnime said	1 poiss: Cris Matten Rio		2 poissi: John Sören Nixon Roald Johan Matias 1 tüdruk: Maria Linell Viktoria

Rahvastiku toimingute talituse info

Kuigi aastal 2016 võisime nentida, et meie maakonnast väljaränne on pidurdunud ja minemise asemel tullakse ka tagasi, püsib pisikeste pärnumaalaste sündivus jätkuvalt kahanemise kursil – kui 2013. aastal sündis Pärnumaal 834 last, siis 2014. aastal oli see arv 804, 2015. aastal 820 ja aasta hiljem paraku 793. Jah, loomulikult on veel väikesi inimesi, kelle vanemad jätkuvalt registreeritud elukohaga Pärnumaal, kuid kes ise sündinud mõnes välisriigis ja nende laste igapäevaelu just seal kulgebki. Kuniks vanemad on otsustanud oma juurde juurde tagasi pöörduda.

Jätkuvalt sünnib rohkem lapsi Pärnu linna lähimavalitsustesse – Audru,

Sauga, Paikuse valda. Eks see on märk sellest, et noored pered on just neid omavalitsusi oma kodu loomisel eelistanud. Väga arvestatavalt on nende kolme kõrvale tõusnud aga Sindi. Kui vaadata kolme viimase aasta arvusid, siis tundub, et lastesaamise eas perede hulgas on Sindi järjest populaarsemaks muutunud. Võibolla on seda soosinud madalam kinnisvarahind, aga kindlasti ka rahulik ja roheline elukeskkond ja samas on Pärnu kõigi oma töökohtade, teenustega ja kultuurisündmustega käeulatuses.

Kui 2014. aastal sündis tüdrukuid mõnevõrra rohkem kui poisse, siis kahel järgmisel aastal meeldis poistele rohkem

Pärnumaale sündida. Kolmel viimasel aastal on maakonna peredesse kokku sündinud 1213 väikest poissi ja 1204 väikest tüdrukut.

Jätkuvalt sünnib valdav osa uutest ilmakodanikest vabaabielus olevatel vanematel. Samas tuleb nentida, et kui aastatel 2014 ja 2015 oli vabaabielust sündinud laste protsent 65 ja abielust sündinud laste protsent vastavalt 30 ja 29, siis 2016. aastal vähenes isaduse omaksvõtuga registreeritud sünnikannete arv ja suurenes just abielust sündinud laste arv. Võrreldes kahe eelmise aastaga oli see protsent juba 34. Kui üksikemana registreeritud sündide protsent on püsinud pikalt 5–7 protsendi piires aastas sündinud laste arvust, siis 2016. aastal langes see protsent kolmele.

Ehkki tavapäraselt sünnib peredesse kõige rohkem ikka esiklapsi, siis 2016. aasta statistika räägib teist keelt. Esiklapsi sündis siis 279 ja pere teisi lapsi 309. Ka 2012. aastal ületas pere teiste laste arv esimese. Kui kolmandate ja neljande laste sündimine võrreldes kahe varasema aastaga 2016. aastal vähenes, siis viiendate laste arv just kasvas. 2015. aastal kanti Pärnumaal registrisse kaks pere kaheksandana sündinud last ja 2016. aastal üks kaheksas laps. 2015. aastal viis aga üks pere haiglast koju kolmeteistkümnenda väikese pereliikme.

Topeltkohustuse, aga ka topeltrõõmu toob peresse kaksikute sünd. Kolmel viimasel aastal sündis Pärnumaal kokku 38 kaksikutepaari. Neist 15 olid tüdrukutepaarid, seitse poistepaarid ja 16 kaksikutepaari koosnes õest-vennast.

Kolmikutepaare aastatel 2014–2016 Pärnumaa peredesse ei sündinud. Viimati oli ühes Pärnumaa peres rõõmu kolmekordselt aastal 2012, kui haiglast toodi koju kolm väikest vastset pereliiget ja enne nimetatud aastat registreeriti Pärnumaal kolmikute sündid 2000. aastal.

Meie maakonna omavalitsused hooli-

vad oma elanike väikestest pereliikmetest ja nende vanematest. Lähtuvalt omavalitsuse võimalustest tunnustatakse vastsündinute vanemaid rahalise toetusega. Vanematele koos oma vastsündinud uute pereliikmetega korraldatakse omavalitsuses vastuvõtt ehk rahvakeeli titepidu või lusikapidu. Vastsündinutele antakse nimeline hõbelusikas, käsitööna valmistatud kaaned sünnitõendile või mõni muu kaunis meene.

Kuigi meie uuringuinimeste poolt on välja öeldud, et eestlaste eluiga pikeneb ja surmade arv väheneb, ei ole märke sellest, et Pärnumaa iive võiks lähiajal positiivseks muutuda. Jätkuvalt ületavad elu kurvema poole sündmused rõõmsama poole sündmusi. Aastatel 2014–2016 registreeriti Pärnu Maavalitsuses ja maakonna omavalitsustes kokku 3270 surmajuhtumit, samas kui vastsündinuid kanti registrisse 2417. Surmatunnistus väljastati 1566 mehe ja 1704 naise kohta. Vanim pärnumaalane, kes 2014. aastal meie hulgast lahkus oli 103, 2015. aastal 105 ja 2016. aastal 104 aastane naine.

Enamik Pärnumaal abiellu astujatest registreerivad oma abielu maavalitsuses. Kuna Pärnumaal on tänaseks jäänud vaid kaks vaimulikku, kes sooritanud perekonnaseisuametniku eksami, siis on loomulik, et vaimulike poolt sõlmitud abielude hulk on vähenenud ja paaril viimasel aastal jäänud alla kümne abielu aastas. Kui 2014–2015. aastal jäi notarite poolt tehtud abielutoimingute arv 2013. aasta tasemele, siis 2016. aastal suurenes toimingute hulk märkimisväärselt – varasema 30 ja 38 abielu sõlmise asemel oli see arv 51. Kui protsentuaalselt vaadata, siis 80% abielujatest ütlesid 2016. aastal oma jah-sõna maavalitsuse paaripanija ees, 18% abieludest registreeriti notari ja 2% Pärnumaa vaimulke poolt.

Tuleb tõdeda, et jätkuvalt on nii meestel kui naistel populaarseim abiellumisiga

Pärnu maakonna kuldpulmapaaride austamispäev 9.11.2016. Austamispäeva jääb meenutama tehtud ühispiilt. Foto Peeter Roots

Valve ja Harry Lusik abiellusid 21. mail 1966. aastal tollases Pärnu Linna TSN TK Pere-konnaseisuaktide Büroos kus kinnitasid oma jah-sõna allkirjadega abieluaktis. 2016. aastal tähistas väarikas abielupaar kuldpulmi ja osales maakonna juubelipaaride austamispäeval. Pildil jäädvustab abielupaar oma allkirjad abielujuubelite aaraamatusse. Foto Peeter Roots

vanuses 31–40. Järgnevad vanusegrupid 26–30 ning 41–50. Aastatel 2014–2016 registreeriti vaid üks abielu, kus pruudi vanus jäi alla 18 eluaastat ja kelle teovõimet abiellumiseks oli kohus laiendanud.

2014. aastal registreeriti maavalitsuses või koguduses väliriikidest tulnud kodanikega abielusid 6. Aasta hiljem 8 ja veel aasta hiljem 12 abielu. Samas väljastas maavalitsus neil kolmel aastal kokku 108 abieluvõimetõendit abiellumiseks välisriigis. 59% abieluvõimetõenditest taotleti abiellumiseks mõnes Euroopa Liidu liimesriigis, 41% abieluvõimetõenditest väljastati aga abielu sõlmimiseks kolmandates riikides.

Pärnu Maavalitsus ja Pärnu Linnavalitsus on kandnud hoolt sellest eest, et jätkuks kaunis traditsioon austada abielupaare, kes kuldpulmadeni jõudnud. Lisaks kuldpulmapaaridele on kutsutud ka briljantpulmapaarid ja kroonpulmapaarid. Igal aastal, enne aastavahetust, kutsub maavalitsus maakonnas elavad ja endast teada andnud juubelipaarid maavalitsuse saali ja linnavalitsus linnas elavad väärikad abielupaarid linna poolt korraldatud vastuvõtule. See on sügav kummardus ja siiras tänu neile abielupaaridele, kes on osanud ja tahtnud jääda teineteise kõrvale, kes osanud hoida oma peret ja kodu. Suurim tänu aga austamispäeva korraldajatele on see, et tagasiside korras on teada antud –

nii linna kui maakonna juubelipaaride iga järgmist austamispäeva oodatakse.

Abielu lõpetada otsutanud paarid võivad Pärnumaal selle toimingute tegemiseks pöörduda kas maavalitsusse, notari poole või kohtusse. 2014. aastal lahutati neis astustes kokku 174, 2015. aastal 186 ja 2016. aastal 200 abielu.

Enamik lahutajaid soovis toimingute teha maavalitsuses ja 67% viimase kolme aasta lahutuste kannetest koostatigi maavalitsuses. 24% lahutustest päädis kohtust lõpliku kohtuotsuse väljastamisega ja 9% lahutajatest soovis selle vormistada just notari juures.

Maavalitsuses vormistatud lahutuste analüüs näitab, et kõige rohkem lahutati viimase kolme aasta jooksul abielusid, mis olid kestnud 6–10 aastat. 2014. aastal järgnesid arvuliselt sellele abielud, mis olid kestnud 3–5 aastat. 2015. aastal hakkas silma, et suur oli lahutuste arv ka 21–25 kestnud abielude hulgas. 2016. aastal aga oli lisaks 6–10 aastat kestnud abielude lahutamisele, lahutumus silmatorkav ka 3–5, 16–20 ja üle kolmekümne aasta kestnud abielude hulgas. Kõigis kolmes viimatinimetatud grupis lahutati 17 abielu, kokku 39% maavalitsuses vormistatud 2016. aasta lahutuste koguarvust.

Viimase kolme aasta pikim abielu, mis lahutati, kestis 51 aastat, lühim 5 kuud.

Liis Rausk
Pärnu maavalitsus

Sindis näitab sündimus tõusumärke

Üks kaunimaid ja kauaaegsemaid traditsioone Sindi linnas on niinimetatud lusikapäevade korraldamine, kus pidulikult tervitatakse vastseid linnakodanikke, õnnitletakse nende vanemaid ning antakse väikestele Sindi elanikele üle linna vapiga nimelised hõbelusikad.

Sindi linna lusikapäeva traditsioon sai alguse juba 1997. aasta sügisel ning bee-

bipäevi korraldatakse mais emadepäeva paiku ja novembris isadepäeva puhul. Õnnitluste ja hõbelusikate üleandmiseks korraldatakse viimastel aastatel pidulik vastuvõtt seltsimaja saalis, kus ruumi rohkem, et ikka kõik kutsutud kenasti ära mahuksid ja tavapärastelt annab lusikad üle linnapea isiklikult.

Traditsiooniliselt kuulub lusikapäeva

juurde ka kontsertprogramm. Aastate jooksul on vastsetele linnakodanikele ja nende vanematele esinenud nii Sindi lasteaia lapsed, aga samuti ka linna gümnaasiumi ja muusikakooli õpilased. Üheks toredaks tavaks on beebipäevade tähistamise juures kujunenud veel ka Sindi Naisliidu poolt igale lapsele kaunite kootud soojade sokkide kinkimine.

Sündide arv Sindi linnas on viimaste aastate jooksul püsinnud enam-vähem stabiilselt ühel tasemel. 2013. aastal sündis 43, 2014. aastal 40 ja 2015. aastal 35 last. Tuntava tõusu tegi sündimus Sindi linnas aga 2016. aastal, kui linnaelanike arv täienes 47 uue kodaniku võrra.

2016. aasta novembri kuus toimunud traditsioonilisele pidulikule vastuvõtule olid kutsutud aasta teises pooles ilmalavagust näinud vastsed linnakodanikud ja nende vanemad.

Sügisesele lusikapäevale oli kutsutud 22 peret. Pidu avati kontsertprogrammiga ning ühise pidupäevatoridi maitsmisega. Kontsertosas astusid üles Sindi lasteaia laululapsed muusikaõpetaja Ülle Jantsoni juhendamisel ning seejärel tervitas kõige väiksemaid kodanikke ja nende vanemaid

endine linnapea Marko Šorin, kes andis neile pidulikult üle linna vapiga nimelised hõbelusikad. Sindi Naisliidu poolt välja pandud villaste sokkide hulgast said lapsevanemad maimukesele meelepärased välja valida. Sindi Linnaraamatukogu vanemraamatukoguhoidja Rita Raudsepp andis beebidele üle ka nende esimese raamatu „Pisike puu“, mida riigi poolt antakse igale vastsündinud Eesti lapsele alates 2015. aastast.

Peale pidulikku lapsevanemate õnnitlemist pere juurdekasvu puhul, on saanud veel ilusaks tavaks, teha ka seda kaunist sündmüst meenutav ühispiit.

Sindis on läbi aastate ikka väärtustatud lapsi ning muidugi ka Sindi linna kodanikuks olemist, makstes lapse sünni puhul riiklikule toetusele lisaks linnapoolset sünitoetust.

Toetuse saamise tingimuseks on, et vähemalt üks lapsevanematest on rahvastikuregistri andmetel Sindi linna elanik ja elanud Sindi linnas vähemalt kuus kuud enne lapse sündi ning lapse elukohana on rahvastikuregistrisse kantud Sindi linn. Veel 2000. aastal oli sünitoetuse suuruseks 1000 krooni, mis 2008. aastaks

Beebipäev 25. novembril 2016 Sindi Seltsimajas. Foto Viktor Kaarneem

oli tõusnud 3500 kroonini. Alates 2015. aastast on ühekordse toetuse suuruseks 400 eurot, mis on arvatavasti mõjutanud noorperede soovi asuda elama Sindi linna ning kindlasti on oma mõju avaldanud ka lasteaiakohtade kättesaadavus. Kolme

aasta eest kohandati Sindi Gümnaasiumi ühe tiiva klassiruumid lasteaias tarvis ja lasteaiad sai sinna üle tuua vanemate laste rühmad. Sellest ajast ongi Sindis jagunud lasteaiakohti kõigile soovijatele.

Viktor Kaarneem
Sindi linnavalitsus

Kaunis traditsioon

Pärnu Linnavalitsusel on kaunis traditsioon austada pikki aastaid abielus olnud paare ehk linna kuld- ja briljantpaare.

Kord aastas toimub linnapea pidulik vastuvõtt paaridele kes tähistavad vähemalt 50. aasta möödumist abiellumisest.

Kuldpaare austab Pärnu linnapea. Neile kingitakse spetsiaalselt kujundatud tänukaart, kuldpaaridele hõbedast tordilabidas, briljantpaaridele hõbedast koogitõstja nuga ja -kahvel. Lauahõbedale on graveeritud abielupaari nimed ning abiellumise kuupäev.

Laine ja Levin Rist abiellusid 23. detsembril 1950. aastal Pärnu Linna Perekonnaseisuahtide Büroos. 2015. aastal tähistas abielupaar briljantpulmi ehk täitus 65 abieluaastat. Pildil briljantpaar koos linnapea Romek Kosenkranjuse ja abilinnapea Jane Metsaga linna juubelpaaride vastuvõtul 28. oktoobril 2015

Paarid saavad nautida kohalike ansamblite musitseerimist ning 3-käigulist lõunasööki.

2014. aastal osales linnapea vastuvõtul 10 kuld- ja 5 briljantpaari. Üle 60 aasta abielus olnuid oli 3 paari sh paar kes tähistas 72 aasta möödumist oma abielu registreerimisest.

2015. aastal saabus pidulikule tähistamisele 16 kuld- ja 13 briljantpaari. Kaks paari tähistas 65. abieluaastat.

2016. aastal õnnitles linnapea 15 kuld- ja 6 briljantpaari. Üle 60-aastast abielu tähistas kaks paari

Kuid väga pikka aega koos elanud paare on rohkem, mõned neist on väga tagasihoidlikud ja ei soovi avalikku tähelepanu.

Anu Juurma-Saks
Pärnu linnavalitsus

Hetk Pärnu linna kuldpaaride vastuvõtul 28.10.2015

5. Loodus ja keskkond

Siseveed ja rannikumeri

Jões

Eesti veejuhtmete nimestiku järgi on Pärnumaal 189 vooluveekogu. Neist 65 jõe ja oja valgala on üle 25 km² (nimekiri on avaldatud Pärnumaa aastaraamatus 1995–1997).

Jõestik Pärnumaal on tihe. Üle 10 km pikkuste jõgede võrgu tihedus on 0,27 km/km². Enamik jõgedest on lühikesed, väikese valgala ja suhteliselt veevaesed. Veevarude killustatus väikesteks veekogudeks ja ebaühtlane jaotus piirab nende kasutamise võimalusi. Veevarude killustatuse kõrval on jõgedele omane ebaühtlane vooluhulk, mis madalveeperioodil läheneb väikestes jõgedes nullile. Suurim ja tähtsaim vooluveekogu Pärnumaal on Pärnu jõgi oma lisajõgedega.

Pärnu jõgikond

Pärnu jõgikond haarab üle 60% maakonna territooriumist ja seetõttu on tema osatähtsus seires ka suhteliselt suur. Jõgi suubub Pärnu lahte ja mõjutab oluliselt lahe supelrandu ja mereelustikku. Jõe valgala on asustus suhteliselt tihedam ja seetõttu ka nimtegevuse mõjutused vesikonnale suuremad.

Pärnu jõel ja selle lisajõgedel tehakse hüdrokeemilist seiret riiklikul tasandil Pärnu maakonnas 7. punktis: Pärnu jõel Oorel ja Tahkusel, Halliste jõel Riisal, Navesti jõel Aesoos, Saarejõel Kaansoos, Sauga jõel Nurmes ja Reiu jõel Surjus.

Veekogu seisundi hindamise ja abinõude planeerimise ning rakendamise eesmärgil on veekogud jaotatud osadeks ehk pinnaveekogumiteks. Pinnaveekogumid on veekogude üksikud lõigud või osad, mis erinevad teineteisest looduslike

iseärasuste, neile avalduva inimõju või muude oluliste ja eristavate tunnuste alusel.

Pärnu jõel on 4 looduslikku pinnaveekogumit. Pinnaveekogumi seisund jõe suubumiskohast kuni Sindi paisuni on hea, Sindi paisust ülesvoolu kesine, kuna puuduvad (või on väga haruldased) kõik siirdekaldad (jõesilm, lõhe, meriforell, siirdesiig, vimb, angerjas). Pinnaveekogumi seisundiklass määratakse pinnaveekogumi ökoloogilise või keemilise seisundi klassi põhjal, olenevalt sellest, kumb seisund on halvem.

Pärnu jõe reostusnäitajad (keemiline seisund) ja aastane koormus (Tallinna Tehnikaülikooli Keskkonna-instituudi aruanne Riikliku keskkonnaseire programmi täitmise kohta)

	2013	2014	2015
BHT5			
Aasta keskm. (mgO ₂ /l)	1,54	1,3	0,94
Aasta koormus(t/a)	2109	1326	876
Nüüd			
Aasta keskm. (mgN/l)	2,53	2,19	2,89*
Aasta koormus(t/a)	3466	2244	2687
Püld			
Aasta keskm. (mgP/l)	0,04	0,04	0,03
Aasta koormus(t/a)	58	39	30

Pärnu jões (arvestades Oreküla seirepunkti analüüside tulemusi) vähenes 2014 a üldlämmastiku kontsentratsioonid võrreldes 2013. aastaga, vastates hea veeklassi

kvaliteedi näitajatele. Üldfosfori keskmine kontsentratsioon on aastate lõikes püsitud ühesugune ja vastab väga hea veeklassi kvaliteedi näitajatele. 2015. aastal suurenes üldlämmastiku sisaldus. Aastate keemiliste näitajate ärakandekoormused tonnides on vähenenud aastatega. Seire tulemused näitavad, et Pärnu jõgi vastab keemiliste näitajate osas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik, nõuetele, kuid jõe ökoloogiline seisund on kesine. Kesise seisundi põhjuseks on kalade rändeteede tõkestamine Sindi, Kurgja Jändja ja Türi Särevevere paisude poolt. Pärnu jõgi kuulub keskkonnaministri määruse nr 72 alusel lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse 36 ning lähitult veeseaduse §40 lg 13 tuleb tagada kalade ränne aastaks 2013.

Oma suuruse ja suures osas säilinud hüdro-morfoloogilise kvaliteedi tõttu on Pärnu jõgi elupaigaks looduskaitsealiselt väärtuslikule jõeelustikule. Pärnu jõe le jääb Eesti kõige ulatuslikum vooluveekogudel olev Natura ala – Pärnu jõe loodusala (loodusala rahvusvaheline kood on EE0040345, riiklikus keskkonnaregistris on see märgitud rahvusvahelise tähtsusega alana, kood RAH0000027). Loodusala on Euroopa Komisjoni 12.11.2007 otsusega 2008/24/EÜ kinnitatud ühenduse tähtsusega alana boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetellu. Loodusala kaitseks on moodustatud kaks hoiuala – üks Pärnu (Vabariigi Valitsuse 18.05.2007 määrus nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas“), teine Järva maakonnas (Vabariigi Valitsuse 08.09.2005 määrus nr 234 „Hoiualade kaitse alla võtmine Järva maakonnas“). Kaitstava loodusobjektina on Pärnu jõe hoiuala kantud riiklikku kesk-

konnaregistrisse koodiga KLO2000025 Järvamaal ja KLO 2000293 Pärnumaal.

Rannikujõed ja teised vooluveekogud

Rannikujõed on kalakudemisjõed, mille seisundist sõltub kalavarude taastootmine Liivi lahes. Seetõttu on vee kvaliteedi jälgimine nende suudmealadel eriti oluline. Tähtsamad neist on Pärnu, Paadrema, Audru, Rannametsa, Lemme, Tõstamaa, Häademeeste jõed, Männiku, Kolga, Priivitsa ja Kabli oja. Rannikujõgede veekvaliteeti kontrollitakse väikejõgedel tehtava riikliku ülevaateseire käigus. Selle seire kohustuslikuks määratavaks näitajaks on vee füüsikalised keemilised omadused. Neid kasutatakse veekogu ökoloogilise kvaliteediklassi määramisel ning veekogu üldise ökoloogilise seisundi hindamisel. Edaspidiste veekaitsemeetmete kavandamine ja rakendamine oleneb ülevaateseire tulemustest.

Jõgede riikliku keskkonnaseiret tehakse erinevatel aastatel erinevatel jõgedel kogu Eesti ulatuses. 2016. aastal tehti ülevaate-seiret kuuel Pärnumaa jõel (Pärnu, Sauga, Reiu, Halliste, Navesti ja Saarjõgi). Seire tulemustest nähtus, et probleemiks olid fosfori väga kõrged kontsentratsioonid Alva, Ura jões ja Elbu ojas ning kõrged kontsentratsioonid Are, Audru, Paadrema ja Sauga jões.

Jõgede riiklik keskkonnaseire tulemused Pärnu maakonnas 2016

Tabelis on iga kvaliteedinäitaja ökoloogiline seisund värvitud järgmiselt: väga hea klass, hea klass, kesine klass, halb klass ja väga halb klass. Tabeli viimases veerus on toodud jõe füüsikalise-keemiliste üldtingimuste koondmäärang vastavalt kvaliteedinäitajatele antud hindepunktide summa järgi ning värvitud eelpooltoodud printsiibi alusel.

2016 Pärnu maakonnas seiratud jõgede (veekogumite) ökoloogilised seisundiklassid kvaliteedinäitajate järgi ning nende koondmäärang

Jõgi ja veekogum	Lävend	Seire-sagedus	O ₂ (%)	BHT5 (mg/l)	NH ₄ ⁺ (mgN/l)	Üld-N (mg/l)	Üld-P (mg/l)	Koondmäärang
Pärnu jõgi/ Pärnu_3	Tahkuse	4	62,2	0,5	0,089	2,9	0,045	23
Pärnu jõgi/ Pärnu_3	Oore	12	54,3	0,9	0,037	2,4	0,036	22
Navesti jõgi/ Navesti_3	Aesoo	4	67,5	0,4	0,023	3,1	0,037	22
Saarjõgi/ Saarjõgi_3	Kaansoo	4	50,2	1	0,021	2,1	0,032	23
Hallste jõgi/ Halliste_3	Riisa	4	56,6	1	0,024	1,9	0,037	23
Reiu jõgi/ Reiu_2	Lähkma	6	52,3	0,8	0,026	1,3	0,034	24
Sauga jõgi/ Sauga_3	Nurme	6	50,5	1,5	0,066	2,2	0,065	22

Järved

Pärnumaal on kuus järve: Ermistu (480 ha), Tõhela (407 ha), Lavassaare (211 ha), Kaisma Suurjärv (140 ha), Nigula (17,9 ha) ja Kaisma Väikejärv (5,6 ha). Väärtusliku mudast neist on Tõstamaa järved.

Ermistu järv – suuruselt üheksas järv Eestis: pindala 480 ha, suurim sügavus 2,9 m, keskmine sügavus 1,3 m. Järves leidub ca 6 miljonit m³ järvemuda. Vesi on kollane, keskmise läbipaistvusega (0,8–2,5 m). Järvel on kala- ja puhkemajanduslikud eeldused ja suur tähtsus mudavaruna.

Tõhela järv – suuruselt kümnes järv Eestis: pindala 407 ha, suurim sügavus 1,5 m, keskmine sügavus 1,3 m. Järves leidub ca 5 miljonit m³ järvemuda. Vesi on rohekas-kollane, põhjani läbipaistev ja soojenev. Talvel esineb hapnikupuudust ja kohati külmub põhjani. On tähtis maastikuelemendina ja mudavaruna.

Pärnumaal on rajatud ka paisjärvi jõgedele ja ojadele. Neist suuremad ja tuntumad on: Jõõpre veehoidla (20 ha), Kamali paisjärv (11,9 ha), Aasa veehoidla (10,2 ha), Tõlla paisjärv (10 ha), Langermaa veehoidla (9,1 ha).

Rannikumeri

Maakonna mandriosa rannajoone pikkus lkiast kuni Paadrema jõeni on 242 km. Rannajoone liigestatuse koefitsient on 2,88. Rannikumeri on madal. Mandriosa rannikul on meres 120 ja Kihnu ümbruses 57 saart ja laidu. Neist 147 on pindalaga alla ühe hektari. Merevee omadusi rannikul mõjutab asulate ja tootmisettevõtete reovesi, valgalalt jõgedega merre kantud reostus, samuti laevaliiklus ja sellega kaasnevad võimalikud naftareostused.

Puhkemajanduslikul otstarbel kasutatakse suurt osa rannaalast. Enamikes supelrandades oli vee kvaliteet suplemiseks rahuldav, normide ületamist esines Valgerannas.

Põhjavesi

Põhjavesi on Pärnu linnas ja maakonnas peamiseks veevarustusallikaks. Kasutamist leiab kuue erineva põhjaveehorisoni ja -kompleksi vesi. Hüdrogeoloogiliste tingimuste poolest asub maakonna territoorium põhjavee väljavoolu alal. Põhjavee looduslik kaitstud pindmise reostuse eest on rahuldav maakonna lõunaosas, nõrk

aga põhjaosas. Perspektiivseid eksploatatsioonilisi ressursse maakonnas hinnatakse 99000 m³/d. Kinnitatud põhjavee varud moodustavad 35800 m³/d ja Pärnumaal kasutatakse ca 25000 m³/d.

Vee kvaliteedilt on Pärnumaa suhteliselt erinev. Iseloomulik on ühelt poolt suur fluori sisaldus (Lääne- ja Põhja-Pärnumaa) ja teisalt fluori väga väikesed kontsentratsioonid joogivees (Lõuna-Pärnumaa). Väävelvesiniku sisaldus on kõrge Lääne-Pärnumaal. 2008-2013 on puurkaevudele paigaldatud fluori eralduseks pöördosmoosi seadme, et tagada tervisele ohutu joogivesi Halinga, Koonga, Lavassaare ja Tori valla asulates.

Looduslikult kõrge rauasisaldus on mit-

Vee kasutus ja kaitse

Veevõtu suurim langus 2015. aastal võrreldes 2014. aastaga oli Tahkuranna vallas (62%), Sauga vallas (12%) ja Paikuse vallas (6%). Vett võeti rohkem Pärnu linnas, Koonga ja Väandra vallas. Põhjaveid võeti 2016. aastal võrreldes 2015. aastaga vähem. Selle põhjustas mõningate ettevõtete sulgemine, trasside rekonstrueerimine ning veekoguste täpsem mõõtmine. Veevõtu suurim langus 2016. aastal võrreldes 2015. aastaga oli Sauga vallas (73%), Koonga vallas (34%) ja Saarde vallas (16%). Sauga valla vee võtt vähenes selle arvelt, et Sauga alevi puurkaevudest vett enam ei võetud ja ühineti Pärnu linna veevärgiga. Vett võeti rohkem Tahkuranna vallas ja Väandra alevis.

2015. aastal suurenes mõnevõrra heitvee hulk. Seda põhiliselt karjäärivee arvelt. 2015. tekkis ja suunati veekogudesse 5,4 mln m³ heitvett, millest puhastamist ei vajanud 0,5 mln m³ (karjäärivesi). 2016. aastal vähenes heitvee kogus. Heitveehulga vähenemine oli seotud mõningate ettevõtete sulgemisega. 2016. a tekkis ja suunati veekogudesse 5,2 mln m³ heitvett,

mete piirkondade põhjavees. Majandustegevusega kaasnevat põhjavee reostust kasutatavates veehorisontides maakonnas ei esine.

Mineraalvesi

Sügavamate veehorisontide (kambrium-ordoviitsium) vesi omab Pärnu maakonnas perspektiivi kasutamiseks mineraalveena mineralisatsiooniga 2–14,2 mg/l. Pärnu maakonnas on kaks mineraalvee leiukohta: Häädemeeeste – varudega 490 m³/d, keskmine mineralisatsioon 3,2 mg/l; käesoleval ajal ei kasutata. Ikla – varudega 765 m³/d, keskmine mineralisatsioon 14,2 mg/l; käesoleval ajal ei kasutata.

millest puhastamist ei vajanud 0,04 mln m³ (jahutusvesi ja karjäärivesi). Puhastamata vett veekogusse ei suunatud.

Fluoriprobleemi lahendamiseks paigaldati pöördosmoosiseadmed: Halinga vallas Vahenurme asulas, Koonga vallas Koonga, Lõpe, Irta ja Oidrema asulates, Lavassaare vallas Lavassaare asulas, Audru vallas Audru alevi fluoriidi probleem lahenedes sellega, et alev saab joogivee Pärnu linna ühisveevärgist. Are vallas Suigu külas ja Audru vallas Jõõpre külas võeti kasutusel uued puurkaevud, milles fluoriidide sisaldus vastab normidele.

2015. aastal lõpetati Pärnu Rääma linnaosa ühisveevärgi ja kanalisatsiooni rekonstrueerimise ja laiendamise projekt. Projekti piirkonnas rajati ja rekonstrueeriti 8,2 km joogiveetorustikke; 7,6 km reoveekanalisatsioonitorustikke; 4,4 km sademeveesüsteeme; 1 väikereoveepump; 400 veevarustuse liitumispunkti; 435 kanalisatsiooni liitumispunkti. 2015 aastal lõpetati ka Kilingi-Nõmme reoveekogumisala Ühtekuuluvusfondi veemajandusprojekt. Projekti tulemusel suurenes hinnanguli-

selt nii ühisveevärgi ja ühiskanaliseerimisele tarbijate osakaal Kilingi-Nõmme reoveekogumisalal 15% võrra, vastavalt tasemeteni kuni 73% (ühisveevärk) ja 74% (ühiskanaliseerimine). Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi rahastamistoetuse alusel lõpetati 2015. aastal Sauga aleviku ühisveevärgi ja -kanaliseerimise rekonstrueerimise ja laiendamise projekt. Selle tulemusena ühendati Sauga aleviku veevarustus Pärnu linna veevarustusüsteemiga. Rekonstrueeriti osa olemasolevatest kanaliseerimise ehitistest ning reoveepumppla. Aleviku keskuses asuvate korruselamute piirkonnas ehitati välja lahkvoolne sadeveesüsteem.

Keskkonnaprogrammi kaudu rahastati 2016. aastal Tihemetsa veemajandusprojekti, mille eesmärgiks on nõuetekohase ühisveevärgi ja -kanaliseerimise tagamine kõigile Tihemetsa aleviku elanikele täielikult amortiseerunud ühisveevärgi- ja kanaliseerimise ehitistest asendamise ning asulale uue reoveepuhasti ehitamise kaudu. Projekt peab valmima 2017 aastal. Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi rahastamistoetuse alusel alustatakse 2017. aastal Kilingi-Nõmme reoveepuhasti rekonstrueerimisega, projekt peab valmima 2018. aastal.

Veevõtt aastatel 2014–2016 (tuh m³)

	Võetud vett kokku			sh põhjavesi veevarustuseks		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Are vald	47	45	44	47	45	44
Audru vald	114	109	95	114	109	95
Halinga vald	250	256	255	146	144	140
Pärnu-Jaagupi alev	27	27	32	27	27	32
Häädemeeste vald	107	109	89	107	109	88
Kihnu vald	1	1	1	1	1	1
Koonga vald	32	60	40	30	38	40
Paikuse vald	2013	1892	1861	2013	1892	1861
Pärnu linn	586	687	669	543	648	631
Saarde vald	117	121	102	117	121	102
Kilingi-Nõmme vallasisene linn	42	44	51	42	44	51
Sauga vald	50	44	12	50	44	12
Sindi linn	104	97	95	54	42	40
Surju vald	31	30	31	31	30	31
Tahkuranna vald	960	371	419	934	343	392
Tootsi vald	29	29	31	29	29	31
Tori vald	501	491	463	117	107	80
Tõstamaa vald	50	49	42	50	49	42
Varbla vald	10	7	6	10	7	6
Vändra alev	95	104	122	95	104	122
Vändra vald	131	129	127	131	129	127
KOKKU	5297	4702	4587	4688	4062	3968

Heitvete kogused aastatel 2014–2016 (tuh m³)

Vald/asula	Heitvee hulk kokku (koos jahutusvee ja karjääriveega, ilma sademeveeta)			2016	
	2014	2015	2016	Jajutusvesi	Karjäärivesi
Are vald	20	20	21		
Audru vald	67	73	59		
Halinga vald	153	162	122		97
Pärnu-Jaagupi alev	25	23	73		
Häädemeeste vald	89	82	81		
Kihnu vald	1	1	1		
Koonga vald	14	31	12		
Paikuse vald	9	7	8		
Pärnu linn	3360	4045	3882	4	
Saarde vald	59	59	45		
Kilingi-Nõmme vallasine linn	42	42	35		
Sauga vald	4	4	4		
Surju vald	6	6	5		
Tahkuranna vald	19	18	19		
Tootsi vald	24	28	29		
Tori vald	431	420	424		384
Tõstamaa vald	61	57	61		
Varbla vald	4	4	4		
Vändra alevi vald	263	283	310		
Vändra vald	21	23	24		
KOKKU	4672	5388	5219	4	481

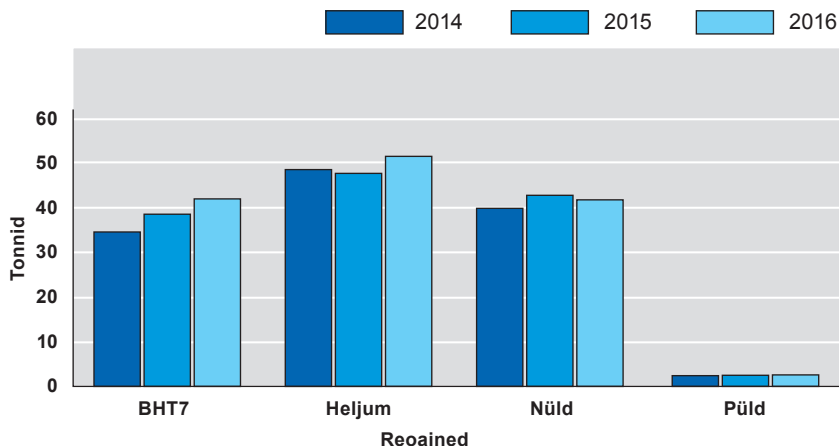
Puhastamist vajava heitvee ja reainete juhtimine veekogudesse Pärnumaal

	2014	2015	2016
Heitvee hulk (tuh m³)			
Pärnu linn	3360	4045	3878
Maapiirkond	1312	1343	1312
Kokku	4672	5388	5190
BHT 7 (tonni)			
Pärnu linn	28	32	36
Maapiirkond	7	7	6
Kokku	35	39	42
Heljum (tonni)			
Pärnu linn	39	40	44
Maapiirkond	10	8	8
Kokku	49	48	52

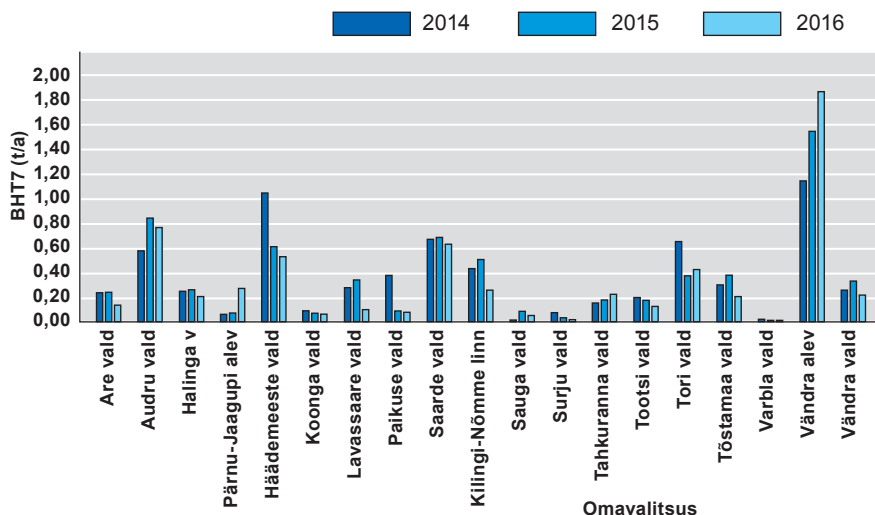
	2014	2015	2016
Üld-lämmastik (tonni)			
Pärnu linn	29	33	32
Maapiirkond	11	10	10
Kokku	40	43	42
Üldfosfor (tonni)			
Pärnu linn	1,5	1,4	1,5
Maapiirkond	1,3	1,2	1,2
Kokku	2,8	2,6	2,7

Veekogudesse juhitud reoainete kogused Pärnu maakonnas

Orgaanilise reostuse (BHT7) koormus omavalitsuste kaupa (2014–2016)

Märgata on reoainete vähest tõusu BHT7 ja heljumi osas. Lämmastiku ja fosfori sisaldused on aastate lõikes jäänud samale tasemele. Reostuskoormus, 2016. a võrreldes 2015. a, on kasvanud. Suurima reostuskoormuse 2016. aastal valdade lõikes BHT7 järgi andis Vändra alev.

Veemajanduse planeerimine ja korraldamine valgala põhisel printsiibil

Vee kaitse ja kasutamise abinõude paremaks korraldamiseks ja planeerimiseks on Eestis moodustatud 3 vesikonda, millest ühte, Lääne-Eesti vesikonda, kuulub ka Pärnu alamvesikond koos Harju, Matsalu,

Läänesaarte ja Pandivere alamvesikonna lääneosaga. **2016. aasta 7. jaanuaril kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava, mille alusel tuleb lahendada olulisi probleeme** vee hea seisundi saavutamiseks. Veemajanduskavas antakse ülevaade pinna- ja põhjavee seisundist Lääne-Eesti vesikonnas ja inimtegevuse mõjust (surveteguritest) pinna- ja põhjavee seisundile, samuti kaitset vajavatest aladest ja veekasutusega seotud kulude maksumuse arvutamist ja katmise põhimõtetest. Veemajanduskava sisaldab meetmeprogrammi, mille rakendamise tegevuskava vaadatakse üle igal aastal. Meetmete elluviimisel lähtutakse meetmete tõhususest alljärgnevalt. Majanduslikult kõige kuluefektiivsem on ennetavate meetmete sihispärane rakendamine. See tähendab joogiveehaarete kaitse meetmete rakendamist eelisjärjekorras (puhta joogivee tagamine) ning heas ja väga heas seisundis veekogumite seisundi säilitamist. Eriti oluline on seisundi säilitamine järvede puhul. Kõige tõhusam pinnavee-

kogumite seisundi parandamise meede on kalade rändeteede avamine. See aitab parandada ligi 20 vooluveekogumi (sealhulgas Pärnu jõe) seisundit.

Pärnumaal on keskkonnaregistri andmetel teadaolevalt kokku 30 paisu, mis on kõrgemad kui 1 m. 1 m ja alla selle on kokku 24 paisu. Ühtekuuluvusfondi rahastamisel likvideeris Are Vallavalitus 2015 aastal Pärivere paisu (teise nimega Are veehoidla), mis takistas kalade vaba liikumist Are jõel. Kõige olulisem rändetõke kaladele on Sindi pais. Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi toetusega alustas Keskkonnaagentuur 2016. aastal projektiga, et tagada kalade läbipääs Sindi paisul. Tööde elluviimiseks valmis 2016. aasta lõpus põhiprojekt „Sindi paisu avamise projekteerimine“ (koostajad OÜ Eesti Veeprojekt ja Inseneribüroo Urmas Nugin). Projektis on ette nähtud Sindi paisu lammutamine ja kujundamine looduslähedaseks tehiskärestikuks. Tööd on planeeritud läbi viia 2020 lõpuks.

Margit Karu
Keskkonnaamet

Maavarad 2014

Turvas: Pärnumaal Lavassaare maardlas toimus varu osaline ümberhindamine ja täiendava vähelagunenud turba varu kinnitamine. Maakonna 32-st maardlast kaevandati kuues. Suurim kogus turvast saadi Lavassaare maardlast: kaheksalt tootmisalalt kaevandasid AS Tootsi Turvas, Jiffy Products Estonia, AS Nurme Turvas ja ASB Greenworld Eesti AS 94,4 tuh tonni hästilagunenud ja 113,2 tuh tonni vähelagunenud turba tarbevaru ja 2,5 tuh tonni vähelagunenud turba reservvaru; Tootsi Turvas AS-le anti uus kaevandamis luba Lavassaare II turbatootmisalale. Kavasoos maardlast kaevandas Jiffy Products Estonia AS 1,5 tuh tonni vähelagunenud

turvast ning Kõrsa maardla kahelt tootmisalalt kokku 6,6 tuh tonni vähelagunenud turvast, Möksi maardlast 3,0 tuh tonni vähelagunenud turvast ja Rääma maardlast 6,2 tuh tonni vähelagunenud turvast. Pööravere maardlast kaevandas AS Tootsi Turvas 7,9 tuh tonni vähelagunenud turvast

Dolokivi: Pärnumaal Tarva maardlas toimus täiendava täite- ja ehitusdolokivi kinnitamine. Anelema maardlas toimus ehitusdolokivi passiivse reservvaru osaline ümberhindamine kaevandamisväärseks aktiikseks reservvaruks. Anelema maardlas kaevandas Nurme Teedeehitus OÜ Anelema II dolokivikarjäärist 62,3 tuh

m³ ehitusdolokivi ja AS Reiden Dolomiit kaevandas Anelema dolokivikarjäärist 37,0 tuh m³ ehitusdolokivi. Tarva maardlas kaevandas Kivikandur OÜ 21 Tarva dolokivikarjäärist ja Tarva II dolokivikarjäärist kokku 15,5 tuh m³ ehitusdolokivi ja 4,3 tuh m³ täitedolokivi.

Liiv: Pärnumaal leidub ehitusliiva 22-s maardlas, täiteliiva 12-s maardlas, neist kaevandati 11-s. Eassalu maardlas toimus Eassalu V kruusakarjääri ümberregistreerimine Karjääride Halduse OÜ nimelt OÜ Nurme Teedehitus nimele, karjäärist kaevandati kokku 6,3 tuh m³ ehitusliiva ja 15,1 tuh m³ täiteliiva, lisaks korrigeeriti Eassalu V kruusakarjääri 2008–2012. aasta kaevandatud mahte; Eassalu IV mäeeraldis registreeriti ümber Lindamäe OÜ nimelt Sytembox OÜ nimele, karjäärist kaevandati 3,0 tuh m³ ehitusliiva; Eassalu III liivakarjäär laienes sügavuti. Kihnu maardlas toimus Kihnu karjääri ümberregistreerimine AS Eesti Teed nimelt Maanteeameti nimele. Kõrsa maardlast kaevandas OÜ Tee & Maa 0,7 tuh m³ ehitusliiva; Kõrsa kruusakarjääri maavara kaevandamise luba aegus. Lauri maardlast kaevandas Maanteeamet 2,2 tuh m³ täiteliiva. Mustu-Nõmme maardlast kaevandas AS Lihula Maaparandus 17,6 tuh m³ ehitusliiva; Mustu-Nõmme liivakarjääri maavara kaevandamise luba pikendati 5 aasta võrra, seoses maakasutusõigusega korrigeeriti ka mäeeraldise kuju ja selle piirsesse jäävat varu kogust. Pitsalu maardlas anti Lemminkäinen Eesti AS-le välja uus kaevandamis luba Pitsalu liivakarjäär, kust kaevandati 8,1 tuh m³ ehitusliiva ja 0,9 tuh m³ täiteliiva. AS Reiden Potsepa kaevandas Potsepa maardlast 9,0 tuh m³ ehitusliiva ja 22,1 tuh m³ täiteliiva; Potsepa liivakarjääri maavara kaevandamise luba pikendati 5 aasta võrra, lisaks korrigeeriti mäeeraldise piire selliselt, et ei oleks kattumist passiivsete tarbevaru plokkidega ning aladega, kus maavaravaru arvel ei ole. Seljametsa

maardlast kaevandas Nordecon AS 7,4 tuh m³ täiteliiva tarbevaru ja 4,4 tuh m³ täiteliiva reservvaru. Sikana maardlas kaevandas Vändra MP OÜ Sikana III kruusakarjäärist 0,006 tuh m³ ehitusliiva; korrigeeriti Sikana III kruusakarjääri 2013. aastal kaevandatud mahte. Soomra maardlas kaevandas Nurme Teedehitus OÜ Soomra kruusakarjäärist 12,7 tuh m³ ehitusliiva ja 4,7 tuh m³ täiteliiva; OÜ Tambira kaevandas Soomra II kruusakarjäärist 8,8 tuh m³ ehitusliiva ja 17,4 tuh m³ täiteliiva; OÜ Soomra Kruus kaevandas Soomra III liivakarjäärist 3,4 tuh m³ täiteliiva. Taganõmme maardlast kaevandas Riigimetsa Majandamise Keskus 14,1 tuh m³ ehitusliiva ja 1,0 tuh m³ täiteliiva. Urissaare maardlas kaevandas Grossi Puit OÜ Urissaare II liivakarjäärist 73,7 tuh m³ ehitusliiva; korrigeeriti Urissaare II liivakarjääri 2013. aastal kaevandatud mahtu.

Kruus: Pärnumaal kinnitati ehituskruusa tarbevaru ja kanti keskkonnaregistris uus Rinnaku maardla. Maakonnas leidub ehituskruusa 19-s maardlas, neist kaevandati kaheksast maardlast. Eassalu maardlas toimus Eassalu V kruusakarjääri ümberregistreerimine Karjääride Halduse OÜ nimelt OÜ Nurme Teedehitus nimele, karjäärist kaevandati kokku 66,6 tuh m³ ehituskruusa; Eassalu IV mäeeraldis registreeriti ümber Lindamäe OÜ nimelt Sytembox OÜ nimele, karjäärist kaevandati kokku 4,0 tuh m³ ehituskruusa. Kaiste maardlast kaevandas AS Kiirkandur 5,1 tuh m³ ehituskruusa. Kihnu maardlas toimus Kihnu karjääri ümberregistreerimine AS Eesti Teed nimelt Maanteeameti nimele, karjäärist kaevandati kokku 2,5 tuh m³ ehituskruusa. Kõrsa maardlast kaevandas OÜ Tee & Maa 12,2 tuh m³ ehituskruusa; Kõrsa kruusakarjääri maavara kaevandamise luba aegus. Laudaru maardlast kaevandas OÜ Jürmets 29,8 tuh m³ ehituskruusa. Murru I maardlas aegus Uue-Alu kruusakarjääri maavara

kaevandamise luba. Pitsalu maardlas anti Lemminkäinen Eesti AS-le välja uus kaevandamisluba Pitsalu liivakarjäär, kust kaevandati 17,7 tuh m³ ehituskruusa. Selja maardlas toimus Selja II kruusakarjääri ümberregistreerimine Eriku Grupp OÜ nimelt ümber AS Reiden nimele. Sikana maardlas kaevandas OÜ Väandra MP Sikana III kruusakarjäärist ja Sikana IV mäeeraldise kokku 0,3 tuh m³ ehituskruusa; korrigeeriti Sikana III kruusakarjääri, Sikana IV mäeeraldise ja Sikana kruusakarjääri 2013. aastal kaevandatud mahte. Soomra maardlas kaevandas OÜ Tambira Soomra II kruusakarjäärist 8,2 tuh

m³ ehituskruusa, Soomra Kruus OÜ kaevandas Soomra III liivakarjäärist 34,2 tuh m³ ehituskruusa. Urissaare maardlas korrigeeriti Urissaare liivakarjääri 2013. aastal kaevandatud mahte.

Savi: Pärnumaal Arumetsa maardlas aegus Arumetsa savikarjääri maavara kaevandamise luba, kaevandamisega rikutud maa on korrastatuks tunnistatud. Kehtiva loaga Arumetsa II savikarjäärist Saint-Gobain Ehitustooded AS ei kaevandatud.

Järvemuda: 2014. aastal järvemuda ei kaevandatud.

Maavarad 2015

Turvas: Lavassaare maardlas toimus reservvaru osaline ümberhindamine ja täiendava vähelagunenud ja hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru kinnitamine. Maakonna 32-st maardlast kaevandati kuues. Suurim kogus turvast saadi Lavassaare maardlast: kaheksalt tootmisalalt kaevandasid Jiffy Products Estonia AS, AS Tootsi Turvas, AS Nurme Turvas ja ASB Greenworld Eesti AS 96,8 tuh tonni hästilagunenud ja 95,8 tuh tonni vähelagunenud turba tarbevaru ja 8,0 tuh tonni vähelagunenud turba reservvaru; Jiffy Products Estonia AS-le anti uus kaevandamisluba Põhara II turbatootmisalal; ASB Greenworld Eesti OÜ-le anti uus kaevandamisluba Nurme turbatootmisalal; Põhara turbatootmisala mäeeraldise piire korrigeeriti maakasutusõigusest tulenevalt. Kavasoos maardlast kaevandas Jiffy Products Estonia AS 2,1 tuh tonni vähelagunenud turvast ja Kõrsa maardla kahelt tootmisalalt kokku 4,4 tuh tonni vähelagunenud turvast, Mõksi maardlast 1,8 tuh tonni vähelagunenud turvast ja Rääma maardlast 4,4 tuh tonni vähelagunenud turvast. Rääma maardlas anti Biolan Baltic OÜ-le uus kaevandamisluba Rääma II turbatoot-

misalale. Pööravere maardlast kaevandas AS Tootsi Turvas 9,1 tuh tonni vähelagunenud turvast.

Dolokivi: Anelema maardlas kaevandas Nurme Teedeehitus OÜ Anelema II dolokivikarjäärist 83,3 tuh m³ ehitusdolokivi ja AS Reiden Dolomiit kaevandas Anelema dolokivikarjäärist 47,0 tuh m³ ehitusdolokivi. Koonga maardlas anti Metsamaahalduse AS-le uus kaevandamisluba Koonga II dolokivikarjääris ja Lindamäe OÜ-le uus kaevandamisluba Koonga dolokivikarjääris ehitusdolokivi kaevandamiseks. Tarva maardlas kaevandas Kivikandur OÜ Tarva dolokivikarjäärist ja Tarva II dolokivikarjäärist kokku 24,1 tuh m³ ehitusdolokivi.

Liiv: Kinnitati täiendav täiteliiva tarbevaru ja kanti keskkonnaregistrisse uus Mäliküla maardla. Ennikse ja Pitsalu maardlates toimus täiendava täiteliiva varu kinnitamine. Kamali maardlas toimus täiendava ehitusliiva varu kinnitamine. Kõrsa maardlas toimus ehitusliiva tarbevaru täpsustamine ning täiendava täiteliiva varu kinnitamine. Maakonnas leidub ehitusliiva 22-s maardlas, täiteliiva 15-s maardlas, neist kaevandati seitsmes.

Eassalu maardlas kaevandas Sytembox OÜ Eassalu IV mäeeraldiselt 0,6 tuh m³ ehitusliiva. Kihnu maardlas tunnistati kehtetuks olemasolev maavara kaevandamise luba ja asemele anti uus luba, mäeeraldise piire korrigeeriti maakasutusõigusest ja piiranguvõnditest tulenevalt. Lauri maardlast kaevandas Maanteeameti 0,3 tuh m³ täiteliiva. AS Reiden Potsepa kaevandas Potsepa maardlast 4,0 tuh m³ ehitusliiva ja 29,0 tuh m³ täiteliiva. Sikana maardlas kaevandas Väandra MP OÜ Sikana III kruusakarjäärist 0,1 tuh m³ ehitusliiva. Soomra maardlas kaevandas Nurme Teedeehituse OÜ Soomra kruusakarjäärist 1,2 tuh m³ ehitusliiva; OÜ Tambira kaevandas Soomra II kruusakarjäärist 3,4 tuh m³ ehitusliiva ja 2,3 tuh m³ täiteliiva. Taganõmme maardlast kaevandas Riigimetsa Majandamise Keskus 5,7 tuh m³ ehitusliiva. Urissaare maardlas kaevandas Grossi Puit OÜ Urissaare II liivakarjäärist 59,3 tuh m³ ehitusliiva; Urissaare liivakarjääri maavara kaevandamise luba aegus.

Kruus: kinnitati ehituskruusa tarbevaru ja kanti keskkonnaregistrisse uus Aluste maardla ja Tammistu maardla. Kinnitati tätekruusa tarbevaru ja kanti keskkonnaregistrisse uus Kivimäe maardla. Ennikse, Kamali ja Pitsalu maardlates toimus täiendava ehituskruusa varu kinnitamine. Kõrsa maardlas toimus ehituskruusa reservvaru osaline ümberhindamine, olemasoleva tarbevaru täpsustamine ning täiendava varu kinnitamine. Maakonnas leidub ehituskruusa 21-s maardlas ja täitekruus ühes maardlas, neist kaevandati seitsmest maardlast. Eassalu maardlas kaevandas OÜ Nurme Teedeehitus Eassalu V kruusakarjäärist 6,0 tuh m³ ehituskruusa; Sytembox OÜ kaevandas Eassalu IV mäeeraldiselt 0,8 tuh m³ ehituskruusa. Kamali maardlast kaevandas Saarde Vallavalitsus 11,6 tuh m³ ehituskruusa. Kihnu maardlas tunnistati kehtetuks senine maavara kaevandamise luba ja asemele anti uus luba, mäeeraldise piire korrigeeriti maakasutusõigusest ja piiranguvõnditest

Lavassaare ja Elbu turbatootmisala. Foto Toomas Kalda

Lavassaare ja Elbu turbatootmisala. Foto Toomas Kalda

tulenevalt; Maanteeamet kaevandas karjäärist 1,4 tuh m³ ehituskruusa. Laudaru maardlas pikendati Laudaru kruusakarjääri kaevandamisluba viie aasta võrra. Murru I maardlas anti Tõstamaa Vallavalitsusele uus kaevandamisluba Uue-Alu kruusakarjäär, võrreldes 2014. a aegunud eelmise loaga vähenes mäeeraldise pindala kaitsealuse liigi leidumise tõttu. Rinnaku maardlas anti Vändra MP OÜ-le uus kaevandamisluba Rinnaku kruusakarjäär, kust kaevandati 12,6 tuh m³ ehituskruusa. Selja maardlas kaevandas AS Reiden Selja II kruusakarjäärist 16,5 tuh m³ ehituskruusa. Sikana maardlas kaevandas OÜ Vändra MP Sikana III kruusakarjäärist 1,1 tuh m³ ehituskruusa. Soomra maardlas

kaevandas Soomra Kruus OÜ Soomra III liivakarjäärist 3,0 tuh m³ ehituskruusa, OÜ Tambira kaevandas Soomra II kruusakarjäärist 1,9 tuh m³ ehituskruusa ja Nurme Teedehitus OÜ kaevandas Soomra kruusakarjäärist 2,5 tuh m³ ehituskruusa; korrikeeriti Soomra III liivakarjääri 2014. aastal kaevandatud mahtu. Urissaare maardlas aegus Urissaare liivakarjääri maavara kaevandamise luba.

Savi: Arumetsa maardlas toimus endise Arumetsa savikarjääri alal oleva keramsiidisavi ja keraamilise savi aktiivse ja passiivse tarbevaru täpsustamine.

Järvemuda: Pärnumaal varumuutus polnud.

Marin Varblane
Keskkonnaamet

6. Tehniline taristu

Pärnumaa Ühistranspordikeskus

Pärnu maakonna avalikku bussiliinivedu korraldas kuni 2014. a lõpuni Pärnu maavalitsus. Samas korraldas Pärnu linna avalikku bussiliinivedu Pärnu linnavalitsus. Seega toimis paralleelselt kaks omavahel väheseotud liinivõrku ja kaks eraldi piletitüsteemi – Pärnu maakonnas ja Pärnu linnas.

2013. a algatas Pärnu maavalitsus koostöös Pärnumaa Omavalitsuste Liiduga (POL) Pärnumaa ühistranspordikeskuse (PÜTK) moodustamise, et luua kogu maakonda hõlmav ühtne ja terviklik ühistranspordisüsteemi. Projekti juht leiti avaliku konkursiga ning selleks oli OÜ Suunamuutja ja Andrus Kärpuk.

Esmakordselt tutvustati PÜTK ideed avalikkusele 18. detsembril 2013. a Pärnu maavalitsuse poolt korraldatud arengufoorumil „Pärnumaa 2014–2020: Rakett on valmis – kuhu ja kuidas lennata?“.

13. märtsil 2014. a Jõgevamaal toimunud POL-i kevadseminaril tutvustati kohalike omavalitsuste (KOV) juhtidele ühiste kavatsuste protokollil projekti nimega „Memorandum ühistranspordi ühtsest korraldamisest Pärnumaal“. Selle kohal on loodav PÜTK Pärnumaa kohalike omavalitsuste üksuste ja riigi asutatud mittetulundusühing. PÜTK tagab efektiivse, haldusjaotustest sõltumatu ühistranspordi liinivõrgu ja piletitüsteemi toimimise ning piirkonna ühistranspordialase kompetentsi koondumise ja järjepidevuse.

PÜTK tegevusteks nähti ette lisaks liinivõrgu toimise tagamisele ka hangete korraldamine vedajate leidmiseks; pileti-, kassa-, info- ja kontrollsüsteemide arendamine ja haldamine; ühistranspordi taristu objektide rajamine ja opereerimine.

2014. a märtsis-aprillis toimusid KOV-des memorandumid arutelud ning sellega liitumised. Seejärel tutvustati 11. juunil Tootsi toimunud POL üldkogul osalejatele PÜTK asutamislepingu ja põhikirja projekti.

Juunist kuni septembrikuuni võeti KOV-de volikogudes vastu PÜTK liitumiseotsused, sh Pärnu linnas 19. juunil. 11. septembril kiitis Vabariigi Valitsus heaks korralduse, millega ka riik osaleb PÜTK-i loomises.

26. septembril allkirjastati Pärnu maavalitsuse ning 15 KOV esindajate poolt Kilingi-Nõmmes toimunud Maakogul PÜTK asutamislepingu ja põhikiri. 7. oktoobril 2014. a registreeriti PÜTK mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris.

12. novembri üldkoosolekul võeti PÜTK liikmeteks täiendavalt vastu Halinga ja Tootsi vallad ning 12. augustil 2015. a Vändra vald ja Vändra alev.

5. detsembril 2014. a sõlmiti Pärnu Maavalitsuse ja PÜTK vahel haldusleping maaliinide korraldamiseks alates 01.01.2015.

29. jaanuaril 2015 sõlmiti Pärnu Linnavalitsuse ja PÜTK vahel haldusleping Pärnu linnaliinide korraldamiseks alates 01.02.2015.

16. märtsil toimus PÜTK pidulik avamine, milleks korraldati Pärnus üle-Eestiline ühistranspordi konverents.

Tänaseks on PÜTK mittetulundusühing, mille liikmeteks on kõik 19 Pärnumaa KOV-i ja Eesti Vabariik (Pärnu Maavalitsus). Koostööpartneriks on ka üks ühis-

kondlik organisatsioon – Pärnumaa Puuetega Inimeste Koda. Ettevõttes töötab 6 inimest.

PÜTK suuremateks maakondliku tähtsusega projektideks on Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise programmi (PKT) esimeses voorus rahastuse saanud projektid: „PÜTK e-lahendused: Pärnumaa ühistranspordi ühtne pileti- ja infosüsteem“, maksumusega 681 804 EUR (käibemaksuta), sellest EAS-i toetuse

maht 579 533 EUR ja „Ühistranspordi keskterminal Pärnus“ maksumusega 922 924 EUR (käibemaksuta), sellest toetuse maht 784 485 EUR. Mõlemad projektid on kavas realiseerida 2017–2018. a jooksul.

PKT II vooru jaoks on ettevalmistamisel projekt „Bussipeatuste taristu – Pärnumaa bussiterminalide võrgustik“ maksumusega 530 000 EUR (käibemaksuta), sellest EAS-i toetuse maht 450 000 EUR.

Andrus Kärpuk
PÜTK

Ühistranspordi keskterminal Pärnus, vaade Pikalt tänavalt

Ühistranspordi keskterminal Pärnus, vaade Aia tänavalt

Sõitjate vedu maanteetranspordiga

Kulutused sõitjate veole maakonnaliinidel

Aasta	Riigieelarveline toetus		Toetus omavalitsustelt		Piletitulu	
	Kokku (tuh €)	Lkm kohta (€)	Kokku (tuh €)	Lkm kohta (€)	Kokku (tuh €)	Lkm kohta (€)
2014	3 625,7	0,87	406,7	0,09	1431,1	0,33
2015	3 719,3	0,88	406,7	0,09	1375,7	0,31
2016	3 808,9	0,90	410,0	0,09	1380,2	0,31

Veomahud maakonnaliinidel

Ettevõtte	Veomaht, tuh lkm			Osatähtsuse % liinikilomeetritest			Bussiliinide arv, tk
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2016
OÜ Väandra Karu	114,9	114,9	115,6	2,6	2,6	2,6	2
AS Atko Bussiliinid	665,2	653,1	651,4	15,3	14,9	14,6	8
OÜ M.K.Reis-X	964,4	966,1	969,0	22,2	22,0	21,7	15
AS Hansa Bussiliinid	2433,4	2482,9	2557,3	55,9	56,5	57,2	52
AS Taisto Transport	175,2	175,2	-	4,0	4,0	-	-
OÜ Rapla Bussipark	-	-	175,7	-	-	3,9	1
KOKKU	4353,1	4392,2	4469,0	100,0	100,0	100,0	78

Alates 01.01.2009 teenindavad riigihangete tulemusel Pärnumaa maakonnaliine avaliku teenindamise lepingute alusel neljas liinigrupis:

- diagonaalliinidel Väandra-Pärnu-Ikla OÜ Väandra Karu, plaanilise veomahuga aastas 115 tuh lkm;
- linnaümbruse liinidel (põhiliinid nr 40 Pärnu-Sindi ning nr 57 Pärnu-Sauga Kool) AS MTG (augustist 2014 ühinevise tulemusena AS Atko Bussiliinid), plaanilise veomahuga aastas 665 tuh lkm;
- lõunaliinidel (Ikla ja Kilingi-Nõmme suund) OÜ M.K.Reis-X, plaanilise veomahuga aastas 950 tuh lkm;
- põhjaliinidel (Tõstamaa, Lihula, Pärnu-Jaagupi ja Väandra suundades) AS Mulgi Reisid (oktoobrist 2013 ühinemise tulemusena AS Hansa Bussiliinid), plaanilise veomahuga aastas 2400 tuh lkm.

Lisaks eelmistele toetab Pärnu Maavalitsus veel kaugliini Väandra – Järvakandi – Tallinn nr 735, kus alates 01.01.2016 vahetus konkursi tulemusel vedaja ja sealtmaalt teenindab liini avaliku teenindamise otselepingu alusel OÜ Rapla Bussipark, aastase veomahuga 175 tuh lkm.

Maakonda lisandusid uued bussipeatused:

- Halinga valda Lehtmetsa ja Salu Küla (01.09.2015);
- Sauga valda Orava (26.09.2016);
- Surju valda Metsaääre ja Kiksu (26.08.2013) ning Vanakooli (01.09.2014);
- Tahkuranna valda Pihla (29.08.2014);
- Tori valda Henriku (26.02.2016) ja Tummaoja (12.12.2016);

Alates 2010. aastast tsentraliseerivad jätkuvalt maakonna omavalitsused maakonnaliinide toetamiseks ja õpilasvedude

sõidusoodutuse hüvitamiseks oma eelarvetest rahalisi vahendeid POL-i eriarvele. Toetussumma kujuneb sõltuvalt õpilasvedude mahust (2/3) ja elanike arvust (1/3). Alates 01.01.2015, Pärnumaa Ühistranspordikeskuse (PÜTK) loomisega, kannavad omavalitsused nimetatud toetussumma PÜTK-i arvele.

Aastatel 2014–2016 maakonna bussiliinide ümberkorraldamised annavad lõppkokkuvõttes veomahu ligikaudu 3,8% suurenemise. Ümberkorraldused on olnud alljärgnevad:

- uue liini nr 92-3 Vändra-Vihtra-Tori avamine alates 03.03.2014 seoses Pärnumaa ühe suurima töötajaga OÜ Säästke (ca 200 töötajat) töö korraldamisega kahes vahetuses;
- Oore ja Rütavere külade elanikele hommikusele ühesuunalisele bussiliiklusele täiendavalt ka vastassuunalise reisi avamine liinil nr 94-2 Pärnu-Vändra mööda Pärnu jõe paremat kallast alates 03.03.2014 ning samast kuupäevast liini nr 93 Pärnu-Tori-Tootsi hommikuse reisi likvideerimine, viimase ärajäämise asendamiseks avaliku teenindamise kaugliini nr 368 Pärnu-Paide-Rakvere suunamine sissesõiduks Mannare-Tootsi;
- Pärnu-Sindi liinil nr 40-4 ühe edasi-tagasi reisi vähendamine alates 01.09.14;
- maakonnaliini nr 42-3 Pärnu-Rogenese-Pööravere-Uduvere-Pärnu sõidugraafiku ümberkorraldamine ühtlaselt kogu nädalale nii, et liin sõidab igapäevaselt ühte marsruuti (varem kolmel päeval Rogenesele ja neljal päeval Pööraverre) alates 01.09.2015;
- maakonnaliini nr 48-2 Pärnu-Are-Suigu-Tootsi sõidugraafiku ümberkorraldamine ühele kindlale kellaajale ja laupäevase reisi lisamine seoses vahetustega töötajate nõudmistega alates 01.12.2015;
- maakonnaliini nr 62 Pärnu–Tõstamaa–Varbla suunamine otseteele läbi Kihlepa-Soomra alates 26.10.2015, lühendades liini igapäevaselt 19 km;
- uue maakonnaliini nr 65 Pärnu–Munalaid–Tõstamaa avamine seoses uue reisiravlaeva "Kihnu Virve" liinile toomisega alates 26.10.2015;
- maakonnaliini nr 66 Pärnu–Munalaid–Tõstamaa–Värati täiendamine lisareisiga seoses uue reisiravlaeva "Kihnu Virve" liinile toomisega, samas Tõstamaa–Värati liiniosa muutmine tellitavaks alates 26.10.2015 ning samale liinile veel täiendava tellimuspõhise liinilõpu Tõstamaa-Kastna võimaldamine alates 10.01.2016;
- linnaümbruse liini nr 30 Pärnu-Kilksamaa-Sauga alevik-Eametsa-Pärnu likvideerimine ja ümberkorraldamine liiniks nr 46 Pärnu-Sauga alevik- Lepplaane-Eametsa-Pärnu võimaldamaks Lepplaane inimestele hommikuse ühenduse Pärnu linnaga (kooli, tööle) alates 01.05.15;
- Pärnu-Sindi liinil nr 39 ühe edasi-tagasi reisi lisamine alates 01.05.15;
- maakonnaliini nr 99 Pärnu-Tori-Aesoo liini lõpuosa Tohera-Aesoo muutmine tellitavaks alates 01.12.2015 ja alates 29.06.2016 suveks kolmapäeviti kuni 31.08.2016 tellitava sõiduvõimaluse lisamine Riisalt Kõrtsi-Tõramaale (Viljandimaa);
- maakonnaliini nr 42-4 Libatse-Pärnu-Jaagupi-Suigu-Are-Pärnu ümberkorraldamine liini alustamisega Libatse asemel Lehest ning sõitma aastaringelt tööpäevadel (seni kooliajal) alates 05.06.2016;
- maakonnaliini nr 64 Pärnu-Tõhela-Kiraste-Tõstamaa liiniosa Tõstamaa-Kiraste muutmine õhtuti ja puhkepäevadel tellitavaks alates 05.06.2016;
- maakonnaliini nr 65 Pärnu-Munalaid-Tõstamaa suunamine Kõpu-Kavaru

- munitsipaaltee kaudu läbi mereäärsete külade alates 15.05.2016;
- maakonnaliini nr 74 Pärnu-Hääde-meeste-Ikla kolme reisi pikendamine Ikla piiripunktini, samas maakonnaliini nr 80 Pärnu-Tõitoja-Massiaru-Käära

- lõpuosa Massiaru-Käära korraldamine tellitavaks alates 01.09.2016;
- maakonnaliini nr 71-2 Pärnu-Jõulumäe-Pärnu tellimuse lõpetamine alates 01.12.2016.

Avo Rahu
PÜTK

Pärnu lennuväli

Pärnu ja Kihnu ühendus 2014–2016

Pärnu ja Kihnu lennujaamades on aastatel 2014–2016 töö toimunud tavapärasel rütmis. Aktiivsem periood oli talvekuudel, kui teenindati Kihnu ja Ruhnu lendusid. Suvekuudel lennuvälja külastavate väikelennukite maht on väiksem.

2014. aasta suvel toimus Pärnu lennuväljal osaline remont ja lennuväli oli suletud juunist kuni septembrini. Remondiga asendati lagunenuid betoonplaadid ja parandati kõik vuugid. Tööd teostati AS-i Tallinna Lennujaam omavahenditest, mis olid piiratud. Otsustati remontida lennurada 799 x 23

meetri osas ning sellega säilitati Kihnu ja Ruhnu lendudeks kasutatava lennukitüübi teenindamise võimalikkus. Raja lühendamise tõttu muutus võimatuks teenindada tellimuslendusid Soomest ja Rootsist, mis seniselt toimusid 50–70 kohaliste lennukitega. Kasutuselt võeti maha rajatuled, mida uute lennuraja mõõtudele ümber paigutada ja seadistada oleks olnud kallis. Samuti läksid kasutuselt maha kõik navigatsiooniseadmed.

2015 ja 2016 suvel toimusid jälle Eesti Langevarjuklubi poolt korraldatavad rah-

Pärnu lennujaam

vusvahelised langevarjulaagrid Parasummer, mis vahepeal paar aastat olid organiseeritud Kuressaare lennuväljal. Mõlemal aastal sooritati nädala jooksul üle 150 õhkutõusu ja 1200–1700 langevarjuhüpet.

Igal suvel on toimunud ka rahvusvaheline autode ja mootorrataste kiirendusvõistlus Speedest, mille korraldajaks on olnud MTÜ Mootorisporti Arendamise Keskus.

Nii Pärnu kui Kihnu lennuväljade tegevust mõjutas oluliselt kihnlastele uue laeva „Virve“ valmimine. Sellega kaotati ära talvised Kihnu regulaarlennud. 2015/2016 talvel vähesel määral lendusid veel toimus, kuid 2016 sügisel enam mitte. Sellega vähenes oluliselt Pärnu ja Kihnu lennuväljade regionaalne osatähtsus.

Reisijad, lennuoperatsioonid, kaup Pärnus ja Kihnus 2014–2016

	2014		2015		2016	
	Pärnu	Kihnu	Pärnu	Kihnu	Pärnu	Kihnu
Reisijaid	2752	1968	2067	1188	1196	319
Lennuoperatsioone	914	538	1326	400	1017	198
Kaupa (tonni)	45,3	30,6	13,6	1,2	14,7	0,09

Erki Teemägi
Pärnu lennujaam

Meretransport

Regulaarsed ühendusteel saartega

Nii nagu 12. veebruari 2004. a Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 79-k määratud, nii ka kahel ühendusteel Kihnu saare ja mandri vahel laevaühendus 2014–2016 toimib: Kihnu sadama ja Munalaid sadama vahelisel veeteel ning Kihnu sadama ja Pärnu sadama vahelisel veeteel.

2014. a suvel korraldatud lihtsustatud hankemenetlusega riigihanke (RH) põhjal kehtivad 01. jaanuarist 2015 uued veolepingud mõlemale liinile tähtajaga kaks aastat, mööduseks võimalus, et maavaliitsuse taotlusel võib lepingut pikendada, kuni riikliku tellimusena tuuakse liinile uus jääklassiga reisiparvlaev või lühendada samadest tingimustest lähtuvalt. Nii Kihnu-Munalaid-Kihnu (koos Munalaid-Manilaid-Munalaid) kui ka Kihnu-Pärnu-Kihnu liinile

tegi parima pakkumuse AS Kihnu Veeteed, kellega maavanem sõlmis avaliku teenindamise lepingud.

Teenust osutab AS Kihnu Veeteed reisiparvlaevadega Amalie ja Liisi, pingsamatel päevadel võetakse appi ka reisiparvlaev Jõnn. Suvel 2015, kui Vormsi liinile jõuab uus reisiparvlaev Ormsö, tuuakse sealt Pärnu-Kihnu liinile Liisi asemele reisiparvlaev Reet, mis on ökonoomsem, samas aga võimsam ja mahukam.

Paralleelselt igapäevaeluga saartega ühendusel toimusid ettevalmistused jääklassiga reisiparvlaevade ehitamiseks ja liinidele toomiseks:

- 2013. a viis Veeteede Amet läbi RH jääklassiga reisiparvlaevade ehitamiseks Kihnu ja Vormsi liinidele, mille tulemusel sõlmiti leping (01.03.2013) laevade ehitamiseks Saaremaa ettevõttega Baltic Workboats AS, Kihnu liinidele riigilaeva

- üleandmise tähtajaks sai 01.10.2015;
- seejärel korraldati Kihnus laevale nimekonkurss, mille tulemusena määrati nimeks „Kihnu Virve“;
 - 04.09.2014 Vabariigi Valitsuse korraldus nr 383 annab nõusoleku riigivara kasutamiseks andmiseks kuni viieks aastaks Pärnu Maavalitsuse korraldatud RH tulemusel sõlmitava avaliku teenindamise lepingu alusel liiniveoks maakonnasisesel laevaliinil;
 - 30.01.2015 maavanema korraldusega nr 1-1/15/40 otsustatakse läbi viia lihtsustatud korras teenuse tellimise RH „Operaatori leidmine Kihnu-Munalaid-Kihnu ja Munalaid-Manilaid-Munalaid reisiravlaevaliiniidele 01.10.2015-30.09.2020” ning vastutajaks määrati Avo Rahu;
 - 05.02.2015 maavanema korraldusega nr 1-1/15/51 määratakse hanke läbiviimiseks seitsmeliikmeline komisjon, kuhu kaasatakse ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Veeteede Ameti ning Kihnu Vallavalitsuse esindajad;
 - 13.04.2015 peab Kihnu Vallavolikogu tuliseid arutelusid reisiplaanide, jms üle, koorub ettepanek uue laevaga ikkagi ka üks kord nädalas sõita Kihnust Pärnusse;
 - 08.05.2015 muudabki maavanema korraldus nr 1-1/15/218 hanke sisu ning toob juurde Pärnu liini. RH saab uue nimetuse: „Operaatori leidmine Kihnu-Munalaid, Kihnu-Pärnu ja Munalaid-Manilaid reisiravlaevaliiniidele 01.10.2015 – 30.09.2020“;
 - maavanem kehtestab uued sõidupileti-hinnad ja -tariifid alates uue laeva kasutusse võtmisest;
 - 29.05.2015 avaldatakse hange riigihangete registris, milles kutsutakse osalema kuus laevandusega tegelevat Eestimaa firmat;
 - juuni algul valitakse kihnlaste poolt „Kihnu Virve“ väliskujundus;
 - 05. augustil esitavad kaks pakkujat, AS

Kihnu Virve. Foto Jaanus Jürivete

Kihnu Veeteed ja AS Saaremaa Laeva-
kompanii, elektroonilised pakkumused,
mõlemad pakkujad kvalifitseeruvad;

- pärast hankekomisjoni poolt mõningate küsimuste esitamist pakkujatele pakkumustes esitatud kulude ja tulude eelarvete kohta ning neile vastuse saamist tunnistab 17.08.2015 maavanem oma korraldusega nr 1-1/15/348 pakkumused vastavaks ja soodsama pakkumuse esitanud AS Kihnu Veeteede pakkumuse edukaks ning leping sõlmitakse juba samal päeval.

Vaatamata kohtuvaidlustele, alustab uus reisiparvlaev „Kihnu Virve“ AS Kihnu Veeteede opereerimisel sõitjate teenindamist saartega ühendusel tähtaegselt – 03. oktoobril 2015.

Kohe sügisel 2015. aastal ilmnes hulk puudusi „Kihnu Virve“ kasutamisega Manija sadamas. Sadama kaldaramp oli võrreldes laeva rambiga oluliselt kitsam,

kaldarambi telg asetseb laeva rambi teljest vendriliini pool, mistõttu laeva ramp ulatus üle kaldarambi külje. Madala veeseisuga hakkas üleulatuv laevaramp kaldarambi betoonosale toetuma ja muutis võimatuks autode peale- ja mahaõidu laevalt. Kaldaramp vajab rekonstrueerimist.

Kuna uue laeva tuulepind oli oluliselt suurem varem kasutatud reisiparvlaevadest, tuli külgtuule korral laeva kai ääres paigal hoida laevamootorigega. See võis põhjustada uhteakude tekke kaiseina ette, sest Manija sadamas ei ole välja ehitatud põhjakindlustust. Ka on kai pikkus vaid 22 meetrit, mis on oluliselt lühem laeva pikkusest (45 m). „Kihnu Virve“ paremaks kinnitamiseks kai külge vajab kai pikendamist.

Tuulise ja sagedaste veetaseme muutuste tõttu jäi detsembris 2015 Manijale ära 9 reisi 12-st ettenähtust.

Kui oktoobris 2015 oli põhiliseks veeta-

Kihnu Virve Manija sadamas. Foto Jaanus Jürivete

semest mõjutatud tõrgete põhjuseks eba-loomulikult madal veetase, siis sadama valdaja lahendas selle probleemi kaldarambi betoonosa madalamaks ja lühemaks saagimisega. Tugevamate tuultega laeva ohutuks sadamas seismiseks ja kinnitamiseks paigaldati täiendav kinnituspollar. Laevaehitaja lisas laeva vasakusse pardasse täiendava klüüsi, mis võimaldab laeva tugevama külgtuule korral sadamas seisua ajal ohutumalt kinnitada.

Detsembris oli aga põhiliseks reiseid ärajäämise põhjuseks kõrge veetase (pidevalt +45 cm ja üle selle). Sellise veetaseme puhul jäid olemasolevad kaldarambi silindrid lühikeseks ja sadama kaldarampi ei olnud võimalik laeva külge lukustada. Pärast Manilaiu sadama aparellile pikemate silindrite paigaldamist märtsis 2016 jäi „Kihnu Virve“ reiseid ärajäämise põhjuseks põhiliselt vaid tormituul. Viimase mõju

vähendamiseks oleks vaja pikendada kaid ja rajada tuuletõkkesein.

Igapäevast mereteetühendust Manija – Munalaid liinil peab Tõstamaa valla mootorlaev Baltic 120 „Mann“. Kuni uue laeva liinile tulekuni toimetab suuremahulisi veoseid Munalaiult Manijale igal navigatsiooninädala reedel parvlaev Amalie, tehes veel lisaks üks kord kuus nn prügireisi. Alates „Kihnu Virve“ kasutusele võtmisest on manijalastel lepinguliselt võimalus suurveoseid saarele viia kolmel päeval nädalas, s.o reedel, pühapäeval ja esmaspäeval.

Vastavalt kihnlaste soovidele ja riigihankele on koos uue reisiparvlaeva „Kihnu Virve“ kasutusele võtmisega eelistatud Kihnu-Munalaid, kui lühemat mereteed, Kihnu-Pärnu liinile. Seepärast suureneb reiseid arv aasta-aastalt Munalaiu sadamasse, samal ajal aga väheneb liinireiseid arv Pärnusse.

Manija rekonstrueeritud aparell. Foto Jaanus Jürivete

Kihnu ja Manija parvlaevaühenduse näitajad 2014 – 2016 liinidel:

Kihnu – Munalaid – Kihnu (K-M);

Kihnu – Pärnu – Kihnu (K-P);

Munalaid – Manilaid – Munalaid (M-M);

	2014			2015			2016		
	K-M	K-P	M-M	K-M	K-P	M-M	K-M	K-P	M-M
Kokku reise	766	213	75	911	150	94	991	26	126
Kokku sõitjaid:	43785	11992	1010	46993	7702	938	69950	1181	1869
sh saare elanikke	17079	3205	356	20582	1929	455	26889	495	589
Kokku sõidukeid:	12182	3528	476	13130	2397	498	19432	399	638

Õhustransport

Lennuühendus Pärnu-Kihnu

Pärnu-Kihnu-Pärnu lennuliinil lendab 2013/14 talvel veel septembris 2010 sõlmitud avaliku teenindamise 4-aastase lepingu alusel Saksamaa lennufirma Luftverkehr Friesland Harle Bruzema und Partner KG, keda esindab volituse alusel kohalik firma Avio OÜ. Lennud toimuvad 8-reisijakohalise lennukiga BRITTEN NORMAN BN-2B-26 talveperioodidel 15. detsembrist kuni 30. aprillini, perioodi lennumahuga 260 +/- 10% edasi-tagasi lendu.

Kuna ka lennuliiklus Kihnu saarele sõltus jääklassiga laeva liinile tulekust, siis vii-

mase puudumisel oli vaja veel lennuteenusega jätkata, seda vähemalt seni kuni uus laev liinile jõuab.

Avatud hange kevad-talvel 2014 kukkus läbi pakkujate puudumisel. Maavalitus korraldas uue läbirääkimistega hanke, kuhu kutsutakse osalema viis potentsiaalset pakkujat. Esitatakse vaid üks pakumuse ühispakkujate BN Holding OÜ ja Nordic Jet OÜ poolt. Läbirääkimised kulgevad väga raskelt, probleemid kaasnevad lennuki rentimisel Saksamaalt. Kuigi hanke kohaselt oli leping mõeldud neljale aastale, siis sõlmitakse leping lõpuks siiski vaid kaheks aastaks ja nii lõpebki lendamine Kihnu 30. aprillil 2016.

	2013/14 talv	2014/15 talv	2015/16 talv
	Pärnu-Kihnu-Pärnu	Pärnu-Kihnu-Pärnu	Pärnu-Kihnu-Pärnu
Kokku reise	230	157	91
Kokku sõitjaid:	1956	1146	451
sh saare elanikke	1625	943	269
Kokku kaupa:	44647	9301	2380
sh pagas, post	18096	8255	2380

2008/2009 hädaabireisideks saartele kasutusele võetud hõljuk MARS – 700 on jätkuvalt kasutuses. Kui algul oli hõljuki kasutamine tavaline ja harjumuspärane

sõiduvahend lennureiside ärajäämisel või ka edasilükkumisel, siis uue jääklassiga reisiparvlaeva „Kihnu Virve“ liinile tulekuga on hõljukireisid Kihnu ära jäänud, kuid

Manijale on need väga vajalikud kuniks jää veel manijalast ei kanna ja ka Tõstamaa valla liinilaev „Mann“ ei saa enam jääs liikuda.

Laevareiside enamuse koondumisel Munalaiu sadamast Kihnu on kaasa toonud vajaduse ka bussiühenduse tihendamiseks ja kuigi 2015. aasta oktoobris tellis maavalitsus liinile Pärnu-Munalaid-Tõstamaa juurde kaks täiendavat edasi-tagasi bussireisi, siis sellegipoolest ei suuda busside sadamasse saabumised/väljumised rahuldada erinevatel nädalapäevadel erinevate laevaliikluse aegadega. Endiselt säilib vajadus taksobussiteenuse kui väga paindliku ja mugava teenuse järele.

Taksobussivedu teostab avaliku teenindamise otselepingu (15.12.2014) alusel OÜ Pärnu Takso.

Parimas olukorras on kihnlased neil talvedel, kui avatakse ametlik jäätee mandrile, mida aga 2014–2016 ei olnud, seega ei saanud ka maavalitsus rakendada taksobussiteenust üle jäätee Pärnu-Munalaid-Kihnu. Seda teenust sai maavalitsus tellida kihnlastele 2011. a ja 2013. a märtsis, kui taksobuss sõitis maakonna keskuse ja saare vahet kaks korda päevas ja kolm korda nädalas (T, K ja L).

Avo Rahu
Pärnu maavalitsus

Suuremad ehitus- ja remonditööd Pärnu maakonna riigiteedel 2014–2016

2014:

- riigitee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru km 1,663–4,113 rekonstrueerimine, maksumus 1 584 229 €;
- riigitee nr 19123 Nurme-Papsaare km 0,0–7,750 rekonstrueerimine, maksumus 2 495 680 €;
- riigitee nr 19201 Pärnu-Jaagupi-Kalli km 7,424–22,671 kruustee rekonstrueerimine, maksumus 1 100 272 €
- riigitee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla km 139,054–139,467 Lottemaa ristmiku ümberehitamine, maksumus 323 917 €;
- taastusremonti (asfaltbetoonkatte ülekatte ehitus) teostati 27,407 km maksumusega 2 848 254 €;
- likvideeriti 9 liiklusohhtlikku kohta maksumusega 629 666 € (ehitati 12 uut bussipeatust koos platvormi ja laiendusega, rajati valgustus, ehitati 1300 meetri jalgsi jalgrattateed);
- ehitati kahele kruusateele tolmuvaabakate kokku 5,717 km maksumusega 171 166 €;

- pinnati 122,097 km riigiteid maksumusega 1 541 851 €;
- kruusateid remonditi 14,592 km maksumusega 985 092 €.

2015:

- riigitee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru km 48,526–61,808 rekonstrueerimine, maksumus 3 665 559 €;
- riigitee nr 19201 Pärnu-Jaagupi-Kalli km 7,424–22,671 tolmuvaabakatte ehitamine, maksumus 1 470 922 €;
- taastusremonti teostati 29,728 km maksumusega 2 339 931 €;
- likvideeriti 2 liiklusohhtlikku kohta maksumusega 230 220 € (Tõllapulga ristmik ja Are valgustus);
- ehitati kolmele kruusateele tolmuvaabakate kokku 10,888 km maksumusega 319 796 €;
- pinnati 93,177 km riigiteid maksumusega 1 185 631 €;
- kruusateid remonditi 16,725 km maksumusega 1 159 441 €.

2016:

- Riigitee nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru km 28,231-35,833 rekonstrueerimine, maksumus 2 000 853 €;
- Riigitee nr 57 Mudiste-Suure-Jaani-Vändra km 39,757–42,854 rekonstrueerimine, maksumus 1 266 766 €;
- Riigitee nr 6 Valga-Uulu km 82,792–93,978 rekonstrueerimine, maksumus 2 823 492 €;
- Taastusremonti teostati 31,819 km maksumusega 3 073 686 €;
- Likvideeriti viis liiklusohutlikku kohta maksumusega 430 061 € (Libatse valgustus, Pärnus Raeküla valgustus, kahe ristmiku vasakpöörderajad, kahe bussipeatuse ooteplatvormid);
- Ehitati üheksale kruusateele tolmuva kate kokku 19,097 km maksumusega 451 750 €;
- Pinnati 79,842 km riigiteid maksumusega 1 074 174 €;
- Kruusateid remonditi 64,055 km maksumusega 1 616 634 €.

Margus Eisenschmidt
Maanteeamet

Riigiteede investeeringud ja korrashoid Pärnumaal aastate lõikes

2014	18,2 milj. EURi
2015	15,3 milj. EURi
2016	18,2 milj. EURi

Hannes Vaidla
Maanteeamet

Sildade remont Pärnu maakonnas 2014–2016

2014

1. Riigimaantee 19343 Surju-Seljametsa km 0,860 asuv Posti sild, maksumusega 218 806 eurot
2. Riigimaantee 19243 Vihtra-Aesoo km 7,38 asuv Harakoja sild, maksumusega 92 180 eurot
3. Riigimaantee 19252 Kaansoo-Tori km 19,3 asuv Tehvre sild, maksumusega 97 585 eurot
4. Riigimaantee 24181 Abja-Paluoja-Sarja-Tõlla km 13,787 asuv Tõlla-Abja sild, maksumusega 143 418 eurot

2015

1. Riigimaantee 19344 Surju-Saunametsa km 2,174 asuv Muti sild, maksumusega 151 873 eurot

2. Riigimaantee 19331 Rannametsa-Ikla km 21,6 asuv Veski sild, maksumusega 64 647 eurot
3. Riigimaantee 19204 Mihkli-Oidrema km 3,0 asuv Veltsa sild, maksumusega 81 790 eurot

2016

1. Riigimaantee 19331 Rannametsa-Ikla km 15,758 asuv Majaka sild, maksumusega 104 724 eurot
2. Riigimaantee 57 Suure-Jaani-Mudiste-Vändra km 41,307 asuv Mõisa sild, maksumusega 142 561 eurot

Ervin Hein
Maanteeamet

Liiklusharidus

Pärnumaal on iga aastasel toimumas noorte riskivältimiskoolitused „Georgi ja Kaspari lugu“ ning „Selge pilt“. Koolitusel räägitakse joobes juhtimisest, põhjus-seos-tagajärg meetodikast ning noorte peamistest liiklusriskidest. Lisaks eelnevale koolitab Maanteeamet ka lasteaednike ning algkooliõpetajaid turvaliseks liiklemiseks lasterühmaga, jalgratturi koolitust läbi viivaid õpetajaid ning „Kaitse end ja aita teist“ (KEAT) programiga liitunud koole. Ennetustöötajad käivad õppeasutustes kohapeal, jagades liiklushariduslikke teadmisi ning õpetlikke näiteid lõimimisest igapäevastes õppetöödes. 2016 aastal proovisime piloodina markeerimisprojekti „Peatu-vaata-veendu“ mille käigus Pärnumaa 5 klassi kooliõpilastega vastav sõnum ohtlike ülekäiguradade ette pihustati. Palju huvi on tuntud projektide vastu ning selle kolme aasta vältel on nii mõnigi Pärnu haridusasutus saanud endale liiklusväljaku, vigurelemendid jalgrattasõidu harjutamiseks või liiklusvankri märkide tundma õppimiseks. Suurenenud on koostöö politsei-

kega, Päästeametiga, Pärnumaa Kodukandi ning Pärnumaa Tervisenõukoguga. Pärnul on olemas ka oma enda liikluslinnak, kust maast ja madalast liiklusharjumusi ja õigesti käitumist mänguliselt õppida. Võrreldes eelmiste aastatega oleme koostanud palju õppematerjale erinevatele vanuseastmetele, mida pärnumaaalased innukalt ka meie tellimiskeskusest tellivad. Iga aasta osaleme ka ohutuspäevadel ning kootööpartnerite korraldatud ohutusüritustel nagu näiteks P.Õ.M.M, ÖÖKEAT, Naised roolis jne. Kindlasti ei saa me unustada ka meie maakonna väarikaid elanikke. Kolme aasta vältel on koolitatud nii väarikaid mootorsõidukijuhte kui ka kergliiklejaid. Elanikkonda teavitame läbi liiklusohutuskampaaniate ning aktsioonide. 2016. aasta parima näitena saame tuua 5. aprillil toimunud mobiilivabapäeva, mil koostöös PPA'ga manitsesime roolis sõidu ajal mobiiltelefoniga rääkijaid ning tänasime eeskujulikke autojuhte.

Gerli Grünberg
Maanteeamet

Pärnumaa Liikluslinnaku avamine. Foto Pärnu Postimees

Sõidueksamid Pärnumaal 2014–2016

Büroo	Kat	2014			2015			2016		
		ilmus	sooritas	läbi-vus %	ilmus	sooritas	läbi-vus %	ilmus	sooritas	läbi-vus %
Pärnu	A	114	105	92	144	119	83	126	112	89
	AM	68	42	62	16	10	63	57	37	65
	B	1609	952	59	1749	1121	64	2129	1109	52
	BE	28	26	93	37	33	89	53	41	77
	C	147	114	78	136	106	78	139	105	76
	CE	195	113	58	73	36	49	28	21	75
	D	44	30	68	29	21	72	65	57	88
	T	75	50	67	78	61	78			

2014 võeti Pärnumaal vastu 2568 sõidueksamit

2015 võeti Pärnumaal vastu 2652 sõidueksamit

2016 võeti Pärnumaal vastu 2877 sõidueksamit

Tarmo Vanamõisa
Maanteeamet

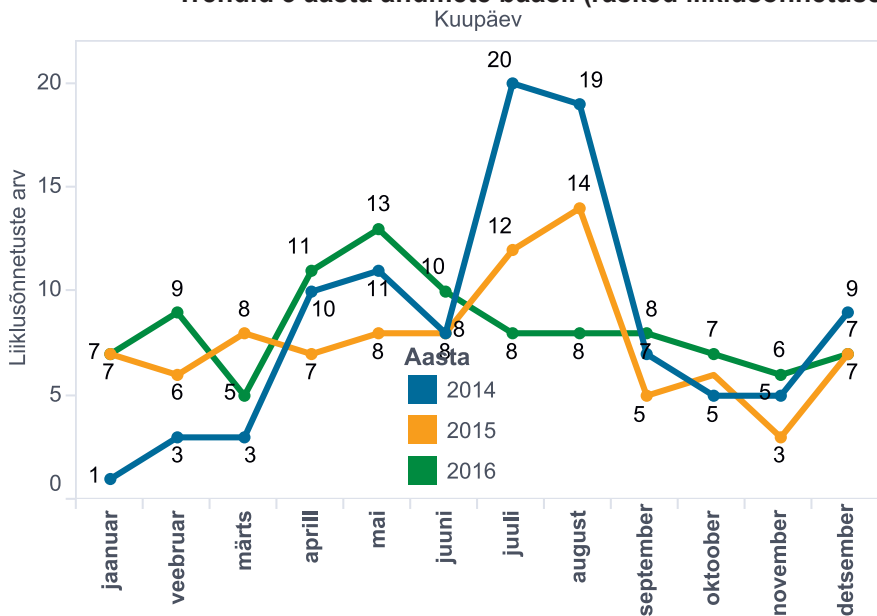
Liiklusõnnetused Pärnumaal 2014–2016

Pärnu maakond

Kuu	Liiklusõnnetuste arv			Hukkunute arv			Vigastatute arv		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
jaanuar	1	7	7	1	1	0	1	14	11
veebruar	3	6	9	0	4	1	3	15	15
märts	3	8	5	0	2	0	4	6	5
april	10	7	11	1	3	1	12	7	11
mai	11	8	13	0	0	1	15	12	16
juuni	8	8	10	0	0	0	9	13	11
juuli	20	12	8	2	0	0	22	14	14
august	19	14	8	0	1	0	25	15	8
september	7	5	8	1	0	1	6	8	12
oktoober	5	6	7	0	0	1	6	12	10
november	5	3	6	0	0	0	10	4	11
detsember	9	7	7	0	0	0	10	7	9
Kokku	101	91	99	5	11	5	123	127	133

Trendid 3 aasta andmete baasil (rasked liiklusõnnetused)

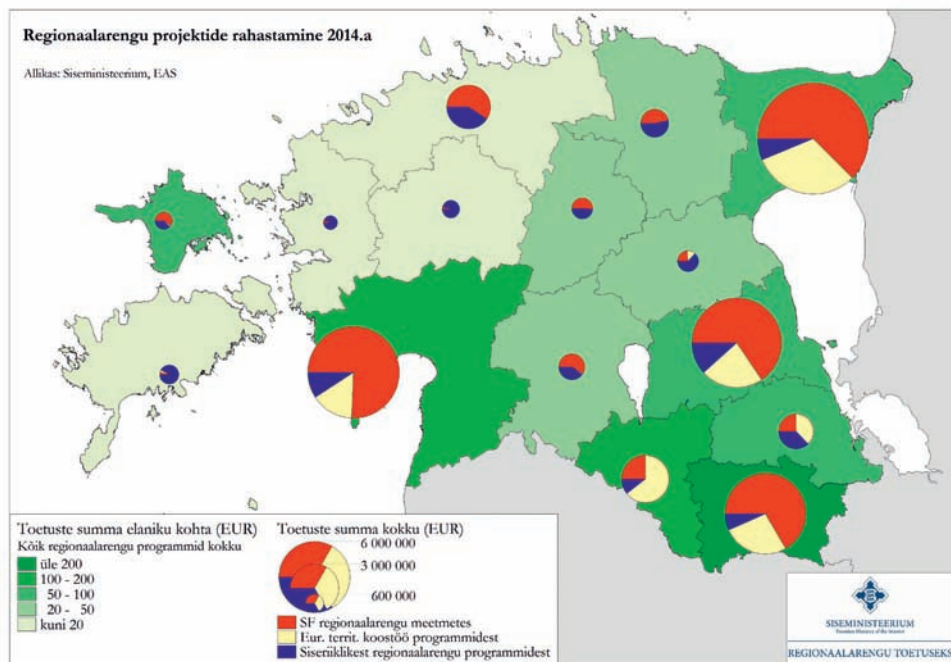
Jaan Saard
Maanteeamet

Esimene "Mobiilivabapäev" 5. aprillil koolitus. Foto Pärnu Postimees

7. Majandus ja regionaalareng

Regionaaltoetused Pärnumaal 2014

Ülevaade 2014. aastal Pärnu maakonnas Siseministeeriumi rakendatavatest regionaalarengu programmidest toetust saanud projektidest.

Siseministeeriumis on regionaalarengu toetamiseks ellu kutsutud ligi veerandsada toetusmeedet ja -programmi. 2014. aastal

toetati nende meetmete ja programmide kaudu Eesti regionaalarengut enam kui 57 miljoni euroga, millest ligi 47,5 miljonit moodustasid välistoetused.

Pärnumaal elluviidavate projektide toetuseks eraldati 2014. aastal 10 286 782 eurot.

Euroopa Regionaalarengu Fondi toetused

Elukeskkonna arendamise rakendus-kava meetmed

Euroopa Regionaalarengu Fondist toetatakse aastatel 2007–2013 piirkondade

terviklikku ja tasakaalustatud arengut elukeskkonna arendamise rakenduskava kaudu enam kui 388 miljoni euroga.

2014. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
<i>Kohalike avalike teenuste arendamine</i>		
Koonga Vallavalitsus	Koonga Põhikooli renoveerimine	504 900
<i>Linnaliste piirkondade arendamine</i>		
Pärnu Linnavalitsus	Raba tänava kergliiklustee ehitamine	134 186
<i>Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine</i>		
Pärnu Linnavalitsus	Loode-Pärnu tööstusala I etapi tänavavõrgu rajamine	797 900
Sindi Linnavalitsus	Tootismaa juurdepääsu ümberehitus Kalamaja teel	71 247
<i>Internetiühenduste arendamine</i>		
Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutus	ELA 063	245 756
<i>Gümnaasiumivõrgustiku korrastamine</i>		
Pärnu Linnavalitsus	Pärnu Koidula Gümnaasiumi ümberkorraldamine eraldiseisvaks gümnaasiumiks	5 999 998

2014. aastal eraldati elukeskkonna arendamise rakenduskava meetmetest projektide elluviimiseks Pärnumaal 7 753 988 eurot.

Euroopa territoriaalse koostöö programmid

Euroopa territoriaalse koostöö programmi-dest toetatakse projekte, mis edendavad Euroopa Liidu territooriumi paremat lõimumist. Programme rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist ning osaliselt ka Euroopa naabrus- ja partnerlusinstrumendist. EL fondide toetusmahu projek-

tidele kujundavad partnerid ise – summa suurus Eestile ei ole piiratud, see oleneb partnerite aktiivsusest ning heade projektitaotluste hulgast. 2014. aastal eraldati Euroopa territoriaalse koostöö program- mide projektide elluviimiseks Pärnumaal 1 554 884 eurot.

2014. aastal rahastamisotsuse saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
<i>Eesti-Läti programm</i>		
Estonian Ministry of the Interior	Costal and Maritime Spatial Planning	219 949
Estonian Road Administration	Kilingi-Nõmme Mazsalaca road	556 049
Estonian Ornithology Society	EAGLES	101 970
Häädemeeste Municipality	Beach Hopping	636 191
Eesti partnerid (mitu)	Young Sailors	17 359
Sindi Town Government	Hobby slot car racing	23 363

Siseriiklikud toetused

Regionaalministri haldusalas on ellu kutsutud kümnekond riigieelarvest rahastatavat toetusprogrammi. Lisaks toetatakse riigieelarvest maakondlike arenduskeskuste tegevust ning maakondliku arendustegevuse programmi elluviimist ja regio-

naalsetes turismiühendustes osalemist. Siseriiklike programmide ja arendustegevuste elluviimiseks eraldatud toetuse kogumaht aastal 2014 oli 9,6 miljonit eurot. Pärnumaa projektidele eraldati 2014. aastal siseriiklikke toetusi 947 218 eurot.

2014. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
<i>Hasartmängumaksust regionaalsete investeringutoetuste andmise programm</i>		
Kihnu Vallavalitsus	Kihnu Kooli abihoone ehitustööd	13 102
Herbert Hahni Selts MTÜ	Pärnu Herbert Hahni Kooli katuseremont	31 956
Varbla Vallavalitsus	Varbla Rahvamaja küttesüsteemi ja külmaveetorus-tiku renoveerimine	31 956
Sindi Linnavalitsus	Lastepargi mänguväljaku rajamine	31 956
Saarde Vallavalitsus	Kilingi-Nõmme Tervise- ja Hoolduskeskuse II kor-ruse elektrisüsteemide rekonstrueerimine	51 132
Audru Vallavalitsus	Lavassaare Lasteaed-Algkooli fassaadide ja katuse rekonstrueerimine	46 740
Tori Vallavalitsus	Tori Sotsiaalmaja remont ja aktiviseerimiskeskuse rajamine I etapp	31 956
Koonga Vallavalitsus	Koonga valla koolide ja lasteaedade vastavusse viimine tuleohutusnõuetega III etapp - tuletõkkese-ktsioonide moodustamine	22 134
<i>Väikesaarte programm</i>		
aktsiaselts Saarte Liinid	Kihnu sadamahoone ehitus	130 000
Kihnu Mere Selts	Merepäästevõimekuse arendamine Kihnu saarel	8 221
Kihnu Vallavalitsus	Kihnu valla, Lemsi küla, Jõujaama-Sadama tee trasside rekonstrueerimine	63 971
Kihnu Vallavalitsus	Kihnu Suaru Tankla rajamine	129 106
<i>Hajaasustuse programm</i>		
Pärnumaal toetati 67 veesüsteemi, 47 kanalisatsioonisüsteemi ja 11 juurdepääsutee rajamist		206 725
<i>Kohaliku omaalgatuse programm</i>		
MTÜ Arenduskeskus PRO MAGISTER	Tänavakunstoffestival Sõnum seinal parema linna-ruumi ja kogukonna teenistuses	1 961
MTÜ Aruvälja Suurküla Selts	Ka ääremaal on huvitav ajalugu, mis väärrib uurimist ja talletamist	1 469
MTÜ Eassalu Neitsi Külaselts	Võilillefestival 2014 - Võilill pärimusmeditsiinis	1 800
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus	Tunne kodukanti - Paikuse valla võlud ja valud kogukonna silme läbi	1 256
MTÜ Eesti Turbamuuseum	Kohaliku kogukonna süstematiseeritud ja korrastatud ajaloo-ja kultuurimälu säilitamine ja teadlikkuse tõstmine	2 000

MTÜ Elbu Küla Selts	Kolm pereüritust ühe suvega ja elujõudu tuleb	926
MTÜ Galerii ja tegevuskeskus Central	Kogukondlik tervisespordiürituste sari Hyppa!	2 000
MTÜ Hoolivad Südamed	MTÜ Hoolivad Südamed-Are naiste tegevustoa sisustamine	1 822
MTÜ Jahiselts Massiaru	Seltsimaja kogukonnale	2 000
MTÜ Kastan Taskus	Üheõhtukohvikud Augustiunetusel	1 933
MTÜ Kultuuriselts Kerkau	Kontoripesa	2 000
MTÜ Kunsti- ja kultuuriselts Hohloma	Soomra - atraktiivne piirkond läbi rahvuskultuuri	2 000
MTÜ Murru Küla Selts	Kogukonna kool II	1 828
MTÜ Nobedad Näpud	Kogukonna saviahi	2 000
MTÜ Pärnumaa Kodukant	15 aastat külaliikumist Pärnumaal	2 000
MTÜ Randivälja külaselts	Randivälja lood II	2 000
MTÜ Rääma Noorte Ühing Noorus	Näitlejad rambivalgusse	2 000
MTÜ Soometsa Külaselts	Avatud Külavärvad Soometsas	1 167
MTÜ Soometsa Külaselts	Külamaja kogukonna jaoks II	1 139
MTÜ Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi	Pärnumaa Rahvasporditurg-sobiv liikumisharrastus igale inimesele	1 750
MTÜ Surju-Ilvese Külaselts	Skatepargi sõidupinna remontimine	1 600
MTÜ Suupilli Klubi Piccolo	Uus ja vana koos	1 600
MTÜ Tahkuranna Naisselts	Kooskõla Loodusega, Lainetega, Iseendaga	1 400
MTÜ Tori Spordiklubi	Tervisespordisari Terve Tori 2014	1 800
MTÜ Tõhela Külaselts	Ühistegevused Päevakeskuse köögis	1 179
MTÜ Tõstamaa Kodukant	Tõstamaa piirkonna pärand nahatöös	1 569
MTÜ Uduvere Selts	Maalapse tegemised 2014 suvel	1 552
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Vaheka seltsimaja atraktiivsemaks	630
MTÜ Väandra Aiandusselts	Seenenäitus	339
MTÜ Eassalu Neitsi Külaselts	Päikesenergia-Päikeselill Võilill	1 470
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus	Ühistegevustega elujõulisemaks	1 511
MTÜ EELK Pärnu Diakoonia-keskus	Talvele vastu	2 000
MTÜ Jahiselts Massiaru	Köök on maja süda	1 653
MTÜ Kultuuriselts Kerkau	Kogukonna köök	2 000
MTÜ Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum-külakeskus	1 657
MTÜ Lindi Külaselts	Õppides saab targaks	1 641
MTÜ Lindi Külaselts	Lindi Rahvamaja valgustuse süsteem	1 999
MTÜ Marina Külakoda	14-s Saarde Kaitsepäev	1 470
MTÜ Murru Küla Selts	Loovuskeskuse arendamine	1 953
MTÜ Pärnumaa Kodukant	Üheskoos Pärnumaa Külade heaks	2 000
MTÜ Rääma Noorte Ühing Noorus	Vaata kööki	1 992

MTÜ Soometsa Külaselts	Häädemeeste külad kõnelevad	1 663
MTÜ Soometsa Külaselts	Abihoone Soometsa Külamajale	2 000
MTÜ Surju-Ilvese Küla Selts	Küla areng läbi kogukonna eesmärgilise tegevuse	1 040
MTÜ Tahkuranna Naisselts	Sukeldudes aktiivselt talve	1 184
MTÜ Uduvere Selts	Õuetegevused seltsile mugavaks	2 000
MTÜ Uhlaperre Selts	Soojus Uhlaperre	1 878
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Väikeste sammudega suurte eesmärkide poole	1 186
MTÜ Vändra Naisselts	Vändra Naisseltsi hoone katuse remont	2 000

Maakondade arendustegevuse ning maakondlike tugistruktuuride toetamine

2014. aastal eraldati Pärnu maavalitsusele maakondliku arendustegevuse programmi elluviimiseks ning regionaalsetes turismiühendustes osalemiseks 29 830 eurot.

Maakonna arengukava uuendamiseks eraldati Pärnu maavalitsusele 3000 eurot.

Maakondlike arenduskeskuste tegevust toetatakse nii siseriiklikest vahenditest kui Euroopa Sotsiaalfondist. Euroopa Sotsiaalfondist suunatakse aastatel 2007–2013 inimressursi arendamise rakenduskava kaudu mittetulundusühenduste nõustamiseks ja koolitamiseks ligi 3 miljonit eurot, seda programmi kaasrahastatakse 15%

ulatuses riigieelarvest. Maakondlike arenduskeskuste tegevust omavalitsusüksuste nõustamisel ja koolitamisel toetatakse riigieelarvest.

2014. aastal toetati kohaliku omavalitsuse üksuste ja mittetulundusühenduste nõustamist ja koolitamist Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuses 67 107 euroga. Mittetulundusühenduste maakondlike tugistruktuuride toetamise programmi keskseteks tegevusteks kasutas Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus 2014. aastal 67 450 eurot.

Ülevaade toetustest teistes maakondades

2014. aastal tehti toetusotsuseid enam kui 57 miljoni euro ulatuses. Toetus ühe elaniku kohta oli kõige suurem Võru-, Valga- ja Pärnumaal, kõige väiksem Harjumaal.

Toetuse absoluutmahtu arvestades sai enim toetust Ida-Virumaa. Kõige rohkem projekte 1000 elaniku kohta toetati Võrumaal.

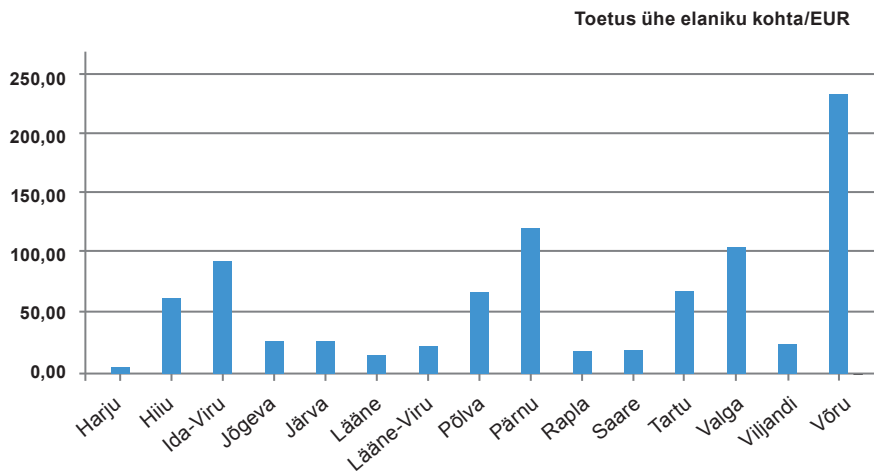
Regionaalvaldkonna toetuste statistika maakondade lõikes:

Maakond	Projektide arv			Toetus ühe elaniku kohta (EUR)
	Kokku	sh välis-toetused	sh siseriiklikud toetused	
Harju	255	4	251	4,83
Hiiu	55	2	53	61,94
Ida-Viru	128	14	114	92,18
Jõgeva	119	2	117	24,11
Järva	100	1	99	23,84

Lääne	90	0	90	15,16
Lääne-Viru	138	2	136	21,53
Põlva	161	5	156	67,15
Pärnu	198	12	186	119,06
Rapla	97	0	97	16,40
Saare	128	1	127	18,81
Tartu	179	11	168	66,33
Valga	98	11	87	104,47
Viljandi	162	3	159	22,18
Võru	254	11	243	231,06

Kokku toetati 2162 projekti, neist 79 välis- ja 2083 siseriiklikest toetustest. Välis- ja toetustest rahastatud projekte oli arvukselt vaid 4% kõigist regionaalvaldkonna projektidest, kuid nende rahaline maht moodustas 83% toetuste kogumahust.

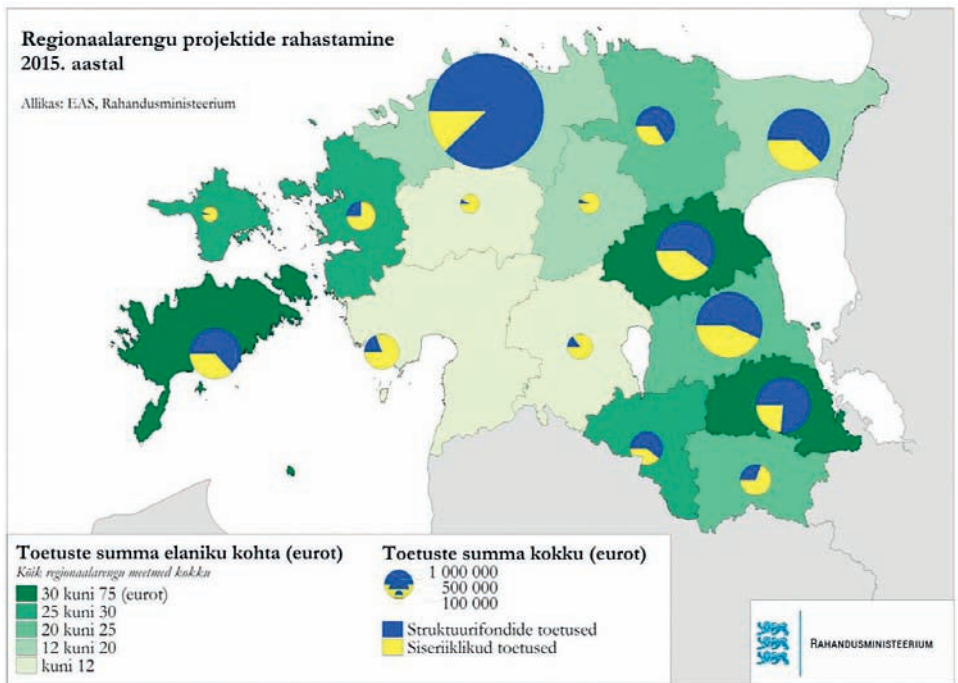
Regionaaltoetused Pärnumaal 2015

Ülevaade 2015. aastal Pärnu maakonnas Rahandusministeeriumi rakendatavatest regionaalarengu programmidest toetust saanud projektidest.

Rahandusministeeriumis on regionaalarengu toetamiseks ellu kutsutud ligi veerandsada toetusmeedet ja -programmi.

2015. aastal toetati nende meetmete ja programmide kaudu Eesti regionaalarengut enam kui 47,6 miljoni euroga, millest ligi 38 miljonit moodustasid välistoetused.

Pärnumaal elluviidavate projektide toetuseks eraldati 2015. aastal 1 017 057 eurot.

Euroopa Regionaalarengu Fondi toetused

Elukeskkonna arendamise rakendus- kava meetmed

Euroopa Regionaalarengu Fondist toetati perioodil 2007–2013 piirkondade tervik-

likku ja tasakaalustatud arengut elukeskkonna arendamise rakenduskava kaudu enam kui 388 miljoni euroga.

2015. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
<i>Linnaliste piirkondade arendamine</i>		
Pärnu Linnavalitsus	Tammiste kergliiklustee ehitamine	165 795

Euroopa territoriaalse koostöö programmid

Euroopa territoriaalse koostöö programmi-dest toetatakse projekte, mis edendavad Euroopa Liidu territooriumi paremat lõimumist. Programme rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist ning osaliselt ka Euroopa naabus- ja partnerlusinstrumendist. EL fondide toetusmahu projektidele

kujundavad partnerid ise – summa suurus Eestile ei ole piiratud, see oleneb partnerite aktiivsusest ning heade projektitaotluste hulgast.

2015. aastal eraldati Eesti partneritele koostööprojektideks üle Eesti 21 miljonit eurot.

Siseriiklikud toetused

Rahandusministeeriumi haldusalas on ellu kutsutatud kümnekond riigieelarvest rahastatavat toetusprogrammi. Lisaks toetatakse riigieelarvest maakondlike arenduskeskuste tegevust ning maakondliku arendustegevuse programmi elluviimist ja

regionaalsetes turismiühendustes osalemist. Siseriiklike programmide ja arendustegevuste elluviimiseks eraldatud toetuse kogumaht aastal 2015 oli 9,6 miljonit eurot. Pärnumaa projektidele eraldati 2015. aastal siseriiklike toetusi 820 570 eurot.

2015. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
<i>Hasartmängumaksust regionaalsete investeringutoetuste andmise programm</i>		
Tõstamaa Vallavalitsus	Tõstamaa Lasteaia saalibloki remont	30 242
Sauga Vallavalitsus	Jännesselja lasteaia piirdeaia rekonstrueerimine	14 207
Häädemeeste Vallavalitsus	Häädemeeste lasteaia saali ja rühma tualettruumi rekonstrueerimine	31 956
Kihnu Vallavalitsus (Pärnu maakond)	Kihnu rahvamaja katuse rekonstrueerimine	31 956
Are Vallavalitsus	Are Kooli sportimisvõimaluste parandamine	32 000
Vändra Alevivalitsus	Vändra Lasteaia Mürakaraku hoone katlamaja ja küttesüsteemide rekonstrueerimine.	31 957
Paikuse Vallavalitsus	Paikuse Lasteaed Mesimumm piirdeaia rekonstrueerimine	22 251
MTÜ Pärnu Vabakooli Selts	Pärnu Vabakooli tuletõkkeseptsioonide moodustamine II etapp	14 025
MTÜ Samaaria eresti Misjon	Pärnu rehabiliteerimiskeskuse uste ja akende vahetus	15 545
Koonga Vallavalitsus	Koonga valla kultuurikeskuse Lõpe Klubi renoveerimise I etapp	29 214

<i>Väikesaarte programm</i>		
Kihnu Vallavalitsus	Reservgeneraatorite süsteemi väljaehitamine	25 500
Kihnu Vallavalitsus	Kihnu Jõujaam-Sadama tee trasside rekonstrueerimine, II etapp	129 456
osaühing INSULA	Rock City majutuse tuletõrje veevõtukohta projekteerimine ja ehitamine	8 500
Hajaasustuse programm		
Pärnumaal toetati 94 veesüsteemi, 74 kanalisatsioonisüsteemi ja 8 juurdepääsutee rajamist.		270 749
<i>Vene Föderatsiooni viisa lõivu kompenseerimise toetuskeem</i>		
2015. aastal kompenseeriti Vene Föderatsiooni viisa lõivu 8 Pärnumaa elanikule.		
<i>Kohaliku omaalgatuse programm</i>		
MTÜ Are Sõbrad	Are valla külade tegevuslaad	1 795
MTÜ Arenduskeskus PRO MAGISTER	Laste kultuurifestival Lapsepõlvemaagia läbiviimine toetudes kogukonna pärimuskultuurile ja tavadele	1 929
MTÜ Audru Uisumeistrid	Pallikahut Tutor 3 soetamine	2 000
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus	Hip-Hop "Roll-up" - Paikuse kogukonnad nähtavaks	1 730
MTÜ Eesti Huvialaagentuur	Suветеgevuste mess	2 000
MTÜ Elbu Küla Selts	Põlveotsast laua peale - uued lauad ja pingid	1 638
MTÜ Kastan Taskus	Augustiunetuse tänavatoidu programm	1 978
MTÜ Kunsti- ja kultuuriselts Hohloma	Peretraditsioonide säilitamine kaasaegses Eestis	2 000
MTÜ Kärsu Arendus	Kogukond saab väljal kokku	1 710
MTÜ Külaselts Iiris	Saarde Seenefestival 2015	1 625
MTÜ KüsiMine	Äratame koha ellu ehk Jaanituli Kaelase mõisapargis ja Libatse Sõstarde 5 sünnipäevapidu	1 818
MTÜ Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum-külakeskus II etapp	1 741
MTÜ Lemmetsa Külaselts	Lemmetsa kogukonna köök	1 504
MTÜ Lindi Külaselts	Kamina soojus Lindi käsitööaita	1 650
MTÜ Lähkma-Saunametsa Külaselts	Meie õppiv kogukond	840
MTÜ Muster Neidis	Õmblusringi masinad ning tekstiilitrüki töövahendid	1 700
MTÜ Paadrema Külaselts	Suurrätt - elustame kohalikku pärandit	1 186
MTÜ Pärnu-Jaagupi Lauateniseklubi	Lauatennis liidab	2 000
MTÜ Pärnumaa Kodukant	Tugev kogukond, tugev küla	2 000
MTÜ Pärnumaa Lastekaitse Ühing	Kanuud elamuspedagoogika läbiviimiseks	2 000
MTÜ Randivälja Külaselts	Tori kihelkonna ja Randivälja küla 500 aastane aja lugu läbi pildiloo	2 000
MTÜ Rääma Noorte Ühing Noorus	Rattasõit on ajavõit	2 000
MTÜ Soometsa Külaselts	Soometsa inimesed ajas - 145 aastat oma küla lugu	1 796
MTÜ Soometsa Külaselts	Meie oma köök	1 793

MTÜ Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi	Pärnumaa Rahvasporditur - iga inimene liikuma	2 000
MTÜ Suupilliklubi Piccolo	Traditsioonid arengu teenistuses	2 000
MTÜ Treimani Külaselts	Treimani muusikanädal "Suvesüda rannakülas"	1 975
MTÜ Uduvere Selts	Suvised tegevused maalapsele 2015	1 852
MTÜ Vädra Naisselts	Seltsimaja vundamendi parandustööd	1 816
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus	Etiketi väärt teadmised Paikuse kogukonnale	1 335
MTÜ Kolm Küla	Ohutult ja turvaliselt koos pärnade all	1 542
MTÜ Lavassaare Külaselts	Murutraktor ja roholõikur Lavassaare külaseltsile	2 000
MTÜ Lemmetsa Külaselts	Lemmetsa kogukonna köök II etapp	2 000
MTÜ Lõpe Noored	Kogukonna ühistegevuste ruumid	2 000
MTÜ Lähkma-Saunametsa Külaselts	Külamaja kogukonnale aastaringiselt kasutusse	1 770
MTÜ Marina Külakoda	15-s Saarde Kaitsepäev	1 565
MTÜ Oidrema Külaselts	Oidrema küla süda-laululava	2 000
MTÜ Pärnu Merenduskeskus	Pärnu Merenduskeskuse käivitamine ühepuulootsike ehitamise programmiga	1 850
MTÜ Pärnu Nukuteater	Nukuetendus Pärnumaa folkloorist	1 849
MTÜ Pärnumaa Kodukant	Pärnumaa külade turvalisus on meie endi kättes	1 992
MTÜ Tori Spordiklubi	Perespordipäev Talvetrall	1 882
MTÜ Tõstamaa Kodukant	Sotsiaalne teavituskampaania "Inimene on Inimene"	1 790
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Uued teadmised ja traditsioonide säilitamine	770
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Rohkem võimalusi	1 973
MTÜ Vädra Naisselts	Tegevustoa akna vahetus	364

Maakondade arendustegevuse ning maakondlike tugistruktuuride toetamine

2015. aastal eraldati Pärnu maavalitsusele maakondliku arendustegevuse programmi elluviimiseks ning regionaalsetes turismiühendustes osalemiseks 29 830 eurot.

Maakondlike arenduskeskuste tegevust toetatakse nii siseriiklikest vahenditest kui ka struktuurivahenditest. Euroopa Sotsiaalfondist suunati perioodil 2007–2013 inimressursi arendamise rakenduskava kaudu mittetulundusühenduste nõustamiseks ja koolitamiseks ligi 3 miljonit eurot, seda programmi kaasrahastati 15% ulatuses

riigieelarvest. 2015. aastal toetati regionaalarengulisi tegevusi kohalike omavalitsuste ja mittetulundusühenduste suunal Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuses 32 473 euroga.

2015. aastal alustati ka perioodi 2014–2020 struktuuritoetuste meetmete elluviimist. 2015. aastal eraldati Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskusele 7000 eurot toetust Piirkonna tööhõive ja ettevõtlikkuse kavade koostamiseks.

Ülevaade toetustest teistes maakondades

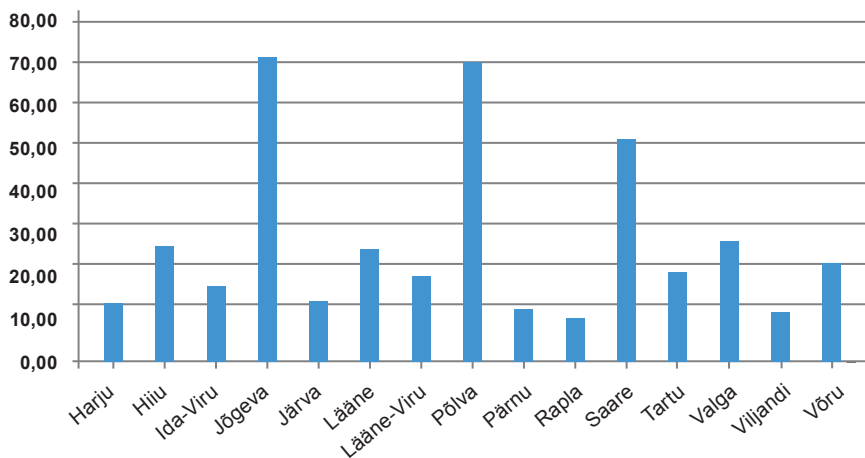
2015. aastal tehti toetusotsuseid enam kui 26 miljoni euro ulatuses, millele lisanduvad üle-Eestilised Euroopa territoriaalse koostöö programmide projektid üle 21 miljoni euroga. Toetus ühe elaniku kohta oli kõige

suurem Jõgeva-, Põlva- ja Saaremaal, kõige väiksem Raplemaal. Toetuse absoluutmahtu arvestades sai enim toetust Harjumaa. Kõige rohkem projekte 1000 elaniku kohta toetati Hiiumaal.

Regionaalvaldkonna toetuste statistika maakondade lõikes:

Maakond	Projektide arv			Toetus ühe elaniku kohta (EUR)
	Kokku	sh välis-toetused	sh siseriiklikud toetused	
Harju	277	14	263	13,58
Hiiumaa	97	0	97	27,26
Ida-Viru	164	7	157	17,47
Jõgeva	146	2	144	74,39
Järva	118	0	118	13,75
Lääne	115	1	114	26,86
Lääne-Viru	140	2	138	20,21
Põlva	188	3	185	72,76
Pärnu	202	1	201	11,89
Rapla	101	0	101	9,73
Saaremaa	150	2	148	54,04
Tartu	220	7	213	21,00
Valga	107	1	106	28,72
Viljandi	192	1	191	11,16
Võru	225	1	224	22,76

Toetus ühe elaniku kohta/EUR

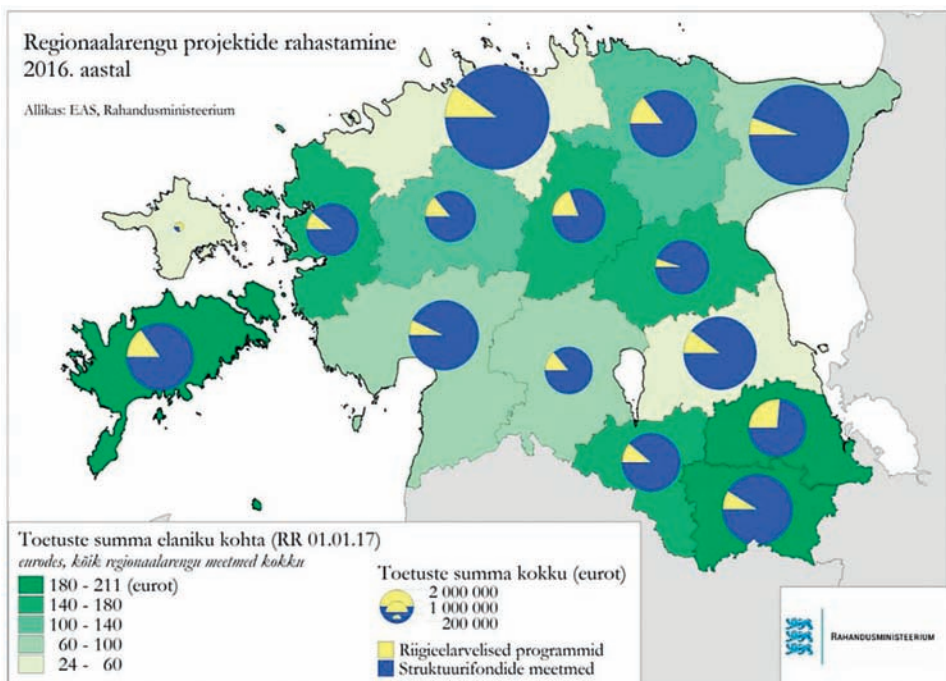
Regionaaltoetused Pärnumaal 2016

Ülevaade 2016. aastal Pärnu maakonnas Rahandusministeeriumi rakendatavatest regionaalarengu programmidest toetust saanud projektidest.

Rahandusministeeriumis on regionaalarengu toetamiseks ellu kutsutud ligi veerandsada toetusmeedet ja -programmi. 2016. aastal tehti toetusotsuseid enam kui

96 miljoni euro ulatuses, millele lisanduvad üle-Eestilised Euroopa territoriaalse koostöö programmide projektid 32 miljoni euroga.

Pärnumaal elluviidavate projektide toetuseks eraldati 2016. aastal 7,2 miljonit eurot.

Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetused

2016. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
<i>Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks</i>		
SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus	Pärnumaa piirkondlike algatuste tugiprogramm 2015–2016	106 061
SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus	Pärnumaa elu- ja töökoha programm 2017–2019	69 820
SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus	Noorte ettevõtlikkuse ja ettevõtlikkusõppe arendamine Pärnumaa koolides 2017–2019	36 348

SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus	Ettevõtluskeskkonna arendustegevused 2017	18 645
<i>Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise investeeringud</i>		
Tahkuranna Vallavalitsus	Tahkuranna valla Uulu tööstusala tugitaristu kaasajastamine (rekonstrueerimine ja arendamine)	506 506
Tahkuranna Vallavalitsus	Turvaliselt Lottemaale - Lottemaa parklast Lottemaale viiva Reieuranna tee rekonstrueerimine	129 835
Vändra Vallavalitsus	Vändra Tehnopargi taristu rekonstrueerimine	423 273
Mittetulundusühing Pärnumaa Ühistranspordikeskus	PÜTK e-lahendused: Pärnumaa ühistranspordi ühtne pileti- ja infosüsteem	579 533
Mittetulundusühing Pärnumaa Ühistranspordikeskus	Ühistranspordi keskterminal Pärnu linnas	784 485
Pärnu Linnavalitsus	Loode-Pärnu tööstusala II etapi tänavavõrgu rajamine	1 646 754
<i>Linnapiirkondade jätkusuutlik areng</i>		
Paikuse Vallavalitsus	Paikuse ja Sindi Linnuriigi elamualasid ühendava kergliiklustee rajamine (Västriku ja Kalda tänavatele).	161 500
Pärnu Linnavalitsus	Liivi teed ja Paide mnt ühendav kergliiklustee	97 919
Audru Vallavalitsus	Audru valla kergliiklusteede ühendamine linnapiirkonna kergliiklusteede võrgustikku I etapp	442 631
Paikuse Vallavalitsus	Seljametsa Lasteaia laiendamine	560 927
Tahkuranna Vallavalitsus	Uulu lasteaia laiendus - laste söimerühma rajamine	255 456
Pärnu Linnavalitsus	Väike-Posti tn lasteaia rajamine	836 009
<i>Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus</i>		
Pärnumaa Omavalitsuste Liit	Pärnumaa omavalitsuste ühinemise koordineerimine	17 782

2016. aastal eraldati regionaalprojektide elluviimiseks Pärnumaal kokku 6 674 917 eurot Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahendeid.

Euroopa territoriaalse koostöö programmid

Euroopa territoriaalse koostöö programmide toetatakse projekte, mis suurendavad Euroopa äärealade, linnade, piirkondade ja regioonide vahelist koostööd ja sidusust. Projektide kaasabil suurendatakse ka üle-euroopalist tasakaalustatud sotsiaalmajanduslikku arengut. Euroopa territoriaalse koostöö programme rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist (näiteks Eesti-

Läti programm 2014–2020) ning osaliselt ka Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendist (näiteks Eesti-Vene programm 2014–2020). EL fondide toetuse summa suurus Eestile sõltub projektpartnerite aktiivsusest ja heade projektitaotluste hulgast. 2016. aastal osalesid Eesti partnerid 95 koostööprojekti, kus Eesti partneritele eraldati toetusi üle 32 miljoni euro.

Riigieelarvelised toetused

Rahandusministeeriumi haldusalas on ellu kutsutud kümnekond riigieelarvest rahastatavat toetusprogrammi. Lisaks toetatakse riigieelarvest maakondlike arenduskeskuste tegevust. Riigieelarveliste

toetuste kogumaht aastal 2016 oli 11,2 miljoni eurot. Pärnumaa projektidele eraldati 2016. aastal riigieelarvelisi toetusi 518 061 eurot.

2016. aastal toetust saanud projektid:

Toetuse saaja	Projekti nimi	Toetuse summa
<i>Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringutoetuste andmise programm</i>		
Halinga Vallavalitsus	Lasteaed Pesamuna rühmaruumi väljaehitamine	32 000
Vändra Vallavalitsus	Suurejõe Rahvamaja renoveerimine	44 800
Sauga Vallavalitsus	Sauga Põhikooli hoone välisfassaadi rekonstrueerimine	32 000
SA Kihnu Kultuuriruum (Pärnu maakond)	Metsamaa pärimustalu san.ruumide väljaehitus	31 395
Kihnu Vallavalitsus (Pärnu maakond)	Kihnu spordiväljaku arendamise I etapp - tenniseväljak	22 083
<i>Väikesaarte programm</i>		
Tõstamaa Vallavalitsus	Manija külakeskuse puurkaevu rajamine	21 659
<i>Hajaasustuse programm</i>		
Pärnumaal toetati 94 veesüsteemi, 67 kanalisatsioonisüsteemi ja 7 juurdepääsutee rajamist.		235 254
<i>Kohaliku omaalgatuse programm</i>		
Treimani Külaselts MTÜ	Treimani muusikanädal "Suvesüda Rannakülas 16"	1 952
Oidrema Külaselts MTÜ	Oidrema V külapäev	1 442
Halinga Rahvaspordi Selts MTÜ	XIII Pärnu-Jaagupi poolmaratoni teatejooks. Lastejooksud. Tervisekõnd	724
Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi MTÜ	Pärnumaa Rahvasporditur - igaüks liigub!	2 000
Külaselts Iiris MTÜ	Saarde Seenefestival 2016	362
Vändra Aiandusselts MTÜ	Seenenäitus ja seenetoitude degusteerimine	405
Pootsi Külaselts MTÜ	Pootsi kogukond ühiselt tegutsema	1 200
Mihkli Kihelkonna Kultuuriselts MTÜ	Mihkli laad 28	1 878
Suupilliklubi Piccolo MTÜ	Koos oleme tegusamad ja tugevamad	2 000
Paikuse ANK Panoke MTÜ	Mis tekitab kogukonna tunde?	1 621
Tori Spordiklubi MTÜ	Tervisespordisari TERVE TORI 2016	2 000
Pärnumaa Kodukant MTÜ	Mõjus külaliikumine Pärnumaal	1 932
Kastan Taskus MTÜ	Kohaliku toidu avatud töötuba Augustiunetusel	1 728
Kabli Külaselts MTÜ	VIII Kabli kodukandipäev "155 aastat purjelaevandusest Kablis"	946

Pihlakse MTÜ	Külakogunafestival Meie Küla Pidud	1 972
Murru Küla Selts MTÜ	Ettevõtlik kogukond	1 223
Lodja Postijaama Arendamise Selts MTÜ	Lodja küla arengukava koostamine, teemasündmuse läbiviimine Lodja küla, Saarde vald, Pärnumaa	1 070
Rääma Noorte Ühing Noorus MTÜ	Istu ja naudi!	2 000
Saarde Käsitöö MTÜ	Saarde kultuuripärandi säilitamine läbi õpitingimuste parandamise Käsitöökeskuses	1 730
Lavassaare Külaselts MTÜ	Projektor ja loengutahvel koos tarvikutega ning magnetofon Lavassaare Külaseltsile	1 949
Järvemaastik MTÜ	Kaisma Suurjärve puhkeala matkaraja rekonstrueerimistööde teostamiseks vajaliku ujuvparve hankimine	2 000
Lemmetsa Külaselts MTÜ	Noortetoad soojaks	1 798
Hoolivad Südamed MTÜ	Soojapidavad aknad Are naiste tegevustuppa	1 999
Surju Valla Spordiklubi MTÜ	Jõusaali seadmete uuendamine	2 000
Pärnu Lahe Merepääste Selts MTÜ	Turvaliselt näoga mere poole - veeohutusosalase ennetustöö tagamine kogukonnas	1 022
Pärnu Vabakooli Selts MTÜ	Loovuskeskuse tegevuse mitmekesistamine keramikaahtu abil	2 000
Vahenurme Selts Vaheka MTÜ	Kvaliteetsed ja turvalised kogukonna teenused Vaheka seltsilt!	1 631
EELK Pärnu Diakooniakeskus MTÜ	Tehnika	1 936
Treimani Külaselts MTÜ	Raamat "Treimani 2017"	810
Uduvere Selts MTÜ	Maalapse tegemised 2017	2 000
Are Sõbrad MTÜ	Laulu ja tantsuga läbi eesti filmimuusika	2 000
Pärnumaa Kodukant MTÜ	Elujõuline Pärnumaa küla	1 996
Kabli Külaselts MTÜ	Õpilastööde kogumiku "Meri on meie pärand ja ajalugu" väljaandmine	1 743
Lindi Külaselts MTÜ	Kogumik (raamat) Lindi kogukonna kroonika (tööpealkiri)	2 000
Rääma Noorte Ühing Noorus MTÜ	Suvelmelu Räämale	2 000
Lavassaare Külaselts MTÜ	Lavassaare muuseum-külamaja III etapp	1 923
Uhlaperre Selts MTÜ	Helitehnika Uhlaperre	1 737
Lemmetsa Külaselts MTÜ	Ise õmblen	1 800
Kultuuriselts Kerkau MTÜ	Muuseumituba	2 000
Vahenurme Selts Vaheka MTÜ	Soojustame Vaheka seltsimaja	1 980
Maarjakodu MTÜ	Soe elutuba Maarjakodu noortele	1 490
Lähkma-Saunametsa Külaselts MTÜ	Vesi puurkaevust külamaja	1 887

EELK Pärnu Diakooniakeskus MTÜ	Külmiku soetus	2 000
Pärnu Aianduse ja Mesinduse Selts MTÜ	Valgus seltsimaja saali	1 982
Surju-Ilvese Küla Selts MTÜ	Väljõuseadmete soetamine puhkekoht-mänguväljakule	2 000

Maakondlike tugistruktuuride toetamine

2016. aastal toetati regionaalarengulisi tegevusi kohalike omavalitsuste ja mit-

tetulundusühenduste suunal Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuses 23 000 euroga.

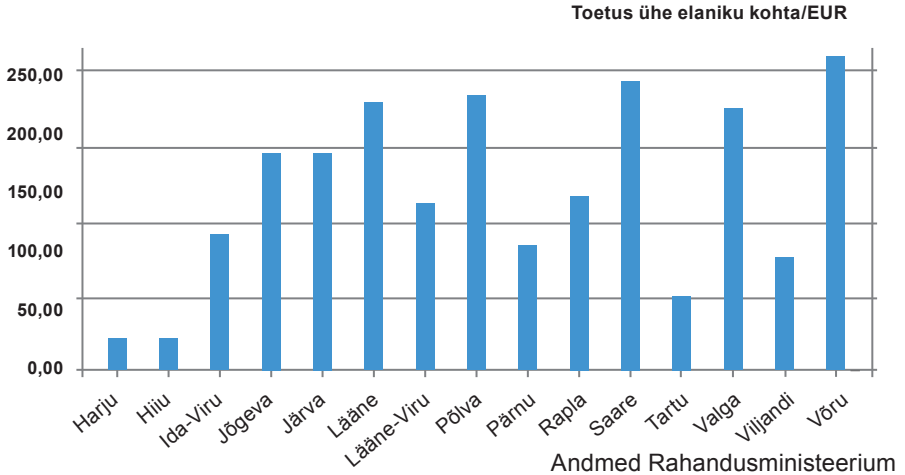
Ülevaade toetustest teistes maakondades

Toetus ühe elaniku kohta oli kõige suurem Võrumaal, kõige väiksem Harjumaa ja Hiiumaal. Toetuse absoluutmahtu arves-

tades said enim toetust Harjumaa ja Ida-Virumaa. Kõige rohkem projekte 1000 elaniku kohta toetati Hiiumaal.

Regionaalvaldkonna toetuste statistika maakondade lõikes:

Maakond	Projektide arv			Toetus ühe elaniku kohta (EUR)
	Kokku	sh välis-toetused	sh siseriiklikud toetused	
Harju	277	22	255	24,53
Hiiu	96	1	95	24,33
Ida-Viru	158	12	146	93,26
Jõgeva	136	6	130	147,54
Järva	118	6	112	147,75
Lääne	97	4	93	179,56
Lääne-Viru	162	9	153	114,35
Põlva	146	7	139	183,90
Pärnu	236	17	219	85,16
Rapla	95	5	90	120,01
Saare	172	4	168	194,29
Tartu	192	11	181	53,40
Valga	111	5	106	176,67
Viljandi	163	6	157	78,41
Võru	165	7	158	210,21

Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise tegevuskava Pärnu maakonna tegevuskava

TEGEVUSTE¹ PRIORITEETSUS TULENEVALT MAAKONNA ARENGUKAVAST (põhjendada, miks on maakonna jaoks üks tegevus prioriteetsem kui teine)

Arengustrateegia Pärnumaa 2030+ tegevuskava 2014–2020 (mis on üheks tähtsamaks PKT Pärnumaa tegevuskava aluseks) koostamisega tegelesid kõigi läbimurdesuundade töögrupid, kaasatud partnerid erinevatest valdkondadest: ettevõtlus, turism, noorsootöö, sotsiaal, sport, kultuur, kodanikeühendused. Eestvedajateks läbimurdesuundade lõikes olid SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus, SA Pärnumaa Turism, Pärnumaa Omavalitsuste Liit ja Pärnu Maavalitsus. Tegevuskava oli tutvumiseks 1 kuu vältel omavalitsustes. Laekunud ettepanekute põhjal viidi

sisse täiendused. Koostatud ja koostamisel on valdkondlikud arengukavad: turism, noorsootöö, kultuur, sport ja sotsiaalhoolkanne.

Kõige olulisem on maakonnas ühendusvõimalused ja töökohtade kättesaadavus kohapeal või lähimas keskus. Lisaks külastuskeskkonna arendamine aastaringsete tegevuste pakkumisega, töökohtade säilitamise, parema rakendamise ja uute loomisega, täiendavate erainvesteeringute kaasamise ja maakonna atraktiivsuse tõstmisega.

¹ Toetust taotletakse järgmistele tegevustele:

1. sihtkoha eripära rõhutavate terviklike turismitoodete ja -atraksioonide arendamine ning sihtkoha kui võrgustiku arendamine;
2. ettevõtluse seisukohast olulise avaliku tugitaristu kaasajastamine ja selle loomine olemasolevate või uute tööstus- ja ettevõtlusalade juurde;
3. inkubatsiooni- ja tootearendusvõimaluste väljaarendamine;
4. linnakeskuse avaliku ruumi, sealhulgas linnasüdamed ja väljakud, kaasajastamine ettevõtlusele atraktiivsemaks muutmiseks;
5. keskuste ja tagamaa vaheliste ühenduste, sealhulgas ühistransport ning jalg- ja jalgrattatee, arendamine.

Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise (PKT) Pärnumaa tegevuskava muutmist vedas Pärnu Maavalitsus (PMV). Koostöös Pärnumaa Omavalitsuste Liiduga (POL) toimusid vastavad nõupidamised Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuses (EAS) 02.11.2016 ja 20.02.2017, kus osalesid PMV, POL, EAS-i ja Rahandusministeeriumi esindajad. Pärnu Maavalitsusele jaanuaris-veebruaris, 2017 esitatud uute projektiideede osas tegi POL üldkogu oma otsuse 22.02.2017 (otsus nr 1-4.1/8), millega tegevuskava täiendati nelja projektiideega. POLi üldkogu otsus esitati Pärnu maavanemale 27.02.2017. a. Maavanem täiendas POL-i üldkogu ettepanekut 06.03.2017: tegevuskavasse lisati veel kaks projektiideed (mis olid saanud esialgse positiivse tagasiside EAS-i ja Rahandusministeeriumiga toimunud eelkonsultatsioonide käigus). Niisiis on kokku PKT Pärnumaa tegevuskava täiendatud kuue projektiideega, esitatuna nii avaliku, kodanikeühenduste kui erasektori poolt. Projektiideede kogumaht (7 325 995.31 eurot) toetuste osas ulatub peaaegu kahekordse võimaluste mahuni. PKT II taotlusvooru võimalused Pärnu maakonna osas on 3 758 197.24 eurot

PKT Pärnumaa tegevuskava (vastavalt PKT metodika numeratsioonile) esmane prioriteet on tegevus nr 5, järgnevad võrdse tähtsusega tegevused 1, 2 ja 3. Tegevust 4 ei rakendata.

Me ei näe vastuolu Pärnumaa PKT tegevuskavas esitatud ja arengustrateegia „Pärnumaa 2030+“ uuendatud tegevuskava prioriteetsuste vahel. Oma mõtete kinnituseks kasutame siinkohal võimalust ja tsiteerime siinkohal alljärgnevalt Praxise majanduspoliitika programmijuhti Katrin Pihorit.

„Tööturuseisundi järgi on kõrgeim suhtelise vaesuse määr töötute hulgas, neile järgnevad ettevõtjad ja pensionärid. Kõige väiksem on vaesuse määr palgatöötajate

hulgas. Seega, esimene tegur, mis aitab vaesusest pääseda, on töökoht. Et tööd jaguks üle Eesti, peab hea seisma ka selle eest, et ettevõtlus areneks muljalgi kui ainult Tallinnas ja Tartus.

Miinimumpalk vaesusest ei päästa – maalt linna suurde kaubaketti müüjaks käies tuleb lausa peale maksta. Suurem töötasu eeldab aga nii keerukamaid tootmistehnoloogiad kui ka inimeste nüüdisaegsemaid oskusi. Ka statistika näitab, et kõrgem haridustase vähendab oluliselt vaesusriski.

Kolmanda olulise tegurina tooksime esile **liikumisvõimalused**. Eestis on praegu üsna tavaline olukord, kus inimene elab maal, sest seal on soodne elamis-pind, autot tal ei ole ja ühissõiduk käib heal juhul korra või kaks päevas. Võimalik oleks **arendada näiteks hõreasustust arvestavat ühistransporti**.”

Niisiis, me ei näe siinkohal vastuolu selles, et teadmispõhise tootmise „teenistuses“ olevad ühistranspordi valdkonna kolm projekti on paigutatud kõige prioriteetsematele kohtadele. Tähtis on aspekt, et ühistranspordi projektide puhul on kasusaajateks Pärnumaa kõik kohalikud omavalitsused, sealhulgas isegi POL-i mittekuuluv (kuid Pärnumaa ühistranspordikeskusega liitunud) Kihnu vald.

Pärnumaa PKT tegevuskava pingerea koostamisel oli meie jaoks oluline roll ekspertide grupi arvamusel ja maakondlikul kokkuleppel. Seetõttu järgnevad kõiki maakonna kohalikke omavalitsusi puudutavatele ühistranspordi projektidele nii tööstusalade kui ka turismi valdkonna projektid. Turismi valdkonnas tuleb arvesse võtta Pärnumaa eripära. Teatavasti on Pärnu maakond turismisihtkoht nr 2, peale Tallinna (Harjumaad). Seda kinnitavad ka nt ööbimiste näitajad. Rõhutame, et maakonna turismipotentsiaali kasutamises on veel arenguruumi. Seda kinnitavad ka viimaste aastate positiivsed kasvuprotsent-

did, mis on erinev suure osa Eesti maakondade turismiarengust. Samas leiame, et hajutatuse – nii tööstuse kui turismi arendamine tagab paremini maakonna ühtlase mat arengut.

Oleme maakonna arengustrateegias selgelt märkinud, et Pärnumaa majanduse edu võti on hajutatud ja teadmispõhine majandus.

Maakonna ühistranspordi ja tööstusalade arendamisel PKT võimalusi silmas pidades oleme konsultant Rivo Noorkõivu (Geomedia) soovitusel aluseks võtnud kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu meelitamise 10 võtmetegurit: 1) koha reputatsioon ja selge eristumine identiteedilt; 2) **kriitiline mass aktiivseid tööandjaid**; 3) kriitiline kultuurivalik ja mitmekesine sotsiaalelu; 4) elamispiindade atraktiivsus, kodu valik erinevate elustiilide viljelemiseks; 5) **koha kättesaadavus – füüsiline ja digitaalne**; 6) turvaline, tervislik ja loodussõbralik keskkond; 7) avalike teenuste maailmatasemel kvaliteet; 8) inspireeriv ja avatud sotsiaalne suhtluskeskkond; 9) arengut arutlev, kaasamõtlev ja kreatiivne kogukond ning arendustegevus; 10) personaalsed kontaktid, nn X-faktor.

Tööstusalade arendamise juures on tähtis meie ambitsioon panustada tarkade ja tasuvate töökohtade loomisesse ja hoidmisesse. Pärnumaa on oma tööstusmahtlult Eestis 5. kohal ja ekspordilt 4. kohal. Märgime siinjuures, et EMTA andmetel oli 2014. aasta andmetel suurim tööhõive töötlevas tööstuses – 6153 töökohta (25% töökohadest). Töötlevas tööstuses oli keskmine palk 822 eurot, mis on kõrgem kui maakonna keskmine palk 2014. aastal: 729 eurot. Toome siinkohal välja ka samad näitajad meie maakonnakeskuse – Pärnu linna kohta: 3633 töökohta keskmise palgaga 839 eurot, linna keskmine 745 eurot. Maakonnas oli suurim keskmine palk mäetööstuses (1277 eurot), mille all Pärnumaa puhul saab käsitleda ehitusmaterjalide ja

turba tootmist. Maksu- ja Tolliameti andmed sel teemal leiab aadressil: <http://www.emta.ee/index.php?id=36837>. Viimaste andmete (2016. aasta) järgi ulatus Eesti keskmine brutopalk 1146, Pärnumaa keskmine aga 925 euroni.

Täpsemalt vt maakonna arengustrateegia „Pärnumaa 2030+“ analüüsiosa selle peatükis Lisa 2. Pärnumaa arengueeldused: <http://parnu.maavalitsus.ee/documents/181369/6442116/Arengustrateegia+P%C3%A4rnumaa+2030%2B.pdf/2dc76e92-31b4-4d6e-b9d9-c8ed0e-82fd3f>

Pärnumaa PKT tegevuskava on kantud põhimõttest, et lõhe Tallinna ja muu Eesti vahel ei süveneks enam, vaid võimalikud „vedurid“ aitaksid negatiivseid trende mahendada.

Lõpetuseks, väljavõtted TÜ regionaalplaneerimise dotsendi Garri Raagmaa koostatud ekspertarvamusest Piirkonna konkurentsivõime tugevdamise (PKT) investeeringute meetme Pärnu maakonna tegevuskava pingerea koostamisest:

„Hindamisprotsess oli sisuline (komisjonis (mis moodustati erinevate valdkondade ekspertidest) kasutati avatud diskussiooni, mis andis hea ülevaate taotlejate motiivides ja võimetest) ja lubas hoolimata väga tihedast ajagraafikust panna kokku põhjendatava pingerea. Pingerida on vastavuses Pärnumaa arengustrateegias kokku lepitud prioriteetidele. Pingerea esikümme vastab igati nii Euroopa Regionaalarengu Fondi kui ka PKT meetme, s.o töökohade loomisele ja liikuvuse parandamisele, üldeesmärkidele. Esmaseks peeti Pärnu töökohtade kättesaadavaks tegemine ja külaliste vastuvõtu ja liikuvustingimuste parandamine. Teiseks, suunati vahendid Loode-Pärnu ja Sauga tootmisalade laiendamisele ning Pärnumaa ettevõtlusinkubaatorile. Kolmandaks, lisati kõrgetel kohtadel pingeritta ka kaugemate keskuste Väandra tehnopark, Kilingi-Nõmme

inkubatsiooni- ja tootearenduskeskus ja Tõstamaa mõisa külastus-, käsitöö-, koo- litus- ja turismikeskus, kui reaalsed pro- jektid, millega saaks parandada kohalike ettevõtete tegevustingimusi ja võimet luua

uusi töökohti. Neljandaks, otsustati vähen- dada juba toimivate ja arvestava külas- tajate vooga turismiobjektide (Lottetmaa, Jõulumäe) kitsakohti ja toetati täiendavate atraktsioonide soetamist.“

Tabel. PKT Pärnumaa tegevuskava prioriteetide seotus arengustrateegiaga „Pärnumaa 2030+“: II taotlusvoor

Jrk nr	Projekti nimetus	Nume- ratsioon „Pärnu- maa 2030+“ järgi	Tekst numeratsiooni järel - „Pärnumaa 2030+“ järgi (Märkus: Kaudsema seose, st mitteotsesõnalise märke korral on seos kursiivis)
1	Ühistranspordi terminalide võrgustik Pärnumaal	4.2.1.2.	Pärnumaal ühtsele piletisüsteemile, reaajas infosüsteemile (piletiseadmed, elektroonsed infotablood, peatuste ja busside turvakaame- rad) üleminek
2	Sauga tehнопark	1.3.1.5.	Pärnu lähiümbruse (linnapiirkonna) tootmis- alade (ühis)turundus ja arendamine: Audru, Sauga, Paikuse ja Uulu Tahkuranna vallas ning Sindi linnas
3	Jõulumäe teenindus- ja curlingumaja rajamine	3.1.4.3.	Jõulumäe tervisespordikeskuse edasiarendam- ine
4	Läänemere kunstisadam	2.2.1.14. / 3.6.2.2.	Läänemere Kunstisadama rajamine Pärnusse jõe äärde / Kõrgetasemelise kujutava kunsti ja arhitektuurielamuste pakkumise võimaluste arendamine: Pärnu linnagalerii, Pärnu Uue kunsti muuseum, Läänemere Kunstisadam jne
5	Lottetmaa teemapargi välia- traktsioonid	2.2.1.5.	Lottetmaa teemapargi arendamine ja Lotte- maa-teemalise eelinfo pakkumine maakonna piiride läheduses (peatuspunktid koos Lotte- teemalise mänguväljakute jm lahendustega)
6	Tori „Soomaa värav“	2.5.1.4.	„Soomaa värav“ – kohaliku toidu keskuse rajamine Toris
7	Paikuse Rukkilille tööstus- küla	1.3.1.5.	Pärnu lähiümbruse (linnapiirkonna) tootmis- alade (ühis)turundus ja arendamine: Audru, Sauga, Paikuse ja Uulu Tahkuranna vallas ning Sindi linnas
8	Pernova Loodusmaja tervikliku turismiatraktsiooni väljaarendamine, külas- tuskeskuse elavdamine ja koostöövõrgustiku käivitam- ine	2.4.1.1. / 2.2.1.7.	Pereturismitoodete pakkumise suurendamine / Pärnumaa keskkonnahariduskeskuse, sh pla- netaariumi arendamine ja keskuse sidumine RMKK tegevustega
9	Valgeranna puhkeala taristu arendamine	2.2.1.15.	Maakonna teiste olulisemate külastusobjektide arendamine ja viidavõrgustiku täiendamine vastavalt klienditeekonnale

10	Tõstamaa käsitöökeskuse väljaarendamine	2.2.1.15.	<i>Maakonna teiste olulisemate külastusobjektide arendamine ja viidavõrgustiku täiendamine vastavalt klienditeekonnale</i>
11	Pärnumaa ettevõtlusinkubaator (PEIN)	1.1.5.	Inkubatsiooniteenuse loomine
12	Põhimaantee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla ja riigimaantee nr 19342 Reiu tee ristmiku väljaehitamine	1.3.1.5.	Pärnu lähiümbruse (linnapiirkonna) tootmisalade (ühis)turundus ja arendamine: Audru, Sauga, Paikuse ja Uulu Tahkuranna vallas ning Sindi linnas
13	C.R. Jakobsoni Talumuuseumi uus püsiekspositsioon muuseumi elamupeahoones	2.2.1.8. / 3.6.1.5.	Särghaua külastuskeskuse (eluta looduse õppekeskuse) ja Kurgja talumuuseumi arendamine / C.R. Jakobsoni Kurgja talumuuseumi kui elava muuseumi arendamine
14	Soontagana külastuskeskus	2.2.1.15.	Maakonna teiste olulisemate külastusobjektide arendamine ja viidavõrgustiku täiendamine vastavalt klienditeekonnale
15	Ettevõtluskeskkonna taristu parendamine – Kase tänava ühendamine Ehitajate teega	1.3.1.4. / 4.1.2.2.	Pärnu Ehitajate tee äärsel tööstusala arendamine / <i>Kurena-Ehitajate tee (sh nurme sild ja õgvendus), Raeküla (Paide mnt ristmik)-Uulu (mnt nr 6 ristmik) lõikude ehitamine</i>
16	Muuseumraudtee taristu	2.2.1.9.	Lavassaare muuseumraudtee arendamine
17	Autumuuseum Halingal	2.2.1.13. / 2.4.1.1.	Tegevuskeskus Eesti linnak rajamine Pärnu-Jaagupisse / <i>Pereturismitoodete pakkumise suurendamine</i>
18	Pärnu rannaalale ligipääsetavuse parendamine ning ettevõtlus infrastruktuuri arendamine	2.1.7.1. / 2.2.1.15.	Kergliiklus-, puhkealade- ja matkateede tähistamine ja muutmine ühtseks terviklikuks võrgustikuks, sh Pärnumaad läbivat EuroVelo marsruuti silmas pidades / <i>Maakonna teiste olulisemate külastusobjektide arendamine ja viidavõrgustiku täiendamine vastavalt klienditeekonnale</i>

Nr pingereas	ARENDAV OBJEKT / TEGEVUSE KOMPLEKS (edaspidi arendatav objekt)	TOETATAVAD TEGEVUSED (tabelisse märkida ainult number: 1 – turism, 2 – tööstusala, 3 – inkubaatorid ja tootearendused; 4 – linnakeskuse avalik ruum; 5 – ühendused)	ORIENTEERUV MAKSUMUS (kogumaksumus ning toetuse vajaduse maht)	TEGEVUSTE VÄLJUNDINDIKAATORID		
				Arenduse tulemusel loodud töökohtade arv (sh lisandväärtusega töökohtade arv)	Turismi, ettevõtluskeskkonnas (tööstusala, inkubaatorid ja tootearendused) ja linnaruumi projektide puhul	Ühendusvõimaluste arenduste puhul
1	Ühistransporditransporditermiinide võrgustik Pärnumaal	5	636 000 450 000			1
2	Sauga tehnoпарк	2	2 200 000 480 000	300 (30)	6	
3	Jõulumäe teenindus- ja curlingumaja rajamine	1	423 600 300 050	2	1	
4	Läänemere kunstisadam	1	2 500 000 1 900 000	50 + 200 (7)	250-300	
5	Lottemaa teemapargi väliatraksioonid	1	80 000 67 500	6 + 10	3	
6	Tori „Soomaa värav“	1	300 000 255 000	5 (3)	50	
7	Paikuse Rukkilille tööstusküla	2	320 000 272 000	130 (35)	4	
8	Pernova Loodusmaja tervikliku turismiatraksiooni väljaarendamine, külastuskeskuse elavdamine ja koostöövõrgustiku käivitamine	1	255 294 217 000	2	8	

¹ Mitterahalist abi (otsetõlge inglise keelest: *non-financial aid*) saavate ettevõtete all on mõeldud toetusest nii otsesid kui ka kaudselt kasusaajaid. Tegemist on indikaatoriga, mille väärtus esitatakse Euroopa Komisjonile rakenduskava mitme meetme pealt ühiselt ja seetõttu on oluline Euroopa Komisjoni poolt aktsepteeritud nimetus.

Indikaatori „mitterahalist abi saavad ettevõtted“ andmeid kogutakse kahesuguste ettevõtete kohta:

- mitterahalist abi saavateks ettevõteteks loetakse need ettevõtted, kes juba tegutsevad ettevõtlus- ja tööstusala, turismipiirkonnas või linnakeskuse avalikus ruumis ning saavad kasu toetusega paranenud tingimustest (kasu saavad ettevõtted);
- mitterahalist abi saavateks ettevõteteks loetakse ka need ettevõtted, kel on potentsiaalne huvi pärast toetuse abil tingimuste paranemist asuda ettevõtlus- ja tööstusala, turismipiirkonda või linnakeskuse avalikku ruumi (potentsiaalselt kasu saavad ettevõtted).

9	Valgeranna puhkeala taristu arendamine	1	624 000 221 800	50	10	
10	Tõstamaa käsitöökeskuse väljaarendamine	1	800 000 500 000	10 (1)	35	
11	Pärnumaa ettevõtlusinkubaator (PEIN)	3	260 564 199 976.60	30/40/50 (15/20/25)	15/20/25	
12	Põhimaantee nr 4 Tallinn-Pärnu-Ikla ja riigimaantee nr 19342 Reiu tee ristmiku väljaehitamine	2	259 541.58 116 793.71	50 (10)	3	
13	C. R. Jakobsoni Talumuuseumi uus püsiekspositsioon muuseumi elamu-peahoones	1	700 000 595 000	3 (1)	25	
14	Soontagana külastuskeskus	1	600 000 500 000	3 + 5	25	
15	Ettevõtluskeskkonna taristu parendamine – Kase tänava ühendamine Ehitajate teega	2	680 000 578 000	500 (250)	3-8	1
16	Muuseumraudtee taristu	1	50 700 30 000	2+1	1	
17	Automuuseum Halingal	1	402 500 342 125	5	4	1
18	Pärnu rannaalale ligipääsetavuse parendamine ning ettevõtlus infrastruktuuri arendamine	1	353 824 300 750	15 (5)	30	1

PKT I taotlusvoorus toetust saanud projektid

1	PÜTK e-lahendused: Pärnumaa ühistranspordi ühtne pileti- ja infosüsteem	5	720 000 510 000			1
2	Ühistranspordi keskterminal Pärnu linnas	5	935 000 794 750			1
3	Loode-Pärnu tööstusala laiendamine (II etapi rajamine)	2	2 000 000 1 700 000	100-300	10-20	
4	Turvaliselt Lottemaale – Lottemaa parklast Lottemaale viiva Reiuranna tee rekonstrueerimine (Lottemaa juurdepääsutee)	1	210 181.10 178 653.93	20 + 102		
5	Vändra tehnoпарк	2	540 100 459 085	10	12-18	
6	Tahkuranna valla Uulu tööstusala tugitaristu kaasajastamine (rekonstrueerimine ja arendamine)	2	822 534.04 699 150	20-50	8	

Urmas Kase
Pärnu maavalitsus

Väikesaarte programm

Aastatel 2011–2017, st 7 aasta jooksul oli Pärnu Maavalitsus väikesaarte programmi nõukogu teenindavaks institutsiooniks. Siin võeti vastu eeltaotlusi ja samuti võõrustati programmi nõukogu koosolekuid, tehti ettepanekud eeltaotluste rahastamise või mitterahastamise kohta. Pärnu Maavalitsus vastutas programmi taotlusvooru väljakuulutamise ja programmi nõukogu töö korraldamise eest. Märkusena, peale valdkonna ministri otsuseid oli täistaotluste menetlemine omakorda EAS-i tööülesandeks.

Vahemärkusena, Eestis on saarte programmid (Siseministeeriumi egiidi all) toiminud ka varasemalt – 1990. aastate keskel (vedajaks Saarte Instituut – Maret Pank) ja hiljem uuesti aastatuhande vahetusel (vedajateks Reet Kokovkin ja EAS). Väikesaarte programmi otseseks eelkäijaks võib tinglikult pidada Kihnu regionaalprogrammi 2007–2010, mille sihtalaks olid Kihnu kultuuriruum – Kihnu vald ja Manija saar Tõstamaa vallas.

Väikesaarte programmi sihtalaks on Eesti püsisustusega väikesaared. Väikesaarte programmi nõukogu kuulusid aastatel 2011–2017 kümme liiget – kaks liiget (kellest üks oli maavalitsuse ja teine maakonna väikesaarte kogukonna esindaja) igast programmi sihtalasse kuuluvast maakonnast (Harjumaa, Läänemaa, Saaremaa, Tartumaa ja Pärnumaa), lisaks sõnaõigusega vaatlejaliikmed Rahandusministeeriumist (alguses Siseministeeriumist) ja EAS-st). Programmi nõukogu koosolekuid juhtis arengutalituse juhataja Urmas Kase. Tehnilist tuge eeltaotluste menetlemisel pakkus esialgu (aastatel 2011–2012) arengutalituse regionaalarengu peaspetsialist Riina Redlich, hiljem aga arengutalituse (registrite) spetsialist Sirle Luukas.

I aasta: 2011 – 43 taotlust, positiivse vastuse said 13:

Rahastatud projektid: projekti nimetus, taotleja, toetuse summa (eurodes)

1. Vilsandi liinilaev – Kihelkonna Vallavalitsus, 117 366
2. Abruka saare püsiühenduse ja teenuste kättesaadavuse parandamine talveperioodil – Kaarma Vallavalitsus, 19 941
3. Mootorpaat Osmussaarele – SA Osmussaare Fond, 86 855
4. Külmutiga veoauto remontitööd – AS Kihnurand, 2 550
5. Väikebussi soetamine – Kihnu Vallavalitsus, 13 600
6. Suaru sadama rek.projekti koostamine – Kihnu Vallavalitsus, 34 000
7. Sigatsuaru sadama arenduse I etapp – Kihnu Vallavalitsus, 18 275
8. Sadamakao ja Vallakao rekonstrueerimine – Kihnu Vallavalitsus, 36 720
9. Hambaravikabineti sisustamine – Kihnu Vallavalitsus, 44 200
10. Vormsi tankla rajamine – Vormsi Vallavalitsus, 130 000
11. Naissaare tulekahjupäästevõimekuse suurendamine – Viimsi Vallavalitsus, 32 595
12. Prangli saare esmatasandi teenuste kättesaadavuse kvaliteedi tõstmine – Viimsi Vallavalitsus, 80 554
13. Hõljuki hoiukuuri ehitamine Kihnu ja Manija elanike vajaduste tagamiseks – Tõstamaa Vallavalitsus, 12 215

II aasta: 2012 – 20 taotlust, positiivse vastuse said 15:

Rahastatud projektid: projekti nimetus, taotleja, toetuse summa (eurodes)

1. Prangli saare ja mandrivahelise transpordiühenduse turvalisuse parendamine tagamaks esmata-

sandi teenuse kvaliteeti – Viimsi Vallavalitsus, 55 080

2. Naissaare tulekahjupäästevõimekuse suurendamine II etapp – Viimsi Vallavalitsus, 37 477.35
3. Vormsi valla eakate ja toimetulekuraskustes inimestele e-teenuse kättesaadavuse parandamine, uue teenuse loomine – Vormsi Vallavalitsus, 1 557.35
4. Kesselaiu päästepunkti rajamine ja varustamine – Päästeamet, 62 200
5. Kesselaiu elektrivarustus – esimene etapp – Muhu Vallavalitsus, 60 290
6. Vilsandi viiul – Kihelkonna Vallavalitsus, 18 144
7. Vormsi saare külade turvalisuse suurendamine (tuletõrje veevõtukoht Rälby külas) – MTÜ Rälby Külaselts, 16 437
8. Hõljuki hoiukuuri- ja Manija hooldeeriistade kuuri täiustamine – Tõstamaa Vallavalitsus, 13 855
9. Manija saarele maastikusõiduki muretsemine – Tõstamaa Vallavalitsus, 18 103
10. Abruka saaresisese transpordiühenduse parandamine – Kaarma Vallavalitsus, 105 758
11. Arsti- ja sotsiaalhoolekandepunkti renoveerimine – Piirissaare Vallavalitsus, 130 000
12. Vormsi päästejaama ehitamine (I etapp) – Vormsi Vallavalitsus, 85 785.30
13. Osmussaare taastuvenienergiapargi rajamine – SA Osmussaare Fond, 42 500
14. Kooli pumbamaja rajamine koos veevõtuseadmete paigaldamisega – Kihnu Vallavalitsus, 56 538
15. Lemsi reoveepuhasti rekonstrueerimine - Kihnu Vallavalitsus, 45 680

III aasta: 2013 – 24 taotlust, positiivse vastuse said 10:

Rahastatud projektid: projekti nimetus, taotleja, toetuse summa (eurodes)

1. Vilsandi veepääste varustus – Kihelkonna Vallavalitsus, 4375
2. Prangli tee tänavavarustuse väljaarendamine – Viimsi Vallavalitsus, 23 256
3. Lemsi küla kanalisatsioonitorustiku rekonstrueerimine – Kihnu Vallavalitsus, 11 220
4. Vormsi kauplusesse jahutus- ja sügavkülmkambriga paigaldamine – Vormsi Vallavalitsus, 18 091
5. Vilsandi Krati pesa – Kihelkonna Vallavalitsus, 101 200
6. Kihnu sadamahoone ehitamine – AS Saarte Liinid, 130 000
7. Merepäästevõimekuse arendamine Kihnu saarel – MTÜ Kihnu Mere Selts, 9875.73
8. Endise diiselelektrijaama rekonstrueerimine ja laiendamine Abruka päästejaamaks – Kaarma Vallavalitsus, 128 452.47
9. Kihnu Suaru Tankla rajamine – Kihnu Vallavalitsus, 130 000
10. Kihnu valla, Lemsi küla, Jõujaama-Sadama tee trasside rekonstrueerimine – Kihnu Vallavalitsus, 81 824.53

IV aasta: 2014 – 19 taotlust, positiivse vastuse said 10:

Rahastatavad projektid: projekti nimetus, taotleja, toetuse summa (eurodes)

1. Piirissaare Päästedeepoo rajamine ja varustamine – MTÜ Piirissaare Vabatahtlik Tuletõrje Selts, 130 000
2. Transpordiühendus sadama, lennukäik ja külakeskuse vahel Ruhnu saarel – Ruhnu Vallavalitsus, 25 160
3. Kesse-Jaani paadisadama sildumiskai – Kesse Kuningriik OÜ, 36 975
4. Väike-Pakri väikelaevade sadama ehitusliku projektdokumentatsiooni koostamine – Pakri Saarte Arenduse SA, 69 700

5. Prangli merepääste alus – MTÜ Prangli Saarte Selts, 49 300
6. Prangli kogukonnale esmatähtsate teenuste kvaliteedi tõstmine – sadama ja külakeskuse vahelise tee tolmuvaba pealiskatte paigaldamine – Viimsi Vallavalitsus, 78 625
7. Saaremaa Vabatahtliku Merepääste Seltsi Abruka merepäästeüksuse arendamine – MTÜ Saaremaa Vabatahtlik Merepääste Selts, 79 093.18
8. Vormsi vabatahtliku merepäästeüksuse arendamine – MTÜ Vormsi Merepääste Selts, 124 380.84
9. Reservgeneraatorite süsteemi väljaehitamine – Kihnu Vallavalitsus, 25 500
10. Kihnu Jõujaam-Sadama tee trasside rekonstrueerimine, II etapp – Kihnu Vallavalitsus, 130 000
8. Piirisaarele tankla rajamine – OÜ Eesti Autogaas, 64 090
9. Aegna päästepunkti arendamine – Tallinna Kesklinna Valitsus, 107 738.71
10. Manija külakeskuse puurkaevu rajamine – Tõstamaa Vallavalitsus, 22 000
11. Ruhnu teenindusmaja projekteerimine ja küttesüsteemi väljaehitamine – Ruhnu Vallavalitsus, 13 270.71
12. Väiketankla soetamine – Ruhnu Vallavalitsus, 13 787
13. Rock City majutuse tuletõrje veevõtukohta projekteerimine ja ehitamine – OÜ Insula, 8500
14. Vormsi saare päästevõimekuse ja ligipääsetavuse parandamine – AS Saarte Liinid, 55 250

V aasta: 2015 – 22 taotlust, positiivse vastuse said 14:

Rahastatavad projektid: projekti nimetus, taotleja, toetuse summa (eurodes)

1. Vormsi saare viimase miili andmesidevõrgu baasinfrastruktuuri rajamine – Vormsi Vallavalitsus, 76 500
2. Aastaringelt kasutatavate tuletõrje veevõtukohtade rajamine Piirissaarel – Piirissaare Vallavalitsus, 39 228.17
3. Vilsandi Vesi – Kihelkonna Vallavalitsus, 5725.19
4. Naissaare tulekahjupäästevõimekuse suurendamine III etapp (elekt-rifitseerimine) – Viimsi Vallavalitsus, 44 477.78
5. Prangli saare päästevõimekuse suurendamine – tuletõrjeauto garaaži laiendus ja ATV soetamine koos lisadega päästetehnika transportimiseks – Viimsi Vallavalitsus, 53 720
6. Hosby küla elektrilahendus – MTÜ Hosby, 130 000
7. Jõustruktuuride hoone projekteerimine – Kihnu Vallavalitsus, 45 000

VI aasta: 2016 – 23 taotlust, positiivse vastuse said 13:

Rahastatavad projektid: projekti nimetus, taotleja, toetuse summa (eurodes)

1. Piiri küla veetrass – Piirissaare Vallavalitsus, 18 785,00
2. Vormsi helikopterite maandumisplatsi renoveerimine ja juurdepääsutee rajamine – Vormsi Vallavalitsus, 77 027,00
3. Tuletõrje veevõtukohtade ehitamine ja rekonstrueerimine – Kihnu Vallavalitsus, 55 595,00
4. Kihnu VMP koolitus – Kihnu Vallavalitsus, 4 916,00
5. Prangli saare puurkaevu rajamine, joogiveepuhastussüsteemi parendamine ja amortiseerunud reoveepuhasti asemele uue reoveepuhasti rajamine – Viimsi Vallavalitsus, 95 895,74
6. Prangli saarele kütusetankla rajamine – Viimsi Vallavalitsus, 20 400,00
7. Vilsandi liinilaeva mootor – Kihelkonna Vallavalitsus, 12 990,00

8. Ringsu sadama veekäitlussüsteemi rekonstrueerimine – AS Saarte Liinid, 62 592,00
 9. Väikesaarte programm – Terviseamet, 76 500,00
 10. Kesselaiu abaja paadisilla rajamine – Muhu Vallavalitsus, 15 415,26
 11. Saaremaa Vabatahtliku Merepääste Seltsi Ruhnu merepäästeüksuse arendamine – MTÜ Saaremaa Vabatahtlik Merepääste Selts, 129 497,00
 12. Kihnu päästepunkti rajamine – Hiiu Vallavalitsus, 5490,00
 13. Kiire internetiühendus ja raadiosidevõimekus Abruca saarel – Lääne-Saare Vallavalitsus, 61 897,00.
- VII aasta: 2017 – 25 taotlust, positiivse vastuse said 16:
- Rahastatavad projektid: projekti nimetus, taotleja, toetuse summa (eurodes)
1. Vormsi Lasteaed-Põhikooli WC ja dušibloki ehitus – Vormsi Vallavalitsus, 78 727,00
 2. Ruhnu Põhikooli mööbli soetamine – Ruhnu Vallavalitsus, 49 791,94
 3. Piirissaare digitaalne infrastruktuur – Piirissaare Vallavalitsus, 2049,00
 4. Piirissaare kaupluse renoveerimine – OÜ Age of Invest, 29 977,00
 5. Hõljuki soetamine ühenduse pidamiseks mandri ja Piirissaare vahel – Tartu Maavalitsus, 113 300,00
 6. Kesselaiu elektrivarustus – teine etapp – Muhu Vallavalitsus, 58 642,27
 7. Vilsandi saare Vikati sadama ujuvkai 12 m koos süvendusega – AS Saarte Liinid, 37 638,00
 8. Vormsi Merepääste Seltsi reageerimisvõimekuse tõstmine – MTÜ Vormsi Merepääste Selts, 51 850,00
 9. Aegna saarele sobiva päästetehnika ja ujuvkai ostmine – MTÜ Vabatahtlik Reservpäästerühm, 16 235,00
 10. Tankla rajamine Abruca saarele ja juurdepääsu võimaluste parendamine külakeskuse ja Vahase saarega – Lääne-Saare Vallavalitsus, 50 388,00
 11. Manija tuletõrje veevõtukoha rajamine – Tõstamaa Vallavalitsus, 12 886,00
 12. Manija saarekeskuse tee ja hõljukiplatsi rekonstrueerimine – Tõstamaa Vallavalitsus, 29 070,00
 13. Prangli saare päästevõimekuse suuarendamine – tuletõrjeveevõtu tagamine juurdepääsuteega veevõtukohale – Viimsi Vallavalitsus, 20 685,60
 14. Lemsu küla põhjaosa kanalisatsioon ja veevarustus – Kihnu Vallavalitsus, 68 397,69
 15. Lemsu küla Lääne-Päästetepoo veepeatorustik – Kihnu Vallavalitsus, 9180,00
 16. Manõja Päästekomando esimene tööaasta – MTÜ Manõja Päästekomando, 8882,50.

Urmas Kase
Pärnu maavalitsus

Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

Sihtasutus Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus (PEAK) on määramata ajaks loodud eraõiguslik juriidiline isik, millel ei ole liikmeid ning mis on loodud vara valitsemiseks ja kasutamiseks ning põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks. Pärnumaa Ettevõtluskeskus asutati fondina 1994. Asutajateks olid Pärnu Maavalitsus, Pärnu Linnavalitsus, Pärnumaa Omavalitsuste Liit, Pärnu Ärikoda, Pärnumaa Ettevõtete Liit ja Vändra Ettevõtjate Koda. 1997. a muudeti organisatsiooni vormi ning see kujundati ümber sihtasutuseks. 2003. a laiendati seoses maakondlike arenduskeskuste kontseptsiooniga sihtasutuse funktsioone ning ühtlasi nimetati see ümber sihtasutuseks Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus. Samast aastast kuulub PEAK Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse poolt koordineeritava **maakondlike arenduskeskuste võrgustikku** kui Pärnu maakonnas tegutsev arenduskeskus. 2014. a tähistas PEAK oma 20. tegevusaastat.

Meie missioon on toetada Pärnumaa arengut pakkudes ettevõtjatele, haridusasutustele, kodanike ühendustele ja kohalikele omavalitsustele professionaalseid tugiteenuseid.

Meie visioon aastani 2020

PEAK on Pärnumaa sotsiaal-majanduslikku konkurentsivõimet toetav ja mõjusaid arendusalaseid tugiteenuseid pakkuv professionaalne, tunnustatud ja usaldusväärne maakondliku arendusvõrgustiku eestvedaja.

PEAK tegevusprioriteedid

- Suurendada ettevõtlusaktiivsust ja ettevõtete tootlikkust.
- Suurendada noorte ettevõtlikkuse ja ettevõtlikkusõppe arendamist koolides ja ühiskondlikus elus.

- Suurendada kodanikuühenduste tegutsemisvõimekust, toetada nende mõju kasvu ja koostöö tugevdamist ühiskonnas.
- Suurendada era- ja avaliku sektori koostöövõimekust ning ettevõtluskeskkonna atraktiivsust eesmärgiga luua tasuvaid töökohti, parandada avalike teenuste kvaliteeti ja kaasata lisainvesteeringuid.

PEAK teenused

Pärnumaa arengu toetamiseks ja konkurentsivõime tõstmiseks pakume teenuseid peamiselt järgmistele sihtgruppidele:

Ettevõtjale/ettevõtluse arengule suunatud teenused:

- Äriühingute arendustegevuste nõustamine;
- Abi ettevõtete asutamisel;
- Abi äriplaanide koostamisel;
- Abi projektide ja aruannete koostamisel;
- Investorite teenindamine;
- Koolituste, seminaride, teabepäevade korraldamine;
- Koostööpartnerite leidmine.
- Alustavatele ettevõtjatele inkubatsiooni-teenuse pakkumine.

Kodanikuühiskonna arengule suunatud tegevused:

- MTÜ/SA arendustegevuste nõustamine;
- Abi MTÜ/SA asutamisel;
- Abi projektide ja aruannete koostamisel;
- Koolituste, seminaride, teabepäevade korraldamine;
- Koostööpartnerite leidmine.

Noorte ettevõtlikkuse arendamisele suunatud teenused:

- Ettevõtlikkusprojektide ja rahastamistaotluste koostamine;

- Noorte ettevõtlikkuse arengu kavandamine ja Ettevõtliku Kooli võrgustiku eestvedamine;
- Ettevõtlusõppe edendamine Junior Achievement mini- ja õpilasfirmade ning ettevõtlus- ja majandusõpetajate võrgustiku kaudu;
- Haridusasutuste ühisprojektide initsieerimine, kavandamine ja elluviimine;
- Koolituste, seminaride, teabepäevade ja õppereiside korraldamine.

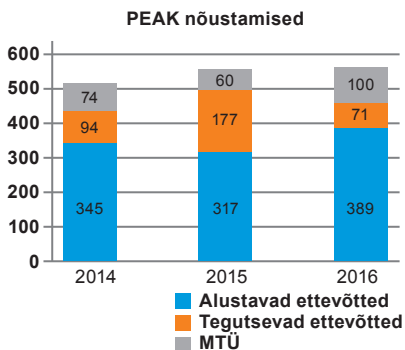
Ülevaade nõustamiste tulemustest 2014.–2016. aastatel

PEAK nõustab ettevõtjaid mõlema toetuse taotlemisel ja äriplaani koostamisel, suurem osa toetust saanutest on käinud PEAK-is nõustamisel. Perioodil 2014–2016 nõustas PEAK 900 alustavat ettevõtet, mille tulemusena valmis 298 äriplaani ja eraldati 44 EAS-i starditoetust. Keskmiselt loob toetust saanud alustav ettevõtja 3 töökohta.

Mittetulundusühenduste alustamise nõustamise abil on perioodil 2014–2016 loodud 36 ühendust, erinevaid toetusprojekte on nõustatud 63, rahastuse saanud projektide maht on kokku 150 tuh. eurot.

Olulisemad arendustegevused ja -projektid perioodil 2014–2016

Lisaks kliendinõustamisele ja informatsiooni jagamisele tegeleb PEAK ette-

võtluse, kodanikuühiskonna ja regionaalarengu projektide algatamise ning elluviimisega.

Ettevõtluse arendamisel on üks oluline suund **ettevõtlusteadlikkuse tõstmine**, milleks korraldatakse infopäevi, ettevõtluspäeva, maakondlikku ettevõtlusnädalat ja seda koordineerib alates 2008. aastast PEAK (turundus, nädalakava koostamine). Koostöös ligemale mitmekümne partneriga korraldatakse iga aasta oktoobri esimesel täisnädalal ca 22 ettevõtlustemaatikaga seotud üritust nii Pärnu linnas kui maakonnas.

Ühe üritusena toimub PEAK-i korraldamisel Pärnumaa ja Pärnu linna aasta parimate ettevõtete tunnustamine. Näiteks 2016. a valiti Pärnumaa parimaks ettevõtteks AS Laesti ning Pärnu linna ettevõtluse peaauhind läks Scanfil OÜ-le.

Pärnumaa Ettevõtluse auhinnad 2014–2016

Kategooriad	2014	2015	2016
Pärnumaa parim ettevõtte "Pärnumaa karu"	Trimtex Baltic OÜ	Vecta Design oü	Laesti AS
Aasta maaelu edendaja	MS Balti Trafo OÜ	Valley OÜ	Matogard OÜ
Aasta turismiarendaja	2014 ei antud välja	MTÜ Järvi Festival	Golfer OÜ / Pärnu Bay Golf
Aasta uuendaja	Scanfil OÜ	Vecta Design OÜ	Edelstein OÜ
Aasta eksportöör	Trimtex Baltic OÜ	Oshino Electronics Estonia OÜ	Vecta Design OÜ
Aasta noor ettevõtja	2014 ei antud välja	2015 ei antud välja	Kari Maripuu
Aasta välisinvestor	OÜ Harmet	AS Sindi Lanka	2016 ei antud välja

Noorte ettevõtlikkuse arendamiseks on 2014–2016 ellu viidud mitmeid projekte:

1. PEAK osaleb haridusprogrammis „Ettevõtlik kool” on, mis on suunatud ettevõtliku õppe integreerimisele koolisüsteemi, et tõsta hariduse kvaliteeti ja seeläbi noorte edukust elus.

Pärnumaalt liitus 2016. a haridusprogrammiga neli kooli:

Pärnu-Jaagupi Põhikool

Pärnu Rääma Põhikool

Tõstamaa Keskkool

Vändra Gümnaasium

Rohkem infot ettevõtliku kooli kodulehelt: www.evkoool.ee.

2. Ettevõtliku kooli Pärnumaa edulugude konkursi korraldamine.

3. Osalemine Ettevõtliku kooli üle-eesilise haridusfestivali korraldamisel ja Pärnumaa koolidega festivalil osalemine.

4. Infopäevade ja loengute läbiviimine koolides.

5. Osalemine mini- ja õpilasfirmade laadade korraldamises, hindamiskomisjonide töös ja eriauhindade väljaandmises.

6. Koolinoorte äriideede konkursi „Bright Minds“ esmakordne korraldamine Pärnumaal.

7. Alustati Pärnusse tööle- ja elama asuvatele noortele spetsialistidele noore spetsialisti toetuse maksmist, mida finant-

Tammsaare kooli võistkond Tublikesed koolinoorte äriideede konkursil 2016 „Bright Minds“. Foto PEAK

Ettevõtlike noorte inspiratsioonipäev 2016. Foto PEAK

seerivad võrdsetes osades Pärnu Linnavaalitsus ja tööd pakkuv ettevõtte.

Ettevõtlikkuse arendamine

PEAK koos partneritega korraldab alustava ettevõtja baaskoolitusi. Iga-aastaselt toimub Pärnumaa ettevõtjate mentorklubi üritustesari, kus toimub alustavate ettevõtjate praktiliste teadmiste arendamine läbi huvitavate koolituste ja pikaajalise kogemusega ettevõtjate nõuannete.

2016 sai alguse naiseetvõtjatele suunatud kogunemiste ja koolituste korraldamine.

2015 avati Pärnumaa Ettevõtlusinkubaator. Inkubaatorisse sisenenud ettevõtjale pakub inkubaator tuge oma ettevõtte käivitamisel ning kasvamisel. Inkubaator aitab liitunud ettevõttel saavutada äriilised eesmärgid läbi individuaalse arenguprogrammi, mis kestab kuni 36 kuud.

Esimesel aastal nõustati inkubatsioonis 5 ettevõtet. 2016. a lõpu seisuga oli inkubaatoris 7 ettevõtet, sh 3 virtuaalset.

PEAK eestvedamisel käivitati maakonnas uus ettevõtlikkuse ja tööhõive pikaajaline programm “Piirkondlikud algatused tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamiseks” (PATEE). Tegevustega alustati 2016. a ja kestavad aastani 2023.

Rahvusvahelistes projektides osalemine

2015. a alustati EAS Eesti-Läti Interreg perioodi 2014–2020 piiriülese koostöö

programmi raames koostööd Läti organisatsioonidega. 2016. a osales PEAK partnerina kahes ettevõtluse koostöö arendamise projektis, millest sai rahastuse piiriülene äriideede ja -tegevuste arendamise projekt „Brave-Idea“.

Maakonna tutvustamine investeerin-gute sihtkohana

- PEAK koostöös Pärnu linna ja naaber-valdadega töötas välja ja võttis kasutu-sele Pärnumaad kui investeerimiskohta tutvustava veebilehe www.investin-parnu.com.
- PEAK koostöös Eesti Kabandus- Töös-tuskoja Pärnu esindusega koostas 2016. a Pärnumaad tutvustava ettevõt-lustrükise „**Rewarding Pärnu**“.
- PEAK koostöös Eesti Kabandus-Töös-tuskoja Pärnu esindusega viis läbi ette-võtjate eksporditakistuste ja arengu-vajaduste uuringu mis on kättesaadav PEAK kodulehel <http://www.peak.ee/ettevotlusuuring-2016/>.

Kodanikuühiskonna areng

Traditsiooniliselt toimub igal novembri nel-jandal nädalal iga-aastane **üle-eestiline „Ühisnädal“**, mille fookuses on läbi aas-

tate olnud kolm teemat: kodanikuharidus, riik ja inimene ning sotsiaalne ettevõtlus. Nädala jooksul toimuvad erinevad vaba-ühenduste poolt korraldatud sündmused, mille eesmärk on oma tegevuse tutvusta-mine et olla nähtavad ja pildil Pärnumaal. Ühisnädala tähtsündmused on kodanike foorum ja tänapäev e kodanikuühiskonna tublimate tunnustamine.

2014. a tunnustati parimate tiitliga MTÜ Randivälja Külaselts, vabatahtlikud Jeka-terina Skorikova ja Janor Aasa, Vändra Vallavalitsus, OÜ Roverta ja aasta teoks tunnustati kultuurisündmus 100 aastat Saarde kihelkonna esimesest laulupeost ja 120 aastat priitahtlike pitsumeeste seltsi loomisest Kilingi-Nõmmes.

2015. a pälvisid tunnustuse MTÜ Pesa-puu, vabatahtlikud German Barinov, Birgit Ojamets ja Helen Tomar, Estonia SPA Hotels; Surju vallavalitsus, aasta teoks tunnustati Meie küla pidu. 2016. a pälvisid tunnustuse MTÜ Kihnu Mere Selts, vabatahtlikud Ainar Nurmik, Marek Aluste ja Liia Kukk, Piljardiklubi Pool 8, Tõstamaa Vallavalitsus ja aasta teoks tunnustati Pärnumaa külade võist-lusmäng “Turvaline küla” Pärnumaa Kodu-kant eestvedamisel.

Kodanikeühiskonna aasta tegijate tunnustamine 2014–2016

Kategooriad	2014	2015	2016
Aasta vabaühendus	MTÜ Randivälja Külaselts	MTÜ Pesapuu	MTÜ Kihnu Mere Selts
Vabakonna toetaja kohalik omavalitsus	Vändra vald	Surju vald	Tõstamaa vald
Vabakonna toetaja äriettevõtte	OÜ Roverta	Estonia SPA Hotels	Piljardiklubi Pool 8
Aasta vabatahtlik	Jekaterina Skorikova	Helen Tomar	Aina Nurmik
Aasta vabatahtlik	Janor Aasa	German Barinov	Marek Aluste
Aasta vabatahtlik	<i>2014 ei antud välja</i>	Birgit Ojamets	Liia Kukk
Aasta tegu	Kultuurisündmus 100 aastat Saarde kihelkonna esimesest laulupeost ja 120 aastat priitahtlike pitsumeeste seltsi loomisest Kilingi-Nõmmes	Meie küla pidu (Lindi külas)	Pärnumaa külade võistlusmäng “Turvaline küla”

2014–2016 a jätkas PEAK **Pärnumaa vabatahtlike keskuse** tegevuse toetamist koostöös Pärnumaa Kodukandiga. **Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK)** toel viidi perioodil 2014–2016 vabauhenduste tegevusvõimekuse tagamiseks läbi vabauhenduste juhtide arenguprogramm ja lisaks veel mitmeid koolitusi maakonnas. 2015–2016 oli PEAK partneriks KÜSK-i poolt rahastatud projektis “Pärnumaa ühenduste ja ettevõtjate vahelise võrgustiku loomine ja arendamine”, mille tulemusel loodi Pärnumaa kogukonnafond.

Kohalike omavalitsuste ja regionaalareng

- 2014. a toetas PEAK sihtotstarbelise laenuga **Lottemaa teemapargi** väljaarendamist.
- 2016. a alustas PEAK koostöös Pärnumaa Omavalitsuste Liidu, Pärnu Linna- ja Maavalitsusega **Pärnu lennujaama** kui regionaalse lennujaama **arendustegevustega**. Tegevusi toetab Pärnumaalt valitud Riigikogu saadikute töögrupp.
- 2016. a alustas PEAK Pärnu ja Lääne maakonnas ülikiire interneti arendamistegevusi e. **DigiTee** projektiga, koos

töös Pärnumaa Omavalitsuste Liidu ja maavalitsusega. Tegevusi toetab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

PEAK arenguplaanid tulevikuks

- PEAK roll maakonnakeskse arenduskeskusena suureneb.
- Rajatakse nõuetele vastav ettevõtlusinkubaator aadressil Rüütli 23.
- Arendatakse välja kohaliku kapitaliga ettevõtete ekspordivõimekuse tugiteenused.

PEAK nõukogu (seisuga 31. detsember 2016):

- Lauri Luur – nõukogu esimees, Pärnumaa Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees
- Urmas Kase – Pärnu Maavalitsuse arengutalituse juhataja
- Henn Vallimäe – Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži direktor
- Eeri Tammik – Pärnumaa Omavalitsuste Liidu juhatuse liige
- Romek Kosenkranius – Pärnu linnapea
- Meelis Kukk – Pärnu abilinnapea
- Piia Karro-Selg – Raeküla Vanakooli Keskuse juhataja

Kodanikeühiskonna aasta tegijad 2016. Foto PEAK

- Mati Tiimus – Nordea Panga Pärnu äriüksuse juht
 - Vahur Roosaar – AS Wendre juhatuse esimees
 - Margit Kool – ettevõtluskonsultant
 - Kristo Tõnissoo – ettevõtluskonsultant
 - Mari Erm-Reining – ettevõtluskonsultant, ettevõtlusinkubaatori projektijuht
 - Daisy Spreng – mittetulundusühingute konsultant
 - Viivika Vilja – noorte ettevõtlikkuse ja tööhõive projektijuht
 - Evelin Seppor – büroojuht-juhiabi
- PEAK töötajad (seisuga 31. detsember 2016):**
- Teet Kurs – juhataja, ettevõtluskonsultant
 - Tiia Lorents – raamatupidaja, finantsjuht, finantskonsultant

PEAK olulisemad tegevused ja tulemused ettevõtlusvaldkonnas 2014–2016

PEAK arvudes 2014–2016	2014	2015	2016
Alustavate ettevõtjate nõustamised (kliientide arv)	194	317	389
Nõustamise tulemusena valminud äriplaanid	76	107	115
Taotletud startitoetused (läbi PEAK)	18	10	25
Rahastatud startitoetused (läbi PEAK)	18	7	18
Rahastatud startitoetused Pärnumaal (EAS)	24	7	20
Rahastatud innovatsiooni- ja arendusosakud Pärnumaal (EAS) <i>* toetusmeetmed avati 2015. a lõpus</i>	-*	1*	14
MTÜ registreerimisi (PEAK kaasabil)	7	10	11
Nõustatud MTÜ projekte	16	16	30

Evelin Seppor
PEAK

Turism ja puhkemajandus Pärnu linnas ja maakonnas

Perioodil 2014–2016 iseloomustab Pärnumaa turismimajandust investeeringute laine ning külastajate ja ööbimiste arvu tõus rekordtasemeni.

Märkimisväärset mõju lisaks üldisele majanduskriisist toibumisele avaldasid suuremahulised investeeringud turismisektorisse. Viimase viie aasta investeeringud kokku turismisektorisse Pärnumaal ulatuvad enam kui 60 miljoni euron. Investeeringute põhiorhk on koondunud teenuste kvaliteedi tõstmisele ja maakonna arendamisele teadliku sihtkoha valiku tegijale, eelkõige ravi-, pere-, aktiiv-, loodus- ja uute elamuste puhkusele klientide. Konkurentsivõime suurendamiseks

madalhooajal on panustatud ravi- ja konverentsiturismi arendamisse. Valminud on kogupere teemapark Lottemaa ning uus Pärnu Muuseumi maja, Pärnus avati kaasaegne kobarkino. Endise mudaravila baasil on loodud kaasaegne Hedon Spa & Hotel, mis keskendub kõrge kvaliteediga personaalsema teenuse pakkumisele. Valminud on White Beach Golfi klubimaja ning Pärnust kahe kilomeetri kaugusel asuv unikaalne Pärnu Bay Golf Links golfikompleks, mis tõstavad Pärnu golfisihkohana uuele tasemele. Estonia Spa Hotels on välja arendanud ravispaia kõrvale uue spaakontseptsiooni – 2015. aasta suvel avati neljale tärnile vastav kuurort hotell

Estonia Resort Hotel & Spa, kus lisaks 106 numbritoale, spaa- ja saunakeskusele, aktiivspaaile ja restoranile on loodud ka enam kui 300 külalist mahutav konverentsikeskus. 2016. aasta suvel avati täielikult renoveeritud Rannahotell ja Rannastadion. Samuti on lisandunud mitmeid uusi restorane ja kohvikuid, poode, kultuuri- ja spordiüritusi. Olulise arenguna toodi 2015. aastal Kihnu ja mandri vahelisele liinile uus reisiparvlaev Kihnu Virve, mis mahutab oluliselt enam sõidukeid ja reisijaid. See

andis juba esimesel hooajal olulise positiivse mõju saare külastajate arvule.

Majutuskohtade voodikohtade arv maakonnas kokku on 2015. aastaks tõusnud 693 võrra 8645 voodikohani võrreldes 2013. aasta 7952 voodikohaga.

“Pärnumaa turismi- ja puhkemajanduse arengukava aastatel 2014–2020” seab sihiks kujundada Pärnumaast aastaringne tervise- ja pereturismi sihtkoht number üks Baltimaades väljaspool pealinnasid.

Üldeesmärgidena on seatud ööbimiste arvu kasv vastavalt:

		Pärnumaa 2012	sh Pärnu linn 2012	sh maa- piirkond 2012	Eesmärk – kasvu %, 2020. aasta	Eesmärk – abso- luutarv – 2020. aasta
Turistid kokku	majutatute arv	279 667	243 842	35 825		
	külastuse keskmine pikkus (päeva)	2,5	2,7	1,7		
	ööbimiste arv	710 423	649 952	60 471	35%	962 041
...sh siseturistid	majutatute arv	131 267	100 579	30 688		
	külastuse keskmine pikkus (päeva)	1,8	1,8	1,6		
	ööbimiste arv	233 800	183 244	50 556	22%	285 236
...sh välituristid	majutatute arv	148 400	143 263	5 137		
	külastuse keskmine pikkus (päeva)	3,2	3,3	1,9		
	ööbimiste arv	476 623	466 708	9 915	42%	676 805

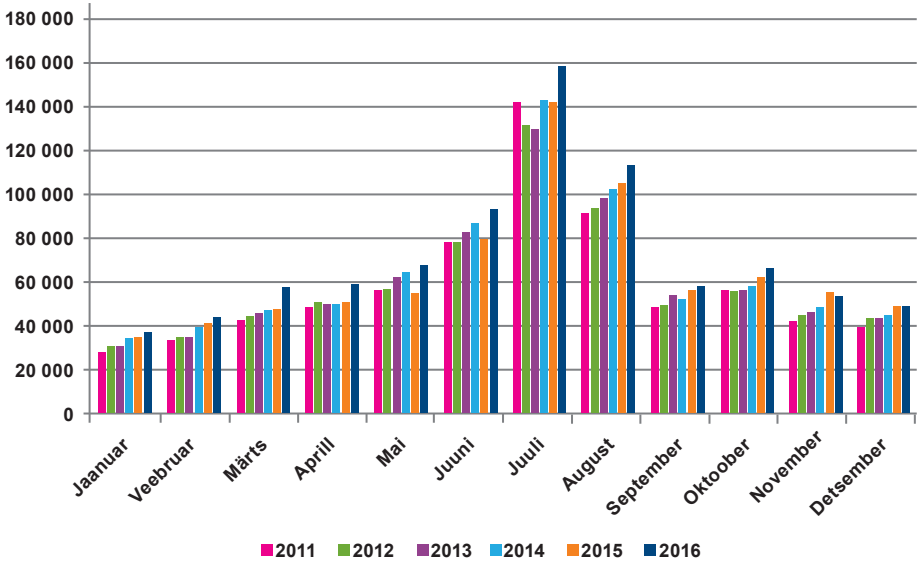
Tabel 1. Ööbimiste arvu kasvueesmärgid. Allikas Statistikaamet

2016. aasta lõpuks oli ööbimiste arv Pärnumaal kokku 855 368 ööd, mis tähendab 20% kasvu võrreldes 2012. aastaga. Välismaalaste ööbimised olid kasvanud sama aasta lõpuks 528 540 ööni ehk 11%. Siseturism on teinud läbi suure hüppe ja 2016. aasta lõpuks on saavutanud 326 828 öö taseme ehk 40% kasvu võrreldes 2012. aasta seisuga. Seega on siseturistide ööbimiste arvu tõus olnud kiirem kui välituristide oma (vt ka joonis 2).

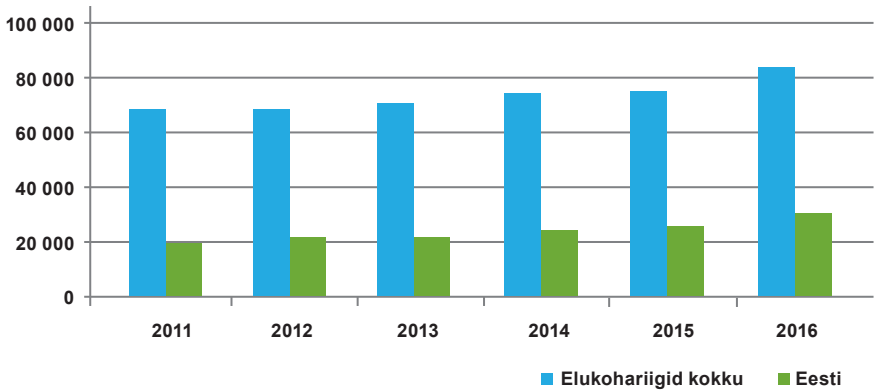
Arengukava toob välja fookusvaldkonna eesmärgina, et oleks paranenud ligipääs

maakonnale, sh paranenud Pärnu Lennujaama tšarterlendude vastuvõtu võimekus ning võimaldatud perioodiliselt regulaarlendude maandumine.

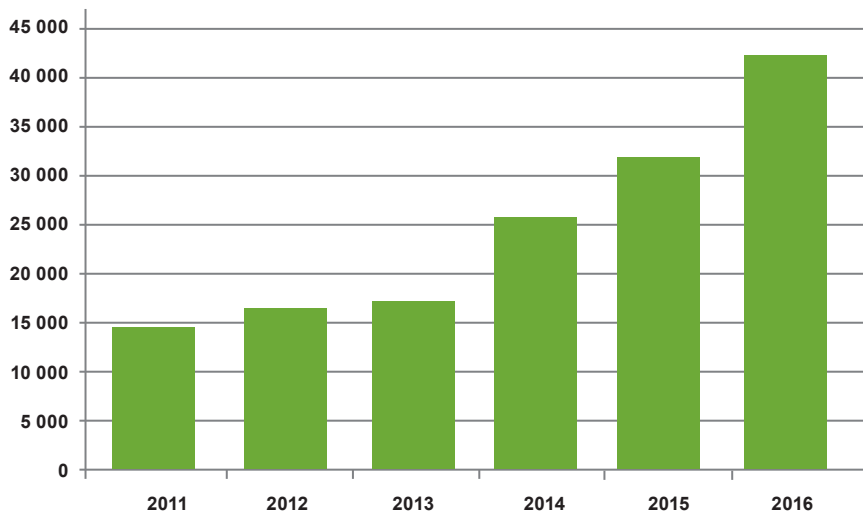
Pärnu Lennujaamas on 2016. aasta seisuga lõpetatud tšarterlendude vastuvõtt lennuraja ebarahuldava seisukorra tõttu ja Pärnu Lennujaam teenindab vaid Eestisisesid lende Kihnu ja Ruhnu saarele. Lennujaama sulgemine rahvusvahelistele lendudele on suureks arengupiduriks kogu Pärnumaa turismisektorile ja seetõttu on 2016. aastal ettevõtjate ja avaliku sektori

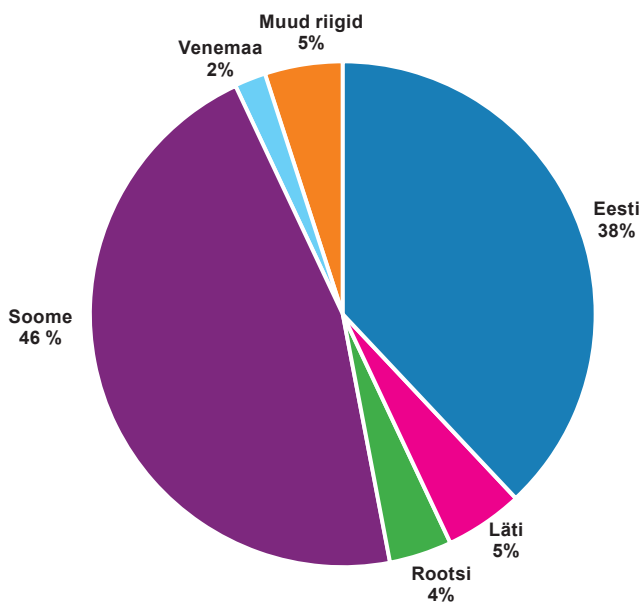
Joonis 1. Ööbimiste arv Pärnumaal 2011–2016 kuude lõikes, kõik rahvused (Allikas: Statistikaamet)

Joonis 2. Ööbimiste arv Pärnumaal 2011–2016, siseturistide ööbimiste arv kogu ööbimiste arvust (Allikas: Statistikaamet).

Joonis 3. Lätist pärit majutatute ööbimiste arv Pärnumaal 2011–2016 (Allikas: Statistikaamet)

Joonis 4. Ööbimiste osakaalud elukohariigi järgi Pärnumaal 2016. aastal. (Allikas: Statistikaamet)

esindajate poolt aktiivselt alustatud läbi-rääkimisi Eesti Vabariigi Valitsuse esin-dajatega, et riik investeeriks ca 15 miljonit eurot Pärnu Lennujaama rekonstrueerimi-seks.

Perioodi 2014–2016 iseloomustab Pär-numaa turismis veel oluline muudatus turismiturunduse rahastamises – 2013. aastal lõppes viimane EL rahastamisel läbiviidud projekt ja alates 2014. aastast tuleb turundustegevusi peamistel sihttur-gudel läbi viia oluliselt väikemate ressurs-sidega. See avaldas suurt survet ettevõt-jate raha sihtkoha turundustegevustesse kaasamiseks. 2016. aasta lõpuks oli juba hästi sisse töötatud mudel, kus sihtkoht viib peamisi kampaaniad läbi ja külastab messe koos ettevõtjatega.

Nii investeringute kasv, kui erinevate osapoolte poolt (EAS, alaliidud, sihtkoht koos ettevõtjatega ja ettevõtjad ise) ellu-viidud turundustegevused on positiivselt mõjutanud ööbimiste arvu. Eraldi võib välja tuua Läti turu, kus Lottemaa teema-pargi avamise aastal tegi ööbimiste arv Läti turul suure hüppe ja on kasvanud sealt alates 138% (s.o 25 206 ööd) võrreldes 2013. aastaga (vt ka joonis 3). Lätlased on avastanud lisaks pereatraksioonidele ka Pärnu spaad, mis viimasel aastatel on saanud arvukaid uuendusi ja täiendusi.

Turismisihtkoha arengule Pärnumaal on endiselt oluline koostöö. Sihtkohas on lisaks ettevõtjate ja SA Pärnumaa Turismi koostööle oluline roll Pärnu Linnavalitsus-el, maakonnas aitavad kaasa kaks Lea-der koostöö piirkonda – Rohelise Jõemaa Koostöökogu ning Pärnu Lahe Partner-luskogu Romantilise Rannatee arenda-misega. Turismi turundust ja arendamist teostab SA Pärnumaa Turism ka koos-töös regionaalse katuseorganisatsiooni MTÜ Lääne-Eesti Turismiga ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega.

Pärnumaa peamised sihtturud 2016.

*Kaili Viidas ning Artur Maier.
Foto Kati Vaas*

aasta lõpus olid: Soome 46% kogu ööbi-miste arvust, siseturistid 38%, Läti 5%, Rootsi 4%, Venemaa 2% ja muudest riikidest pärit elanike ööbimised 5% (vt ka joonis 4).

2012. aastal oli Pärnumaal hooajalisuse näitaja 42,7% (aastate 2008–2012 arit-meetiline keskmine oli 42%). Sh Pärnu lin-nas 40,3% ja ilma Pärnu linnata maakon-nas 69,1%). Hooajalisuse näitaja sihtkohas näitab juuni, juuli ja augusti ööbimiste arvu suhet ülejäänud aasta ööbimiste arvu. Eesmärk vastavalt arengukavale on lange-tada hooajalisuse näitajat 2020. aastaks kuni 39%-ni. 2016. aastal oli sihtkoha hoo-ajalisuse näitaja 42,7%, sh siseturistide ööbimiste hooajalisuse näitaja 37,4% ja välismaalaste ööbimiste oma 46%.

Pärnu linnas oli vastav näitaja 2016. aastal 38,7% ja maakonnas väljaspool Pärnu linna 76,6%.

		2011	2012	2013	2014	2015
Pärnu maakond	Majutuskohad	141	153	161	186	186
	Voodid	7381	7616	7952	8453	8645
	Voodikohtade täitumus, %	36	35	36	37	37
	Ööpäeva keskmine maksumus, euro	26	28	29	30	31
Pärnu linn	Majutuskohad	73	75	79	97	94
	Voodid	4237	4381	4423	4806	4987
	Voodikohtade täitumus, %	46	47	48	47	47
	Ööpäeva keskmine maksumus, euro	27	29	30	32	32

Tabel 2. Majutus- ja voodikohtade arv ning tubade täitumus ja keskmine hind Pärnumaal ja sealhulgas Pärnu linnas aastate lõikes (Allikas: Statistikaamet).

Kaire Ilus
SA Pärnumaa Turism juhatuse liige

Visit Estonia. Foto Danel Rinaldo

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA)

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) on Eesti Vabariigi Maaeluministeeriumi valitsemisalas olev valitsusasutus, mis loodi 2000. aasta suvel.

Meie tegevus on suunatud elukvaliteedi parandamisele maal ja kalandussektoris. Meie ülesanne on Euroopa Liidu põllumajanduse, maaelu ja kalandussektori arengutoetuste, riiklike ning turukorralduslike toetuste andmise korraldamine. Jagame teavet saadaolevatest toetustest, menetleme taotlusi ja kontrollime, et toetuse saajad õigusaktidega kehtestatud tingimusi ja kohustusi täidaksid. Koostame ja peame ka riiklikke registreid põllumajandusloomade-lindude ning põllumajandusmaade kohta ning mitmesuguseid andmekogusid.

Alustasime 2000. aastal teraviljatoetuste ning 2001. a SAPARDi toetuste menetlemisega. Järgnes Eesti Maaelu Arengukava ning Riikliku Arengukava programmiperiood 2004–2006 oma toetustega, mõlemad lõppesid 2009. a suvel edukalt: taotlejateni jõudis vastavalt 98,5% ja 99,9% saada olnud toetusrahast.

Järgnes programmiperiood 2007–2013. Perioodi jooksul määratud investeeringutoetuste abiga tuleb projektid ellu viia enamasti 2 aasta jooksul pärast määramisotsuse saamist – seega programmiperioodi 2007–2013 Maaelu Arengukava ja Euroopa Kalandusfondi toetuste väljamaksmine jätkus ka pärast 2013. a lõppu. 2016.a lõpuks oli PRIA vahendusel välja makstud 99,9% Maaelu Arengukava toetuste eelarvest ja 98,4% Euroopa Kalandusfondi toetustest. PRIA-l on üle 47 400 aktiivse kliendi.

PRIA keskus asub Tartus ja teenindusbürood on igas maakonnas. Üle Eesti jagunevad PRIA maakondlikud teenindusbürood töökorralduslikult seitsmesse regiooni, mille hulgas on ka Saaremaa-

Pärnumaa regioon. Kokku on PRIAs ligi 370 töötajat, kellest sadakond töötab viieteistkümnes maakondlikus büroos ning ülejäänud keskuses.

PRIA Pärnumaa teenindusbüroos töötab 11 inimest: büroo juht, koordinaator, 3 peaspetsialisti, 6 peainspektorit. Suvel võetakse kiireks pindalakontrollide perioodiks tööle ajutisi spetsialiste.

Pärnu büroos võetakse PRIA klientidelt vastu toetustaotlusi, registri- jm dokumente, jagatakse infot toetuste kohta, samuti on büroos kliendarvuti elektroonilise kliendiportaali e-PRIA kasutamiseks. Maakondlike büroode teenustajad osalevad toetuste taotluste menetlemisel, kontrollides taotlus- ja kuludokumente ning peainspektorid viivad läbi kõik kohapealsed kontrollid. Büroo juures on õppeklass koolituste korraldamiseks.

PRIA pakutavatest teenustest, toetustest ja toetuste saajatest ning meist endist leiate infot veebilehel www.pria.ee. Veebilehe vahendusel saab lugeda ka meie jooksvaid uudiseid, anda tagasisidet ning tellida kord kuus ilmuvat elektroonilist infokirja.

Elektroonilise kliendiportaali e-PRIA kaudu saavad meie kliendid esitada mitmesuguseid dokumente, taotleda toetusi ja teha registreeriga seotud tegevusi.

Investeeringutoetuste kohta saavet infotelefonil 737 7678, pindala- ja loomatoetuste kohta infotelefonil 737 7679 või e-posti teel aadressil info@pria.ee.

PRIA keskuse postiaadress on Tähe tn 4, Tartu 51010, üldtelefon 737 1200, faks 737 1201, e-post pria@pria.ee.

PRIA Pärnu maakondliku teenindusbüroo postiaadress on Haapsalu mnt 86, Pärnu 80010, telefon 449 9081, faks 449 9087, e-post parnumaa@pria.ee.

Pärnumaa loomade arvud valdade kaupa 2014–2016

Pärnumaa vald/linn	Pimaleh- made arv 31.12.2014	Pimaleh- made arv 31.12.2015	Pimaleh- made arv 31.12.2016	Ammleh- made arv 31.12.2014	Ammleh- made arv 31.12.2015	Ammleh- made arv 31.12.2016	Veiste arv 31.12.2014
ARE VALD	433	366	357	162	188	178	1852
AUDRU VALD	89	75	67	42	40	41	340
HÄÄDEMEESTE VALD	403	316	29	337	394	468	1699
HALINGA VALD	1953	1902	2023	49	53	62	3688
KIHNU VALD	6	3	4	59	57	55	157
KOONGA VALD	389	399	414	200	216	218	1273
PAIKUSE VALD	281	325	308	75	84	100	748
PÄRNU LINN	0	0	0	0	8	8	0
SAARDE VALD	1020	1107	1095	406	493	495	3409
SAUGA VALD	25	26	22	112	173	199	342
SURJU VALD	605	595	601	2	1	3	1204
TAHKURANNA VALD	540	514	523	81	41	42	929
TOOTSI VALD	0	0	0	0	0	0	0
TORI VALD	1282	1306	1275	45	38	61	2641
TÕSTAMAA VALD	501	487	483	324	359	400	1585
VÄNDRA VALD	2608	2518	2497	259	290	332	5941
VARBLA VALD	133	126	123	155	150	232	716
KOKKU	10268	10065	9821	2308	2585	2894	26524

Inspektor Aire Tillart põllumassiivi mõõtmäs

Veiste arv 31.12.2015	Veiste arv 31.12.2016	Lammaste arv 31.12.2014	Lammaste arv 31.12.2015	Lammaste arv 31.12.2016	Kitsede arv 31.12.2014	Kitsede arv 31.12.2015	Kitsede arv 31.12.2016
1948	1845	360	428	486	512	469	490
262	303	299	313	244	41	42	41
1518	1391	276	356	419	40	42	26
3471	3379	226	189	166	8	11	18
151	136	324	385	405	0	0	0
1514	1388	268	234	218	5	7	6
776	821	14	51	117	8	8	8
14	20	0	0	0	1	1	1
3527	3426	347	337	348	54	50	45
338	353	193	217	269	30	30	37
1139	1156	35	31	54	2	3	3
838	844	443	399	411	8	8	7
0	0	1	1	1	27	24	24
2652	2622	103	163	188	21	19	13
1650	1648	1453	1365	1604	35	46	27
5565	5428	906	1088	848	132	137	135
720	799	479	548	797	20	21	26
26083	25559	5727	6105	6575	944	918	907

Inspektorid Laura Kikkas ja Kerti Siigur loomakontrolli läbi viimas

Makstud summad Pärnumaa valdade lõikes. Andmetes ei kajastu käibemaks ja ettemaksed

Tegevuskoha vald	Makstud summa kokku (EUR) 2014. a	Makstud summa kokku (EUR) 2015. a	Makstud summa kokku (EUR) 2016. a
ARE VALD	1 296 848	1 241 866	1 147 581
AUDRU VALD	2 742 714	1 903 086	1 980 151
HALINGA VALD	2 417 457	1 672 742	1 884 510
HÄÄDEMEESTE VALD	1 982 750	1 401 236	1 246 029
KIHNU VALD	504 461	182 453	232 265
KOONGA VALD	1 975 151	1 626 906	1 629 174
PAIKUSE VALD	635 273	482 572	420 909
PÄRNU LINN	1 309 224	741 953	1 008 715
SAARDE VALD	1 758 638	1 303 253	1 141 837
SAUGA VALD	359 831	478 344	471 304
SINDI LINN	37 941	14 913	123 796
SURJU VALD	351 665	454 764	640 526
TAHKURANNA VALD	1 647 312	1 468 110	1 033 320
TOOTSI VALD	540	305	461
TORI VALD	2 045 437	2 847 259	2 084 318
TÕSTAMAA VALD	1 228 680	1 377 187	1 220 314
VARBLA VALD	871 992	727 322	664 174
VÄNDRA VALD	4 214 473	3 013 985	3 078 870
VÄNDRA VALD (ALEV)	157 908	136 444	171 748
PÄRNUMAA KOKKU	25 538 293	21 074 701	20 180 002

Makstud summad meetmete lõikes. Andmetes ei kajastu käibemaks ja ettemaksed

Toetused	Taotlusaasta		
	2014	2015	2016
EKF 2007-2013			
Meede 1.4- Väiksemahuline rannapüük	729 125	365 026	
Meede 2.1 - Vesiviljeluse investeringutoetus	45 138	43 895	24996
Meede 2.3- Investeeringud töötlemisse ja turustamisse	285956	402 407	809 347
Meede 4.1- Kalanduspiirkondade säästev areng	1 339 035	390 424	
EKMF 2014-2020			
Meede 4.2- Ladustamistoetus			195 834
MAK 2007-2013			
Meede 1.1 - Koolitus- ja teavitustegevused	17590	6 607	
Meede 1.2- Noorte Põllumajandustootjate tegevuse alustamine	320 000	837 240	

Meede 1.3- Nõuandesüsteemi ja teenuste toetamine	38 288	9 789	
Meede 1.4- Põllumajandusettevõtete ajakohastamine	1 462 037	147 583	
Meede 1.5- Metsade majandusliku väärtuse parandamine ja metsandussaaduste lisandväärtuse andmine	367 757	76 857	
Meede 1.6- Põllumajandustoodete ja mittepuidulise metsasaaduste lisandväärtuse andmine	293 369	15 651	
Meede 1.8- Põllu ja metsamajanduse infrastruktuur		521 566	
Meede 1.9- Tootjarühma loomine ja arendamine	38 000	17 422	
Meede 2.1- Ebasoodsamate piirkondade toetus	1 490 317		
Meede 2.2- Natura 2000 toetus põllumajandusmaale	127 570	117 497	
Meede 2.3- Põllumajanduslik Keskkonnatoetus	3 308 449	3 128 839	
Meede 2.4- Loomade karjatamistoetus	544 244	517 514	
Meede 2.5- Vähetootlikud investeeringud	16 708		
Meede 2.7- Natura 2000 alal asuva erametsamaa kohta antav toetus	429 568	413 144	
Meede 3.1- Majandustegevuse mitmekesistamine maa-piirkonnas	910 245	816 966	
Meede 3.2- Külade uuendamine ja arendamine	104 904	9 657	
Leader meede	1 107 457	455 418	
Otsetoetused			
Piimasektori eritoetus	190 978		
Põllumajanduskultuuri täiendav otsetoetus	26		
Seakasvatuse eritoetus	64 849		
Veise üleminekutoetus	35		
Ühtne pindalatoetus	9 698 941	6 065 044	7 077 090
Ammlehma kasvatamise otsetoetus		89 679	112 251
Kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus		2 876 156	3 131 259
Noorte põllumajandustootjate toetus		21 493	29 560
Piimalehma kasvatamise otsetoetus		260 631	291 527
Puu- ja kõõgilija kasvatamise otsetoetus		28 534	35 292
Ute ja kitse kasvatamise otsetoetus		29 583	37 476
Väikepõllumajandustootjate toetus		150 347	117 037
MAK 2014-2020			
Meede 1.1- Teadmussiire ja teavitus			1 363
Meede 10.1.1 - Keskkonnasõbralik majandamine			1 579 391
Meede 10.1.3- Piirkondlik mullakaitse toetus			56 973
Meede 10.1.4- Keskkonnasõbralik aiandus			7 217
Meede 10.1.5 - Kohalikud taimed			5 037
Meede 10.1.6- Põllumajanduslik keskkonnatoetus, ohustatud tõugu looma kasvatamine			91 426
Meede 10.1.7- Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus			403 215

Meede 11 - Mahepõllumajandus			500 089
Meede 11.1- Mahepõllumajanduse üleminek			99 061
Meede 11.2- Mahepõllumajanduse säilitamine			734 774
Meede 12.1 - Natura 2000 toetus põllumajandusmaale			98 165
Meede 12.2- Natura 2000 toetus erametsamaale			392 690
Meede 14 - loomade heaolu			403 931
Meede 19.1 - Leader strateegiate ettevalmistamine			41 089
Meede 19.2 - Leader strateegiate rakendamine			4 677
Meede 19.3- Kohaliku algatusrühma koostöömeetmete ettevalmistamine ja rakendamine			9 538
Meede 19.4- LEADER- Piirkonna elavdamine ning kohaliku tegevusgrupi kui organisatsiooni toimimine			173 123
Meede 4.1- Liitmeede			1 011 877
Meede 4.2- Investeeringud põllumajandustoodete töötlemiseks ja turustamiseks			175 077
Meede 4.3- Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamine ja hoid			564 317
Meede 4.4- Kiviaia taastamise toetus			31 209
Meede 6.3- Väikeste põllumaj.ev arendamine			619 755
Meede 6.4 - Mitmekesistamine			215 354
Meede 8.4 ja 8.3- Toetused metsapõlengutest, loodusõnnetustest ja katastroofidest tingitud metsakahjustuste kõrvaldamiseks ja ennetamiseks			24 650
Meede 8.6 Toetus investeerimiseks metsatehnoloogiasse			198 081
Meede 9- Tootjarühmade loomine			116 549
Riiklik toetus			
Kalandustoodete tootja või töötaja praktikatoetus	8 114		
Praktikatoetus	38 694	5 576	25 775
Põllumajanduskindlustustoetus	4 005	1 685	1 078
Põllumajandusloomade aretustoetus	208 160	164 290	141 551
Koolitoetused			
Koolipiimatoetus	96 086	92 658	96 168
Koolipuuviljatoetus	39 398	49 024	52 107
Erakorralised toetused			
Köögiviljasektori erakorraline abi			454
Piimalehma sektori erakorraline abi		742 420	439 795
Sealiha sektori erakorraline abi			2 779
Loomakasvatusektori põllumajandustootja erakorraline toetus, piimalehm		870 889	
Loomakasvatusektori põllumajandustootja erakorraline toetus, siga		354	

Riina Lepp
PRIA

Riigimetsa Majandamise Keskus

Raie Pärnumaa riigimetsas 201–2016

	2014		2015		2016	
	pindala ha	raiemahht m ³	pindala ha	raiemahht m ³	pindala ha	raiemahht m ³
Uuendusraie	1 152	334 918	1 194	312 435	1 283	327 050
sh. lageraie	1 130	331 121	1 185	311 242	1 265	323 983
Hooldusraie	7 448	207 235	6 039	180 893	5 481	162 685
sh. valgustusraie	3 127	37 524	2 947	35 369	3 012	36 149
sh. harvendusraie	1 596	112 527	1 412	113 345	1 580	110 519
sh. sanitaarraie	2 725	57 185	1 679	32 179	889	16 017
Trassiraie	2	13	0	98	0	2
Raadamine	137	13 665	43	5 823	120	17 768
Ebaseaduslik raie	0	48	0	2		
Kujundusraie	27	401	61	1 312	4	50
KOKKU	8766	556 281	7337	500 564	6 888	507 556

sh. likviidne puit
sh. küte

452 798		406 638		413 107
70 629		64 014		67 487

Metsauuendustööd Pärnumaa riigimetsas 2014–2016

	Külv ha	Istutamine ha	LUK* ha	Täiendamine ha
Mänd	85,13	700,23	19,5	386,7
Kuusk	0	977	33,38	494,96
Kask	0	210,21	3,42	86,53
Kokku	85,13	1887,44	56,3	968,19

* – looduslikule uuendusele kaasaaitamine

Maapinna mineraliseerimine 2586,28 ha

Foto Heiki Ärm

Uuendusmaterjali kasutus

Puuliik	Seemet kg	Taimi t. tk	Aasta
Mänd	20,41	1 088 170	2016
	17,49	924 800	2015
	14,84	801 600	2014
Kokku	52,74	2 814 570	
Kuusk		770 500	2016
		725 520	2015
		859 290	2014
Kokku		2 355 310	
Kask		288 500	2016
		133 640	2015
		56 400	2014
Kokku		478 540	

Kokku kasutati: 5 648 420 taime
 2016 2 147 170
 2015 1 783 960
 2014 1 717 290
5 648 420

Mets uueneb. Foto Heiki Ärm

Maakasutus Pärnumaal seisuga 22.03.2017

Üldpind ha	196 894				%
Tootlik metsamaa ha	134572,3	sellest	rangelt kaitstav mets ha	40064,9	29,77
			majanduspiirangutega mets ha	25530,7	18,97
			majandatav mets ha	68976,6	51,26
Vähe tootlik metsamaa ha	500,8				
Mittemetsamaa ha	61821				

KOGU VABARIIK: RMK

Tootlik metsamaa ha	975050	sellest	rangelt kaitstav mets ha	248147	25,4
			majanduspiirangutega mets ha	142011,9	14,6
			majandatav mets ha	584891,1	60

*RMK Laiksaare kontor.
Foto Heiki Ärm*

Heiki Ärm
 Riigimetsa Majandamise Keskus

Eesti Kaubandus-tööstuskoda Pärnu esindus

2014–2016

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda on Eesti vanim ja suurim ettevõtjate esindusorganisatsioon, mille liikmeteks on Eestis registreeritud ettevõtted ja organisatsioonid. Kaubanduskoja Pärnu esinduse tegevus on aktiivne ning kohalike liikmete vajadusi arvestav ja rahuldav, aidates kaasa ettevõtluse edendamisele ning kaasaaitamisele ning ettevõtjasõbraliku majanduskeskkonna loomisele ja säilitamisele. Peamiselt ollakse orienteeritud nii Pärnu piirkonnas kui mujal Eestis tegutsevatele ettevõtetele teenuste pakkumisele. Selleks korraldatakse koolitusi ja ärihommikusõke ning aidatakse kaasa ärikontaktide loomisele välisurgudel.

Seminarid ja koolitused

2014.–2016. a korraldas Pärnu esindus 35 koolitusseminari. Traditsiooniliselt rääkisid tunnustatud lektorid ja spetsialistid ettevõtjatele huvipakkuvatel ja aktuaalsetel teemadel. Enim huvi tunti huvi seadusemuudatuste, maksuteemade ja välisurgude info vastu. Kokku osales meie seminaridel 1300 inimest.

Toimunud seminaridest üheks edukaks võime lugeda sihtturuseminari: „Kuidas leida ärikontakte ja olla edukas Norra turul“, kus osales 41 ettevõtjat ja nende antud tagasiside oli ääretult positiivne. Seminaril räägiti Eesti ja Norra majandussuhetest, Eesti ettevõtete ärikogemustest Norras ning anti näpunäiteid, kuidas leida ärikontakte ja mida pidada silmas Norra turule sisenemisel. Oma teadmisi ja kogemusi jagasid pikaajaliselt Norra ja Eesti majandussuhteid arendanud inimesed ning Norras edukalt tegutsevad Eesti ettevõtjad.

Väga huvipakkuvaks osutus ettevõtjate jaoks seadusemuudatuste teema: „Üle

1000 euroste tehingute deklareerimine ja muudatused sõiduautode käibemaksustamises“. Üle Eesti toimus ühtekokku 6 selleteemalist seminari, millel osales üle 250 inimese.

Ärihommikusöögid

Kohalikus kogukonnas on saanud oma-moodi kaubamärgiks meie korraldatavad ärihommikusöögid, kus ettevõtjate ja avaliku sektori esindajatega kohtuvad olulised inimesed.

Kolme aasta jooksul esinesid rohkearvulisele publikule ministrid Arto Aas, Jürgen Ligi, Kristen Michal, ja Sven Sester, kes kõik rääkisid oma valitsemisala väga aktuaalsetel teemadel.

Lisaks ministritele kohtusid ettevõtjatega ka toonane Riigikogu majanduskomisjoni esimees Kaja Kallas, kes rääkis Eesti võimalustest majanduskeskkonna parandamiseks ning Maksu- ja Tolliameti peadirektor Marek Helm, kellega olid jutu-teemadeks jõustunud või jõustuvad ning ühiskonnas elavat diskussiooni tekitanud maksuseaduste muudatused nagu üle 1000 euroste tehingute deklareerimine, sõiduautode käibemaksustamine ja töötamise registri loomine.

Kontaktvisiidid

Aastatel 2014–2016 korraldas Kaubanduskoja Pärnu esindus kuus ärivisiiti.

2016. aastal toimusid visiidid Rootsi ja Austriasse, 2015. aastal Norra ja Rootsi ning 2014. aastal Belgiasse ja Rootsi. Visiitide raames toimusid sihtriiki tutvustavad äriseminarid, kahepoolsed kohtumised kohalike ettevõtetega ja ettevõtete ühiskülastused. Kõikidel visiitidel osales kaheksaliikmeline Eesti ettevõtjate delegatsioon.

Osalemine Pärnumaa Kutsehari- duskeskuse nõunike kogu töös

Pärnumaa Kutsehariduskeskuse nõunike kogu on Kaubanduskoja esindajatel juhtiv roll. Tegevusega nõunike kogus aidatakse kaasa kutsehariduskeskuse ja ettevõtjate koostööle ning õppekavade arendamisele lähtuvalt tööandjate huvidest.

Välja antud auhinnad

Kaubanduskoja Pärnu esindus on 7 aastat välja andnud auhinda „Pärnumaa vastutustundlik ettevõtja“, mis rõhutab osalusdemokraatia ja koostööaspekti vajalikkust. Auhinda väärib ettevõtja, kes lisaks oma ettevõtte edukale arendamisele ja juhtimisele tunnetab vastutust ühiskonna ees ja panustab kogu piirkonna tasakaalustatud arengule.

2014. aastal pälvis tiitli AQ Lasertool OÜ ja Tarmo Luhaäär. Ettevõtte on olnud majanduslikult edukas pikema aja jooksul ja loonud suuremal arvul hästitasustatud töökohti. Ettevõtte on hästi ja jätkusuutlikult arendatud ja juhitud. Hindame tootearendust ja selle konkurentsivõimet eksporditurgudel. Tähtsaks peame ettevõtte suhtumist oma töötajatesse.

2015. aastal hinnati auhinna vääriliseks Sanatoorium Tervis AS ja Jaan Ratnik. Ettevõtte on olnud Pärnumaa kuurordija puhkemajanduse üheks tugevamaks tegijaks juba paarkümmend aastat. Pika-aegse kasumliku tegevuse tulemusena on ettevõttes üle 400 aastaringse töökoha, turgude laiendamise kaudu on Pärnut kui kuurortlinna tutvustatud kõikides naaberriikides. Tehtud investeeringud, nagu Terwise Veeparadiis, pakuvad naudingut ja ajaviidet ka kohalikele elanikele.

2016. aastal pälvis auhinna Oshino Electronics Estonia OÜ ja ettevõtte juht Ingvar Kuusk. Ettevõtte tegevus on investeeringute ja töökohtade loomise kaudu aidanud märkimisväärselt kaasa kohaliku kogukonna arengule. Oshino Electronics

Estonia OÜ valmistab maailma juhtivate automarkide salongivalgustust. Ettevõtte on hästi juhitud ja majanduslikult jätkusuutlik, nende tooted ja teenused on kõrge lisandväärtusega ja orienteeritud eksportturgudele ning ettevõtte on olnud hooliv oma töötajate suhtes.

Panus korraldamisse ja osalemine 2014–2016

- Pärnumaa ettevõtlusnädal
- Pärnumaa õpilaste tulevikutegijate ideekonkurss
- Õpilasfirmade jõululaat „Pärnumaa jõulud“
- Pärnumaa täiskasvanuhariduse foorum “Õige aeg on õppida”
- Pärnu maakonna arengustrateegia elluviimine

Väliskaubandusdokumendid

2014.–2016. aastal väljastas Pärnu esindus 8800 päritolusertifikaati ja muud väliskaubandusega seotud dokumenti.

Trükised

2016. aastal koostasime ja andsime Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse tellimusel välja Pärnumaa majandust tutvustava ingliskeelse trükise „Rewarding Pärnu“. Trükise eesmärk on tutvustada Pärnumaal toimuvat ettevõtlust potentsiaalsetele äripartneritele ja investoritele.

Ekspordiuuring

Pärnu esindus viis 2016. aasta sügisel koostöös Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskusega läbi Pärnumaa ettevõtlusuuringu, mis keskendus ekspordi kasvu ja arendamise temaatikale.

Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada ja analüüsida Pärnumaa ettevõtete olulisemad ekspordi takistavad probleemid ja nende allikad, pakkudes välja võimalikud meetmed nende ületamiseks. Uuringu tulemused on aluseks välja töötatavatele

tugimeetmetele, mille abil soodustada Pärnumaal tegutsevate ettevõtete ekspordi kasvu ja aidata neid uute turgude leidmisel.

Majandusteemaline pärestlõuna

30. oktoobril 2015 toimus Pärnus juubelihõnguline Majandusteemaline pärestlõuna. 10. korda Kaubanduskoja Pärnu esinduse ja Swedbanki Lääne-Eesti regiooni poolt korraldatud üritusel esinesid õigusteadlane ja riigitegelane Jüri Raidla, Swedbanki juhatuse esimees Robert Kitt ja suhtekorraldaja Janek Mäggi. Lühikonverentsi formaadis ürituse eesmärk on anda Kaubanduskoja Pärnumaa liikmetele ja Swedbanki kohalikele äriklientidele heal tasemel aktuaalset majandusalast teavet

ja pakkuda võimalust sotsiaalseks suhtluseks. Üheksandal majandusteemalisel pärestlõunal 2014. aastal esinesid ligi 100 inimese ees Eesti Vabariigi peaminister Taavi Rõivas, Swedbanki ettevõtete panganduse juht Heiki Raadik ja Eesti Jalgpalli Liidu president Aivar Pohlak.

Messid

Pärnu esindus korraldas Eesti riikliku stendi püstitamise ja ettevõtete väljapaneku 22.–26. veebruaril 2015. a Araabia Ühendemiraatide pealinnas Abu Dhabiis toimunud rahvusvahelisel kaitsetööstuse messil IDEX 2015. Messil osales 55 riiki, 1200 ekspONENTI hulgas esindas Eestit viis ettevõtet ja Eesti Kaitsetööstuse Liit.

Kat Krass
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

8. Planeeringud

Maakonnaplaneeringud

Pärnumaal on kaheksa kehtivat maakonnaplaneeringut:

1) Pärnu maakonna planeering, kehtestatud Pärnu maavanema 21.12.1998 korraldusega nr 164;

2) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering "Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused", kehtestatud Pärnu maavanema 20.05.2003 korraldusega nr 80;

3) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering "Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008-2015", kehtestatud Pärnu maavanema 9.10.2008 korraldusega nr 112;

4) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering "Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) trassi asukohta täpsustamine km 92,0–170,0", kehtestatud Pärnu maavanema 1.10.2012 korraldusega nr 529;

5) Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneering, kehtestatud Pärnu maavanema 21.11.2013 korraldusega nr 646;

6) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukohta määramine Pärnu maakonnas“, kehtestatud Pärnu maavanema 25.11.2015 korraldusega nr 1-1/15/569;

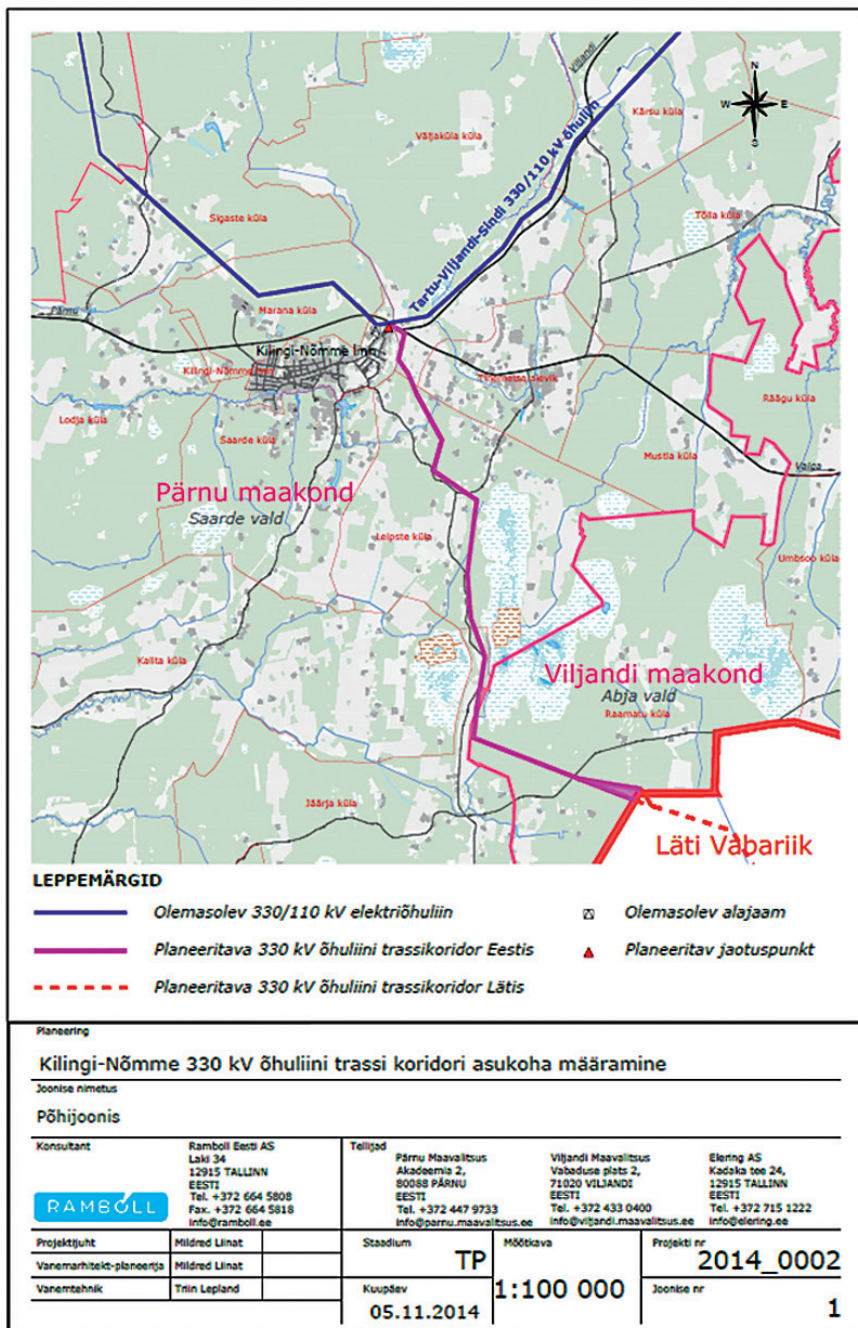
7) Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini trassi asukohta määramine“, kehtestatud Pärnu maavanema 15.07.2016 korraldusega nr 1-1/16/736.

8) Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering, kehtestatud Pärnu maavanema 17.04.2017 korraldusega nr 1-1/17/152.

Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukohta määramine Pärnu maakonnas“

Uue Kilingi-Nõmme – Riia suunalise elektriühenduse vajadus on energeetikavaldkonna prioriteet Eesti elektrimaajanduse arengukavas aastani 2018 ja üleriigilises planeeringus Eesti 2030+. Teemaplaneeringuga määrati Läti-suunalise elektriühenduse 330 kV õhuliini trassikoridori asukoht Pärnumaal ning reserveeriti selle rajamiseks vajalik maa-ala. Planeeringuga luuakse eeldused elektri varustuskindluse suurendamiseks kogu riigis ning ülekandekadude vähendamiseks. Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini rajamine tõstab ülekandevõimsust 500–600 MW võrra ja võimaldab võrguga liituda uutel kohalikel elektritootjatel, sh taastuvatest energiaallikatest elektritootjatel ning sellega hajutada Eesti-sisest energiatootmist. Teemaplaneering on koostatud avalikes huvides.

Uue elektriliini trassikoridor saab alguse Pärnu maakonnas Saarde vallas Tartu-Viljandi-Sindi 330 kV õhuliinilt, kulgeb läbi Väljaküla, Leipste, Jäärja ja Raamatu külade Eesti-Läti piirini. Piiril ühendatakse see Läti Vabariigis planeeritava 330 kV õhuliiniga. Planeeritud trassikoridori laius on 100 m, mis võimaldab projekteerimise käigus nihutada õhuliini koos kaitsevööndiga vaid trassikoridori sees puhverala (20 m) ulatuses. Pärast projekteerimist on 330 kV õhuliini kaitsevööndi laius 80 m ja see ulatub 40 m mõlemale poole liini telge. Trassikoridori pikkus on Pärnu maakonnas 9,5 km ja Eestis kokku 13,9 km.

Elektriliini asukohta valimiseks analüüsi asustust ja looduslikke tingimusi. Arvestati olemasolevate elektriliinide paiknemist ning kinnismälestiste, looduskaitse objektide ja seadusest tulenevate piirangutega. Samuti lähtuti põhimõttest, et trass kulgeks võimalikult sirgjooneliselt ja elamud jääksid trassikoridori teljest vähemalt 100 m kaugusele. Parima trassikoridori valimisel võrreldi kolme alternatiivse trassikoridori asukohta, mis kõik said alguse Tartu-Viljandi-Sindi 330 kV õhuliinilt Saarde vallas. Parima trassikoridori asukohta leidmiseks võrreldi trassialternatiive kriteeriumite alusel kolmes valdkonnas: majanduslik, sotsiaalne ja looduskeskkondlik. Alternatiivide kaalumisel arvestati ka eluhoonete kaugust. Trassikoridor kavandati eluhoonete vahelt läbi nii, et õhuliin jääks neist võrdsele kaugusele. Planeeringu koostamise käigus viidi läbi ka keskkonnamõju strateegiline hindamine, milles toodud projekteerimise, ehitamise ja eksploatatsiooni ajal rakendatavad leevendavad meetmed ja tingimused on sätestatud ka teemaplaneeringus.

Planeeringulahenduse väljatöötamiseks moodustati töögrupp, kus osalesid Pärnu ja Viljandi maavalitsuste, Elering AS, planeeringukonsultandi ja KSH hindamise läbiviija Ramboll AS spetsialistidega. Parima planeeringulahenduse saamiseks tehti tihedat koostööd Saarde ja Abja valla valitsuste ning Maanteeameti ja Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooniga.

Trassikoridoris asuvate katastriüksuste ja kinnistute sihtotstarvet teemaplaneeringuga ei muudeta. Planeeritud trassikoridori alal võib jätkuda olemasoleva katastriüksuse sihtotstarbekohane maakasutus, kuid majandustegevus (nt põlluharimine, maavarade kaevandamine, kuivenduskraavide rajamine ja hooldamine, puude langetamine) on õhuliini ehitamise ajal ja peale õhuliini valmimist ohutuse eesmärgil mõnevõrra piiratud.

Õhuliini ja mastide täpsed asukohad määratakse ehitusprojektiga. Samuti sõlmatakse projekteerimise ajal iga maaomanikuga isiklik kasutusõiguse leping, milles lepitakse kokku, et maaomanik võimaldab oma maal elektriliini ehitamist ning peale objekti valmimist võimaldab igal hetkel juurdepääsu liinile.

Rahandusministeeriumi 30.10.2015 kirjaga nr 15-2/13286-1 andis riigihalduse minister teemaplaneeringule heakskiidu ning tegi ettepaneku selle kehtestamiseks. Pärnumaa osas kehtestas maavanem planeeringu 25.11.2015. Viljandi maakonna osas kehtestati uue 330 kV õhuliini trassi asukohta planeering 26.11.2015. Analoogne planeering koostati ka Lätis, riigipiirist kuni Riia TEC-2 alajaamani. Kogu uue õhuliini ehitamine on kavandatud aastatel 2017–2020.

Teemaplaneering koosneb seletuskirjast ja kahest joonisest: 1) põhijoonis, millel on nähtav kogu planeeritud trassikoridor Pärnu ja Viljandi maakonnas ning 2) planeeringulahendus Saarde vallas.

Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneering „Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini trassi asukohta määramine”

Planeeritud Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliin on osa kogu Eesti katmiseks vajalikust 330 kV elektrivõrgust ning esimene etapp Eesti elektrimajanduse arengukava kohasest uuest 330 kV pingega elektriülekandeliinist. Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini valmimine aitab oluliselt tagada Lääne-Eesti ja Tallinna piirkonna varustuskindlust, hajutada energiatootmist Eestis, tagada ja suurendada tarbijate varustatust elektriga ka tulevikus, arendada energiaturgu Balti riikide ja Kesk-Euroopa riikide ning Skandinaavia vahel.

Teemaplaneering lähtub üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ seatud eesmärkidest, mis näeb ette luua varustuskindluse

parandamiseks 330 kV ringvõrk (Tallinn-Narva-Tartu-Pärnu-Tallinn), mille lääne-poolse osa moodustab Harku-Lihula-Sindi liini. Samaaegselt koostati 330/110 kV õhuliini trassiasukoha valiku teemaplaneeringud Harju ja Lääne maakonnas.

Teemaplaneeringu koostamiseks ja väljatöötamiseks moodustati töögrupp, kus osalesid Pärnu Maavalitsuse, Harju Maavalitsuse, Lääne Maavalitsuse, Elering AS, planeeringukonsultant Skepast&Puhkim OÜ ning KSH hindamise läbiviija Maves AS esindajad. Sobivaima planeeringulahenduse saamiseks tehti tihedad koostööd Koonga, Audru ja Sauga vallavalitsuste ning Maanteeameti ja Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regiooniga.

Planeeringulahenduse koostamisel on arvesse võetud ning tasakaalustatud riigi ja kohaliku omavalitsuse ruumilise arengu vajadused. Planeeringu elluviimisega kaasnevaid olulisi keskkonnamõjusid, võimalikke alternatiivseid lahendusi ning kavandatud negatiivsete mõjude leevendamise meetmed on hinnatud keskkonnamõju strateegilise hindamise käigus. Sobivaim trassikoridori asukoht selgitati välja avaliku planeerimisprotsessi ning erinevate osapoolte koostöö ja kaasamise tulemusena.

Elektriliini trassikoridori asukoht on määratud alates Harku alajaamast, läbi-des Lihula alajaama ja lõpetades Sindi alajaamas. Planeeritava trassikoridori kogupikkus on 173,1 km. sellest on Pärnumaal ca 58 km. Planeeritavalt 330/110 kV elektriliinilt tehakse 330 kV õhuliini sisseviigid Harku, Lihula ja Sindi alajaamadest ning 110 kV sisseviigid Harku, Keila, Risti, Kullamaa, Lihula, Lõpe, Audru ja Sindi alajaamadest ning vajadusel perspektiivsetesse Riisipere ja Lemmetsa alajaamadest.

Pärnumaal on teemaplaneeringuga määratud 330/110kV õhuliini trassikoridori asukoht ning reserveeritud selle rajami-

seks vajalik maa Lääne maakonna piirist kuni Sindi alajaamani Koonga, Audru ja Sauga vallas.

Elektriliini trassikoridor on määratud vastavalt 330 kV õhuliinile esitatavatele nõuetele, mille kohaselt on elektriliini kaitsevööndi ulatus mõlemal pool liini telge 40 m. Planeeritav elektriliini trassikoridor on laiusel 100 m. Trassikoridori on kavandatud elektriliini koos kaitsevööndiga ja 20 m laiune puhverala, et projekteerimise käigus saaks vajadusel nihutada liini asukohta trassikoridori sees. Elektriliini on kavandatud võimalikult sirgete lõikudena ja elektriliini trassikoridori ei jää eluhoo-neid.

Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliin on valdavalt kaheahealine, samadele mastidele paigaldatakse 330 kV ja 110 kV ahelad. Täpsed elektriliini ja mastide asukohtad määratakse ehitusprojektiga.

8. PLANEERING

Teemaplaneeringus seatud maakasutus- ja ehitustingimused trassikoridori jäävatele maa- ja veeladele kehtivad kuni kõrgepingeliini kasutusloa väljastamiseni. Pärast seda on planeeringute koostamisel ja ehituslubade väljastamisel aluseks kõrgepingeliin ja selle kaitsevöönd.

Rahandusministeeriumi 6.07.2016 kirjaga nr 15-2/11590-1-1 andis riigihalduse minister teemaplaneeringule heakskiidu ning tegi ettepaneku selle kehtestamiseks. Maavanem kehtestas planeeringu 15.07.2016. Teemaplaneering on aluseks 330/110 kV õhuliini projekteerimisel Pärnu maakonnas. Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV õhuliini trassiasukoha valiku teemaplaneering on kehtestatud ka Lääne ja Harju maakondades.

Uue Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini rajamine on üks suurematest siseriiklikest infrastruktuuri projektidest, mille ehitamine on kavandatud aastatel 2017–2020.

Teemaplaneering koosneb seletuskirjast ja neljast kaardist: põhijoonis, kus on

nähtav kogu maakonda planeeritud tras-sikoridor ning Koonga valla kaart, Audru valla kaart ja Sauga valla kaart.

Aastatel 2014–2016 koostati Pärnu maakonnas veel nelja maakonnaplaneeringut:

Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering on vastu võetud (maavanema 14.09.2015 korraldus nr 1-1/15/409), avalikustatud ja esitatud järelevalveks Rahandusministeeriumile. Maavanem kehtestab planeeringu pärast järelevalve teostaja heakskiidu saamist 2017. aastal.

Uus Pärnu maakonna planeering on vastu võetud (maavanema 24.08.2016 korralduse nr 1-1/16/809), avalikustatud ja

esitatud järelevalveks Rahandusministeeriumile. Maavanem kehtestab planeeringu pärast järelevalve teostaja heakskiidu saamist 2017. aastal.

Soomaa piirkonna teemaplaneeringut koostatakse ühiselt koos Viljandi Maavalitsusega. Teemaplaneeringu lahendus on valmis kohalike omavalitsuste ja riigiametitega kooskõlastamiseks.

Pärnu maakonnaplaneering „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“ on vastu võetud (maavanema 9.11.2016 korraldus nr 1-1/16/1037), planeering on avalikustatud. Planeeringujärelevalve ja kehtestamine on kavandatud 2017. aastal.

Omavalitsuste üldplaneeringud

2016. a lõpuks oli kehtiv üldplaneering olemas 18-l kohalikul omavalitsusel. Üldplaneering on kehtestamata Tootsi vallal (algatatud 16.04.2014).

Mitmed kohalikud omavalitsused on algatanud uute üldplaneeringu koostamise: Kihnu valla üldplaneering (algatatud 26.11.2004), Pärnu linna üldplaneering (algatatud 19.06.2007), Varbla valla

üldplaneering (algatatud 17.03.2010). Häädemeeste Vallavalitsus koostab Häädemeeste valla rannaalade osaüldplaneeringut (algatatud 11.12.2013). Audru Vallavalitsus koostab teemaplaneeringut „Külades ehitamine detailplaneeringu koostamise kohustusega alal“ (algatatud 9.06.2016).

Andmed kehtestatud üld- ja osaüldplaneeringute ning teemaplaneeringute kohta seisuga 31.12.2016

Omavalitsus	Planeeringu nimetus	Kehtestamise aeg
Are vald	Are valla üldplaneering	29.12.2009
Audru vald	Audru valla üldplaneering	13.05.2010
Audru vald	Audru valla üldplaneering endise Lavassaare valla osas	15.12.2011
Halinga vald	Halinga valla üldplaneering	31.10.2012
Häädemeeste vald	Häädemeeste valla üldplaneering	19.06.2013
Häädemeeste vald	Lemme telkimisala osaüldplaneering	10.03.2004
Häädemeeste vald	Krapi telkimisala osaüldplaneering	20.04.2005
Häädemeeste vald	Kabli ja Treimani supelrandade osaüldplaneering	29.06.2007
Kihnu vald	Kihnu valla üldplaneering	17.08.1995
Koonga vald	Koonga valla üldplaneering	29.06.2016
Paikuse vald	Paikuse valla üldplaneering	15.06.2009

Paikuse vald	Silla küla osaüldplaneering	17.09.2007
Paikuse vald	Teemaplaneering „Paikuse alevi üldiste ehitustingimuste määramine. Elamuehituse põhimõtted“	16.09.2013
Pärnu linn	Pärnu linna üldplaneering	20.09.2001
Pärnu linn	Pärnu linna haldusterritooriumil kaugküttepiirkondade määramise teemaplaneering	19.04.2012
Saarde vald	Saarde valla üldplaneering	30.01.2008
Sauga vald	Sauga valla üldplaneering	05.12.2016
Sauga vald	Teemaplaneering “Maagaasitorustiku paiknemine Sauga valla territooriumil”	16.11.2004
Sindi linn	Sindi linna üldplaneering	13.10.2005
Surju vald	Surju valla üldplaneering	30.01.2003
Tahkuranna vald	Tahkuranna valla üldplaneering	31.05.2012
Tori vald	Tori valla üldplaneering	29.12.2009
Tori vald	Osaüldplaneering “Maagaasitorustiku paiknemine Tori valla territooriumil”	15.12.2004
Tõstamaa vald	Tõstamaa valla üldplaneering	07.03.2008
Tõstamaa vald	Manija saare teemaplaneering	28.03.2013
Varbla vald	Varbla valla üldplaneering	11.11.1999
Varbla vald	Matsiranna puhkeala osaüldplaneering	29.04.2004
Vändra alev	Vändra alevi üldplaneering	18.06.1998
Vändra vald	Vändra valla üldplaneering endise Kaisma valla osas	03.02.2009
Vändra vald	Vändra valla üldplaneering	21.09.2010
Vändra vald	Osaüldplaneering “Maagaasitorustiku paiknemine Vändra valla territooriumil”	06.12.2004
Vändra vald	Tootsi Suursoo tuulepargi teemaplaneering	05.07.2016

Omavalitsuste detailplaneeringud

Detailplaneeringuid kehtestati maakonnas aastatel 2014–2016 kokku 146. Maakonnas enim kehtestati detailplaneeringuid Pärnu linnas ja sellega piirnevates valdades, s.o rohkem kui 80% planeeringutest. Elamualasid planeeriti eelkõige Pärnus ja linna lähivaldades. Eelistatuimad kohad elamute planeerimiseks olid kesklinna lähiala, Ranna ja Rääma piirkonnad Pärnus, Papsaare küla ja Audru alevik Audru vallas, Reiu küla Tahkuranna vallas, Tamiste küla Sauga vallas ning Paikuse alev. Kaugemal linnast planeeriti elamumaid kas mere rannikul või Pärnu jõe kaldaaladel. Puhkemajandusega seonduvaid pla-

neeringuid koostati Pärnu linnas ja Häädemeeste valla rannikupiirkonnas. Kohaliku elu-olu ja puhkemajanduse arendamiseks planeeriti väikesadamaid Varbla, Häädemeeste ja Kihnu vallas. 2014 kehtestati Pärnu kesklinna planeering, millega kavandati uusi ärihooneid ja ka uue busijaama ehitamine. 2016 kehtestati detailplaneering Läänemere kunstisadama rajamiseks Pärnu kesklinna. Maa-alasid tootmise ja äritegevuse arendamiseks planeeriti Pärnu linnas 2012 rekonstrueeritud Via Baltica lähialadele, s.o Ehitajate tee ja Loode-Pärnu piirkonda.

Andmed kehtestatud detailplaneeringute kohta on alljärgnevas tabelis

Kohalik omavalitsus	Kehtestatud detailplaneeringuid kokku *	Kehtestatud 2014.a	Kehtestatud 2015.a	Kehtestatud 2016.a
Are vald	18	0	0	0
Audru vald	173	6	6	6
Halinga vald	13	0	0	2
Häädemeeste vald	71	2	0	2
Kihnu vald	10	1	0	1
Koonga vald	0	0	0	0
Paikuse vald	178	5	1	5
Pärnu linn	547	23	17	25
Saarde vald	13	1	0	1
Sauga vald	163	7	1	1
Sindi linn	69	1	3	0
Surju vald	15	1	1	0
Tahkuranna vald	143	3	6	3
Tootsi vald	0	0	0	0
Tori vald	25	1	1	3
Tõstamaa vald	35	3	2	0
Varbla vald	36	0	1	3
Vändra vald	9	0	0	1
Vändra alev	16	0	0	0
Kokku	1534	54	39	53

Kehtestatud detailplaneeringuid kokku* on toodud andmed koos varasematel aastatel kehtestatud detailplaneeringutega

Uusi detailplaneeringuid maakonnas algatati 2014. aastal 65, 2015. aastal 52 ja 2016. aastal 21. Viimasel, 2016. aastal

algatatud detailplaneeringute väike arv on põhjustatud eelkõige 1.07.2015 kehtima hakanud uues planeerimisseaduse redaktsioonis kohalikele omavalitsusele esitatud täiendavatest nõuetest detailplaneeringute algatamisel.

Planeeringujärelevalve

Aastatel 2014–2016 teostas maavanem järelevalvet enne kehtestamist kohaliku omavalitsuse volikogu poolt Koonga ja Sauga valla üldplaneeringute ning Vändra valla üldplaneeringu Tootsi Suursoo tuulepargi teemaplaneeringu koostamise õiguspärasuse üle ja kontrollis nende vastavust kehtivatele maakonnaplaneeringutele.

Üldplaneeringuid muutvate detailpla-

neeringute koostamise üle teostas maavanem järelevalvet enne planeeringu kohaliku omavalitsuse poolt kehtestamist. Üldplaneeringute koostamise üle teostati järelevalvet järgmiselt:

* 2014. a teostati järelevalvet 24 detailplaneeringu üle, neist 12 puhul olid üles jäänud lahendamata vastuväited;

* 2015. a teostati järelevalvet 18 detail-

planeeringu üle, neist nelja puhul olid üles jäänud lahendamata vastuväited;

- 2016. a teostati järelevalvet 27 detailplaneeringu üle, neist viie puhul olid üles jäänud lahendamata vastuväited.

Planeeringujärelevalve käigus jõudsid kohalik omavalitsus ja vastuväidete esitajad lahendamata vastuväidete osas kokkuleppele või andis järelevalve teostaja oma

seisukoha kokkuleppeta jäänud vastuväidete kohta. Seega oli võimalik planeeringud kehtestada ning detailplaneeringute puhul võimalik edasi minna juba ehitusprojektide koostamisega ja ehitamisega. Perioodil 2014–2016 kehtestatud planeeringutest mitte ühtegi ei vaidlustatud kohtus.

Sündmused

2014

- * 6.–7.05 toimus Pärnumaa kohalike omavalitsuste planeerimisspetsialistide koolitus Saulepa rannamajas Audru vallas.
- * 17.–19.06 toimusid Rail Balticu maakonnplaneeringu avalikud arutelud keskkonnamõju strateegilise hindamise vahearuande ja trassikoridoride võrdlustulemuste tutvustamiseks Surju rahvamajas, Sauga avatud noortekeskuses, Pärnu maavalitsuses, Häädemeeste seltsimajas, Kaisma rahvamajas.
- * 22.–23.10 toimus Pärnumaa kohalike omavalitsuste planeerimisspetsialistide õppereis Tartu linna ja Rae valda Tartumaale.
- * 17.–18.11 toimus Pärnu Maavalitsuse ja Viljandi Maavalitsuse arengu- ja planeerimisosakonna spetsialistide planeerimisalane õppereis Ida-Virumaale.

2015

- * 13.–14.05 toimus maavalitsuste planeerijate kevadseminar Pärnus.
- * 10.06 toimus Rail Balticu maakonnplaneeringu Põhja-Pärnumaa trassikoridoride täiendav tutvustamine Suigu seltsimajas ja Kaisma rahvamajas.
- * 7.–8.09 toimus Pärnumaa kohalike omavalitsuste planeerimisspetsialistide koolitus Tahkuranna vallas Nurka talus.
- * 20.–23.10 toimusid Rail Balticu maakonnplaneeringu avalikud arutelud eskiislahenduse tutvustamiseks Häädemeeste seltsimajas, Surju rahvamajas, Sauga noortekeskuses, Paikuse vallamajas, Tootsi vallamajas, Kaisma rahvamajas.

- * 3.–4.11 toimus Pärnu linna ja lähiümbruse kohalike omavalitsuste spetsialistidele planeerimisalane õppereis Tartu linna, Tartu ja Nõo valda Tartumaale.
- * 25.11 kehtestas Pärnu maavanem teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Pärnu maakonnas“.
- * 15.–16.12 toimus Pärnu Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna spetsialistide planeerimisalane õppeseminar Saaremaale.

2016

- * 3.06 toimus Rail Balticu maakonnplaneeringu avalik arutelud Lõuna-Pärnumaa elektriühenduse eskiislahenduse tutvustamiseks Surju rahvamajas.
- * 11.–12.05 korraldas Pärnu Maavalitsuse planeeringute talitus Nõo Vallavalitsuse, Tartu Vallavalitsuse ja Ülenurme Vallavalitsuse esindustele Pärnumaaga tutvumise ringreisi.
- * 29.06 kehtestas Koonga Vallavolikogu Koonga valla üldplaneeringu.
- * 05.07 kehtestas Vändra Vallavolikogu Tootsi Suursoo ala ja tuulepargi teemaplaneeringu.

- * 15.07 kehtestas Pärnu maavanem tee-
maplaneeringu „Harku-Lihula-Sindi
330/110 kV elektriliini trassi asukoha
määramine”.
- * 20.–21.09 toimus Pärnumaa kohalike
omavalitsuste planeerimisspetsialistide
õppereis Valgamaale.
- * 6.–7.10 toimus Pärnumaa kohalike oma-
valitsuste planeerimisspetsialistide koo-
litus uues Rannastaadioni hoones.
- * 27.–28.10 toimus Pärnu Maavalitsuse
arengu- ja planeeringuosakonna spet-
sialistide planeerimisalane seminar
Tartus.
- * 9.11 võttis Pärnu maavanem vastu
Pärnu maakonnaplaneeringu „Rail Bal-
tic raudtee trassi koridori asukoha mäa-
ramine”.
- * 29.11–29.12 toimus Rail Balticu maa-
konnaplaneeringu avalik väljapanek.
- * 05.12 kehtestas Sauga Vallavolikogu
uue Sauga valla üldplaneeringu.

Raine Viitas, Tiiu Pärn
Pärnu maavalitsus

Uue maakonnaplaneeringu koostamine, arutelu töögrupis (2015). Foto Toomas Kalda

9. Omandireform

Maakatastri andmed omavalitsuste lõikes seisuga 31.12.2016

Maakond	Omavalitsus	Omavalitsuse pindala ha	Katastriüksuste arv	Katastriüksuste pindala ha	Katastrisse kantud maa %
Pärnu maakond	Are vald	15 985	1 738	15 882,4	99,4
Pärnu maakond	Audru vald	38 868	5 766	37 936,4	97,6
Pärnu maakond	Halinga vald	36 360	2 846	35 925,6	98,8
Pärnu maakond	Häädemeeste vald	39 045	3 407	38 753,0	99,3
Pärnu maakond	Kihnu vald	1 733	1 015	1 686,4	97,3
Pärnu maakond	Koonga vald	43 960	2 084	42 625,6	97,0
Pärnu maakond	Paikuse vald	17 540	2 322	17 446,3	99,5
Pärnu maakond	Pärnu linn	3 315	9 558	2 970,4	89,6
Pärnu maakond	Saarde vald	70 741	3 999	70 134,5	99,1
Pärnu maakond	Sauga vald	16 461	4 255	16 013,8	97,3
Pärnu maakond	Sindi linn	502	1 700	406,7	81,0
Pärnu maakond	Surju vald	35 739	1 459	35 624,7	99,7
Pärnu maakond	Tahkuranna vald	10 388	2 722	9 753,1	93,9
Pärnu maakond	Tootsi vald	186	96	115,2	61,9
Pärnu maakond	Tori vald	28 164	2 776	27 727,4	98,5
Pärnu maakond	Tõstamaa vald	26 072	2 616	25 461,4	97,7
Pärnu maakond	Varbla vald	31 386	2 661	30 417,2	96,9
Pärnu maakond	Vändra vald	64 182	3 977	63 757,5	99,3
Pärnu maakond	Vändra vald (alev)	326	789	292,0	89,6
KOKKU	19	480 953	55 786	472 929,4	98,3

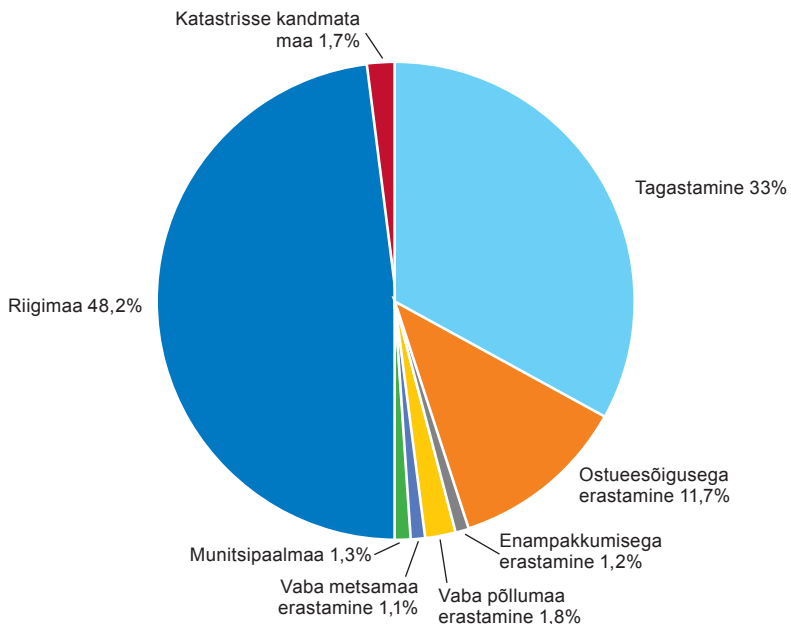
Maakatastri andmed omandamisviiside lõikes seisuga 31.12.2016

Omavalitsus	Omavalitsuse pindala ha	Katastriüksuste pindala ha	Riigi omandisse jäetud maa	Munitsipaalomandisse antud maa	Ostueesõigusega erastatav maa	Enampakkumisega erastatav maa	Vaba põllumaj. maa erast.	Vaba metsamaa erast.	Tagastatud maa	Katastrisse kandmata maa
Are vald	15 985	15 882,4	1 402,4	178,4	3 471,6	0,0	984,0	535,4	9 310,6	102,6
Audru vald	38 868	37 936,4	17 628,9	417,0	5 885,7	148,0	228,8	258,0	13 370,1	931,6
Halinga vald	36 360	35 925,6	15 128,3	184,0	4 267,3	331,0	925,0	253,5	14 836,6	434,4
Häädemeeste vald	39 045	38 753,0	23 545,7	204,0	5 878,8	173,0	0,0	145,0	8 822,8	292,0
Kihnu vald	1 733	1 686,4	245,0	27,0	166,7	0,0	0,0	0,0	1 247,7	46,6

Koonga vald	43 960	42 625,6	23 973,2	244,4	3 567,1	491,0	733,0	270,0	13 346,9	1 334,4
Paikuse vald	17 540	17 446,3	13 036,8	138,6	1 310,3	61,0	237,0	0,0	2 662,5	93,7
Pärnu linn	3 315	2 970,4	235,8	1 615,4	878,2	8,0	0,0	0,0	233,0	344,7
Saarde vald	70 741	70 134,5	39 105,7	463,6	6 530,0	1 750,0	1 513,0	1 400,0	19 372,1	606,5
Sauga vald	16 461	16 013,8	7 861,4	279,6	2 055,4	11,0	267,0	278,0	5 261,4	447,2
Sindi linn	502	406,7	35,7	139,7	110,0	3,0	0,0	0,0	118,3	95,3
Surju vald	35 739	35 624,7	25 969,7	77,4	1 777,7	397,0	193,0	459,0	6 750,8	114,4
Tahkuranna vald	10 388	9 753,1	4 002,0	468,4	1 141,0	0,0	21,0	10,0	4 110,7	634,9
Tootsi vald	186	115,2	3,0	2,7	63,0	0,0	0,0	0,0	46,5	70,9
Tori vald	28 164	27 727,4	8 888,6	144,1	4 019,6	370,0	539,0	112,0	13 654,0	436,6
Tõstamaa vald	26 072	25 461,4	11 478,5	1 237,8	3 118,5	361,0	0,0	260,0	9 005,5	610,6
Varbla vald	31 386	30 417,2	12 857,2	76,0	3 408,3	429,0	731,0	532,0	12 383,7	968,8
Vändra vald	64 182	63 757,5	26 347,5	130,4	8 338,5	1 031,0	2 250,0	960,0	24 700,1	424,5
Vändra vald (alev)	326	292,0	18,5	88,4	80,1	2,0	0,0	0,0	103,0	34,0
Kokku 19	480 953	472 929,4	231 763,8	6 117,0	56 067,9	5 566,0	8 621,8	5 472,9	159 336,3	8 023,6

Maareform seisus 31.12.2016

Rein Klaassen
Pärnu maavalitsus

10. Mittetulunduslik tegevus

Kohaliku omaalgatuse programm

Alates 1996. a on mittetulundusühingud (sh seltsingud) Kohaliku omaalgatuse programmi (KOA) abil saanud toetust kogukonna liikmete koolitamiseks, kohaliku arengu kavandamiseks, ajaloopärandi ja traditsioonide väärtustamiseks ning elukeskkonna parandamiseks.

Sellest siseriiklikust programmist on kujunenud üks regionaalarengu edukamaid programme. KOA eesmärgiks on kohalik areng ja piirkondade konkurentsi-

võime kasv läbi kogukonna kaasamise ja tugevdamise.

2014. a toetati programmist kokku 49 taotlusprojekti, kogusummas 81015 eurot, keskmine toetussumma 1653 eurot.

2015. a toetati programmist kokku 45 taotlusprojekti, kogusummas 78756 eurot, keskmine toetussumma 1750 eurot.

2016. a toetati programmist kokku 45 taotlusprojekti, kogusummas 75868 eurot, keskmine toetussumma 1686 eurot.

Toetust saanud projektid 2014. a

Taotleja nimi	Projekti nimetus	Toetuse summa
MEEDE 1 "KOGUKONNA ARENG"		
MTÜ Arenduskeskus PRO MAGISTER	Tänavakunstifestival Sõnum seinal parema linnaruumi ja kogukonna teenistuses	1 961,00
MTÜ Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi	Pärnumaa Rahvasporditurg - sobiv liikumisharrastus igale inimesele	1 750,00
MTÜ Pärnumaa Kodukant	15 aastat külaliikumist Pärnumaal	2 000,00
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus	Tunne kodukanti - Paikuse valla võlud ja valud kogukonna silme läbi	1 256,00
MTÜ Murru Küla Selts	Kogukonna kool II	1 828,00
MTÜ Tõstamaa Kodukant	Tõstamaa piirkonna pärand nahatöös	1 569,00
MTÜ Elbu Küla Selts	Kolm pereüritust ühe suvega ja elujõudu tuleb	926,19
MTÜ Soometsa Külaselts	Avatud Külavärvad Soometsas	1 167,00
MTÜ Kunsti- ja kultuuriselts Hohлома	Soomra- atraktiivne piirkond läbi rahvuskultuuri	2 000,00
MTÜ Uduvere Selts	Maalapse tegemised 2014 suvel	1 551,65
MTÜ Tahkuranna Naisselts	Kooskõla Loodusega, Lainetega, Iseendaga	1 400,00
MTÜ Eassalu Neitsi Külaselts	Võilillefestival 2014 - Võilill pärimusmeditsiinis	1 800,00
MTÜ Randivälja külaselts	Randivälja lood II	2 000,00
MTÜ Suupilliklubi Piccolo	Uus ja vana koos	1 600,00
MTÜ Aruvälja Suurküla Selts	Ka ääremaal on huvitav ajalugu, mis väärib uurimist ja talletamist	1 468,50
MTÜ Väandra Aiandusselts	Seenenäitus	339,10

MTÜ Kastan Taskus	Üheõhtukohvikud Augustiunetusel	1 933,00
MTÜ Galerii ja tegevuskeskus Central	Kogukondlik tervisespordiürituste sari Hyppa!	2 000,00
MTÜ Tori Spordiklubi	Tervisespordisari Terve Tori 2014	1 800,00
MTÜ Pärnumaa Kodukant	Üheskoos Pärnumaa Külade heaks	2 000,00
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus	Ühistegevustega elujõulisemaks	1 511,40
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Väikeste sammudega suurte eesmärkide poole	1 186,00
MTÜ Surju-Ilvese Küla Selts	Küla areng läbi kogukonna eesmärgilise tegevuse	1 040,00
MTÜ Lindi Külaselts	Õppides saab targaks	1 641,00
MTÜ Soometsa Külaselts	Häädemeeste külad kõnelevad	1 663,00
MTÜ Eassalu Neitsi Külaselts	Päikeseenergia-Päikeselill Võilill	1 470,00
MTÜ Tahkuranna Naisselts	Sukeldudes aktiivselt talve	1 184,00
MTÜ Marina Külakoda	14-s Saarde Kaitsepäev	1 470,00
MEEDE 2“ELUKESKKONNA JA KOGUKONNATEENUSTE ARENDAMNE“		
MTÜ Soometsa Külaselts	Külamaja kogukonna jaoks II	1 139,00
MTÜ Hoolivad Südamed	MTÜ Hoolivad Südamed-Are naiste tegevustoa sisustamine	1 821,84
MTÜ Eesti Turbamuseum	Kohaliku kogukonna süstematiseeritud ja korrastatud ajaloo-ja kultuurimälu säilitamine ja teadlikkuse tõstmine	2 000,00
MTÜ Jahiselts Massiaru	Seltsimaja kogukonnale	2 000,00
MTÜ Kultuuriselts Kerkau	Kontoripesa	2 000,00
MTÜ Nobedad Näpud	Kogukonna saviahi	2 000,00
MTÜ Rääma Noorte Ühing Noorus	Näitlejad rambivalgusse	2 000,00
MTÜ Tõhela Külaselts	Ühistegevused Päevakeskuse köögis	1 179,00
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Vaheka seltsimaja atraktiivsemaks	630,00
MTÜ Surju-Ilvese Külaselts	Skatepargi sõidupinna remontimine	1 600,00
MTÜ Rääma Noorte Ühing Noorus	Vaata kööki	1 991,51
MTÜ Murru Küla Selts	Loovuskeskuse arendamine	1 953,00
MTÜ Soometsa Külaselts	Abihoone Soometsa Külamajale	2 000,00
MTÜ Jahiselts Massiaru	Köök on maja süda	1 653,00
MTÜ Uduvere Selts	Õuetegevused seltsile mugavaks	2 000,00
MTÜ Lindi Külaselts	Lindi Rahvamaja valgustuse süsteem	1 999,00
MTÜ Uhlaperre Selts	Soojus Uhlaperre	1 877,80
MTÜ Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum-külakeskus	1 656,50
MTÜ Vändra Naisselts	Vändra Naisseltsi hoone katuse remont	2 000,00
MTÜ Kultuuriselts Kerkau	Kogukonna köök	2 000,00
MTÜ EELK Pärnu Diakooniakeskus	Talvele vastu	2 000,00

10. MITTETULUNDUSLIK TE

Toetust saanud projektid 2015. a

Taotleja nimi	Projekti nimetus	Toetuse summa
MEEDE 1 "KOGUKONNA ARENG"		
MTÜ Treimani Külaselts	Treimani muusikanädal "Suvesüda ranna-külas"	1 975,00
MTÜ Pärnumaa Kodukant	Tugev kogukond, tugev küla	2 000,00
MTÜ Külaselts Iiris	Saarde Seenefestival 2015	1 625,40
MTÜ Soometsa Külaselts	Soometsa inimesed ajas - 145 aastat oma küla lugu	1 795,60
MTÜ Kastan Taskus	Augustiunetuse tänavatoidu programm	1 977,60
MTÜ Lähkma-Saunametsa Külaselts	Meie õppiv kogukond	840,00
MTÜ Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi	Pärnumaa Rahvasporditurg - iga inimene liikuma	2 000,00
MTÜ Arenduskeskus PRO MAGISTER	Laste kultuurifestival Lapsepõlvemaagia läbiviimine toetudes kogukonna pärimuskultuurile ja tavadele	1 929,00
MTÜ Randivälja Külaselts	Tori kihelkonna ja Randivälja küla 500 aastane aja lugu läbi pildiloo	2 000,00
MTÜ Are Sõbrad	Are valla külade tegevuslaad	1 794,75
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus	Hip-Hop "Roll-up" - Paikuse kogukonnad nähtavamaks	1 729,98
MTÜ Uduvere Selts	Suvised tegevused maalapsele 2015	1 851,52
MTÜ Kunsti- ja kultuuriselts Hohloma	Peretraditsioonide säilitamine kaasaegses Eestis	2 000,00
MTÜ Eesti Huvialaagentuur	Suvetegevuste mess	2 000,00
MTÜ Paadrema Külaselts	Suurrätt - elustame kohalikku pärandit	1 186,00
MTÜ KüsiMine	Äratame koha ellu ehk Jaanituli Kaelase mõisapargis ja Libatse Sõstarde 5 sünnipäevapidu	1 818,22
MTÜ Suupilliklubi Piccolo	Traditsioonid arengu teenistuses	2 000,00
MTÜ Pärnumaa Kodukant	Pärnumaa külade turvalisus on meie endi kättes	1 992,10
MTÜ Marina Külakoda	15-s Saarde Kaitsepäev	1 565,00
MTÜ Pärnu Merenduskeskus	Pärnu Merenduskeskuse käivitamine ühepuulootsikute ehitamise programmiga	1 850,00
MTÜ Tõstamaa Kodukant	Sotsiaalne teavituskampaania "Inimene on Inimene"	1 789,80
MTÜ Tori Spordiklubi	Perespordipäev Talvetrall	1 882,00
MTÜ Edela Eesti Arenduskeskus)	Etiketi väärt teadmised Paikuse kogukonnale	1 334,64
MTÜ Kolm Küla	Ohutult ja turvaliselt koos pärnade all	1 541,90
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Uued teadmised ja traditsioonide säilitamine	770,00
MTÜ Pärnu Nukuteater	Nukuetendus Pärnumaa folkloorist	1 849,42

MEEDE 2 „ELUKESKKONNA JA KOGUKONNATEENUSTE ARENDAMNE“		
MTÜ Rääma Noorte Ühing Noorus	Rattasõit on ajavõit	2 000,00
MTÜ Lavassaare Külaselts	Lavassaare muuseum-külakeskus II etapp	1 741,29
MTÜ Soometsa Külaselts	Meie oma köök	1 793,00
MTÜ Lemmetsa Külaselts	Lemmetsa kogukonna köök	1 503,50
MTÜ Elbu Küla Selts	Põlveotsast laua peale - uued lauad ja pingid	1 638,41
MTÜ Lindi Külaselts	Kamina soojus Lindi käsitööaita	1 649,80
MTÜ Muster Neidis	Õmblusringi masinad ning tekstiiltrüki töövahendid	1 700,00
MTÜ Kärsu Arendus	Kogukond saab väljal kokku	1 710,00
MTÜ Pärnumaa Lastekaitse Ühing	Kanuud elamuspedagoogika läbiviimiseks	2 000,00
MTÜ Väandra Naisselts	Seltsimaja vundamendi parandustööd	1 816,00
MTÜ Pärnu-Jaagupi Laua-tenniseklubi	Lauatennis liidab	2 000,00
MTÜ Audru Uisumeistrid	Pallikahut Tutor 3 soetamine	2 000,00
MTÜ Lähkma-Saunametsa Külaselts	Külamaja kogukonnale aastaringset kasutusse	1 770,00
MTÜ Lõpe Noored	Kogukonna ühistegevuste ruumid	2 000,00
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Rohkem võimalusi	1 973,00
MTÜ Lavassaare Külaselts	Murutraktor ja rohuõikur Lavassaare külaseltsile	2 000,00
MTÜ Lemmetsa Külaselts	Lemmetsa kogukonna köök II etapp	2 000,00
MTÜ Oidrema Külaselts	Oidrema küla süda-laululava	2 000,00
MTÜ Väandra Naisselts	Tegevustoa akna vahetus	363,88

Toetust saanud projektid 2016. a

Taotleja nimi	Projekti nimetus	Toetuse summa
MEEDE 1 “KOGUKONNA ARENG”		
MTÜ Pärnumaa Kodukant	Mõjus külaliikumine Pärnumaal	1 931,54
MTÜ Lodja Postijaama Arendamise Selts	Lodja küla arengukava koostamine, teemasündmuse läbiviimine Lodja küla, Saarde vald, Pärnumaa	1 070,00
MTÜ Kastan Taskus	Kohaliku toidu avatud töötuba Augusti- unetusel	1 727,60
MTÜ Spordiklubi Pärnu Kahe Silla Klubi	Pärnumaa Rahvasporditurg - igaüks liigub!	2 000,00
MTÜ Pihlakse	Külakogukonnafestival Meie Küla Pidul	1 972,00
MTÜ Treimani Külaselts	Treimani muusikanädal “Suvesüda Ranna-külas 16”	1 952,00
MTÜ Murru Küla Selts	Ettevõtlik kogukond	1 222,96
MTÜ Külaselts Iiris	Saarde Seenefestival 2016	362,03
MTÜ Pootsi Külaselts	Pootsi kogukond ühiselt tegutsema	1 200,00
MTÜ Kabli Külaselts	VIII Kabli kodukandipäev “155 aastat purjelaevandusest Kablis”	946,00

MTÜ Mihkli Kihelkonna Kultuuriselts	Mihkli laad 28	1 878,20
MTÜ Oidrema Külaselts	Oidrema V külapäev	1 442,00
MTÜ Suupilliklubi Piccolo	Koos oleme tegusamad ja tugevamad	2 000,00
MTÜ Halinga Rahvaspordi Selts	XIII Pärnu-Jaagupi Poolmaratoni teatejooks. Lastejooksud. Tervisekõnd	723,70
MTÜ Tori Spordiklubi	Tervisespordisari TERVE TORI 2016	2 000,00
MTÜ Väandra Aiandusselts	Seenenäitus ja seenetoitude degusteerimine	405,00
MTÜ Paikuse ANK Panoke	Mis tekitab kogukonna tunde?	1 621,26
Pärnumaa Kodukant MTÜ	Elujõuline Pärnumaa küla	1 995,98
Are Sõbrad MTÜ	Laulu ja tantsuga läbi eesti filmimuusika	2 000,00
Treimani Külaselts MTÜ	Raamat "Treimani 2017"	809,92
Uduvere Selts MTÜ	Maalapse tegemised 2017	1 999,79
Lindi Külaselts MTÜ	Kogumik (raamat) Lindi kogukonna kroonika (tööpealkiri)	2 000,00
Kabli Külaselts MTÜ	Õpilastööde kogumiku "Meri on meie pärand ja ajalugu" väljaandmine	1 743,12
MEEDE 2"ELUKESKKONNA JA KOGUKONNATEENUSTE ARENDAMNE"		
MTÜ Rääma Noorte Ühing Noorus	Istu ja naudi!	2 000,00
MTÜ Hoolivad Südamed	Soojapidavad aknad Are naiste tegevustuppa	1 999,20
MTÜ Pärnu Lahe Merepääste Selts	Turvaliselt näoga mere poole - veeohutus-alase ennetustöö tagamine kogukonnas	1 022,20
MTÜ Lemmetsa Külaselts	Noortetoad soojaks	1 798,00
MTÜ Saarde Käsitöö	Saarde kultuuripärandi säilitamine läbi õpitingimuste parandamise Käsitöökeskuses	1 730,00
EELK Pärnu Diakooniakeskus MTÜ	Tehnika	1 936,32
MTÜ Järvemaastik	Kaisma Suurjärve puhkeala matkaraja rekonstrueerimistööde teostamiseks vajaliku ujuvparve hankimine	2 000,00
MTÜ Vahenurme Selts Vaheka	Kvaliteetsed ja turvalised kogukonna teenused Vaheka seltsilt!	1 631,00
MTÜ Pärnu Vabakooli Selts	Loovuskeskuse tegevuse mitmekesistamine keraamikaahju abil	2 000,00
MTÜ Surju Valla Spordiklubi	Jõusaali seadmete uuendamine	2 000,00
MTÜ Lavassaare Külaselts	Projektor ja loengutahvel koos tarvikutega ning magnetofon Lavassaare Külaseltsile	1 948,88
Pärnu Aianduse ja Mesinduse Selts MTÜ	Valgus seltsimaja saali	1 982,40
Lähkma-Saunametsa Külaselts MTÜ	Vesi puurkaevust külamajja	1 887,00
Surju-Ilvese Küla Selts MTÜ	Välijõuseadmete soetamine puhkekoht-mänguväljakule	2 000,00
Lavassaare Külaselts MTÜ	Lavassaare muuseum-külamaja III etapp	1 923,05
Lemmetsa Külaselts MTÜ	Ise õmblen	1 800,00
Maarjakodu MTÜ	Soe elutuba Maarjakodu noortele	1 490,00

Vahenurme Selts Vaheka MTÜ	Soojustame Vaheka seltsimaja	1 980,00
Rääma Noorte Ühing MTÜ	Suvelmelu Räämale	2 000,00
Kultuuriselts Kerkau MTÜ	Muuseumtuba	2 000,00
EELK Pärnu Diakooniakeskus MTÜ	Külmiku soetus	2 000,00
Uhlapere Selts MTÜ	Helitehnika Uhlaperre	1 736,97

Riina Redlich
Pärnu maavalitsus

MTÜ-d Pärnumaal

Pärnumaal on MTÜ-de arv pidevalt kasvanud, 2016. a 31.12. seisuga on neid registreeritud 1900 (sh korteri- ja garaažiühistud, kogudused ja maaparandusühistud). Vahemikus 2014–2016 registreeriti Pärnumaal 260 uut MTÜ-d. Uute MTÜ-de teke näitab, et mittetulundustegevus on hoogu juurde saamas, Pärnumaa elanikud on aktiivsed ning on valmis panustama oma aega ja oskusi kodanikuühiskonna arengusse. Kodanikuühiskonna kaudu viivad inimesed ellu oma soove, huvisid ja väärtusi, mis on seotud ühiskonna paremaks muutmisega selle eest ise otsest rahalist kasu saamata. Võimekaid ja omas valdkonnas väga tugevaid MTÜ-sid on Pärnumaal mitmeid.

Heade näidetena saab välja tuua järgmised:

MTÜ Selts Raeküla kui väga tugev asumiselts ja kogukonna(kultuuri)keskus. Selts tegutseb 2001. aastast ja seltsi esmaseks ja läbi aastate mahukaimaks tegevusvaldkonnaks on olnud avatud kultuuritöö. Seetõttu tunni keskust kuni 2014. a rohkem kui kultuurikeskust. Pöördeliseks osutus just 2014. a kui juhatuse laiendatud koosseis vaagis põhjalikult seltsi arengute üle. Just nende arutelude ja analüüside tulemusel otsustati, et Raeküla Vanakooli Keskus käsitletakse tulevikus kui kogukonnakeskust. Selts tegutseb Raeküla vanas koolihoones, mille ruumilahendustesse ja tehnilistesse vahenditesse iga-aasta investeeritakse (sh koostöös

partnerorganisatsioonidega) ning sihtgruppidele pakutavaid teenuseid pidevalt mitmekesistatakse ja kaasaajastatakse. Selts on kujunenud linnaosa heaolu eest seisvaks partnerorganisatsiooniks kohalike omavalitsusele, kusjuures huvikaitse on tagatud valdkondlike tegevustoetuste lepingutega, milles kajastatud vastastikused õigused, kohustused ja vastus. Selts pakub iseseisvalt ja koostöös partnerorganisatsioonidega (väiksed MTÜd, kohalik kool ja lasteaed) arendavaid tegevusi erinevas vanuses ja huvidega sihtgruppidele.

MTÜ Pesapuu kui tugev sotsiaalvaldkonnas tegutseja, sotsiaalne ettevõtte, mis tegutseb aastast 2011. MTÜ Pesapuu toetab raskustesse sattunud inimesi nende toimetuleku taastamisel pakkudes neile psühholoogilist nõustamist, võlanõustamist ja tugiisikuteenust. Tegeletakse pikaajaliste töötutega, keda koostöös Töötukassa ja Sotsiaalkindlustusametiga aidatakse taas tööturule siseneda. Perioodil 2014–2016 on MTÜ Pesapuu abil tööturule tagasi läinud 78 inimest. Tehes oma tööd südamega ja mõeldes eelkõige klientidele ja nende vajadusele toetatud e „kasvulava“ töökohtade järgi, arendasid nad välja Kriidiku nuku ning sinna juurde arendavate mänguasjade süsteemi, mille tootmiseks vajalikke võtteid on võimalik kiiresti omandada ning need on mtü klientidele jõukohased. MTÜ Pesapuu teeb eriliseks soov kujuneda tööpakkujaks pikaajalistele töötutele ja erivajadustega inimestele, kes

toodaksid Kriidiku mänguasu ning samal ajal kasvab nende enesekindlus, soov ja võimekus ennast rohkem tööalasel teostada. Seejärel on nad julgemalt valmis tavatööturule sisenema. Kriidikuga osaleti ka äriideede konkursil Ajujaht 2016, pääsedes 30 parema hulka.

MTÜ Pärnu Naiste Tugikeskus kui arvamusiidrid lähisuhtevägivalla teemal. Ise kirjutavad nad enda kohta järgmist: „Meie huvikaitse sihtrühmaks on lähisuhtevägivalla ohvrid naised ja seda tööd oleme teinud aastast 2009. Eesmärgi saavutamisele aitab hetkel kaasa ühiskonna ja laiemal avalikkuse huvi lähisuhtevägivalla teema vastu. Oleme osalenud avalikel aruteludel, käinud esinemas Riigikogus ja teles 5 korral, ise kirjutanud teemakohaseid artikleid ja ka meie tegevustest kirjutatakse asjakohaseid arvamusi lugusid, kokku 23 korral. Hoiaime pidevalt fookuses ohvri vajadusi. Selleks viime spetsialistidega läbi temaatilisi ümarlaudu ja seminare. Meile ei ole võõras teha ettepanekuid seadustesse muudatuste tegemiseks. Kui enam kuidagi teisiti ei saa, siis huvikaitse eesmärgil kasutame kunsti abi

oma sõnumi edastamiseks. Selleks tööme 2016. aasta oktoobris NO99 lavale 10 lähisuhtevägivalla ohvrit ning saali ministreid, avaliku elu tegelasi, Riigikogu liikmeid ja meedia.“

Pärnumaa suurimad ja traditsioonilised spordisündmused (nt suvised jooksu- ja rattasõidu sarjad, sporditurg jne) on korraldatud võimekate mtü-de poolt (nt Spordiklubi Pärnu 2 Silla Klubi ja A2K Spordiklubi), mis on loodud spordientusiastide poolt vabatahtlikkuse alusel, kelle südamasjaks on sportlike eluviiside propageerimine. Spordiklubid kaasavad oma tegevuste eluviiside ka neid vabatahtlikke, kes pole klubi liikmed. Vabatahtlike kaasamine mtü sündmuste korraldamisse pakub positiivset emotsiooni, vaheldust igapäevasele rutiinile, võimalust ennast arendada ning oma maailmapilti avardada.

Kokkuvõttes võib öelda, et Pärnumaal tehakse kodanikualgatuse korras suurepäraselt tööd. Siin tehakse vabaühendustes tööd südamega ja suure innuga.

Daisi Sprenk
Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu

Leader tegevusgrupp MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu (PLPK) tegutseb 2003. aastast. 2016. a lõpuks oli PLPK-l 91 liiget, sh. 9 omavalitsust: Audru, Tõstamaa, Varbla, Koonga, Tahkuranna, Häädemeeste, Kihnu, Sauga ja Saarde.

PLPK juhatus on 19 liikmeline: Rein Talisoo (juhatuse esimees), Maris Moorits, Toomas Abel, Tiia Lorents, Nele Tamm, Riho Erismaa, Ave Grenberg, Priit Ruut, Ingvar Saare, Marju Vesik, Toomas Rõhu, Evelin Seppor, Tiiu Sommer, Argo Mengel, Margit Merila, Sivar Tõnisson, Arne Taggo, Väino Lill, Avo Tursk.

PLPK büroo: tegevjuht Mercedes Meri-

maa, meetmespetsialist-juhiabi Koidu Kuura, meetmespetsialist-kodulehaldur Eveli Loorents, raamatupidaja-meetmespetsialist Margit Merila.

2016. a Maaeluministeeriumi kinnitatud PLPK strateegia rakendamiseks eraldati MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogule aastateks 2014–2020 kohaliku tegevusgrupi toetust 4 256 929,93 eurot, millest administreerimiseks kasutatakse 20,00% ja projektitoetusteks jagatakse 80,00%.

Rahastusperioodil 2014–2020 kinnitas Pärnu Lahe Partnerluskogu 2014 I ja II projektitaotlusvooruga kokku 14 projektitaotlust.

2014. a I ja II taotlusvoorus kinnitatud projektitaotlused

PLPK Meede	Esitatud projektitaotlusi	Esitatud projektitaotluste toetuse summa	Kinnitatud projektitaotlusi	Kinnitatud projektitaotluste toetuse summa
Meede 1 "Koostöö, koolitus ja teavitustegevus"	14	54 042,18	14	54 042,18

Rahastusperioodil 2014–2020 kinnitas Pärnu Lahe Partnerluskogu 2016. a I ja II projektitaotlusvooruga kokku 37 projektitaotlust.

2016. a I ja II taotlusvoorus kinnitatud projektitaotlused

PLPK Meede	Esitatud projektitaotlusi	Esitatud projektitaotluste toetuse summa	Kinnitatud projektitaotlusi	Kinnitatud projektitaotluste toetuse summa
Meede 1 Ettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine	66	1 875 064,32	17	497 965,18
Meede 2 Aktiivne kogukond	33	858 529,64	11	296 843,65
Meede 3 Romantilise Rannatee ühistegevus ja turundus	6	153 124,48	6	153 124,48
Meede 4 Regionaalse ja piiriülese koostöö edendamine	3	102 424,00	3	102 424,00
Kokku 2016	108	2 989 142,44	37	1 050 357,31

PLPK ja Mulgimaa Arenduskoja esindused LINC konverentsil 2016

NOORTE KOOSTÖÖPROJEKT

Rahvusvaheline noorte projekt Young entrepreneurship – reutilization

Partnerid: Pärnu Lahe Partnerluskogu ja Tartumaa Arendusselts ning LAG Šumpersky Venkov Tšehhist. 2015–2016 toimusid ettevalmistavad tegevused.

PLPK kolm siseriiklikku KOOSTÖÖ-PROJEKTI:

Projekt Mulgi Märgi tunnustussüsteemi ja tegevusgruppide koostöö arendamine

Partnerid: MTÜ Mulgimaa Arenduskoda ja MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu.

Projekt Ühisturundus- ja tootearendusprojekt

Partnerid: MTÜ Rohelise Jõemaa Koostöökogu, MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu, MTÜ Mulgimaa Arenduskoda ja SA Pärnumaa Turism.

Projekt Kohalik toit kättesaadavaks

Partnerid: MTÜ Pärnu Lahe Partnerluskogu, MTÜ Kodukant Läänemaa ja MTÜ Hiidlaste Koostöökogu.

Mercedes Merimaa
Pärnu Lahe Partnerluskogu

MTÜ Külaselts liris projekt Saarde seenefestivali korraldamine, Tihemetsa seeneretk

Rohelise Jõemaa Koostöökogu

Roheline Jõemaa on iidse kultuuriloo, roheline elukeskkonna ja jätkusuutliku kogukonnaga säästvalt majandav piirkond. Roheline Jõemaa ja selle südames paiknev Soomaa on populaarne loodusturismi sihtkoht.

Leader tegevusgrupp Rohelise Jõemaa Koostöökogu tegutseb alates 2006. aastast. Tegevuspiirkonnaks on Kõpu, Suure-Jaani, Väandra, Tori, Halinga, Are, Surju, Paikuse, Tootsi ja Järvakandi valla, Väandra alevi ning alates 2017. a aprillist ka Sindi linnaga piirnevad alad. Toetust saavad taotleda tegevusgrupi piirkonnas tegutsevad ettevõtted, organisatsioonid ja kohalikud omavalitsused.

Seisuga 30.04.2017 on ühingul liikmeid 95: nendest 12 kohaliku omavalitsust, 45 ettevõtet (sh FIE-d) ja 38 mittetulundusühingut.

Perioodil 2014–2020 on tegevuspiirkonnal kasutada 4 426 302,96 eurot,

millest 80% on määratud meetmete rakendamiseks ja 20% ühingu administreerimiskuludeks. Tegevuse aluseks on Rohelise Jõemaa piirkonna strateegia aastateks 2015–2023.

Taotlusi saab esitada järgmistesse meetmetesse:

MEEDE 1 – Ettevõtluse mitmekesistamine, konkurentsivõime tõstmine tootmises ja teeninduses, *nutikad asjad*

MEEDE 2 – Ettevõtluse mitmekesistamine ja konkurentsivõime tõstmine taristu parendamise kaudu, *kivi seinä*,

MEEDE 3 – Kultuuripärandi säilitamine, *piirkonna eripära*,

Alameede 3.1 – Piirkonna eripärale tuginevad investeringud

Alameede 3.2 – Piirkonna eripära rõhutatavad *tunnusüritused*

MEEDE 4 – Jätkusuutlik kogukond ja külakeskused

2 kohviringi lõkkekohvik Tipu Looduskoolis märts 2016

Alameede 4.1 – Kogukonna meede, *jät-kusuutlik kogukond*

Alameede 4.2 – Külakeskuste meede, *kogukonna teenused ja taristu*

MEEDE 5 – Piirkonna arendamine, sh koostööprojektid, Jõemaa meede

Taotlusvoorude ja lõpetatud projektide info on kättesaadav ühingu kodulehel www.joemaa.ee. 2016. aastal toimunud taotlus-voorus toetati kokku 20 projekti summas üle 959 000 euro (vt lisatud tabel). Rahastatud projektide seas on viis ühisprojekti ning kaks tegevusgrupi koostööprojekti. Rahvusvahelist koostööprojekti „Kestlik ettevõtluse maal“ viiakse ellu aastatel 2016-2019 koos partneritega Eestist – MTÜ Arenduskoda ja Ida-Harju Koostöökoda, Soomest – Sepra, Pirkan Helmi ja Linna-seutu ning Lätist – Lielupe ja Liepaja Leader-grupid. Projekti eesmärgiks on kaasa aidata jätkusuutlikule mikro- ja väikeette-

võtlusele maal. Siseriiklikus koostööprojekti „Ühisturundus ja tootereendus“ on Rohelise Jõemaa Koostöökogu juhtpartner ning kaasatol on Pärnu Lahe Partnerluskogu ja Mulgimaa Arenduskoda. Projekti koordinaatoriks on SA Pärnumaa Turism. 2016. a novembris allkirjastati Sloveenias koostööleping säästva turismi valdkonnas rahvusvahelise koostööprojekti elluviimiseks 9 Leader-tegevusgrupiga Eestist, Lätist, Portugalist ja Sloveeniast rahvusparkide või kaitsealadega piirkondadest.

2015.–2016. aastal jätkas tegevusgrupp oma piirkonna tutvustamist – välja anti „Soomaa. Jõemaa“ kataloog ja turismikaart nii eesti kui ka inglise keeles, korraldati kolmel korral üritust „Kaks kohviringi ümber Soomaa“, osaleti TourEstil, toimusid inspiratsioonipäevad ettevõtjaille ning Rohelise Jõemaa spordimängud.

TourEst 2016

*Inspiratsioonipäevadel Matogardis külas***Rohelise Jõemaa Koostöökogu toetatud projektid 2016**

Taotleja	Meede	Projekti nimi	Tegevused	Abikõlblik maksumus	Toetuse summa
1. Paikuse Valla-valitsus	4.1	Discgolf-sportlik liikumismäng vabas õhus igale vanusele tervistava ja positiivsete emotsioonide tekitaja	9 korviga discgolfi mänguväljaku rajamine, objekti tähistamiseks sildi valmistamine	5 596,48	5 036,83
2. EELK Kõpu Peetri kogudus	4.1	Rõdusaali ja IT-vahendid kogukonnatöö heaks	Kõpu kiriku rõdusaali sisustusvahendite ning IT vahendite kogukonnatöö arendamiseks ostmine, vabatahtlik tasustamata töö - abikõlblik osa	4 969,81	4 472,83
3. Vanatehnika klubi Mobiil	4.1	Vahendite soetamine vanatehnika masinapäevade korraldamiseks	Helitehnika, telgi ja haagise ostmine	4 707,69	4 236,92

4. C.R Jakobsoni talumuuseum	4.1	C.R Jakobsoni Talumuuseumisse välipinkide, -laudade ja telkide soetamine	C.R. Jakobsoni Talumuuseumisse välipinkide-, laudade ja telkide ostmine	6 650,82	5 985,74
5. Suure-Jaani vallavalitsus	4.1	Rahvusvaheliste seikluslaagrite ja perepäevade korraldamine	Tegevused tegevuskava alusel (kahe rahvusvahelise noorte seikluslaagri ja kahe perepäeva korraldamine)	6 670,00	6 000,00
6. Tori Vallavalitsus	4.1	Tori õpilasmalev 2016-2018	Tori õpilasmaleva 2016-2018 läbiviimine	6 250,23	5 625,23
7. Järvemaastik MTÜ	4.1	"Võsateater ja Järvekonsert" loovad sumeda suve	"Võsateater ja järvekonsert" tegevused tegevuskava alusel, vabatahtlik tasustamata töö	6 394,99	5 778,00
8. Minu Sõber MTÜ	4.1	Teadev ja oskav noor koeraomanik	4-päevane teoreetiline koolitus ning sellele järgnev 2-päevane praktiline töö teoreetiliste teadmiste kinnitamiseks, seminariruumi rent, Agilityspordi varustuse soetamine	6 650,00	5 985,00
9. Lehola 2005 MTÜ	4.1	Lehola-Lembitu mängude korraldamine	Lehola-Lembitu mängude korraldamine	6 518,59	5 866,73
10. Rahv. A Kapp'1 ühing	4.1	Lavapoodiumi komplekti soetamine esinemislava komplekteerimiseks	Lavapoodiumi komplekti ostmine	8 161,73	6 000,00
11. Jalgrattaklubi VIKO	4.1	Viko jalgrattaklubi võistlusratta ostmine ning elektroonilise ajavõtu ja fotofiniši teenuse kasutamine Vändra Rattarallil	eraldistardiratas 16 PLASMA 20 52/2	3 173,00	2 855,70
12. Terviseklubi MISPO	4.1	Spordiürituste korraldamise inventari soetamine	välitelkide ja haagisel sauna ostmine	6 722,40	6 000,00
13. Jaanihanse OÜ	2	Jaanihanse siidrivabriku arendamine ja avamine turismile	Ehitise rekonstrueerimine tootmishooneks, ehituse omanikujärelevalve teostamine, villimisvaadi ja kääritusvaatide ostmine, taastatud villimisliini ostmine, ehitise rekonstrueerimine esitlusruumiks	325032,25	124991,68

14. Männituka Farm OÜ	2	Männituka meierei rajamine	Männituka meierei ehitamine, omaniku-järelevalve teostamine, kodulehekülje loomine, meierei mööbli ja korduvkasutatava taara ostmine, külmik-merekonteineri ostmine, Männituka meierei seadmete ostmine	455497,89	200000
15. Pärnu-Jaagupi tuletõrjeselts	4.2	Pärnu-Jaagupi kultuuri- ja spordipark	Pärnu-Jaagupi Kultuuri- ja Spordipargi spordiraja ehitamine, Pärnu-Jaagupi Kultuuri- ja Spordipargi projekteerimine, Pärnu-Jaagupi Kultuuri- ja Spordipargi hooldustehnika soetamine	186800,59	69048,42
16. Viira Arendusselts	4.2	Jõesuu külamaja rajamine	Külamaja	238005,97	142803,57
17. Karjamõisa OÜ	2	Tootmishoone juurdeehitus	Tootmisehoone juurdeehitus, projekteerimine ja omaniku-järelevalve	165573,54	82786,71
18. Jalgpalliklubi Väandra Vaprus	4.2	Väandra kunstmuru väljak	Kunstmuru väljaku rajamine	534492,49	200000
19. Rohelise Jõemaa Koostöökogu	5	Kestlik ettevõtlus maal	Tegevused tegevuskava alusel, projekti juhi töötasu ja kaudne kulu	40000	36000
20. Rohelise Jõemaa Koostöökogu	5	Piirkonna ühistrundus ja tootearendus	Tegevused tegevuskava alusel, projekti juhi töötasu ja kaudne kulu	44444	40000
				2 062 312,47	959 473,36

Aino Viinapuu
Rohelise Jõemaa Koostöökogu

11. Haridus

Pärnumaa haridusasutuste võrk

Haridusasutuste arv

Kooli tüüp	2014/2015. õa			2015/2016. õa		
	Maa- piirkond	Pärnu linn	Maa- kond	Maa- piirkond	Pärnu linn	Maa- kond
Koolieelsed lasteasutused	31	15	46	29	16	45
Algkoolid	10	1	11	6	1	7
Põhikoolid	17	7	24	16	9	25
Keskoolid/gümnaasiumid	6	6	12	6	4	10
Kutseõppeasutused	1	2	3	1	2	3
Kõrgkoolid		1	1		1	1
Huvikoolid	12	32	44	12	35	47
Kokku	77	64	141	70	68	138

Õppurite arv haridusasutustes

Kooli tüüp	2014/2015. õa			2015/2016. õa		
	Maa- piirkond	Pärnu linn	Maa- kond	Maa- piirkond	Pärnu linn	Maa- kond
Koolieelsed lasteasutused	2086	2251	4337	2062	2209	4271
Üldhariduskoolid	3437	5765	9202	3454	5860	9314
Kutseõppeasutused	374	1429	1803	334	1403	1737
Kõrgkoolid		746	746		658	658
Huvikoolid	858	5817	6675	937	7337	8274
Kokku	6755	16008	22763	6787	17467	24254

Alusharidus

Koolieelsed lasteasutused

Omaavalitsus / Lasteasutus	Juhataja	2014/2015. õa			2015/2016. õa		
		Lapsi	Rühmi	Õpeta- jaid	Lapsi	Rühmi	Õpeta- jaid
Are	1	67	4	10	68	4	9
Suigu Lasteaed-alkool/ Are Kool	Anneli Uibu	67	4	10	68	4	9
Audru	5/3	310	18	36	304	18	36
Aruvälja Lasteaed-alkool	Aili Elend	23	2	3			
Audru Lasteaed	Jekaterina Kuru	188	9	21	176	9	21

Jõõpre Kool	Mati Sutt	38	2	5	93	6	11
Lindi Lasteaed-alkool	Ulla Orgusaar	37	3	4	35	3	4
Lavassaare Lasteaed-alkool	Maie Kalbus	24	2	3			
Halinga	3	148	10	24	146	8	21
Pärnu-Jaagupi Lasteaed <i>Pesamuna</i>	Sirje Mölder	105	6	14	111	6	13
Libatse Lasteaed-alkool	Merle Jürison / Tarvi Tasane	22	2	5	17	1	4
Vahenurme Lasteaed-alkool	Tarvi Tasane	21	2	5	18	1	4
Häädemeeste	2	76	6	15	73	6	14
Häädemeeste Lasteaed <i>Naerukajakas</i>	Ene Ilves	53	4	9	48	4	9
Kabli Lasteaed	Sale Leppik	23	2	6	25	2	5
Kihnu	1	23	2	5	22	2	5
Kihnu Kool	Toomas Pajula	23	2	5	22	2	5
Koonga	2	38	3	7	39	3	7
Koonga Lasteaed <i>Nak-sitrallid/Koonga Kool</i>	Ülle Andrea	21	2	4	20	2	4
Lõpe Lasteaed <i>Miki/Lõpe Kool</i>	Mare Paarasma	17	1	3	19	1	3
Paikuse	2	248	12	28	254	12	30
Paikuse Lasteaed <i>Mesimumm</i>	Astra Jamnes	212	10	23	220	10	25
Seljametsa Lasteaed-alkool / Seljametsa Lasteaed	Kaie Reial	36	2	5	34	2	5
Saarde	2	125	7	17	127	7	17
Kilingi-Nõmme Lasteaed <i>Krõll</i>	Evi Lapp	113	6	14	119	6	14
Tali Põhikool-lasteaed	Signe Post	12	1	3	8	1	3
Sauga	2	285	14	34	286	14	33
Jänesselja Lasteaed	Aina Alunurm	183	9	22	178	9	22
Tammiste Lasteaed	Daily Harjaks	102	5	12	108	5	11
Sindi	1	224	13	29	220	13	27
Sindi Lasteaed	Viivi Palmissaar	224	13	29	220	13	27
Surju	1	36	2	3	34	2	3
Surju Lasteaed	Silja Ilomets	36	2	3	34	2	3
Tahkuranna	2	103	6	14	101	6	14
Tahkuranna Lasteaed-alkool	Krista Saarse	32	2	5	32	2	5
Uulu Lasteaed	Krista Pulk	71	4	9	69	4	9

Tootsi	1	35	2	5	30	2	5
Tootsi Lasteaed-põhikool	Jüri Mets	35	2	5	30	2	5
Tori	1	107	5	12	105	5	12
Tori Lasteaed	Jana Malõh	107	5	12	105	5	12
Tõstamaa	1	44	2	5	40	2	6
Tõstamaa Lasteaed	Kadi Adler	44	2	5	40	2	6
Varbla	1	18	1	2	16	1	2
Varbla Lasteaed	Urmas Reinfeldt	18	1	2	16	1	2
Vändra	2	38	3	7	42	3	7
Vihtra Lasteaed	Eda Vaino	18	2	5	19	2	4
Kergu Lasteaed-alkool	Evelin Kokk	20	1	2	23	1	3
Vändra alev	2	161	10	24	155	11	24
Vändra Lasteaed	Jaana Novikov	161	10	24	155	11	24
Maapiirkond	31/29	2086	120	272	2062	120	263
Pärnu linn	15/16	2251	115	261	2209	116	262
Pärnu Kadri Lasteaed	Reeli Tänavsuu	124	6	13	122	6	13
Pärnu Kastani Lasteaed	Elle Paulberg	243	12	28	243	12	28
Pärnu Lasteaed Kelluke	Marika Merila	109	6	14	99	6	13
Pärnu Kesklinna Lasteaed	Maire Lulla	123	6	14	123	6	14
Pärnu Liblika Lasteaed	Aime Dreimann	119	6	13	116	6	14
Pärnu Lasteaed Mai	Anne Virula	221	12	29	219	12	27
Pärnu Männipargi Lasteaed	Virve Lepa	87	4	9	83	4	9
Pärnu Lasteaed Pillerpall	Sirje Kessler	110	6	15	104	6	14
Pärnu Lasteaed Päike-sejänku	Sirje Vaikjärv	122	6	13	121	6	13
Pärnu Lasteaed Pöialpoiss	Merike Lillepõld	236	12	28	232	12	28
Pärnu Raeküla Lasteaed	Kersti Nõupuu	117	6	14	109	6	14
Pärnu Tammsaare Lasteaed	Agnes Baum	227	12	27	214	12	27
Pärnu Lasteaed Trall	Küllli Tiismaa	240	12	27	231	12	26
Pärnu Ülejõe Lasteaed	Küllli Martinson	161	8	17	164	8	19

Lasteaed Titutriinu*	Merike Angerjärv	12	1	2	13	1	3
Lasteaed Pauliine*	Villu Mengel	-	-	-	16	1	2
Maakond	46/45	4337	235	533	4271	236	525

Märkused *eralasteaed

Üldharidus

Üldhariduskoolid

Omavalitsus/ Kool	Direktor	2014/2015. õa			2015/2016. õa		
		Õpilasi	Klassi- komp- lekte	Õpeta- jaid	Õpilasi	Klassi- komp- lekte	Õpeta- jaid
Are	2/1	102	10	15	105	9	16
Are Põhikool	Tiia Puusild/ Anneli Uibu	90	8	12	105	9	16
Suigu Lasteaed- algkool	Anneli Uibu	12	2	3			
Audru	5/3	378	32	61	395	29	58
Audru Kool	Peep Eenraid	227	16	31	261	16	36
Jõõpre Kool	Mati Sutt	97	9	14	105	9	16
Aruvälja Lasteaed- algkool	Aili Elend	13	2	6			
Lindi Lasteaed- algkool	Ulla Orgusaar	29	3	6	29	4	6
Lavassaare Laste- aed-algkool	Maie Kalbus	12	2	4			
Halinga	3	211	16	33	205	14	32
Pärnu-Jaagupi Gümnaasium	Lembit Rebane / Katrin Utsalu	176	11	23	171	10	23
Libatse Lasteaed- algkool	Merle Jürison/ Arvi Tasane	25	3	7	21	2	7
Vahenurme Laste- aed-algkool	Tarvi Tasane	10	2	3	13	2	2
Häädemeeste	2	245	17	35	229	17	35
Häädemeeste Keskool	Raimu Pruul	201	12	23	187	12	23
Metsapoole Põhi- kool	Esta Vesik	44	5	12	42	5	12
Kihnu	1	37	5	12	35	5	13
Kihnu Kool	Toomas Pajula	37	5	12	35	5	13
Koonga	2	75	10	24	75	10	21
Koonga Põhikool	Ülle Andrea	45	6	13	49	6	12
Lõpe Põhikool	Mare Paarasma	30	4	11	26	4	9

Paikuse	2/1	466	23	39	484	22	36
Paikuse Põhikool	Aare Külaots	453	21	35	484	22	36
Seljametsa Lasteaed-alkool	Kaie Reial	13	2	4			
Saarde	2	366	24	47	353	22	45
Kilingi-Nõmme gümnaasium	Erli Aasamets	354	21	40	342	20	38
Tali Põhikool-lasteaed	Signe Post	12	3	7	11	2	7
Sauga	1	127	10	19	147	10	15
Sauga põhikool	Arvo Tali	127	10	19	147	10	15
Sindi	1	290	22	36	300	22	36
Sindi Gümnaasium	Ain Keerup	290	22	36	300	22	36
Surju	1	78	8	17	80	8	15
Surju Põhikool	Heidi Kodasma	78	8	17	80	8	15
Tahkuranna	2	160	12	21	162	12	20
Uulu Põhikool	Johan Kärp	131	9	15	129	9	15
Tahkuranna Lasteaed-alkool	Krista Saarse	29	3	6	33	3	5
Tootsi	1	44	5	10	42	5	10
Tootsi Lasteaed-põhikool	Jüri Mets	44	5	10	42	5	10
Tori	1	164	9	17	179	9	18
Tori Põhikool	Pille Usin	164	9	17	179	9	18
Tõstamaa	1	149	12	21	139	12	20
Tõstamaa Keskkool	Toomas Mitt	149	12	21	139	12	20
Varbla	1	46	5	13	39	5	13
Varbla Põhikool	Urmas Reinfeldt	46	5	13	39	5	13
Vändra	3	168	19	38	161	19	40
Juurikaru Põhikool	Eha Kuldkepp	86	9	15	78	9	16
Pärnjõe Põhikool	Valdur Ojala	62	7	15	63	7	15
Kergu Lasteaed-alkool	Evelin Kokk	20	3	8	20	3	9
Vändra alev	1	311	16	32	324	16	35
Vändra Gümnaasium	Peeter Putk/ Marget Privits	311	16	32	324	16	35
Riigikool	1						
Kaelase kool	Diana Tali	20	5	10			
Maapiirkond	33/28	3437	255	536	3454	246	541
Pärnu linn	14	5765	268	494	5860	268	488
Pärnu Koidula Gümnaasium *	Indrek Kaldo	448	16	38	497	17	43
Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium**	Andres Laanemets	385	12	39	402	14	42

Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium	Karin Kurvits	331	14	17	347	16	16
Pärnu Vene Gümnaasium *	Riho Alliksoo	523	28	59	418	23	54
Pärnu Ühisgümnaasium *	Mart Kuuskmann	506	17	50	455	15	45
Pärnu Mai Kool *	Silja Kikerpill	831	33	68	909	35	76
Pärnu Ülejõe Gümnaasium *	Margus Veri	740	34	63	703	32	59
Pärnu Kuninga Tänav Põhikool	Urve Krause	503	25	50	511	24	45
Pärnu Raeküla Kool	Liilia Oberg	398	20	37	426	23	42
Pärnu Rääma Põhikool	Elmo Joa	401	21	35	423	21	36
Pärnu Vanalinna Põhikool	Pille Tahker	499	29	47	518	28	43
Pärnu Vabakool**	Ilona Must	116	9	17	132	9	17
Herbert Hahni Kool**	Villu Mengel	31	2	4	46	3	7
Pärnu Toimetulekukool	Marju Trumsi	45	8	15	51	8	16
Maakond	47/42	9202	523	1030	9314	514	1029

Märkused * Pärnu Koidula Gümnaasium 2015/2016 – gümnaasiumiastmega riigigümnaasium, Pärnu Vene Gümnaasium 2015/2016 – põhikooliastmetega Pärnu Tammsaare Kool; Pärnu Ühisgümnaasium 2014/2015 – gümnaasiumiastmega munitsipaalgümnaasium; Pärnu Mai Kool 2014/2015 – põhikooliastmetega põhikool; Pärnu Ülejõe Gümnaasium 2015/2016 – põhikooliastmetega Pärnu Ülejõe Põhikool;

** - erakool.

Huviharidus

Munitsipaalhuvikoolid

Kool	Direktor	2014/2015. õa		2015/2016. õa	
		Õpilasi	Õpetajaid	Õpilasi	Õpetajaid
Pärnu Muusikakool	Mall Türk	405	56	395	55
Pärnu Kunstikool	Kristel Kallau	244	8	237	8
Pärnu Linna Spordikool	Tiit Aasma	756	27	801	27
Pärnu Kunstide Maja	Tiit Erm	538	35	718	28
Pernova Hariduskeskus	Lembit Rebane/ Kaire Mertsin	341	27	416	56
Häädemeeste Muusikakool	Tiia Soomre	43	8	48	8
Kilingi-Nõmme Muusikakool	Küllli Kelu	78	8	71	9
Pärnu-Jaagupi Muusikakool	Elena Mägi/ Katrin Uutsalu	59	13	64	13
Mihkel Lüdigi nim Vändra Muusikakool	Kalev Saar	68	11	93	12

Karl Jüri Rammi nim Sindi Muusikakool	MerikeTeppan Kolk	53	10	67	11
Paikuse Huvikool	Monika Vaher	173	10	185	9
Audru Kooli muusika ja kunsti osakond	Peep Eenraid	116	10	146	10
Maakond	12	2874	223	3241	246

Erahuvikoolid

2015/2016	Direktor
Laine Mägi Tantsukool	Laine Mägi
WAF Dance Tantsukool	Meeli Pärna
Huvikool SHART	Silva Heinla
Huvikool Cultor	Rita Kuningas
Pärnu spordiseltsi Kalev spordikool	Reet Palm
Pärnu Vanalinna koolituskeskus	Merle Tasane
Pärnu Keslinna tennisekool	Kati Vaas
Pärnu Tennisekool	Tiina Viikmaa
Spordi- ja kultuurikool Humanitas	Indrek Rand
Rüütli Erahuvikool	Svetlana Tšipurina
Raeküla Vanakooli Koolituskeskus	Piia Karro-Selg
Võimlemiskool Rüht	Kai Esna
Pärnu Väikelastekool	Hilve Kivipõld-Verbitskas
Balleti ja iluvõimlemise Studio Ainula	Aino Väin
Black and Brownie Tantsukool	Marten Palu
Huvikool Orvokki	Katrin Hildunen-Alvela
Huvikool ModeRato	Reine Niin
Inna Sulg Esinemiskunsti Kool	Inna Sulg
Jana Trink Erakool	Jana Trink
Janne Ristimetsa Tantsustuudio	Janne Ristimets
JJ-Street Dance Company	Kättriin Kübar
Pärnu Käsikellakool	Elo Kesküla
Pärnu Loovuskeskus	Triin Tamme
Pärnu Sõudeklubi Spordikool	Roy Vaimand
Studio Happy Dancers	Sigrid Absalon
Tantsukool Danceline	Olga Kosmina
Jalgpallikool Vändra Vaprus	Ranet Lepik
Kihnu Pärimuskool	Mare Mätas
Tõstamaa Mõisa Huvikool	Toomas Mitt
Pärnu Korvpallikool Paulus	Johan Kärp
Laane Ratsakool	Jaanus Kallaste
Merle Mõmmila Huvikool	Merle Tomson
Pärnu Jahtklubi Purjespordikool	Raiko Lehtsalu

Avatud Noortekeskused (ANK)

2014/2015	2015/2016
Pärnu Noorte Vabaajakeskus	Pärnu Noorte Vabaajakeskus
Raeküla ANK	Raeküla ANK
Tõstamaa ANK	Sindi ANK
Sindi ANK	Paikuse Panoke
Paikuse PANOKE	Sauga ANK
Sauga ANK	Are ANK
Kilingi-Nõmme Vabaajakeskus	Pärnu-Jaagupi ANK
Pärnu-Jaagupi ANK	Kilingi-Nõmme Vabaajakeskus
Häädemeeste ANK	Tahkuranna ANK
Tahkuranna ANK	Tõstamaa ANK
Vändra ANK	Vändra ANK
11	11

Kutseharidus**Kutseõppeasutused**

Kool	Direktor	2014/2015. õa		2015/2016. õa	
		Õpilasi	Õpetajaid	Õpilasi	Õpetajaid
Pärnumaa Kutsehariduskeskus	Riina Mürsepp	1296	96	1269	94
Sisekaitseakadeemia Politsei- ja Piirivalvekolledž*	Aivar Toompere/ Priit Heinsoo	374	82	334	82
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	Indrek Alekõrs	133	17	134	22
Maakond	3	1803	195	1737	198

*võimalus kutse- ja kõrgharidusõppeks

Kõrgharidus**Kõrgkoolid**

Kool	Direktor/ juhataja	2014/2015. õa		2015/2016. õa	
		Üliõpilasi	Õppejõude	Üliõpilasi	Õppejõude
Tartu Ülikooli Pärnu kolledž	Henn Vallimäe	746	32	658	29
Maakond	1	746	32	658	29

Õpilaste saavutused**Rahvusvahelised aineolümpiaadid 2014/2015**

Õpilase nimi	Kool	Aine	Klass	Õpetaja
Silvio Meskat	Pärnu Koidula G	saksa keel	11	Siiri Mägi
Karl Marti Toots	Pärnu Koidula G	füüsika	12	Elmu Mägi

Alexander Rannar	Pärnu Ühisgümnaasium	filosoofia	10	Peedu Sula
Helen Maria Raadik	Pärnu Sütevaka HG	filosoofia	12	Joosep Tammo
Julius Koppel	Pärnu Sütevaka HG	filosoofia	12	Joosep Tammo

Rahvusvahelised aineolümpiaadid 2015/2016

Õpilase nimi	Kool	Aine	Klass	Õpetaja
Tauno Tamm	Pärnu Koidula G	muusika	10	Mari- Krööt Fridolin, Toomas Voll
Silvio Meskat	Pärnu Koidula G	saksa keel	12	Siiri Mägi
Helo Liis Soodla	Pärnu Sütevaka HG	filosoofia	12	Joosep Tammo
Alexander Rannar	Pärnu Ühisgümnaasium	filosoofia	12	Peedu Sula
Andreas Lootus	Pärnu Koidula G	inglise keel	11	Tiina Hendrikson
Laura Viikberg	Pärnu Mai Kool	pranglimine	3	Jane Pukk
Anneliis Rea	Pärnu Sütevaka HG	bioloogia	12	Allan Lorents

Üleriigilised aineolümpiaadid 2014/2015 (I–III koht)

Aine /Õpilase nimi	Kool	Klass	Koht	Õpetaja
Bioloogia				
Georg Timoštšenko	Pärnu Kuninga Tänavä Põhi-kool	8	II	Katrin Lekk
Geograafia				
Madis Steinberg	Vändra Gümnaasium	9	III	Riina Sikkal
Emakeel				
Helo Liis Soodla	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	11	I	Elma Künnapas
Johanna Toodu	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	11	I	Elma Künnapas
Eesti keel võõrkeel				
Arina Garšina	Pärnu Vene Gümnaasium	12	III	Lelli Sägi
Inimeseõpetus				
Julia Laidvee	Paikuse Põhikool	8	II	Sirje Suurevälja
Inglise keel				
Anneliis Rea	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	11	I	Urmas Taul
Helen Roostma	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	12	I	Tiina Kruusmaa
Saksa keel				
Ida Maria Orula	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	11	I	Epp Suigusaar
Prantsuse keel				
Karin Allik	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	10	I	Katre Puidet
Helo Liis Soodla	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	11	I	Katre Puidet

Tehnoloogiaõpetus				
Tanel Tilk	Surju Põhikool	9	III	Raivo Tõnisson
Nuputa				
Sander Ruut	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	5	I	Tea Toode, Urve Paulmann, Helle Õige
Johannes Vuuk	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	5	I	Tea Toode, Urve Paulmann, Helle Õige
Mikk Saarse	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	I	Tea Toode, Urve Paulmann, Helle Õige
Gerhard Lindt	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	I	Tea Toode, Urve Paulmann, Helle Õige
Õpioskused				
Mikk Saarse	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	II	Leo Viller, Lia Viller, Urve Paulmann
Gerhard Lindt	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	II	Leo Viller, Lia Viller, Urve Paulmann
Sven Pikker	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	II	Leo Viller, Lia Viller, Urve Paulmann
Tuuli Tamm	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	II	Leo Viller, Lia Viller, Urve Paulmann
Kaisa-Kriki Kais	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	II	Leo Viller, Lia Viller, Urve Paulmann
Reti Puuraid	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	6	II	Leo Viller, Lia Viller, Urve Paulmann
Filosoofia				
Helen Maria Raadik	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	12	II	Joosep Tammo

Üleriigilised aineolümpiaadid 2015/2016 (I–III koht)

Aine / Õpilase nimi	Kool	Klass	Koht	Õpetaja
Ajalugu				
Elo Könninge	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	12	I-II	Epp Pavelts
Georg Timoštšenko	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	9	I-II	Kadri Polski
Bioloogia				
Georg Timoštšenko	Pärnu Kuninga Tänava Põhikool	9	II	Katrin Lekk
Loodusteadused				
Maarja Täht	Pärnu Vanalinna Põhikool	9	II-III	Merike Ehapalu
Emakeel				
Anneliis Rea	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	12	II	Elma Künnapas

Iris Epp Sildnik	Pärnu Kuninga Tänavä Põhi- kool	9	II	Kaili Miil
Filosoofia				
Helo Liis Soodla	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	12	I	Joosep Tammo
Inglise keel				
Teresa Pulk	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	10	I	Kersti Pääro
Helo Liis Soodla	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	12	II	Tiina Kruusmaa
Diana Tisler	Pärnu Ühisgümnaasium	12	II	Eve Merilo
Mall Haas	Pärnu Ühisgümnaasium	12	II	Eve Merilo
Elizaveta Jasnova	Pärnu Ühisgümnaasium	12	II	Eve Merilo
Saksa keel				
Silvio Meskat	Pärnu Koidula Gümnaasium	12	I	Siiri Mägi
Prantsuse keel				
Kaisa Kask	Pärnu Sütevaka Humanitaar- gümnaasium	9	I	Katre Puidet
Muusika				
Tauno Tamm	Pärnu Koidula Gümnaasium	10	II	Mari-Krõõt Fridolin, Toomas Voll
Kunst				
Liisamari Viik	Pärnu Sütevaka Humanitaar- gümnaasium	9	I	Ave Ojaberg, Tiina Saidla
Eliise Talts	Paikuse Põhikool	8	III	Monika Vaher
Informaatika				
Andres Alumets	Sauga Põhikool	7	I	Ants Alumets
Usundiõpetus				
Helo Liis Soodla	Pärnu Sütevaka Humanitaar- gümnaasium	12	II	Risto Tamm
Samantha Ubakivi	Jõõpre Kool	9	III-IV	Ülle Haavasaar
Kelly Tomson	Jõõpre Kool	9	III-IV	Ülle Haavasaar
Nuputa				
Rihard Pärigma	Pärnu Mai Kool	5	II	Sirje Õismets
Martin Eier	Pärnu Mai Kool	5	II	Sirje Õismets
Anette Hendrikson	Pärnu Mai Kool	6	II	Sirje Õismets
Henriete Toomlaid	Pärnu Mai Kool	6	II	Sirje Õismets
Informaatika				
Liisbet Klein	Pärnu ülejõe Põhikool	9	II-IV	Taimi Dreier
Minifirmad				
Rebecca Elisa Kaup	Pärnu Raeküla Kool	8	III	Kristi Suppi
Kendra Lelov	Pärnu Raeküla Kool	8	III	Kristi Suppi
Lilit Salundi	Pärnu Raeküla Kool	8	III	Kristi Suppi
Kertu Tammann	Pärnu Raeküla Kool	8	III	Kristi Suppi

Kooli kuldmedaliga lõpetajad 2014/2015

Õpilase nimi	Kool
Egle Truuman	Pärnu Ühisgümnaasium
Lisett Laurimäe	Pärnu Ühisgümnaasium
Janar Kivilo	Pärnu Ühisgümnaasium
Triinu Mölder	Pärnu Ühisgümnaasium
Mirjam Tjulkin	Pärnu Ühisgümnaasium
Erik Amor	Pärnu Koidula Gümnaasium
Silver Käsper	Pärnu Koidula Gümnaasium
Elis Pill	Pärnu Koidula Gümnaasium
Petra Prints	Pärnu Koidula Gümnaasium
Kadri Saul	Pärnu Koidula Gümnaasium
Bert Reila	Pärnu Koidula Gümnaasium
Leenu Reinsalu	Pärnu Koidula Gümnaasium
Alina Beljankova	Pärnu Vene Gümnaasium
Alisa Beljankova	Pärnu Vene Gümnaasium
Margarita Latõševa	Pärnu Vene Gümnaasium
Liis-Eleen Kalmer	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Helen Maria Raadik	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Katrin Nõmm	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Erle Kivisaar	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Alex Kluge	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Ester Kose	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Krista Kruusa	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Ago Tominga	Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Maret Palusalu	Tõstamaa Keskkool
Ly Tempel	Vändra Gümnaasium
Iiris Prosa	Pärnu-Jaagupi Gümnaasium

Kooli hõbemedaliga lõpetajad 2014/2015

Õpilase nimi	Kool
Linda Hanvere	Pärnu Ühisgümnaasium
Kristal Talimaa	Pärnu Ühisgümnaasium
Karl Robert Reinart	Pärnu Ühisgümnaasium
Andre Nael	Pärnu Ühisgümnaasium
Karoliine Kurvits	Pärnu Koidula Gümnaasium
Siim Oselein	Pärnu Koidula Gümnaasium
Delis Ristikivi	Pärnu Koidula Gümnaasium
Juhannes Evert	Pärnu Koidula Gümnaasium
Arina Garšina	Pärnu Vene Gümnaasium
Jegor Tsulkov	Pärnu Vene Gümnaasium
Laura Kotova	Pärnu Ülejõe Gümnaasium
Triin Schneider	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium

Andrea Annus	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Annely Norma	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Károly Mitrofanov	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Olja Kremer	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Rene Lehismets	Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Jessika Ots	Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Kristel Tallo	Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Mario Roostalu	Sindi Gümnaasium
Getter Lindre	Vändra Gümnaasium

Kooli kuldmedaliga lõpetajad 2015/2016

Õpilase nimi	Kool
Siim Erik Akermann	Pärnu Ühisgümnaasium
Ketlin Saar	Pärnu Ühisgümnaasium
Nora Kūüts	Pärnu Koidula Gümnaasium
Susanna Rein	Pärnu Koidula Gümnaasium
Anneliis Rea	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Kristel Ild	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Helena Kuuse	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Ida Maria Orula	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Annika Sarapuu	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Helo Liis Soodla	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Mihkel Talmar	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Johanna Toodu	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Anna-Liisa Antson	Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Eke Tominga	Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Laura Jõe	Tõstamaa Keskkool

Kooli hõbemedaliga lõpetajad 2015/2016

Õpilase nimi	Kool
Laura Pärna	Pärnu Ühisgümnaasium
Elizaveta Jasnova	Pärnu Ühisgümnaasium
Merilin Reepalu	Pärnu Ühisgümnaasium
Anna-Maria Pink	Pärnu Ühisgümnaasium
Kätlin Ild	Pärnu Ühisgümnaasium
Rait Joa	Pärnu Ühisgümnaasium
Kristo-Karl Aedma	Pärnu Koidula Gümnaasium
Markus-Oliver Tamm	Pärnu Koidula Gümnaasium
Joonas-Sander Tamm	Pärnu Koidula Gümnaasium
Gerli Kask	Pärnu Koidula Gümnaasium
Vladimir Kulagin	Pärnu Koidula Gümnaasium
Kelli-Elen Peterson	Pärnu Koidula Gümnaasium
Kelly Lokk	Pärnu Koidula Gümnaasium

Nelli Baljasnaja	Pärnu Koidula Gümnaasium
Jaakob Juurik	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Jargo Paikla	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Kaja Holzberg	Pärnu Täiskasvanute Gümnaasium
Maarja Tambet	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Marie Laanisto	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Stina Veek	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Kristin Lisette Jõgiste	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Elo Könninge	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Amanda Poopuu	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Merlin-Eliise Salus	Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium
Oliver Juurik	Kilingi-Nõmme Gümnaasium
Loret Miidu	Tõstamaa keskkool
Elis Kuusik	Vändra Gümnaasium
Laura Tamm	Pärnu-Jaagupi Gümnaasium

Tunnustused haridustöötajatele

Pärnu linna autasud 2014

Pärnu vapimärk

Silvi Baradinskas – Pärnu Muusikakool

Pärnu teenetemärk

Iivi Kullam – muusikaõpetaja ja koorijuht
Pärnus

Karin Veissmann – Pärnu Muusikakooli
direktor

Aasta õpetaja

Luule Kustassoo – Pärnu Vene Gümnaa-
siumi õpetaja

Tiiu Vendel – Pärnu Mai Kooli õpetaja

Renata Marksalu – Pärnu Muusikakooli
õpetaja

Aastate õpetaja

Tiina Laur – Pärnu Muusikakooli õpetaja

Aasta noor õpetaja

Siim Ruul – Pärnu Koidula Gümnaasiumi
õpetaja

Aasta noorsootöötaja

Meeli Pärna – Tantsukooli WAF Dance
tegevjuht

Aasta haridusjuht

Andres Laanemets – Pärnu Sütevaka
Humanitaargümnaasiumi direktor

Aasta hariduspreemia

Pärnu Mai Lasteaed

Pärnu aasta tegu

Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi
juurdeehitus

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu ja Pärnu Maavalitsuse autasud 2014

Aasta lasteaiaõpetaja

Elme Männi – Kihnu Kooli lasteaiaõpetaja

Aasta klassijuhataja

Terje Pahk – Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi
klassiõpetaja

Aasta klassiõpetaja

Epp Reinfeldt – Lindi Lasteaia-Algkooli
klassiõpetaja

Aasta põhikooliõpetaja

Anne Rätsep – Tori Põhikooli käsitöö-,
kodunduse- ja muusikaõpetaja

Aasta gümnaasiumiõpetaja

Kaire Laine – Häädemeeste Keskkooli
eesti keele ja kirjanduse õpetaja

Aasta õppeasutuse juht

Raimu Pruul – Häädemeeste Keskkooli
direktor

Daily Harjaks – Tammiste Lasteaia direktor
Aasta noorsootõtõtaja

Pille Kadak – Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi psühholoog

C.R. Jakobsoni kultuuri- ja hariduspreemia

Mari Karon – Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi õppealajuhataja

Pärnu linna autasud 2015

Pärnu vapimärk

Riina Mürsepp – Pärnumaa Kutsehariduskeskuse direktor

Pärnu teenetemärk

Tiia Toobal – Pärnu Koidula Gümnaasium õpetaja

Tiit Erm – Pärnu Kunstide Maja direktor

Aasta õpetaja

Lemme Sulaoja – Pärnu Kuninga Tänav Põhikooli õpetaja

Pille Õis - Pärnu Vanalinna Põhikooli õpetaja

Arvi Sommer – Pärnu Muusikakooli õpetaja

Aastate õpetaja

Marja Tõnts – Pärnu Ülejõe Põhikooli õpetaja

Aasta noor õpetaja

Kaili Miil – Pärnu Sütevaka Hukmanitaargümnaasiumi õpetaja

Aasta noorsootõtõtaja

Kristjan Õunapuu – Pärnu Toimetulekukooli kasvataja

Aasta haridusjuht

Sirje Kessler – Pärnu Lasteaed Pillerpall direktor

Aasta hariduspreemia

Pärnu Kunstide Maja

Pärnu aasta tegu

Pärnu Koidula Gümnaasiumi renoveerimine

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu ja Pärnu Maavalitsuse autasud 2015

Aasta lasteaiaõpetaja

Kristel Närep – Lindi Lasteaia-Algkooli õpetaja

Aasta klassijuhataja

Kai Oraste – Audru Kooli vene keele õpetaja

Aasta klassiõpetaja

Tiina Pöder – Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi klassiõpetaja

Aasta põhikooliõpetaja

Helle Kirsi – Jõõpre Kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja

Raivo Tõnisson – Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi füüsika- ja tehnoloogiaõpetaja

Aasta gümnaasiumiõpetaja

Ülle Ütt – Väandra Gümnaasiumi ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

Aasta õppeasutuse juht

Varje Tipp – Pärnumaa Kutsehariduskeskuse arendusosakonna juhataja

Jana Malõh – Tori Lasteaia direktor

Aasta suunaja

Eeva Noni – Häädemeeste Keskkooli sotsiaalõustaja

Aasta hariduse sõber

Paikuse Vallavalitsus

Aasta noorsootõtõtaja

Karoliine Kask – Tõstamaa Keskkooli huvijuht

C.R. Jakobsoni kultuuri- ja hariduspreemia

Õnnela Teearu- Kilingi-Nõmme Muusikakooli õpetaja

Pärnu linna autasud 2016

Pärnu vapimärk

Elmu Mägi – Pärnu Koidula Gümnaasiumi õpetaja

Pärnu teenetemärk

Malle Šalda – Pärnu Vanalinna Põhikooli õpetaja

Rein Vendla – Pärnu Ülejõe Põhikooli õpetaja

Aasta õpetaja

Ele Jaanimägi – Pärnu Vanalinna Põhikooli õpetaja

Arina Galkin – Pärnu Rääma Põhikooli õpetaja

Kristina Paštšenko – Pärnu Lasteaed Trall õpetaja

Virve Lõhmus – Pärnu Lasteaed Trall õpetaja

Aastate õpetaja

Lia ja Leo Viller – Pärnu Kuninga Tänav Põhikooli õpetajad

Aasta noorsootöötaja

Tiiu Leis – Pärnu Kunstikooli õpetaja

Aasta haridusjuht

Riho Alliksoo – Pärnu Tammsaare Kooli direktor

Aasta hariduspreemia

Pärnu Vanalinna Põhikool

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu ja Pärnu Maavalitsuse autasud 2016**Aasta lasteaiaõpetaja**

Ene Pärnsein – Väandra Lasteaia õpetaja

Aasta klassijuhataja

Kristi Tamm – Surju Põhikooli klassiõpetaja

Aasta klassiõpetaja

Eha Kipri – Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi klassiõpetaja

Aasta põhikooliõpetaja

Karin Mitt – Tõstamaa Keskkooli matemaatikaõpetaja

Aasta gümnaasiumiõpetaja

Viktor Koop – Hädemeeste Keskkooli inglise ja saksa keele õpetaja

Aasta õppeasutuse juht

Ulla Orgusaar – Lindi Lasteaia-Algkooli direktor

Aasta noorsootöötaja

Sirje Kaska – Lõpe Kooli huvijuht

Aasta suunaja

Sirje Laur – Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi õpilaskodu pedagoog

Aasta hariduse sõber

Gerli Lehemets – Paikuse valla- ja kooliraamatukogu juhataja

Haridusasutuse aasta tegu – Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi koostööprojekt

„Praktikult praktikule: õpetaja töövarjuna“

C.R. Jakobsoni kultuuri- ja hariduspreemia

Toomas Mitt – Tõstamaa Keskkooli direktor

Virve Laube
Pärnu linnavalitsus
Hede Martšenkov, Gerdi Rebane
Pärnu maavalitsus

Pärnu Maavalitsuse pedagoogiline kollektiiv 1996. aastal olümpiaadivõtjate autasustamisel

12. Kultuur

Endla teater

2014

Lavastusega „Dussaert'i kaasus“ (esietendus 2. märtsil 2014) avati eelmisel aastal valminud Valge saal, kus seejärel toodi välja ka noortestudio lavastus „Totaalselt sinust üle“ (esietendus 15. märtsil 2014).

Liina Unt nomineeriti Salme Reegi nimelisele auhinnale kunstnikutöö eest lavastusele „Siniliind“.

Kuraator Tõnu Õnnepalu valis Draama 2014 põhiprogrammi kaheksa lavastuse hulka Andres Noormetsa lavastuse „Vai-kus“ Endla teatris.

Kunstilise juhi kohalt lahkus Kalju Komissarov ja lavastaja kohalt Andres Noormets. Näitlejatest lahkusid Endla teatrist Ahti Puudersell, Bert Raudsep, Lauri Kink, Piret Laurimaa, Sten Karpov, rollilepingutega jätkasid Triin Lepik ja Jüri Vlassov. Teatri peakunstnikuna asus tööle Liina Unt. Lavastajana tuli Endlasse Laura Mets. Trupiga liitusid Kati Ong ja Kadri Adamson ning veel Viljandi Kultuuriakadeemias õppinud noored näitlejad Fatme Helge Leevald, Lauri Mäesepp ja Sander Rebane.

Uus hooaeg avati 7. septembril 2014 koostöös Jüri Jaansoniga Kahe Silla jook-suga. Kavas oli kostüümijooks „Endla kostüümidraama“, teatrilaulude kontsert, ekskursioonid teatrimajas ning ühise projekti valmis fotoseeria kostümeeritud viiest Pärnu sportlasest ja viiest Endla teatri näitlejast. Teatri 103. sünnipäeva puhul avati Teatrigaleriis Endla tagatuba-des tehtud fotode näitus „Fookus: Endla!“.

2015

11. märtsil korraldas Endla teater esimese

üle-eestilise Koolinoorte Teatripäeva, kus maakonna õpilastele pakkusid töötube ja etendusi kokku 15 teatrit, Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Kunstiakadeemia. Endla teatri programmis „Teater 1 päevaga“ said gümnaasiumiealised noored ise lavale tuua lühietenduse, käies selleks läbi kõik etapid alates näidendi kirjutamisest, lavastamisest, kujundamisest kuni näitlemiseni.

Eesti teatri aastaauhindade galal nomineeriti parima naispeaosatäitja auhinnale Karin Tammaru rolli eest lavastuses „Mandel ja merihobu“, Tambet Seling parima meesnäitleja auhinnale rolli eest lavastuses „Eedeni aed“, Aigars Ozoliņš (Läti) parima kunstniku auhinnale kujunduse eest „Meie aja kangelasele“ ning Andres Noormets pälvis parima lavastaja tiitli, sh lavastuse „Mandel ja merihobu“ eest Endla teatris.

Üle mitme aasta esietendus suvelavastus väljaspool teatrimaja. „Werther“ Goethe romaani ainetel etendus juulikuus kümnelt korral Kaelase mõisa pargis Pärnumaal.

105. hooaeg avati kostüümidraamaga, lavataguse eluga sai tutvuda ekskursioonidel teatrimajas, Teatrigaleriis avati näitus ning toimus kontsertetendus „WEEK-ENDLA“.

Teatrijuhi kohalt lahkus Ain Roost. Töö Endlas lõpetas dramaturg Triinu Ojalo. Teatrijuhiks sai Roland Leesment, loominguks juhiks Ingomar Vihmar ja dramaturgiks Piret Verte (aasta lõpus lisandus Anne-Ly Sova). Näitlejatena alustasid tööd Karl Edgar Tammi, Märt Avandi, Meelis Rämmeld ja Kleer Maibaum-Vihmar.

2016

Eesti teatri aastaauhindade galal nomineeriti Meelis Rämmeld parima meespeaosatäitja auhinnale rollidega lavastuses „45 339 km² raba“ Endlas ja „Vereliin“ Ugalas. Salme Reegi nimelisele auhinnale nomineeriti lavastaja Oleg Titov andeid avava ja nauditavalt tervikliku lavastuse „Peeter Paan ja Valge Lind Wendy“ eest ning Sander Rebane särava ja hingestatud Peeter Paani rolli eest samas lavastuses. Parima haldus- ja administratiivtöötaja auhinna nominent oli trupijuht Aigi Veski. Parima lavastuskunstniku auhinna pälvis Illimar Vihmar, sh Endla lavastusele „45 339 km² raba“ tehtud kujunduse eest. Laura Mets kuulutati Kristallkingakese auhinna laureaadiks.

5.–6. juunil korraldas Endla teater Jõulumäe Tervisespordikeskuses teatrite spartakiaadi ning saavutas Tallinna Linna-teatri järel teise koha.

4. septembril 2016 toimus taas koostöös Jüri Jaansoniga Kahe Silla jooksuga kostümeeritud jooks „Endla kostüümidraama“.

Eesti Teatri Festivalil DRAAMA 2016 Tartus osales Endla teater lavastusega „45 339 km² raba“.

Oktoobris tähistas Endla teater 105. juubelit ning juubelinädalal 17.–22. oktoober toimus mitmeid sündmusi: Port Artur 2 avati näitus „Leide Endla plakatiarhiivist“, Teatrikohvikus toimus Endla teatri teema-

line viktoriin, esines muusikaline kollektiiv „10 minutit hirmu“ ning vestlusringis arutlesid Pärnu abilinnapea Rainer Aavik, volikogu esimees Andrei Korobeinik, haridus- ja kultuuriosakonna juhataja asetäitja Ela Tomson, kultuuriministeeriumi teatrinõunik Katre Väli ja Endla teatrijuht Roland Leesment teemal „Milleks Pärnu linnale Endla teater?“, suures saalis esietendus Ingomar Vihmari „Mitte praegu, kallis!“ ning Künis toimus monolavastuse „Eesti mees ja tema poeg“ 100. ja viimane etendus.

2016. aastal liitusid trupiga Liis Karpov, Sten Karpov, Saara Nüganen, Ott Raidmets ja Carita Vaikjärv.

2014. ja 2016. aastal toimus koostöös MTÜ-ga Pro Magister rahvusvaheline monoteatrite festival Monomaffia.

Nii 2014., 2015. kui ka 2016. aastal jätkus teatriteemalise mälumängu „Gulliveri mäng“ korraldamise traditsioon Pärnumaa põhikoolide ja gümnaasiumide õpilastele, eestvedajaks Jaak Känd.

Tänu Endla teatribussiga korraldatud reisidele (2014. aastal 32 reisi, 2015. aastal 36 reisi ja 2016. aastal 44 reisi) on Pärnumaa teatrisõpradele muutunud kättesaadavaks nii suured teatrilinnad Tallinn, Tartu ja Riia kui ka kõikvõimalikud ja -võimatud suvelavastuste toimumispaigad Kihnust Obinitsani. Lisaks on ühisküllastuste raames nähtud Lennusadam ja Eesti Rahva Muuseum.

Koosseis

	2014	2015	2016
dramaturg	Triinu Ojalo	Piret Verte	Anne-Ly Sova, Piret Verte
loominguline juht	Kalju Komissarov (kuni 4. oktoober), loomenõukogu	Ingomar Vihmar (alates 15. veebruar)	Ingomar Vihmar
lavastajad	Enn Keerd, Laura Mets	Enn Keerd, Laura Mets	Enn Keerd, Laura Mets
näitlejaid	18	20	21
töötajaid kokku	115	102	109

Etendused ja külastajad

	2014	2015	2016
etendusi kokku	348	347	334
sh teatrietendusi	336	341	317
sh kinoseansse	12	6	17
külastajaid kokku	78963	77632	87873
sh külastajaid teatrietendustel	77178	77046	86078
sh kino külastajaid	1785	586	1795

Jazzklubi ja Teatrigalerii

	2014	2015	2016
Jazzklubi kontserte	22	19	24
näitusi galeriis	18	17	15

Publiku lemmikud

	2014	2015	2016
naisnäitleja	Kaili Viidas	Carmen Mikiver	Kadri Rämmeld
meesnäitleja	Sepo Seeman	Priit Loog	Ago Anderson
lavastaja	„Topeltelu“ (Enn Keerd)	„Kõik naistest“ (Kaili Viidas)	„Tramm nimega Iha“ (Ingomar Vihmar)

Esietendused

2014

17. jaanuar Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstkooli 26. lennu diplomilavastus „Hüvastijätt juunis“

Autor Aleksandr Vampilov, lavastaja Andres Noormets, kunstnik Maarja Noormets. Osades Jaanika Arum, Markus Dvinjaninov, Marian Heinat, Linda Kolde, Rea Lest, Jörgen Liik, Roman Maksimuk, Veiko Porkanen, Helena Pruuli, Jarmo Reha, Reimo Sagor, Simeoni Sundja, Kärt Tammjärv, Ragnar Uustal, Linda Vaher.

8. veebruar „Eedeni aed“

Autor Neil LaBute, tõlkija Triinu Ojalo, lavastaja Laura Mets, kunstnik Rosita Raud, valguskunstnik Margus Vaigur, videomeistrid Argo Valdmaa ja Terina Tikka. Osades Kaili Viidas, Kati Ong, Tammet Seling, Bert Raudsep.

2. märts „Dussaert'i kaasus“

Autor Jacques Mougenot, tõlkija Inge Eller, dramaturg Triinu Ojalo. Esitaja Kaili

Viidas.

8. märts „Vares“

Autor Mart Kivastik, lavastaja Kalju Komissarov, kunstnik Liina Unt, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundaja Feliks Kütt, videokujundajad Terina Tikka ja Argo Valdmaa. Nimiosas Indrek Taalmaa, osades Karin Tammaru, Carmen Mikiver, Ireen Kennik, Priit Loog, Sepo Seeman, Ago Anderson, Triin Lepik, Rauno Kaibiainen, Ahti Puudersell, Enn Keerd, Roland Leesment.

15. märts Endla Noortestudio lavastus „Totaalselt sinust üle“

Autor Mark Ravenhill, tõlkija Triinu Ojalo, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Evelyn Bernard. Osades Endla Noortestudio õpilased Liis Künnapas, Laura-Retti Laos, Carolina Tagobert, Nora Vahenurm, Deborah Kuusik, Triin Veli, Oskar Seeman, Mik Pärn, Mihkel Tomberg, Carl Väljaäär, Kaspar Kast, Cardo Somemrhage.

26. aprill „Mandel ja merihobu“

Autor Kaite O'Reilly, tõlkija Triinu Ojalo, lavastaja ja kujundaja Andres Noormets, valguskujundaja Karmen Tellisaar. Osades Karin Tammaru, Lii Tedre, Sepo Seeman, Bert Raudsep, Egon Nuter.

10. juuli „Woyzeck“

Autor Georg Büchner, tõlkijad Helga Kross ja Mati Sirkel, lavastaja Hendrik Toompere (Eesti Draamateater), kunstnik Ervin Ōunapuu, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundaja Lauri Kaldoja, videolahendused Argo Valdmaa. Nimiosas Priit Loog, osades Kaili Viidas, Carmen Mikiver, Jaan Rekkor, Indrek Taalmaa, Ago Anderson, Tambet Seling, Sander Rebane, Ahti Puudersell.

1. august „Kvartett“

Autor Ronald Harwood, tõlkija Anne Lange, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Ingrid Proos, muusikaline kujundaja Feliks Kütt, valguskujundaja Jaan Laur. Osades Lii Tedre, Helene Vannari, Feliks Kark, Raivo Rūütel.

14. september „Armastuse õigekiri“

Teatriteksti autor ja lavastaja Gerda Kordemets, kunstnik Eugen Tamberg, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundaja Feliks Kütt. Osades Carmen Mikiver, Piret Laurimaa, Lii Tedre, Ireen Kennik, Ago Anderson, Tambet Seling, Priit Loog.

4. oktoober „Titanic. Ilusad inimesed mängivad suuri tundeid“

Autorid Bettina Hamel, Tobias Krechel, Birte Schrein, Stefan A. Schulz ja Julia Wieninger, tõlkija Mihkel Seeder, lavastaja Laura Mets, dramaturg Triinu Ojalo, kunstnik Keili Retter, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundaja Feliks Kütt, lauluõpetaja Toomas Voll, koreograaf Marge Rull. Osades Kadri Rämmeld, Merilin Kirbits.

1. november „Meie aja kangelane“

Autor Mihhail Lermontov, tõlkija Malle Šalda, dramatiseerija ja lavastaja Galina

Polišuk (Läti), kunstnik Aigars Ozoliņš (Läti), kostüümikunstnik Liene Rolšteina (Läti), valguskunstnik Karmen Tellisaar, videokujundajad Terina Tikka ja Argo Valdmaa, muusikalised kujundajad Galina Polišuk ja Feliks Kütt, lauluõpetaja Toomas Voll, koreograaf Kersti Adamson, lavastaja assistent Karin Tammaru, dramaturg Triinu Ojalo, tõlgid Jekaterina Novosjolova ja Eduard Tee. Osades Jekaterina Novosjolova, Kati Ong, Karin Tammaru, Carmen Mikiver, Fatme Helge Leevald, Priit Loog, Jaan Rekkor, Tambet Seling, Sander Rebane, Eduard Tee, Ahti Puudersell.

22. november „Gaasivalgus“

Autor Patrick Hamilton, tõlkija Kätlin Pääsuke, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Liina Unt. Osades Kadri Rämmeld, Ireen Kennik, Lii Tedre, Sepo Seeman, Ago Anderson.

11. detsember „Kaunitar ja koletis“

Dramatiseerija Triinu Ojalo, lavastaja Birgit Landberg (Teater Must Kast), kunstnik Krista Tool, valguskunstnik Märt Sell, muusikaline kujundaja Sander Rebane. Osades Fatme Helge Leevald, Ireen Kennik, Kati Ong, Priit Loog, Lauri Mäesepp, Ahti Puudersell.

2015**20. veebruar „Kõik naistest“**

Autor Miro Gavran, tõlkija Hendrik Lindpeuu, lavastaja ja kunstnik Kaili Viidas, valguskunstnik Karmen Tellisaar, muusikaline kujundaja Janek Vlassov, lauluõpetaja Toomas Voll. Osades Carmen Mikiver, Karin Tammaru, Liina Tennosaar, Jaanus Mehikas.

7. märts „Peeter Paan ja Valge Lind Wendy“

Autor J. M. Barrie, dramatiseerija ja laulusõnade autor Silvia Soro, lavastaja ja koreograaf Oleg Titov (Ugala teater), muusika autor ja muusikaline kujundaja Feliks Kütt, kunstnik Liina Tepand, valguskunstnik Margus Vaigur, videokujundaja

Terina Tikka. Nimiosades Sander Rebane ja Fatme Helge Leevald, teistes osades Ireen Kennik, Kati Ong, Sepo Seeman, Ago Anderson, Tambet Seling, Lauri Mäesepp, Priit Loog, Karl Edgar Tammi või Oskar Seeman, Ringo Ramul (TÜVKA), Franko Mirjam, Ando Loosaar. Kadunud poisid: Sten Sepp, Reinis Paatsi, Holger Orav, Karl-Enrik Kriis, Alex Sander Link, Leonhard Sass Taalmaa. Indiaanlased: Lisette Laanela, Tõnis Tomson, Lisette Sivard, Lisanna Jürisoo, Markus Monak, Mark Monak.

14. märts Endla Noortestudio lavastus „Kolm torukübarat“

Autor Miguel Mihura, tõlkija Maria Kall, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Kaido Torn, valguskunstnik Jaan Laur, muusikaline kujundaja Janek Vlassov. Osades Feliks Kark ja Endla Noortestudio õpilased Nora Aurora Vahenurm, Laura-Retti Laos, Oskar Seeman, Mihkel Tomberg, Triinu Kiling, Deborah Kuusik, Braien Mekleš, Ivo Orav, Steven Andreas Sinimeri.

8. mai „Kahe lugu“

Autor Eduardo Galán, tõlkija Ruth Sepp, lavastaja Madis Kalmet, kunstnik Liina Unt, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundus Madis kalmet ja Feliks Kütt. Osades Guido Kangur ja Karin Tammaru.

11. juuli „Werther“

Autor Johann Wolfgang von Goethe, dramatiseerija Triinu Ojalo, lavastaja Laura Mets, kunstnik Maret Tamme, muusikaline kujundaja Feliks Kütt. Osades Fatme Helge Leevald, Lauri Mäesepp, Sander Rebane, Karl Edgar Tammi.

24. juuli „Midagi tõelist“

Autor Tom Stoppard, tõlkija Jaak Rähesoo, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Liina Unt, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundaja Feliks Kütt. Osades Kadri Adamson, Ago Anderson, Ireen Kennik, Priit Loog, Meelis Rämmeld, Nora Aurora Vahenurm või Laura-Retti Laos, Lauri Mäesepp või Mihkel Kallaste (Teater Must Kast).

10. oktoober „Siin elavad inimesed“

Autor Athol Fugard, tõlkija Silvi Väli, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Ann Mirjam Vaikla, valguskunstnik Karmen Tellisaar, muusikaline kujundaja Feliks Kütt. Osades Carmen Mikiver, Fatme Helge Leevald, Lauri Mäesepp, Sander Rebane.

31. oktoober „Tramm nimega Iha“

Autor Tennessee Williams, tõlkija Jaak Rähesoo, lavastaja Ingomar Vihmar, kunstnik Liina Unt, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundaja Ingomar Vihmar, videokunstnik Argo Valdmaa. Osades Kleer Maibaum-Vihmar, Kati Ong, Karin Tammaru, Märt Avandi, Priit Loog, Ago Anderson, Ahti Puudersell, Ando Loosaar, Roland Leesment.

21. november „45 339 km² raba“

Autor Andra Teede, lavastaja Laura Mets, kunstnik Illimar Vihmar, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundus Feliks Kütt, videokunstnik Terina Tikka. Osades Kadri Rämmeld, Ireen Kennik, Meelis Rämmeld, Tambet Seling.

10. detsember „Kangelapsed“

Tekst ja lavastus trupp, kujundus Illimar Vihmar, video Terina Tikka, valgus Margus Vaigur, muusikaline kujundus Lauri Mäesepp ja Feliks Kütt, liikumine Kardo Ojasalu ja Helen Solovjev, tekst on inspireeritud Karl Edgar Tammi algmaterjalist. Laval Fatme Helge Leevald, Lauri Mäesepp, Sander Rebane ja Kristjan Lüüs (Teater Must Kast), ekraanil Märt Avandi.

2016

22. jaanuar Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstkooli 27. lennu diplomilavastus „Uhus ja eelarve“

Autorid Mehis Pihla ja trupp, lavastaja Mehis Pihla, kunstnikud Terje Kähr ja Bibi-Ann Kahk, muusikaline kujundus Johan Randvere, valguskunstnik Margus Vaigur, liikumisjuht Rauno Zubko. Laval Jürgen Gansen, Markus Habakukk, Laura Kalle, Ester Kuntu, Karl Laumets, Karmo Nigula,

Saara Nüganen, Lauli Otsar, Ott Raidmets, Christopher Rajaveer, Liisa Saaremäel, Risto Vaidla ja Johan Randvere.

13. veebruar „Olga, Irina ja mina“

Autor Ralf Långbacka, tõlkija Ülev Aaloe, dramaturg Martin Albus, lavastaja ja muusikaline kujundaja Ingomar Vihmar, kunstnik Liina Unt, valguskunstnik Karmen Tellisaar. Osades Kleer Maibaum-Vihmar, Carmen Mikiver, Kadri Rämmeld või Hilje Murel (Eesti Draamateater), Jaan Rekkor.

27. veebruar „Valged heteromehed“

Autor Young Jean Lee, tõlkija Andra Aaloe, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Marion Undusk, valguskunstnik Karmen Tellisaar, muusikaline kujundaja Feliks Kütt. Osades Ago Anderson, Meelis Rämmeld, Sepo Seeman, Raivo Rüütel.

24. märts „Õös on asju“

Autor Mati Unt, lavastaja, kunstnik ja muusikaline kujundaja Ivar Põllu (Tartu Uus Teater), valguskunstnik Ivar Piteraskihh (Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilane), videokunstnik Argo Valdmaa. Osades Ireen Kennik, Fatme Helge Leevald, Priit Loog, Lauri Mäesepp, Sander Rebane, Tambet Seling, Indrek Taalmaa.

16. aprill „Kopsud“

Autor Duncan Macmillan, tõlkija Triinu Ojalo, lavastaja ja muusikaline kujundaja Taago Tubin (Ugala teater), kunstnik Liisa Soolepp (külalisena), valguskunstnik Margus Vaigur. Mängivad Carita Vaikjärv, Märt Avandi.

8. juuli „Pao-Pao. Kuldse Trio lood“

Lavastaja, kunstnik ja muusikaline kujundaja Ivar Põllu (Tartu Uus Teater), muusikajuht Rando Kruus (Odd Hugo), kostüümikunstnik Renate Keerd, valguskunstnik Margus Vaigur. Laval Mihkel Smeljanski, Jüri Vlassov, Ago Anderson, Juss Haasma, Jaan Rekkor, Ireen Kennik, Carmen Mikiver, Lauri Mäesepp, Sander Rebane, Tambet Seling.

30. september „See asi“

Autor Philipp Löhle, tõlkija Mihkel Seeder, lavastaja Laura Mets, kunstnik Illimar Vihmar, muusikaline kujundaja Feliks Kütt, videokunstnik Terina Tikka. Mängivad Sten Karpov, Liis Karpov, Kadri Rämmeld või Fatme Helge Leevald, Priit Loog, Sander Rebane, Meelis Rämmeld, Arabella Anderson jt.

22. oktoober „Mitte praegu, kallis!“

Autorid Ray Cooney ja John Chapman, tõlkija Hannes Villemson, lavastaja Ingomar Vihmar, kunstnik Liina Unt. Mängivad Kleer Maibaum-Vihmar, Carita Vaikjärv või Ireen Kennik, Saara Nüganen, Kati Ong, Kersti Kreismann (Eesti Draamateater) või Juta Ild, Märt Avandi, Jaan Rekkor, Ott Raidmets, Tambet Seling, Indrek Taalmaa.

5. november „Minu vana daam“

Autor Israel Horovitz, tõlkija Anne Lange, lavastaja Enn Keerd, kunstnik Marion Undusk, valguskunstnik Margus Vaigur, muusikaline kujundus Janek Vlassov. Mängivad Lii Tedre, Carmen Mikiver, Egon Nuter.

9. detsember „Alice Imedemaal“

Autor Lewis Carroll, dramatiseerija Triinu Ojalo, muusika ja laulusõnade autor Feliks Kütt, lavastaja Laura Mets, kunstnik Illimar Vihmar, videokunstnik Terina Tikka, valguskunstnik Mari-Riin Villemsoo (Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia), koreograaf Rauno Zubko. Mängivad Fatme Helge Leevald, Ago Anderson, Saara Nüganen, Ott Raidmets, Sander Rebane, Kadri Rämmeld, Meelis Rämmeld, Tambet Seling, Karin Tammaru, Carita Vaikjärv või Kaili Viidas ning Jaan Rekkor (hääli). Pärnu noored tantsijad Ruta Agafonov, Liset Antsmaa, Ülle Järvoja, Dianne-Jessica Koitla, Merit Laur, Marian Lepik, Merily Lüll, Alex Sander Link, Mark Monak, Markus Monak, Holger Orav, Tõnis Tomson.

Piret Verte
Endla teater

Pärnu Kontserdimaja

Aasta 2014 Pärnu Kontserdimajas

Võrreldes 2013. aastaga vähenes oluliselt kontserdikülastajate arv ning kasvas konverentside ja sündmuste külastajate arv.

Kokku külastas kontserdimaja 58307 inimest. Toimus 151 erineva sisuga sündmust, sh 93 kontserti publiku koguarvuga 28834, 23 pidulikku ja 35 tööalast sündmust, mida külastas 29473 inimest.

Publiku TOP 5 hulgas juhtis edetabelit üle 900 kuulajaga “Kihnu Virve ja Kukerpillid” (korraldaja OÜ Berit Grupp), ligi 900 kuulajat saavutasid “Vallatud Vestid ja Kõrsikud” (korraldaja OÜ Grunch Industry) ning Hennessy aastalõpu kontsert (korraldaja Eesti Kontsert). Publikuarvuga ligi 800 võis rõõmustada rahvusvahelise muusikapäeva tasuta kontsert klassikatahtedega (Eesti Kontsert) ning RO Estonia operett “Savoy ball” (korraldaja Pärnu kontserdimaja).

Oma algmesse toimumisaega, juuli algusesse, jõudsid tagasi Pärnu Ooperipäevad. 11. Pärnu Ooperipäevad võõrustasid Varssavi Kammerooperit ning publiku ette jõudis Händeli “Imeneo” ja ooperigala õhtusöögiga. Õhtusöögi menüü oli valitud Maria Laidoneri kokaraamatust.

Jätkus koostöö RO Estoniaga ja pärnakate ette jõudsid Abrahami ooperi “Savoy ball” ning Pajusaare ooper “Prints ja Kerjus”.

Aasta 2015 Pärnu Kontserdimajas

2015. aastal suurenes tublisti kontserdikülastajate arv: 99 kontserti külastas 40254 inimest. Kokku leidis 67391 inimest võimaluse Pärnu kontserdimaja külastamiseks ning toimus 154 erineva sisuga sündmust. Lisaks kontsertidele leidis aset 39 pidulikku ning 16 tööalast sündmust, mida külastas kokku 27137 inimest.

Publikumenu „edetabelit“ juhtis Hennessy aastalõpu kontsert 981 külastajaga.

Üle 900 kuulaja kogusid ka Tanel Padari ja sõprade ning Karl-Erik Taukari ja Tõnis Mägi kontserdid. Populaarsust on kogumas rahvusvahelise muusikapäeva tasuta kontsert 1. oktoobril: EMTA ooperistuudio kontsert läks täismajale.

Pärnu linna uus algatus sel aastal oli „kohvikute nädal“. Ka Pärnu kontserdimaja kohvik osales selle nädala üritustes, kuid Cafe Cello panustas lisaks heale kohvile ka heasse muusikasse: terve nädala jooksul, iga päev toimusid kohvikus Pärnu muusikakooli õpilaste ja õpetajate meeleolukad kontserdid.

2015 jätkus tihed koostöö RO Estoniaga ja pärnakate ette jõudsid “Tsirkusprintsess” ja “La Traviata”.

Organisatoorses mõttes on jätkunud kollektiivi uuendamise ja nooremise protsess. Koostööpartnerite ja uute korraldajate nimistu ka sel aastal pisut suurenes.

Aasta 2016 Pärnu Kontserdimajas

65242 inimest leidis võimaluse 2016 aastal Pärnu kontserdimaja külastamiseks. Toimus 165 erinevat sündmust, sh 120 kontserti 44241 külastajaga, 25 pidulikku sündmust (14956 külastajat) ja 20 tööalast sündmust 6045 külastajaga.

Taaskord juhib publikumenu edetabelit Hennessy aastalõpu kontsert 995 inimesega. Ligi 900 kuulajat kogusid Hendrik Sal-Salleri juubelikontsert “Intervjuu iseendaga” (850), Pärnu Muusikafestivali 3 kontserti: Viktoria Mullova ja Eesti Festivaliorkester (896), Järvi Akadeemia lõppkontsert (894), Pärnu Muusikafestivali lõppkontsert (894). Kaks kontserti täissaalile andis aasta lõpus Tanel Padar, the Sun ja Estonian Dream Big Band (834+734). Omaette rekordi püstitas rahvusvaheline lasteprojekt Maša ja Karu, mille 4 etendust läksid täismajale.

Aasta suurim kordaminek oli Pärnu

Ooperipäevad, mis on kontserdimaja enda produktsioon. Pärnut väisas Peterburi Ooperiteater kahe etenduse, Donizetti "Peeter I uskumatud seiklused", Štšedrini "Mitte ainult armastus" ja galakontserdiga koos õhtusöögiga. Ooperipäevad said sooja vastuvõtu osaliseks nii publiku kui ka kriitikute poolt, mis andis julgust ja indu

korraldada 13. ooperipäevi 2018. aastal.

2016 jätkus tihe koostöö RO Estoniaga ja pärnakate ette jõudsid balletilavastus "Bajadeer" (2 etendust) ning ooper "Rigoletto".

Hooaja alguses sõlmiti kolme aastane leping kontserdimaja peatoetajaga "Eston Ehitus".

Eveli Loorents
Pärnu Kontserdimaja

Pärnu Muuseum

Pärnu Muuseum kolis 2011. aastal ümber uude, renoveeritud aidahoonesse, kus 25. mail 2012. a avati külastamiseks uus püsinäitus 11 000 aastat ajalugu – Elamu vanast ajast. Lisaks püsinäitusele on muuseumis ka ajutiste näituste saal, mille mitmekesises programmis vahelduvad näitused peatuvad nii kunsti- kui ajaloo teemadel. Pärnu Muuseumi filiaal Koidula Muuseum tutvustab L. Koidula ja J. V. Jannseni mälestust ning maa elu ja tegevust eesti ärkamisaja kontekstis.

2014. aastal rõõmustas Pärnu Muuseum lisaks püsinäitusele oma külastajaid ka 14 ajutise näitusega. Neist meeldejäädavamad olid „Talvine pühadering“, Eesti Vabaõhu Muuseumi ja Eesti Arhitektuurimuuseumi näitus „Eesti taluarhitektuur.

Pilt näitusest „Talvine pühadering“

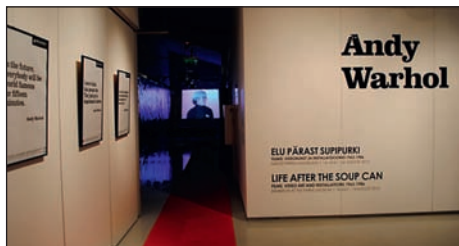
Püsiv ja muutuv“ ja Eesti Sõudeliiduga koostöös valminud näitus „130 aastat Pärnu sõudmist“.

Aasta 2015 tõi lisaks uutele näitustele Pärnu Muuseumile ka uue eesliite SA Pärnu Muuseum. Selle muutuse suminas ei jäänud aga töö varju ning lisaks püsinäitusele toodi vaatajate ette 6 huvitavat lugu ajutiste näituste näol. Näitused „Pärnu pallaslased paguluses: Erich Leps ja Pauline Elfriede Leps-Estam“ ja „Kaks lugu: Kaitseliit 1918–44 ja 1990–2015“

jäid külastajatele kindlasti meelde. Lisaks valmis sel aastal koostöönäitus „Inimesed, tänavad ja majad“ koos Sopotu Muuseumi (Poola), Peterburi Arhitektuuriajaloo Instituudi (Venemaa), Hanko Muuseumi (Soome), Birstonase Muuseumi (Leedu), Jurmala Linnamuuseumi (Läti) ning Pärnu Muuseumi (Eesti) koostöönäitus, mis keskendus kuurortlinnade elukeskkonnale läbi arhitektuuri ja inimeste. Koostöönäitus jõudis Pärnu külastajate ette aastal 2016.

2016 oli Pärnu Muuseumis eriline, sest püsinäitus ja 14 ajutist näitust töid muuseumisse rekordarvu külastajaid. Aasta

pärl oli kindlasti “Andy Warhol. Elu pärast supipurki”, mida külastas kuu aja jooksul 5818 inimest. Nii kohalikele, kui turistidele pakkusid veel avastamisrõõmu näitused “Kuurordimood” ja “Pärnu enne esimest ilmasõda – linnaruum vanadel fotodel”.

Meeldivatest sündmustest saavad tihti traditsioonid. Nii tähistabki Pärnu Muuseum igal aastal Jüriöö aastapäeva üritusega Jüriöö märgutuled, mille käigus on püütud välja selgitada kui kaua võtab aega märgutulede abil teate edastamine maakonna piiirilt Pärnu südalinna. Lisaks on tavaks suvised Merelaagrid lastele. Samuti on traditsiooniks saamas loengusari Pärnu ja Pärnumaa uurimisest, mille eesmärgiks on paikkonna ajaloolise kultuuriloo ja muuseumi töövaldkondade tutvustamine ning täiendkoolituse pakkumine piirkonna kooliõpetajatele.

Jüriöö märgutuled

Maarja Pedari
Pärnu Muuseum

Pärnu keskraamatukogu

Raamatukogud arvudes 2016

Raamatukogu	Kogud	Kasutajad	Külastused	Laenutused
Keskraamatukogu	335442	14862	273929	402655
Allikukivi	12362	294	2936	6754
Are	13376	364	5294	6759
Aruvälja	11127	118	2065	3475
Audru	14465	200	3042	8092

Häädemeeste	18917	436	8173	13994
Jõesuu	8481	181	2207	6324
Jõõpre	9774	181	2923	3744
Kabli	6167	107	1257	3394
Kaisma	8400	200	3323	5634
Kihnu	7853	101	1235	2691
Kilingi-Nõmme	23949	720	9618	18457
Koonga	10208	170	1764	3595
Lavassaare	6441	210	2682	6266
Libatse	9626	148	1850	4762
Lindi	9773	233	5078	8101
Lõpe	8265	150	1554	3180
Massiaru	5873	81	1712	5205
Paikuse	24088	998	14216	18845
Pootsi	4889	136	1706	4159
Pärnjõe	6080	410	6605	11868
Pärnu-Jaagupi	25621	530	6043	10519
Sauga	20201	316	3250	5272
Saulepi	12395	110	1970	5583
Sindi	30383	858	14419	28068
Suigu	8270	105	2253	4986
Surju	10838	241	5965	12335
Suurejõe	8021	122	2786	5179
Tali	11443	71	901	2467
Tootsi	10011	235	2589	7101
Tori	8568	401	3475	4453
Treimani	10515	223	3754	8753
Tõhela	7116	126	1276	1783
Tõstamaa	15691	284	5425	6610
Urge	11510	233	3797	7594
Uulu	9561	455	4518	7040
Vahenurme	9723	102	1756	2203
Varbla	8916	216	3676	6799
Vihtra	9297	193	4571	9191
Vändra	36166	867	16058	20282
Võidula	9572	52	636	2000
Võiste	9805	183	2616	5948

2014

Keskraamatukogu 105-ndat tegevusaastat tähistasime perepäevaga, kus pakkusime igas vanuses kasutajatele kogu päeva jooksul erinevaid tegevusi ja kohtumisi.

Raamatukoguhoidjatele toimus juubelikonverents „Raamatute raamid“, mida modereeris kirjanik ja ajakirjanik Kaupo Meiel, ettekannetega esinesid riigikogu kultuurikomisjoni liige Mart Meri, kirjanik

Jan Kaus ja infotehnoloogia spetsialist Kalev Pihl.

Liikumisaastat tähistasime osalemisega Jaansoniga Kahe Silla Jooksul, millest võttis osa 14 raamatukoguhoidjat keskraamatukogust ja Lindi raamatukoguhoidja.

Suleti Ülejõe haruraamatukogu ja kujundati ümber keskraamatukogu koju-laenutusosakonna ja üldlugemissaali töö. Moodustati ilukirjanduse ja teabekirjanduse osakonnad. Enamus senini kohalkasutamiseks olnud teabekirjandusest muutus koju-laenutatavaks.

Sügisel toimus linna ja maakonna raamatukoguhoidjate koolitusreis Rootsi ja Taani. Külastasime Vimmerby, Malmö ja Kopenhaageni raamatukogusid.

Esmakordselt toimus Pärnumaa raamatukoguhoidjate ühine seminarilaager Häädemeeste vallas Lemmerannas. Laagris osalejad tutvusid Salacgriva, Häädemeeste, Treimani ja Massiaru raamatukogudega ja Ainaži meremuuseumiga. Laagri teisel päeval kuulati ettekandeid sugupuu-uurimisest. Kultuuripärandi hoidmisest kõneles aasta kodanik 2013 – Marju Kõivupuu.

Seminarilaager ja õppereis Rootsi ja Taani raamatukogudesse süvendas koostööd keskraamatukogu ja maaraamatukogude vahel.

Keskraamatukogu osales Läti, Leedu ja Rootsi partnerina Põhjamaade Ministrite Nõukogu Nordplus projektis „Late Life Learning-Discovering the Pathways for Cooperative Partnerships“. Esimesel projektikohtumisel Pärnus esines eestipoolne projekti koordinaator Krista Visas ülevaatega raamatukogu kaasamisest elukestvasse õppesse ja seeniorite koolitamisest.

Rita Raudsepp Sindi Linnaraamatukogust pälvis tiitli Pärnumaa aasta maaraamatukoguhoidja.

Kolleegid keskraamatukogust tunnustasid Marina Jantsonit ja Monika Stimmerit.

Oluliseks sündmuseks kujunes Paikuse valla- ja põhikooli raamatukogu ühinemine. Raamatukogu paikneb uutes avarates ruumides. Varasema 63 m² asemel on lugemise kasutuses üle 300 m² pinda ja suurel hulgal kaasaegseid tehnilisi vahendeid. Ühinemisest võitsid nii õpilased kui valdelaelanikud. Paikuse raamatukogu on esimene ühinenud raamatukogu Pärnumaal.

Keskraamatukogu teabekirjanduse osakonnas alustati e-lugemise laenutamist. Lugeritesse on laaditud üle 40 tasuta raamatut. Noorim kasutaja oli 16, vanim 75 aastane.

Seekordne kirjaniketuur „Eesti kirjanikud Eesti raamatukogudes“ tõi Pärnu Keskraamatukokku ja Kilingi-Nõmme raamatukokku Wimbergi, Kätlin Vainola, Peeter Sauteri ja Urmas Lennuki.

Oktoobris alustas keskraamatukogu projektiga „Muna õpetab kana – arvutiabi seenioritele“. Seenioritele andsid arvutiabi ja tutvustasid digimaailma võimalusi gümnaasiuminoored.

Aasta jooksul külastasid keskraamatukogu töötajad maaraamatukogusid, andsid nõu kogude korrastamiseks ja vananenud kirjanduse mahakandmiseks.

Tunnustada tuleb lasteosakonna töötajaid, kellel on õnnestunud lisaks linna koolide õpilastele kaasata oma ettevõtmistesse ka maakonna koolide õpilasi – näiteks toimus maakondlik ettelugemismaraton „Sport ja liikumine lasteraamatutes“.

„Õöraamatukogud“ Saugas ja Tõstemaal kujunesid põnevaks nii osalejatele kui korraldajatele.

Võistluse „Lugemistuhin“ on populaarne Sindi laste hulgas.

Jätkuvalt olid populaarsed keskraamatukogu filmikolmapäevad ja muusikaklubi üritused. Kiireim raamatukoguteenuste ja sündmuste turunduskanal on Facebook. Keskraamatukogul oli aasta lõpuks 1120 FB sõpra. Võiste, Uulu, Allikukivi, Hää-

demeeste, Libatse, Suigu, Sauga, Are raamatukogudel on koduleht lahendatud blogivormis, FB konto on Sindi, Vändra, Kilingi-Nõmme, Urge, Sauga, Are raamatukogudel.

Tegevusjuubeleid tähistasid Kaisma (100), Massiaru (95), Pärnjõe (85) ja Vihtra (60) raamatukogud.

2015. aasta oli Eestis üleriigiline muusika-aasta, samuti tähistasime Pärnu Keskraamatukogu muusikaosakonna 20-ndat tegevusaastat. Põhiline rõhuasetus oli raamatukogu muusikateenuse avalikkusele tutvustamisel ja juubelikonverentsil oktoobris. Kasvas muusikaosakonna meediakajastus, suurenes nii külastuste kui laenutuste arv. Uue teenusena on elektrikitarril mängimise võimalus muusikaosakonnas.

Hästi käivitus teraapiakoorte projekt. Alates novembrist toimusid igal teisipäeval laste ettelugemised lugemiskoortele. Raamatukogus käisid lapsed kuulamas 2 kuldset retriiverit.

Keskraamatukogu näitus „Loe e-Vildet e-PUBis“ tõi konkursilt „Tabamata Vilde“ kultuuriministri tänukirja ning eripreemiaks e-lugeri e-Vilde tabamise ja e-lugemise edendamise eest. Näituse koostasid Kadi Taremaa ja Krista Visas.

Pärnu linna ja maakonna raamatukoguhoidjate seminarilaager „Nutikas raamatukoguhoidja – vahendid ja võimalused 21. sajandil“ toimus 28. ja 29. mail Tõstamaa ja Varbla vallas. Teet Eltmaa ja Heigo Ensling Eesti Telekomist rääkisid teemal: „Nutiseadmed – meie igapäevased abivahendid.“ Anto Veldre, eesti infoturbeekspert, publitsisti ja koolitaja teemaks oli esinejale vastav: „Virtuaalne jalajälg ja küberkaitse.“

Pärnumaa raamatukoguhoidjate traditsiooniline välisreis viis meid naaberriiki Lätti, kus külastasime vastvalminud Läti

rahvusraamatukogu uut hoonet Riias. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi raamatukogunduse ja infoteaduste eriala lõpetasid Aili Luik Libatse ja Talvi Saar Kilingi-Nõmme raamatukogust.

Kolleegide tunnustuse pälvimid keskraamatukogust Reet Roosi – Hea Kolleeg 2015, Krista Visas – Visionäär 2015, Urve Saard – Hea Sõber 2015. Riita Lillemets Surju raamatukogust tunnustati Aasta Maaraamatukoguhoidjaks Pärnumaal.

Pärnumaa Omavalitsuste Liit nimetas Krista Visase Pärnumaa Aasta(te) 2015 tegutsejaks.

Allikukivi raamatukogu jaoks kohandati ja renoveeriti Tihemetsa spordihoones asuvad ruumid.

Lahenes keskraamatukogu rippsaali kütteprobleem ja saal on kasutatav aastaringelt.

Kirjaniketuuri käigus külastasid Häädemeeste ja keskraamatukogu Mehis Heinsaar, Veronika Kivisilla, Urmas Vadi. Lugejatega kohtusid maakonna erinevates raamatukogudes Ilmar Tomusk, Marko Kaldur, Heli Künnapas, Peeter Ilus, Ilmar Trull, Arbo Tammiksaar, Margit Peterson, Kaupo Meiel, Jürgen Rooste, Avo Kull.

Tegevusjuubeleid tähistasid Surju – 100 ja Suigu – 105 raamatukogud.

2016. aasta oli merekultuuri aasta. Sel puhul korraldati palju erinevaid kohtumisi, üritusi ja raamatuväljapanekuid erinevas vanuses raamatukogu kasutajatele.

Keskraamatukogu lasteosakonnas tähistati aastat otsimismänguga „Kalad tulid raamatukokku“. Iga tubli otsija osales mereloteriis ja vaadata sai suurt raamatunäitust. Mängida sai kivitrulli ehk teisisõnu merekividest trips-traps-trulli laduda või siis täringut veeretades Eesti tuletornide juurest läbi kihutada.

Sauga raamatukogu koos Avatud Noortekeskusega viis läbi projekti „Igaühest

võib saada merekaru“, kus noored said tutvuda erinevate meresõiduvõimalustega (purjetamine, meresüsta- ja kajakisõit) ja mereajaloo Lennusadamas.

Toris toimus folklooripäev „Meri meie õue all“, mille vahetekstid koostas ja päeva juhtis raamatukogu juhataja.

Pärnu linna ja maakonna raamatukoguhoidjate seminarilaager toimus seekord Kihnus ja teemaks oli „21. sajandi raamatukoguhoidja: näoga mere poole (avatud kõigele uuele)“.

Moodustati esimene vallaraamatukogu Pärnumaal – Häädemeeste raamatukogu uus direktor on ühine valla kõigile neljale (Kabli, Massiaru, Treimani, Häädemeeste) raamatukogule. Kehtima hakkas raamatukogu uus põhimäärus ja moodustati kuueliikmeline raamatukogu nõukogu, kuhu igast piirkonnast kuulub üks esindaja.

Pärnumaalt kuuluvad Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatusse Piia Salundi Sauga raamatukogust ja Krista Visas Pärnu Keskraamatukogust.

Pärnu Keskraamatukogu on Eesti-poolne projektpartner NordPlus projektis „Feel better with a book: reading for well-being in old age“. Projekti eestvedaja on Utena raamatukogu Leedust ja Vilniuse regiooni raamatukoguhoidjate ühing. Aastane projekt kestab juulist 2016 – juunini 2017. Projekti raames toimub 4 projektihoitumist erinevate partnerite juures (Eesti, Leedu, Rootsi ja Läti), kus omandatakse kogemusi vanemate inimeste lugemisharjumuste toetamiseks ja julgustamiseks ning koostööks raamatukogude ja hoolekandeesutuste vahel. Selline projekt on väga hea võimalus omandada rahvusvahelisi kogemusi ja näha, kuidas töötavad raamatukogud teistes riikides. Raamatukogud pakuvad koduteenindust neile, kes ise ei liigu, raamatukoguhoidja, sugulaste või sotsiaaltöötajate abil.

Täiskasvanud Öppija Nädala raames omistati Pärnu Keskraamatukogule aasta raamatukogu tiitel.

Libatse raamatukoguhoidja Aili Luik tunnustati Pärnumaa aasta maaraamatukoguhoidjaks ja Paikuse raamatukoguhoidja Gerli Lehemets on aasta hariduse sõber Pärnumaal.

Keskraamatukogu kolleegipreemiaga tunnustati Marina Jantsonit, Heda Piiristet ja Valmar Malmi.

Inventuurid toimusid 10 maaraamatukogus: Pärnjõe, Audru, Kabli, Lõpe, Surju, Tori, Tõstamaa, Varbla, Vihtra ja Sindi raamatukogudes. Enne inventuure korrustati fonde, kustutati 9535 eksemplari vananenud, lagunened ja liigseid trükiseid.

Jätkuvalt toimuvad keskraamatukogus nutikoolitused seenioritele ja infootsingukoolitused koolinoortele.

Lisaks raamatute laenutamisele ja kooskäimisvõimaluste pakkumisele on maaraamatukogudes olulisemad teenused skaneerimine, koopiategemine, arvuti- ja e-kataloogi kasutamise õpetus ning individuaalne juhendamine, infootsingud. Kõigis Pärnumaa raamatukogudes on tasuta WiFi leviala. ETKA Andrase poolt korraldatud pilootkampaanias „Õppimisvõimaluste infootsingu toetamine“ osalesid Are, Häädemeeste, Kaisma, Libatse, Pärnjõe, Sindi, Suurejõe, Uulu, Vihtra raamatukogud. Õppereis viis meid Ida-Virumaa kultuuriloolistesse paikadesse ja raamatukogudesse. Aasta lõpetasime Eesti Rahvamuuseumi külastusega. Oleme osalised Eesti Lastekirjanduse Keskuse ja kultuuriministeeriumi ühisprojektis „Pisike puu“, kus kõik Eestis sündivad lapsed saavad kingiks raamatu.

Tegevusjuubeleid tähistasid Treimani – 95, Häädemeeste – 90, Suurejõe – 60

Lenna Eliste
Pärnu keskraamatukogu

Pärnu Linnaorkester

2014. aastal tähistas Pärnu Linnaorkester oma 20. sünnipäeva. Pidulik kontsert toimus 26. aprillil Pärnu Kontserdimajas, dirigeeris peadirigent Jüri Alperten. Säravaimatest esitatud teostest tuleks nimetada Alvilts Altmanise klarnetikontserti, mille esitas helilooja poeg, Pärnu Linnaorkestri esiklarnetist Edmunds Altmanis ja mõistagi P. Tšaikovski avamängu „1812“. 2014. aasta üheks suuremaks õnnestumiseks võib pidada ka orkestri DVD-plaadi „Rändavad laulud“ väljaandmist.

2014–2015 hooaeg algas tegusalt – koos tšellosolisti Marcel-Johannes Kitsega andis orkester kontserdi Ämari lennuväebaasis, mis on NATO Euroopa põhjapoolseim olulisim lennuväekeskus. Kontserdist toimus interneti vahendusel otseülekanne. Aastasse mahtus veel koostöös Estonia seltsi segakooriga toimunud F. Schuberti Missa As-duur ettekandmine (dirigent Erki Pehk) ning kontsert „Põhjala vaim“, kus oboesolistiks oli Taani Aasta Muusiku tiitliga pärjatud Eva Kruse Steinaa, kontserti dirigeeris Kaisa Roose. Suureks õnnestumiseks osutus koostöös Pärnu Kontserdibürooga L. Barti muusikali ainetel lavastatud „Muusikalised hetked Oliveriga“, mis tõi kontserdisaali peaaegu kaks saalitäit publikut.

Hooaja lõppu mahtusid veel kontsertreisid sõpruslinna Šiauliaisse, kus orkester osales ülestõusmispühade festivalil, ning Soome, kus Mikkeli Kontserditalos anti ühiskontsert Mikkeli orkestriga.

Ka 2015 suvi oli tõine – Pärnu Linnaorkester osales poistekooride festivali raames F. Mendelssohni oratooriumi „Elias“ ettekandmisel koostöös kooridega Knabenkantorei Basel (Šveits) ja Ažoliukas (Leedu). Lisaks toimus Kärđlas Hiiu-maa kammermuusikapäevade raames kontsertetendus Veljo Tormise ooperiga „Luigeland“.

2015–2016 hooaeg algas R. Straussi teosega „Kodanlasest aadlimees“ – kontserti dirigeeris Jüri Alperten. Säravamate etteastete hulka sel hooajal võib lugeda, taas koostöös Estonia seltsi segakoori ning Pärnu kammerkooriga, ette kantud F. Mendelssohni 2. sümfooniat „Lobgesang“.

Kindlasti vajavad äramärkimist kontserdid „Palju kára ei millestki“, kus Jüri Alperteni dirigeerimisel esitas orkester E.W. Korngoldi samanimelist teost, ning „Prokofjev.Šostakovitš.Stravinski“, kus Kaisa Roose dirigeerimisel esitati nimetatud heliloojate teoseid ja läbi muusika esitleti samast linnast pärit ja ligikaudu samal perioodil sündinud kolme Vene helilooja väga erinevat elusaatust.

Hooaeg lõppes Pärnu ja Vaasa linnade sõprusuhte 60. aastapäevale pühendatud kontserdiga, kus olid kaastegevad Vaasa muusikud.

2016–2017 hooaja parimate esituste seas oli Šostakovitši I klaverikontsert, kus soleerisid Johan Randvere (klaver) ning Karl Vakker (trompet), dirigeeris Sasha Mäkilä. Sel hooajal alustas Pärnu Linnaorkester oma muusikalise muinasjutusarja „Rändavad muinasjutud“, millest esimene kontsert toimus sügisel P. Tšaikovski muusikaga „Uinuv kaunitar“ (muinasjutuvestjaks Sepo Seeman) ning teine kontsert kevadel mille pealkirjaks oligi „Rändavad muinasjutud“ ning mis koosnes mitmete erinevate muinasjuttude teemadele kirjutatud muusikast. Kontserdiprogrammid koostas ning dirigeeris Elmo Tiisvald, kes hoolitses ka visuaalse poole, et lastel lisaks muusika kuulamisele oleks ka midagi vaadata.

Orkestri ees võis sel hooajal kohata huvitavaid dirigente, kes varasemast tuttavad kooridirigentidena. Nii näiteks juhatas ansambli Vox Clamantis dirigent Jaan Eik

Tulve kontserti „Gloria“, kus oli väga suur osa kooridel, nendeks olid Pärnu- ja Viljandimaa Kammerkoorid. Esitatud teoseks A. Vivaldi „Gloria“ op. 589. Õnnestunud kontserdiks oli „Meie“, mida dirigeeris Jaan Ots ning ettekandele tulid säravamad teosed Jaan Räätsalt, Eduard Tubinalt, Eino Tambergilt ja uudisteose kirjutanud Pärt Uusbergilt. Eraldi väärib märkimist kontsert „Muusa puudutus – aastaid hiljem“, kus olid solistideks kutsutud Pärnust pärit noored muusikud, kes on valinud profes-

sionaalse muusiku tee. Nimetatud kontserdil toimus ka üks esiettekanne Eestis: E. Bozza „Atmosfäärid“

Orkester lõpetas oma hooaja peadirigent Jüri Alperteni 60. sünnipäevale pühendatud kontsertidega Pärnus ja Tallinnas, kus kanti ette L. v. Beethoveni 6. Sümfoonia ning W. A. Mozarti Missa c-moll. Kontserdil oli kaastegev Eesti Filharmoonia Kammerkoor ning solistid.

Tõiv Tiits
Pärnu Linnaorkester

Pärnu Kontserdibüroo

Pärnu Kontserdibüroo poolt korraldatud kontserdid ja muusikasündmused

	2014	2015	2016
Kontsertide arv	48	47	47
Küllastajate arv	6390	7980	5270

Kontserdisarjad:

- Promenaadikontserdid Raehoovis
- Pärnu Suvemuusika Ranna Kõlakojas

Festivalid, kursused:

- Laste ja noorte muusikafestival MUUSIKAMOOS
- Rahvusvaheline klaveri SUVEUNIversiteet. Prof. Arbo Valdma klaverikool
-

Konkursid:

- Bändomaania – Pärnu linna ja maakonna noortebändid (2014–2015)
- Ümin – Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaalansamblid
- Sügisulg – Pärnu linna ja maakonna 3–19aastased solistid

Pärnu Kontserdibüroo kõige menukamaks projektiks oli kontsertetendus „Muu-

sikalised hetked „Oliveriga““, mis toodi lavale 13. märtsil 2015 laste- ja noorte festivali „Muusikamoos“ raames. Projekti oli kaasatud enam kui 200 last ja täiskasvanut. Kaks etendust anti täissaalidele. Osalesid järgmised kollektiivid: Kunstide maja lasteansamblid, poistekoor ja solistid, Pärnu kammerkoor, tantsukool WAF Dance ning Pärnu linnaorkester. „Muusikalised hetked „Oliveriga““ hinnati 2015. aasta Pärnu linna Kultuuri aastapreemia vääriliseks.

2014

23. veebruaril ööklubis „Sugar“ **Pärnu linna ja maakonna noortebändide konkurs BÄNDOMAANIA 2014**

Finaalkontserdile valiti üheksa noortebändi: OL*, Mucky, John Doe, Tori Hobune, At One Thirty, Prime Animals, Voice Of Voices, Los Libedos Vineros ja Yellow Strong Mustards. Külalisesinejaks „Noortebänd 2013“ võitja Ziggy Wild.

2.–13. märtsil **Laste ja noorte muusikafestival MUUSIKAMOOS 2014**

Traditsiooniliselt koosnes kava eriilme-

Muusikalised hetked Olivergiga. Foto Ants Liigus

listest kontsertidest ja töötubadest. Koostööpartneriteks Pärnu Linnaorkester ja Pärnu Muusikakool.

2. märtsil Pärnu teatris Endla **PAULUSE KIRIKU KELLAD** Mononäidend Heino Ellerist, autor Indrek Hirv, lavastaja Margus Kasterpalu. Osades: Indrek Hirv, Rain Simmul (Tallinna Linnateater), Liisa Hirsch (klaver)

4.–6. märtsil Uulu Kultuurimajas, Rae-küla Koolis, Pärnu raekojas, lasteaias Trall, Sindi lasteaias, Mai lasteaias ning Surju koolis **LAULE JA LUGUSID LOOMADEST** Aleksei Turovski ja Anne Adams

5. märtsil Pärnu Kuninga tn Põhikoolis, 6. märtsil Pärnu raekojas **PUHKPILLIKVINTETT ESTICA**

7. märtsil Pärnu Raekojas **TÖÖTUBA: LAULUD KOOKIDEGA**. Viljandi kultuuriakadeemia tudengid õpetasid lastelaule nii vaaremade ajast kui ka tänapäevast

7. märtsil teater Endla kohvikus **EL SEXTETO**

Susanna Aleksandra Veldi – vokaal, Mairo Marjamaa – saksofonid, Allan Järve – trompet, Joel Rimmel – klahvpillid, Siim Usin – bass, Toomas Rull – löökpillid

8. märtsil Pärnu raekojas **KOORIMOOS** Kammerkoor „**Head Ööd, Vend**“ Dirigendid Pärt Uusberg, Külli Kiivet

9. märtsil Pärnu Kuninga tn Põhikoolis **ÜMIN, Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaalansamblike konkurs**

Külalisesinejaks vokaalansambel Mixtet TÜ Viljandi Kultuuriakadeemiast.

11. märtsil Pärnu Raekojas **HANSUKE JA GRETEKE**

Hans-Günter Heumanni samanimelise klaveritsükli esitasid Pärnu Muusikakooli õpilased. Muinasjutuvestja Laura-Retti Laos teater Endla noortestudiost.

13. märtsil Pärnu Kontserdimajas **MUUSA PUUDUTUS**

Pärnu Muusikakooli solistid, Pärnu Linnaorkester, dirigent Lilyan Kaiv

Esmakordselt pakkusime huvilistele võimalust osa saada orkestriproovidest otse laval, orkestrantide seas

22. juuni – 3. august **RAEPROMENAAD 2014**

Kontserdisari juuni, juuli ja augustikuu pühapäevadel Pärnu Raehoovis (vihmase ilma korral Raekoja saalis)

- 22. juunil **DUE VIOLINI** Maano ja Terje Männi, viiulid

- 29. juunil **SALAARMASTUS** Pirjo Püvi – sopran, Kristo Kõo – theorb, kitarr, Tõnu Jõesaar – viola da gamba

- 6. juulil **TAGASI KOJU** Liisi Koikson – vokaal, Marti Tärn – kontrabass, meloodika, vokaal, Marek Talts – kitarr

- 13. juulil **SAKSOFON 220V** Elektrooniliste saksofonide (EWI-de) ansambel koosseisus Mairo Marjamaa, Indrek Varend ja Ivo Lille ning Madis Muul – klahvpillid, elektroonika. Kontsert toimus koostöös Pärnu Rahvusvahelise Saksofonifestivaliga SaxFest

- 20. juulil **LÄHEDUS** Vokaalansambel Mixtet: Veljo Poom, Teet Kaur, Erko Niit, Eva-Lotta Vunder, Maria Gertsjak, Laura Junson

- 27. juulil **UUT JA VANA** Pärnu Linnaorkester, dirigent Jüri Alperen Kontsertmeister Arvo Leibur

- 3. augustil **KLAVERIMÖLL** – klaveril 1–16 käega Toomas Vana ja Natalia Zagalskaya. Kontsert toimus festivali SUVEUNIversiteet raames

25. juuni – 7. august **PÄRNU SUVE-MUUSIKA 2014**

Tasuta kontserdid juuni, juuli ja augustikuu kolmapäevadel Pärnu Ranna Kõlakojas

- 25. juunil orkester **SAKU MANDOLIINID**, dirigent Joosep Sang

- 2. juulil **IVI RAUSI BAND** Ivi Rausi – vokaal, Tiit Born – kitarr, Tõnis Tüür – kontrabass

- 9. juulil Pärnu-Jaagupi pasunakoor, dirigent Priit Aimla

- 16. juulil **LASTELAULUD JAZZIS** JazzIn Sisters: Marit Kiiker, Vivi Maar, Vivelii Maar ja Maris Aljaste.

- 23. juulil **UNUSTAMATUID MELOODIAID LÄBI AEGADE** Gourmet Duo: Yvetta Uustalu - vokaal ja Tõnis Tüür – kontrabass

- 30. juulil **CAFÉ À LA FRANÇAISE** Trio de la soirée: Liis Lutsoja – viiul, Jaak Lutsoja - akordion ning Tanel Liiberg – kontrabass

- 6. augustil **SUVE HINGUS** Tõnu Naissoo Hammond Trio: Tõnu Naissoo – Hammond – orel, Danel Aljo – saksofonid, Marko Naissoo trummid.

1.–10. august XIII Rahvusvaheline Arbo Valdma pianistide klaverifestival SUVEUNIversiteet 2014 Pärnus

Koostöös Pärnu Linnaorkestri ja Pärnu Muusikakooliga

Festival hõlmas nii traditsioonilisi klaverikursusi kui ka kontserte. Kursute õppetöö toimus Pärnu Raekoja saalis, ettevalmistustöö tundideks aga Pärnu Muusikakooli klaveriklassides. SUVEUNI kursustel osales kokku 23 õpilast. Neist 14 Eestist ja omakorda 5 Pärnu muusikakoolist. Peale Eesti oli kursuslasi Hiina Rahvavabariigist (Xiaoya Wan, Yaru Song), Austriast (Jingfang Tan), Saksamaalt (Michelle Woo, Marco Nikolai Weller, Viktoria Zagalskaja), Koreast (Ah-ra Hong), Jaapanist (Yuri Mijaki) ja Sloveeniast (Lana Petrovič). Parimad pianistid astusid üles koos Pärnu Linnaorkestriga kursuste lõppkontserdil Pärnu Kontserdimajas suurel laval.

3. augustil Pärnu raekoja saalis **KLAVE-**

RIMÖLL – klaveril 1–16 käega Toomas Vana ja Natalia Zagalskaya

- Kontsert Raepromenaadi sarjas

- 6. augustil Pärnu raekoja saalis **KLAVERILOOTUSTE KONTSERT NR 1**

- 7. augustil Pärnu raekoja saalis **KLAVERILOOTUSTE KONTSERT NR 2**

- 8. augustil Pärnu raekoja saalis

HIINA JUURTEGA KLAVERILOOTUSTE KONTSERT Michelle Woo, Xiaoya Wan, Jingfang Tan

- 9. augustil Pärnu raekoja saalis **SUVEUNI Kõlnist** Kadri-Ann Sumera, Andre Hinn, Margus Riimaa, Hanna Heinmaa ja Külliki Seepter (end Kuulman)

- 10. augustil Pärnu Kontserdimajas **SUVEUNI suurkontsert**

Meistrikursuse parimad pianistid. Kaas-tegev Pärnu Linnaorkester, dirigent Jüri Alpterten. Koostöös Pärnu Linnaorkestriga

7.–23. november Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkurs
SÜGISULG 2014

7.–9. novembril Pärnu Ühisgümnaasiumis **SÜGISULG eelvoor**

21. novembril Pärnu Kontserdimajas **SÜGISULG 2014 10–19aastaste finaalkontsert**

Kaastegev saateansambel koosseisus Hain Hõlpus (klahvpillid), Kalle Pilli (kitarr), Siim Usin (bass), Peep Kallas (trummid). Üllatusnumbriks Pärnu I Kitarrifestivali parimad palad.

- 23. novembril teatris Endla **SÜGISULG 2014 3–9aastaste finaalkontsert**

Kaastegev saateansambel koosseisus Hain Hõlpus (klahvpillid), Kalle Pilli (kitarr), Siim Usin (bass), Peep Kallas (trummid)

18. detsembril Türi Kultuurikeskuses, 20. detsembril Rae Kultuurikeskuses **MAAILMA RAHVASTE JÕULUD**

Els Himma (vokaal), Anneli Kadakas (löökpillid), Pärnu Kammerkoor, Saku

Mandoliinid. Dirigendid Elo Kesküla ja Joosep Sang

Koostööprojekt Pärnu Kammerkoori ja Saku Mandoliinidega

2015

21. veebruaril Rock Club Volume **Pärnu linna ja maakonna noortebändide konkursi BÄNDOMAANIA 2015**

Võistles kaheksa noortebändi: IRIE, Voice Of Voices, Friend Jack, Howling Sky, Steps to Synapse, Prime Animals, Los Libedos Vineros ja OL*. Külalisesinejad: Tori hobune, Innersound ja The Boondocks, DJ Heiko Leesment.

2.–13. märtsil **Laste ja noorte muusikafestival MUUSIKAMOOS 2015**

Muusikamoos on oma nime vääriline – rida erinevas stiilis ja žanris kontserte ning õpitubasid, mis mahuvad kahe nädala sisse. Festival pakkus taaskord igale maitsele midagi, unustamata, et parim elamus saadakse heatasemeliste esituste kaudu ning et ise tegemine on väärt proovimist.

5. märtsil Pärnu linna ja maakonna laste-aedades ja koolides **AUGUST PULSTI ÕPISTU** – Viljandi Pärimumuusika keskus

Pillituvustused ja töötoad:

Karjalaste pillid, laulud ja mängud – muusik Annika Mändmaa tutvustas Liblika ja Mai tänava lasteaia lastele pärimuslikke pille, laule ja mängu.

Sinasõprus pärimusmuusika- ja pillidega. Muusikud Janne Suits, Karolin Übner ja Kristi Kool külastasid Uulu Põhikooli, Mai tn Põhikooli ja Ülejõe Gümnaasiumi ning andsid koolikontserte, kus tutvustati pärimuspille, tantse ja muusikat.

Tund pärimusmuusikaga – muusik Jaan Jaago viis läbi erilise ja kaasaharava muusikatunni Pärnu Vabakoolis, Tootsi Põhikoolis ja Pärnjõe Põhikoolis.

6. märtsil Pärnu Kuninga Tänavaga Põhi-

koolis **APPI! OOPER?!** – Vanemuise teatri lavastuslik muusikatund.

Teatraalse ja humoorika muusikatunni viisid läbi Vanemuise ooperisolistid Merle Jalakas ja Jaan Willem Sibul. Tutvustati eesti ooperi ajalugu.

8. märtsil Pärnu raekojas ÜMIN, Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaalansamblite konkurss

Külalisesinejaks meesansambel Avaja Türit.

9. märtsil Pärnu Raekojas **VAGA JA VALLATU** – Kiili muusikakooli õpilased, Tõnis Kaumann (laul) ja Jose Antonio Page (trompet). Vanamuusikaansamblit juhendas Heili Meibbaum.

11. märtsil Ülejõe Põhikoolis ja Vanalinna Põhikoolis **LAULE JA LUGUSID LOOMADEST** Aleksei Turovski ja Anne Adams

13. märtsil Pärnu Kontserdimajas **MUUSIKALISED HETKED „OLIVERIGA“** Kontsertetendus L. Barti muusikali „Oliver“ ainetel

Lavastaja Meelis Sarv
Muusikajuht Anne Uusna
Liikumisjuht, kostüümid Meeli Pärna
Videokujundus Argo Valdmaa
Nimiosas Herman Press

Osades Ena Kõrv, Sepo Seeman, Eliisabet Tiits, Taavi Holter, Juuli Kõrre, Eger Pull, Anne Uusna, Jaana Jurtšenkova

Pärnu Kunstide Maja poistekoor (dirigendid Marika Pärk ja Evelin Mei) ja ansamblid (juhendaja Anne Uusna)

WAF tantsukooli poisid (juhendaja Meeli Pärna)

Pärnu Kammerkoor (dirigent Elo Kesküla)

Pärnu Linnaorkester
Dirigent Erki Pehk

10. mail Pärnu kontserdimajas Pärnu linnavalitsuse tellimuskontsert „**KINGITUS EMALE**“

Sinejad: Pärnu Kammerkoor, Pärnu

Käsikellastuudio, Kunstide Maja ansamblid, tantsukool WAF Dance

RAEPROMENAAD 2015

28. juunist 9. augustini Pärnu Raehoovis ja Raekojas

- 28. juunil **KUNINGANNA ELIZABETH JA GREENSLEEVES** Lautomuusikat 16. sajandi Inglismaalt, kitarriduo Lauri Jõelegt ja Eero Siivo

- 5. juulil **HELISEV MUUSIKA** Omapärased ansambliseaded filmist “The Sound of Music”

Kersti Ala-Murr-vokaal, Tõnu Jõesaar – tšello, Lilian Jõesaar-klavessiin, Mingo Rajandi- kontrabass, Jaak Lutsoja – akordion

12. juulil **SCIENCE OF SILENCE- VAIKUSE TEADUS** Jakko Maltis – vokaal, klaver, elektroonika; Ivo Lille – saksofon, Hendrik Soon – viiul, Edward Soon – tšello. Kontsert koostöös Pärnu Rahvusvahelise Saksofonifestivaliga Saxfest

19. juulil **IIDLID** Fred Rõigas – vokaal, klaver, kitarr

26. juulil **PÄRNU PARIMATE NOORTEBÄNDIDE ERI** Frederik Kүүts & Steps to Synapse

2. augustil SUVEUNIversiteedi avakontsert **KAHE KLAVERI KUMMARDUS SIBELIUSELE JA TEISTELE SUURTELE**

Natalia Zagalskaja ja Toomas Vana

9. augustil **LAUL PÕHJAMAAST** Puhkpillikvintett Estica Anna Kelder – flööt, Heli Ernits – oboe, Helena Tuuling – klarnet, Mari Gienow – fagott, Meelika Mikson – metsasarv.

PÄRNU SUEVAMUUSIKA 2015

2. juulist 12. augustini Pärnu Ranna Kõlakojas

2. juulil **PÄIKESEPIISAD Mirtel & Bänd** Piret Lilleste – I sopran, Merit Hirvoja-Tamm – II sopran, Hedi Maaros – I alt, Elerin Karpin – II alt, Indrek Oselein –

klahvpillid, Marek Talts – kitarr, Ann-Liis Aniko – bass, Olav Kund – löökriistad

8. juulil **TULEVIKUPÄRMUSED** Tõnu Timm – havaikitarr, laul; Jaanus Nõgisto – mandoliin, kitarr, laul

15. juulil **UKU JA LELEGA MÖÖDA MAAILMA** Eesti Ukuleleorkester, juhendaja Joosep Sang

22. juulil **SUVEÕHTU BRUNCH** Bier Brauchen Brass Band koosseisus Valju Kasuk – akordion, Priit Aimla ja Andres Peetson – trompetid, Aabi Ausmaa ja Peeter Margus – tromboonid, Urmas Soosalu – tuuba, Jaan Kirss – trummid ja laul

29. juulil **LOVELY DAY** Jana Abzalon – vokaal, Tõnu Naissoo – klahvpillid, Siim Usin – bass, Peep Kallas – trummid

5. augustil **TAASKOHTUMINE** loominguiline kollektiiv PÄRNU POISID

12. augustil **SUVINE RETRO** Ivi Rausi – vokaal, kellamäng, elektroonika; Tiit Born – kitarr, Jaak Lutsoja – akordion

1.–10. augustil **XIV Rahvusvaheline Arbo Valdma pianistide klaverifestival SUVEUNIversiteet 2015 Pärnus**

Koostöös Pärnu Linnaorkestri ja Pärnu Muusikakooliga

Festival hõlmas nii traditsioonilisi klaverikursusi kui ka kontserte. Kursute õppetöö toimus Pärnu Raekoja saalis, ettevalmistustöö tundideks aga Pärnu Muusikakooli klaveriklassides. SUVEUNI kursustel osales kokku 18 õpilast. Peale Eesti oli kuruslasi Hiina Rahvavabariigist, Austriast, Saksamaalt, Jaapanist, ja USA-st. Parimad pianistid astusid üles koos Pärnu Linnaorkestriga kursuste lõppkontserdil Pärnu Kontserdimaja suurel laval.

1. augustil Saaremaal Loona mõisas **SUVEUNI parimad palad Kihelkonnal** Ah-ra Hong (Korea), Hannah Kaufmann (Austria) Yuri Miyaki (Jaapan)

2. augustil Pärnu raekoja saalis SUVE-

UNIversiteedi **avakontsert KAHE KLAVERI KUMMARDUS SIBELIUSELE JA TEISTELE SUURTELE** Natalia Zagalskaja ja Toomas Vana

5. augustil Pärnu raekoja saalis **SULASELGE KLAVERIMÄNG nr 1** Esinejad: SUVEUNIversiteedi aktiivosavõtjad

7. augustil Pärnu raekoja saalis **SULASELGE KLAVERIMÄNG nr 2** Esinejad: SUVEUNIversiteedi aktiivosavõtjad

8. augustil Pärnu raekoja saalis **KLAVERIRÖÖM HIINAST** Dai Yuyan, Yaru Song, Michelle Woo, Hannah Kaufmann, Zhai Fengxiang ja keelpillikvartet Fresh

9. augustil Pärnu kontserdimajas **PÄRNU SUVEUNI MÕNUKONTSERT ORKESTRIGA** Pärnu Linnaorkester, maestro Jüri Alperden, solistideks SUVEUNI meistrikursustel osalejad

6.–22. november **Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkurs** **SÜGISULG 2015**

6.–8. novembril Pärnu Ühisgümnaasiumis **SÜGISULG 2015 eelvoor**

20. novembril Pärnu Kontserdimajas **SÜGISULG 2015 10–19aastaste finaalkontsert**

Kaastegev saateansambel koosseisus Hain Hõlpus (klahvpillid), Jonas Kaarnamets (kitarr), Siim Usin (bass), Peep Kallas (trummid). Üllatusnumbriks Pärnu Kitarrifestivali parimad palad.

22. novembril teatris Endla **SÜGISULG 2015 3–9aastaste finaalkontsert**

Kaastegev saateansambel koosseisus: Hain Hõlpus (klahvpillid), Kalle Pilli (kitarr), Kaarel Liiv (bass), Peep Kallas (trummid)

2016

Pärnu linna ja maakonna noortebändide konkurs **BÄNDOMAANIA 2016** ei toimu osavõtjate vähesuse tõttu. Registreerus 4 bändi.

11.–18. märtsil **Laste ja noorte muusikafestival MUUSIKAMOOS 2016**

Toimus rida erinevas stiilis ja žanris kontserte ning õpitubasid, mis mahtusid ühe nädala sisse. Festival pakkus taas-kord igale maitsele midagi, koostööpartneeriks Pärnu Linnaorkester.

- 11. märtsil Pärnu Raekojas **SAAGEM TUTTAVAKS – HARF** Vibust põlvnevat instrumenti tutvustas nii helis kui pildis Liis Viira.

- 11. märtsil Pärnu Mai Koolis **APPI! OOPER?! –** Vanemuise teatri lavastuslik muusikatund. Ooperi ajalugu tutvustasid teatrailsel ja humoorikal moel Vanemuise ooperisolistid Merle Jalakas ja Jaan Willem Sibul.

- 12. märtsil Pärnu Raekojas **KOORI-MOOS** Eesti Noorte Segakoor, dirigendid Peeter Perens, Kristiina Rebane ja Nele Erastus

- 13. märtsil Pärnu raekojas **ÜMIN, Pärnu linna ja maakonna koolinoorte vokaalansamblite konkurs**

Osales 13 ansamblit, *Grand Prix'* võitis Pärnu Ühiskooli noormeestest koosnev ansambel Tühik vol. 2, juhendaja Kadri Keskküla. Külalisesinejaks ansambel Gram Of Fun, juhendajad Margot Suur ja Riivo Jõgi.

14. ja 15. märtsil Pärnu Kontserdimajas **ORKESTRILE KÜLLA!** Pärnu linna ja maakonna lasteaia- ja koolilapsed käisid vaatamas, kuidas näeb välja orkestri tööpäev.

15. märtsil Eliisabeti kirikus **ORELI SALADUSED** Organist Kristel Aer tutvustas pillide kuningat, rääkis orelite ehitusest, kujunemisloost ja mänguvõimalustest ning eripärast.

16. märtsil Pärnu Kontserdimajas **MUUSA PUUDUTUS**

Pärnu Linnaorkester, dirigent Jüri Alper-ten, Pärnu Muusikakooli solistid.

18. märtsil Pärnu keskuses **Konkursi ÜMIN laureaatide kontsert**

18. märtsil Pärnu raekojas **TEEL AUSTRIASSE** Pärnu linna ja maakonna muusikakoolide õpilaste kontsert

Grupp Pärnu, Vändra ja Sindi muusikakoolide õpilasi andis kontserdi enne aprillis toimuvat kontsertreisi Mozarti sünnilinna Salzburgi. Ühisel kontserdil esinesid kitaristid, viiuldajad, mandoliinide, käsikellade ja veel mitme muu pilli mängijad. Kava komplekteerisid ning viisid läbi Üllar Kallau ja Elo Keskküla.

- 18. märtsil Pärnu Koidula Gümnaasiumis toimuma pidanud kontsert-töötuba **CYBERDANCE lükkus edasi** ning sai teoks 27. mail kell Pärnu Ühiskooli gümnaasiumis. Küberstudio interaktiivne workshop-kontsert gümnaasiumiõpilastele toimus nime all CyberDance. Koolinoorte osalusel valmis ühislooming, mis kanti päeva teises pooles ette.

PÄRNU SÜVEMUUSIKA 2016

29. juunist 12. augustini Pärnu Ranna Kõlakojas

- 29. juunil **BRIGHT BRASS** Chris Sommer ja Raimond Vendla (trompetid), Mattias Vihmann (metsasarv), Teno Kongi (tromboon), Enri Rimmelgas (tuuba)

- 6. juulil **TRIO MAAG** Kaspar Uljas (bandoonium), Marek Talts (kitarr), Mingo Rajandi (kontrabass)

- 13. juulil **BEATI MANDOLINI** Anto Önnis (laul, löökpillid), Ants Önnis (mandoliin, suupill), Tõnu Raadik (mandoliin),

Joosep Sang (mandoliin), Teet Veskus (kitarr, suupill), Endel Valkenklaud (bassmandoliin)

- 20. juulil **TRIO SUSANNA ALEKSANDRA / SOO / TÄRN** Susanna Aleksandra (laul), Mart Soo (kitarr), Marti Tärn (bass)

- 27. juulil **INDREK ja PAUL KRISTJAN KALDA** Indrek Kalda (laul, viiul), Paul Kristjan Kalda (kitarr)

- 3. augustil **PICCOLO FOLK** Esta Ruusmann (viul), Feliks Kark (suupill,

laul), Elmar Trink (suupill, kitarr, laul),
Andrus Haugas (suupill, bouzouki), Jüri
Kukk (bass-suupill, bass)

RAEPROMENAAD 2016

3. juulist 14. augustini Pärnu Rae- hoovis ja Raekojas

Pikkade traditsioonidega kammerlik
kontserdisari hubases ja ajalooõngulises
Raehoovis tutvustab erinevaid koosseise
ja muusikastiile.

3. juulil **NOSTALGIA** Lauri Liiv – vokaal
ja keelpillikvartett Con-taktid – Kristel
Eeroja-Põldoja, Kristiina Birk, Anneliis
Lindre, Marina Peleševa. Kavas igihaljas
jazz- ja swingmuusika koos Broadway ja
Eesti muusikali- ning filmihittidega.

10. juulil **SCENT OF ROMANTICS.**
ROMANTISMI HÕNG Pärnu Linnaorkester,
dirigent Jüri Alperen. Kaastegev Karin
Tammara Kavas Elgar, Grieg, Sibelius

17. juulil **SUVESONAAT** Kirill Ogorodnikov –
kitarr Kavas läbilõige lauto- ja kitarrim-
muusikast läbi sajandite – Weiss, Giuliani,
Balkanski, Brouwer jt

24. juulil **SUVEUNI TEREKONTSERT**
“LÖÖKPILLIDE VÄRVID” Rüya Taner –
klaver, Dincer Özer – löökpillid

Kavas teosed tänapäeva Türgi tipphele-
loojatelt ja Türgi rahvamuusikaseaded.

Vt SUVEUNI kava

31. juulil **LEGENDID** Duo VIOLinCELLO
Arvo Leibur – viiul, Aare Tammesalu –
tšello

Kavas virtuoossed palad Cirri ja Halvor-
seni loominguist, sekka pajatused David
Oistrahhi Pärnu suvedest.

7. augustil **PÕHJAMAADE KUMAS**
Kersti Ala-Murr – laul, Jaak Lutsoja – akor-
dion

Kavas valik huvitavas seades erinevate
ajastute laule meie põhjanaabreilt ning
Norra ja Argentiina tangod.

14. augustil **KUMMARDUS MARJU**
KUUDILE Laura Põldvere – laul, Raivo
Tafenau – saksofonid, Joel Rimmel –

klahvpillid, Heikko-Joseph Rimmel –
bass, Kaspar Kalluste – löökpillid

Austuskontsert „jazzikuningannale“
– lauljale, laulukirjutajale, arranžeeriale,
produtsendile, muusikule Marju Marynel
Kuudile, kel oli tänavu veebruaris väarikas
juubel. Kõlasid Marju Kuudi tuntud laulud
läbi aegade.

XV Rahvusvaheline Arbo Valdma pianistide klaverifestival SUVEUNIver- siteet 2016 Pärnus 21.–30. juulil

Professor dr. h. c. Arbo Valdma SUVE-
UNIversiteet toimus 21.–30. juulil 2016
Pärnus juba 15. korda. Õpilasi tuli SUVE-
UNIversiteedile sel aastal Hiinast, Koreast,
Suurbritanniast, Jaapanist, Sloveeniast
ja muidugi Eestist. SUVEUNIversiteedi
õppetöö toimus Pärnu raekojas, kuhu oli
sealsele stationaarsele Estonia kontsert-
klaverile Estonia klaverivabriku sponsor-
lusena seltsiks tulnud uus klaver (laenuna
Hilteni hotellist Tallinnast). Kursuste ajal
olid raekoja ukсед huvilistele avatud ning
tundides said seega osa kõik soovijad ja
see oli tasuta. Lisaks 67 avatud meistriku-
ruste tunnil toimus 10 Suveuniversiteedi
päeva jooksul ka 5 suurepäraselt klaveri-
kontserti.

24. juulil Pärnu raekoja saalis **Suveuni**
terekontsert „Löökpillide värvid“ Rüya
Taner (klaver) ja Dincer Özer (löökpillid)

Kontsert toimus koostöös Türgi Suur-
saatkonnaga Eestis.

26. juulil Pärnu raekoja saalis **HEA**
KLAVER I Esinesid SUVEUNIversiteedi
aktiivosavõttjad

27. juulil Pärnu raekoja saalis **HEA**
KLAVER II Esinesid SUVEUNIversiteedi
aktiivosavõttjad

28. juulil Pärnu raekoja saalis **HEA**
KLAVER III Hiina juurtega noored anded

29. juulil Pärnu kontserdimajas **KLAVE-**
RITALGUD ORKESTRIGA Pärnu Linna-
orkester, Suveuni pianistid ja dirigent Lauri
Sirp

Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkurs SÜGISULG 2016

11.–27. novembril

11.–13. novembril Pärnu Ühisgümnaasiumis **SÜGISULG 2016 eelvoor**

25. novembril Pärnu Kontserdimajas **SÜGISULG 2016 11–19aastaste finaalkontsert**. Kaastegev saateansambel koosseisus Hain Hõlpus (klahvpillid), Kristjan Kaasik (kitarr), Siim Usin (bass), Peep Kallas (trummid). Üllatusnumbriks Pärnu Kitarrefestivali parimad palad ning Pärnu ja Vaasa muusikakoolide õpilased

27. novembril teatris Endla **SÜGISULG 2016 3–10aastaste finaalkontsert**. Kaastegev saateansambel koosseisus: Hain Hõlpus (klahvpillid), Kait Kallau (kitarr), Janno Trump (bass), Peep Kallas (trummid)

Klaudia Taevi nimeline rahvusvaheline noorte ooperilauljate konkurs Pärnus mai 2015

Pärnu Klaudia Taevi nimelisel rahvusvahelisel noorte ooperilauljate konkursil pälvis esikoha Sunghyun Kim Lõuna-Koreast, teiseks tuli Ewa Tracz Poolast ja kolmas preemia läks jagamisele Läti esindaja Rihards Millersi ja Venemaalt pärit Juri Rostotski vahel.

Parimaks „Ave Maria“ esitajaks tunnistati Rihards Millers, parima eestlasest osavõtjana pärjati Dara Savinova, vahendasid festivali korraldajad.

Publiku lemmikuks valiti samuti Sunghyun Kim.

Samuti pääsesid finaali Jelena Bražnjok Ukrainast ja Margrethe Fredheim Norrast. Esikolmikule on ette nähtud preemiad väärtuses 4000, 3200 ja 2400 eurot.

Lauljaid hindas rahvusvaheline žürii, kuhu kuulusid maailma mainekate ooperimajade võtmeisikud, žürii tööd juhatas legendaarne ameerika sopran Karan Armstrong.

Klaudia Taevi konkurs. Foto Ants Liigus

Pärnu kontserdimajas toimunud finaalkontserdist tegi otseülekande Klassikaraadio, samuti salvestas selle Eesti Televisioon.

Klaudia Taevi konkurs on Pärnu rahvusvahelise ooperimuusika festivali PromFest peamine sündmus. Festival algas 22. mail Giuseppe Verdi ooperi „Aida“ uuslavastusega, festivali raames toimusid Karan Armstrongi meistrkursused, soolokontserdi andis Sergei Leiferkus, korraldati Pärnu legendaarse lauluõpetaja Klaudia Taevi mälestusõhtu ja professor Hans Nieuwenhuis pidas loengu „Ettelaulmine – need maagilised viis minutit ...“.

PromFest on ellu kutsutud eesmärgiga avardada noorte ooperilauljate loominguilisi võimalusi, tuua Eestisse maailmatasemel ooperiartistide ja kujundada Eesti mainet ooperimaailmas, arendada kultuuriturismi ja tõmmata ooperikunsti juurde eelkõige nooremast põlvkondast.

Festival on alguse saanud Taevi-nimelisest rahvusvahelisest noorte ooperilauljate konkursist, mis tänavu toimus üheksandat korda. Konkursile registreerus 132 lauljat 24 riigist, Pärnusse teise vooru kutsuti 40 solisti.

Raido Keskküla
Pärnu Postimees

Eesti Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupp

Pärnumaa ekspertgrupp eelistab tegevusi, mis toimuvad Pärnumaa kultuuriruumis ja mille tulemus jääb Pärnumaa kultuuriruumi ning tegijaid, kes tegutsevad Pärnumaa kultuuriruumis.

Pärnumaa ekspertgrupp toetab:

- ülemaakondlikke kultuuri- ja spordiprojekte
- sündmusi, millest saab osa rohkem inimesi
- Pärnumaa piirkonna rahvariiete (v.a jalanõud) soetamist
- muusikainstrumentide ja spordiinventari ostmist juhul, kui oma ja/või kaasfinantseering on vähemalt 50%
- kohalike omavalitsuste projekte, mille oma- või kaasfinantseerimine on vähemalt 50%

Pärnumaa ekspertgrupp määrab preemiaid, stipendiume ning toetusi.

Pärnumaa ekspertgrupi XI koosseis

2013-2015: Alar Raudoja, Indrek Aija, Kaiu Kustasson, Krista Kingo, Marek Talts

XII koosseis 2015-2017

Alar Raudoja, Indrek Aija, Reet Palm Killing, Heli Kallasmaa, Maarja Talts.

Kultuuripärl 2014

Kaupo Meiel viljaka kirjandusliku ja publiksistilise tegevuse eest 2014 aastal

Pärnumaa ekspertgrupi aastapremiad:

Kultuuritegija aastapremia 2014

Ado Kirsi mitmekülgse loomingu, organisatoorse ja viljaka tegevuse eest Pärnumaa kultuurimaastikul;

Kultuurisündmuse aastapremia 2014

Järvi Festival MTÜ Pärnu muusikafestivali ja Järvi Akadeemia korraldamise eest;

Sporditegija aastapremia 2014

Joel Tints Vändra maratoni, poolmaratoni ja talvemaratoni korraldamise eest;

Spordisündmuse aastapremia 2014

Pärnu Tennisehall tenniseturniiri Paf Open III korraldamise eest.

Elutööpreemia 2015 Hilja Treuberg

Kauaaegse, mitmevärvilise ja mitmetahulise panuse eest Pärnumaa ja linna kultuurimaastikule;

Kultuuripärl 2015 Toomas Voll

Pärnumaa laulupeo „Imede aias“ kunstilise kujundamise, segakooriga Endla ja neidudekooriga Argentum Vox rahvusvahelistel koorifestivalidel kulddiplomide võitmise eest;

Kultuuritegija aastapremia 2015

Helle Kirsi ja Piret Bergmann

Raamatute „Kirsikivimaja“ ja „Tähtsad täpid“ kirjutamise, Pärnumaa laulupeo „Imedeaias“ väljendusrikaste vahetektide ning stsenaariumi loomise eest;

Kultuurisündmuse aastapremia 2015 Pärnumaa Rahvakultuuri Keskseks

Maakonna tantsupeo „Pärnumaa õnnemustrid“ korraldamise eest;

Sporditegija aastapremia 2015 Avo Keel

Märkimisväärse panuse eest Pärnu võrkpallile;

Spordisündmuse aastapremia 2015 Pärnu Sõudekeskus Kalev

Sõudmise paarisauerulise paatkonnaga maailmameistrivõistlustel pronksmedali võitmise eest.

Eraldatud vahendid:

2014.

Esitati 622 taotlust summas 404 740,36 eurot

Eraldati 455 stipendiumi või projektitoetust summas 135 089,52 eurot.

2015.

Esitati 616 taotlust summas 411 104,35 eurot

Eraldati 327 stipendiumi või projektitoetust summas 132 378 eurot

2016.

Esitati 593 taotlust summas 422 571,71 eurot

Eraldati 408 stipendiumi summas 150 890 eurot

Eha Ristimets
Pärnumaa ekspertgrupi kontaktisik

Pärnumaa tantsupidu „Pärnumaa õnnemuster“

28. mai 2015

Laupäeval peeti Lavassaare staadionil rahvatantsupidu “Pärnumaa õnnemuster”, kus osales paar tuhat tantsijat ja hulgaliselt pealtvaatajaid.

Hommikul tuli tantsijatel harjutada külmas vihmapihus, kuid õnneks lakkas sadu peagi ja õhtune pidu kulges päikeses ja päikeselises meeleolus.

Peo teema oli seekord „Õnnemustrid“. Peo üldjuhi ja idee autori Ulla Helin-Mengeli idee järgi saab elu õnnemuster kokku paljudest väikestest rõõmudest: perest, kodust, lastest, sõpradest, liikumisest jne.

Hädaorg ja hingerahu

Kõik need argielu erksamaks muutvad rõõmud kajastusid koreograafias. Laste tantsud jutustasid Lottest ja päikesepaisetest, vanemate laste tantsud nooruslikust tegutsemisrõõmust ja maailma avastamisest. Meesterühmad tantsisid elavaks esmalt Päär Pärensoni loo “Hädaorg”, et siis tantsus “Oma õnne sepad” tõdeda: iga mees on ikka ise oma õnne valaja ja saatu sepp.

Naisrühmade tantsus “Upa-upa upukene” mängisid tähtsat rolli kõige nooremad tantsijad: pisikesed beebid ja juba oma jalal tatsujad said esimese tantsupeo kogemuse emmede süles keerutades.

Segarühmade “Hingerahu valss” ja kõikide rühmade ühine lõputants “Õnnemuster” andsid sõnumi, et kui südames rahu ja jalad tantsivad, on maailm palju ilusam paik.

Lavassaares peeti Pärnumaa tantsupidu kolmandat korda. Tubli töö tegi ära Lavassaare külaselts, sest tuhandete külaliste vastuvõtmine oli väikesele külale paras väljakutse.

“Korraldamine nõudis suurt pingutust, aga meie külaseltsis on väga toimekas rahvas,” ütles külaseltsi juhatuse esimees Merle Lillak. “Kõige olulisem oli, et päike tuli välja, selle nimel oleme palju loitsinud.”

Lillaku sõnade järgi sobib küla looduslik staadion tantsuks hästi ja looduse keskel olemine teeb peo eriti mõnusaaks.

Peol ka tantsijana Lavassaare Kanarbiku ja Jõõpre Vallatute rühmas kaasa löönud Lillak pidas õnnemustri-peo repertuaarivalikut õnnestunuks. “Väga huvitav tants on segarühmade “Hingerahu valss”, sest kogu meie elu ongi üks hingerahu ja õnne muster,” tõdes ta.

Tähtis pidu

Folkloorirühma Mesilane juhendaja ja Kajaka seltsi tantsija Aino Siling ütles, et pidu oodati ja see oli tantsijatele tõesti olu-

Pärnumaa tantsupidu. Foto Mailiis Ollino

line. “Meie rühmas käivad isegi 80aastased ja vanemad inimesed, nad on tantsimisest väga huvitatud, nad saavad liikuda ja see on ju tervise alus,” kinnitas juhendaja.

Peo korraldasid Pärnumaa rahvakultuuri keskselts, MTÜ Lavassaare Külaselts ja Audru vallavalitsus. Tantsupeol osales 145 tantsu- ja võimlemisrühma.

“Peo teema oli seekord filosoofilist laadi, aga kõik toimis, oli ilus ja väga hästi mõtestatud,” jäi rahvakultuuri keskuse spetsialist ja peo projektijuht Aire Koop üritusega rahule. “Meie rahvatantsujuhid on nii loovad ja andekad inimesed, lihtsalt super, kuidas nad suudavad kogu rahva panna ühes rütmis mõtlema ja tegutsema.”

Karin Klaus
Pärnu Postimees

Pärnumaa laste laulupidu „Reis pilvelaeval“

24. mai 2016

Kilingi-Nõmme suveaias toimunud Pärnumaa laste laulupidu kandis küll nime “Reis pilvelaeval”, ent ilmataat hoidis taevakaare kogu päeva puhta, laulusõit kulges suvesoojas päikesesäras.

Laupäevane pidu algas lustliku rongkäiguga Kilingi-Nõmme klubi juurest peoplatsile suveaeda. Pikaks riviks joondunud

esinejad võtsid juba marssides lauluviisi üles. Et ees ootas reis pilvelaeval, olid kollektiivid varustatud kelmikate kohvritega, mis suveaeda jõudes laululava ette üles seati. Kuna tegemist oli ikkagi kõrgustes kulgeva retkega, ilmestasis esinemispaika õhupallidki.

Peo- ja teejuhid pilvelaevareisil olid Pipi

Reis pilvelaeval. Foto Mailiis Ollino

Pikksukk (Janne Ristimets) ja tema isa kapten Pikksukk (Mart Tõnismäe), kelle eestvedamisel kujunes õhusõit õige lõbusaks ja naljakaks.

Lõviosa ette kantud repertuaarist pärines Pärnumaal elavate või Pärnumaaga seotud muusikainimeste sulest ja koore dirigeerisid lauluõpetajad, muusikapedaagoogid ja koorijuhid, kes Pärnumaa lapsinoori läbi aasta juhendavad.

Suveaeda kogunenud laulupeolisi tervitanud Saarde vallavanem Andres Annast ütles, et talle oleks kui elevant nina ja kõrva peale astunud ja tema suurt laulda ei mõista, küll lubas ta uhkele reisile hingest kaasa elada.

Publikut oli suveaias väga palju: pered nautisid ilusat ilma ja pidasid esinejaid vaadates piknikku.

Lasteaedade ja üldhariduskoolide mudilas-, laste- ja poistekooride ees astus solistina üles Kilingi-Nõmmest pärit laulja Liisi Koikson.

Lavastuslikes vahepalades esinesid Kilingi-Nõmme võimlemisklubi Githa Mar-

git Schmidt juhendamisel ja Janne Ristimetsa tantsustuudio.

Pärnumaa laste laulupeo idee autor ja üldjuht oli Evelin Mei, lasteaedade üldjuht Hilja Vainula, lavastaja Mart Tõnismäe ning kunstnik Tiina Tõnismäe.

Kontsertmeistrid olid Ester Murrand ja Tiia Tamm, lauljaid saatsid ansambel Perno Läte ja Audru kooli bänd Bermuuda Nurgad.

Peo projektijuht Aire Koop ütles kahe-tunnise meeleoluka kontserdi järel kaasa-elajaid, osalejaid ja korraldajaid tänades, et kes kunagi on käinud laulupeol, see teab, kui erilise tunde laulupidu tekitab.

“Me teame, milline tähendus on laulupeol eestlasele. Ma arvan, et me kõik täna tundsi siin hooti ära neidsamu tundeid, mõtteid ja tähendusi. Meie pidu andis märku sellest, et me oleme olemas,” lausus Koop.

Pärnumaa laste laulupeo peakorraldajad olid Pärnumaa rahvakultuuri keskselts ja Saarde vallavalitsus.

Anu Villmann
Pärnu Postimees

XXVI laulupidu ning XIX tantsupidu „Aja puudutus. Puudutuse aeg“

4.–6. juulini 2014

Pärnumaalt osales peol kokku 976 inimest: 26 koori, 590 lauljat, 21 juhendajat 1 puhkpilliorkester 41 mängija ja 1 juhendajaga, 3 rahvamuusikakollektiivi 22 mängija ja 2 juhendajaga, 18 rahvatantsu ning 4 võimlemisrühma, kokku 306 tantsija-võimlejaga ning 16 juhendajat.

Pärnu linnast osales kokku 1699 inimest: 36 koori, 1116 lauljat, 30 juhendajat, 5 puhkpilliorkestrit, 3 juhendajat, 1 keelpilliorkester 2 juhendajat, 4 rahvamuusikakollektiivi, 4 juhendajat, 22 rahvatantsukollektiivi, 13 juhendajat, 4 võimlemiskollektiivi ja 4 juhendajat. Kokku 400 võimlejat ja tantsijat.

Suvepealinna Pärnu sümboliks oli rongkäigus ranna-elevant. 20 elevanti läbisid koos peolistega rongkäigu. Kõigile kollektiivijuhtidele kingiti tänapäeval mälestuseks väike sinine rannaelevant.

Kõigile Pärnumaa kollektiivijuhtidele kingiti mälestuseks toredast õnnestunud peost fotoalbum „Kuidas Pärnumaa omad Tallinnas laulu-ja tantsupeo käisid“, kuhu talletati piduliste endi tehtud fotod peole minekust, vaimustavast peomelust, elust koolimajades jms. Fotoalbum valmis koostöös Pärnu Muuseumiga.

Peol osalenud kollektiivid

Are vald

- Naisrahvatantsurühm Anna ja Minna, Tiina Saar
- Are Põhikooli mudilaskoor, Marje Tiik
- Audru vald
- Kupparimuorid, Anu Kuusk
- Rahvatantsurühm Kevade, Teet Killing
- Segarahvatantsurühm Tuuletallajad, Jekaterina Põldots
- Rahvatantsurühm Lindi Lappajad, Maie Kalbus
- Naisrühm Meie Valla Eided, Anu Tamm

- Naisrühm Hoiuspuu, Jekaterina Põldots
- Audru valla segakoor, Annaly Kuningas, Tiia Tamm
- Audru kooli lastekoor Pääsuke, Annely Kuningas
- Audru kooli poistekoor, Tiia Tamm
- Jõõpre põhikooli lastekoor, Grünet Trums

Halinga vald

- RKK Laieldes naisrühm, Tiina Saar
- RKK Laieldes segarühm, Tiina Saar
- Rahvatantsurühm Libatse Sõstrad, Tiina Saar
- Pärnu-Jaagupi gümnaasiumi 2.–3. klassi segarahvatantsurühm Kirilind 2, Tiina Saar
- Pärnu-Jaagupi gümnaasiumi noorte segarahvatantsurühm Kirilind 4, Tiina Saar
- Pärnu-Jaagupi gümnaasiumi mudilaskoor, Elena Mägi, Triin Mägi
- Pärnu-Jakobi koguduse naiskoor, Marje Pajula
- Pärnu regiooni väikemuusikakoolide ühendorkester, Mati Põdra

Häädemeeste vald

- Häädemeeste mandoliinikoor, Olavi Kõrre
- Segarahvatantsurühm Lendar, Heidi Müürisepp
- Treimani laulukoor, Tiia Soomre

Paikuse vald

- Paikuse Põhikooli 3. klassi tantsurühm, Anu Tammearu-Mežule
- Naisrühm Pastlapaar, Anu Tammearu-Mežule
- Paikuse põhikooli lastekoor, Maire Krinal

- Paikuse põhikooli mudilaskoor, Maire Krinal
- Segakoor Sireli, Maire Krinal

Pärnu linn

- Puhkpilliorkester Saxon, Kaido Kivi ja Tanel Villand
- Pärnu Muusikakooli puhkpilliorkester, Tanel Villand
- Segakoor Endla, Toomas Voll, Kadri Pöder
- Segakoor Kungla, Grete Tammalu
- Pärnu Kammerkoor, Elo Kesküla
- Mihkel Lüdigi nim. meeskoor, Evelin Mei
- Naiskoor Linda, Tiiu Künnapas, Külli Kolu
- Naiskoor Leelo Hilja Vainula ja Tiia Tamm
- Argentum Vox, Toomas Voll
- Lastekoor Pärnu Piigad, Toomas Volli
- Naiskoor Põllepaelad, Jana Trink
- Rahvatantsuansambel Kajakas, Rita Mändla, Ulla Helin-Mengel, Roland Landing
- Rahvatantsurühm Tuurit-Tuurit, Eneli Rüütli
- Rahvuskultuuriselts Kirmas, Raivo Erm
- Naisrühm Nooruse Vöö Kaie Seger
- Naisrühm Rõõmuline, Liis-Katrin Avandi
- Rahvatantsurühm Pärnete, Tiiu Pärnits
- Pärnu Koidula gümnaasiumi C-segarühm, Elfriede Nikolai
- Pärnu Koidula gümnaasiumi lastekoor, Mari Krõõt Fridolin
- Pärnu Koidula gümnaasiumi segakoor,
- Pärnu Noorte Puhkpilliorkester, Koidula Gümnaasiumi Puhkpilliorkester ja Pärnu Ülejõe Gümnaasiumi Puhkpilliorkester, Rein Vendla
- Pärnu Ülejõe gümnaasiumi lastekoor, Eve Redik ja Anu Tiik
- Pärnu Ülejõe gümnaasiumi poistekoor Maimu Muttik jooksul kõigil Pärnu Ülejõe gümnaasiumi vilistlaste segakoor, Maimu Muttik
- Pärnu Ülejõe gümnaasiumi noortekoor, Maimu Muttik, Anu Tiik
- Pärnu Ühisgümnaasiumi 2.–3. klassi tantsurühm, Maire Sarapuu
- Pärnu Ühisgümnaasiumi 2. klassi rühmad KLAABU ja SIPSİK ning 3.a klassi tantsurühm, Maire Sarapuu
- 3.b klassi segarühm ja 4.b segarühm, Reet Juurikas,
- Pärnu Ühisgümnaasiumi C-segarühm, Tiiu Pärnits
- Pärnu Ühisgümnaasiumi lastekoor, Evelin Mei
- Pärnu Ühisgümnaasiumi segakoor, Kadri Kesküla ja Anne Uusna
- Segakoor Püüa Päeva, Kadri Keskküla ja Evelin Mei
- Pärnu õpetajate naisrühm, Tiiu Pärnits
- Pärnu Raeküla kooli 2.–3. klassi rahvatantsurühm, Tiiu Pärnits
- Pärnu Vene gümnaasiumi 2.–3. klassi rühm, Luule Kustassoo
- Pärnu Kuninga tänava põhikooli 2.–3. klassi ja 5.–6. klassi rahvatantsurühm, Marge Rull
- Pärnu Kuninga Tänav Põhikooli lastekoor ja poistekoor, Reet Jürima
- Sütevaka poistekoor, Aire Luhaoja
- Sütevaka lastekoor, segakoor ja vilistaste koor, Aire Luhaoja
- Pärnu Rääma põhikooli poistekoor Valter, Helvi Treiblut
- Pärnu Vanalinna põhikooli lastekoor, Siina Pau
- Kammerkoor Mattone, Marika Pärk
- Pärnu kunstide maja poistekoor, Marika Pärk ja Evelin Mei
- Pärnu kunstide maja lastekoor Pöial-Liisi, Annely Kuningas
- Pärnu muusikakooli keelpilliorkester, Mati Uffert ja Heli Sommer
- Suupilliorkester Piccolo
- Rahvamuusikaansambel Tõmba-Jüri, Esta Ruusmann
- pärimusmuusikaansambel Pernu Läte, Reine Niin

- Noorteühing 4H lastekoor, Kalli Rõõmusaare ja Ellen Kupar.
- Pärnumaa kutsehariduskeskuse võimlemisrühm, Reet Parind
- Võimlemisklubi Rüht, Kai Esna
- Neidude võimlemisrühm, Terje Lippe
- Pärnu Koidula Gümnaasiumi võimlejad, Kai Esna

Saarde vald

- Kilingi-Nõmme võimlemisklubi Githa naised, Margit Schmidt
- Kilingi-Nõmme võimlemisklubi Githa noored, Margit Schmidt
- Naiskoor Kanarbik, Tiiu Sommer
- Kilingi-Nõmme gümnaasiumi poistekoor, Maire Talts

Sindi linn

- Sindi gümnaasiumi mudilaskoor, Marje Tilk
- Sindi laulukoor, Kristel Reinsalu

Surju vald

- Surju rahvamaja naiskoor Kirekeel, Aet Vill

Tahkuranna vald

- Tantsuselts Ülejala naisrühm, Tiiu Pärnits
- Uulu segakoor, Annely Kuningas
- Uulu põhikooli mudilaskoor, Annely Kuningas

Tori vald

- Tori rahvamaja segarühm, Alli Põrk
- Tori segakoor, Kalli Rõõmusaare
- Tori põhikooli lastekoor, Anne Rätsep

Tõstamaa vald

- Tõstamaa segarahvatantsurühm Viies ratas, Pilvi Kase, Enno Kase
- Tõstamaa keskkooli mudilaskoor, Ivi Kask

Vändra vald

- Juurikaru põhikooli poistekoor, Ellen Kupar
- Vändra valla naiskoor, Kalli Rõõmusaare
- Pärnjõe põhikooli lastekoor, Kalli Rõõmusaare

Vändra alev

- Ansambel Linnutaja, Helen Valk
- Vändra gümnaasiumi neidude liikumisrühm, Ave Naano
- Vändra gümnaasiumi õpetajate liikumisrühm, Ave Naano
- segarahvatantsurühm Wendre, Kädi Pärnoja
- Vändra gümnaasiumi noortekoor, Kaja Saar
- Vändra gümnaasiumi poistekoor, Liivi Lumijõe
- Vändra hobikoor, Imbi Orav

Pärnumaa laulu-ja tantsupeo komisjon

Andres Metsoja, Erli Aasamets, Toomas Sonts, Kristel Ernits, Epp Klooster, Ene Ruus, Aire Koop

Pärnumaa kuraator Eha Ristimets

Pärnumaa tantsumaja staap

Kristel Ernits, Heli Kallasmaa, Reelika Arumäe, Veera Leas

Turvamehed Jüri Laos, Kristjan Pahk, Henry Olde

Arst Saara Sadrak

Medöde Malle Fosti

Pärnumaa laulumaja staap

Hede Martšenkov, Gerdi Rebane, Ivika Kelder

Turvamehed Johann Sepp, Kaarel Aia, Kaupo Koovit

Medöde Ene Elblaus

Pärnumaa rongkäigu juht Argo Juske

Fotoalbumi kujundaja Indrek Aija

Pärnu linna laulu- ja tantsupeokomisjon

Kuraator Alli Põrk

Pärnu linna laulu ja tantsupeo komisjon

Toomas Kivimägi, Jane Mets

Kollektiivide osavõtu korraldus, Andrus Haugas

Eelarve, Ela Tomson

Kollektiivide majutuse korraldaja, Silja Kikerpill

Kollektiivide toitlustamise korraldaja, Evelin Riis

Õpilaskollektiivide majutuse korraldaja, Reine Tapp

Laulu-ja tantsupeoliste rongkäigu korraldaja, Uudo Laane

Kollektiivide transpordi korraldaja, Mart Kuuskmann

Laulupeoliste majutuse korraldaja, Heli Kallasmaa

Rongkäigu kujunduse idee ja teostus, Piret Bergmann (Pusa)

Eha Ristimets

Laulu- ja tantsupeo Pärnumaa kuraator

Pärnumaa laulupidu „Imede aias“

30. mai 2015

Kunstiline juht – Toomas Voll

Lavastaja – Kaili Viidas

Stsenarist – Helle Kirsi

Kunstnik – Pusa

Peakorraldaja – Alli Põrk

Vastutav korraldaja – Endla lauluselts

2015. aasta 30. mail ei olnud Vallikääru kandis üldse linnulaulu kuulda, sest sulelised sõbrad olid üksmeelselt otsustanud üheks hetkeks oma õiguse laulda inimestele loovutada.

Imede aias said kokku 20 mudilas-, 12

Imede aias. Foto Malle Kosk

laste-, 20 sega-, 11 nais-, 10 poiste- ja 5 meeskoori Pärnu linnast ja maakonnast. Lisaks viis puhkpilliorkestrit, Pärnu linna-orkester, rahvamuusikaansambel Pernu Läte ning tantsijad ja võimlejad, kes kõik kehastusid imede aias elavateks tegutsetajateks.

Laulupidude maakondlikku traditsiooni hoitakse Pärnumaal hoolega ning iga viie aasta takka puhutakse sõed lõkkeks ning siis saab pidu. Sel aastal toimus seega järjekorras 115. laulupidu.

Vallikäär oli ehitud õite, salapärase nootide ja röömsavärviliste plakatitega. Ligi 2500 osalejat ning rohkearvuline publik sai osa kaunist kevadest, röömsast muusikast ja mõtlemapanevatest vahepealadest. Ilm mängis kontserdil oma olulist rolli, sest kui kava lõppema hakkas ning isamaalisi laule hakati laulma, andis ilmatatki pisaratele vaba voli.

See kordne teema – imede aias – hakkas kunstilise juhi Toomas Volli peas hargnema Hando Kase ja Toomas Tuulse

loodud samanimelisest laulust. Nii saigi laulupeo võtmeks imede aed ja kõik, mis seal toimuda võiks. Peo stsenaariumi ja vaheteksid autor Helle Kirsi valas selle idee luulevormi:

*Imede aial väravaid pole,
lukke ja tabasid keegi ei tunne.
Iial siin ühtegi võõrast ei ole,
igauks kõiki kui iseend tunneb.*

*Imede aed on imedest pungil:
laulavad lilled ja õitsevad laulud.
Lõputu rõõm kõigi hinge siin tungib,
silmissse jõuab see südame kaudu.*

*Imede aias pahast saab hea, sest
aed on täis armastust, õnne ja rahu.
Keegi vist tema suurust ei tea, kes
tahab ja usub, see aiasse mahub.*

Järgmine pidu toimub taas viie aasta pärast, kui Eestimaa lõpetab oma 100. juubeli pidamist.

Eha Ristimets
Pärnu maavalitsus

Pärnu rahvusvaheline koorifestival ja Eesti naislauluseltsi laulupäev Pärnus

juuni 2016

Homsest kajab Pärnu linn neli päeva mitmekeelsest koorilaulust: 10. rahvusvaheline koorifestival toob siia üle 700 laulja ja üle-eestiline nais- ja neidudekooride laulupäev “Üle Maarjamaa” laulpäeval 1700 lauljat.

Eesti naislaulu selts on oma laulupäeva “Üle Maarjamaa” rihtinud omakorda Eesti lipu päevale, mistõttu on koostöös Eesti lipu seltsiga needki sündmused 4. juunil omavahel ühildatud – Rüütli platsil piduliku lipupäeva tähistamise järel suundutakse ühises rongkäigus laulupäevale Vallikääru.

Kahe koorilauljate suurpeo kunstilisse meeskonda on rakendatud pärnakad ja mõlema peo kunstilise juht on Toomas Voll (alumisel pildil), kes tõdes, et õrnema soo

esindajate kollektiividele on see hea võimalus mõlemal üritusel üles astuda.

Koorifestivali toimumise eest seisavad hea Heli Kallasmaa, Marika Pärk, Kristel Pedak, Liina Rand ja Ülle Juurik.

Nais- ja neidudekooride laulupäeva “Üle Maarjamaa” lavastab Kaili Viidas, kunstnik on Piret Bergmann, stsenaariumi ja tekstide autor on Helle Kirsi, kontserti juhib Märkt Avandi. See on sama meeskond, kes mullu Vallikäärus Pärnumaa laulupidu “Imede aias” tegi. Voll mõõnis, et see kamp on lihtsalt nii hea.

“Kuna meil on nii hea klapp, võtsin ära-proovitud variandi, mis väga hästi töötab,” põhjendas Voll.

Koorifestival, konkursiga

Läbi aastate kõige eksootilisemad koorid on Pärnu rahvusvahelise koorifestivalile tulnud Lõuna-Aafrika Vabariigist, Taiwanilt ja Ameerika Ühendriikidest. Kallasmaa lausus, et nii kaugeid külalisi tänavu meile ei tule, kuid seevastu on esindatud väga head koorid Eestist, Soomest ja Leedust, kokku üle paarikümne kollektiivi.

Voll tõi nende hulgas välja Tallinna tehnikauilikooli akadeemilise naiskoori, neidudekoori Kammerhääled ja Tartu üliõpilassegakoori, samuti üleriigilised koorid: neidudekoori Leelo, tütarlastekoori ja Eesti koorijuhtide naiskoori.

Kuna pärnakad on võõrustajad, astuvad festivali avakontserdil üles kohalikudki. Pärnu kammerkoor ja segakoor Endla teravitavad teisi koore rahvalauludega ja publikut Bob Chilcotti teosega "A Little Jazz Mass".

Ehkki kooride jaoks on festivali üks olulisi komponente kontserdimajas aset leidev mõõduvõtmine rahvalaulukonkursil, annavad festivalile avaliku näo kontserdid linnaruumis, mis hõlmavad peale kontserdimaja veel raekoda, Eliisabeti kirikut, Eesti sõjameeste mälestuskirikut Toris ja Tervise kultuurikeskust.

Külaliste kõrval laulavad Pärnu naiskoorid Leelo ja Linda ning koos kahe Soome meeskooriga annab mehise ühiskontserdi festivali algataja M. Lüdigi nimeline meeskoor.

"Sel aastal tuleb meil üks erandvorm – me ei ole kunagi varem teinud Eliisabeti kirikus nii hilist kontserti kui kell kümme õhtul, mõeldes õhtusele jalutajale," avaldas Voll.

Mõeldud on varastele ärkajatelegi – pühapäeva hommikul kõlab kiriku kontsertjumalateenistusel nelja naiskoori esituses Max Filke "Missa".

"Pärnu koorifestival on erandlik Euroopas, sest konkursse, mille teema on rah-

valaul, väga palju ei ole," märkis Voll. "Olen käinud Barcelonas oma kollektiiviga konkursil-festivalil ja konkursse-festivale on veel mõnes riigis, aga väga paljud on lihtsalt festivale. Nii et võib-olla on meie edasine töö suunatud sellele, kuidas me saame teha ennast Euroopas veel nähtavamaks," mõtiskles ta.

Üle Maarjamaa

Laulupäevale "Üle Maarjamaa" sõidab 4. juunil Pärnusse üle Maarjamaa kokku 80 nais- ja neidudekoori ligemale 1700 lauljaga.

Peo kandev teema on naine kui elu andja, kodu looja, hoidja. Maarjamaa on kui kodu, aken maailma ja mehe südamesse. Aken, mis alati ootab, et lapsed koju tuleksid.

Kaastegevad om saateansambel, instrumentalistid, lauljad Mari Holm ja Maarja Nuut, rahvatantsuansambel Kajakas ja võimlemisklubi Rüht.

Voll märkis, et klassikalist väsinud naiskoorirepertuaari sellel peol ei ole. On küll ikoonid, milleta ei saa: Miina Härma "Ei saa mitte vaiki olla", mida nimetatakse mitteametlikuks naiskooride hümniks, või "Eesti lipp", kuna on Eesti lipu päev. Väga palju kuuleb uusloomingut, et lauljail oleks huvitav laulda ja kuulajail põnev kuulata.

Selleks on laulupäeva korraldajad pöördunud seadete tegemiseks heliloojate poole, genereerinud peo dirigentidega koos ideid ja paljuski on siin taga kunstilise juhi Toomas Volli vaimulendu, mis sobiks selle teemaga – üle Maarjamaa.

"Näiteks on Mari Jürjens (Pokinen) kirjutanud laulu "Õnn ja arm" – õunapuu all istus tüdruk kui ingel –, aga seadet neidudekooridele polnud. Ja Thea Paluoja kirjutas seade," tõi Voll näite. "Nii tekivad uued koorilaulud ja hakkavad oma elu elama."

Anu Jürisson
Pärnu Postimees

13. Sport

Pärnumaa spordist 1991–2017

1990. aastal, mil Eestis taastati maakonnad, toimus kohaliku maaspordi taassünd. Kaheksa maakonna spordiliidu poolt moodustati taas senise spordiühingu „Jõud“ õigusjärglasena Eesti Maaspordi Liit „Jõud“. Pärnumaad initsiaatorite seas ei olnud. Olgu mainitud, et vahepeal liideti „Jõud“ Eesti Spordiseltsiga „Kalev“. Pärnumaal, nagu ka kõikides teistes maakondades, oli seni sporditööd juhtinud VS „Jõud“ Pärnu Rajooninõukogu.

1991. aasta oli Pärnu maakonnale murranguline, sest siis kuulutati välja avalik konkurss uue spordijahi ametikohale. Sama aasta 10. juulil loodi senise VS „Jõud“ Pärnu Rajooninõukogu õigusjärglasena Pärnumaa Spordiliit.

1991. aastal taastati Eestis maaspordimängude traditsioon ning VIII suvemängud viidi läbi Viljandis. Võistlustest võttis osa ka Pärnu maakond. Tänapäeval toimuvad mängud iga nelja aasta tagant. Pärnu maakond saavutas 1995. aastal Viljandis teise, 1999. aastal Haapsalus kolmanda, 2003. aastal Viljandis kolmanda ning 2015. aastal Kuressaares taas kolmanda koha.

Seoses iseseisvuse taastamisega moodustati maakondades omavalitsused, mis 1992. aastal koondusid Pärnumaa Omavalitsuste Liitu (POL). Alates sellest ajast on POL-i üheks koostööpartneriks olnud ka Pärnumaa Spordiliit. Maakonnas jätkus suve- ja talimängude korraldamise traditsioon, kuid nüüd juba omavalitsuste vahelise mõõduvõtuna. Populaarseid mängu korraldatakse erinevates omavalitsustes siiani. Läbi aegade on kõige tulemuslikumalt esinenud Saarde, Sauga, Tori ja Häädemeeste vallad.

Piirkondlikest spordisündmustest korraldatakse ka Rohelise Jõemaa mängu, mis kaasavad nii Pärnumaa kui Viljandimaa osalejaid. Traditsioonilised on Rannamängud, mis on mõeldud Pärnu lahe äärsete spordiklubide ja omavalitsuse inimestele. 1993. aastal toimusid Pärnumaal Eesti valdade I talimängud, mille võidukarikat jättis koju korraldajavald Sauga.

Sporditulemustest ja parimatest läbi aastate

1994. aasta oli Pärnumaa spordile märkimisväärne, sest Lillehammeri talimängudest algas tulevase olümpiasangari Andrus Veerpalu tähelend. Veerpalu valiti ka maakonna parimaks meessportlaseks. Parima naisportlase tiitli pälvis kergejõustiklane Maile Mangusson. Samad sportlased pälvisid maakondliku parima tunnustuse ka 1995. aastal.

Järgnevad aastad

1996. aasta: parim mees – sõudja Jüri Jaanson, parim naine – sõudja Piret Jannes.

1997. aasta: parim mees – sumomaadleja Karl Lõõbas, parim naine – kergejõustiklane Maile Mangusson.

1998. aasta: parim mees – murdmaasuusataja Andrus Veerpalu, parim naine – sumomaadleja Raili Oad.

1999. aasta: parim mees – murdmaasuusataja Andrus Veerpalu, parim naine – sumomaadleja Kairi Kuur.

2000. aasta: parim mees – sõudja Jüri Jaanson, parim naine – sumomaadleja Kairi Kuur.

2001. aasta: parim mees – murdmaasuusataja Andrus Veerpalu, parim naine – kergejõustiklane Monika Aava.

Eesti paarisaru neljapaadi meeskond võitis Rio olümpiamängudel pronksmedali. Foto Tairo Lutter, Scanpix Baltics

Tituleeritud Pärnu Võrkpalliklubi meeskond. Foto Rita Talisoo

2002. aasta: parim mees – murdmaasuusataja Andrus Veerpalu, parim naine – kergejõustiklane Monika Aava.

2003. aasta: murdmaasuusataja – Andrus Veerpalu, parim naine – kergejõustiklane Monika Aava.

2004. aasta: parim mees – sõudja Jüri Jaanson, parim naine – kergejõustiklane Monika Aava.

2005. aasta: parim mees – kergejõustiklane Gerd Kanter, parim naine – kergejõustiklane Katrin Käär.

2006. aasta: parim mees – murdmaasuusataja Andrus Veerpalu, parim naine – sõudja Kaisa Pajusalu.

2007. aasta: parim mees – sõudja Allar Raja, parim naine – sõudja Kaisa Pajusalu.

2008. aasta: parimad mehed – sõudjad Jüri Jaanson ja Tõnu Endrekson, parim naine – kergejõustiklane Monika Aava.

2009. aasta: parim mees – murdmaasuusataja Andrus Veerpalu, parim naine – kergejõustiklane Monika Aava.

2010. aasta: parim mees – murdmaasuusataja Andrus Veerpalu, parim naine – sõudja Kaisa Pajusalu.

2011. aasta: parim mees – jalgrattur Rein Taaramäe, parim naine – sõudja Kaisa Pajusalu.

2012. aasta: parim mees – jääpurjetaja Karl-Johannes Tagu, parim naine – kergejõustiklane Eleriin Haas.

2013. aasta: parim mees – veemotosportlane Ott Joala, parim naine – kergejõustiklane Liina Laasma.

2014. aasta: parim mees – maletaja Kaido Külaots, parim naine – kergejõustiklane Liina Laasma.

2015. aasta: parim mees – jalgrattur Tanel Kangert, parim naine – sõudja Kaisa Pajusalu.

2016. aasta: parim mees – jalgrattur Tanel Kangert, parim naine – kergejõustiklane Liina Laasma.

Sport Pärnumaa koolides

Maakonna maaomavalitsuste koolisporti koordinaatoriks on Pärnu Maakoolide Spordiliit (PMKSL), kelle liikmeteks on koolide kehalise kasvatuse õpetajad. Suurimas omavalitsuses, Pärnu linnas, organiseerib koolisporti Pärnu Koolisportdiliit koostöös Pärnu Spordikooliga. Pärnumaal on koolisporti tähtsaks ja vajalikuks peetud aastakümneid, lähtudes eelkõige õpilaste ja õpetajate huvidest. Võistluste korraldamise ja tegevuste aluseks on ühiselt kokku lepitud kalenderplaan ning iga spordiala reguleerivad kindlad juhised.

Koolide vahelised võistlused on oma vajalikkust tõestanud, kuna annavad paljudele lastele üle maakonna võimaluse end eakaaslastega võrrelda. Tänu koolisportdile saavad lapsed näha maakonna erinevaid paiku, tunda osalemisrõõmu, leida uusi sõpru ning mis peamine, kehaliselt areneda ja avardada silmaringi.

Probleemseks on saanud trend, millega kehalise kasvatuse tundi ja sporditegevusse on hakatud suhtuma liiga järeleandlikult. Tulemuseks on saavutusvajaduse taandumine, kuid samas on positiivne liikumisharrastuse kui eluviisi senisest enam tähtsustamine. Koolisporti kuraatorid on veendunud, et koolides spordi edendamine ja sportlik elulaad on aidanud noortel edukamalt elus hakkama saada.

2016. aastal osales PMKSL-i korraldatud 34 võistlusel 2688 last, samas, kui erinevates maakoolides õppis perioodil 3493 õpilast. Koolisportdile võistlustel osalemise statistikat on peetud alates 1996. aastast ning see markeerib osalejate arvu langustrendi (vt joonis 1). Koolidele mõeldud võistlusi nii linnas kui maakonnas peeti erinevatel spordialadel: jalgpallis, võrkpallis, korvpallis, rahvastepallis, krossijooksus, pendelateatejooksus, kergejõustikus, lauatennis, males, akrobaatikas, sisesõudmises, suusatamises, sulgpallis ja discgolfis. Mitmete koostööpartnerite poolt on

aastate jooksul algatud mitmeid võistlusi, millest tuntuimad on „Kooliliiga võrkpall“, „Miniliiga võrkpall“, „TV 10 Olümpiastarti“ jt. Koostöös Pärnu Koolisportliiduga on organiseeritud erinevate vanuseklasside kergejõustiku meistrivõistlusi, legendaarset TV 10 Olümpiastarti, korvpallimeistrivõistlusi jmt. Läbi aastate on suurimateks võistlusteks olnud sügis- ja kevadkross, kergejõustik ning rahvastepall.

Suurimad üritused on endiselt sügiskross, kevadkross, kergejõustiku meistrivõistlused ja 4–5 klasside rahvastepalliturniir. Väiksematest võistlustest saab esile tuua korvpalli, male, orienteerumise ja lauatennise jõuproove.

2016. aastaks jõuti linna koolisporti liiduga ühisele arusaamisele, et kavandatav haldusreform pakub senisest enam koostöövõimalusi ning õpilaste arvu vähenemine toob kaasa võistlusprogrammi ühtlustamise ning tihedama koostöö. Üheks võimaluseks on ühtse võistlussüsteemi ja kalenderplaani koostamine.

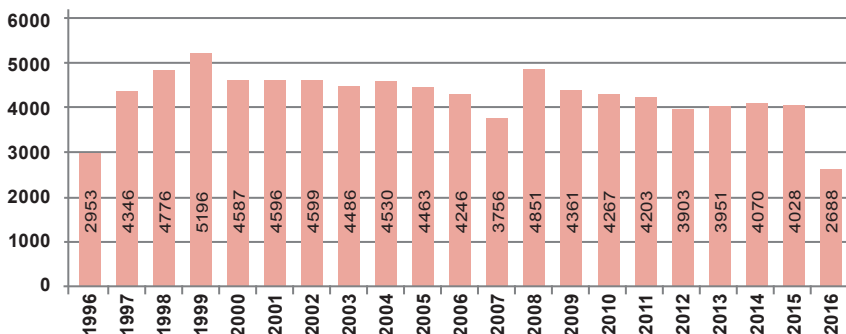
Seoses elanikkonna vähenemisega kahaneb ka tulubaasa, mille tulemusena on mitmeid koole suletud ning suletakse tõenäoliselt ka edaspidi. Maapiirkonda kimbutab tihti palgaliste treenerite puudus ja valdades sporditöötajate vähesus. Spordihooned kerkivad küll kiirelt, kuid ini-

mesi, kes saali töös hoiaks, sageli napib. Mõistlik oleks rakendada kehalise kasvatuse õpetajat spordiringide töös, aga kuna töötasud on väikesed, siis pole õpetajad tihti huvitatud. Organisatoorseteks nõrkusteks on kohtunike kaadri vananemine, kohtunikumeti vähenemine populaarsus, madalad palgad ning tegevuste projektipõhisus, mis ei luba valdkonda stabiilselt arendada.

Liikumisharrastus kogub populaarsust ja tingimused paranevad

Viimastel aastatel Eesti Olümpiakomitee poolt tehtud liikumisharrastuse uuringud näitavad, et Eesti elanikud liiguvad senisest märksa enam – kui 2011. aastal liikus regulaarselt veidi alla 40%, siis 2016. aasta lõpus juba 54% inimestest. Tõenäoliselt on aktiivsuse kasv tingitud hoiakute muutmisest ning viimasel kümnel aastal avaliku sektori ja euroraha toel pidevalt uuenenud sportimispaikade näol. Pärnumaal toimub erinevatel aladel aastas keskmiselt kuni 500 spordiüritust, mis pakuvad väga erinevaid võimalusi. Korraldatakse nii väikeste külade kogukondlikke üritusi, maakonna- ja Eesti üleseid ning rahvusvahelisi suursündmusi.

Liikumisharrastuse arendamiseks on aidanud parandada investeeringud sporditaristusse ning kergliiklusteedesse.

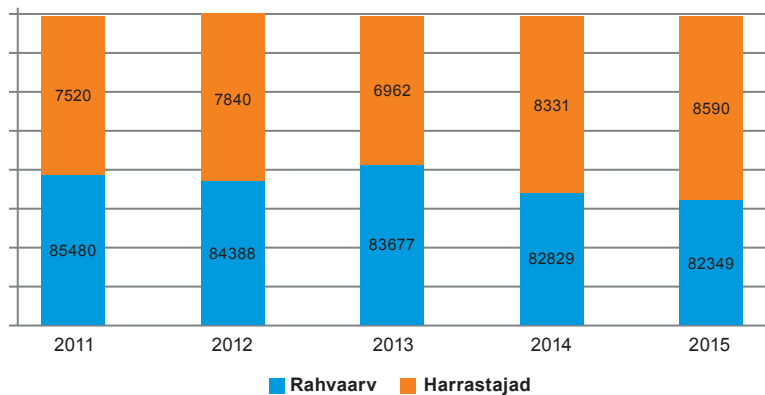

Joonis 1. Osavõtt PMKSL korraldatud võistlustest aastatel 1996–2016

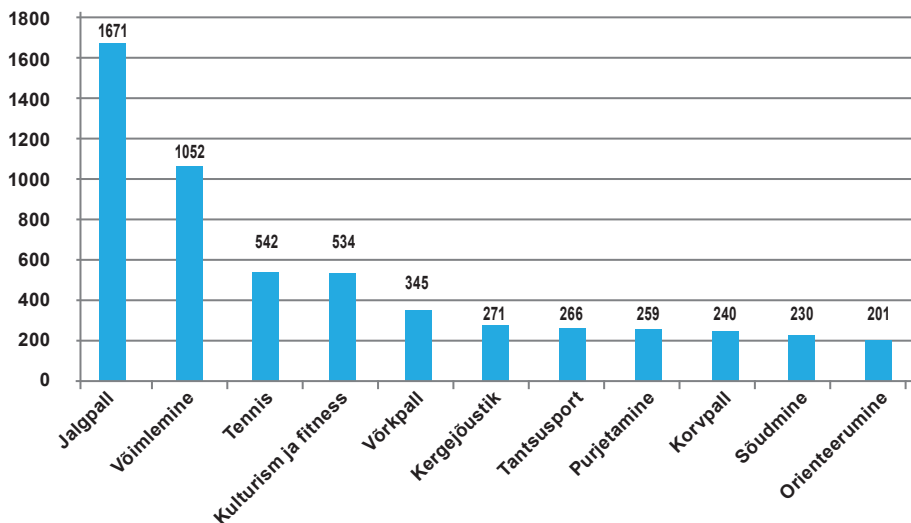

Allolev graafik (joonis 2) annab ülevaate Pärnumaa rahvastikust ning harrastajatest aastatel 2011–2015. Vaadeldaval ajal on rahvastik vähenenud, kuid vaatamata sellele harrastajate arv kasvas. Antud statistika ei kajasta paraku metsaradadel ja mujal liikujaid, ent ringi vaadates võib eeldada, et igapäevane liikumine on pär-

numaalaste seas tõusev trend. On üsna tõenäoline, et viidatud EOK liikumisharrastuse uuringute kasvtrend on seotud inimeste igapäevaste liikumisharjumuste paranemisega väljaspool organiseeritud spordiharrastust spordiklubides. Kuna spordi harrastamise populaarsuse kasvu peamiseks põhjuseks on uuringu tulemu-

Joonis 2. Pärnumaa spordiorganisatsioonide harrastajate osakaal rahvastikust aastatel 2010–2015

Joonis 3. Pärnumaa populaarseimad spordialad 2015. aastal

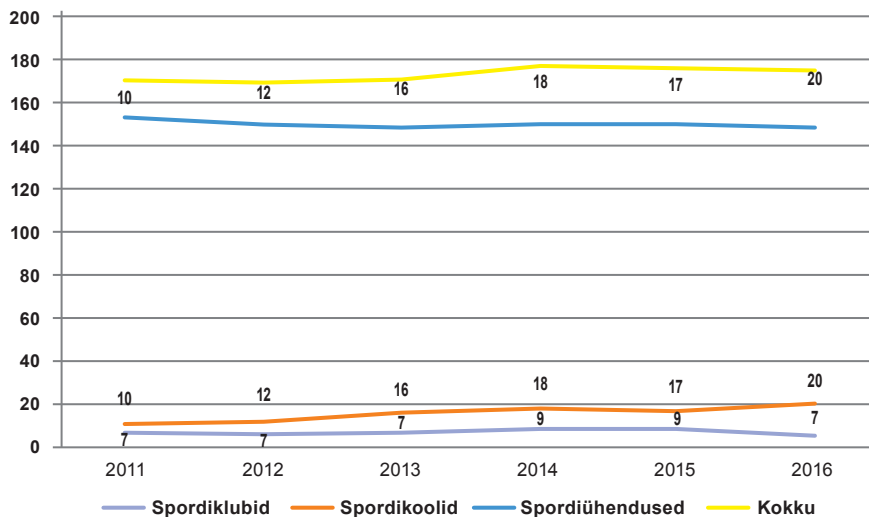
sel liikumispaikade tuntav lisandumine, võib eeldada, et ka Pärnumaal on pidevate investeeringute tulemusel juurde tekkinud võimalused liikumishuvi tõstnud. Väga populaarseks on saanud valgustatud kergliiklusteed, mida maakonnas on viimase viie aastaga rajatud sadu kilomeetreid. Keskustest ja asumitest hargnev taristu on muutnud seega ka liikumise harrastamise märgatavalt soodsamaks, turvalisemaks ja mugavamaks.

Pärnumaal harrastatakse spordiklubide kaudu 53 spordiala. Lisatud joonisel (joonis nr 3) on välja toodud rohkem kui 200 harrastajaga alad 2015. aastal. Kõige populaarsem oli 1671 harrastajaga jalgpall, moodustades harrastajate üldarvust (8590) 19,5%. Järgnesid võimlemine 1052 (12%) ja tennis 542 (6%) kliendiga. Populaarsed olid ka kulturism ja fitness, võrkpall, kergejõustik, tantsusport, purjetamine, korvpall, sõudmine ning orienteerumine. Jalgpalli ja võimlemise kandepinna ulatus ja populaarsus tulenevad ühena ka asjaolust, et paljude lasteae-

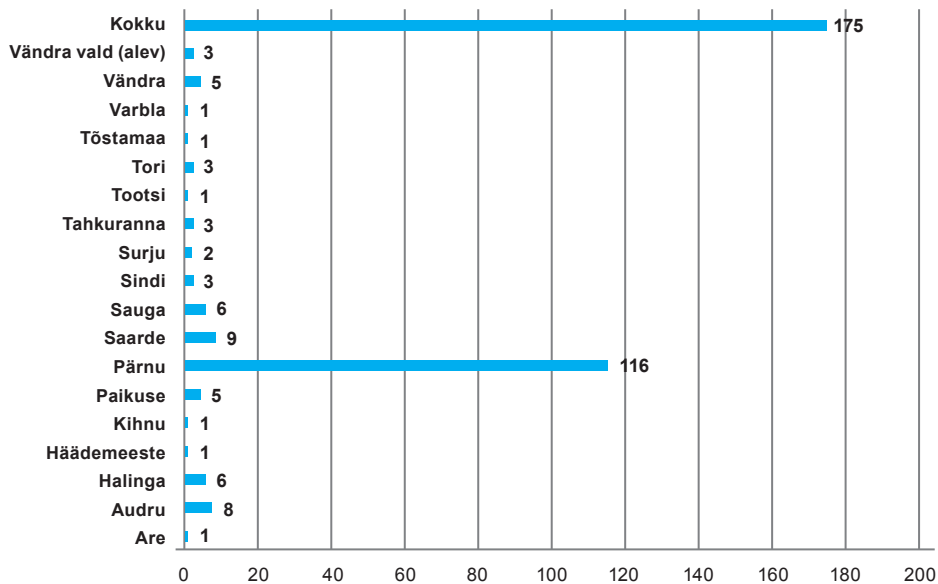
dade juures on avatud vastava spordiala treeningud. Võimlemise ning kulturismi ja fitnessi harrastajate hulka on viimastel aastatel lisandunud ärilistel eesmärkidel tegutsevate spordiklubide klientuur. Kõik ülejäänud spordialad opereerivad vaid mitetulundussektoris.

Sportimisvõimaluste loomisel on võtmerolli mänginud arvukad maakonna spordiorganisatsioonid, kes tegelevad nii spordiürituste kui ka treening- ja koolitustöö korraldamisega.

Allolev joonis (joonis nr 4) illustreerib maakonna spordiorganisatsioonide arvu aastatel 2011–2016. Statistika näitab, et vaadeldaval perioodil püsis spordiklubide arv keskmiselt 150 juures. Stabiilne oli ka spordiühenduste hulk (7–10). Küll muutus suhteliselt oluliselt spordikoolide arv. Kui 2011. aastal oli maakonda registreeritud kümme, siis 2016. aastal juba 20 spordikooli. Neist vaid üks – Pärnu Spordikool – kuulus munitsipaalomandisse, kõik ülejäänud aga eraõiguslikele juriidilistele isikutele – spordiklubidele.

Joonis 4. Pärnumaa spordiklubid, -koolid ja -ühendused 2011–2016

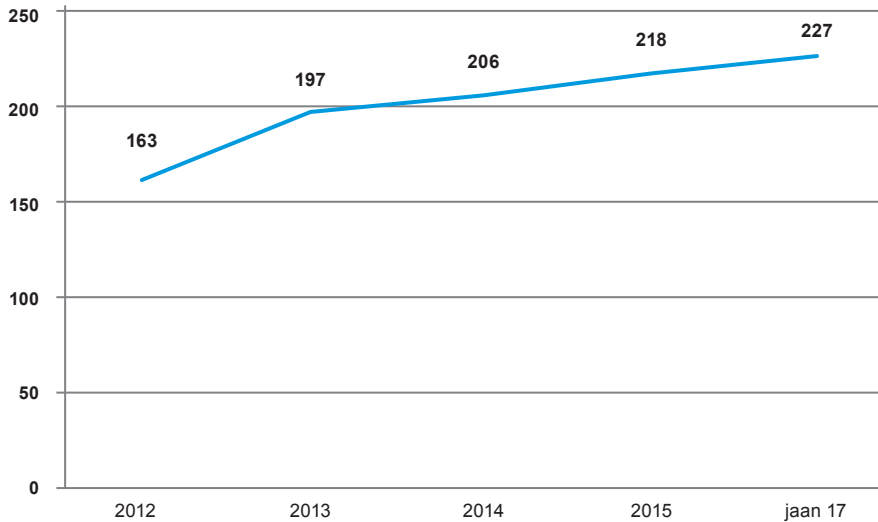

Joonis 5. Spordiorganisatsioonid Pärnumaa omavalitsustes

Joonis nr 5 näitab, et 2017. aasta jaanuari seisuga oli Pärnumaal 175 spordiorganisatsiooni, millest lõviosa (116; 66%) asus suurimas omavalitsuses Pärnus. Maaomavalitsusüksustest oli enim spordiorganisatsioone Saardes (9), Audrus (8), Saugas ja Halingas (mõlemas 6). Maakonna spordiliiduna tegutsevasse Pärnumaa Spordiliidu liikmeskonda kuulub 59 ning piirkondliku ühenduse rolliga Pärnu linnas tegutsevasse Pärnu Spordiliitu 44 eraõiguslikku juriidilist isikut. Kui vaadata maakonna organisatsioonide üldarvu, oli neist maakonna spordiliidu tegevusse liikmena haaratud 34% ning linna organisatsiooni 25%.

Pärnumaal tegutsevad spordiühendused või -liidud on teiste seas Pärnu Maakoolide Spordiliit, Pärnumaa Spordiveteranide Koondis, Pärnu Koolispordiliit jt. Neil kõigil on erialast tulenevalt roll maakonnas partnerite ühendamisel ning nende tegevuste edendamisel.

Joonis nr 6 näitab maakonna spordiobjektide üldarvu aastatel 2012 kuni 2017. Kui 2012. aastal oli Eesti spordiregistri spordiobjektide alamandmekogus Pärnumaal arvele võetud 163, siis 2017. aasta jaanuaris juba 227 sportimispaika. See teeb kasvuks märkimisväärsed 39%. Objektide arvu suurenemise põhjustena saab kindlasti välja tuua Euroopa Liidu finantstoe olemasolu, aga ka ühiskonna üldise majandusliku heaolu suurenemise, mis on andnud võimaluse avalikul- ja erasektoril spordiobjektidesse rohkem investeerida. Märkimisväärsete arendustena saab esile tuua 2000. aastal valminud Pärnu-Jaagupi spordikeskust ning Uulu kultuuri- ja spordikeskust, 2002. aastal ehitatud või uuendatud Audru, Surju, Häädemeeste, Kaisma, Tahkuranna ja Varbla sporditaristut ning pidevaid arenguid Jõulumäel seoses sealse suusastaadioni ja olmehoonete ehitamisega. 2009. aastal kerkis kaasaegne Pärnu spordihall ning

Joonis 6. Pärnumaa spordiobjektid 2012–2017

Pärnu Rannastaadion. Foto Rannastaadion

2016. aastal kauaoodatud Rannastaadion.

Spordiobjektidena ei kajastu kergliiklusteed, mida on viimasel viiel aastal rajatud sadu kilomeetreid. Maakonna populaarsemate spordiobjektide liigid olid 2017. aasta jaanuari seisuga võimlad, spordihallid ja -saalid (66), staadionid (23), välispalliväljakud (75) ja orienteerumisalad (19).

Kõikidest spordiobjektidest 72% (119) kuulus kohalikele omavalitsustele, mida peamiselt opereerivad nende hallatavad asutused. 13% kuulus erasektorile ning

teist samapalju mittetulundusühendustele või sihtasutustele (mõlemal juhul 22 spordiobjekti). Eelpool toodud arve silmas pidades on võimalik järeldada, et kohalikud omavalitsused on läbi spordiobjektide haldamise ja nendesse investeerimise maakonna spordi ühed suurimad finantseerijad.

150-st 115 spordiklubi või ühendusena tegutsevat spordiorganisatsiooni on oma tegevusalaks märkinud spordiürituste korraldamise. Korraldajate poolt Pärnumaa

Spordiliidule jagatud info põhjal korraldatakse aastas sadu erinevale sihtgrupile suunatud ning tasemeaga spordiüritusi. Maakonna spordikalendris on rahvusvahelised, Eesti taseme ning kohaliku tähtsusega ehk regionaalsed spordisündmused. Viimaste seas on esindatud ka väiksemad kogukondlikud spordiüritused nagu külade mängud, liikumisharrastuse üritused (rahvamatkad ja -jooksud jmt).

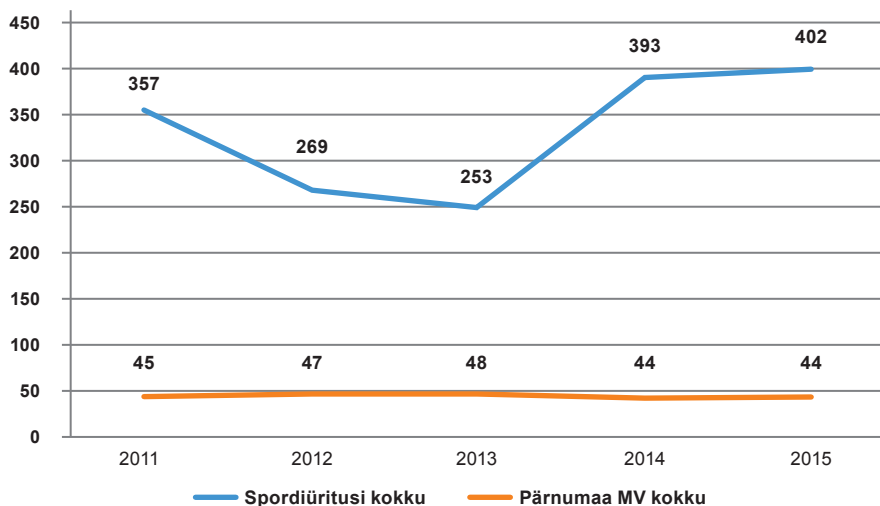
Pärnumaa tuntuimateks spordisündmusteks on kahekordse sõudmise olümpiahõbeda Jüri Jaansoni nimeline Kahe Silla jooks, Pärnumaa Rattapäev (endine Püha Loomaia Rattaralli), noorjalgpallurite Summer Cup, Pärnumaa Rattaretk, Pärnumaa Võidupüha maraton jt. Traditsiooniliste spordisündmustena saab ära märkida maakondlikke suve- ja talimänge, Pärnu Aastajookse, orienteerumiseljapäevakuid jt.

Järgnev joonis (joonis nr 7) annab ülevaate aastatel 2011–2015 korraldatud spordisündmuste üldarvust ning Pärnumaa meistrivõistlustest. On tõenäoline, et liikumisharrastuse populaarsemaks muu-

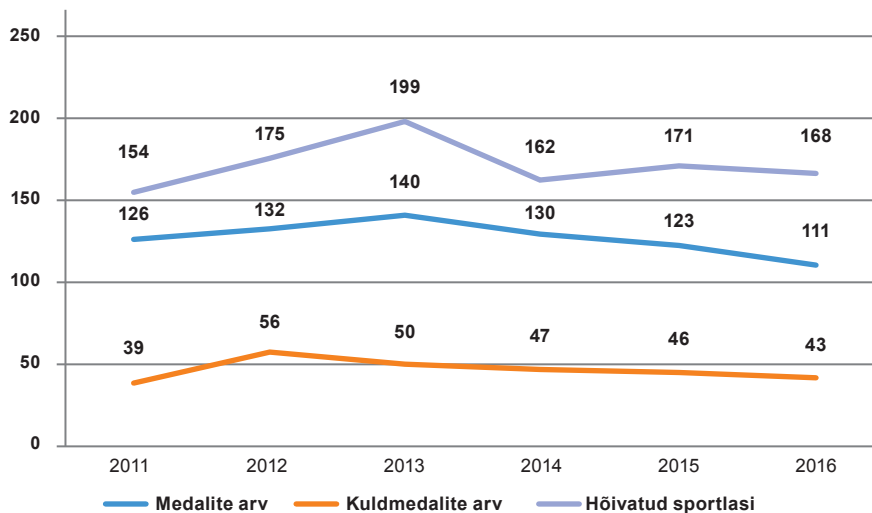
tudes ning harrastamispaikade lisandumisel tekib juurde ka väiksemaid spordisündmusi ning sündmuste üldarv on kasvamas, kuna nõudluse tekkimisel reageerivad pakkumisega ka spordisündmuste korraldajad. Uutegi spordialade populariseerimine on muutnud tugevalt kalendri sisu. Nii näiteks on väga populaarseks saanud disc-golfi võistluste korraldamine.

Järgnevad joonised illustreerivad Pärnumaa sporditulemusi aastatel 2011–2016. Eraldi arvestust saab pidada noorte ja täiskasvanute kohta. Seejuures on märgitud ka medalivõitudega (pronks-, hõbe- ja kuldmedal) seotud sportlaste arv. Arvesse on läinud nii individuaalsed kui ka meeskonnaalad.

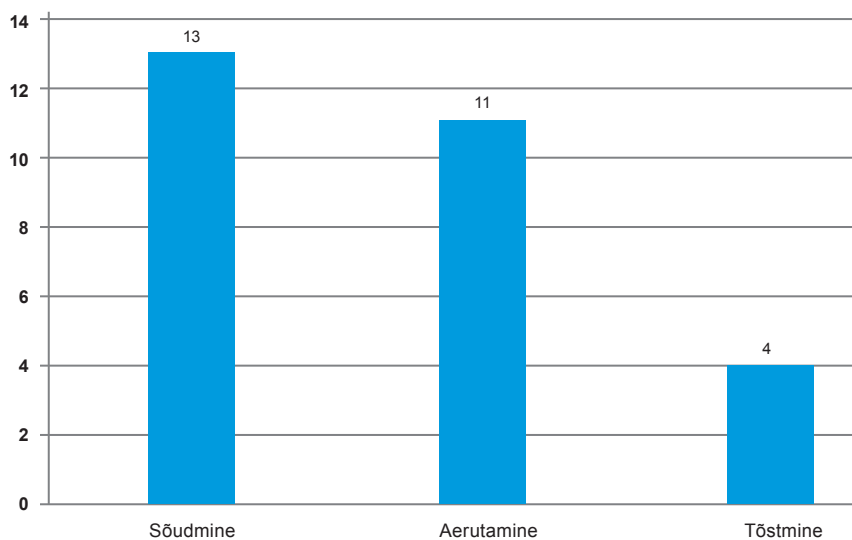
Täiskasvanute medaligraafik (joonis nr 8) toob esile, et vaadeldaval perioodil võideti enim medaleid (140) 2013. aastal. Väikseim oli medalite arv 2016. aastal, mil see ulatus 111-ni. Kuldmedalite poolest oli edukaim aasta 2012. mil neid võideti 56. Kõige vähem kuldmedaleid (3) võideti 2011. aastal. On mõistetav, et enim sportlasi oli medalivõitudega seotud edukaimal

Joonis 7. Pärnumaa spordisündmused 2011–2015

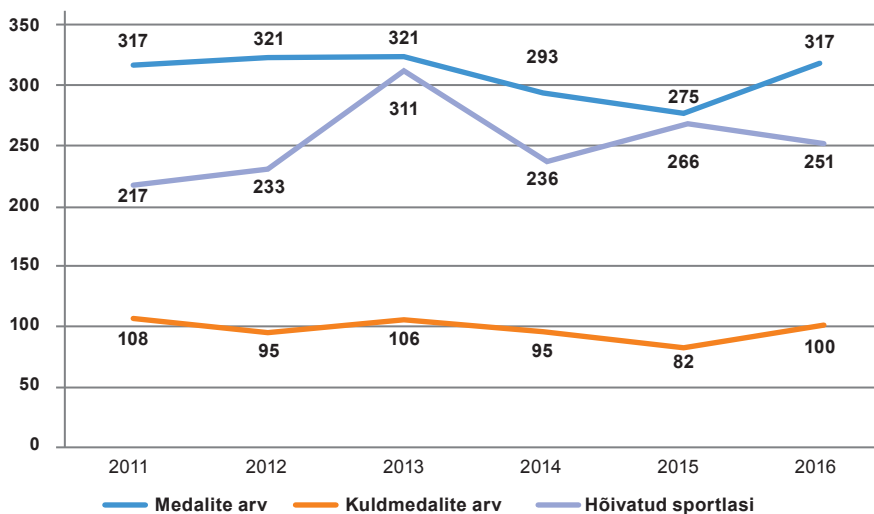
Joonis 8. Täiskasvanute võidetud medalid aastatel 2011–2016

Joonis 9. Täiskasvanute kuldmedalid TOP 3 spordiala 2016. aastal

Populaarne Jüri Jaansoniga Kahe Silla jooks. Foto Stuudiopunkt OÜ

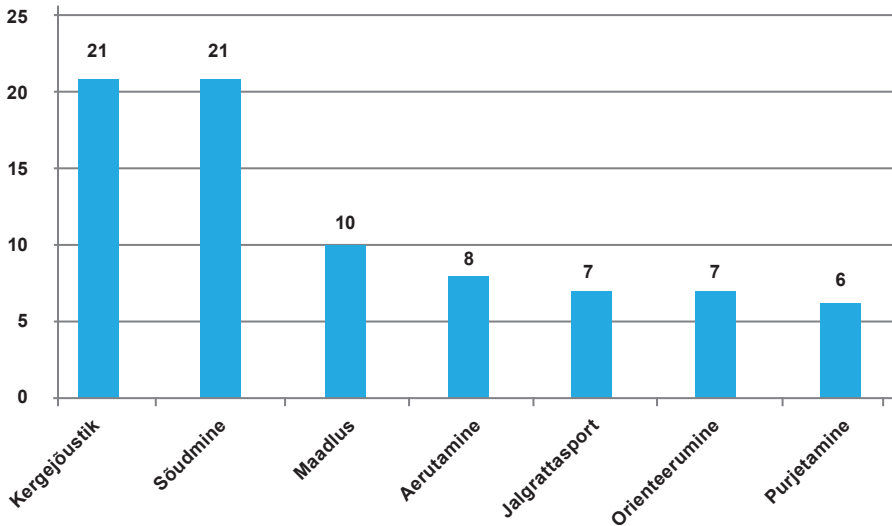
Joonis 10. Noorte võidetud medalid aastatel 2011–2016

aastal (2013), mil tulemuste taga oli 199 atleeti. Jooniselt selgub, et alates 2013. aastast on täiskasvanute poolt võidetud medalite, sh. kuldmedalite arv stabiilselt kahanenud.

2016. aasta edukaimateks aladeks olid Pärnumaale ning eelkõige Pärnule tradit-

sioonilised sõudmine ja arutamine vastavalt 13 ja 11 täiskasvanute kuldmedaliga (joonis nr 9).

Noorsportlaste võidetud medalite arv on vaadeldaval perioodil tugevalt kõikunud (joonis 10). Kui 2011. aastal võideti 317 medalit ning 2015. aastal 275, siis 2016.

Joonis 11. Noorte kuldmedalid TOP 7 spordiala 2016. aastal

aasta oli taas väga edukas, sest võidetud medalite arvuga tõusti täpselt samale tasemele 2011. aastaga. Ka on noorte kuldmedalite arv ajas tugevalt kõikunud. Säravaim oli 108 kuldmedaliga aasta 2011. Kõige kahvatumalt esineti 2015. aastal, mil võideti 82 kulda. Nii nagu täiskasvanutegi puhul, kujunes 2016. aasta noorte jaoks tõusuaastaks, sest võideti 100 kuldmedalit. Selle aasta edukaimateks alades olid sõudmine ja kergejõustik mõlemad 21 kuldmedaliga. Rohkem kui viis kulda võitsid maadlejad (10), aerutajad (8), jalgratturid ja orienteerujad (7) ning purjetajad (6) (joonis 11).

Kokkuvõtteks

Pärnumaa spordiliikumine on pidevas arengus. Nagu uuringud näitavad, siis huvi liikumise vastu suureneb ning riik, omavalitsused ja erasektor on loonud piisaval hulgal spordirajatisi. Seoses riigi- ja haldusreformi korraldamisega ootavad maakonna sporti ees mitmed muudatused. Millise spordikorralduse mudeliga jätkatakse ning kes ja milliseid teenuseid pakub, on aktuaalne teema. Pärnumaal on läinud nii saavutusspordi kui liikumisharrastuse edendamise suhteliselt hästi ning oleme püsinud pildil nii Eesti kui ka rahvusvahelisel tasandil.

Ene Saagpakk
Kaiu Kustasson
Vahur Mäe

14. Sotsiaalhoolekanne

Väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse pakkujad Pärnumaal (v.a erihoolekanne)

	Ettevõtte	Aadress	Märkused
1	MTÜ Halinga Turvakodu	Tõrdu küla, Halinga vald	Teenuskohad: Wildenau, Halinga Mõis ja Vahe-nurme
2	SA Pärnu-Jaagupi Hoolduskodu	Männi tee 24, Pärnu-Jaagupi, Halinga vald	Teenuskohad: Pärnu-Jaagupi, Kaelase Kodu
3	Häädemeeste Hooldekodu	Lasteaia 1, Häädemeeste vald	
4	Jõõpre Vanurite Kodu	Jõõpre, Audru vald	
5	OÜ Zunt (Villa Mare Pansionaat ja Hoolekoda Fööniks)	Supeluse 22, Pärnu linn	
6	SA Pärnu-Haigla Õendus-hoolduskeskus	Ravi 2, Pärnu linn	
7	Surju Valla Hooldekodu Videvik	Surju, Surju vald	
8	Tammiste Hooldekodu	Tammiste tee 1, Pärnu linn	
9	SA Tõstamaa Hooldekodu	Varbla mnt 50, Tõstamaa vald	Teenuskohad: Tõstamaa, Pootsi
10	Tootsi Hooldekodu	Kooli 15, Tootsi alev, Tootsi vald	
11	Varbla Hooldekodu	Allika küla, Varbla vald	
12	Vändra Alevi Hoolekandekeskus	Vihtra tee 4, Vändra alev	
13	SA Vändra tervisekeskus	Vihtra tee 4, Vändra alev	

Allikas: Pärnu maavalitsus

Erihoolekandeteenuse pakkujad Pärnumaal (seisuga 01.03.2017)

	Töötamise toetamine	Kogukonnas elamine	Toetatud elamine	Õppevaringne erihoolidusteenus	Õppevaringne erihoolidusteenus sügava liitpuudega inimesele	Igapäevaelu toetamine
AS Hoolekandeteenused - Tori kodu				x		
AS Hoolekandeteenused - Vändra Kodu				x	x	
AS Hoolekandeteenused - Ülejõe Kodu	x	x				
SA Pärnu Haigla Pühhaatriakliiniku Päevakeskus	x					x
SA Vändra Tervisekeskus				x		
Tahkuranna valla Sotsiaalmaja (Tahkuranna Vallavalitsus)	x		x			
Häädemeeste Päevakeskus (Häädemeeste Vallavalitsus)	x		x			x
Vändra Sotsiaalmaja (Vändra Alevivalitsus)	x		x			x
Surju Valla Hooldekodu Videvik (Surju Vallavalitsus)						x
Audru Päevakeskus (Audru Vallavalitsus)						x
Paikuse Päevakeskus (Paikuse Vallavalitsus)			x			x
Vihtra Päevakeskus (Vändra Vallavalitsus)	x		x			x
Pärnu Erivajadustega Inimeste Rehabilitatsioonikeskus	x		x			x
MTÜ Maarjakodu	x			x		x
Tori Sotsiaalmaja (Tori Vallavalitsus)			x			x
Eesti Hoolekande Selts MTÜ (Viira Kodu)	x	x	x	x	x	x
MTÜ Hingerahu			x			
MTÜ Pesapuu	x		x			x
OÜ Akersoni (alates 01.03.17)			x			x
Halinga Vallavalitsus (alates 01.03.2017)			x			x

Allikas: Sotsiaalkindlustusamet

Asendushooldus

Omavalitsus	Asenduskoduteenusel			Eestkostel		Perekonnas hooldamisel		
	2014	2015	2016	2014	2015	2014	2015	2016
Are vald	2	2	2	0	0	0	0	0
Audru vald	3	3	6	1	1	2	2	1
Halinga vald	1	3	3	3	2	0	0	0
Häädemeeste vald	6	7	5	6	7	0	0	0
Kihnu vald	0	0	0	0	0	0	0	0
Koonga vald	2	2	3	1	0	0	0	0
Paikuse vald	0	0	0	0	1	0	0	0
Pärnu linn	4	2	3	30	30	11	16	11
Saarde vald	1	1	6	5	3	0	0	3
Sauga vald	3	3	2	5	3	0	0	0
Sindi linn	2	2	4	5	5	0	0	1
Surju vald	0	0	0	0	0	0	0	0
Tahkuranna vald	0	0	1	1	1	0	0	0
Tootsi vald	0	0	0	0	0	0	0	0
Tori vald	5	5	5	8	6	0	0	0
Tõstamaa vald	0	0	0	2	2	0	0	0
Varbla vald	0	0	0	1	1	0	0	0
Vändra alev	1	1	2	0	0	0	0	0
Vändra vald	0	1	1	2	1	2	1	1

Allikas: Pärnu maavalitsus

Muu statistika (allikas: Pärnu maavalitsus)**Lapsendamised (erinevad aastad ja lapsendatud lapsi peredes kokku aasta lõpu seisuga)**

2014	3	93
2015	4	84
2016	4	88

Tegevusloaga lapsehoiuteenuse pakkujad Pärnumaal seisuga 09.05.2017.

EELK Pärnu Diakooniakeskus mittetulundusühing

FIE Liina Lobjakas

Hoiuhoov OÜ

Kiisu & Miisu osaühing

Lõvikesed osaühing

Mittetulundusühing Eliise puhkusepesa

Mittetulundusühing Gratia Domini

Mittetulundusühing Hoolivus

Mittetulundusühing Pereabikeskus

Noiram Est OÜ

Osaühing Koprek

Päasu Lastehoid OÜ

Pärnu Lasteküla

Risto Tamm

Ursula OÜ

Varjupaigategenuse osutajad seisuga 09.05.2017.

MTÜ Pärnu Horisont

Samaaria Misjon

Turvakoduteenuse pakkujad seisuga 09.05.2017.

Pärnu Naiste Tugikeskus

MTÜ Pärnu Shalomi Abikeskus (Lastemaja)

Kaja Rebane
Pärnu maavalitsus

15. Mitmesugused riiklikud institutsioonid

Eesti Töötukassa Pärnumaa osakond

Eesti Töötukassa alustas tegevust 2002. aastal. Esialgu haldas töötukassa töötuskindlustuse vahendeid ja maksis hüvitisi töötuse, kollektiivse koondamise ning tööandja maksejõuetuse korral. Kõrvuti töötukassaga eksisteeris riiklik tööturuamet, kelle ülesanne oli osutada töötutele abi tööle saamisel. 1. mail 2009 võttis töötukassa üle tööturuameti ülesanded ja töötuskindlustuse maksmisele lisandusid tööturuteenuste osutamine tööotsijatele ja tööandjatele.

Töötukassat juhib kuueliikmeline nõukogu. Vastavalt töötuskindlustuse seadusele koostab Vabariigi Valitsus kaks nõukogu liiget, Eesti Ametiühingute Keskliit ja Teenistujate Ametiliitude Organisatsioon kumbki ühe liikme ning Eesti Tööandjate Keskliit kaks liiget. Töötukassa tegevjuhtimise eest vastutab neljaliikmeline juhatus. Eesti Töötukassa juhatuse esimees on Meelis Paavel.

Kokku töötab töötukassas ligi 750 inimest, neist 35 Pärnumaa osakonnas. Pärnu osakond asub Pärnu kesklinnas, Hommiku tänava esimese maja teise ja kolmanda korruse ruumides. Olemas on kaldtee ja lift, et meid saaksid külastada ka liikumispuudega inimesed.

Töötukassa üks igapäevastest ülesannetest on tööotsijatele ja tööandjatele kiiresti muutuvatel tingimustel nii töö kui ka töötaja leidmine. Töötukassa pakub tööotsijatele nõu, toetust ja teenuseid sobiva töö leidmiseks ning tööandjatele teenuseid ja abi tööjõu leidmisel.

Registreeritud töötutele tagame ravi-kindlustuse ja olenevalt nende eelnevast hõivatusest saame maksta töötutoetust või töötuskindlustushüvitist.

Töötute tööle aitamiseks saab töötukassa pakkuda järgmisi teenuseid: teavitamine tööturuolukorrast ja töövahendus, tööturukoolitus, karjääriinõustamine, tööpraktika, tööharjutus, palgatoetus, toetus ettevõtluse alustamiseks, psühholoogiline nõustamine, võlanõustamine, sõltuvusnõustamine, tööklubi, tööotsingu töötuba, proovitöö, vabatahtlik töö ja talgutöö, hooldusteenus tööturuteenusel osalemise ajal või tööle asumisel, tööruumide ja -vahendite kohandamine, töötamiseks vajaliku abivahendi tasuta kasutada andmine, abistamine tööintervjuul, tugiisikuga töötamine, EURES (üle-euroopaline töövahendusvõrgustik) teenus, kollektiivsetele koondamistele reageerimine, individuaalne töölerakendamine, mobiilsustoetus. Meie osakonnas on karjääriinfotuba, kus saab infot töötamiseks ja tööalaste valikuvõimaluste kohta, kasutada kliendiarvutit vabade töökohtade otsimiseks, tööandjatega ühenduse võtmiseks ja tööle kandideerimiseks, kandideerimisdokumentide vormistamiseks ja viimistlemiseks, tutvuda kandideerimisdokumentide (CV, motiivatsioonikiri, kaaskiri) näidistega.

2015. aastast saavad töötukassa teenuseid vastavalt vajadusele kasutada ka vanaduspensioniealised töötusijad: tööturukoolitus, kvalifikatsiooni saamise toetamine, tööpraktika, ettevõtluse alustamise toetus, ettevõtluse toetamine (ettevõtte tegevusvaldkonnaga seotud koolituskulu, individuaalse nõustamise ja mentorluse kulu hüvitamine ning mentorklubis osalemise võimaldamine), tööruumide ja -vahendite kohandamine, tööks vajaliku tehnilise abivahendi tasuta kasutada andmine.

Samuti pakume alates 2015. aastast tasuta karjäärinõustamist töötavatele inimestele ning kõigile, kes ei ole töötuna registreeritud.

Mitmed meie tegevused on seotud aktiivse tööga koolinoortega, kellele tutvustame tööturгу ja tööelu laiemalt. Töötubades osalemise tulemusel on noored teadlikumad sellest, kuidas tööturg toimib, millega töö otsimisel ja karjääri planeerimisel peab arvestama ning millised võimalused on vajadusel tööturualase abi saamiseks. Töötukassa tegeleb 8.–12. klassi noortega.

Töötukassa korraldab üle Eesti aktiivselt töömesse. Pärnus alustasime töömessidega 2013. aasta kevadel ja see traditsioon jätkub ka edaspidi. Töömessil on suurepärase võimalus töötajatel kohtuda

silmast silma tööandjatega, osaleda erinevates töötubades, külastada karjäärituba jms. Igal aastal messiga liitunud üha enam tööandjaid ning suurenenud ka külastajate arv.

2012. aastal alustas Eesti Töötukassa koostöölepete sõlmimist ettevõtetega, kellega meil on olnud pikaajaline ja mitmekülgne koostöö. Koostööleppe partnerites näeme olulisi kaasaráákijaid, kes aitavad meie poolt pakutavatel tööturuteenustel parimal moel vastata tööturu ootustele. Koostööpartnerid on meile toeks tööpraktika korraldamisel. Töötukassa toetab omalt poolt partnereid igakülgset vabade töökohtade täitmisel ning võimaldab tööandjatel tutvustada oma ettevõttes töötamise võimalusi meie klientidele.

2013. aastal sõlmisime Pärnumaal

Töömessi 2015 töötuba

Töötukassa juhatause esimees Meelis Paavel ja Aknakoda OÜ juhatause liige Rainer Aru allkirjastasid 31. augustil koostööleppe

koostööleppe AS Sanatoorium Tervisega, 2014. aastal Wendre AS-ga ja 2016. aastal Aknakoda OÜ-ga.

2016. aastal käivitus Eestis töövõimereform, millega loodi uus töövõime toetamise

süsteem. Muutuste eesmärk on muuta suhtumist vähenenud töövõimega inimestesse ning aidata neil tööd leida ja hoida. Töötukassa pakub vähenenud töövõimega inimestele kõiki tööturuteenuseid ning jaanuaris 2016 lisandusid ka mitmed uued teenused nagu näiteks: kogemusnõustamine, kaitstud töö, tööalane rehabilitatsioon, töölesõidu toetus, saatja sõidukulu hüvitamine, koolituskulu hüvitamine. Töötukassa hindab uute reeglite järgi töövõimet ning maksab osalise ja puuduva töövõime korral töövõimetoetust. 2016. aastal hindas töötukassa ainult nende inimeste töövõimet, kellel ei olnud viimase viie aasta jooksul töövõimekaotust hinnatud. Alates 1. jaanuarist 2017 hindab töövõimet ainult töötukassa.

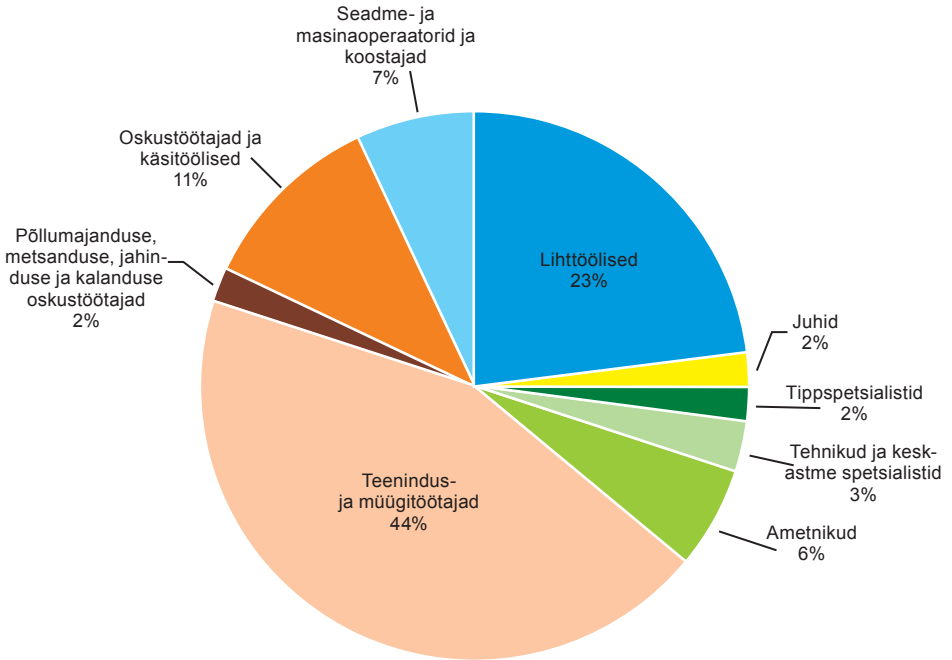
Kui registreeritud töötute arv oli kõige kõrgem 2010. aasta aprillis – 6523 inimest, mis moodustas 15,5% tööealisest elanikkonnast – siis 2016. aasta detsembri lõpuks oli märgatavalt näha töötuse lan-

Registreeritud töötus maakondade lõikes 31.12.2016 seisuga

Maakond	Registreeritud töötuid	* Töäjõud vanuses 16-pensioniiga	Eesti keskmine reg. töötuse määr	Reg. töötuse määr
Ida-Virumaa	6 455	62 900	4,5%	10,3%
Valgamaa	940	11 700	4,5%	8,0%
Võrumaa	1 017	13 200	4,5%	7,7%
Põlvamaa	813	10 900	4,5%	7,5%
Järvamaa	739	14 600	4,5%	5,1%
Läänemaa	563	11 500	4,5%	4,9%
Raplamaa	752	16 100	4,5%	4,7%
Pärnumaa	1 907	41 800	4,5%	4,6%
Lääne-Virumaa	1 136	27 000	4,5%	4,2%
Saaremaa	589	14 200	4,5%	4,1%
Hiiumaa	155	3 800	4,5%	4,1%
Viljandimaa	786	20 200	4,5%	3,9%
Jõgevamaa	505	13 600	4,5%	3,7%
Tartumaa	2 465	75 700	4,5%	3,3%
Harjumaa	9 616	299 800	4,5%	3,2%
Kokku	28 438	637 100	4,5%	4,5%

Töötukassa vahendatavad tööpakkumised detsember 2016

gust: arvel oli 1904 töötut. Viimased aastad on Pärnu tööturuolukord olnud stabiilne sh töötute arv.

Pärnumaal on tavapärane, et töötuse tõuseb vastu talve ja aasta alguses ning hakkab langema märtsis-aprillis, kui tekib suviseid hooajatoide.

Tööpakkumiste arv Pärnumaal on iga aastaga kasvanud, 2011. a oli töötukassa vahendada 2353 vakantset töökohta, kuid 2016 aastal oli see arv juba 3286. Enamjaolt on vabu töökohti teenindus- ja müügitöötajatele, lihttöölisele, oskus- ja käsitöölisele.

Gerli Mets
Eesti Töötukassa Pärnumaa osakond

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

2000. aasta mais tegevust alustanud SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) on juhtiv keskkonnaabi ja -investeeringute suunaja Eestis. Erinevaid keskkonnaprojekte rahastab KIK keskkonnatasudest laevast rahast, CO2

kvoodimüügi tuludest ning Euroopa Liidu struktuurifondidest. Lisaks pakub KIK võimalust taotleda sihtotstarbelist laenu keskkonnaprojektide omafinantseeringu katmiseks. Kokku on KIKist seitsmeteistkümne aastaga toetust saanud ligi 20 tuhat projekti.

KIKi Pärnumaa esindus alustas tööd 2005. aasta detsembris. Esindus loodi eesmärgiga pakkuda keskkonnaprojektide arendajatele rohkem tuge ja nõu ning teostada efektiivsemalt kohapealset projektide järelevalvet.

Keskkonnaprogramm

Keskkonnatasude eest rahastab KIK keskkonnaprogrammis kümnet valdkonda: veemajandus, jäätmekäitlus, keskkonnakorraldus, keskkonnateadlikkus, looduskaitse, metsandus, kalandus, atmosfääriõhukaitse, maapõu ja merekeskkond.

Samaselt kogu Eestile on kolme aasta jooksul ka Pärnumaal enim projekte toetatud keskkonnateadlikkuse vallast. 118 rahastatud projekti seas on kohalikele lastele ja noortele korraldatud looduslaagreid, õpitubasid, kooliekskursioone. Näiteks on suur keskkonnateadlikkuse edendaja Per-nova Hariduskeskus, kes on kolme aasta jooksul teostanud 14 projekti. Toimunud

on viktoriine, loodushommikuid, õppepraktikume ning soetatud õppevahendeid.

Suurimad toetussummad läksid vaa-deldaval perioodil veemajandusse. Kolme aastaga on KIK sinna keskkonnatasudest investeerinud 2,20 miljonit eurot. Selle eest on parandatud joogivee kvaliteeti ning ühisveevärgi ja kanalisatsiooniteenust.

Looduskaitse valdkonnas suunas KIK mitmeid toetusi rannaniitude ja parkide hooldamiseks. Pärnu Linnavalitsus on teinud suure töö kesklinna kaitsealuste parkide hooldamise osas. Valminud on parkide dendroloogilised hinnangud ja hoolduskavad, mille järgi on alustatud hooldustöödega. Parkide hooldamine on olnud tähtsal kohal ka Are mõisapargis, Kurgjal, Allikukivi ja Voltveti mõisaparkides Tihemetsas.

Atmosfääriõhukaitse rahastab KIK taastuvate energiaallikate kasutamist küttesüsteemides. KIKi abil on näiteks üle viidud Häädemeeste ja Pärnu Raeküla kooli katlamajad biokütusele.

2012. aastast toetab KIK maastikupilti kahjustavate ja kasutusest väljalangenud põllumajandus-, tööstus-, või militaarehitekti ehk rahvakeeli „tondilosside“ lammutamist. Tänu ettevõtmisele väheneb tondilosside arv maakonnas jõudsalt. Näiteks on 2014–2016 lammutatud Orajõe küla vana lüpsilaut, Pärnu linnas paljud endised sõjaväehooned ning Saarde vallas Kalita kuivati ja Tõlla küla väetiseküün.

Ülevaade aastate lõikes

Aasta	Projektide arv	Toetussumma (eur)
2014	52	822 883
2015	66	1 210 425
2016	73	1 729 565
Kokku	191	3 762 873

Ülevaade programmide kaupa

Programm	2014	2015	2016	Kokku
atmosfääriõhukaitse	2	2	0	4
jäätmekäitlus	8	7	8	23
veemajandus	1	7	4	12
looduskaitse	9	9	9	27
keskkonnateadlikkus	29	40	49	118
metsandus (sh jahindus)	0	0	1	1
keskkonnakorraldus	3	0	0	3
merekeskkond	0	0	1	1
kalandus	0	1	1	2
Kokku	52	66	73	191

Ühtekuuluvusfond (ÜF)

Ühtekuuluvusfondi vahenditega toetati rahastusperioodil 2007–2013 suuri transpordi- ja keskkonnainfrastruktuuri projekte, mis aitavad järele majanduslikult vähem arenenud piirkondi. Keskkonnasektoris said toetust esmajärjekorras joogivee, reovee ja jäätmekäitluse projektid. Lisaks toetati projekte, mis tervendasid Eesti veekogusid, aitasid puhastada ohtlike jäätmetega reostunud paiku ning likvideerida põlevkivitööstusest ja -energeetikast tulenevaid jäätmeid. Rahastusperioodil 2007–2013 on KIK Pärnumaal ÜFi vahenditest toetanud 17 projekti 43 miljoni euro eest. Ligi 90% rahasummast on läinud maakonna ühisveevärgi- ja kanalisatsioonivõrgu korrastamiseks. Täna jõeab kvaliteetne joogivesi nii Vändra ja Pärnu-Jaagupi alevite, Sindi ning Kilingi-Nõmme linna ja Sauga valla elanike lauale. Nende asulate projektidega rajati juurde ja taastati kokku ligi 80 km joogivee- ja kanalisatsioonivõrku ning 89 km kanalisatsioonivõrku. Ka Pärnu kesklinna, Ülejõe ja Rääma linnasades tagati ühtekuuluvusfondi projektiga nõuetekohane joogivesi ligi 40 000 linlasele. ÜFi abil suleti Pärnumaal ka kaheksa nõuetele mitte vastavat prügilat. Teiste seas said korda Rääma, Tootsi ja Vändra prügilad.

Rahastusperioodil 2014–2020 toetatakse ÜFist soojusenergia-, tänavalgustuse-, biometaan-, veemajandustaristu-, saastunud alade ja veekogude-, looduskaitse-, hädaolukordade- ning ühistranspordi projekte. Seni on Pärnumaalt toetust saanud 20 projekti üle 17 miljoni euro eest. Suurim investeering läheb Sindi paisul kalade rändeteede avamiseks, lisaks taastatakse elupaikad ning kudealad kogu pärnu jõestikus. Sindi pais on avatavatest paisudest suurim ja kindlasti ka olulisema mõjuga, kuna asub vaid 14 km kaugusel jõe suudmest, takistades seega täna kalade pääsu tervesse pärnu jõestikku.

Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF)

Keskkonnasektoris oli rahastusperioodil 2007–2013 toetatud valdkondadeks looduskaitse ja keskkonnahariduse infrastruktuur. Samuti ka järelevalve ja seire arendamine, hädaolukordadeks valmisoleku parandamine ning taastuenergeetika. ERFi vahenditest toetati kuute projekti 6,3 miljoni euro eest. Kaasa on aidatud nii Tõstamaa Maastikukaitseala rannaniitude kui ka Natura 2000 niiduelupaikade taastamisele.

2013. aastal valmis Pärnumaa keskkonnahariduskeskus. Unikaalne hoone on

ühtaegu nii praktilise loodusõppe koht Pärnumaa koolidele, põnevate ringidega huvikooli kui ka avatud külastuskeskus. Valida saab enam kui 60 õppeprogrammi vahel. Huviringe toimub keskses kümme, teiste seas näiteks särasilmsete uurijate, merebioloogia ja loodusmatkajate oma. Pärnu roheline oaas läks maksma 4 miljonit eurot, millest 3,6 miljonit rahastati ERFist.

Rahastusperioodil 2014–2020 toetatakse ERFist ettevõtete ressursitõhusust. Seni on Pärnumaalt toetatud OÜ Purutuli ressursiauditi valmimist.

Keskonnalaen

KIKi keskkonnalaenud on ennekõike mõeldud keskkonnakaitselisteks investeeringu-

teks ja keskkonda säästmist ja taastamist aitavate projektide arendamiseks. KIKist on võimalik taotleda nii pikaajalisi kui lühiajalisi keskkonnalaene, samuti on KIKil erinevatele taotlejatele suunatud laenud.

Perioodil 2007–2013 on Pärnumaa taotlejad võtnud KIKist projektide omaosaluse katmiseks laenu ligi 12 miljoni euro eest. Kohaliku veemajanduse arendamiseks on laenu saanud nii Pärnu Vesi, Sindi linn ja Sindi Vesi kui ka Halinga ja Sauga vallad ning Väandra Alevivalitsus. Tegemist on pikaajaliste laenudega, mis on olnud suureks abiks kohalikele vee-ettevõtetele tänu väga headele tingimustele.

Elina Kink
KIK

Päästeameti Lääne päästekeskus

Pärnumaa päästepiirkond koos oma päästekomandodega (Pärnu, Häädemeeste, Väandra, Pärnu-Jaagupi, Kilingi-Nõmme, Tõstamaa ja Kihnu) kuulub Päästeameti Lääne päästekeskuse alluvusse. Päästeapiirkonda juhib alates 2012. aastast Margo Tammepõld.

Tulekahjudes hukkunud

Aasta	Eesti	Pärnu maakond
2006	163	18
2007	132	10
2008	89	4
2009	63	3
2010	69	7
2011	73	4
2012	54	4
2013	47	3
2014	54	1
2015	50	4
2016	39	2

Veeõnnetustes uppunud

Aasta	Eesti	Pärnu maakond
2009	61	8
2010	97	7
2011	55	4
2012	53	9
2013	47	4
2014	69	5
2015	39	5
2016	46	4

2014. aastal said päästjad Pärnumaal 1660 väljakutset. Tulekahjudele sõideti välja 406 korral. Hooneid põles 111, nende hulgas 55 eluhoonet. Kulupõlenguid käidi kustutamas 116 korral. Peamised tulekahjude tekkepõhjused ei ole eelmiste aastatega muutunud. Peamisteks tulekahju põhjusteks olid jätkuvalt hooletus lahtise tule kasutamisel ja puhastamata küttekolletest. Hooletusest sai alguse 79 tulekahju, neist 35 lahtise tule kasutamisel. Hooletusest kütteseadme kasutamisel sai alguse 7

Tori hobusekasvanduse põleng 2016. aastal

tulekahju. Tulekahjudes hukkus 1 inimene, 5 inimest kaotasid elu erinevates veeõnnetustes.

2015. aastal käidi Pärnumaal 1922 väljakutsel. 303 väljasõidu põhjuseks oli tulekahju. Neist 94 juhul põles hoone. Elumajapõlenguid oli kokku 43. Kulu kutsuti kustutama 54 korral. Taaskord oli tulekahju tekkepõhjustest esirinnas hooletus lahtise tulega (24). Jõudsalt vähenes pühkimata küttekolletest alguse saanud põlengute arv (2). Tulekahjudes hukkus 4 inimest, veeõnnetustes kaotas elu 5 inimest.

2016. aastal kutsuti päästjad Pärnumaal appi 1896 korral. Tulekahjusid käidi kustutama 257 juhul. Hoonete tulekahjudele kutsuti 70 korral, neist 50 toimusid eluhoonetes. Kulupõlengutele sõitsid päästjad välja 63 korral. Sellel aastal vähenes ka hooletusest lahtise tulega alguse saanud tulekahjud, neid oli kokku 11. Tahmapõlengute arv veidi tõusis, neid oli kokku 9.

Tulekahjudes hukkus 2 inimest, veeõnnetustes kaotas elu 4 inimest.

15. MITMESUGUSED RIIKLIKUD INSTITUTS

Nagu eelnevast näha, siis tulekahjude arv on hakanud vähenema, nii üldarv kui ka elumajahoonete oma. Samuti on hea meel, et järjest vähem inimesi kaotab elu nii tules kui ka vees. Samas ei saa looberitele puhkama jääda, sest hukkunute arv võiks olla 0. Veeõnnetuste puhul teeb murelikuks see, et veele minnes ei kanta päästevesti. Päästevesti kandmine veesõidukis küll ei ole kohustuslik, kuid enda elu hoidmises ei peakski olema midagi kohustuslikku, see peaks olema loomulik. Sama mõte kehtib ka koduse tuleohutuse osas.

Suuremaid sündmuseid sellest ajaperioodist välja tuua ei ole. Meediakünnise on ületanud väiksemad tormid ja võimalik üleujutusohut ning 2016. aastal toimunud põlen Tori hobusetallides. Päästetööde mõistes aga antud sündmused midagi erilist endast ei kujutanud. Oleme valmis olnud ning pakkunud oma tuge ka Pärnurrannas toimuvale Weekend Festival Balticule.

Viimaste aastate jooksul on paranenud päästjate merepäästevõimekus. Oleme

juurde saanud vastavat tehnikat ning koolitanud sellisteks sündmusteks välja isikkoosseisu. 2016. aastal tuli Pärnu-Jaagupisse uus paakonteinerauto, teised komandod saavad oma uue tehnika kätte 2017. aasta jooksul.

Päästealast tuge pakuvad ka vabatahtlikud päästjad. Maapäästes osaleb viis vabatahtlikku komandot (Are, Taali, Tali, Sindi, Pärnu-Jaagupi). Loomisel on vabatahtlik komando Koongas. Merelt aitab meid kolm vabatahtlikku merepäästeüksust (Pärnus, Kihnus, Varblas). Vabatahtlikke päästjaid on kokku Pärnumaal 106.

Ennetustöö

2014–2016 hoogustusid ennetusvaldkonnas taas juba kümnekond aastat tagasi ellu kutsutud kodunõustamised. Kui 2014 aastal külastati Pärnumaal kokku 799 kodu, siis aasta hiljem juba 1604 ja 2016 aastal lausa 1748 kodu. Kodunõustamiste eesmärk on jagada nõuandeid koduohutuse parandamiseks. Kodudes käivad ja tule, vee ning muid ohutusalasid tarkusi jagavad nii päästjad, vabatahtlikud, kui kontoriametnikud. Lisaks on viimastel aas-

tatel üha enam kaasatud kodunõustamiste tegemisele ka koostööpartnereid omavalit-sustest ja teistest ametitest. Ühise jõupin-gutuse tulemusena on tuleohutusalaselt parandatud kümneid kodusid – puhasta-tud, või renoveeritud küttekoldeid, vaheta-tud elektrisüsteeme või lausa inimesi tule-ohhtlikelt pindadelt vähemohtlikele kolitud. Vähenenud on ka eluhoonete tulekahjude arv. Kodunõustamised jätkuvad kindlasti ka edaspidi, Pärnumaal on külastamata kodusid veel palju.

Erinevad ennetusalased projektid on läbi kolme aasta jätkunud – tule ja vee-ohutusalasid koolitusi tehakse lasteaia, algklasside, põhikooli ja gümnaasiumi õpi-lastele. Erinevate info- ja ohutuspäevade raames saavad tarkusi kõik huvilised, kes on kohale tulnud. Ka eakatele on omad tegevused, oleme teinud mitmel aastal koostööd Väärivate ülikooliga ning selle raames ka sadadele eakatele ohutusalas-t infot edasi andnud.

2016. aasta juunis Päästeametis toimu-nud struktuurimuudatuste käigus vaadati üle ka ennetusteenused. Pärast muuda-tusi osutab Päästeamet nelja ennetus-

Populaarne ohutuslaager KEAT (Kaitse end ja aita teist) Pärnumaal

alast teenust – elanikkonna veeohutuse teadlikkuse teenus; elanikkonna tuleohutuse teadlikkuse teenus; elanikkonna plahvatusohutuse teadlikkuse teenus ja elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teenus. Kui tule, vee ja maailmasõja aegse lahingmoona leidude ohutussõnumitega tegelemine on juba varasemalt olnud Päästeameti tegevuste all, siis elanike hädaolukorraks valmisolekuga tegelemine on ennetusvaldkonnas uus. 2015–2016 viidi Päästeameti tellimisel läbi elanike hädaolukorraks valmisoleku alane uuring, millest selgus, et inimesed ei ole oma kodukoha riskidest täiel määral teadlikud ning väga vähesed on riskide maandamiseks midagi ette võtnud. Kui ametkondade hädaolukordadeks valmisolekuks on panustatud juba aastaid, siis ka uuring näitas, et elanike valmisoleku tõstmiseks on vaja teha aktiivset tööd. Alates 2016. aastast näeb ja kuuleb Päästeameti ennetusalastes tegevustes lisaks vee- ja tuleohutusele ka üha rohkem tormi, üleujutuse, elutähtsate teenuste katkestuste ja muude hädaolukordade teemal.

Senine maakonnapõhine lähenemine ennetusse on asendunud teenusepõhise lähenemisega. See omakorda tähendab, et aina enam on ennetustegevusi läbi viimas oma maakonna päästjad, korrapidajad ja vabatahtlikud. See annab võimaluse viia ennetussõnumit ja teadmisi veelgi suurema hulga inimesteni ning osaleda erinevatel üritustel. Ennetustegevuse tulemusel on iga-aastaselt vähenenud nii eluhoone tulekahjude arv, kui ka nendes hukkunud inimeste arv. Päästeameti strateegia näeb ette aastaks 2025 nendes näitajates jõud-

mise Põhjamaade tasemele ning koostööteiste ametite, omavalitsuste ja ka inimestega on see täna täiesti reaalne.

Tuleohutusjärelevalvest ohutusjärelevalveks

2016. esimesest juunist toimus Päästeametis oluline struktuurimuudatus, kus juhtimistasandeid tõmmati koomale. „Targa kärpe“ nime all konsolideeriti kolm bürood: tuleohutuskontrolli- menetlus- ja insenertehnilise büroo üheks ohutusjärelevalve bürooks. Eelnevatele teenustele, mida bürood osutasid: tuleohutuskontroll, tulekahju tekkepõhjuste väljaselgitamine, ehituskontroll ja tuleohutusteenuste kontroll lisandus kemikaaliohutuse kontroll. Selliselt koondati kogu Päästeameti riikliku järelevalve funktsioon ühte büroosse. Kuna aastate lõikes on tulekahjude ja nendes hukkunud inimeste osakaal vähenenud, kujundati ümber ka tulekahju tekkepõhjuste väljaselgitamise teenuse osutamise, mille osat kaotati valvemenetleja 24 tunnise reageerimisvalmidus ja vähendati kaks ametikohta.

Kuna tulekahjude koguarv aasta aastalt väheneb, samas tuleohutusnõuete täitmine suurematel ja olulisematel ehitistel on aasta aastalt paranenud, siis on ka ohutusjärelevalve võtnud suuna muutuda nõudvast ametkonnast nõustavaks. Samuti on oma tähelepanu suurendatud koos ennetusvaldkonnaga kodudele, kus statistiliselt koge rohkem tulekahjusid toimub.

Kristi Kais
Lääne päästekeskus

Kaitseliidu Pärnumaa malev

Kaitseliidu Pärnumaa malev on Kaitseliidu territoriaalne üksus, mis tegutseb Pärnu maakonnas ja mida juhib 3. jaanuarist 2014. aastast malevapealik kolonelleitnant Tõnu Miil. Pärnumaa malev koosneb Soontagana, Kikepera, Korbe ja Pärnu malevkonnast.

Kaitseliit on Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväelisel korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.

Meie ülesanne on vabale tahtele ja omaalgatusele toetudes suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

„Kaitseliidu põhiline tegevus on küll sõjaline, kuid see ei tähenda, et me midagi muud ei tohiks teha,“ ütles kolonelleitnant Tõnu Miil ning tõi näiteks maleva otsingu- ja päästerühma, mis on võimeline erinevate kriiside, olgu need siis loodusjõudude põhjustatud või inimtegevusest tingitud, puhul kohalikele elanikele appi tulema.

Kaitseliidu Pärnumaa malevas on 2016. aasta 31. detsembri seisuga 1647 kaitseliitlast, mis on 60 liikme võrra rohkem, kui 2013. aastal. Lisaks on Pärnumaal 96 naiskodukaitsjat ja ligi 400 noorkotkast ning kodutütart. Seega on Kaitseliidu Pärnumaa malevas kokku üle 2100 liikme.

2016. aasta mai kuus lõppes Kaitseliidu Pärnumaa maleva Kikepera malevkonna hoone renoveerimine Tihemetsas. Kikepera malevkonna hoone renoveerimist ei võetud ette ainult kaitseliitlaste huvidest lähtudes, vaid silmas peeti ka kohaliku kogukonna vajadusi.

2016. aasta mai kuus lõppes Kaitseliidu Pärnumaa maleva Kikepera malevkonna hoone renoveerimine Tihemetsas. Kikepera malevkonna hoone renoveerimist ei võetud ette ainult kaitseliitlaste huvidest lähtudes, vaid silmas peeti ka kohaliku kogukonna vajadusi.

„Malevkonna pealikkude ootab ees suur töö, et see maja kogukonda teenima hakkaks, ning samuti lasub tal ka vastutus,“ sõnas kolonelleitnant Miil. „Ka teised Pärnumaa maleva malevkonnad ootavad oma kodusid. Kui me näeme, et see maja hakkab elama, siis saame hakata mõtlema ka teiste malevkondade kodude peale,“ lüüsi ta.

Samal ajal anti ka rendile malevale kuuluv Raba tänava siselasketiir. Kaitseliitlased saavad lasketiiru edasi kasutada, aga oluline on, et sihtotstarbeliseks kasutamiseks rajatud hoonet võimalikult palju kasutataks. „Tänu meie partnerile saab Raba tänaval asuvat lasketiiru kasutada ka linnarahvas,“ sõnas malevapealik.

21. juunil 2015. aastal andis Kaitseliidu ülem brigaadikindral Meelis Kiili Kikepera, Korbe ja Pärnu malevkondadele üle lipud. Lipud õnnistas sisse EELK Pärnu Eliisabeti koguduse õpetaja Enn Auksmann.

Kikepera malevkonna pealiku Kristjan Pahk'i sõnul sümboliseerib lipp malevkonna ühtsust. „Kuna lipu valmimine kestis kaua ning sellesse panustas kogu malevkond, siis valminud lipp sümboliseerib justkui ühtsuse jõudu,“ ütles lipnik Pahk.

Väljaõpe

Kaitseliidu Pärnumaa maleva põhitegevus on maleva liikmetele sõjalise väljaõppe läbiviimine. Seda tehakse kahel viisil – korraldatakse erialakursusi ja viiakse läbi maleva allüksustele koostegevusõpet, kus eelnevalt omandatud erialaseid teadmisi üksuse koosseisus rakendatakse.

Tähtsamad erialakursused 2014. kuni 2016. aastani on olnud: kuulipilduri erialakursus, tankitõrjuri erialakursus, sidemehe erialakursus, Laskur-sanitari erialakursus, ellujäämiskursus (suvine ja talvine), sõdurioskuste baaskursus, A ja B kategooria

Lääne maakaitseringkonna õppus Orkaan 10. 2015. aasta Orkaan toimus Pärnumaa maleva juhtimisel Pärnu linnas. Foto Silver Hinno

minõrikursus, tankitõrje kahurimeeskonna erialakursus, formeerimiskeskuse kursus ja kütusejao erialakursus.

2015. aasta kevadel võtsid Kaitsealiidu Pärnumaa maleva allüksused osa Kaitseväe õppusest Siil 2015. Õppus Siil hõlmas kogu Eestit ja kulmineerus Virumaal. Pärnumaa malev tegutses õppusel Vasikrääma ja Sibularaba aladel. Siil 2015 oli läbi ajaloo Kaitseväe suurim õppus ja seal osales üle 13 000 reservväelase, kaitseliitlase, ajateenija, tegevväelase ja liitlasriikide kaitseväelase.

2016. aasta kevadel toimus Pärnumaal, Kevadormiga ühel ajal, suurõppus Lääneterm. Läänetermil harjutasid Lääne maakaitseringkonna, kuhu kuuluvad lisaks Pärnumaa malevale ka Lääne ja Saaremaa malev, allüksused tegutsema ühtse lahinggrupina.

Alates 2006. aastast toimub Lääne

maakaitseringkonna territooriumil õppus Orkaan. Õppust Orkaan korraldab igal aastal erinev maakaitseringkonna malev. 2014. aastal oli korraldajaks Saaremaa malev ja lahinguid peeti Undva ning Sõrve suunal. 2015. aastal korraldas õppust Pärnumaa malev ja tegevus leidis aset Pärnu linnas. 2016. aastal toimus Orkaan Lihulas ja selle ümbruses Läänemaa maleva juhtimisel.

Lisaks on õppusesse Orkaan kolmel viimasel aastal integreeritud osa, mille sisuks on tsiviilelu korraldamine kriisiolukordades. 2016. aasta õppuse käigus mängis staabi tsiviil-militaarkoostöö element läbi mitmesuguseid etteantud kriisiolukordi ja töötas välja tsiviilstruktuuridega seotud lahendused või käitumismudelid, mida hiljem on võimalik kasutada reaalses kriisiolukordades.

2016. aasta õppusel Orkaan kuulusid

2016. aasta sõjalis-sportlik võistlus Sookoll. Läti vabatahtliku riigikaitseorganisatsiooni Zemessardze võistkond kontrollpunktis. Foto Jaanus Mehikas

krisis komisjoni staabi koosseisu lisaks kaitseliitlastele erinevate jõustruktuuride – politsei- ja piirivalveameti, päästeameti, kaitsepolitsei, riigi ning kohalike omavalitsuste esindajad.

Kaitseliidu Pärnumaa maleva väljaõppe läbiviimisel on oluline osa lisaks siseriiklikule koostööle ka koostöö välisriikidega. Näiteks on õppusest Orkaan võtnud osa ka Läti vabatahtlik riigikaitseorganisatsioon Zemessardze ja ka Pärnumaa malev on osalenud Zemessardze suurõppusel Wenden kõigil kolmel aastal.

2016. aasta 23. augustil osales Pärnumaa maleva allüksus koos Leedu vabatahtliku riigikaitseorganisatsiooni KASPIga Zemessardze 25. aastapäeva paraadil Riia Vabaduse väljakul.

Kaitseliidu Pärnumaa malev panustab ka noorte isamaalisuse ja kaitsetahte tugevdamisesse, viies läbi või toetades pea kõikides Pärnumaa ja linna koolides riigikaitseõpetust, mille tipp-sündmuseks on kevadvaheajal korraldatav riigikaitse-

laager. Pärnumaa malev on riigikaitsealagrite korraldamisel osalenud möödunud kümnendi keskpaigast alates.

Riigikaitseõpetus ei kuulu üldhariduskooli kohustuslike õppeainete hulka, tegu on valikõppeainega. Sellest hoolimata ilmutab igal aastal palju noori vabatahtlikult huvi riigikaitseliste teadmiste omandamise vastu.

Noortele selgitatakse tänapäevast julgeoleku- ja kaitsepoliitikat ning tutvustatakse kaitsejõudude ülesehitusest. Lisaks viiakse läbi relva- ja riviõpet, õpetatakse topograafiat ja esmaabi. Välilaagris saavad õpilased muuhulgas lasta automaati ja õhupüssi, tutvuda sõdurivarustuse ning selle kasutamisega, harjutada orienteerumist, ronida kõitega puude latvades, võtta mõõtu takistusrajal ning pidada värvikuulisõda.

Sport ja seltsitegevus

Kaitseliidus Pärnumaa malevas tegeletakse väga eriilmeliste spordialadega. Olu-

lisel kohal on nii laskesport, sõjalis-sportlikud võistlused, kui ka näiteks Kaitseväe sangpommispordi meistrivõistlused või Kaitseliidu meistrivõistlused võrkpallis.

Maleva sportlased on meid edukalt esindanud kõikidel aladel ja ette on näidata mitmed poodiumikohad.

2014. ja 2015. aastal õnnestus Kaitseliidu Pärnumaa maleval Valgelt Laevalt koju tuua kaksikvõit. Mõlemal aastal saavutas 1. koha Vändra ja 2. koha Aruvälja võistkond. 2016. aastal võitis Aruvälja võistkond samal võistlusel 3. koha.

2014. aastal saavutati 1. koht Utria Desandil ning esindati malevat edukalt Suur Britannia Ühendkuningriigis ALTCAR 2014 võistlusel, kust koju tuldi võiduga.

2015. aastal õnnestus Admiral Pitka luurevõistluselt ära tuua 3. koht ning 2016. aastal jagas sama võistkond 4.–5. kohta.

Pärnumaa malev korraldab igaaastaselt jao patrullvõistlust Sookoll, mis erineb eelpool mainitutest esiteks võistkonna suu-

ruse poolest. Jao moodustab 9-liikmeline meeskond, kus lisaks jaoülemale on erinevate erialade spetsialistid: TT-granaadiheitur, kuulipildur, sidemees, sanitar ja teised jalaväejao liikmed.

Alates 2012. aasta veebruarist korraldatakse malevas Korbe malevkonna eestvedamisel ka oma talvist sõjalis-sportliku võistlust „Vändra sprint“.

Lisaks võistlusväljakutele on suuremad Pärnumaa maleva kokkusaamised toimunud tähtpäevade raames. Üks iga-aastane maleva suurim kokkusaamine on maleva aastapäev. 2016. aastal tähistas Pärnumaa malev oma 98. aastapäeva Pärnu Kuursaal, kus lisaks Pärnumaa maleva orkestrile astusid üles ka Untsakad.

„Tahame tänada kõiki perekondi ja lähedasi, kes toetavad meid Kaitseliidu tegemistes, kes peavad hakkama saama ilma ema, isa, vanavanema, abikaasa või elukaaslaseta, kui me õppustel oleme. Tänu avaldamiseks kutsume me alati maleva

2016. aastal Tõstamaal korraldatud Kaitseliidu karikavõistlus jalgpallis. Pärnumaa malev saavutas 6. koha. Foto Jaanus Mehikas

aastapäevale ka kaitseliitlaste lähedased," sõnas kolonelleitnant Tõnu Miil.

Maakonna elanikele on Pärnumaa malev oma tegemisi tutvustanud erinevate ürituste raames. Maakaitsepäeval on Kaitseliidu Pärnumaa malev koos partneritega tutvustanud oma tehnikat ja tegemisi erinevates maakonna paikades. 2014. aastal toimus Maakaitsepäev Audrus, 2015. aastal Kilingi-Nõmmes ja 2016. aastal Vändras.

Alates 2013. aastast on Pärnumaal Pärnu Muuseumi ja Kaitseliidu Pärnumaa maleva eestvedamisel tähistatud Jüriöö aastapäeva tuleteate edastamise eksperimendiga. Eksperimendi käigus on välja selgitatud kaua võtab aega inimketi ja märgutulede abil teate edastamine maakonna piiril asuvast muistsest maalinnast Pärnu südalinna.

2014. aastal sai tuleteate alguse Mädara maalinnast Vändra vallas, 2015. aastal Karumõlle pelgupaigast Saarde vallas. 2016. aastal liitus eksperimendiga Lääne malev ja tuleteade sai alguse Vatla ehk Karuse maalinnast Hanila vallas, Läänemaal.

2015. aasta 20. jaanuaril avati Pärnu Muuseumis Kaitseliidu taastamise 25. aastapäevaks valminud näitus „Kaks lugu. Kaitseliit 1918–1944 ja 1990–2015“. Rikkalik väljapanek originaalesemetest, relvadest ja varustusest pärines kümnest erakogust ja kahest muuseumikogust. Fotovalik koosnes Kaitseliidu fotogalerii, ajakirja „Kaitse Kodu!“ ja Eesti Filmiarhiivi materjalidest.

Pärnumaa naiskodukaitsjad, kodutütreid ja noorkotkad

Pärnumaal tegutsevad ka Kaitseliidu struktuuriüksused: Naiskodukaitse Pärnumaa ringkond, Pärnumaa Kodutütred ja Noored Kotkad.

Naiskodukaitse Pärnumaa ringkonna esinaiseks valiti 2014. aastal Jana Ots,

kelle juhtimisel jätkus organisatsiooni areng ning olulisemaks muudatuseks sai jaoskondade loomine. 2015. aasta kevadel alustas Kilingi-Nõmmes ja selle ümbruses tööd Saarde jaoskond ning ülejäänud liikmed moodustasid sama aasta juunis Pärnu jaoskonna. 2016. aasta alguses loodi Ülejõe jaoskond.

Erialagrupid, mis loodi 2013. aastal, jätkavad aktiivselt tegutsemist:

- Meditsiinigrupp tagab esmaabi erinevatel suurvõistlustel ja -õppustel ning 2014. aastal võitsid nad üle-eestilise erialavõistluse;
- Pärnumaa avalike suhete grupi naised, kes tegelevad naiskodukaitse tutvustamisega, tulid 2015. aastal oma erialavõistlusel esikohale;
- Toitlustusgrupp on pakkunud sõdurisuppi paljudel maleva pidulikel väliüritustel. Koostöös malevaga tagati 2016. aastal toitlustamine Pärnumaa Kahe Silla Klubi suurimal rahvaspordi neliküritusel, kus sooja sööki pakuti 3000 osalejale. 2016. aastal saavutasid Pärnumaa toitlustajad Eesti parima välikoka tiitli;
- Spordigrupp esindab ringkonda sõjalis-sportlikel võistlustel ja korraldab ringkonna sporditegevust;
- Naiskodukaitse staabiassistendid ja formeerijad on tegutsenud kõigil kohalikel suurõppustel.

Pärnumaa Kodutütarde ja Noorte Kotkaste organisatsioonide eesmärk on noorte kasvatusöö ning isamaalisuse ja kaitsetahte propageerimine. Selleks korraldavad rühmad õppetööd, erinevaid üritusi ja osalevad teiste organisatsioonide tegemistes.

2015. ja 2016. aastal viidi malevapõhiselt läbi vanema vanuseastme matkamäng Kivid ja kännud ning noorematele mõeldud matkamäng Porgandijaht. Edukalt on Pärnumaad esindatud nii Eesti sisestel noorte võistlustel kui ka Lätis, Rootsis, Norras

ning Leedus. Ka osaleti Väandra Sprindil, Scoutsrännakul, Skautide ja Gaidide matkamängul ning 2016. aasta vabariiklikul Kalevi võimlemispeol „Hingelind“.

Hetke julgeolekupoliitiline olukord on taas kinnitanud Kaitseliidu vajalikkust. President Kersti Kaljulaid on öelnud, et Eesti peab vastu niikaua, kui kestab meie

kaitsetahe. Kaitseliidu Pärnumaa maleva suurim ülesanne on olnud ja on ka tulevikus panustada Pärnumaa elanike kaitsetahte tugevdamisesse ning õpetada seda tahet kasutama Eesti iseseisvuse ja põhi-seaduslikku korra kaitseks.

Jaanus Mehikas
Kaitseliit Pärnumaa malev

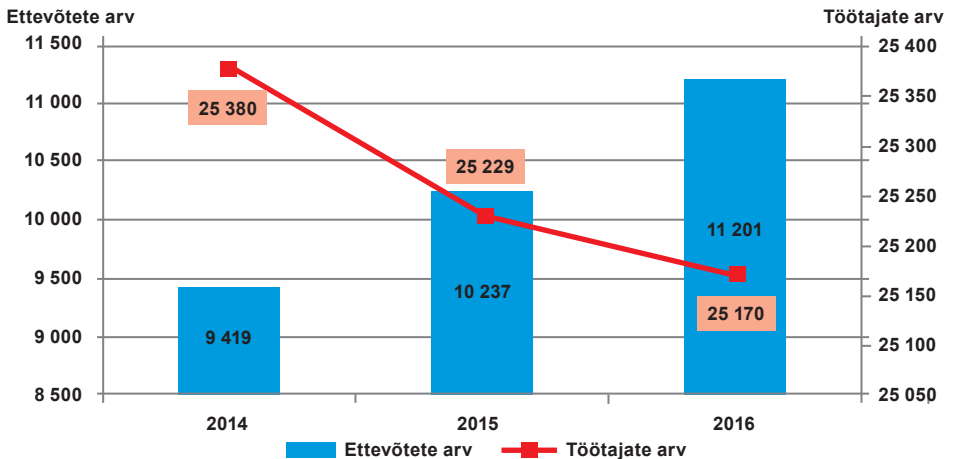
Maksu ja Tolliamet

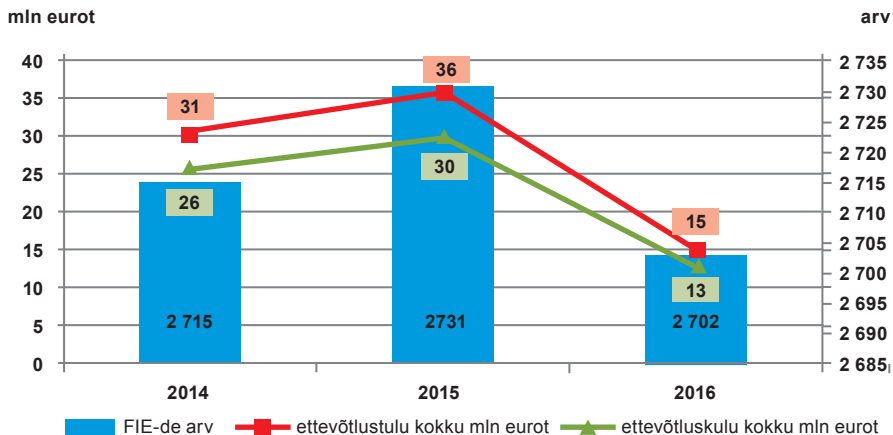
Maksu ja Tolliamet on Pärnus jätkuvalt kohal, kuid tööd tehakse üleriigilise mastaabiga. Kohapeal töötavad nii revidendid, uurijad, juristid, teabe- ja haldusosakonna ametnikud ja töötajad. Liikuv- ja tollikorralduse ametnike tööpiirkonda jääb kogu Lõuna-Eesti.

Ettevõtete arv on antud perioodil jõudsalt kasvanud. Samal ajal on vähenenud töötajate arv. Veidi on see statistiline probleem, sest tegelikult pole inimeste arv oluliselt vähenenud, kuid osade firmade ja asutuste maakondlik alluvus on muutunud. 2013. aastal oli maakonnas 9902 ettevõtet ning töötajate arv oli 25 524. Mitmete tururite tõttu oli 2014. aastaks nende arv

vähenenud. Kuid juba 2016. aastal oli ettevõtteid üle 1000 rohkem kui 2013. aastal.

Pidevalt väheneb füüsilisest isikust ettevõtjate arv. Kui veel 2013. aastal oli Pärnumaal 2842 FIE-t, siis 2016. aasta lõpuks oli neid 2703. 2015. aastal oli väike aktiivsuse tõus selles ettevõtlusvormis. Kasvas nii tegijate arv kui ka ettevõtlustulu. FIE-d teenisid sel aastal üle 6 mln euro puhastulu. Järsk langus on eelkõige tekkinud seetõttu, et järjele saanud FIE-d vormistavad oma ettevõtluse juriidilise isikuna. Põllu-, metsamajanduse ja kalapüügiga tegeleb 41% füüsilisest isikust ettevõtjat. 10% on tegevuses muu teeninduse, veonduse ja laonduse valdkonnas. 6% tegeleb hulgi- ja

jaekaubanduses. Teaduse ja tehnika ning kunsti, meelelahutuse ja vaba aja sisustamisega tegeleb 4% FIE-dest. Kinnisvaraturul, majustus ja toitlustuse, hariduse, tervishoiu ja sotsiaalvaldkonnas 2%, info ja side alal 1% väikeettevõtjatest.

Kasvanud on hõivatute arv ning ka keskmine palk Pärnumaal. 2013.aastal oli Pärnumaa keskmine palk 791 €.

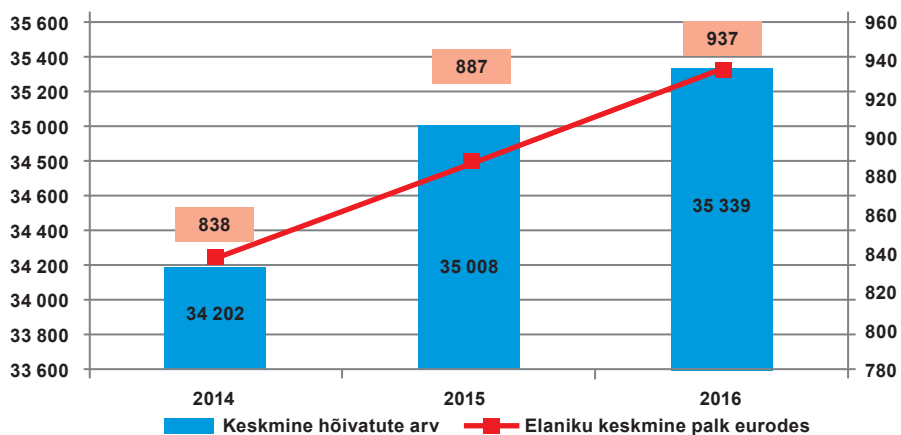
Kõige eelnevaga on seoses ka Pärnumaalt laekunud maksete kasv.

Võrreldes 2013. aastaga on kasvanud

ettevõtete kogumüük. 2014–2016 aastate sees on kõikumised olnud suured. 2015. aastal toimus suurem langus, mis siiski 2016. aastal taastus ja isegi ületas oluliselt eelnevat aastat.

Pärnumaa maksuvõlglaste arv on „stabiilselt“ olnud 2270-ne ümber. Samas on võlgade summa siiski vähenenud ca 1,8 mln € võrra.

Tollikorralduse valdkonnas tegutsema laias laastus üle vabariigi, kuid põhirõhk on lõunaregioonil. Tähelepanu all on sala-

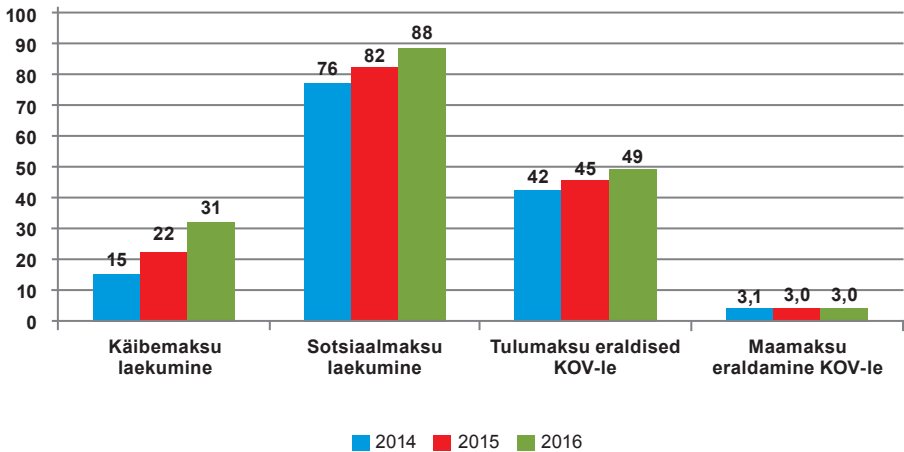
Salapiiritus kaubikus

Salasigaretid rekkast

mln eurot

kaubad, kus tooni annavad ikkagi sigaretid ja alkohol. Laienenud on interneti teel kaupade tellimine. Sealhulgas ka keelatud ainete ostmine ja nendega kauplemine. Nii kütust kui ka alkoholi veetakse väga ohtlikes tingimustes.

Salakütus isotermlises haagises

Sõiduki pagasiruumi põhi, kust paistavad narkootilise aine pakid

Jaan Krinal
Maksu- ja tolliamet

Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja

Pärnu Halduskohus

Pärnu Halduskohus moodustati halduskohtureformi käigus 1. jaanuaril 2000. aastal. 01.01.2000 jõustunud halduskohtumenetluse seadustiku (RT I 1999, 31, 425) kohaselt on esimese astme halduskohtuks eraldi moodustatud halduskohtud.

Vastloodud Pärnu Halduskohtus asusid kohtunikena tööle endised halduskohtunikud: Pärnu Maakohtu halduskohtunik Karin Toomela (täitis ka Pärnu halduskohtu esimehe kt ülesandeid kuni pensionile siirdumiseni 2001. a juulis), Pärnu Linnakohtu halduskohtunik Annika Vendik.

17.01.2000 asus Pärnu Halduskohtu kohtunikuna tööle endine Lääne Maakohtu halduskohtunik Aivar Koppel, kes 2001. a juulikuust hakkas täitma kohtu esimehe kohusetäitja ülesandeid. Pärnu Halduskohtus on töötanud kohtunikuna endine Viljandi Maakohtu halduskohtunik Helle Tammi.

Alates 2003. aastast lisandus Pärnu Halduskohtu kohtunike ridasesse Enno Loonurm.

1. jaanuaril 2006. aastal ühendati Tallinna Halduskohus ja Pärnu Halduskohus. Tallinna Halduskohtu esimeheks valiti Villem Lapimaa ning Pärnu kohtumaja juhi ametit jätkas kohtunik Aivar Koppel. Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajas kohtunike koosseisus on alates 2012. aastast üks kohtunik, Annika Vendik.

Kohtu teenistujate koosseisus on alates 2012. aastast konsultant, kohtuistungis sekretär ja referent. Alates 2015. aastast on Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajas üks kohtunik, Enno Loonurm.

Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määrusega nr 46 „Maa- ja halduskohtute kohtumajade täpsed asukohad ja teeninduspiirkonnad ning ringkonnakohtute asukohad“ (RTL 2005, 111, 1706) määrati

Tallinna halduskohtu Pärnu kohtumaja teeninduspiirkonnaks Pärnu maakond ja Saare maakond.

Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja asub aadressil Rüütli 19 Pärnu kesklinnas, vana kohtuhoone III korrusel.

Halduskohtud lahendavad avalik-õiguslikest suhetest tekkivaid vaidlusi, kontrollides haldusorganite (Vabariigi Valitsuse, ministriumite, inspeksioonide, ametite, maavalitsuste, kohaliku omavalitsuse asutuste jne) haldusaktide ja toimingute õiguspärasust, s.o kooskõla kehtiva õigusega, samuti on halduskohtute pädevus seadusega sätestatud juhtudel haldustoiminguteks loa andmine. Seadusega võib halduskohtu pädevusse anda ka muude asjade lahendamise. Kuni 01.01.2001 lahendasid halduskohtunikud ka haldusõiguserikkumise asju. Halduskohtumenetluse seadustiku rakendamise seadusega (RT I 2000, 51, 321) muudeti haldusõiguserikkumise seadustikku ning alates 01.01.2001 alluvad haldusõiguserikkumise asjad maa- ja linnakohtutele.

2014. aastal saabus Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajja 98 kaebust. Enim kaebusi käsitles planeerimist ja ehituslubasid (20 asja), maksuõigust (17 asja) ning sotsiaalõigust (17 asja).

2015. aastal saabus Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajja 90 kaebust. Enim kaebusi käsitles sotsiaalõigust (24 asja), planeerimist ja ehituslubasid (20 asja) ja maksuõigust (12 asja).

2016. aastal saabus Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajja 73 kaebust. Enim kaebusi käsitles maksuõigust (15 asja), planeerimist ja ehituslubasid (10 asja), ja sotsiaalõigust (10 asja).

Merle Kanarbik
Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumaja

Pärnu Maakohus

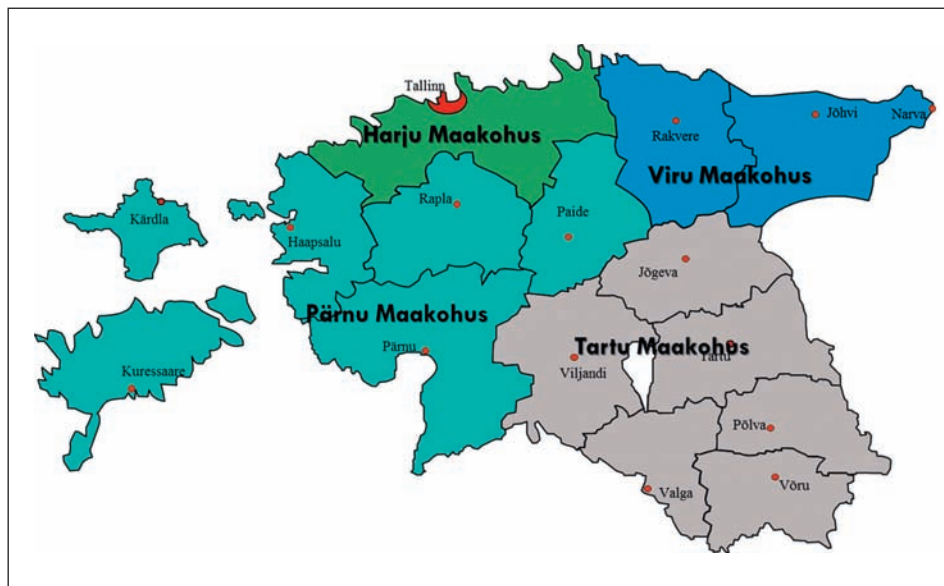
PÄRNU MAAKOHUS

Eesti kolmeastmeline kohtusüsteem koosneb neljast maakohust (Harju, Pärnu, Viru ja Tartu), kahest halduskohtust (Tallinna ja Tartu), kahest ringkonnakohtust (Tallinna ja Tartu) ja riigikohtust. Maakohud ja halduskohtud on esimese astme kohtud, ringkonnakohtud on apellatsioonikohtud ning Tartus asuv riigikohus kassatsioonikohtus ja ühtlasi põhiseaduslikkuse järelevalve kohus.

Järgneval joonisel on ära toodud maakohute tööpiirkonnad:

Halduskohtu tööpiirkonnaga ning Viru ja Tartu Maakohu tööpiirkonnad Tartu Halduskohtu tööpiirkonnaga. Tallinna Ringkonnakohtus arutatakse Pärnu ja Harju Maakohute ning Tallinna Halduskohtu edasikaevatud asju ning Tartu Ringkonnakohtus Viru ja Tartu maakohute ning Tartu Halduskohtu edasikaevatud asju.

Pärnu Maakohu tööpiirkonnas on lisaks Pärnumaale veel Saare-, Hiiu-, Lääne-, Rapla ja Järvamaa ning igas maakonnakeskuses on oma kohtumaja. Kui varasemalt oli kinnistus- ja registriosakond Pärnu Maakohu alluvuses, siis alates 01.01.2015. a kuuluvad need osakonnad Tartu Maakohu juurde. Õigusemõistmisele lisaks on Pärnu Maakohus maksekäsuosakond, kus menetletakse maksekäsu kiirmenetluse avaldusi. Maksekäsu osa-

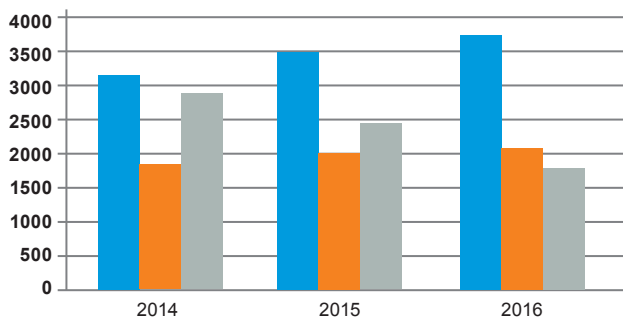
Sama jaotuse alusel jagunevad ka halduskohtute tööpiirkonnad: Harju ja Pärnu Maakohu tööpiirkonnad kattuvad Tallinna

konnas töötab 33 ametnikku.

Pärnu linnas on kaks kohtumaja: Rüütli ja Kuninga tänava kohtumajad. Esimeses

Pärnu Maakohtusse saabusnud asjad

	2014	2015	2016
Tsiviilasjad	3154	3504	3752
Kriminaalasjad	1844	2011	2106
Väärteoasjad	2889	2452	1797

neist arutatakse eraõiguslikke vaidlusi ehk tsiviilasju ja teises süüteoasju – väärtegu-
sid ja kuritegusid. Kummaski majas töötab
5 kohtunikku. Pärnu Maakohtu koosseisus
on kokku 137 ametnikku, neist 51 töötavad
Pärnu kohtumajades.

Pärnu Maakohtusse saabusnud õiguse-
mõistmise asjade arvust aastatel 2014–
2016 annab ülevaate järgmine joonis:

Kui aastatel 2011–2013 oli märgatavalt
kasvanud väärteoasjade arv kohtus, just
eeskätt kohtuvälise menetleja määratud
tasumata trahvide osas asenduskaris-
tuse taotlemiseks, siis 2014–2016 on see
märkimisväärselt vähenenud. See näitab
asjaolu, et asenduskaristuste taotlused
kohtule on ennekõike just Politsei- ja Piiri-
valveameti poolt vähenenud.

Kriminaalasjade arv on suhteliselt sta-

biilne. Mõnevõrra suurem kriminaalasjade
saabumine 2015. aastal oli tingitud sea-
duse muudatusest. Alates 01.01.2015. a
andis karistusseadus õiguse karistada isi-
kuid kriminaalkorras, kes süsteemselt juh-
tisid mootorsõidukit ilma juhtimisõiguse-
ta.

2014–2016 on tsiviilvaidluste arv jär-
jekindlalt kasvanud. Kõige enam laekus
2015–2016 kohtusse elatise nõudeid, täp-
semalt 898 elatise nõuet. Elatis on lapse
üalpidamiseks üldjuhul raha perioodiline
maksmine, mille nõudmiseks, juhul kui
osapooled ei saavuta kokkulepet, peab
pöörduma kohtusse hagi esitamiseks.

Nagu Eesti Vabariigi põhiseaduses
kirjas mõistab õigust ainult kohus. Oma
tegevuses on kohus sõltumatu ja mõistab
õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadus-
tega.

Jaanika Lusti
Pärnu Maakohus

Pärnu politseijaoskond läbi aastate

Pärnumaal on muutunud turvalisemaks

Pärnu politsei on 25 aasta jooksul läbi teinud mitmeid muutusi, mis on puudutanud nii kvantiteeti kui ka kvaliteeti. Pärnumaa politseid on nende aastate jooksul eest vedanud Karl Kolla (1991–1994 ja 2002–2003), Jüri Pikma (1994–1995), Harry Tuul (1995–1997), Jaan Rubin (1997–2001), Peeter Moora (2001–2002), Tarmo Kohv (2004–2006), Sander Peremees (2006–2008) Mehis Mets (2009–2012) Tõnu Kivis (2012–2014) ning alates 2014. aastast Andres Sinimeri.

2004. aastast liideti Pärnu, Järva, Rapla, Lääne, Hiiu ja Saare Politseiprefektuurid üheks nn „suurprefektuuriks“ - Lääne Politseiprefektuuriks, keskusega Pärnus. Prefektiks nimetati Kalle Laanet, kelle siseministriks saades 2005. aastal asus prefektuuri juhtima Priit Suve. 2015. aastal nimetati Lääne prefektiks Kaido Kõplase.

2010. aastal liideti Politseiamet, Piirivalveamet ning Kodakondsus- ja migratsiooniamet üheks – Politsei- ja Piirivalveametiks, mida esindas Lääne regioonis Pärnus asuv Lääne prefektuur. Käivitus valdkondlik juhtimine. Pärnu maakonda teenindasid Lääne prefektuuri piirivalvebüroo juurde kuuluv Pärnu kordon, kriminaalbüroo juurde kuuluv Pärnu kriminaaljalitus, korrakaitseosakonna juurde kuuluv Pärnu politseijaoskond ning kodakondsus- ja migratsioonbüroo juurde kuuluv Pärnu teenindus.

2014. aasta oktoobrist kujundati organisatsioon ümber ja kogu politseitegevus koondati regioonides maakondlikult. See tähendas, et enne loetletud Pärnu kriminaaljalitus, Pärnu kordon, Pärnu politseijaoskond ning Pärnu teenindus konsolideeriti Pärnu politseijaoskonda Lääne prefektuuri koosseisus. Rakendus maakondlik juhtimine, mille üheks osaks oli

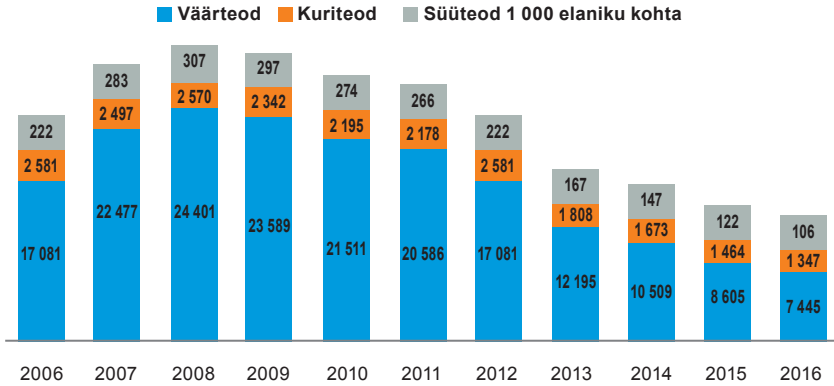
piirkonnapolitseinike (rahvasuus „kohalik konstaabel“) tööpõhimõtete muutus – piirkonnapolitseinike põhiliseks ülesandeks sai sidemete loomine ja hoidmine kohaliku kogukonnaga. Erilise tähelepanu alla tulid võtta süsteemsed korduvad probleemid ja riskipered. Kasutusele võetud politseitöö meetoditest võib nimetada kogukonnakeskset ja probleemipõhist lähenemist politseitööle, mis mõlemad eeldavad väga tihedat koostööd omavalitsuse ja kogukonnaga ning tegutsemist võrgustikes.

Süütegevus on Pärnumaal läbi aegade vähenenud ja loodetavasti ei tule 1990. aastate rahutud ajad enam kunagi tagasi. Kogukonna tugevnemine, laste kasvatamine õiguskuulekaks, halvasti toimetulijate aitamine ning avaliku arvamuse muutmise mõjud on olnud suured. Võib öelda, et Pärnumaal läheb turvalisusega hästi. Loomulikult pannakse ka nüüd toime kuritegusid, mis kogukonda sügavalt raputavad, olgu selle näiteks kasvõi taksojuhi julm tapmine 2016. aasta alguses, kuid üldiselt on Pärnumaa rahulik ja väga meeldiv kant.

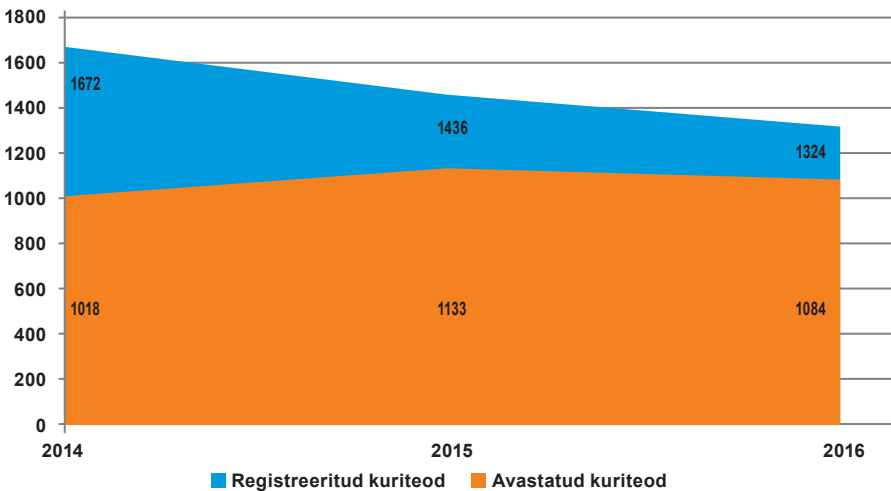
Kui rääkida süütegude statistikast, siis siinkohal peab rõhutama, et kuritegude ametlikku statistikat peab justiitsministeerium ning politsei saab rääkida ainult nendest kuritegudest, mis on politsei poolt registreeritud. Siia ei kuulu näiteks Kaitsepolitseiameti või Maksu- ja Tolliameti poolt registreeritud kuriteod. Ka ei kajasta statistika saajaprotsendiliselt olukorda. Nii näiteks on lähisuhtevägivalla kuritegude arv tegelikkuses kindlasti suurem, kui politseile teatatakse. Ja see ei ole ainus kõrge latentsusega kuriteoliik. Kuid ühteist saab siiski välja tuua. Kuritegusid (ohtlikud rikkumised) ja väärtegusid (väheohtlikud rikkumised) käsitletakse koos süütegudena. Järgneval skeemil on näha nende dünaamika viimase 10 aasta vältel

Registreeritud süüteoed Pärnumaal

Kuritegede avastamine Pärnumaal 2014–2016

ja 2016. võrdluses 2015. aastaga. Andmed siin ja edaspidi pärinevad Politsei- ja Piirivalveameti andmekogudest seisuga jaanuar 2017.

Kuritegede avastamine on suhteliselt kõrge.

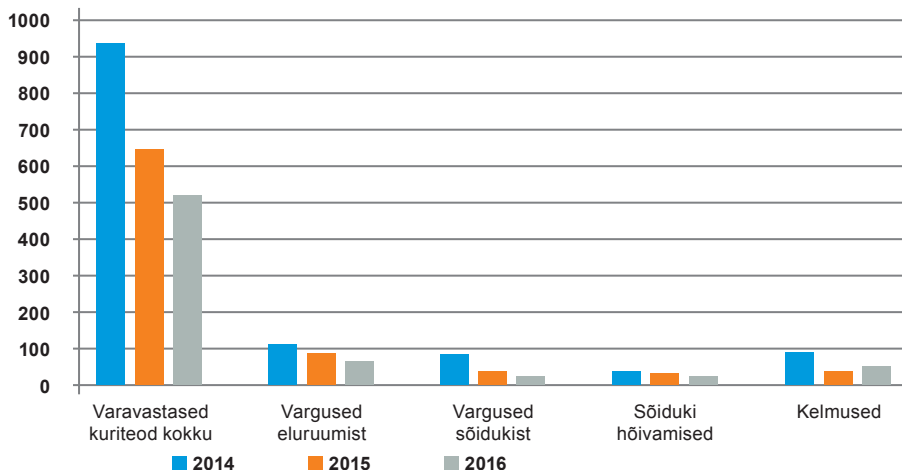
Varavastased kuriteod (vargused, kelmused jne) on langenud. Trendina võib välja tuua, et suhteliselt suur on interneti teel toimepandud kelmuste osakaal. Reeglina on tegemist olukorraga, kus inimesed

loodavad väga odava hinna eest erinevaid kaupu soetada ja saavad petta. Raha küll makstakse, kuid kaupa ei saabu.

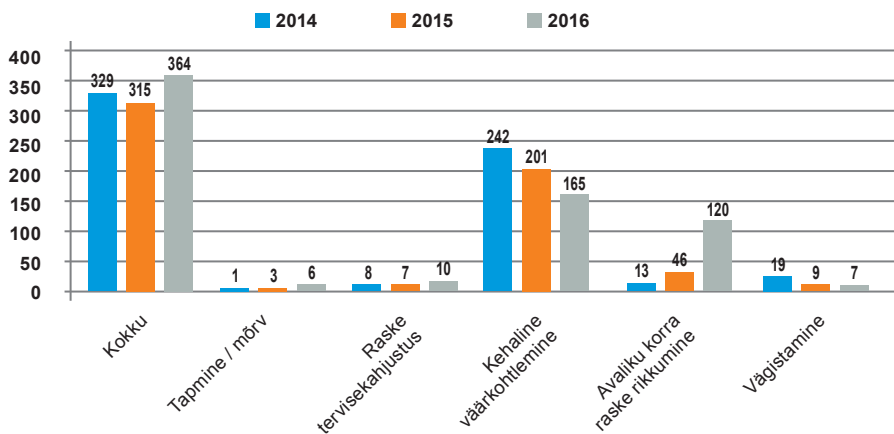
Vägivallakuriteod on viimasel aastal tõusnud, kuid seda võib seostada ka suurema kuritegudest teatamise ning politsei kõrgendatud tähelepanuga selles valdkonnas. Muret teeb asjaolu, et 2016. aastal toimus 6 kuritegu, kus tapeti inimene või püüti seda teha. Kurjategija käe läbi hukkus 5 inimest. Neist kolmel oli ohvriks lähe-

Varavastased kuriteod Pärnumaal 2014–2016

Vägivallakuriteod Pärnumaal 2014–2016

dane inimene. Lähisuhtes toime pandud kehalise väärkohtlemise kuritegudest anti teada siiski 8% vähem, kui eelmisel aastal – 84 korral.

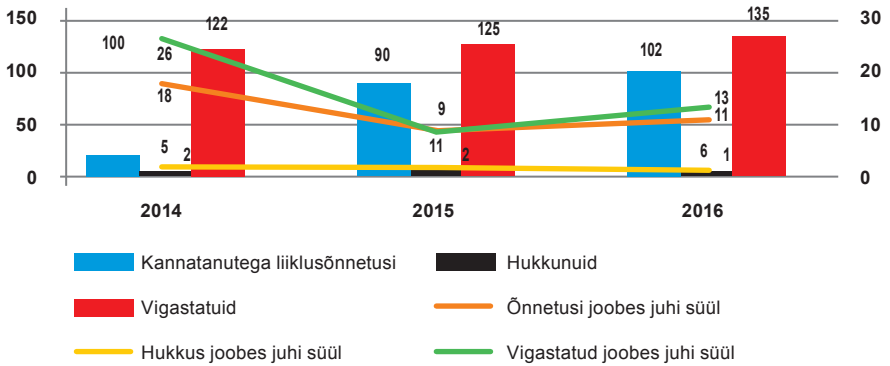
Olukord liikluses on üldjoontes stabiilne, kuid kindlasti on ka üks hukkunu liiga palju. Muret teeb endiselt juhtimine alkoholi tarvitavana või joobeseisundis, kiiruse ületamine, ohtlikud manöövrid ja

kõrvaliste asjadega tegelemine roolis ning ka viimase aja trendina liiklusraevu juhtumid. Politsei on selle tõttu just nende rikkumiste fikseerimisele keskendunud. Rikkumiste tabamisele ja nende mõjutamisele aitab kaasa ka aastas umbes paarikümne sõiduki arestimine ja konfiskeerimine.

Olulisemad küsimused, millega Pärnu politsei viimastel aastatel on tegelenud, on

Liiklusõnnetused 2014–2016

kindlasti Pärnu kesklinna lõbustusasutuste piirkonnas toime pandud avaliku korra (rasked) rikkumised ehk kaklused avalikus kohas, maapiirkondade aia- metsa- ja kodutehnika vargused ning suvituspiirkonna eripärast tulenevad suveperioodi väljakutsete ja ürituste rohkus. Viimased kaks aastat on Pärnu linnas toimunud ka Weekend Baltic Festival, mis oma mitmekümne tuhande külastajaga seab politseile üsna suure väljakutse. Koos koostööpartnerite, omavalitsuste ja kogukonna abiga on kõikide nende asjadega siiski hästi hakkama saadud.

Süüteoennetus on politseitöö üks olulisemaid valdkondi. Tegelikult võib öelda, et suurem osa turvalisuse küsimustest on ennetusliku iseloomuga. Sealhulgas ka karistamine, kuid üldiselt ei ole enam vaidlust, et süütegude ennetamine on igas mõttes odavam ja parem, kui tegelemine tagajärgedega. 2014. aasta oktoobrist jõustunud reform tugevdas politsei maakondlikku juhtimist ja vabastas piirkonnapolitseinikud rohkem tegelema kogukonda enam häirivate probleemide lahendamiseks¹. Sellel eesmärgil on Pärnumaa eri-

nevates omavalitsuses läbi viidud kohaliku omavalitsuse ja külaseltside koostöös kaasaavaid arutelusid, kus kohalikud inimesed saavad ise püstitada just kogukonna jaoks olulisi teemasid, mis lahendamist vajaksid. Sel viisil on lahendatud nii mõnigi häiriv probleem.

Pärnu politsei on oma ennetustegevuse eest leidnud korduvalt äramärkimist nii prefektuuri kui ka riigi tasandil. Olgu selleks siis lastele suunatud tegevused, laager Kaitse End ja Aita Teist (KEAT) või teised ennetusüritused, kus politseinikud on kaasa löönud. Heaks näiteks on siin 2016. a toimunud külade turvalisuse võistlus „Pärnumaa külade turvalisus on meie endi kättes“, mille võitis Silla küla Paikuse vallast.

Abipolitseinikuna tegutsemine on üks viis kogukonna turvalisusse kaasa aidata. Pärnumaal tegutseb ja aitab politseinikke nende toimetamistes umbes 50 tublit abipolitseinikku, kellest ligi 15 omab sellist väljaõpet, mis võimaldab neil iseseisvalt tegutseda. Abipolitseinike panust on raske üle hinnata. Need on tuhanded töötunnid kogukonna heaks. 2016. aastal osalesid

¹ Enne 2014. a oktoobrit kuulus piirkonnapolitseinike tööülesannete hulka ka patrullimine ja kriminaalasjade menetlemine. Pärast reformi see kohustuslik ei ole.

Võidukas Silla küla koos auhinnaks saadud turvakukega

Pärnu Lahe Merepäästeseltsi Facebook lehekül

abipolitseinikud politseitöös üle 600 korra, panustades üle 6000 tunni.

Lisaks abipolitseinikele on Pärnumaa politseil abiks ka neli vabatahtlikku merepäästeseltsi, kes aitavad ohtu sattunud inimesi ja kaitsevad nende vara merel. Need on tublid ja tegusad mehed ja naised, kes hoolivad kogukonna turvalisuse eest.

Nii pikalt minevikku vaadates tekib tahtmine vaadata tulevikku. Mis ootab Pärnumaa politseid lähitulevikus? On üsna kindel, et haldusreform ei jäta puudutamata ka meid. Ootame pikisilmi uut maja, kuna praegune, Pikk tn 18 hoone on üsnagi väsinud. Aga kindlasti panustavad politseinikest pärnakad ka edaspidi kogukonna turvalisemaks muutmisesse, kaitsevad nõrgemaid ja on inimestele abiks.

Andres Sinimeri
Lääne Prefektuuri Pärnu politseijaoskond

16. Maavalitsus

Maavanemad ja maasekretärid 1989–2017

Rein Kirs	maavanem	18.12.1989–06.12.1993
Toomas Kivimägi	maavanem	07.12.1993–18.11.2009
Andres Metsoja	maavanem	01.01.2010–31.12.2014
Kalev Kaljuste	maavanem	02.02.2015–01.11.2017

Raivo Kaik	maasekretär	29.01.1990–31.01.1994
Eve Liblik	maasekretär	01.02.1994–17.03.1995
Anneli Kase	maasekretär	20.03.1995–21.01.2002
Rita Kosenkranius	maasekretär	22.01.2002–31.12.2017

Maasekretär Rita Kosenkranius annab vapimärgi endisele maavanemale Andres Metsojale

Pärnu maavalitsuse kollektiiv aastal 1995

Pärnu maavalitsuse kollektiiv aastal 2012

Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu

Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu koosseis aastatel 2014-2017:

Kuno Erkmann, Eero Rändla, Ain Roost, Andres Laanemets ja maasekretär Rita Kosenkranius

Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu ettepaneku alusel otsustab vapimärgi andmise maavanem.

2014. aastal tegi otsuse maavanem

Andres Metsoja ja aastatel 2015-2017 maavanem Kalev Kaljuste.

Esimesed 10 Pärnumaa Vapimärki omistati 23.06.1993 Vabadussõja veteranidele. Pärnumaa vapimärk on omistatud 110 inimesele. Vapimärk nr 111 on Pärnumaa Vapimärgi Nõukogu ettepanekul otsustatud deponeerida Pärnu Muuseumis.

Maavalitsuse kantselei 25 aastat

Pärnu Maavalitsuse kantselei on Pärnu Maavalitsuse struktuuriüksus.

Kantselei koosseisu kuulub rahvastiku toimingute talitus. Alates 01. aprillist 2017 nimetatud talitus likvideeriti ja ametnikud jätkasid kantselei koosseisus perekonnaseisutoimingute spetsialistide ametikohtadel.

Kantselei ülesandeks on korraldada maavalitsuse asjaajamist, õigusalast teenindamist, personalitööd ja koolitust, töökorraldus- ja haldusküsimusi, maavanema ja maavalitsuse tegevuse avalikustamist, maavalitsuse perekonnaseisu- ja rahvastiku toimingute alaste ülesannete täitmist, infosüsteemide alast koostööd maakonnas ning maavalitsuse infotehnoloogia-

alaste ülesannete täitmist, maavalitsuse finantseerimise ja eelarve küsimusi, riiklike investeeringute alast tegevust, maavalitsuse valitsemisel oleva riigivara valitsemist.

Kantselei tööd juhib maasekretär Rita Kosenkranius.

16. MAAVA

2017. a kantselei koosseis: referent Anu Sommer, dokumendihaldusspetsialist Anneli Pulk, arhivaar Maie Joala, haldusspetsialist Urmas Ennok, finantsnõunik Ene Ruus, peaspetsialist Marika Klausson, jurist Tiia Born, perekonnaseisutoimingute peaspetsialist Liis Rausk, perekonnaseisutoimingute spetsialistid Milvi Vaarpuu, Margarita Ailt ja Kristina Jürissoo ning spetsialist Marianne Kuldmaa.

Rita Kosenkranius
maasekretär

Perekonnaseisutoimingud

1994. aasta sügisel sai Pärnu Linnavalitsuse Perekonnaseisuameti ametnikest Pärnu Maavalitsuse tööpere osa uue nimetusega Pärnumaa Perekonnaseisuamet, ametit juhatas Aino Lankots. 1994. a sügis oli eriline ka selle poolest, et Pärnus sai valmis sai Munga Maja ja seal ootasid perekonnaseisuametnikke ja perekonnaseisuasutuse külastajaid just nendeks toiminguteks valminud ruumid – töökabine-

tid, avarad fuajeed, oma ala spetsialistide poolt kujundatud saal pidulikeks kombeta lituseteks.

1997. aastal sai perekonnaseisuametist Pärnumaa Perekonnaseisuosakond ja veel samal aastal Pärnu Maavalitsuse Perekonnaseisuosakond. 12 aastat hiljem maavalitsuste struktuuri muutmise käigus muutus nimetus perekonnaseisuosakonnast rahvastiku toimingute talituseks ja

täna, aastal 2017, kuuluvad perekonnaseisutoimingute tegijad kantselei koosseisu.

Sügis on mitmeski mõttes olnud perekonnaseisuatmetnikele ikka pöördeline aeg ja nii ei olnud erand ka 2008.aasta sügis. Septembrikuu lõpupäevil seisis taas ees kolimine, seekord maavalitsuse majja aadressile Akadeemia 2. Nüüd olid kõik maavalitsuse üksused koos ja ühes majas.

Kui veel 1994. aastal koostati perekonnaseisualane dokumentatsioon käsitsi kirjutades, siis aja edenedes asendas käsitsi sünni- või surmaakti, abielu- või lahutuseakti koostamist töötamine arvutiga, tulid esimesed perekonnaseisutoiminguteks koostatud arvutiprogrammid. Veidi pärast 2000. aastat oldi juba arenevasse Eesti Rahvastikuregistrisse arvestatavad andmeandjad. Koos Eesti astumisega Euroopa Liitu mitmekesisustid ka perekonnaseisuatmetnike tööülesanded. Eesti seaduste kõrval tuli järjest rohkem osata orienteeruda ka teiste riikide seadusandluses. Tuli teada, kuidas toimub doku-

mendi suhtus riikidega, millistega sõlmitud õigusabileping, millist kinnitumärget vajab Eestis kasutatav USA või Saksamaa perekonnaseisudokument jne. Et inimeste teenistuses oleksid tõesti pädevad ametnikud, pidid 2010. aastal kõik perekonnaseisuatmetnikuna tööd soovivad ametnikud sooritama eksami ja ametis sai jätkata vaid kutsetunnistusega.

Perekonnaseisuatmetniku tööülesandeks on registreerida sünded, surmasid, sõlmida abielusid ja koostada kokkulepeliis lahutuse kandeid, samuti anda välja korduvaid perekonnaseisudokumente, abieluvõimetõendeid, nimemuutmise avalduste menetlemine, isikute soovil aga ka ametiülesande korrast vigaste perekonnaseisuanndmete parandamine. Tegelikult on see vaid väike ja samas kõrvalseisjale väljapaistvam osa nende ametnike ülesannetest. Teine osa ametiülesannetest moodustab nende andmete ja dokumentide rahvastikuregistrisse sisestamine, mille tulemusel saab meie riigi rahvastikuregis-

Kantselei koosseis aastal 2012

ter iga päeva järel täiuslikumaks ja usaldusväärsemaks.

Maavalitsuse perekonnaseisuarhiiv on muljetavaldav. Siin on hoitud-kaitstud perekonnaseisusündmuste raamatud alates 1926. aastast, veel varasemast ajajärgust annavad aimu perekirjad ja lisatoimetised. 2006. aasta detsembris käivitati üle Eesti projekt, et kõik sünni-, surma-, abielu- ja lahutuse akte sisaldavad raamatud alates 1926. aastast tuleb digitaliseerida. 2007. aasta oktoobris võisime nentida, et digitaliseeritud sai 275382 perekonnaseisuakti.

1998. aastal sai maavalitsuse perekonnaseisuametnike poolt ellu kutsutud üritus, millest hiljem kaunis traditsioon kujunes – kuldpulmapaaride austamispäev. Esimesel austamispäeval osales üle neljakümne juubelipaari nii maakonnast kui Pärnu linnast. Alates 1999. aastast osalevad maakonnas elavad juubelipaarid

maavalitsuse korraldatud austamispäeval ning linnavalitsus tänab ja austab linnas elavaid kuld- ja briljantpulmapaare. See on sügav kummardus juubelipaaridele, kes on pool sajandit osanud hoida ja kaitsta oma abielu vaatamata aja ja väärtushinnangute muutustele. Nii maavalitsuse kui linnavalitsuse korraldatud juubelipaaride austamispäevad on võitnud inimeste südamed ja iga järgmist austamispäeva oodatakse pikisilmi. Tänavune maakonna kuld- ja briljantpulmapaaride austamispäev kannab järjekorranumbrit 20. Maakonna juubelipaaride austamispäeval on osalenud ligi 400 väarikat abielupaari.

1994. aastal oli perekonnaseisuaameti tööd saajate arv 7, täna, 2017. aastal, on see arv 5 – üks andmesisestaja ja 4 perekonnaseisuaametnikku.

Liis Rausk
perekonnaseisutoimingute peaspetsialist

Maakonna rahandusosakond

Rajooni rahandusosakond loodi juba 1963. aastal. Rahandusosakonna põhiülesanneteks oli aastatel 1963–1990 Pärnu rajooni territooriumil asuvatelt ettevõtetelt maksude ja maksete laekumiste tagamine, kandmine riigituludesse ja rajooni eelarvesse, laekumiste kontrollimine, rajooni eelarve koostamine, muutmine ja eelarve täitmise tagamine, kontrollimine ja aruandluse korraldamine ning esitamine Rahandusministeeriumile, maksurevisjonide läbiviimine ja eelarveliste asutuste revisjonide läbiviimine. Rahandusosakonna juhatajatena olid ametis Johannes Kruus, Mart Arula, Jaan Krinal ja Ene Ruus. Rahandusosakonnas oli töötajaid keskmiselt 27.

Peale maksuameti moodustamist 1990 viidi rahandusosakonnast riigitulude osakond üle maksuametisse ja rahandusosakond jäi tegelema Pärnu rajooni eelarve koostamisega, täitmise tagamisega, koon-

daruannete koostamisega ja eelarveliste asutuste revideerimisega. Lisaks oli sel ajajärgul seoses kohalike omavalitsuste moodustamisega ja neis raamatupidamiste loomisega rahandusosakonna järgnevate aastate ülesanne raamatupidajate pidev koolitamine ja juhendamine koostöös Rahandusministeeriumiga. Üks suuremaid ülesandeid oli aastatel 1990–1991 maakonna tasandil kohalikele omavalitsustele seni tsentraliseeritult maakonna tasandil finantseeritud kulude (heakorra-, kultuuri-, hariduse- ja sotsiaalhoolduskulud jt kulude) ja arvestuse pidamise üleandmine. Rahandusosakonna ülesandeks oli järgnevatel aastatel ka kohalike omavalitsuste raamatupidamise aruanete kontrollimine ja koondite tegemine ning esitamine Rahandusministeeriumile. Rahandusosakonnas oli töötajaid 9, hiljem töötajate arv vähenes viieni. Rahandus-

osakonna juhatajana olid ametis aastatel 1990–2001 ja 2006–2010 Ene Ruus ning 2001–2006 Arno Rajande.

Pärnu Maavalitsuse rahandusosakonna töötajad on osalenud maavalitsuste eelarvemudeli väljatöötamisel, finantsarvestuse-, personali- ja varade arvestuse toimetuse mudeli väljatöötamisel, arvekeskuse

rakendamisel piloodina, jt projektides. Maavalitsuste raamatupidamine tsentraliseeriti 2009. Maavalitsuste struktuuriüksusena likvideeriti ja loodi finantsnõuniku ametikoht kantslele koosseisus.

Ene Ruus
finantsnõunik

Rahandusosakond aastal 2006

Maavalitsus uue Pärnumaa ülesehitajana aastatel 1993–2017: arengu- ja planeeringuosakonna vaatenurk

Tagasisivaate puhul on oluline aastaarv 1993, sest tolle aasta 7. detsembril kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt ametisse maavanem Toomas Kivimägi ja sai alguse nii tema kui tema meeskonna ajastu ja nõriikliku maavalitsuse toimimine. Vabariigi Valitsuse 7. septembri 1994. a määrusega

kinnitati Pärnu Maavalitsuse põhimäärus, mis sätestas, et Pärnu Maavalitsus on riigi valitsusasutus, mille põhiülesandeks on täidesaatva riigivõimu teostamine Pärnu maakonnas ning maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu tagamine õigusaktidega ettenähtud ulatuses ja korras.

Inimesed

Asemaavanematena töötasid 1994. aastal maavalitsuses Heiki Mägi ja Ain Roost. Neist esimene vastutas kogu majandus- ja arendusbloki eest ja teine humanitaarvaldkonna eest. Alljärgnevalt tulebki juttu maavalitsuse nõu tegevama poole inimestest. 1994. a struktuuris oli asemaavanema alluvuses arendusosakond (juhataja Arno Rajande), majandusosakond (juhataja Raivo Kukk), planeerimis- ja arhitektuuriosakond (juhataja Enn Bernard) ning maa-amet (juhataja Elmar Pärtel). Alates 14.08.1997 mindi Pärnu Maavalitsuses üle Vabariigi Valitsuse 03.06.1997. a määrusega kinnitatud uuele struktuurile.

Seisuga 01.01.1998 oli Pärnu Maavalitsuses töötajaid kokku 91, neist ametnikke 76. Juhtivatel ametikohtadel töötasid 01.01.1998 arengu- ja planeeringuosakonna juhataja Heiki Mägi, arengutalituse juhataja Arno Rajande, regionaalnõunik

Urmas Kase, ettevõtlusnõunik Tiit Talts, planeeringutalituse juhataja Enn Bernard, ehitusnõunik Ain Birk, planeeringunõunik Tiiu Pärn, informaatika ja registritalituse juhataja Vahur Sinijärv, majandusosakonna juhataja Raivo Kukk, majandusnõunik Mart Arula, energeetikanõunik Avo Rahu, maaosakonna juhataja Elmar Pärtel, maaosakonna juhataja asetäitja Rein Klaassen.

Seisuga 31.12.2001 oli Pärnu Maavalitsuses teenistujaid kokku 69, neist ametnikke 57 (sh kõrgemaid ametnikke 20). Muutunud olid struktuur ja ametinimetused. Majandusarenguosakonda juhtas Heiki Mägi. Osakonna koosseisus olid arengutalitust juhtas Urmas Kase, planeeringutalitust Enn Bernard, informaatika- ja registritalitust Rauli Rajande. Majandusnõunikuna töötas Raivo Kukk, ehitusnõunikuna Ain Birk, planeeringunõunikuna Tiiu Pärn, energeetikanõunikuna

Maatoimingute talitus aastal 2012

Avo Rahu. Maosakonda juhatas Rein Klaassen.

Seisuga 31.12.2006 oli Pärnu Maavalitsuses riigiteenistujaid kokku 56, neist ametnikke 46. Taas oli struktuuri kohendatud. Arengu- ja planeeringuosakonda juhatas Heiki Mägi, arengutalitust Urmas Kase, planeeringutalitust Enn Bernard, Informaatika- ja registritalitust Valdor Telve, transpordinõunikuna töötas Avo Rahu, planeeringunõunikuna Tiiu Pärn, maosakonna juhatajana Rein Klaassen.

Seisuga 31.12.2010 oli Pärnu Maavalitsuses riigiteenistujaid kokku 46, neist ametnikke 40. Arengu- ja planeeringuosakonna juhatajana töötas Heiki Mägi, väliskoostöö spetsialistina Kersti Liiva, arengutalituse juhatajana Urmas Kase, planeeringute talituse juhatajana Tiiu Pärn, maotoimingute talituse juhatajana Rein Klaassen, planeeringunõunikuna Raine Viitas ja transpordinõunikuna Avo Rahu.

Aastal 2017 ehk enne maavalitsuste tegevuse lõpetamist töötavad arengu ja planeeringuosakonnas juhatajana Heiki Mägi, arengutalituse juhatajana Urmas Kase, regionaalarengu peaspetsialistina Riina Redlich, registrite spetsialistina Sirle Luukas, saarevahtidena Ülle Tamm ja Arvo Täll, planeeringute talituse juhatajana Tiiu Pärn, planeeringunõunikuna Raine Viitas, maotoimingute talituse juhatajana Rein Klaassen, spetsialistina Birgit Enno, transpordinõunikuna Avo Rahu, ühistranspordi vaneminspektoritena Mati Rammulüüs ja Vilja Holzberg, inspektorina Tiina Neeme.

Organisatsioonid

Pärnu Maavalitsus on initsieerinud mitmete Pärnumaa jaoks oluliste organisatsioonide asutamist, osalenud nende infrastruktuuri kaasajutamisel või täiesti uue loomisel. Alljärgnevalt mõned olulisemad näited. Tartu Ülikooli Pärnu kolledži asutamine 17.05.1996 ja vajaliku infrastruktuuri väljaehitamine Eesti riigi, TÜ ja kohalike

omavalitsuse koostöös on üks olulisemaid regionaalpoliitilisi õnnestumisi taasiseseisvunud Eesti Vabariigis. Kaalukas roll nii asutajana kui koostööpartnerina on siinjuures olnud Pärnu Maavalitsusel, keda seob kolledžiga pikaajaline koostööleping. Õppetöös on maavalitsuse ametnikest osalenud Urmas Kase ja Epp Klooster, ruumilise planeerimise kursusi vedanud Tiiu Pärn ja päris algusest seniajani on kolledži nõukogus regiooni esindanud Heiki Mägi.

Uue Pärnu haigla ehitamine oli üks olulisemaid maavalitsuse prioriteete, mis tänaseks on ühises koostöös edukalt õnnestunud. Suure tõenäosusega on see oluliseks märgiks tollasele maavanemale Toomas Kivimägile ja haigla juhile Urmas Sulele. Aga aeg ei peatu ja aina tihenevas konkurentsivõitluses tervishoiuturul tuleb nii täna ja tulevikuski kõvasti pingutada, et ellu jääda.

Tugevalt osales maavalitsus kogu regiooni kutsehariduse ümberkujundamisel ja kaasajastamisel. Koos Haridusministeeriumiga koostati Eesti esimene regionaalne kutsehariduse arengukava, mis regionaalse kokkuleppena sai aluseks kogu kutsehariduse ümberkorraldamiseks maakonnas. Pika protsessi õnnestunud lõpptulemust Niidupargis võib iga soovija näha ja täiesti uuest kvaliteedist saavad kasu nii kohalikud ettevõtjad kui ühiskond tervikuna.

1994. aastal asutati Pärnumaa Ettevõtluskeskus fondina, kus asutajateks olid Pärnu Maavalitsus, Pärnu Linnavalitsus, Pärnumaa Omavalitsuste Liit, Pärnu Ärikoda, Pärnumaa Ettevõtete Liit ja Vändra Ettevõtjate Koda. 1997. a muudeti organisatsiooni vormi ja see kujundati ümber sihtasutuseks. 2003. a laiendati seoses maakondlike arenduskeskuste kontseptsiooniga sihtasutuse funktsioone ning ühtlasi nimetati see ümber sihtasutuseks Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus

(PEAK). Ettevõtluskeskus oli esimesi oma-
taolisi Eestis ja on kogu oma tegevusaja
jooksul tõhusalt kaasa aidanud Pärnumaa
arengule, konkurentsivõime tõusule ja
uute töökohtade loomisele. Jääb loota, et
nii on see ka tulevikus.

Pärnu Muuseumi uuenemisele kaasa-
aitamine oli samuti üks Pärnu Maavalit-
suse prioriteete. Heas koostöös Kultuu-
riministeeriumiga õnnestus see edukalt
realiseerida. Siinkohal on oluline märkida,
et ka maakonna tulevikku kavandades ei
tohi hetkekski unustada oma juuri ja identi-
teeti, ehk seda, kust me tuleme, kes oleme
ja kas oleme ikka siin paljude enne meid
tegutsenud põlvkondade väärilised. Pärnu
Muuseumi uus Aidahoone koos uue ning
interaktiivse püsinäitusega avati 25. mail
2012. aastal. Muuseum pakub võimaluse
traditsiooniliste ning interaktiivsete lahen-
duste kaudu külastada 11000 aastat Eesti
ajalugu.

Kogu prügimajanduse ümberkujunda-
mine maakonnas. See oli suur väljakutse,
mis läbi 1990-ndatel alanud koostöö, prü-
gila õnnestunud asukohavaliku, kohaliku
ja maakonnatasandi planeerimistegevuse,
kakkulepete ja jõulise eestvedamise sai
2006. aastal lahenduse nii OÜ Paikre
Põlendmaa prügilakompleksi kui Pärnus
asuva sorteerimistehase näol. Lisaks
suleti vana prügila Pärnus ning kõik väi-
keprügilad maakonnas. Täna on OÜ
Paikre näol tegemist Eesti ühe kõige kaas-
aegsema prügitootlejaga.

Pärnumaa Ühistranspordikeskuse
(PÜTK) asutamine 26. septembril 2014 on
üks maavalitsuse initsiatiivikuse ja ühistöö
näiteid maakonna ühistranspordi ümber-
korraldamisel ja kaasajastamisel. Keskus
on hästi käivitunud, alates 01.01.2015 asus
PÜTK korraldama avalikku liinivedu Pärnu
maakonna ja sama aasta 1. veebruarist
Pärnu linna bussiliinidel. Kavandamisel on
terve rida ühistranspordi kvaliteeti ja kätte-
saadavust parandavaid projekte nagu uue

keskterminali ehitus Pärnus, uus pileti- ja
infosüsteem, regionaalsete terminalide
võrgustiku ümberkujundamine ja kaas-
ajastamine, Lääneranna (valla) integree-
rimine maakonna liinivõrku, uued riigihan-
ked Pärnu linnas ja maal, meretranspordi
korraldamise ülevõtmine jne.

Investeeringud

Pärnu Maavalitsus on olnud osaline pal-
jude avaliku sektori investeeringute maa-
letoomisel. Seda eriti vajaduste põhjen-
damisel, projektide ettevalmistamisel
või poliitilise lobitöö tegemisel. Siinkohal
meenuvad Pärnu Haigla, TÜ Pärnu kol-
ledž, Pärnu Kutsehariduskeskus, Pärnu
Riigigümnaasium, Pärnu Lastekodu, Via
Baltica uus ülekate ja renoveerimine ning
Pärnu nn väike ümbersõit, riigimaanteede
ulatuslik renoveerimine ja mustkatete ehi-
tamine kruusateedele, Audru ja Kilingi-
Nõmme ümbersõidud, Põhja-Pärnumaa
ümbersõit, reisiparvlaevasadamad Kih-
nus, Munalaius ja Manijal, uus reisiparv-
laev „Kihnu Virve“, tsiviilennuvälja ümber-
kolimine endisele sõjaväelennuväljale
koos vajalike renoveerimistöödega, Kihnu
lennuväljaku renoveerimine, maagaa-
sitrassi toomine Pärnusse, Jõulumäe Ter-
visekeskuse väljaarendamine, Pärnu teatri
kaasajastamine ja kontserdimaja ehitus,
uus Pärnu keskraamatukogu ja Pärnu
muuseum, Lottemaa jne jne.

Omavalitsuste investeerimisvõimekuse
toetuseks loodi 1995. aastal RIP ehk riik-
like investeeringute programm. Prioriteet-
diks oli haridus ja enamik koolihooneid
renoveeriti, osad said juurdeehituse või
päris uue hoone. Olulisemate objektidena
meenuvad üheksakümnendatest Pärnjõe
Põhikooli uus õppehoone (1995), Lavas-
saare algkool-lasteaia ja Tahkuranna kooli
juurdeehitused, Paikuse Põhikool, Pootsi
kool ja Väandra Gümnaasiumi tööõpetuse
maja (1997), Uulu kultuuri- ja Spordikes-
kus (1998–2000), Pärnu-Jaagupi võimla,

Tori Põhikooli juurdeehitus, TÜ Pärnu kolledž (1996–1999), Varbla Põhikool (2000–2003), Surju Põhikool (1999–2001), Kihnu rahvamaja (2001), Jõõpre Põhikool (2002–2003), Tõstamaa Keskkool (1997–2003), Häädemeeste kultuuri- ja spordikeskus (2002–2004), Juurikaru Põhikool (2002), Pärnu kesklinna koolide spordihoone, Tori kirik, Kilingi-Nõmme spordihoone.

2004. aastal sai alguse KOIT ehk kohalike investeeringutoetuste kava, mis kestis kuni PKT ehk piirkonna konkurentsivõime tugevdamise maakondliku kava tulekuni. KOIT kavast rahastati Uulu põhikooli renoveerimist, Vändra gümnaasiumi, Pärnu-Jaagupi gümnaasiumi, Häädemeeste keskkooli, Kilingi-Nõmme gümnaasiumi, Kergu kooli/lasteaia, Sindi gümnaasiumi ja lasteaia, Are põhikooli põhjalikke remonditöid ja ümberehitusi. Uuena ehitati Metsa-poolse põhikooli ja Tori põhikooli võimlad, Paikuse põhikooli algklasside maja, Audru staadion, Surju lasteaed, Vihtra külakeskus, Vändra raamatukogu. Viimastena said omavalitsused toetust KOIT kavast Kilingi-Nõmme gümnaasiumi staadioni ehituseks (2012), Tootsi hooldekodu ehituseks (2012), Paikuse spordi- ja tervisekeskuse ehituseks (2013) ja Koonga põhikooli renoveerimiseks (2014).

PKT maakondliku tegevuskava I etapi realiseerimine sai alguse 2016. aastal, kuid peamised ehitustööd toimuvad 2017 ja järgmistel aastatel. Olulisematena tuleb esile tõsta uue ühistranspordi keskminali rajamist Pärnu kesklinna, Pärnumaa ühistranspordi ühtse pileti- ja infosüsteemi loomist, Loode-Pärnu tööstusala laiendamist, Lottemaale viiva tee rekonstrueerimist, Vändra ja Uulu tööstusalade taristu kaasajastamist. PKT tegevuskava järgmises voorus on prioriteetideks Pärnumaa ühistransporditerminalide võrgustiku kaasajastamine, Sauga tehnopargi taristu, Jõulumäe teenindus- ja curlingumaja rajamine, Läänemere kunstisadam, Lottemaa

teemapargi väliatraktsioonid ja Tori „Soomaa värav“. Lõpliku tulemuse paneb paika parimate projektide omavaheline võistlus ja vastavus meetme eesmärkidele.

Arengu kavandamine ja regionaal-programmide juhtimine

Pärnu Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonnal on pikaajaline kogemus strateegiliste arengudokumentide koostamisel, pilootprojektide vedamisel ja uenduslike projektide elluviimisel. Lisaks Eestis ainulaadne strateegilise tulevikupildi sidumise oskus ruumilise planeerimisega. Esimene Pärnu maakonna ettevõtluse arengustrateegia koostati koostöös Rootsi konsultatsioonifirmaga Böhlin Strömberg International. See oli ka esimene omataoline regionaalne strateegia Eestis. Strateegia realiseerimise käigus arendati välja ettevõtluse tugisüsteem ja loodi ettevõtluskeskus, loodi majanduskõrgkool, panustati edukasse erastamisse ja investeeringute toomisele maakonda ning uute töökohtade loomisse. Start oli edukas. Päril esimese tervikliku maakonna arengustrateegiaga saadi hakkama 1998. aastaks. Töö käigus defineeriti esmakordselt mõisteid, kavandati ruumilisi mudeleid, visioneeriti ning püstitati kaugemaid eesmärke. Tööle andis konkreetsuse lähiaastate tegevuskava ja kohalike omavalitsuste asjalik kaasamine. Pärnumaal on traditsioon käsitleda maakonna arengustrateegiat kokkuleppena ja seetõttu on selle elluviimine osutunud ka edukaks. Viimane arengustrateegia „Pärnumaa 2030+“ kiideti heaks Pärnumaa III Maakogul 20. oktoobril 2010. Selle viimane tegevuskava aastateks 2014–2020 allkirjastati kokkuleppena osapoolte vahel 22. detsembril 2014.

Loomulikult on pika aja jooksul arengu- ja planeeringuosakonna juhtimisel või osalusel koostatud arvukalt valdkondlikke arengukavu või osaletud rahvusvahelistes projektides. Näiteks võib tuua Pärnumaa

Arengu- ja planeeringuosakond aastal 2009

Arengu- ja planeeringuosakond aastal 2014

ettevõtluse ja logistika arengukavad, kutsehariduse arengukava, turismi arengukavad, Lääne-Eesti innovatsioonistrateegia (2005), strateegilised kontseptsioonid „Pärnu goes to Europe 2000 +“, Tampere-Helsinki-Tallinn-Riia (THTR) (1997) ja Via Baltica arenguvõõndid, Livonia Maritima (2006–2007), Pärnumaa ühistranspordi kontseptsiooni (1998) ja bussitranspordiuuringi (2013), hüdroenergia kasutuselevõtu võimaluste uuringu (1997) jne.

Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakond on koordineerinud ja juhtinud erinevaid riiklikke regionaalprogramme. Alljärgnevalt mõned näited.

Kohaliku omaalgatuse programm (KOP). Maavalitsuse poolsed praegused koordinaatorid on Riina Redlich ja Sirle Luukas. Programmi eesmärgiks on kohaliku arengu ja kogukondade elujõulisuse tugevdamine kogukondliku initsiatiivi, koostöö ja identiteedi tugevdamise kaudu ning kohalike teadmiste ja oskuste kasvu kaudu.

Hajaasustuse programm. Programmi eesmärgiks on tagada hajaasustusega maapiirkondades elavatele peredele head elutingimused ning seeläbi aidata kaasa elanike arvu püsimisele neis piirkondades. Maavalitsuse poolsed koordinaatorid on Riina Redlich ja Sirle Luukas.

Väikesaarte programm. Programmi eesmärgiks on kaasa aidata väikesaarte kogukondadele osutatavate esmatähtsate teenuste kättesaadavusele ja kvaliteedi tõstmisele. Üleriigilist programmi koordineerib Pärnu Maavalitsus eesotsas Urmas Kase ja Sirle Luukasega.

Eesti-Läti piiriülese koostöö programm, kus seirekomitees esindab Lääne-Eestit Urmas Kase.

Planeeringud

Pärnu maakonna esimese planeeringu koostamist alustati 1993. a suvel. Tollal puudusid nii kogemused kui selge etteku-

jutus kogu maakonda haarava planeeringu sisust, selle eesmärkidest ning tööprotsessi ülesehitusest. Kuna oli tegemist esimese sellelaadse tööga ja ametliku pilootprojektiga Eestis, liitusid 1994. a aprillist planeeringuga Eesti ja Soome keskkonnaministeeriumide vahelise lepingu alusel soome konsultandid Jukka Nobonen Maa ja Vesi OY-st ning Oiva Laidinen Põhja-Karjala maakonnaliidust. Nende ülesandeks oli protsessi meetodiline ja tehniline nõustamine. Esmakordselt teostati analüüsid olulisemates teemavaldkondades ja kogu planeering ehitati üles „strateegilise planeerimise“ meetodil. 21. detsembril 1998. a jõudis kogu protsess lõpule kui Pärnumaa kõikide volikogude esimehed, omavalitsuste juhid ning maavanem allkirjastasid pidulikult dokumendi, mis fikseeris Pärnu maakonna planeeringu kui maakonnasisese kokkuleppe. Samal päeval kehtestas maavanem planeeringu. See oli esimene kehtestatud maakonnaplaneering Eesti Vabariigis. Järgmisena koostati teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnaningimused“. Planeering tehti kahes etapis. Esmalt (2000–2001) määratleti planeeringu aluseks olevad väärtusliikud maastikud ja roheline võrgustik. Teises etapis (2002–2003) ehk teemaplaneeringu lõppsünteesis olid eelnevalt koostatud alateemad lähtealuseks asustust ja maakasutust suunavate keskkonnaningimuste määratlemisel.

Teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008–2015“ (keh-testati Pärnu maavanema korraldusega nr 112 09.10.2008, taas esimesena Eestis). Planeeringus analüüsiti Pärnu maakonna sotsiaalse infrastruktuuri ruumilise paiknemise perspektiivi paikkondade (kantide) lõikes ning tehti ettepanekuid avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamiseks ajalooliselt väljakujunenud tõmbekeskustes, hõreneva elanikkonnaga ääremaalistes piirkondades ning linnare-

giooni uutel asumialadel. Eesmärgiks oli anda soovitusi kohalikele omavalitsustele sotsiaalteenuste kättesaadavuse tagamiseks Pärnumaal.

Teemaplaneering „Põhimaantee nr 4 (E 67) Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 92,0–170,0“. Planeeringuga määrati riigi ühe peamise põhimaantee Via Baltica maanteeklass ja trassikoridori asukoht ning reserveeriti vajalik maa-ala maantee väljaehitamiseks tulevikus. Planeering võimaldab selle maantee rahvusvaheliste standarditega vastavusse viimist. Planeeringu koostamise raames viidi läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine, tasuvuse ja tulemuslikkuse analüüsid, geoloogiline ja hüdroloogiline uuring, liiklusohutuse analüüs, liiklusuuringud, hinnati maantee ja sellel olevate rajatiste ning sildade seisukorda. Tegemist oli esimese joonobjekti planeeringuga, mille koostamiseks varasem kogemus puudus. Planeeritud trassikoridor mõjutab 1222 kinnistut, mille omanikke teavitati tähtselt kirjajadega nii teemaplaneeringu avalikust väljapanekust kui sellele järgnenud avalikust arutelust. Maavanem kehtestas planeeringu korraldusega nr 529 01.10.2012.

Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneering. Planeering määrab tuuleenergeetika arendamise põhimõtted ja suundumuse ning tuulikuparkide rajamiseks sobilike maa-alade asukohad Pärnumaal. Tuuleenergeetika teemaplaneeringut koostati samaaegselt Saare, Lääne, Hiiu ja Pärnu maakondades. Pärnu maavanem kehtestas tuuleenergeetika teemaplaneeringu korraldusega nr 646 21.11.2013. Planeeringu ühe käegakatsutava tulemina on kavandamisel Eesti suurim – Tootsi Suursoo tuulikupark.

Teemaplaneering „Kilingi-Nõmme – Riia TEC 2 330 kV õhuliini trassikoridori asukoha määramine Pärnu ja Viljandi maakonnas“. Planeeritav õhuliin on vajalik

elektri varustuskindluse suurendamiseks (väiksem elektrikatkestuste oht) kogu riigis ning ülekandekadude vähendamiseks (suureneb ülekande efektiivsus). Lisaks võimaldab see tuua uusi tööstusettevõtteid ja investeringuid Pärnu maakonda ning välja arendada tuulikuparke. Uus liin on osa Eesti ja Läti vahelisest uuest kolmandast ühendusest ja kaugemas tulevikus vajalik energiaturu arendamiseks Balti riikide ja Kesk-Euroopa ja Skandinaavia vahel. Pärnu maavanem kehtestas teemaplaneeringu korraldusega nr 569 25.11.2015.

Teemaplaneering „Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV elektriliini trassi asukoha määramine“. Eeltoodud elektriliini valmimine aitab lähiaastatel luua varustuskindluse parandamiseks 330 kV ringvõrgu Tallinn-Narva-Tartu-Pärnu-Tallinn. Konkreetse liini valmimine aitab oluliselt tagada Lääne-Eesti ja Tallinna piirkonna varustuskindlust, hajutada energiatootmist Eestis, tagada ja suurendada tarbijate varustatust elektriga ka tulevikus (puudutab ka Rail Balticu rajamist), arendada energiaturgu Balti riikide ja Kesk-Euroopa riikide ning Skandinaavia vahel. Harku-Lihula-Sindi kõrgepingeliin kogupikkusega 173,1 km läbib kolme maakonda, selle ehitus on lähiaja üks suuremaid siseriiklikke infrastruktuuriprojekte. Maavanem kehtestas teemaplaneeringu korraldusega nr 736 15.07.2016

Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering, algatatud Vabariigi Valitsuse 11.10.2012 korraldusega nr 441. Koos Hiiu maakonna merealaga planeeringuga sai see pilootprojektiks Eestis. Planeerimisprotsessi käigus määrati ära mereruumi kasutus, mis tasakaalustatult arvestab merel esinevaid erinevaid huviseid. Planeeringu ajahorisondiks võeti aasta 2030+. Planeeringuala hõlmab Pärnu maakonnaga piirnevat mereala, mille suurus on 2597 km². Mereplaneeringus käsitletud peamised valdkonnad on kalandus,

meretransport ja sellega seotud taristu, taastuvenergeetika, riiklikaitse, mereohutus, meretranspordivälise taristu, loodusväärtused, puhkemajandus ja turism. Välja toodi funktsionaalsed seosed maismaa ja mere vahel. Erinevate valdkondade integreerimise tulemusena leiti tegevustele ja objektidele parimad võimalikud asukohad. Planeering koostati koostöös erinevate osapoolte ja huvigruppidega ja kehtestati Pärnu maavanema poolt korraldusega nr 1-1/17/152, 17.04.2017.

Pärnu maakonnaplaneering „Rail Balticu raudtee trassi kordori asukohta määramiseks“. Planeering algatati Vabariigi Valitsuse 12.04.2012 korraldusega nr 173. Sama korraldusega algatas Vabariigi Valitsus maakonnaplaneeringute koostamise ka Harju ja Rapla maakondades. Rail Balticu laiemaks eesmärgiks on luua ühendus Balti riikide ja Euroopa raudteevõrgu vahel. Maakonnaplaneeringuga planeeritakse uut Rail Balticu raudteeliini mitut kohalikkude omavalitsust läbiva joonehitisena. Maakonnaplaneeringute lahenduste põhjal toimub Rail Balticu Euroopa standardse rööpmelaiusega (1435 mm) raudtee projekteerimine ja rajamine Eesti piires, kus reisirongide piirkiruseks oleks tulevikus 240 km/h. Paralleelselt planeeringute koostamisega viiakse läbi keskkonnamõtjude strateegiline hindamine, mille eesmärgiks on projekti elluviimisega kaasnevate keskkonnamõtjude prognoosimine ja hindamine, trassialternatiivide võrdlemine, negatiivsete mõjude kirjeldamine ja leevendavate meetmete kavandamine. Raudtee trassikoridori määramisel on arvesse võetud majanduslikud, sotsiaalsed, kultuurilised, looduslikud ning tehnilis-majanduslikud kaalutlused. Protsess on olnud väga keerukas. Maakonnaplaneering on saanud kõik vajalikud kooskõlastused, vastu võetud ja läbinud vajaliku avalikustamisprotsessi ning suunatud Rahandusministeeriumi järelevalvesse.

Pärnu maakonna planeering. Tegemist on uue, kogu Pärnu maakonda haarava maakonnaplaneeringuga, mis on loogiliseks jätkuks 21.12.1998 kehtestatud maakonnaplaneeringule. Planeeringu koostamine algatati 18.07.2013 Vabariigi Valitsuse korraldusega nr 337. Planeeringu koostamisel lähtuti nii üleriigilises planeeringus Eesti 2030+ kui Pärnumaa arengustrateegias 2030+ seatud eesmärkidest. Tasakaalustatult on arvestatud riiklikud ja kohalikud huvid. Olulisemad teemad, mida käsitletakse, on asustuse paiknemine, teenuste kättesaadavus ja transpordihendused, ettevõtlus ja tootmine; looduskeskkonna väärtused, sh väärtuslikud maastikud ja roheline võrgustik; tehniline taristu, kus suur tähtsus on nii rahvusvahelistel kui ka riigi- ja maakonnasisestel ühendusteedel, sadamatel ning turismiettevõtlust toetaval lennuväljal. Planeeringuga on seatud asustuse suunamise tingimused ja edasise planeerimise üldised põhimõtted. Planeering on tulevikus aluseks üldplaneeringute ja muude arengudokumentide koostamisele. Kogu planeerimisprotsess on läbinud kõik vajalikud etapid ja on järelevalves Rahandusministeeriumis.

Soomaa piirkonna teemaplaneering, algatatud Pärnu maavanema 03.02.2012 korraldusega nr 76. Soomaa piirkonna teemaplaneering koostatakse Pärnu ja Viljandi maakondade planeeringute täpsustamiseks, piirkonna erinevate arengudokumentide sidumiseks ja vastuolude lahendamiseks ning ettepanekute tegemiseks kaitseala kasutamistingimuste täpsustamiseks. Ruumilist arengut ja prioriteete kavandatakse aastani 2030. Konkreetsemateks eesmärkideks on ruumilise arengu ja prioriteetide määramine, maa- ja veealade kasutamistingimuste määratlemine rahvuspargis, olulisemate sotsiaalse ja tehnilise taristu objektide asukohta määramine, majandustegevuseks vajalike eelduste suurendamine, asustus- ja tra-

ditsioonilise elulaadi hoidmine, loodus- ja kultuuriväärtuste säilimine ning turismi järjepidevuse hoidmine. Planeering on kavas kehtestada 2017. aasta lõpus.

Ühistransport

Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosa-konna ülesandeks on olnud maakonna ühistranspordi arengu koordineerimine, kõikide ühistranspordiga seonduvate protsesside juhtimine ja optimaalse maakondliku liinivõrgu väljaarendamine, sh maakonnasiseste bussiliinide tellimine ja rahastamine ning ühenduse pidamine maakonna väikesaartega. Seda nii reisirparvlaevade, lennuki kui hõljukiga. Ühistranspordi hea käekäigu eest on erinevatel aegadel vastutanud Mart Arula, Raivo Kukk ja kõige pikemat aega transpordinõunikuna töötanud Avo Rahu.

Ühistranspordi valdkonnas võib välja tuua järgmised kõige olulisemad versta-postid:

Lühema ja kiirema ühendusvõimaluse

loomine Kihnu saarega: esimese Munalaiu sadamakai väljaehitamine ja reisirparvlaeva „Jõnn“ liiniletoomine (1992).

Pärnu reisilennujaama üleviimine endisele sõjaväelennuväljale (1997) ja uue reiserterminali avamine (1999) seal ning Kihnu lennuväljaku renoveerimine (2007).

2008. a teisel poolaastal maakonna bussiliiniveo riigihangete korraldamine neljas liinigrupis ja uute pikaajaliste lepingute sõlmimine AS-ga Mulgi Reisid põhjaliinidel, OÜ-ga M.K.Reis-X lõunaliinidel, AS-ga MTG linnaümbruse liinidel ning OÜ-ga Väandra Karu diagonaalliinil Väandra-Idla. Senine vedaja AS GoBus kaotas töö. Ühistranspordiinspektorite teenistuse loomine maavalitsuses (2009).

Kihnu, Munalaiu ja Manija sadamate väljaehitamine AS Saarte Liinide poolt (2006-2015) ja uue reisirparvlaeva „Kihnu Virve“ liiniletoomine (2015).

Pärnumaa Ühistranspordikeskuse (PÜTK) asutamine (2014).

Buskerudi maavolikogu esimees Roger Ryberg koos kolleegidega Pärnu maavalitsuse poolt korraldataval PMN Eesti esinduse Loovusfoorumil 2016 Ojakol

Väliskoostöö

Väliskoostööd on arengu- ja planeeringuosakonnas koordineerinud Raiko Gustavson, Raimo Razumov ja kõige pikemat aega Kersti Liiva. Maavalitsuse välispartnerid on olnud Vaasa lään ja Pohjanmaa piirkond Soome Vabariigis, Västmanlandi lään Rootsi Kuningriigis, Cuxhaveni ja Wernigerode maakonnad Saksa Liitvabariigis, Ciechanowi vojevoodkond Poola Vabariigis, Limbaži rajoon Läti Vabariigis ja Buskerudi maakond Norra Kuningriigis. Viimasega on kestnud koostöö üle 25 aasta.

Rahvusvahelistest organisatsioonidest on osaletud CPMR-i (Euroopa ääreliste mereäärsete regioonide koostööorganisatsioon) ja BSSSC (Läänemeremaade regioonide koostööorganisatsioon) tegevuses. Suursündmuseks kujunes BSSSC aastakonverentsi korraldamine Pärnus 26.–28.10 aastal 2000, kus oli esindatud 10 riiki ligi 340 osavõtjaga.

2005. aastast asub maavalitsuses Europe Directi Pärnumaa infopunkt, mille tööd korraldab Kersti Liiva. Eesmärgiks on pakkuda Euroopa Liidu alast teavet ja elavdada läbi ühisürituste ja koostöö arusaamist EL eesmärkidest, programmidest ja poliitikat.

Põhjamaade Ministrite Nõukogu Eesti esindus ja Pärnu Maavalitsus teevad koostööd 2002. aastast kohaliku infopunkti näol, mille tegevust koordineerib samuti Kersti Liiva. Infopunkti kaudu levitatakse infot stipendiumiprogrammide, tegevuskavade ja erinevate ettevõtmiste ning projektide kohta, millest on võimalik osa saada. Lisaks korraldatakse Põhjamaid tutvustavaid üritusi või toetatakse teiste asutuste poolt läbiviidavaid ettevõtmisi.

Trükised

Pärnu Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakond ja selle töötajad on initsieerinud mitmete kaalukate trükiste koostamist

ja väljaandmist. Näitena tooks Pärnumaa koguteose idee käivitamise ja realiseerimise. Koostöös Pärnu Muuseumiga on ilmunud esimene (2008) ja teine köide (2010). Ettevalmistamisel on kolmas, mis peaks ilmuma Eesti Vabariigi juubeliaastal. 1994. aastal pandi alus Pärnumaa aasta- raamatute koostamise traditsioonile. Esimeseks toimetajaks oli Vaike Birk, edaspidi Arno Rajande, Liina Saar ja viimase kahe raamatu puhul Kersti Liiva. Käesolev raamat aastate 2014–2016 kohta on järjekorras kümnes ja loodetavasti mitte viimane selles reas.

1997. aastast hakkasid ilmuma Pärnumaa ajaloo teemavihikud, mille koostamist ja rahastamist korraldas Pärnu Maavalitsus eesotsas Arno Rajandega. Sarjast ilmus 10 vihikut.

Pärnu Maavalitsuse arendusrahast on toetatud paljude trükiste väljaandmist. Üheks väärtuslikumaks nende seast on kindlasti A.Pajuri ja A.Vungi „Rahvusriigi sünd Pärnumaal (1917–1919)“.

Trükistena on avaldatud kõikide kehtestatud maakonna- või selle teemaplaneeringute materjalid, Pärnumaa 2030+ arengustrateegia, Pärnu maakonna regionaalarengut puudutavad statistilised ülevaated, millest on kindlasti kasu nii oma- valitsustel kui kõikidel maakonna kodanikel ka tulevikus.

Käidud teele tagasi vaadates võib tõdeda, et on olnud sisukas, huvitav ja pidevalt uusi väljakutseid pakkunud aeg. Ja muidugi suurepärased kolleegid su kõrval, kellele võis alati loota ja kellega koos ei olnud ühegi ülesande lahendamine võimatu. Aitäh mõttekaaslastele, sest kõigist meist on kas või veidikenegi sõltunud Pärnumaa inimeste elu paremaks muutmine ja uue Eesti helgemaks loomine.

Heiki Mägi
arengu- ja planeeringuosakonna juhataja

Haridusvaldkond

Üheksakümnendatel aastatel asuti rajama demokraatliku koolisüsteemi. See oli aeganõudev ja keerukas protsess. Haridussüsteemis oli palju ebaselgust, vaieldavusi ja ekslemist. Maakonnas polnud veel lõplikult formeerunud riiklike ja kohalike omavalitsuste proportsioonid. Langetamata olid paljud haridusstrateegilised otsused, kuivõrd säilitada olemasolevat ning sisse tuua uut. Teravaks probleemiks oli eriopeetus, kuidas sulandada valutult erivajadustega õpilane üldkooli.

1992. aastal jõustunud haridusseadus kinnitas Eesti haridussüsteemi üldpõhimõtted ning kuulutas koolikohustuse kõigile lastele, seni olid raske ja sügava vaimupuudega lapsed tunnistatud õpetamatuteks. Aastal 2002 rajati Pärnu linna Pärnu Toimetulekukool, mis spetsialiseerus raske ja sügava vaimupuudega laste õpetamisele, seni toimus nende laste õpetamine Kaelase riigikoolis, tavakoolide juures või teiste maakondade erikoolides.

Seoses valitsemistasandite muutmisega reorganiseeriti ka maavalitsuse struktuur, 7.09.1994 kehtestati maavalitsuse põhimäärus, kus haridusosakonna kanda olid järgmised ülesanded: riikliku ja regionaalse hariduspoliitika teostamine, riikliku haridusstandardi tagamine, riigikoolide haldamine ja finantseerimine, riikliku järelevalve teostamine, haridusasutuste nõustamine ja maakonna haridusasutuste üldplaneerimine. Kõige mahukama osa tööst moodustas järelevalve. Lisaks sellele korraldas osakond õpetajate täiendkoolitust, ainealaseid õpilasüritusi ja pedagoogide atesteerimist. Haridusosakonnas töötas tollal üheksa koosseisulist pedagoogilist töötajat (juhataja Peeter Orav, peainspektor Maimu Arrokküll, inspektorid Gerdi Rebane, Hede Martšenkov, Erika Jakobson ja Virve Laube; meetodik Malle Andla ja logopeed Erika Lage), neist

viis töötajat tegeles otseselt riikliku järelevalvega. Töötati inspektor-nõuniku tööpõhimõttel. Järelevalve osas puudusid tollal riiki hõlmavad ühtsed põhimõtted, ametijuhendid ning koosseisud. Samas rõhutati, et tulemuslikult saab haridust juhtida just regionaaltasandilt. Erinevate maakondade osas oli pilt väga kirju. Pärnumaa koormus oli tänu koolide arvukusele väga suur. Pärnumaal oli tollal 64 üldhariduskooli, kuus kutseõppeasutust ja kolm erikooli. Kõiki koole tuli inspekteerida kahe aastase intervalliga. Tegemist oli tollal kompleksse järelevalvega, kus järelevalvet teostati kogu õppe-kasvatustöö osas, lisaks kontrolliti rahaliste vahenditega kindlustatust. 1996. aastal vastu võetud riiklikul õppekaval (RÖK) oli suur mõju õppeasutuste õppekorraldusele. Esmakordselt oli koolidel võimalus välja töötada oma kooli õppekava. See andis võimaluse omanäoliste koolide väljakujunemisele. Ühelt poolt oli see vabaduse ja otsustamise õiguse andmine koolile, aga samas ka seadust vastutuse töö tulemuslikkuse eest. Kolm aastat hiljem rakendus alushariduse uus raamõppekava ning täiendati koolieelse lasteasutuse seadust, mis said koolieelsete lasteasutuste tegevuse õiguslikeks alusteks.

Sajandi lõpul rakendus haridusasutuste välishindamise süsteem. 1996/1997. õppeaastal viidi läbi pärast mitu aastat kestnud diskussioone esimesed riigieksamid. Paralleelselt riigieksamitega alustati tööd põhikooli ühtsete eksamite ettevalmistamisega. Käivitus ka üleriigiliste tasemetööde läbiviimine kooliastmete lõpuklassides. Kevad kujunes tollasele haridusosakonnale kõige kiiremaks ja vastutusrikkamaks perioodiks, eksamimaterjalid saabusid vahel kulleriga lausa öösel ning hariduspetsialistil tuli öö veeta kontorilaua taga.

Oluline muutus välishindamise korral-

damises toimus 2006. aastal kui Haridus- ja Teadusministeerium kehtestas õppeaastaks riikliku järelevalve prioriteetid, mille eesmärgiks oli haridusuuenduste rakendamise toetamine ja sellest tagasiside saamine. 2006. aastal mindi üle temaatilisele riiklikule järelevalvele ning õppeasutustes hakati läbi viima sisehindamist ja nõustamist.

Haridusametkond maakonnas püüdis omalt poolt nn protsessitasandil koostöös kohalike omavalitsustega muutusi kohalikku hariduskorraldusse sisse viia. Aktuaalsetel teemadel toimus rida konverentse, mõttetalguid, aineühenduste suvekoole jne. Valdavateks probleemideks maakonna haridusvaldkonnas olid üheksakümnendatel: koolide kujunemata arengukontseptsioonid; puudulik haridusalane seadusandlus ja olemasoleva vastuolulisus; õpetajate kaadri ebapiisav kvalifikatsioon ning õpetajate kaadri nappus; hariduslik kihistumine, maa- ja linna-koolide kvaliteedierinevused; eriõppe korraldamatus ning tugispetsialistide nappus; kutsehariduse mittevastavus aja nõuetele; koolide töö tulemuslikkuse hindamisaluste puudumine; majanduslik kihistumine ning sellest tingitud probleemid õpilaste toitlustamisel ning õppevahendite muretsemisel; uutele finantseerimispõhimõtetele jäik üleminek (pearaha); koolide töö- ja õpikeskkond (vanad ja amortiseerunud koolihooned). Kõike seda saatmas iibe kiire langus. Eelpool loetletule tuginedes kujunesid prioriteetideks maakonna hariduses: õpetajate täiendusõpe ja noorte kõrgharidusega õpetajate toomine maakonda; koolide arengukavade ja arenguprogrammide väljatöötamine, kutseõppe ümberkorraldamine, põhihariduse järgselt õppevõimaluste laiendamine; õppurite õppe- ja karjäärinõustamissüsteemi loomine; erivajadustega õpilaste õppimisvõimaluste laiendamine, koolihoonete renoveerimine ning laste toitlustamise parandamine. Lan-

geva iibe tingimustes arutati aktiivselt koolivõrgu teemadel. Pärnumaa suur pindala ja kõrge asustus oli tinginud koolivõrgu, kus koolide arv oli suur, kuid klasside täituvus väike. Maakonna suurimad koolid ületasid tuhande piiri ning väiksemad ei küündinud kümne õpilase ni. Uuel aastatuhandel valmis rida valdkondlikke arengudokumente: koolivõrgu, kutsehariduse, teavitamis- ja nõustamiskeskuse, kriminaalpreventiivse töö, noorsootöö ning IKT arengukavad. Üleminekul tsentraliseeritud otsustamiselt ja rahastamiselt detsentraliseeritud otsustamisele kooli, kohaliku omavalitsuse ja maakonna tasandil hakati üha enam tähelepanu pöörama koolivõrgu analüüsile. 2003. aastal valmis maakonna koolivõrgu arengukava „Pärnumaa üldhariduskoolide võrk ja selle seos kutseharidussüsteemiga“. Kuna tegemist oli tolle aja kohta suhteliselt radikaalse dokumendiga, siis leidis arengukava elavat vastukaja ning arengukavas sõnastatud koolivõrgu optimeerimise ettepanekud ei realiseerunud. Läks kümme aastat ning arengukavas kirjeldatud sai reaalsus. Õpilaste vähesuse tõttu on maakonnas 2004–2016 suletud või reorganiseeritud veerandsada kooli. 1994. aastal õppis Pärnumaa üldhariduskoolides 14569 õpilast, neist väljaspool Pärnut 5474, lasteaedades käis 4448 last, neist väljaspool Pärnut 1828. Aastaks 2016 oli üldhariduskoolide õpilaste arv vähenenud üle kolmandiku, seda nii maapiirkonnas kui Pärnu linnas. Lasteaedades on lastearvu vähenemine olnud vaid neli protsenti. Kui riigi algusaegadel soovisid vanemad jääda lastega koju ning seda eriti maapiirkonnas, siis tänaseks on laste arv lasteaedades olnud kasvutrendis ja seda eriti sõimerühmades. Märkimist väärib, et 2008. aastal valminud maakonnaplaneeringus oli kohalike omavalitsuste poolt kavandatud rajada kümme uut lasteaeda.

2012. aastal käivitati maavalitsuse osalusel Pärnu linna haridusvaldkonna

arengukava koostamise protsess. Arengukavas aastateks 2013-2025 sõnastatu hõlmas praktiliselt kogu Pärnumaad ning valmistis ette riigigümnaasiumi loomiseks sobiva keskkonna. Pärnu linna koolivõrgu ümberkorraldustega alustati 2014. aastal ja 2015. aastal avas ukseid Pärnu Koidula Gümnaasiumi baasil moodustatud riigigümnaasium.

Noorsootöö valdkonnas oli muutusterohkeks ajaks 2000. aasta, kui algas laiaulatuslik avatud noortekeskuste (ANK) asutamine. Tänapäeva mõistes oli noorsootöö alles lapsekingades, puudusid koolitatud noorsootöötajad ning teadlikkus, kuidas noorsootööd kohalikul tasandil teha. Maavalitsus viis kokku erinevaid osapooli, korraldas koolitusi, ümarlaudu ja õppereise. Noortekeskuste väärtus oli suur eelkõige noortele, kellel polnud võimalusi osaleda huvikoolides või kellel puudus piisav kodune tugi. Noorsootöö toimus valdavalt projektipõhiselt, paljud ülesanded olid delegeeritud kolmandale sektorile. 2003. aastal käivitati maakondlik ANK konkurss ning sõnastati noortekeskuste tööks vajalikud tingimused. Projektikonkursside toel jõudis läbi maavalitsuse oluline riigieelarveline toetus valdava osa noortekeskusteni. 2016 aastal töötas maakonnas juba 12 avatud noortekeskust, aastatega on paranenud töötingimused, töö sisu ning noorsootöötajate kvalifikatsioon.

2003. aastal kinnitati riigi noorsootöö arengukava ning selle alusel hakati välja töötama maakonna noorsootöö arengusuundi. Pärnumaa noorsootöö kavandamise protsess hõlmas erinevaid osapooli, toimus rida kohtumisi ning mõttetalguid. Maakonna esimene noorsootöö arengukava koostati aastateks 2007-2013, järgmine arengukava kinnitati 2014. aastal ning hõlmas aastaid 2015-2023.

Maakondlike noorte osaluskoegade loomise toetamist alustati maavalitsuste kaudu 2005. aastal, 2006. aastal moo-

dustati Pärnumaa noortekogu. Maakondlik noortekogu võimaldas noortel osaleda otsustusprotsessides ja kaitsta oma huvisid maakondlikul tasandil, olles ühtlasi side maavalitsuse ja noorte vahel. Samal aastal käivitus maakonnas süsteemne õppe- ja karjäärinõustamise süsteem. Maavalitsus valis koostööpartneriks Pärnu õppenõustamiskeskuse, kelle kaudu pidi jõudma laste ning noorteni kogu teavitamise ja nõustamisega seotud teenuste spekter. 2009. aastal toimus esimene Pärnumaa noorte osaluskohtvik, samas vormis noorte arvamustfoorumid toimuvad tänini.

Omavalitsuste investeerimisvõimekuse toetuseks loodi 1995. aastal RIP ehk riiklike investeeringute programm. Programmi prioriteediks oli haridus ja enamik maakonna koolihooneid renoveeriti.

2004. aastal käivitus programm 21. sajandi kool, mis tõi Pärnumaale 11,6 miljonit krooni üldhariduskoolide õppekeskkonna kaasajastamiseks ning koolihoonete renoveerimiseks (Surju ja Jõõpre võimlad ning Tõstamaa koolihoone renoveerimine). Samal aastal käivitus ka KOIT ehk kohalike investeeringutoetuste kava, mis andis taas võimaluse koolihoonete ja spordikomplekside renoveerimiseks või rajamiseks. Uute ja renoveeritud koolihoonete arv ületas uue sajandi esimesel kümnendil veerandsaja piiri.

Taasiseseisvumisaja algust iseloomustab ka info- ja kommunikatsioonitehnoloogia võidukäik hariduses ning Tiigrihüppe programm. 1997. aastal moodustati maavanema korraldusega maavalitsuse juures Tiigrihüppe programmi töörühm. Tiigrihüppe programmi eesmärgiks oli kujundada avatud õpikeskkond ning luua tingimused infoühiskonnas toimetulekuks, selleks tuli esmalt ühendada kõik koolid internetiga, samuti varustada haridusasutused vajalike IKT vahenditega. Nelja aasta jooksul eraldati riigieelarvest Pärnumaa haridusasutustele üle 4,2 miljoni krooni.

Haridus- ja sotsiaalosakond aastal 2009

Haridus- ja sotsiaalosakond aastal 2012

Haridusvaldkonnas on maavalitsuse initsiatiivil ilmunud rida trükiseid. 2000. aastal ilmus raamat Pärnumaa koolid, kus anti ülevaade Pärnumaal tegutsevatest koolidest, lühiülevaade nende ajaloolisest taustast ning tänastest tegemistest. Aastal 2004 hakati välja andma õpilaste kodu-uurimistööde kogumikku Pärandilae-gas, mis 2016. aastal sai üheksanda jao. 2011. aastal sündis Pärnumaal ajaloo ja represseeritute saatuse uurija Aino Lepa initsiatiivil MTÜ Aino Lepa Ajaloopreemia Pärnumaa Noortele, mille toel antakse igal aastal väärikaid preemiaid noortele kodu-uurijatele ning nende juhendajatele, preemiad antakse üle iga-aastastel maakonna kodu-uurimiskonverentsidel.

Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži asutamise-ga 1996. aastal loodi kõrghariduse omandamise võimalused Pärnumaal. Tunnustust väärib kolledži roll Pärnumaa tutvustamisel maailmakaardil, rahvusvahelised õppekavad on toonud kõrgharidust omandama arvukalt välisstudengeid. Kolledži pakub ainukesena Eestis võimalust omandada magistritasemel kõrgharidust heaolu ja spaateenuste disaini ja juhtimise erialal. Koostööd tehakse erinevate välisülikoolide ning turismiettevõtete-ga. Kolledži tegevust mitmekesisustavad ettevõtluskool, väärikate ülikool ning noorte teaduskeskus. Täna on kõrgkool lennutanud tööturule 2359 kõrgharidusega spetsialisti.

Pärnumaa Kutsehariduskeskus loodi 2003. aastal. Selleks korraldati ümber Pärnu Kutseõppekeskuse, Sindi Kerge-tööstuskooli, Pärnu Kodumajanduskooli ja Tihemetsa Põllumajandustehnikumi tege-vus.

2004. aastal rakendus Eesti riigi ja Euroopa Liidu poolt rahastatav projekt "Pärnumaa Kutsehariduskeskuse infra-

struktuuri väljaehitamise I etapp 2003–2006", mille tulemusena valmis õppehoone jaanuaris 2006 ning õppetöökoda puidu- ja ehituserialadele 01. juunil 2006.

Projekti II etapi tulemusena valmis 2010/2011. õppeaasta alguseks teenin-duse ja toitlustuse õppehoone. Oktoobris 2011 valmis autoremondi- ja metallitöö eriala õppebaas ning 2012. a septembris avati Niidupargi õpilaskodu. Riigi Kinnis-vara AS vahendusel teostati 2012. a CO2 kvoodi vahenditest Voltveti Koolituskes-kuse mõisahoones ulatuslikud ehitustööd.

Täna on Pärnumaa Kutsehariduskeskus üks suuremaid ning tulemusliku-maid kutse- ja täiendusõppekeskusi Ees-tis.

Aastatel 2004–2014 töötas Pärnus Ettevõtluskõrgkooli Mainor õppekeskus.

Märgilise tähtsusega oli 2001 aasta, mil alustas tööd esimene väliskapita-liga loodud erakutseõppeasutus Eestis, Pärnu Saksa Tehnoloogiakool. Tegemist on sakslastele kuuluva haridusasutuse-ga, mille loomisele pani aluse Königs Wus-terhauseni Tehnoloogia- ja Kutseharidus-keskuse ning Pärnu Linnavalitsuse allkir-jastatud koostööleping. Käesoleval ajal kuulub kool haridusasutusi ühendava Saksa sihtasutuse Bildung und Handwerk koosseisu. Kool orienteerub euroopalikele kvaliteedikriteeriumitele ja -kogemustele, olles seotud rahvusvahelise koostöö võrgustike ja programmidega. Kooli on täna-seks lõpetanud 1462 õpilast.

2014. aastal käivitus Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli, SA Pärnu Haigla, Eesti Õdede Liidu ja TÜ Pärnu Kolledži koostöös õen-duse põhiõppe ühisprojekt „Kool haiglas“, mis tõi uudse vormina õendusõppe haigla seinte vahele.

Hede Martšenkova
haridus- ja kultuuritalituse juhataja

Sotsiaalvaldkond

Pärnu Maavalitsuse sotsiaalhoolekande osakond moodustati 17. märtsil 1992 4-liikmelisena, seda kuupäeva võib lugeda maakondliku hoolekandestruktuuri rajamise alguseks. Enne seda lahendati tänases mõistes sotsiaalkaitse küsimusi sotsiaalkindlustusameti, kohalike omavalitsuste (varasemalt külanõukogude) ning oma töötajate osas ka põllumajandussaadusi tootvate majandite poolt. Omavalitsustest alustasid kõige varem kaasaegset sotsiaaltööd Pärnu linn ja Väandra alev, 1991. aastal avati Pärnus tollal unikaalse teenusena laste varjupaik Oliver, kuhu tuli abivajavaid lapsi üle terve Eesti ja 1990. aasta sügisel puuetega laste päevakeskuseksena tegutsenud Tugikodu Maarja.

Kuni 1995. aastani tehti sotsiaaltööd ilma eriseaduseta. Ülikoolides sotsiaaltöö erialalade puudumise tõttu polnud võimalik tööle rakendada ka eriettevalmistusega sotsiaaltöötajaid. Mitmed tänasenigi aktiivsed ja ümberõppinud spetsialistid tulid maapiirkonnas reformitavast põllumajandussektorist – töötati parima äratundmise, kokkulepete, ühiste väärtushinnangute ja suure entusiasmi najal. Peamiseks eesmärgiks oli tollal omavalitsustes sotsiaaltöö käivitamine.

1995. aastaks, kui võeti vastu esimene sotsiaalhoolekande seadus, mis sätestas riigi ja omavalitsuse vastutusvaldkonnad, olid sotsiaalnõunikud erinevate ametinimedega tööle rakendatud juba 20 omavalitsuses 24-st ning hooldustöötajate arv ulatus üle maakonna juba 50-ni. Mõne aasta pärast tegeles suuremates omavalitsustes sotsiaalhoolekande teemadega juba mitu erineva profiilliga ametnikku, hoo sai sisse ka sotsiaaltöö arendustegevus ning planeerimine. Kõige kauem on aega võtnud omavalitsuste lastekaitsetöö katmine vastavate spetsialistidega. Teenuste spekter oli algusaegadel suhteliselt kitsas

ja asutustekeskne, rohkem keskenduti erinevate toetuste ja hüvitiste maksmisele, humanitaarabi jagamisele, sanatooriumi tuusikute ja toidutalongide jagamisele. Toetusi maksti algusaastatel sularahas ja seda nii kohalike omavalitsuse kui ka maavalitsuse ametnike poolt.

Väga palju pandi Pärnu maakonnas rõhku sotsiaaltöötajate koolitustele, infopäevadele ja koostegemistele. Olime varmad esitama ettepanekuid ka seadusemuudatusteks. Meie motoks võis pidada "Koos targaks!". Maakonnas töötas 9 hoolekandeesutust, millest maavalitsuse halduses oli 3 – Pärnu Lastekodu, Tammiste Hooldekodu ja Tori Hooldekodu. Kohalike omavalitsuste halduses tegutsesid Väandra vanurite Maja, Häädemeeste Vanurite Maja, Tammsaare Hooldekodu, Tugikodu Maarja ja Pärnu Laste Varjupaik Oliver kokku 127 kohaga. 1996. aastaks oli üldtüüpi hoolekandeesutusi maakonnas juba 15, see arv on tänaseks stabiliseerunud 13 juures. Maakonnas on ligikaudu 700 kohta väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse tarbeks. 15 asutust osutavad erihoolekandeteenuseid psüühikahäiretega inimestele. Kaasaegseks trendiks on kujunenamas juba tegutsevate hooldekodude optimaalse tasuvuseni laiendamine, mitte niivõrd uute ehitamine.

01.12.1998 avati Tori Hooldekodu ümberprofileerimise käigus endise Jõesuu kolhoosi kontor-klubi ruumides Pärnumaa esimene 50-kohaline erihoolekodu, mis nüüdseks ootab erihoolekande reformi käigus reorganiseerimist ja tegevuse lõpetamist. Tori Hooldekodu väljakolimine endistest ruumidest 1999. aasta alguses andis võimaluse Tori vallavalitsusele renoveerida ja kolida tagasi neile õigusjärgselt kuulunud 1889. aastal valla rahva rahadega ehitatud vallamajja, kus vallavalitsus tegutseb tänaseni. 1998. aasta on

tähelepanuväärne veel ka sellepoolest, et Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis alustati sotsiaaltöö korralduse eriala diplomioppena, mis on tõstnud erialaspetsialistide näol sotsiaaltöö kvaliteeti nii Pärnu maakonna kui kogu riigis tervikuna. Pärnu kolledžist saadav sotsiaaltöö haridus eristub teistest eeskätt sellepoolest, et õppekava on tihedalt seotud majandus- ja ettevõtlusteemadega. 2017. aasta lõpu seisuga on sotsiaaltöö korralduse ning sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse erialade lõpetanud kokku 595, kellest väga paljud on leidnud rakenduse ka Pärnu maakonna sotsiaaltöö korralduses.

Tähelepanu vääriv oli 2000. aastal tollase Pärnu Lastekodu hoone kaasajastamine ning 2010. aastal selle tegevuse ümberprofileerimise käigus Pärnu Lasteküla peremajade ehitamine. Mõlemad kasvasid ja kaasajastasid oluliselt maakonnas osutatavate laste hoolekande teenuste kvaliteeti.

Aastatel 1996 kuni 2008 oleme korraldunud nii hoolekande kui ka lastekaitse valdkonnas mitmeid koolitusi ja praktilisi õppusi koostöös Norra kui ka Rootsi kolleegidega. Sõpruskoostöö Norra partneritega on jätkunud erinevatel teemadel ka hiljem.

Alates 1998. aastast liideti maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonnad kokku. Tervishoiu teemadega, eriti esmatasandi arstiabi, tegeleti maavalitsuses kuni 01.01.2013. Tervisedendus on aga jäänud maavalitsuse ülesannete hulka siiani. Alates 2009 liideti osakonnad ühtseks haridus- ja sotsiaalosakonnaks. Eri valdkondi siduvate teenuste näitena saab tuua 2002.

aastal avatud Pärnu Toimetulekukooli ning 2014. aastal SA Pärnu haigla juurde laste ja noorte vaimse tervise keskuse rajamist.

1994. aastal töötas maakonnas 11 haiglat koos nende juures tegutsevate ambulatoor-polikliiniliste osakondadega, 2 iseseisvat polikliinikut, 4 iseseisvat maaambulatooriumi, 4 arstipunkti-ambulatooriumi, Pärnu Veretalitus, Pärnu Kiirabi, Pärnu Tervisekaitsetalitus ja Pärnu Ham-bapoliikliinik ning 19 eraarsti. 2004. aastal valmis SA Pärnu haigla uus hoone. Stat-sionaarset õendus-hooldusteenust osu-tatakse lisaks Pärnu haiglale veel Kilingi-Nõmmes, Vändras ja Pärnu-Jaagupis. Perearstipraksiseid tegutseb maakonnas 51 (1994. aastal 59).

Kogu maavalitsuse tegutsemise ajal on tehtud hulgaliselt erinevat projektitööd: 1994–1995. aastatel kulutas riik väikehaig-late hooldekodudeks reorganiseerimisele 2 0289 000 krooni, aastatel 199–2004 tehti maakonna omavalitsustes projekti-tööd avahoolduse arendamiseks ning pre-ventiivse töö hoogustamiseks kokku hin-nanguliselt 6 miljoni krooni eest, sellele lisaks hulk projekte tervisedenduse, ala-ealistega tehtava töö ja muudes valdkon-dades. Väga palju abi on sotsiaalobjek-tide korrastamiseks ja ehitamiseks olnud hasartmängumaksu arvelt rahastatavatest programmidest.

Läbi aastate oleme loonud oma sot-siaaltöö maakondlikud tunnused eakate ja puuetega inimeste päevade tähistamiseks ning alates 2008 aidanud kaasa puuetega inimeste festival-messi käivitamisele. 2012. ja 2017. a tunnustati pidulikult ka maakonna sotsiaaltöö tegijaid.

Epp Klooster
haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja

Kultuur Pärnumaal

25 aastat kultuurielus on olnud sündmusterohe ja pidevas muutumises. Vaatamata jätkuvale reformimisvajadusele on siiski õnneks püsima jäänud lõviosa Pärnumaa kultuurilistest väärtustest. Kui Eesti Vabariigi taasiseseisvumise algusaastatel võttis riik suurema vastutuse põhiseaduses sätestatud rahvusliku kultuuripärandi hoidmise ja arendamise eest, siis nüüdseks on n-ö efektiivse majandamise eesmärgil paljud kultuuriveduri rollis olevad asutused sunnitud vahetama oma juriidilise keha muutes riigi ja/või kohaliku omavalitsuse poolt asutatud sihtasutusteks. Edasine suund on kogukondliku ja inimeste enese tahtest, huvist ja vajadusest lähtuv kultuurielu ning selle arendamine on kogukonna ühine asi.

Veerandsajand on toonud Pärnumaa kultuurimaastikule kontserdimaja. Eesti Kontsert, Pärnu Linnaorkester, Pärnu Kontserdibüroo, Järvi Akadeemia, Prom Fest jt hoolitsevad selle eest, et klassikalise ja süvamuusika huvilised saaksid taas ja taas uusi elamusi nautida. Pärnu ja Pärnu külalised saavad osa tiheda konkurentsi läbi sündinud ettevõtmistest, mis rikastavad kogu Eesti kultuuripilti. Muusikalised meistrikursused dirigentidele, pianistidele jt on toonud ja loodetavasti toovad ka edaspidi Pärnusse talente, kes ka tulevikus oma annet Pärnuga jagada soovivad.

Uue Kunsti muuseum, Linnagalerii, Litograafiakeskus, Academia Non Grata jt kunstielu keskused on arendanud ja arendavad edasi kunstiväärtuste loomist ja tundmist. Ka Pärnust ära kolinud kunstikeskused on oma jälje jätnud kas või selle läbi, et inimesed, kes kadunud igatsevad, otsivad võimalusi oma kunstialaseid vajadusi rahuldada väljastpoolt Pärnut. Planeeritav Läänemere kunstikeskus annab usutavasti ka Pärnumaa kunstielule uue hingamise ning toob tuntuks edaspidi.

Viimase 25 aasta jooksul on eestlased

muutunud suveteatri usku rahvaks. Uued ja põnevad kohad, kus etendusi lavastatakse, toovad uudistajaid murdu kokku. Tõstamaa suveteater on selle žanri hea ja ehe näide. Endla teatrist on saanud sihtasutus, mis peale kunstilise terviku pakkumise peab ise hoolitsema ka oma majanduslike tulemuste eest. Kõik on äri – tahaks öelda, aga õnneks on kunsti- ja kultuuriinimese vaim nii tark ja tegus, et ei lase kõiges ainult raha näha ja kõike lihtsalt müüa.

1997. aastal ühendati Pärnumaa keskraamatukogu Pärnu linna raamatukoguga, moodustati ühtne struktuur – Pärnu Keskraamatukogu, mis juhendab ka metoodiliselt kõigi maakonnas asuvate raamatukogude tööd. 2003. a kolis raamatukogu uude hoonesse väärikas asukohas Pärnu keskväljakul. Väiksemad raamatukogud maapiirkondades on rahvaste rände tõttu kinni pandud, virtuaalne maailm võimaldab raamatuid lugeda ka ilma raamatuid füüsiliselt omamata. Ometi saame 2018. aastal rõõmustada Lindi väikese raamatukogu üle, mis kõigele vaatamata olemas on ja saab oma 100. sünnipäeva tähistada.

2012. aastal uues renoveeritud hoones avatud endine riiklik mäluasutus, Pärnu muuseum, töötab nüüdseks samuti sihtasutusena. Kultuuriministeeriumi ja Pärnu linna asutatud sihtasutus seisab hea ajaloolise mälu hoidmise ja säilitamise eest ning konkureerib edukalt näituste turul, pakkudes põnevaid tutvumisvõimalusi ka maailmakultuuriga. Muuseum talletab endas 11 tuhat aastat Eesti- ja Pärnumaa ajalugu!

Kultuurikants Vändra on saanud põhjusega uhkust tunda C.R. Jakobsoni talumuuseumi tegevuse üle. Selles põllumajanduse ja kultuuriloo pärimust kandvas põlises talukompleksis hoitakse endiselt kõrgel ärkamisaegeust vaimsust.

Pärnumaa laulu- ja tantsupeod kestva edasi, kuigi meeskoore ja puhkpilliorkestreid on vähemaks jäänud. Kuid protsess, mille väljundiks need suurepärased peod on, nõuab uusi koolitatud tegijaid, kes peavad särasilmsetelt rahvast laulu- ja tantsuproovi vedama. Õnneks seda soovi inimestel jätkub, seda tendentsi näitab ka järjest suurem inimeste hulk, kes üldlaulu- ja tantsupidudest osa võtta soovib.

25 aastat vabadust tõi Pärnumaale ka

Kihnu kultuuriruumi valimise UNESCO kultuuripärandite hulka. Killuke ehedust – loodetavasti suudetakse seda säilitada, jäädes multikultuursetes jõuvooludes siiski alles.

Eesti Vabariik seisab oma 100. juubeli künnisel. See ei tähenda ainult pidu ja tähistamist, vaid ta enda iseolemisele tõsiselt otsa vaatamist. Reformid tulevad ja lähevad Pärnumaa ja sinne rikas kultuurielu jäävad!

Eha Ristimets
kultuuri- ja tevisenõunik

Kui maavalitsustele lüüakse hingekella

Teise tasandi ehk valla- ja alevivalitsusest kõrgemal seisva omavalitsuse asutamine toimus Eestis 1917. aasta suvel, seega pea sada aastat tagasi. Maavalitsus kutsuti ellu Vene Ajutise Valitsuse poolt 30. märtsil 1917 kinnitatud Eesti Ajutise Omavalitsuse seaduse alusel. 10. aprillil esitas Eesti delegatsioon Venemaa siseministeriumile oma eelnõu maaomavalitsuse kehtimapanekuks. Vürst Lvovi volitused kuulutas Eestimaa kubermangu komissar Jaan Poska valimised välja 23. mail. Need toimusidki, kuigi Tallinna sovet (nõukogu) ja enamlased igati püüdsid valimisi edasi lükata.

Pärnumaa-nimelist muinasmaakonda polnud enne ordurüütlite sissetungi olemas. Kõik võõrvõimud rajasid oma haldusüksused, kes komtuurkonna, kes lossilääni, kes ujezdi.

Pärnumaa kui sellise identiteet hakkas kujunema alles peale maakonna järjekordset ümberjagamist 1888. aastal. Pärnu kreis ehk maakond hakkas siis koosnema Audru, Halliste, Häädemeeste, Karksi, Mihkli, Pärnu, Pärnu-Jakobi, Saarde, Tori ja Tõstamaa kihelkondadest.

Pärnus asusid maakonna politseivalitsus, talurahvakomissarid, maakonna-vangla, maakonnaarst, maakonna rentei

ja muud valitsusasutused, kuid maakonna juhtimisel elanikkonnal sõnaõigust ei olnud.

Pärnumaa eksisteeris kuni 1950. aastani, siis tükeldati ta viieks rajooniks. Ajaga panid need rajoonid Pärnuga leivad taas ühte kappi. Lühikesta ega oli Pärnu Eesti kõige suurema oblasti keskus ja siit saadeti kommunistliku partei ja vene valitsuse suuniseid täitmiseks Kärblast Tõrvani.

1922. aasta lõpus oli Pärnu maakonna territooriumi suurus 5228 ruutkilomeetrit ja elanikke 94 014. Enne 1939. aastat oli maakonna pindala 5231 ruutkilomeetrit ja 2008. aastal 4807 ruutkilomeetrit. See näitab, et piiriposte on kogu aeg edasi-tagasi nihutatud.

Algul juhtis Pärnumaad kolmeks aastaks valitud 15-liikmeline maavolikogu. 1932 pikendati maavolikogu volitusi aasta võrra. Reaalset tööd tegi volikogu ametisse nimetatud maavalitsus, mida juhtis esimees koos abide ja nõunikega.

Saksa okupatsiooni lõppemise järel 1918 taastatud Pärnumaa maaomavalitsuse esimene asukoht oli Saksa koolimajas, kus oli asunud ka saksa Kreishauptmann, kust 1919. aasta suvel koliti Karja ja Suur-Sepa ristmikul asuvasse endise kreisiülema kantselei hoonesse, mis hiljem

Jüri Marksoo

ümber ehitati ning kus praegu asub Pärnu linnavalitsus.

Esimene Pärnu maavalitsuse esimees oli Theodor Pool (1890–1942), kes peagi edutati ministriks. Tema asemele sai senine abiesimees, Päriveri suurtalu nooperemees ja veskiomanik Juhan Hansen, kes omakorda läks juhatama “Estonia” eksporttappamaja.

Kolmandaks esimeheks tõusis ametnikust abiesimehena karjääri teinud Jüri Markson (Marksoo; 1876–1941). Pärnu linnakoolist saadud haridust täiendas ta iseseisva matemaatika ja “fiisika” õppimisega. Pidas mitmes vallas vallakirjutaja ametit. Jõõpre vallast tuli Pärnusse politsei rajooniülemaks (konstaabel). Oli Pärnumaa esimese maakonnavalitsuse asjaajaja 15. augustist 8. oktoobrini 1917 ja uuesti peale Saksa okupatsiooni lõppu alates 21. novembrist 1918.

Marksoo kohta veel niipalju, et sisemi-

nisteeriumi revidendid leidsid maavalitsuse asjaajamise alati eeskujulikult korras olevat ja ministeerium avaldas talle tänu. See tänuavaldus kanti kõigi ametnike teenistuskirja.

Maavalitsuse ajuks olevat olnud abimaavanem ja aastatel 1941–1944 maavanemana töötanud Jüri Land (Looväli). Marksoo olevat jäänud oma endise teenistuskoha vaimuse juurde ega olnud Pärnus eriti populaarne. Nii kirjutab Pärnu maavalitsuses 20 aastat töötanud Aleksander Johannes Leinjärv (Tohv).

Loomulikult võistlesid maavolikogu valimisel parteid. Näiteks 1925. aasta teisel poolel oli Pärnumaa maavolikogu koosseis järgmine: põllumeeste rühm – kaheksa liiget, tööerakondlasi, asunikke ja riigirentnike esindasid viis liiget ning sotsialiste oli ainult kaks meest ja needki Tallinnast.

Enne 1924. aasta 1. detsembri kommunistide mässukatset kuulus maavolikokku

ka kolmeliikmeline tööraha ühise väerinna rühm, kuid siseministri määrusega see likvideeriti. Tuleb tunnistada, et vabariigi noorpölvles oli ühisväerindlastel Pärnumaal suur poolehoid, sest sama määrusega tühistati 75 valla- ja 13 alevivolikogu liikme volitused ning seetõttu tuli reas valdades ja Sindi alevis, kus palju liikmeid volikogust välja langes, korraldada uued valimised.

Ülemaailmse majanduskriisi aastatel hakati taotlema maomavalitsuste kaotamist. Ajendiks olid nii majanduslikud kui poliitilised põhjused. Vabadussõjalaste õhutusel toimunud põhiseaduse muutmise ettepanek läks hääletusel läbi ja selle maksmahakkamisega 1934. aasta 24. jaanuarist kaotasid maomavalitsused õigusliku aluse.

Maavalitsused jäid püsima maakondade ajutise valitsemise seadusega, aga maavolikogud kadusid. Volikogu ülesanded ja kohustused delegeeriti ajutiselt maavalitsustele. 1938. aasta uuele põhiseadusele lisandunud 19. aprilli dekreet korraldas kohaliku valitsemisala.

Maomavalitsuse moodustasid nüüd maavolikogu, maavalitsus, maavanem ning valla- ja linnanvanemate täiskogu. Maavolikogu valimiseks polnud enam vaja rahvast, vaid sellega said hakkama valla- ja linnanvanemad oma täiskogul. Ka ei valinud maavanemat enam volikogu, vaid selle määras kuueks aastaks kohale president ja andis talle suured volitused. Maavanem oli ühe käega maomavalitsuse juht, teise käega valitsuse esindaja maakonnas, sest allus otse siseministrile. Maavalitsusse kuulusid maavanem ja maanõunikud. Sisuliselt olidki maavalitsused rohkem riigi- kui kohalikud omavalitsusasutused.

Maomavalitsuse hooleks olid administratiivküsimused, tervishoiukorraldus, hoolekanne, pensionide arvestamine ja väljamaksmine, haridusprobleemid ja koo-

livõrk, põllumajandus, teede- ja ehitusküsimused.

1925. aastal oli Pärnu maavalitsuses ametis 15,5 kantseleiametnikku (1920/37), kaks teenistujat (1920/15), 43 eriteadlastspetsialisti (1920/18). Nendeks olid maakonna arst ja maakonna velsker, jaoskonnaarstid, ämmaemandad, koolinõunik, insener, loomaarstid, maakonna loomaarst, agronoomid.

Kolme ametnikuga administratiivosa-konna ülesannete hulka kuulusid valdade alevite piiride korraldamine, valimiste läbi viimine, kodakondsuseprobleemide lahendamine, tööstuste registreerimine, loteriide-korjanduste ja laatade lubade andmine, tuletõrje korraldamine, statistika ja maakonna arhiivi pidamine. Sealjuures statistika sisukus ja haare on vapustav! 1925. aastal oli Pärnumaal 23 304 atra, 1025 viljapeksumasinat ja 5 186 koorelahutajat. Juba toona kulus vallavalitsuste ülalpidamiseks 35,6 protsenti eelarvest.

Majandusosakond väljastas viinaostulubasid ja lahipileteid, registreeris ja maksustas mootoriga liiklusvahendeid, kogus trahteri-, lõbustus- ja teedekapitalimaksu jne.

Tervishoiu alal töötasid maakonnaavalitsuse toetusel Pärnu linna, Vändra ja Halliste haiglad. 1925 andis maakond iga linnahaigla haiglapäeva kohta 43,35 marka toetust.

Kuus jaoskonnaarsti elasid maakonnaavalitsuse üüritud korterites, viiele arstile maksti korteriraha. Maakond ostis kaitserõugete panemiseks vajaliku rõugelaima ja kandis arstide lähetuskulud koolimajade, vaestemajade, toiduainete kaupluste ja avalike asutuste järelevalve tegemisel.

Hoolekande alal oli maakonna ülalpidamisel Voltveti asunduse "Liivia" lastekodu ja Sindi asunduses olev maakonna nõdrameelsete ning kõrvalabitarvitajate varjupaik. Ühe lapse ülalpidamine läks aastas maksma 45 977 marka, hoolealune oli odavam ehk vaid 30 250 marka. Maa-

konnavalitsus toetas ka neid inimesi, keda valla- ja alevivalitsused oma kogukonna liikmeks ei tunnistanud.

Osakonna suurim töö oli riikliku hooldekande vahetalitus: pensionipalve läbi vaatamine, sellekohase info kogumine, pensioni määramise paberite ettevalmistamine maakonna valitsusele otsustamiseks, ministriumile kinnitamiseks esitamine, pensionide väljamaksmine ja iga isiku üle arvepidamine.

Vältimaks maalapse linnakoolis õppimise ajal vurlestumist ja sellega maakogukonnale kaotsiminekut, asutati maakonna poolt Abja kultuuritehnika ja Vändra põllumajanduse gümnaasiumid.

Maakonna koolivalitsuse põhimõte oli, et õpetaja valimisel maakoolidesse oli eesõigus maal sündinud ja kasvanud õpetajakandidaatidel. Maakultuuri taimelavadeks asutati majapidamiskoolid Uduverre, Torisse ja Saarde.

Pärnumaa koolivalitsuse eestvõttel hakati ainukesena vabariigis korraldama neile noortele, kes peale neljaklassilise (kohutusliku) kooli edasi õppima ei läinud, kord nädalas kordamistunde kuni nende 16aastaseks saamiseni. Koolivalitsus vahendas ka riiklikku toetust kehvematele õpilastele.

Veel kandis maakond Pärnu kaubanduskooli majanduskulud. Maakond maksis iga maaõpilase pealt, kes õppis linna keskkoolis ligi 1000 marka aastas. Veel jagas koolivalitsus laiali avalikele raamatukogu-

dele määratud riikliku toetuse ja survestas vallavolikogusid, et viimased rahastaksid raamatukogusid. Kolme vallavolikoguga tuli seda teha lausa kohtu teel.

Maakonna valitsuse raamatukogu oli ühtlasi maakonna keskraamatukogu. Maakond andis välja kuus stipendiumi: ühe Pallases, kolm Läänemaa õpetajate seminaris ning kaks tööstuskoolis õppimiseks.

Põllumajandusosakond oli vahemeheks põllutöoministeeriumi ja maaparandusettevõtjate vahel. Osakonna rahalisel toetusel korraldati taluraamatupidamise kursusi jne. Ametis oli maakonna loomaarst ja viis jaoskonna loomaarsti vastavalt Pärnus, Pärnu-Jakobis, Vana-Vändras, Voltvetis, Abjas ja Tõstamaal. Loomakliinikud olid Pärnus, Vana-Vändras ja Voltvetis.

Teedeosakonna hooleks oli kruusateede järelevalve, sildade ehitusmaterjalide muretsemine, kruusaaukude võõrandamine, uute teede ehitamine, postijaamade ja maapostiveo korraldamine jne.

Lõpetuseks lõik maakonna valitsuse 1924/1925. aasta tegevuse aruandest: "Üksikud avalikud tegelased ja isikud valitsevatest ringkondadest on lasknud lendu märkeid, nagu oleks Eesti maakonna valitsused liiga kulukad ja täiesti üleարused asutused, kellel pole mingisuguseid ülesandeid. Olevat tarvis panna ametisse üks maakonnaülem ja paar ametnikku, nagu vene ajal ja sellest olevat küllalt." Lõpuks on need soovid täitumas.

Olaf Esna
bibliofiil

17. Kohalikud omavalitsused

Pärnumaa Omavalitsuste Liit (POL)

Ajaloost

Mittetulundusühing Pärnumaa Omavalitsuste Liit (POL) asutati 22. jaanuaril 1992. aastal. Asutajaliikmeteks olid 10 Pärnumaa esmatasandi omavalitsust: Halinga, Häädemeeste, Paikuse, Saarde Sauga, Surju, Tori ja Uulu vallad ning Pärnu-Jaagupi alev ja Kilingi-Nõmme linn. Esimeses põhikirjas sätestati, et POL on valdade, linnade ja alevi volikogude vabatahtlik ühendus, mille põhieesmärgiks on oma liikmete ühishuvide esindamine ja kaitsmine ning koostöö omavalitsusi puudutavates küsimustes.

POL-i liikmete arv on pidevalt muutunud, Pärnumaa kohalikud omavalitsused (KOVid) pole kõik korraga POLi liikmed olnud. Liikmete arv on aja jooksul muutunud olles vahemikus 13–23 (omavalitsuste arv vähenenud 24-lt 19-ni). 2014. aasta augustis lõpetas Kihnu vald oma liikmelisuse Liidus, kuid 01.01.2015 astus Häädemeeste vald POLi liikmeks. Aastaraamatu koostamise ajal on Pärnumaa 19st omavalitsusest 18 POLi liikmed (v.a Kihnu vald).

POLi kõrgemaiks juhtorganiks on üldkogu, kuhu vastavalt POL-i põhikirjale kuuluvad liikmete esindajad – reeglina omavalitsuse valitsuse juht ja volikogu esimees. Vastavalt vajadusele koguneb Pärnumaa volinike kogu ehk maakogu, et vahendada informatsiooni ning anda uusi tegevussuuniseid. Igapäevase POLi töö korraldamisega tegeleb juhatus ja büroo.

Pärnumaa Omavalitsuste Liidu üldkogu esimehed on olnud: Margus Murulauk, esmatasandi omavalitsuste eestseisuse esimees, POLi asutamiskoosoleku kokkukutsuja ja juhataja, Sauga vallavanem;

Endel Mäemets, POLi esimene esimees 1992, Halinga vallavanem; Rein Varep, esimees 1992–1995, Häädemeeste vallavanem; Sirje Jõgiste, esimees 1996, Tahkuranna vallavanem; Kuno Erkmann, esimees 1996–2005, Paikuse vallavanem; Eeri Tammik, esimees 2005–2007, Tahkuranna vallavanem; Andres Metsoja, esimees alates 2007 (alates 2008 juhatuse esimees), Kaisma vallavanem; Ahti Kõo esimees 2008–2009 KOV valimisteni, Pärnu linnavolikogu esimees. 2009 detsembrist kuni 2013 KOV valimisteni Cardo Rimmel, Pärnu linnavolikogu esimees. 2013 detsembrist alates on üldkogu esimees Meelis Kukk, Pärnu abilinnapea ja aseesimees Ülle Vapper, Halinga vallavanem.

Jaanuar 2014 kuni november 2015 oli juhatuse esimees Eeri Tammik ja oktoober 2011–2015 juhatuse liige Taimo Tammeleht. Alates 2015. aasta 16. novembrist on POLi juhatuse esimees Lauri Luur ning juhatuse liige Eeri Tammik. Lisaks juhatusele töötab büroos sekretär Kristel Ernits ja raamatupidaja Anne-Ly Leppik.

Olulisemad tegevused ja sündmused 2014–2016

2014. aastal avati Tahkuranna vallas Lottemaa teemapark, mis sai teoks Pärnumaa omavalitsuste jõulisel toel.

6. jaanuaril 2014 allkirjastati Pärnumaa kohalike omavalitsuste kokkulepe Rail Balticu trassikoridori asukohast Pärnu maakonnas.

2014. ja 2016. aastal toimus maakogu. 2014. aasta maakogu peateemaks oli Pärnumaa arengustrateegia 2030+ tegevus-

kava seire ja uuendamine ning haridus. Hariduse plokist võttis osa ja esinesid ettekannetega Haridus- ja teadusministeeriumi asekancler Mart Laidmets, TÜ Pärnu Kolledži direktor Henn Vallimäe, Koidula gümnaasiumi (riigikool) direktor Indrek Kaldo, Pärnumaa Kutsehariduskeskuse direktor Riina Mürsepp ja Pärnumaa Keskkonnahariduskeskuse direktori asetäitja Merle Einola. Maakogul kirjutati alla Pärnumaa omavalitsuste ja maavalitsuse poolt MTÜ Pärnumaa Ühistranspordikeskuse (PÜTK) moodustamise leping. Eel töö, mis võttis aega aasta, sai tehtud POLi eestvedamisel koostöös maavalitsusega. 2016. aastal toimunud Maakogu põhiseõnum oli tulevane haldusreform. Riigipoolse nägemuse töid meile rahandusministeeriumi nõunikud Sulev Valner ja Kaia Sarnet, maavanem Kalev Kaljuste ning riigikogu liige Mark Soosaar. Oma kogemusi KOV ühinemistest tutvustasid ühinemise läbiteinud, Lääne-Saare vallast Tiina Luks ja Saue vallavanem Andres Laisk. Päeva lõpetas paneeldiskussioon ühinemisejärgse koostöö ja kogukondade kaasamise teemal, mille üle arutlesid meie maakonna KOV juhid Ülle Vapper, Mikk Pikk mets, Rainer Aavik ja Kadri-Aija Viik.

2015. aastal sai teoks palju uut. Üldkogu kiitis heaks uue maavanema Kalev Kaljuste kandidatuuri, käivitus piirkondade konkurentsivõime tugevdamise toetuse (PKT) programm ning muudeti POL põhikirja, täiendati tegevuskava ja alustati ettevalmistustega Eesti Vabariik 100 juubeliks. Valmis asutuse uus veebileht. Märtsis 2015 lõppes 3 aastat kestnud kohtuvaidlus Pärnumaa Keskkonnahariduskeskuse ehitushanke esialgse võitjaga, kes oli loobunud lepingu sõlmimisest. Riigikohtu lahend tuli POLi kasuks.

2015. aastal taaselustati Pärnu lennujaama renoveerimise projekt. POLi büroo koostöös Pärnu linnavalitsuse, maavalitsuse, SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja

Arenduskeskuse (PEAK), SA Pärnumaa Turismi (SAPT), turismiettevõtjate ja Pärnumaalt valitud riigikogu liikme Andres Metsojaga viis läbi ulatusliku meediakampania, millega püüti tõmmata tähelepanu lennujaama renoveerimise vajadusele. 2016. aastal telliti Rootsi ettevõtetelt LFV Aviation Consulting AB-lt põhjalik eelanalüüs lennujaama renoveerimisvajaduse kohta. Aasta jooksul toimusid erinevad kohtumised lennujaama nõukogu, ministrite ja riigikogu liikmetega, et selgitada võimalikele otsustajatele Pärnu lennujaama olulisust. Selgitustöö jätkub 2017. aastal.

2016. aastal jätkati veebilehe www.pol.parnumaa.ee täiendamise, lisades info inglise ja vene keeles. Lisaks trükimeedias erinevate artiklite ja arvamislugude avaldamise, sõlmiti koostööleping Tre raadioga, mille tulemusel toimusid aasta jooksul igal neljapäeval kell 11.30-12.00 Tre raadio Pärnu stuudios omavalitsuste liidu poolt saadetud Pärnumaa KOV juhtide, partnerite esindajate ja erinevate maakondlike suursündmuste eestvedajate. Saatesarja eesmärk oli tutvustada maakonna omavalitsusi, koostööorganisatsioone, POLi tegemisi ja sündmusi. Kokku toimus 44 saadet, kus olulistest tegemistest ja vahvatest ettevõtmistest Pärnumaast käis rääkimas 50 erinevat inimest.

2016. aastal oli palju tegemist ka haldusreformiga ning presidendi valimisega. Haldusreformiga seoses võeti lisaks juhatuse ja büroo panusele appi Pärnu linnapiirkonna ühinemiste koordinaatoriks Margit Suhhostavets. Selleks otstarbeks taotleti toetust Euroopa Liidu sotsiaalarengu fondist. Pidevalt täiendati läbirääkimiste arendes veebilehte ning võimaluste piires aidati ja nõustati kohalikke omavalitsusi. Aasta lõpuks oli enam-vähem selge 2017 oktoobrist tekkivad uued Pärnumaa omavalitsused. Artikli koostamise hetkel teada oleva info põhjal väheneb omavalitsuste arv pärast 2017. aasta valimisi 19-lt

7-le. Lõplik tulemus sõltub Tõstamaa valla rahva arvamusega arvestamisest Vabariigi valitsuse poolt.

2016. aastal lisas põnevust sügisel toimunud presidendi valimised. Eesmärgiga säästa liikmete aega ning anda kõikidele presidendiks pürgijatele võimalus kohtuda kohalike omavalitsuste juhtide ja võimalike valijameestega, kutsus POL 10. augustil 2016 kõik presidendi kandidaadid Pärnumaale ühisele tutvustusele ja arutlusele. Kohal olid Marina Kaljulaid, Siim Kallas, Mart Helme, Urmas Paet, Mailis Reps ja Eiki Nestor. Kokkuvõtvalt oli huvitav ja hariv kohtumine.

2016. aasta teises pooles alustati koostöös Pärnu maavalitsuse ja PEAKiga DigiTee projekti käivitamist. Projekti idee ja eesmärk on ühendada kõik Pärnumaa majapidamised ülikiire internetivõrguga (valguskaabliga). Projekti kaasati Hanila ja Lihula vallad Läänemaalt, kuna haldusreformi järgselt moodustavad nad koos Varbla ja Koongaga Läänerranna valla Pärnumaa koosseisus. 2017. aasta jaanuari lõpuks viidi läbi elanike sooviavalduste kogumine, misjärel asuti võrke planeerima.

POLi toetab rahaliselt SAPT, MTÜ Pärnumaa Spordiliitu (PSL), MTÜ Pärnu Maakoolide Spordiliitu (PMKSL), MTÜ Pärnumaa Rahvakultuuri Keskeltsi (PRAKS), SA Jõulumäe Tervisespordikeskus, PEAK ning alates 2017. aastast ka Pärnu haigla koosseisus olevat laste ja noorte vaimse tervise keskust. Koostöö ja toetus eespool nimetatud partneritele on oluline kogu Pärnumaa arengule ja elukeskkonnale, lähtudes nii kohalikust elanikust kui küllastajast.

Eesti kultuuri säilimine on oluline kõigile eestlastele. Meie suur ühine traditsioon on laulu- ja tantsupeod. Pärnu maakonna laulu- ja tantsupeod toimuvad suures osas koostöös PRAKSiga. Üleriigiliste laulu- ja tantsupidudesse panustab POL kogu maakonna delegatsiooni jaoks ca 95% rahalistest vahenditest ning büroo töö-

jõuga, olles abiline maakonna kuraatorile ning korraldades maakonna tantsijate ja lauljate mõnusat ja turvalist olemist peo ajal Tallinnas. Nii on see olnud aastaid, oli 2014. aasta laulu- ja tantsupeo ajal ning 2016. aastal algasid ettevalmistused 2017 toimuvaks noorte laulu- ja tantsupeoks.

Lisaks tegevustoetustele kaasfinantseerib POL jätkuvalt maakonna hariduse-, kultuuri-, spordi-, sotsiaal- ning teisi ühisüritusi ning tegevusi.

Ühiselt Pärnu Maavalitsusega tunnustatakse iga-aastaselt Pärnumaa haridustöötajaid. Perioodi 2014–2016 hariduspreemiate saajad leiad raamatu peatükist „Haridus“.

Et tänada ja tunnustada maakonna tublisi kultuuri- ja sporditegijaid korraldab POL koostöös maavalitsuse, PRAKSi ja PSLiga iga-aastaselt tänujalat „Tähesära“.

2014. ja 2015. aastal toimus Tähesära Pärnu Kontserdimajas. 2016. aasta tõi muudatuse, gala sai teoks kahel erineval päeval ja kohas. 17. detsember tänavi Strandis spordirahvast ning 29. detsembril golfirestoranis „Eagle“ kultuurirahvast.

POL Pärnumaa aasta auhindade ja preemiate laureaadid olid:

2014

Aasta tegutseja Ats Paberits ja Martin Sempelson

Aasta üllataja MTÜ Lavassaare Külaselts

Aasta toetaja OÜ ValiceCar

Noor kultuuritegija Barbara Lehtna

Noor sportlane Endri Vinter

Kultuurikorraldaja Kaido Kivi ja rahvakultuuri tegija Tiina Saar

2015

Aasta tegutseja Krista Visas ja Eddi Leet

Aasta üllataja Meie Küla Pidud, MTÜ Pihlakse Merle ja Jaanus Jantson

Noor kultuuritegija Laura Mets

Noor sportlane Rasmus Maalinn

Rahvakultuuri tegijad Alli Põrk ja Ulla Helin-Mengel

2016

Aasta tegutseja Kersti Adamson

Aasta üllataja Filmiklubi Versus, eestvedajad Rivo Kajo ja Kadri Killing

Aasta toetaja Rein Jõesaar ART konverentsitehnika

Noor kultuuritegija Aet Vill

Noor sportlane Joosep Karlson

Rahvakultuuri tegija Viljar Soomre

Maakonna haridusvõistluste ja sündmuste tegevus saab teoks haridus- ja teadusministeeriumi rahalise toe ja Pärnu maavalitsuse spetsialistidega koostoitades.

POLi büroo korraldab oma liikmete ametnikele ja juhtidele valdkondlike koolitusi ja teabepäevi ning seminare. 2014. aastal toimus kümme, 2015. aastal kolmeist ja 2016. aastal kümme koolitust ja infopäeva. Lisaks iga-aastased kevad-

seminar ja augustiseminar. 2016. aastal toimus üks valitsusjuhtide kogu koosolek riigikogus, kus kohtuti ka Pärnumaalt valitud riigikogu saadikutega. Iga-aastased on kohtumised ja koostöövõimaluste selgitamine ja arendamine erinevate maakonna riigistruktuuride esindajate ja partneritega, nt. Politsei- ja piirivalveamet, Kaitseliit, Päästeamet, TÜ Pärnu Kolledž.

POL korraldatud kolmandal elektrienergia ostu ühishankel osales 14 KOVI ja nende allasutust. Hanke tulemuseks kujunes hind 0,38€/MWh (+börsihind) aastateks 2016–2017. Võrdluseks 2013. aasta, mil see oli 0,51€/MWh.

Paljudel Pärnumaa kohalikel omavalitsustel täitus perioodil 2015–2016 kohaliku omavalitsuse staatuse omistamisest 25 aastat. Selleks tähtpäevaks kinkis POL oma liikmetele KOV nime ja omase looduspildiga pingi.

Kristel Ernits
Lauri Luur
Eeri Tammik

Pärnumaa tantsijad 2014 laulu- ja tantsupeol. Foto Mikk Rand

POL delegatsioon Riigikogus 13.04.2016. Foto riigikogu fotograaf

*Presidendikandidaadid Pernova Loodusmajas 10.08.2016.
Foto Pärnu Postimees*

Maakogu Tõstamaal 20.05.2016. Foto M. Suhhostavets

*POL juhatuse esimees L. Luur kingitust viimas Halinga 25. aastapäeval.
Foto Halinga vald*

POL kingitus Tori vallale 25. aastapäevaks. Foto Tori vald

Kultuuri „Tähesära“ korraldajad ja õhtujuht 29.12.2016. Foto Haide Rannakivi

Are vald

VAPP

LIPP

Territoorium 159,6 km²

- haritav maa 40%
- mets 44%

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 1283
- 1 km² kohta 8,02

Asustusüksuste arv

- külasid 11
- alevikke 1

Valla keskus

- Are
- kaugus Pärnust 18 km

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Lauri Luur
- vallavanem Signe Rõngas

Laulu- ja tantsupidu 2016. Foto Ott Rõngas

Elanike arv aleviku ja külade lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Are alevik	419	424	422
Suigu küla	255	251	252
Eavere küla	32	33	37
Elbu küla	72	67	71
Kurena küla	54	52	50
Lepplaane küla	50	57	58
Niidu küla	134	134	129
Parisselja küla	39	39	40
Päriveri küla	30	33	33
Murru küla	79	87	87
Tabria küla	36	39	49
Võlla küla	63	63	63
Valla täpsus	19	17	15

Oulised sündmused

2014

- * SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel lammutati Päriveri külas asuv Päriveri pais. Eesmärgiks säilitada Are jõe hea ökoloogiline seisund ning likvideerida kasutuseta pais. Töid teostas Vändra MP OÜ.
- * 8. märtsil tähistas Päriveri naisansambel 20. aastapäeva täitumist.
- * 7. juunil toimus Are Kooli 185. aastapäevale pühendatud vilistlaste kokkutulek.
- * 26. aprillil toimus Are Huvikeskuses Are valla laste ja noorte lauluvõistlus „Laulurõõm“, kus osales 37 last.
- * Maikuu „Teeme ära“ talgutel osales Are vallas 7 registreeritud talgut. Kõige enam talgulisi oli Elbu külas külplasti rajamise juures.
- * 10. mail toimus Are Huvikeskuses „Suur Are Judopäev“, kus osalesid judokad erinevatest maakondadest üle Eesti.
- * 1. juunil toimus Are mõisa pargis Are valla IX laulu- ja tantsupidu. Toimus ka laat ning tähistati lastekaitsepäeva.

- * 1. mail mängiti Are Huvikeskus suures saali laval Noortekeskuse laste näite- ringi etendust „Meie õue muinasjutt“. Lavastas Anna Niibo.
- * Mai alguses käis Are kool külas Taimela sõpruskoolil. Sõpruskoolidevaheliste sidemete algusest Are Põhikooliga täitus 25 aastat.
- * Toimused Are aleviku veetorustiku ja kanalisatsiooni rekonstrueerimise III etapi ehitustööd. Selle käigus paigaldati Oja ja Põllu tänavale uus vee- ja kanalisatsioonitrass ja tänavavalgustus, taastati kõik kaetava ala asfaltkatted. Tööde käigus ehitati Are Huvikeskusele parkla.
- * Suigu Lasteaed-Algkooli ehitati juurde lisarühm, mis sai nimeks Lepatriinud. Töid teostas OÜ Talverol.
- * 22. novembril tähistas folkloorirühm Kurverid kümnendat aastapäevapidu.

2015

- * 24.02 toimus Suigu Seltsimajas vabariigi aastapäeva tänuüritus, kus anti valla vapimärk ja aukodaniku tunnustus Laine Kallastele. Aunimetusega „Aasta tegu“ hinnati AS Treffexi tootmisbaasi laiendust Kurena külas. Auhind „Aasta Heategu“ anti välja kahele inimesele – Merike Kaldenile ja Anneli Uibule.
- * 2015. aasta nimetati Are vallas terviseaastaks. Vallavalitsuse töötajad osa-

Alpakafarm. Foto Leelo Lusik

Aukodanikud küladepäeva rongkäigus. Foto Leelo Lusik

lesid „Jüri Jaansoniga kahe silla klubi“ kolmiküritusel. Alguse sai ka jooksurari „Are pargijooksud“ noorsootöötaja Pille Kuusiku algatusel.

- * 13.03 toimus Are Avatud Noortekeskuses õudusfilmi „Kättemaks“ esilinastus. Filmi stsenaarium ja idee Are noorte poolt, filmi pani kokku ringijuht Ott Rõngas.
- * 20.03 otsustas Are Vallavolikogu, et 2015. aasta sügisest ühendatakse Suigu Lasteaed-Algkool ja Are Põhikool üheks õppeasutuseks. Ümberkorraldatud haridusasutuse nimetuseks saab „Are Kool“
- * 20. aprillil esitasid aktiivsed vallakodanikud Are Vallavalitsusele ja Maanteeametile kolm sadade allkirjadega avaldust, milles juhvivad tähelepanu halvale liikluskorraldusele Are alevikus VIA Baltical. Peamiseks probleemiks on ohu-

tus, sh eelkõige kiiruse ületajad ja jalgsi maantee ületamine. Kodanikualgatuse tulemusel paigaldati Via Balticalle kaks kiiruskaamerat.

- * 31. mail toimus Are mõisa pargis küladepäev. Ühendatud said Are valla X laulu- ja tantsupidu, valla külade tegevuslaatu ja lastekaitsepäeva.
- * 18. aprillil võitis Pärnus Nooruse Majas Väarikate Vokaalansamblite päeval ansambel „Elulõng“ peapreemia.
- * 8. juunil algas malevlaste töösuvi, mis kestis 10 päeva. Osaleda said vähemalt 13 aastased Are valla kooliõpilased.
- * Toimus Are valla Kauni Kodu konkurs.
- * 1. septembril alustas Are Koolis oma haridusteed 16 poissi-tüdrukut.
- * 20. oktoobril tähistati Suigu Raamatukogu 105. aastapäeva.
- * 2. novembril alustas Are vallavaneamana tööd Olavi Põllu. Endine vallava-

nem Lauri Luur asus juhtima Pärnumaa Omavalitsuste Liitu.

- * Suigu pensionäride ajaviiteklubil „Tuluke“ täitus 10 tegutsemisaasta.

2016

- * 18.02 valiti Are Vallavolikogu esimeheks Lauri Luur.
- * Are Avatud Noortekeskus liitus 2. märtsil MTÜ-ga Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus.
- * 24. veebruaril toimus Are Huvikeskuses Eesti Vabariigi 98. aastapäevale pühendatud kontsert-aktus, kus anti valla vapimärk ja aukodaniku tunnistus Jakob Kaunissaarele ja Endel Lohule. „Are valla aasta tegija“ aunimetusega tunnustati MTÜ-d „Mailane“ abivajajate märkamise ja toetamise eest ning Karmen Leppoja ja Tatjana Kakkot kodanikualgatus eest, mille tulemusel paigaldati Are valda kiiruskaamerad.
- * 20. mail toimus Are mõisa pargis laulu- ja tantsupidu „Ürgne jõud“.

Küladepäev. Foto Maaris Puust

Vallavanema vastuvõtt tublidele õpilastele. Foto Ott Rõngas

- * Are mõisa pargis avati 9 korviga disc-golfirada.
- * 24.07 tunnustati Kurgja Talumuuseumis Andres Kallastet parima põllumehe tiitliga.
- * Are Kooli juurde valmis sügiseks EAS-i toel uus tartaankattega spordiväljak.
- * Alates oktoobrist alustas Are Avatud Noortekeskuse juures tegevust Noorte Tugila.
- * 24. novembri volikogu istungil valiti vallavanemaks Signe Rõngas.
- * 22.12 kinnitati Are Vallavolikogu istungil Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi linna ühinemisleping koos lisadega ja otsustati taotleda Vabariigi Valitsuselt Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi

Karjamõisa lihatööstus. Foto erakogu

linna haldusterritoriaalse korralduse muutmist ühinemise teel uueks omavalitsuseks, mille nimeks saab Tori vald.

Koostas Terje Võsumets

Are vald – 25 aastat

25 aastat tagasi juulikuu eelviimasel päeval andis tollane Ülemnõukogu välja määruse: „Käesolev tunnistus on välja antud Pärnu maakonna Are vallale selle kohta, et 30. juulil 1992 kinnitati tema omavalitsuslik staatus ning Are vald astus omavalitsusliku haldusüksuse õigustesse.“ Are Küla Rahvasaadikute Nõukogu nimetatakse ümber Are Vallavolikoguks ja Are Vallavalitsuseks.

Alates 1990. aasta sügisest said omavalitsuse staatuse kõik Eestimaa haldusüksused. See oli tervele riigile suur muudatuste ja reformide ajastu. Kõik, mis Eesti riigis toimus, mõjutas lähedalt ka Are rahva elu.

Suigu kolhoosis ja Pärivere sovhoosis toimus põllumajandusreform. Alustati vallas omandi- ja maasuhete ümberkorraldusega. Algas kiire ettevõtluse areng ja uute ettevõtlusvormide tekkimine (talud, ühistud, aktsiaseltsid). Riigis toimus õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamine ja kompenseerimine, mis otseselt puudutas ka Are vallavalitsuse tööd.

Are vallavalitsuse tööle lisandus suu-

remahuline sotsiaalhooldus, mis eelnevatel aastatel kuulus Suigu kolhoosi ja Pärivere sovhoosi töökorraldusse. Pool valla eelarvest moodustas haridus. Töötas Are Põhikool ja Suigu Lasteaed-Algkool, 2003. aastal ühendati kaks valla lasteaeda ja likvideeriti senine Pärivere lasteaed. Omavalitsus oli muutunud kohaliku elu korraldajaks. Meenutab vallavanem Hindrek Liik (vallavanem aastatel 1992–1993 ja 1999–2002): „1992. aastal oli vallamajas neli töötajat – vallavanem, vallasekretär, raamatupidaja ja koristaja. Töövahenditeks pliiaats, paber, trükimasin „Optima“, kaks arvelauda, raamatupidajal taskuarvuti ja kaks telefoni.“

Seoses 2002. aastal uue volikogu ja vallavalitsuse moodustamisega ning vabariigis suurte muudatuste ajajärguga hakkasid ka Are vallas toimuma aktiivsed arengud. Hakkas elavnema külaliikumine. Mittetulundusühingutel ja seltsingutel olid tekkinud head võimalused toetuste kirjutamiseks. Kõige kiirem ja tegusam külaselts vallas oli Murru Küla Selts, kelle energilisel tegutsemisel sai teoks Suigu kontor-klubi

ostmine Are vallale. Maja anti pikaajalisele rendile Murru Küla Seltsile, kes on aastatega maja läbi projektide toonud rahalist toetust 235 000 eurot.

Seoses Eesti Vabariigi astumisega Euroopa Liidu liikmeks avardasid nii omavalitsusele kui ka erasektorile veelgi suuremad rahataotlemise võimalused erinevatest fondidest. Seda on Are vald, MTÜ-d ja ettevõtjad läbi aastate aktiivselt ära kasutanud. 2005. aastal toimus vallas esimene laulu- ja tantsupidu. Remonditi valla keskuses asuv kaminaruum-saun ja naiselts Hoolivad Sүdamed sai tegevustoa.

2006. aastal asutatakse Rohelise Jõemmaa Koostöökogu, mille aktiivseks osanikuks saab ka Are vald koos rea ettevõtete ja mittetulundusühingutega. Suigu Raamatukogu kolib remonditud soojadesse ruumidesse Suigu seltsimajas. Are aleviku pumbajaama paigaldatakse rauaärastus-

filtrid, mille tagajärjel saavad paljud elanikud puhta joogivee. Luuakse 100% valla osalusega ettevõtte OÜ Are Vesi, kelle peamiseks tegevusaladeks on vee- ja kanalisatsiooniteenuste osutamine, san tehniliste teenuste osutamine, haljasalade, teede ja tänavate hooldamine. Aastatel 2005–2009 renoveeriti EAS-i kaasabil kolme projekti-tootluse kaudu Are valla sotsiaal-maja.

2007. aastal pidas Are vald 15. aasta-päeva. Selle päeva raames sai teoks uus ja uhke traditsioon – anti välja esimesed valla aukodaniku teenetemärgid. Täna-seks on vallas kolmteist väärikat aukoda-nikku. 2007. aasta suvel avati uhke Suigu Lasteaed- Algkooli mänguväljak. Are valla-volikogu kinnitas valla üldplaneeringu.

2008. aasta kevadel toimus suur koris-tusaktsioon Teeme Ära. Tehti ära tohutu töö, kus puhastati hulgaliselt metsaaluseid ja isetekkinud prügimägesid. Samal aastal

Lapsed Tallinnas tantsupeol. Foto Leelo Lusik

sai heakskiidu Are Põhikooli renoveerimise projekt ning alustati Are aleviku ning Are Põhikooli vee- ja kanalisatsioonitorude vahetusega. Värskema jume sai osaliselt remonditud vallakeskus.

2009. aastal lõppesid Are Põhikoolis renoveerimistööd (2008–2009) ja 1. septembril tähistati vastremonditud koolis 180. aastapäeva. Sel aastal sai 20-aastaseks Suigu Lasteaed-Algkool.

Aastatel 2009–2010 valmis Suigu külas KIK-i projekti toetusel tehtud kaheaastane ühisveearustuse süsteemi renoveerimine (nn fluoriprojekt), mis tõi Suigu külaelanikele puhta ja kvaliteetse joogivee. Suigu Seltsimajas renoveeriti läbi Murru Küla Seltsi taotletud PRIA projektiga köök ja kohvik. Rahva, eriti liikumisharrastajate rõõmuks, valmisid Are-Niidu ning Suigu külakeskuse kergliiklusteed. Tabria külas Uida talus sai valmis Pärnumaa üks esimesi robotlüpsiplatsiga lautasid.

2010. aastal ehitati Are aleviku tänavavalgustus säästlikumaks, jooksvalt rajati ja remonditi hulgaliselt teetruupe ning piirdekraave, pinnati kruusateid.

2011. aastal toimus läbi EAS-i projektitaotluse Suigu Lasteaed-Algkooli köögiploki kaasajastamine. Remonditi Suigu Seltsimaja suur saal (MTÜ Murru Küla Selts).

2010. aastal valmis vallavalitsusel läbi KIK-i projektirahastuse Are pargi hoolduskava ning 2011. aastal toimusid seal suuremahulised hooldustööd. Aastatel 2010–2012 viidi läbi Are aleviku, Kooli ja Kaldeni tänavate veetorustiku, kanalisatsiooni ja sadevee ehitamine. Are noortetuba-jõusaal sai juurde sisustust, sõudeergomeetri ja muid jõusaalis vajalikke seadmeid ning muusika- ja videotehnikat. Tublide noorkotkaste kõrval alustas tegevust 15-liikmeline kodutütarde rühm. Läbi Niidu Küla Seltsi kirjutatud PRIA toetuse sai 2012. aastal Are mõisapark omale uue laululava ja välisvalgustuse.

2013. aastal viidi Are valla allasutus Pärivere klubi Are Huvikeskus nimetuse alla ning selle juhtimine koordineerib kogu valla kultuuri- ja spordielu. Are alevikus alustas aktiivset mittetulunduslikku tegevust Are valla Tuletõrje Selts. Juunikuus avati Suigu külas Karjamõisa lihatööstuse uus tootmishoone. OÜ Karjamõisa tegeleb veiste, lammaste, kitsede ja kütitud suurulukite käitlemise ja lihatoodete valmistamisega ning on Pärnumaal üks väheseid lihatöötlemisega tegelevaid ettevõtteid.

2013. aastal paigaldatakse Are Põhikooli ja Are Vallakeskusesse uued hakkepuidu katlad ja Suigu Seltsimaja ning Suigu Lasteaed-Algkool saavad maasoojuspumbad, mille tulemusel saavutatakse küttekuludele märgatav kokkuhoid.

2014 lammutati Pärivere pais ja läbi KIK-i toetuse taastati Are jõel kalade rändetee. Are alevikus algas suuremahuline vee- ja kanalisatsioonitorustike uuendamine ja Are aleviku tänavavalgustus sai osaliselt led-valgustuse. Suigu lasteaeda ehitati juurde veel üks rühm, mis kaotas lasteaiajärjekorra Are vallas. Are Avatud Noortekeskus sai omale Vallakeskuse ruumidesse korraliku remonditud tegevustoa.

2015. aastal ühendati Are Põhikooli ja Suigu Lasteaed-Algkooli juhtimine ning loodi uus õppeasutus – Are Kool. Are alevikus jätkus vee- ja kanalisatsioonitorustike uuendamine, mille käigus ehitati juurde neli reoveepumplat. Are Huvikeskuse juurde rajati asfaltkattega parkla.

2016. aastal toetas EAS-i programmi projekti „Are kooli sportimisvõimaluste parandamine“ ja sellega seoses rajati kooli juurde korvpalli- ja võrkpalliplats, jooksurajad ja kuulitõukesektor. 2016. aastal sai Suurfarmi tee asfaltkatte ja Are mõisaparki rajati discgolfirada.

Tänapäeval on Are vallas kõik endised traditsioonilised sündmused au sees. Rahvas võtab osa arvukatest kultuuri- ja spordiringidest, toimetavad erinevad mit-

tetulundusühingud. Vallas tegutsevad peamiselt väikeettevõtted, millede töötajate arv jääb alla paarikümne. Ettevõtlusest on vallas esindatud peamiselt põllumajandusliku suunaga ettevõtjad, kelle peamine tegevusvaldkond on teravilja, piima- ja liha tootmine ning müük. Esindatud on hobusekasvatus ja vähem ka köögivilja kasvatus. Vallas asub mitu puidutöötlemisettevõtet ja ehitusettevõtet.

Are vald on tunnustanud järgmisi ettevõtjaid:

2010 Uida talu – põllumajandussaaduste tootmine ja müük

2011 OÜ Ronella – ehitustööd

2012 OÜ Suigu Veod – metsavedu, metallitööd

2013 OÜ Rigor – mööblitootmine (Lotte-
maa mööbli valmistaja)

2014 OÜ Karjamõisa – veiste, lam-
maste, kitsede ja kütitud suurulukite käitle-
mine ja lihatoodete valmistamine.

2016 Alpakafarm OÜ – alpakade kasva-
tamine, alpaka villa ja toodete müük

Aastatel 1992–2017 on Are vallavane-
mana töötanud Hindrek Liik, Leho Pahk,
Enn Kuslap, Jaanus Männik, Lauri Luur,
Olavi Põllu ja Signe Rõngas. Volikogu
esimehena on töötanud Ain Alamaa, Vilja
Alamaa, Leelo Lusik ja Lauri Luur.

Taasiseseisvumise 25 aastat on pak-
kunud palju mälestusi. On olnud toredaid
tõusuaastaid ja päris sügavaid langusi.
Kõik see on jätnud maaellu oma jälje. Val-
dade elanikkond kahjuks väheneb, mis
täheb, et vähemaks jääb maksumaks-
jaid ning seetõttu on vajalike kohustuste
täitmisega sageli raskusi. Eelseisva juubeli
kännisel on seega vastuolulised alatoonid:
on samas nii pidulik kui ka kurb, sest Are
vald peab juulikuus oma sünnipäeva vii-
mast korda. Juba 1. jaanuarist 2018 kuu-
lub Are vald koos Sauga ja Tori valla ning
Sindi linnaga Tori valla koosseisu.

Koostas Vilja Alamaa

Are jalgpallipoisid. Foto Ita Kuusik

Are valla aukodanikud

2007 – **Leho Pahn**. Are vallavanem ja kauaaegne Suigu kolhoosi esimees ning tunnustatud arendaja, majandus- ja tehnikamees, muhe rahvajuh.

2007 – **Aita Sander**. Are vallas üle poole sajandi inimesi tohterdanud väsimatu ja asendamatu heategija.

2007 – **Mihkel Kallaste**. Üle Eestimaa tuntud ja tunnustatud põllumees ja tõuaretaja, Eesti maakarja patroon, olnud 30 aastat Pärivere sovhoosi ja Are aleviku ülesehitamise juht.

2008 – **Elve Tamvere**. Are vallas elutöö teinud Are koolijuht, hea õpetaja ja tark juhendaja sadadele lastele, tunnustatud kodu-uurija.

2009 – **Aino Vaarmaa**. Are vallavalitsuses elutöö teinud vallasekretär, inimeste asjaajamiste juhendaja, murede lahendaja ja uute ilmakodanike registreerija.

2010 – **Vladimir Kalden**. Are vallas sündinud-kasvanud, Pärivere talus ja Pärivere sovhoosis oma elutöö teinud kuldaväärt masina- ja meistrimees, arukas ja austatud töömees.

2010 – **Virve Lusik**. Are valla lasteaias – Lepplaanes ja Suigus – elutöö teinud austatud ja armastatud lastehoidja ja kasvataja.

2015 – **Laine Kallaste**. Agronoom ja põllumajanduskonsulent, kes aastakümneid on seisnud oma tööga kodukandi elu edendamise eest.

2016 – **Jakob Kaunissaare**. Elu muusikale pühendanud laululooja, põline pillimees ning pikaajaline ansamblite juhendaja.

2016 – **Endel Lohu**. Evangeeliumi Kristlaste Suigu Koguduse taastaja ja kauaaegne koguduse vanem.

2017 – **Anne Niibo**. Teenekas õpetaja, staažikas rahvatantsujuhendaja ja eakate elu edendaja.

2017 – **Reet Alamaa**. Kauaaegne vallavalitsuse ja volikogu liige, aktiivne seltsitegevuse eestvedaja ning Põlluaasa talu rajaja.

2017 – **Anti Tõlp**. Kauaaegne vallavalitsuse liige, tunnustatud talupidaja ning aktiivne kodukandi elu edendaja.

Audru vald

VAPP

LIPP

Territoorium 386,84 km²

- haritav maa 26%
- mets 34%

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 5810
- 1 km² kohta 15,01

Asustusüksuste arv

- aleveid 1
- alevikke 1
- külasid 25

Valla keskus

- Audru alevik
- kaugus Pärnust 9 km

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Jaanus Põldmaa
- vallavanem Siim Suursild

Valitsejasild. Foto Maris Moorits

Elanike arv asulate lõikes

	rahvastik 01.01 seisuga			
	2014	2015	2016	2017
Ahaste	217	206	208	192
Aruvälja	47	46	43	41
Audru alevik	1464	1477	1509	1470
Eassalu	30	30	25	25
Jõõpre	448	433	418	415
Kabriste	71	70	69	70
Kihlepa	155	157	156	152
Kõima	215	196	186	179
Kärbu	57	57	61	59
Lemmetsa	243	237	236	240
Lavassaare alev	486	471	466	460
Liiva	53	65	65	65
Lindi	294	291	292	300
Liu	100	103	104	101
Malda	109	106	109	106
Marksa	93	93	91	97
Oara	111	111	101	99
Papsaare	949	982	984	989
Põhara	105	108	106	111
Põldeotsa	178	185	185	186
Ridalepa	109	118	122	124
Saari	28	26	22	22
Saulepa	67	68	64	64
Soeva	82	76	75	80
Soomra	40	50	50	52
Tuuraste	26	25	27	28
Asula teadmata	44	48	65	61
Kokku	5842	5855	5862	5810

Olulisemad sündmused

2014

- * Eesti Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupi kultuuritegija aastapreemia 2014 omistati **Ado Kirsile** mitmekülgse, loominguilise, organisatoorse ja viljaka tegevuse eest Pärnumaa kultuurimaastikul.
- * Pärnumaa Omavalitsuste Liidu poolt väljaantavate Pärnumaa kultuuriauhindade „Aasta üllataja 2014“ tiitli pälvis **MTÜ Lavassaare Külaselts**.
- * Audru valla kultuuripreemia „Aasta kultuuritegija“ anti **Maie Kalbusele** rahva-kultuuri edendamise eest.

- * Pärnumaa 2014 aasta klaasiõpetaja tiitli pälvis **Epp Reinfeldt** Lindi Lasteaed-Algkoolist.
- * Audru valla aasta õpetaja tiitel omistati Aruvälja Lasteaia õpetajale **Kaia Vettikule** ja Audru Lasteaia õpetajale **Ene Jaanimägile**.
- * **Audru valla parimad sportlased 2014:** noorsportlane neidude kategoorias Kristel Peet (vibu), noorsportlane noormeeste kategoorias Andreas Lüne-kund (sõudmine), naissportlane Koidu Killing (kergejõustik), meessportlane Sten Jupashevski (motosport), veteransportlane Valdi Killing (sangpomm), võistkond TÕUSEV (võrkpall), aasta treener Mari-Liis Rehe (aeroobika treener), aasta üllataja line-tantsija Pauliina Mäesalu.
- * „Kaunis Kodu“ konkursi võitsid taluhoo-nete kategoorias aadressil Mäe tänav 11, Lavassaare alevist, mille perenaine on Inge Laine ja ühepereelamute kategoorias aadressil Mäe tänav 2, Lavassaare alevist, mille perenaine ja peremees on Krista ja Kaido Toomiste ning korterelamute kategoorias elamu aadressil Põldeotse tee 3, Põldeotsa külast.
- * Audru aasta ettevõtteks valiti OÜ Marmorrest

Sündmused:

- * Audruranna III talvine tantsupidu
- * Audru valla kultuuri- ja sporditegijate tänuõhtu
- * Heategevuskontsert „Südamest Sinule“ Lindil
- * Audru valla laste „Väike Draamafestival“ Lindi Lasteaias-Algkoolis
- * Võiilifestival Kihlepas
- * Vanavara laat ja pasunakooride ülevaatus Lavassaares
- * Traditsioonilised Audru vallapäevad
- * Muinastulede öö Lindi sadamas
- * Ilmus Audru laste loomevakk II „Muis-tendid“
- * Audru Sildade jooks

Audru loodus

- * Jõululaat Audru vallamajas
- * Renoveeriti Audru Kooli võimla
- * Valgustati Valgeranna terviserada
- * Jõõpre küla tiheasustusega ala tänavavalgustite ehitamine

2015

- * Eesti Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupi kultuuritegija aastapreemia 2015 anti **Helle Kirsile** ja **Piret Bergmannile**

Raamatute „Kirsikivimaja“ ja „Tähtsad täpid“ kirjutamise, Pärnumaa laulupeo „Imede aias“ väljendusrikaste vaheteks-tide ning stsenaariumi loomise eest.

- * Pärnumaa Omavalitsuste Liidu poolt väljaantavate Pärnumaa kultuuriauhindade „Aasta üllataja 2015“ tiitli pälvis **Meie Küla Pidu, Merle ja Jaanus Jantson MTÜ Pihlakse**.
- * Audru valla kultuuripreemia „Aasta kul-

tuuritegija“ anti **Helle Kirsile** kultuurielu edendamise ja koolinäidendite lavastamise eest.

- * Pärnumaa aasta lasteaiaõpetaja tiitel omistati **Kristel Närepile** Lindi Lasteaed-Algkoolist
- * Pärnumaa aasta klassijuhataja tiitel omistati **Kai Orastele**, kes on Audru Kooli vene keele ja kirjanduse õpetaja.
- * Pärnumaa aasta põhikooliõpetaja tiitel

omistati **Helle Kirsile** Jõõpre Koolist.

- * Aasta õpetaja tiitel omistati Audru Kooli õpetajale **Kai Orastele** ja Aruvälja Lasteaia-Algkooli direktoril **Aili Elendile**.
- * **Audru valla parimad sportlased 2015**: noorsportlane neidude kategoorias Kristel Gustavson (sõudmine), noorsportlane noormeeste kategoorias Jaan Endrik Kirsi (kergejõustik), naissportlane Koidu Killing (sangpomm,

Audru haridusasutused ja noored

kergejõustik), meessportlane Andreas Lünekind (sõudmine), veteransportlane Pille Kuusik (sangpomm), võistkond FC Audru (jalgpall), aasta treener Mati Puust (kergejõustik), aasta üllataja Jõõpre Kooli tennisistid, aasta spordielu toetaja Villu Voogel

- * „Kaunis Kodu“ konkursi võitsid pereelamu (õueala suurusega kuni 2000 m²) aadressil Lõvi tee 3, Papsaare küla, mille perenaine ja peremees on **Ruth ja Avo Juss** ning pereelamu (õueala suurusega üle 2000 m²) on Kaarli talu Ridalepa külast, mille perenaine ja peremees on **Angela Sang-Toomast ja Tarmo Toomast** ning korterelamute kategoorias elamu aadressil Looga tee 4, Jõõpre küla
- * Alustati konkursiga „Jõuluvalgus“, mille võitjaks osutus Kapteni talu, Lindi külas, mille peremees ja perenaine on **Haidi ja Toomas Väljas**.
- * Audru aasta ettevõtteks valiti OÜ Edelstein

Sündmused:

- * Audruranna IV talvine tantsupidu
- * Audru valla kultuuri- ja sporditegijate tänuõhtu
- * Audru valla III hariduskonverents Jõõpres
- * Heategevuskontsert „Südamest Sinule“ Lindil
- * Avati Pääsu Lastehoid 10-le lapsele
- * Võilillefestival Kihlepas
- * Vanavara laad ja pasunakoorida ülevaatus Lavassaare staadionil
- * Meie küla Pidulindil
- * „Suur Võidusõit“ Auto24 ringrajal
- * Traditsioonilised Audru vallapäevad
- * Muinastulede öö Lindi sadamas
- * Tegevuse lõpetasid Aruvälja Lasteaed-Algkool ja Lavassaare Lasteaed-Algkool ja ühendati asutused Audru Kooliga ja Jõõpre Kooliga.
- * Audru Sildade jooks
- * Jõõpre Koolis tähistati 250 aastat hariduselu andmisest Jõõpres

- * Jõululaad Audru Vallamajas
- * Renoveeriti Lavassaare Lasteaed-Algkool multifunktsionaalseks külakeskuseks
- * Rajati Ahaste valgustatud kergliiklustee

2016

- * Pärnumaa Omavalitsuste Liidu poolt väljaantavate Pärnumaa kultuuriauhindade „Aasta üllataja 2016“ tiitli pälviv Filmiklubi Versus, mille eestvedajad on Rivo Kajo Lavassaarest ja Kadri Killing Põharast.
- * Audru valla kultuuripreemia „Aasta kultuuritegija“ tiitel anti Evi Vaherile folklooripärandi tutvustamise, hoidmise ja edasikandmise eest.
- * Pärnumaa 2016. aasta õppeasutuse juhi tiitel omistati Lindi Lasteaia-Algkooli direktorile Ulla Orgusaarele.
- * Audru valla aasta õpetaja tiitel omistati Audru Kooli õpetajale Kaire Leetsarele ja Audru Lasteaia õpetajale Anne Rebasele.
- * **Audru valla parimad sportlased 2016:** noorsportlane neidude kategoorias Carlyn Pukk (kergejõustik), noorsportlane noormeeste kategoorias Kahro Koit Koitla (sangpomm), naissportlane Signe Kobolt (kergejõustik), meessportlane Üllar Pärnat (kergejõustik), veteransportlane Pille Kuusik (sangpomm), võistkond Kahro Koit Koitla, Raldi Kalju-rand, Laura Kallas, Brigitta Kaelep, Pille Kuusik, Aire Intsaar, Olev Vendelin, treener Valdi Killing (sangpomm), aasta treener Valdi Killing (sangpomm), aasta üllataja Liisbet Puust (füsioterapeut), aasta spordielu toetaja Danspin AS
- * „Kaunis Kodu“ konkursi võitsid Pereelamu õueala suurusega kuni 2000 m² aadressil Heiniku tee 7, Papsaare küla, mille peremees ja perenaine Raivo ja Iraidja Teearu ja pereelamu õueala suurusega üle 2000 m² on Tuhli talu Oara külast, mille perenaine on Ave Murd. Konkursi „Jõuluvalgus“ võitsid

Audru kultuuripärand

eramute arvestuses Sepa talu, mille peremees ja perenaine on Tõnis ja Ly Ennok. Korterühistute arvestuses võitis Lõvisaba tee 2.

- * Audru aasta ettevõtteks valiti Ojako Turismitalu.

Sündmused:

- * Audruranna V talvine tantsupidu
- * Audru valla kultuuri- ja sporditegijate tänuõhtu
- * Põhikooli kooliteatrite riigifestivali „Koo-

- liteater 2016” korraldamine Jõõpres
- * Heategevuskontsert „Südamest Sinule” Lindil
- * Võõlillefestival Kihlepas
- * Vanavara laad ja pasunakooride ülevaatus Lavassaare staadionil
- * Maakaitsepäev Audru pargis
- * „Suur Võidusõit” Auto24 ringrajal
- * Meie Küla Pidulindil
- * Traditsioonilised Audru vallapäevad
- * Muinastulede öö Lindi sadamas

- * Kontsert-etendus „Meie lugu“ rahvantsurühm „Tuuletallajad“ 5 aastat
 - * Audru Sildade jooks
 - * Jõululaat Audru Vallamajas
 - * Esmakordselt toimub jõulukontsert Bachi Muusikalaudas
 - * Alustas tegevust Noortekogu Lindil
 - * Valmis Valgeranna discgolf
 - * Valmis Kõima küla tiheasustusega ala tänavavalgustus
 - * Renoveeriti Audru Spordihoone
- * Valmisid Lavassaare Lasteaia kõnniteed
 - * Alustati multifunktsionaalse külakeskuse ehitusega Aruväljal
 - * Alustati kolmekilomeetrise kergliiklustee ehitusega, mis ühendab Audru alevikku ja Pärnu linna.
 - * Alustati kuuekilomeetrise kergliiklustee valgustuse rajamisega.

Koostasid Jekaterina Põldots, Ene Täht

Auru valla vapimärk

Audru valla vapimärki on välja antud alates 1996. aastast teenekatele ja valla arengule kaasa aidanud valla kodanikele. Välja on toodud Lavassaare valla aukodanikud aastani 2013, mil vallad ühinesid.

Audru valla vapimärk on omistatud:

- 1996 **Raimond Prentsel** (postuumselt) – Audru Kiriku dendraariumi rajaja
Kristjan Saarsoo – ajaloouurija, kauaaegne Audru Kooli direktor
Aili Koodi – Audru Männituka lasteaia looja, kauaaegne lasteaia juhataja
Raul Arnemann – 1976. aasta Montreali suveolümpia mängudel roolijata neljapaadi pronksmedal sõudmises
- 1997 **Florida Naut** – koduloourija
- 1998 **Malle Jürgenstein** – kauaaegne Jõõpre Kooli algklassideõpetaja ja õppealajuhataja
Valve Tamm – kauaaegne Audru Kooli käsitöö õpetaja
- 1999 **Milvi Andres** – näitekunsti edendaja Lindil
Elma Killing – rahvakultuuri edendaja
Linda Mulk – kauaaegne Lindi Lasteaed-alkkooli juhataja, näitekunsti edendaja
- 2000 **Helgi Roots** – rahvakultuuri edendaja, Audru muusemi looja, ajaloouurija
Sirje Osipov – rahvakultuuri edendaja
- 2001 **Sirje Meister** – kauaaegne Audru Lasteaia õpetaja
Mati Sutt – kauaaegne Jõõpre Kooli direktor, Pärnumaa Õpilasmaleva looja
Tiiu Jalakas – kauaaegne Audru Kooli õpetaja, Audru Muuseumi varahoidja
- 2002 **Üürike Klamas** – kauaaegne Audru Lasteaia muusikaõpetaja
Aino Aitaja – Kauaaegne Audru vallasekretär
- 2003 Luule Aomere – Kauaaegne Kihlepa Raamatukogu juhataja, külaelu edendaja Kihlepas, Kihlepa Klaaskoja looja
- 2004 **Jüri Kivirand** – külaelu edendaja Lindil
- 2005 **Mati Puust** – Audru valla spordielu edendaja
- 2006 **Mercedes Merimaa** – maaelu edendaja, õieterapeut
Jaan Moorits – Audru valla spordielu edendaja
- 2007 **Leili Nõmm** – kauaaegne Aruvälja Lasteaed-alkkooli juhataja, hariduselu edendaja

- 2008 **Henno Miido** – ajalooürija
Dora-Alviine Kesper – kunstnik, ajaloo huviline
Tiia Tamm – kauaaegne Audru Kooli muusikaõpetaja, koorilaulu edendaja
- 2009 **Anneli Suits** – rahvakultuuri edendaja
- 2010 **Ivo Tart** – ettevõtja OÜ Liu Paat, külaelu toetaja
- 2011 **Aili Tamm** – kauaaegne Audru Kooli muusikaõpetaja, koorilaulu edendaja
- 2012 **Malle Kiis** – kauaaegne Aruvälja Raamatukogu juhataja, ajalooürija, külaelu edendaja Aruväljal
Jüri Kirss – kauaaegne Audru valla ehitusnõunik
- 2013 **Veljo Saar** – kauaaegne Audru valla elektrik, külaelu edendaja Kihlepas
- 2014 **Anne Saulski** – kauaaegne Audru apteeker
Ljubov Petrova – külaelu edendaja Soomras, vene kultuuripärandi kandja
- 2015 **Evi Rubin** – kauaaegne Audru valla sotsiaalhooldustöötaja
Peep Tarre – kauaaegne Audru valla sotsiaaltöö edendaja, külaelu edendaja Jõõpres, Audru Lastekaitse Ühingu looja
- 2016 **Helle Kirsi** – Audru valla kultuurielu ja näitekunsti edendaja, luuletaja
Ado Kirsi – Audru valla kultuurielu edendaja
- Lavassaare valla aukodanikud**
- 2007 **Jüri Poolak** – aktiivse tegevuse eest omariikluse taastamise perioodil Lavassaare valla heaks ja omandireformi läbiviimine
Rein Aaspere – Lavassaare alevi sotsiaal- ja tööstushoonete rajamine
Leida Rehtla – Lavassaare alevi sotsiaalvaldkonna juhtimine ja kujundamine.
Kulno Laas (postuumselt) – sotsiaalvaldkonna juhtimine ja kujundamine
Helmut Kivirand – Lavassaare uue asula haljastuse kujundamine ja rajamine
- 2008 **Milvi Rebane** – kauaaegne meditsiinitöötaja Lavassaare pereõde
Martin Tuuling – Lavassaare alevi elamu- ja kommunaalmajanduse juhtimine ja kujundamine
Harri Luks – ühiskondlikult aktiivse tegevuse ja spordielu edendamise eest Lavassaare alevis.
- 2013 **Ain Leppik** – Lavassaare valla avaliku korra kaitsmise ja valla elaniku elupäästmise eest.

Audru vald – 25 aastat

9. aprillil 1992. aastal anti Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt tänasele Audru vallale omavalitsuslik staatus. Vald alustas tegevust viie endise ühismajandi territooriumil – Audru ja Kõima sovhoos ning Kalevipoja, Bolševiku ja Pärnu Kaluri kolhoosi Audruranna osakond. Lisaks hõlmas vald ka Audru Karusloomakasvatuse territooriumi. 2013. aastal liitus Audru vallaga Lavassaare vald.

Läbi 25 aasta on Audru valla esimene

prioriteet olnud meie lapsed. Me oleme uhked, et oleme suutnud viia pea kõik valla lasteaiad ja koolid tänapäevasele tasemele oma hoonete ja sisustusega. Läbi aastate panustab vald üle poole oma eelarvest just laste ja noorte heaolusse.

Teine oluline areng, mille oleme suutnud lahendada viimasel veerandsajandil, on pea poole valla elanikkonna ühisveevärgi ja kanalisatsiooni küsimused. Audru aleviku ja selle lähiümbruse joogivee mure-

kohaks oli tervisele ohtlikul tasemel olevate fluoriidide sisaldus joogivees. Probleem sai lahendatud peamiselt EU Ühtekuuluvusfondi rahastuse toel.

Kolmas oluline läbimurdesuund on olnud kolmanda sektori arendamine ja toetamine. Audru vallas on eri piirkondade elanikele vabaaja teenuste pakkujateks kohalike külade elanikest moodustatud külaseltsid. Üritusi ja ringe korraldatakse just selliselt, kuidas kohalikud elanikud soovivad.

25 aastaga oleme koostöös kolmanda sektoriga suutnud tugevdada meie valla

ressursse ja muutnud need üle Eesti tuntuks. Valgerand koos terviseraja, seikluspargi ja golfirajaga, Audru Auto24 ringrada ja Lavassaare raudteemuuseum räägivad ise enda eest.

25 aastat tagasi olid valla valdavad töökohad põllumajandussektoris, siis täna pakuvad valla tööandjad töökohti peamiselt töötlevas tööstuses ja teenindussektoris. Tänapäevaks on valla tööpuudus saavutanud ajaloolise madalaima taseme jäädes alla 5%.

Siim Suursild
Audru vallavanem

Kokkuvõte 25 aasta olulisematest tegevustest

1992

- * avati Raudteemuuseum Lavassaares

1993

- * 1. septembril alustas tööd Lavassaare Algkool
- * sõlmiti koostöölepingud Paimio ja Ähtäriiga Soomest

1994

- * võeti kasutusele Audru valla lipp ja vapp

1995

- * avati Jõõpre Vanurite kodu
- * Audru KK noorte võistkond võitis Eesti MV esmaabis, osalus Euroopa MV-I Norras

1996

- * Reelika Kollist leidis Lemmetsa külas 6000 aastat vana kivikirve
- * taasavati Kuld Lõvi
- * avati Audru Muuseum
- * asutati valla vapimärgid
- * sõlmiti koostööleping Hallstahammari kommuuniga Rootsist
- * avati Audru viadukt
- * 1.09.1996 avati renoveeritud majas Lavassaare Lasteaed-Algkool

1998

- * avati Villa Andropoff

2000

- * alustasid Ojako keelekümbluslaagrid

2001

- * Lavassaare alevile omistati „Kaunis Kodu“ tiitel
- * avati miniramp Audru alevikus
- * avati Audru Muuseumi õuemuuseum
- * avati Jõõpre Põhikooli uus hoone

2002

- * valmis Audru Keskkooli tööõpetuse maja
- * avati Audru valla kodulehekülj www.audru.ee
- * valmis Audru Spordihoone

2003

- * valmis Aruvälja Lasteaed-Algkooli ühine hoone
- * tööandjana alustas AQ Lasertool OÜ
- * Audru Muuseum ja Audru Raamatukogu kolisid vastrenoveeritud endisesse mõisa valitsejamajja

2004

- * tööandjana alustas Valmos OÜ
- * valmisid Valgeranna golfirajad
- * avati ratsaspordiklubi Oxford võistlusareen
- * sõlmiti koostööleping Jurva vallaga Soomest

2005

- * Lavassaare alevikus ehitati uus kahetooline küteterrass ja hoonetesse paigaldati soojussõlmed

Audru sport

2006

- * Audru Püha Risti kiriku 370. sünnipäev

2007

- * Raunoutsevad koos lasteaed, algkool, raamatu Talisoo tuli maailmameistriks sõudmises 8-paadiga
- * valla ajaleht tasuta igasse kodusse
- * avati Soomra külas Sanga-Tõnise talu-õuel Vene taluõu ja muuseumituba
- * avati multifunktsionaalne külakeskus Lindil, kus tegkogu ja rahvamaja

2008

- * püstitati Guinnessi rekord 2354 linetant-sijaga Sassi tallis Saulepa külas
- * avati Nurme tehniküla
- * Audru ühendamise Pärnu vee- ja kanalatsiooniga, mis andis tõuke elamu-alade arengule

2009

- * valmisid Valgeranna promenaad ja vaatlustorn
- * valmis Audru Keskkooli staadion

- * sõlmiti koostööleping Grobino linnaga Lätist

2010

- * toimus I Kirsi talu kontsert
- * sõlmiti koostööleping Kurikka linnaga Soomest
- * avati Neitsiraba külastuskeskus
- * I korda toimus Pärnumaa tantsupidu Lavassaare staadionil
- * toimus I Võilillefestival Kihlepas
- * toimus I Audru Sildade jooks

2011

- * avati multifunktsionaalne spordiväljak Audru alevikus ja välikorvpalliväljakud Jõõpre külas ja Lavassaare alevis
- * avati eralastehoid Pesapuu
- * töötati välja Audru valla Aasta õpetaja statuut
- * valmis külmhoone Lemmetsa külas

2012

- * vahetus vallalehe nimi – „Tuleviku nimel“ asemele tuli „Kodused Hääled“
- * avati Aruväljal ajalootuba
- * valmis kergliiklustee Rebasefarmist Lihula maanteeni
- * valla tunnuslauseks valiti „Audru vald – maa mere ääres“
- * toimus I valla hariduskonverents Lindil
- * Pärnumaa Aasta külaks valiti Lindi küla
- * avati Auto24 ringrada

2013

- * avati Audru teeninduskeskus

- * renoveeriti Audru Lasteaia Männituka maja
- * valmis Jõõpre Lasteaia maja
- * rekonstrueeriti Audru valitseja rippisild
- * valmis Audru Kooli kodundusklass
- * avati Maksimarket
- * toimus Audruranna I talvine tantsupidu Lindi külas
- * võeti kasutusele Eesti esimene intelligentne tänavavalgustuse juhtimissüsteem
- * KOVi volikogude valimiste käigus toimus liitumine Lavassaare vallaga
- * lõpetas Audru Keskkooli viimane, 29. lend. Kool jätkab üheksaklassilisena Audru Kooli nime all

2014

- * valla ajaleht ilmus värvitrükis
- * toimus I Vanavaralaat ja pasunakooride ülevaatus Lavassaares
- * toimus I Audru Jõululaat
- * rekonstrueeriti Lindi sadam
- * valmis Liu külmhoone

2015

- * rekonstrueeriti Lavassaare külakeskuse katus ja fassaad
- * toimus I Meie Küla Pidu Lindil
- * Pärnumaa Aasta külaks valiti Lavassaare alev
- * avati eralastehoid Pääsu
- * valmis Valgeranna White Beach Golf

Halinga vald

VAPP

LIPP

Territoorium 36360 ha

- haritav maa 10100 ha
- mets 15600 ha
- muu maa 10660 ha

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 2866
- 1 km² kohta 7,9

Asustusüksuste arv

- külasid 43
- alev 1

Valla keskus

- Pärnu-Jaagupi
- kaugus Pärnust 28 km

Omaavalitsusjuhid

- volikogu esimees Tarvi Tasane
- vallavanem Ülle Vapper

Pärnu-Jaagupi kirik. Foto Tarmo Pihelgas

Elanike arv asulate lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016
Aasa küla	53	53	52
Altküla	3	3	3
Anelema küla	36	39	40
Arase küla	40	39	39
Eametsa küla	12	11	11
Eense küla	17	17	16
Eerma küla	33	30	28
Enge küla	89	91	90
Ertsma küla	71	73	73
Halinga küla	94	96	91
Helenurme küla	32	33	33
Kablina küla	13	12	9
Kaelase küla	11	7	8
Kangru küla	15	15	15
Kodesmaa küla	39	38	34
Kuninga küla	11	11	11
Langerma küla	84	82	80
Lehtmetsa küla	13	12	11
Lehu küla	13	13	13
Libatse küla	395	383	368
Loomse küla	20	23	22
Maima küla	35	34	37
Mõisaküla	92	81	77
Mäeküla	23	23	24
Naartse küla	22	20	20
Oese küla	19	16	16
Pallika küla	14	14	12
Pereküla	4	4	5
Pitsalu küla	9	9	11
Pärnu-Jaagupi alev	1162	1143	1120
Pööravere küla	20	21	21
Roodi küla	40	40	37
Rukkiküla	12	11	12
Salu küla	40	44	43
Sepaküla	9	9	9
Soosalu küla	16	14	14
Sõõrike küla	17	19	18
Tarva küla	75	74	68
Tõrdu küla	44	43	42
Tühjasma küla	21	22	22
Vahenurme küla	172	162	168
Vakalepa küla	22	21	25
Valistre küla	24	27	28
Vee küla	26	25	24
Halinga valla täpsusega	10	6	8

Sündmused

2014

2014. aastal sai alguse **suvealgus-peo** tähistamise traditsioon Vahenurmes, kus lisaks suvealguse saabumisele lõpetatakse lasteaija- ja kooliaasta, esinevad rahvatantsijad, külateatrid, lastele pakutakse sportlikke tegevusi ja batuudil hüppamist ning söögipoolist pakuvad kohalikud ettevõtjad. Peo lõpetab tantsoühtu ansambli saatel.

Sügisel lõpetati **Libatse kooli köögi rekonstrueerimine**, mida kaasrahastas EAS. Vahetati vee- ja kanalisatsioonitorustikud ning tehti vajalikud siseviimistlustööd. Samuti uuendati köögiseadmeid ning kaasajastati köögiinventar.

2015

Maikuu toimus **I Maima masinapäev**. MTÜ Maamootori asutaja Jaan Eelma eestvedamisel korraldati endise Maima puutöökoja hoone esialgselt vanatehnika hoiukohaks. 2013. aastal toimus sealsamas õuel esimene Maima mailaat ning 2014. aastal lisandus esimene vanatehnikat tutvustav näitus.

Nüüdseks Maima Masinapäeva nime all ning koostöös vanatehnikaklubiga Mobiil toimus Eesti esimene Lanz-Bulldog tüüpi

Remonditud köök Libatse koolis. Foto Tiit Talts

Fordson suundub huviliste saatel kündma Maima masinapäeval 2016. Foto Tiit Talts

traktorite kokkusaamine, kus sai näha ehedat kündmist endisaegse adraga.

Maima Masinapäevade 2016. aasta põhisündmuseks oli Eesti esimene Fordson traktorite kokkusaamine ühes võistuküundmisega ning ehituse tarbeks maakivide lõhkumise praktiliste võtete tutvustamine.

Halinga vallas on viis **sõprusvalda**. Juba 2005. aastal loodi sõprussuhted Soome Lehtimäki vallaga, 2008. aastal kirjutati alla koostööleping Poola Ostrow Mazowiecka omavalitsusega ja 2015. aastal lisandus kolm sõprusvalda. Juunis kirjutati alla koostöölepingule Läti Rundale valla, augustis Leedu Pakruojuuse ja oktoobris Itaalia Uggiate Trevano omavalitsusega. Lepingute eesmärgiks on arendada koostööd majanduse-, hariduse-,

kultuuri- ja turismivaldkonnas. Halinga valla tantsurühmad on osalenud kõikide sõprusvaldade festivalidel. Samuti on toimunud õpilasdelegatsioonide vahetused, et tutvuda erinevate koolisüsteemidega.

6. detsembril tähistati kontserdiga Pärnu-Jaagupi Spordikeskuses **pasunakooride 150 aastast tegevust Pärnu-Jaagupi kihelkonnas**. Esinesid Pärnu-Jaagupi Pasunakoor, naiskoor Jakobi, rahvakunstikollektiiv Laieldes segarühm ja pasunakoor Önn tuli õuele.

2016

11.–12. juunil toimus Pärnu-Jaagupis X puhkpillifestival. Festivali idee andis aastate eest kohaliku pasunakoori eestvedaja Priit Aimla ja idee tegid teoks tegusad Pärnu-Jaagupi Muusikakooli õpetajad

Elena Mägi eestvedamisel. Festivalide eesmärgiks on olnud läbi aastate lastele, noortele aga ka täiskasvanud huvilistele puhkpillimuusikaga tegelemise, kogunud õpetajate käe all harjutamise ja koosmängimise võimaldamine ning kohalikele ja meie valla külalistele festivalikontsertide pakkumine. Juubelihõnguline festival oli eriline mitmel põhjusel. Esiteks selle poolest, et kahe päeva asemel kestis see kolm päeva. Esimesed kaks päeva kulusid töötubadele ja festivaliorkestri harjutustundideks. Kõigil kolmel päeval oli Pärnu-Jaagupis võimalik kuulata puhkpillimuusikat. Reedel esinesid töötubasid eest vedanud professionaalid kirikus, laupäeval astuti kuulajate ette töötubades õpitud repertuaariga. Pühapäeval toimus Pärnu-Jaagupi staadionil laulu- ja pillilahing, mida pole meie andmetel enne Eestis tehtud.

Juulis valmis Pärnu-Jaagupi Raamatukogu esisel platsil EAS-i kaasrahastamisel **laste mänguväljak**. Erinevatele vanuserühmadele on mitu kiike ja muid atraksioone ning tasakaaluoskusi arendav kümnest erinevast elemendist koosnev tasakaalurada.

Pärnu-Jaagupis lõppesid põhikooli ja spordikeskuse ümbruse **asfalteerimistööd**. Ammune murekoht sai lahenduse. Põhikooli ümbrus ja spordihoone ning koolisöökla vaheline ala planeeriti ning asfalteeriti. Uuendati sissekäiguteed, paigaldati äärekivid ning laiendati parkla osa, mis võimaldab nüüd ka rahvarohkematel üritustel parkimist lahendamalt korraldada. Sama töö käigus rajati ka uus parkla lasteaed Pesamuna juurde ning asfalteeriti Soo tänava parkla.

Sügisel avati ruumipuuduse leeven-

Asfalteerimistööd 2016. aasta suvel. Foto Tiit Talts

Valla 25. aastapäev. Foto Vadim Vlassov

damiseks Pärnu-Jaagupi lasteaias Pesa-muna EAS-i kaasrahastamisel uus **rühmaruum**. Juba varasemalt olid seni lahtised hoone osad kinni ehitatud ja aknad paigaldatud. Nüüd valmisid sisetööde käigus eraldi rühmaruum, magamisruum, pesuruum ja garderoob. Samuti muretseti uus tänapäevane mööbel.

1. oktoobril tähistas **Pärnu-Jaagupi Muusikakool oma 35. tegevusaastat** kontsert-aktusega, kus oma oskusi näitasid kooli vilistlased ja õpetajad. Külalised teistest muusikakoolidest ja endised õpetajad kiitsid muusikakooli sünnipäevakontserdi kõrget professionaalsust. Pea igal aastal otsustab mõni muusikakooli lõpetanu jätkata oma õpinguid just muusika-

valdkonnas. Lisaks laste ja noorte kultuurihuvi toetamisele on muusikakooli üheks eesmärgiks noorte suunamine professionaalse muusikutee valimisele.

15. oktoobril **tähistati** Pärnu-Jaagupi Spordikeskuses Halinga **valla 25. aastapäeva**. Kontsert-aktuse meeleolu loomise eest hoolitsesid meie sõprusvaldade kultuurikollektiivid: laulumehed Lehtimäkill, harfimängijad Uggiate Trevanost ning rahvatantsijad Rundalest ja Pakruojisest.

Valla aastapäevaks ilmus trükis „Naeratus Halinga vallale“.

2016. aasta juunis lõpetas Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi viimane gümnaasiumiklass ja 1. septembrist töötab kool **põhikoolina**.

Koostasid Tiit Talts, Tiia Kallastu, Tarvi Tasane

Halinga valla aukodanikud

Sergei Seeland 1996 – oma tegevusega on kaasa aidanud valla kultuuri- ja hariduselu edendamisele

Ernst Rosenstein 1997 – EELK Pärnu-Jakobi koguduse kauaaegne õpetaja

May-Eliisabet Maiste 1999 – teenekas õpetaja, koduloo-uurija ning muuseumi töö eestvedaja

Aldo Kals 2000 – ajaloolane ja ühiskonnategelane

Vaiki Kaldmäe 2000 – teenekas õpetaja ja käsitöömeister

Elmu Rukki 2001 – kauaaegne kodu-uurija ja valla ajaloo jäädvustaja

Silvi Kruusa 2001 – teenekas kultuuritöötaja

Enno Poolen 2001 – teenekas pedagoog

Konstantin Rein 2002 – teenekas pedagoog ja kultuuritöötaja

Herta Elviste-Eelmäe 2003 – teeneline kultuuritegelane ja näitleja

Heino Peetson 2004 – kauaaegne vaba-tahtliku tuletõrjealase töö arendaja ja tuletõrjespordi eestvedaja

Lembit Tamvere 2005 – teenekas põllumees

Vello Prints 2006 – teenekas põllumees ja aktiivne ühiskondliku elu tegelane

Eduard Kirss 2006 – kauaaegne Uduvere Apostel Jakobuse koguduse preester ja kiriku hoidja

Harry Rehe 2007 – operaator-lavastaja

Arseni Nõmm 2008 – kauaaegne aktiivne tuletõrjespordi treener-organisator

Mati Rosenstein 2009 – aktiivne ühiskondliku elu tegelane

Jaan Roosileht 2010 – teenekas koolijuht ja õpetaja

Eve Keskküla 2013 – teenekas meditsiinitöötaja ja perearst

Mait Lehtsalu 2015 – ettevõtluse arendamine ja puhkpillitraditsiooni elushoidmine

Elena Mägi 2016 – valla kultuuri- ja hariduselu edendamine ja uute ideedega rikastamine

Halinga vald – 25 aastat

1991

- * 15. juulil avati rahvamaja juures 1949. aasta küüditamise mälestuskivi.
- * 10. oktoobril sai Halinga vald omavalitsuse staatuse.
- * 10. detsembril sai omavalitsuse staatuse Pärnu-Jaagupi vald.

1992

- * Augustis alustas tegevust praeguseks valla suurim põllumajandusettevõtte OÜ Halinga.

1993

- * 1. septembril avati Vahenurme Lasteaed-alkkool.
- * Septembris ilmus kohaliku ajalehe Halinga Argipäev esimene number.

1994

- * 27. veebruaril avati metsavendadele mälestuskivi Ertsmal.
- * 14. detsembril õnnistati Halinga valla vapp ja lipp.
- * Hakati korraldama konkurssi Kaunim Kodu.

1995

- * 2. märtsil alustasid ühes hoones tööd Pärnu-Jaagupi ja Halinga valla tuletõrje- ja päästeasutus ning Pärnu-Jaagupi konstaablijaoskond.

1996

- * 1. märtsil hakkas ilmuma Halinga ja Pärnu-Jaagupi valla ühine ajaleht Valla Teataja.

- * 28. oktoobril ühinesid Halinga ja Pärnu-Jaagupi vallad. Uueks valla nimeks sai Halinga vald.

1997

- * Vee Rahvamajas toimus esimene küla-pillimeeste kokkutulek.

1998

- * 1. jaanuaril alustasid perearstid iseseisvalt tööd Pärnu-Jaagupi Haigla ruumides.
- * Toimus esimene valla laste laulukonkurs Kuldne Hääl.

1999

- * Aprillis toimus esimene valla pillimängupäev Vahenurme koolis.
- * 28. juunil nimetati Pärnu-Jaagupi Laste-päevakodu ümber Pärnu-Jaagupi laste-aiaks Pesamuna.

2000

- * 23. juulil avati Pärnu-Jaagupi Spordikeskuse hoone.
- * Augustis kolis Vahenurme raamatukogu Vahenurme kooli ruumidesse.
- * 10. oktoobril alustati Pärnu-Jaagupi vee- ja kanalisatsioonitrassi rekonstrueerimisega.

2001

- * 3. septembril kolis Libatse raamatukogu Libatse kooli ruumidesse.
- * Jätkusid Pärnu-Jaagupi alevi vee- ja kanalisatsioonitrasside rekonstrueerimistööd.

2002

- * 1. veebruaril alustas Pärnu-Jaagupi raamatukogu tööd uutes ruumides.
- * 30. novembril sai Pärnu-Jaagupi Muusikakool uued ruumid.

2003

- * Septembris sai alguse Pärnu-Jaagupi poolmaratoni korraldamise traditsioon.
- * 19. novembril avati renoveeritud Pärnu-Jaagupi Rahvamaja.
- * 28. novembril alustas Pärnu-Jaagupi Rahvamajas tööd Avatud Noortekeskus.
- * Esmakordselt valiti valla Aasta isa.

2004

- * 4. märtsil avati remonditud Anelema Raamatukogu ruumid.
- * Mai-august said mustkatte teelõigud Uduverest Mõisakülla, Ertsmalt Vahenurme ja Libatsest Kaelasele.
- * 13. septembril avati renoveeritud Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi söökla.

2005

- * 1. jaanuaril suleti Pärnu-Jaagupi prügi-mägi.
- * Augustis toimus esimene suvelõpupidu Pärnu-Jaagupi lauluväljakul.
- * 30. septembril avati Vaheka Seltsimaja I korrus.
- * Loodi sõprussidemed Lehtimäki vallaga Soomest.

2006

- * 18. märtsil tähistati Pärnu-Jaagupi Las-teaia 50. juubelit.
- * 16.-17. juunil toimus esimene puhkpilli-festival.
- * Ilmus Sergei Seelandi raamat „Halinga valla ajaloo“.
- * 14. oktoobril avati renoveeritud Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi hoone.
- * 15. novembril avati Vahenurmes uus joogiveepumpla.

2007

- * Veebruaris valmis Vaheka seltsimaja ehituse II etapp.
- * Sai alguse Poola Ostrow Mazowiecka omavalitsuse ja Halinga valla lastelaagrite traditsioon.

2008

- * 5. septembril avati rannavõrkpalli väljakud kooli pargis.
- * 10. septembril kirjutati alla koostööle-ping Poola Ostrow Mazowiecka omava-litsusega.
- * 11. oktoobril avati Pärnu-Jaagupi uus bussiootepaviljon ja kergliiklustee.
- * 21. detsembril avati Vaheka seltsimaja II korrus.
- * Esmakordselt anti välja Valla uhkuse tiitel.

2009

- * 21. augustil avati Pärnu-Jaagupis jäätmejaam.
- * 10. oktoobril avati perearstikeskus ja kooli internaat.
- * Vee- ja kanalisatsioonitrasside uuendamine Vahenurmes.

2010

- * 16. jaanuaril tähistati Pärnu-Jaagupi Rahvamaja 75. juubelit.
- * Suvel toimus esimest korda valla külade spordipäev.

2011

- * Ilmus Sergei Seelandi raamat „Halinga vald fotodel 19. sajandi lõpust 21. sajandini“.
- * Märtsis tähistati 85 aasta möödumist esimese lasteaia avamisest Jakobi kihelkonnas.

2012

- * Soojustati Pärnu-Jaagupi Lasteaed Pesamuna hoone.
- * Remonditi Libatse kooli katus.
- * Väliürituste korraldamiseks osteti PRIA kaasabil mobiilne kokkupandav lava.
- * Alustati EL Ühtekuuluvusfondi projektiga Pärnu-Jaagupi vee- ja kanalisatsioonüsteemide rekonstrueerimiseks.

2013

- * 25. jaanuaril toimus esimene Talvine tantsupidu.
- * Esimest korda toimus Maima maila.
- * Augustis toimus esimene võrre võidusõit lauluväljakul.
- * 11. oktoobril avati veetöötusjaam ja reoveepuhasti.

2014

- * Toimus esimene suvealguspidu Vahenurmes.

Uus rühmaruum lasteaias Pesamuna. Foto Tiit Talts

Öölaulupidu 2016. Foto Gerda Mölder

- * Sügisel lõpetati Libatse kooli rekonstrueerimine.

2015

- * Maikuus toimus I Maima masinapäev, mis kasvas välja kaks aastat varem alguse saanud Maima mailaadast.
- * Juunis kirjutati alla sõpruslepingule Läti Rundale vallaga, augustis Leedu Pakruojiuse omavalitsusega ja oktoobris Itaalia Uggiate Trevano omavalitsusega.
- * 6. detsembril tähistati kontserdiga 150 aastat pasunakoorida tegevust Pärnu-Jaagupi kihelkonnas.

2016

- * Valmis Vahenurme tuletõrjeeveehoidla.
- * 11.–12. juunil toimus X puhkpillifestival koos kooride lahinguga.
- * Juulis valmis raamatukogu esisel platsil laste mänguväljak.
- * Lõpetas Pärnu-Jaagupi Gümnaasiumi viimane gümnaasiumiklass ja 1. septembrist töötab kool põhikoolina.
- * Lõppesid põhikooli ja spordikeskuse ümbruse asfalteerimistööd.
- * 19. oktoobril uus rühmaruum Pärnu-Jaagupi lasteaias Pesamuna avati.
- * Tähistati valla 25. aastapäeva.

Koostas Tiia Kallastu

Häädemeeste vald

VAPP

LIPP

Territoorium 390,2 km²

- haritav maa 62,9 km² (16,1%)
- mets 234,5 km² (60,1%)
- hoonetealune maa 3,2 km² (0,8%)
- muu maa 89,6 km² (23%)

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 2548
- 1 km² kohta 6,53

Asustusüksuste arv

- külasid 20
- alevikke 1

Valla keskus

- Häädemeeste alevik
- kaugus Pärnust 41 km

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Andrus Soopalu
- vallavanem Magnus Mõttus

Häädemeeste vallamaja kaunistab sümbolina purjelaeva kujutis valla vapilt (kujundus Kadri Teor). Foto Toomas Abel

Elanike arv asulate lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016
Häädemeeste vald (KOV täpsusega)	26	25	27
Arumetsa küla	91	85	85
Häädemeeste alevik	694	662	655
Ikla küla	164	161	164
Jaagupi küla	75	77	79
Kabli küla	291	290	283
Krundiküla	110	106	105
Majaka küla	44	48	46
Massiaru küla	92	89	88
Metsapoolse küla	106	103	95
Nepste küla	39	39	37
Orajõe küla	41	42	43
Papisilla küla	50	53	54
Penu küla	66	62	66
Pulgoja küla	58	56	57
Rannametsa küla	142	145	145
Sooküla	62	62	59
Soometsa küla	112	112	121
Treimani küla	218	211	207
Urissaare küla	66	65	67
Uemaa küla	21	22	21
Võidu küla	91	93	90

Olulisemad sündmused

2014

- * Massiaru küla tähistas 415. aastapäeva
- * Häädemeeste Spordikeskuse tegevus eraldi asutusena lõpetati, spordihoone anti üle keskkoolile.
- * Treimani Rahvamaja tähistas 50. aastapäeva.
- * Keskkooli katlamaja viidi üle hakkepuidule.
- * Häädemeeste bussiootepaviljon sai uue väljanägemise – kujundas Kadri Teor.
- * Häädemeeste alevikus rekonstrueeriti Kooli tänava ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni lõik.
- * Vallavanemaks valis volikogu Magnus Mõttuse.
- * Laulu- ja tantsupeol Tallinnas käisid

Häädemeeste mandoliinikoor (juhendaja Olavi Kõrre), Treimani Rahvamaja segarahvatantsurühm Lendar (Heidi Müürisepp) ja Treimani laulukoor (Tiia Soomre).

- * Häädemeeste seltsimaja tähistas 100. aastapäeva.
- * Häädemeeste alevikus pandi nurgakivi uuele pääste- ja politseihoonele.
- * Kabli rannavolle võistlused toimusid 20. korda.
- * C.R. Jakobsoni preemia sai Massiaru Põllumajandusliku OÜ juhatuse liige Atte Alfthan.
- * Pärnumaa aasta pedagoogideks said Kaire Laine (aasta gümnaasiumiõpetaja) ja Raimu Pruul (aasta haridusasutuse juht).
- * Detsembritorm murdis muuhulgas aleviku jõulukuuse.
- * Häädemeestele ja Rannametsa külla paigutati LEADER projekti tulemusena turismiinfotahvlid.

*Pärnumaa aasta gümnaasiumiõpetaja Kaire Laine ja aasta haridusasutuse juht Raimu Pruul Häädemeeste Keskkoolist.
Foto Kaire Maddison*

2015

- * Vallas vahetus jäätmevedaja – hanke tulemusena sõlmiti korraldatud jäätmeveo leping AS Eesti Keskkonnateenustega.

- * Toimused Häädemeeste valla külade I talimängud.
- * Konkurssidel esinesid edukalt muusikakooli klaveriõpilane Elsbet Muhu (õpetaja Vaike Väljamäe) ning õpetaja Lelde Jalakase laulustuudio solistid Margaret Tähiste, Ranata Talts ja klaveriõpilane Getriin Kass.
- * Märtsi algul avati Häädemeeste alevikus pääste- ja politseihoone, kohal viibis siseminister Hanno Pevkur.
- * Toimus avalik arutelu kohaliku turvalisuse üle vallas, selle korraldas politsei koos vallavalitsusega.
- * Juuni algul avati Häädemeeste kiirabi-brigaadi ruumid Tervisekeskuse hoones Pärnu mnt 22.
- * Muuseumis tähistati vestlusringis Ranametsa küla 145. aastapäeva.
- * Häädemeeste Huviteater esines Kuldiga Linnafestivalil keskajateemalise etendusega „Seitse surmapattu“.
- * Häädemeeste noortemajas avas ukсед noorte ettevõtjate kohvik-pood „Pohvik“
- * Treimanis tähistati muusika-aastat muusikanädalaga „Suvesüda rannakülas“, esinesid Silver Sepp ja Kristiina Ehin, Pille Lill, Marje Lohuaru, Madis Kari ning teised.
- * Häädemeeste kodukandipäeval tähistati paikkonna esmamainimise 455. aastapäeva.
- * Euroopa koostööpäeval koristati randu mitmel Läänemeremaal, Eestis Treimanis ja Lätis Ainažis.
- * Rail Balticu planeeringu eskiislahendust tutvustati avalikul koosolekul Häädemeestel.
- * Häädemeeste Lasteaed rõõmustas saali ja ühe rühma tualettruumi rekonstrueerimise üle. Toetas EAS hasartmängumaksu programmist.

Maavanem Kalev Kaljuste, vallavanem Magnus Mõttus ning Marit Õun ja Urmas Sule AS Pärnu Haigla esindajatena kiirabibrigaadi ruumide avamisel. Foto Eda Amur

- * Uuendati muusikakooli ja vallamaja hoonete välisilmet.
- * Pärnumaa aasta suunaja aunimetus anti Häädemeeste Keskkooli sotsiaal-nõustaja Eeva Nonile.
- * Valla aukodanikuks nimetati Silvia Einaste, vapimärgid anti Leili Talile ja Indrek Allikasele.
- * Metsapoolse koolis oli üleval Priit Kapsta fotonäitus Ruhnu saarelt.
- * Häädemeeste Muuseum sai 25 aastaseks.
- * Kabli külaselts korraldas meenekonkursi.
- * Valla rahvaraamatukogud ühendati üheks asutuseks – Häädemeeste Raamatukogu kolme haruraamatukoguga.
- * Häädemeeste Keskkooli direktoriks valiti konkursi tulemusena Aule Kink.
- * Toimus Kabli küla 8. kodukandipäev.
- * FIBO tehases tähistati 25 aasta möödumist kergkruusa tootmise algusest Eestis.
- * Toimus Treimani raamatusõprade päev.
- * Häädemeestel avas Tervisetoa nõustaja ja koolitaja Margot Põlla.
- * Massiaru tühjuna seisnud koolimaja omandas Jan Ritsema, plaanis on hoonesse rajada rahvusvaheline loomekeskus.

2016

- * Tähistati ajakirja “Häädemeeste Elu” 25. aastapäeva, väljaandja Sulev Kasvandik.
- * Esilinastus dokumentaalfilm „Häädemeeste fenomen“, teemaks nn Häädemeeste UFOdega seonduv.
- * Ahjupotitööstus OÜ tähistas 20 aasta möödumist ahjupottide tootmisest Soometsa külas.
- * Põhja-Liivimaa Festival peeti Häädemeeste suveaias värskelt renoveeritud laululaval.

Viljar Soomre Treimani Trio koosseisus esinemas rahvamaja renoveeritud saalis valla aastapäevakontserdil detsembris 2016. Foto Toomas Abel

- * Toimusid ühinemisläbirääkimised Häädemeeste, Saarde, Surju ja Tahkuranna valdade vahel, aasta lõpuks olid ühinema jäänud Häädemeeste ja Tahkuranna.
- * Algasid ettevalmistused ülikiire lairibainterneti projekti DigiTee elluviimiseks.
- * Tähistati Treimani kultuuritegelase Valter Soomre 100. sünniaastapäeva.
- * Treimani Raamatukogu tähistas 95. ja Häädemeeste Raamatukogu 90. aastapäeva.
- * Viktor Koop sai Pärnumaa aasta gümnaasiumiõpetaja aunimetuse.
- * Renoveeriti Treimani Rahvamaja saal.
- * Treimani kultuurijuht Viljar Soomre nimetati Pärnumaa rahvakultuuri aasta tegijaks ja Eesti rahvamajade ühingu aasta tegijaks.
- * Häädemeeste valla aukodanikuks nimetati kauaaegne vallavanem Urmas Aava
- * Valla vapimärgid anti Juta Gordijenkole, Jaak Valgele, Aire Koobile, Aleksander-Tõnis Joarannale, Ants Järvesaarele, Dora-Alviine Kesperile, Toomas Abelile.

Häädemeeste valla aukodanikud (koos aunimetusega omistatakse vapimärk)

Milvi Helberg 1998, kauaaegne Häädemeeste arst

Ilmar Einaste 1998 (postuumselt, ei kaasnunud vapimärk), Treimani külaelude edendaja

Peeter Sõrmus 1998 (postuumselt, ei kaasnunud vapimärk), kauaaegne Häädemeeste koolijuhataja ja õpetaja

Leida Kallas 1999, kauaaegne Häädemeeste Keskkooli ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

Enda Lorents 2000, kauaaegne Häädemeeste Keskkooli õpetaja ja rahvatantsujuht

Erast Endrikson 2001, Inglismaal elanud Häädemeeste valla laste ja seltsielu suurtoetaja

Sulev Kasvandik 2002, kauaaegne kodu-uurija, Häädemeeste teemaliste trükiste väljaandja

Elgi Aas 2003, kauaaegne Metsapoole kooli direktor

Tiiu Pukk 2003, Häädemeeste muuseumi asutaja ja kauaaegne juhataja

Ardalion/Ardo Keskküla 2004, ülempreester

Maire Aunaste 2005, teletöötaja, ajakirjanik

Koostas Toomas Abel

Evi Põrk 2006, kauaaegne Häädemeeste kutuuriitöötaja

Malle Alunurm 2006, kauaaegne Kabli lasteaia juhataja, Kabli külaseltsi üks eestvedajaid

Rein Uusma 2007, Häädemeeste Muusikakooli asutaja ja kauaaegne direktor

Helgi Lõhmus 2008, ettevõtja ja tunnustatud toitlustaja Häädemeeste vallas

Raivo Talts 2008, kauaaegne Häädemeeste piirkonna tunnustatud teemeister

Marie Iir 2009, kauaaegne Massiaru raamatukogu direktor

Raimu Pruul 2010, kauaaegne Häädemeeste Keskkooli direktor

Leida Lillemäe 2011, kauaaegne Häädemeeste meditsiinitöötaja

Silvia Einaste 2015, kauaaegne Metsapoole kooli õpetaja, tantsujuht

Urmas Aava 2016, kauaaegne Häädemeeste vallavanem

Valla vapimärgi omanikud

Atte Alfthan 2012, põllumajandusettevõtja, Massiaru Põllumajandusliku OÜ üks eestvedajatest

Leili Tali 2015, kauaaegne Häädemeeste raamatukogu direktor

Indrek Allikas 2015, põllumajandusettevõtja

Juta Gordijenko 2016, kauaaegne Häädemeeste valla kantselei töötaja

Jaak Valge 2016, ettevõtja, turismiteenuste arendaja

Aire Koop 2016, kauaaegne Häädemeeste kultuurijuht

Aleksander-Tõnis Joarand 2016, kauaaegne Häädemeeste valla sporditöötaja

Ants Järvesaar 2016, vallavolikogu liige, valla arengu eest seisja

Dora-Alviine Kesper 2016, Häädemeeste valla ja Kabli küla purjelaevanduse ajaloo uurija ja jäädvustaja

Toomas Abel 2016, Häädemeeste abivalvanem, haridus- ja kultuurikoostöö korraldaja

Häädemeeste vald – 25 aastat

Kohalik omavalitsus

1992. aastal tähistas Häädemeeste vald oma teist aastapäeva. 25 aasta jooksul on läbi elatud majanduslikult kergemaid ja raskemaid aegu. Vallavolikogu koosseise on iseloomustanud üsna selgelt välja kujunenud koalitsioon ja opositsioon. Volikogu esimeestena on tegutsenud Rein Varep, Aili Soopalu, Tõnu Arumäe, Harri Loring, Toomas Troska, Andrus Soopalu. Vallavanema ametis on olnud Rein Varep, Urmas Aava, Ants Järvesaar, Magnus Möttus. Vallaelanike arv on aja jooksul vähenenud, suurenenud on eakate osakaal. On loodud ja ümber korraldatud, ka suletud asutusi ning ettevõtteid – vastavalt kasutajate arvu muutustele.

1998. aastal võeti kasutusele valla vapp ja lipp ning seati sisse aukodaniku tiitel koos vapimärgi andmisega. 1997. aastal astus vald Eesti Linnade Liidu liikmeks ning on Pärnumaa Omavalitsuste Liidu liige taas aastast 2015.

Aastate jooksul on valla eestvõttel ehitatud uusi hooneid ja rajatisi ning rekonstrueeritud ja renoveeritud olemasolevaid – uued spordisaalid Häädemeestel ja Metsapoolel, ühisveevärk ja kanalisatsioon Häädemeestel Kooli tn piirkonnas, samuti Treimanis ja Iklas. CO₂ meetme toel soojustati tervisekeskuse ja hooldekodu

hooned. Häädemeeste lasteaias rekonstrueeriti saal ja rühmade tualettruumid, korrastatud on Kabli Lasteaia maja. 2016. a algas pumbamajade rekonstrueerimine, renoveeriti Treimani Rahvamaja saal.

Kaks korda aastas saavad uued vallakodanikud pidulikult kätte valla vapiga hõbelusikad. Vallal on sõprussidemed – viimastel aastatel mõnevõrra vähemaktiivsed – Hankasalmi vallaga Soomes, Mjölby kommuniga Rootsis, Karmøy kommuniga Norras ja Salacgrīva omavalitsusega Lätis.

Haridus

Hariduselu on vallas olnud esiplaanil kogu olemasolu ajal.

1992. aastal loodi Rein Uusma eestvõttel Häädemeeste Muusikakool, mis tegutseb edukalt tänaseni. Mitmed õpilased on jätkanud elukutselisena oma teed muusikas. 1992. aastal reorganiseeriti Massiaru Eriinternaatkool ja koolimaja jäi algkooli käsutusse – kool suleti lõplikult 2013. a. õpilaste puudusel. 2016. a algas loomekeskuse rajamine koolimaja välismaise eraomaniku poolt. 1995. aastal ostis vald ära praeguse Häädemeeste Lasteaia hoone, kus 2009. aastast on taas ka sõimerühm. Kablis moodustati 1993. aastal algkool-lasteaed; kooliosa suleti 2008.

aastal, lasteaed tegutseb edasi. Hääde-meeste Keskkoolis on vaatamata õpilaste arvu vähenemisele säilinud tänaseni gümnaasiumiosa; alates 1996. aastast on koolimaja põhjalikult kaasajastatud ja rekonstrueeritud. 2014. aastast on kooliga liidetud aleviku spordikeskus, samal aastal viidi hoone üle hakkepuiduküttele. Kooli õpilased on hästi esinenud paljudel aineolümpiaadidel ja konkurssidel. Kuni 2016. aastani juhtis kooli direktor Raimu Pruul, valla aukodanik ja Pärnumaa vapimärgi kavaler.

Metsapoole Põhikooli õpilaste arv on 25 aastaga vähenenud, kuid endiselt on au sees lisaks tugevale aineõpetusele huviringides osalemine, õpilased on kaasa teinud kõigil koolinoorte laulu- ja tantsupidudel. 2012. aastal valmis kauaoodatud nüüdisaegne võimlahoone koos koolisöökla ja tööõpetuse klassidega.

Ettevõtlus

1992. aastaks oli juba loodud ettevõtte Leharu AS, millest 1996. a. sai Fibo ExC-lay Eesti AS. Tehas on töötanud mitme omaniku käe all, algul Svensk Leca AB, hiljem on tegutsetud veel AS Optiroc ja maxitEstonia AS ärinimede all, töökohti oli kuni 140. Aastast 2009 kuulub tehas Saint-Gobaini kontserni. 2016. aastaks oli töötajaid jäänud kümnekond, valmistatakse peamiselt ehitusplokke – suurt rõhku pannakse toodete uudsusele.

Vallale on tuntust toonud 2003. aastal avatud Kabli Pagari kauplus-kohvik, pikemat aega on tegutsenud Lepanina hotell, Kosmonautika puhkekeskus, Ikla kantiin. 2012. aastal avatud tehases pannakse taas pudelisse tuntud Hääde-meeste mineraalvett.

Tegutsevad ehituse, majutuse, toitlustuse jt alade ettevõtjad.

Kultuur, festivalid, sündmused

1990ndatel oli vallas 4 kultuurikeskust, 2016. aastal tegutses neist kolm: Hääde-

meeste Huvikeskus, Treimani Rahvamaja ja Kabli Seltsimaja. Hääde-meestel võeti 2007. aastal uuesti kasutusele renoveeritud seltsimaja kunagise kultuurimaja hoones. Rahvaraamatukogud on pidevalt tegutsenud neljas keskus – Hääde-meestel, Kablis, Treimanis ja Massiarus. Aastast 2016 on need ühendatud üheks asutuseks ning jätkavad kõik tegevust. Praeguseni tegutseb 1991. a asutatud Hääde-meeste muuseum, mis eelkõige säilitab ja tutvustab meie purjelaevaehituse ajalooa seotud. Aastatel 1995–2007 oli muuseumil filiaal Kablis – kapten reeder Jakob Marksoni majamuuseum. Purjelaevaehitust ja sellega seotud inimesi on meeles peetud kodukandipäevadel Kablis, Hääde-meestel ja Treimanis.

1992. aastal asutas Rein Uusma dirigendina Metsapoole Põhikooli puhkpilli-orkestri, mis oli kogu Eestis ainulaadne ja tegutses aktiivselt kuni 2007. aastani.

Valla tunnussündmusteks on kujunenud Põhja-Liivimaa Festival Hääde-meestel, mida on korraldatud igal aastal alates aastast 2006, ning üle Eesti tuntud Kabli Päikeseloojangu festival, mis toob alates 2007. a igal aastal terve juulikuul jooksul valda tuhandeid kultuurihuvilisi paljudele kontsertidele ja muudele sündmustele. Treimanis on alates 2010. a toimunud suvised muusikasündmused algul maakonna kooride laulupäevana, kuid 2015. aastast korraldatakse Treimani juulikuist muusikapäevade mitmekesise kontserdikavaga.

Tervishoid, hoolekanne, turvalisus

1994. aastast lõpetati Hääde-meestel haigla tegevus, praeguses tervisekeskuse hoones jätkus arstiabi andmine – algul polikliiniku vormis, edasi perearstide ettevõtetes. 2015. a juunikuus avati samas majas kauaoodatud kiirabibrigaadi ruumid. Järjepidevalt on Hääde-meestel tegutsenud apteek.

Sotsiaalhoolekande alal on 25 aasta

Metsapoole Põhikooli puhkpilliorkester (kolmes esimeses reas koos dirigendiga) tähistab 2001. a oma 10. sünnipäeva koos sõprusorkestriga. Foto erakogust

jooksul toimunud ümberkorraldusi, aastal 2000 loodi Häädemeeste Sotsiaalkeskus ning alates 2010. aastast tegutseb iseseisva asutusena Häädemeeste Hooldekodu – seni oli see sotsiaalkeskuse üksus. 2016. aastal asus vallavalitsus kavandama hooldekodu laiendamist.

2015. a kevadel avati Häädemeestel uus pääste- ja politseihoone. Selles paiknevad päästekomando ja konstaablipunkt. Kuigi politseinike arv on aastate jooksul vähenenud, on elanike turvalisus tagatud.

Külaliikumine, kodanikuühendused

Külaseltsid on loodud Kablis, Rannametsas, Soometsas, Treimanis, Häädemeeste aleviku Suurküla piirkonnas, Massiarus, Iklas. Tegevussuunad on erinevad, hõlmates külamajade haldamist, külapäevade ja kodukandipäevade korraldamist, osa-

lemist planeerimis- ja muudes olulistes aruteludes. Massiaru Külade Ühendus on rajanud Leader-projektiga laste mänguväljaku, Kabli Külaselts on paigaldanud mälestustahvleid endistele haridustegelastele ja mälestuskive laevakaptenitele, ehitanud jaala-tüüpi purjekagi.

Kodanikuühendusi oli aastaks 2016 vallas ligi 40, nende tegevusalad ulatuvad kultuurikorraldusest ja käsitööst jahipidamise ja taimekasvatuseni.

Kehakultuur, sport

Valla kehakultuuri- ja sporditegevus on koondunud koolide juurde, seal on ka 2003. a valminud Häädemeeste spordihoone ja 2012. aastast tegutsev Metsapoole kooli võimla. Valla esindused osalevad maakondlikel suve- ja talimängudel, rannamängudel, mitmesugustel turniiridel.

Keskkoolis on järjepidevalt head tulemused võrkpallis. Aastast 2000 korraldatakse valla sporditöötaja juhtimisel külade suvemänge, mille on kuuel korral võitnud Mas-

siaru esindus. 2015. aastal peeti esmakordselt külade talimänge.

Koostas Toomas Abel

Leharu AS oli 1996. a asutatud FiboExClay AS eelkäijaks. Foto arhiivist

Häädemeeste pääste- ja politseihoone valmimine 2015. a on üks olulisemaid sündmusi valla ajaloos. Avamisel osales ka siseministr Hanno Pevkur. Foto Mai Sepp

Treimani laulupäev 2013. Foto Viljar Soomre

Võidukas Massiaru võistkond II valla külade suvemängudel 2001. Foto Kai Marjamägi

Kihnu vald

VAPP

LIPP

Territoorium 1762 ha (koos laidudega)

- haritav maa 262 ha
- mets 559 ha
- muu maa 334 ha
- looduslik rohumaa 577 ha

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 701
- 1 km² kohta 39,8

Asustusüksuste arv

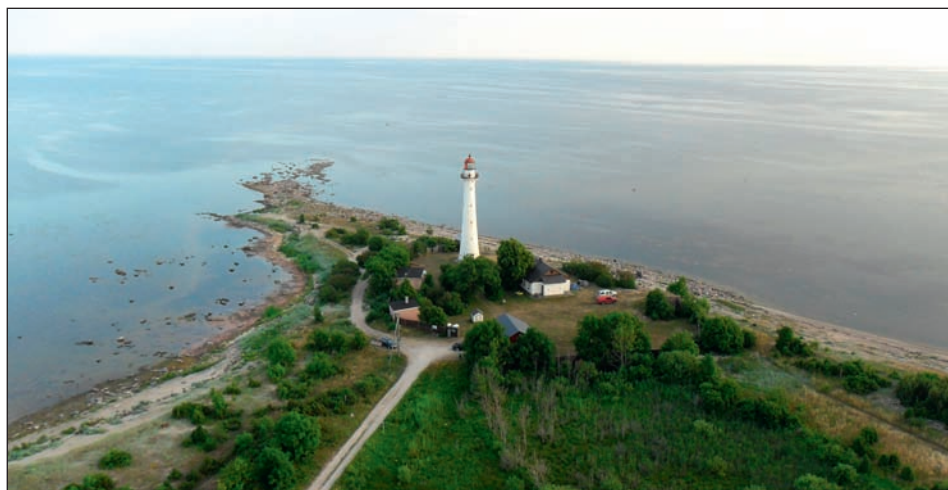
- külasid 4

Valla keskus

- Linaküla (piirkond kirik, vallamaja, kool, muuseum, rahvamaja, raamatukogu)
- kaugus Pärnust linnulennult 40 km

Omaavalitsusjuhid

- volikogu esimees Paal Põlluste
- vallavanem Ingvar Saare

Juuli 2011. Foto Paal Põlluste

Elanike arv külade lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel ja valla seisuga

Asula nimetus	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016
Linaküla	165	169	169
Lemsi küla	189	191	196
Sääre küla	189	189	193
Rootsiküla	125	131	130
Valla täpsusega	10	9	12
KOKKU	678	689	700

Olulisemad sündmused

2014

- * AS „Saarte Liinid“ sai valmis Kihnu reisisterminali.
- * Koolimaja viidi maaküttele ja ehitati välja ka radiaatorküte.
- * Kihnu Mere Seltsi eestvedamisel moodustati Kihnus vabatahtlik merepäästeüksus.
- * Ettevõtluskeskkonna edendamine (infokioskid püstitamine, ettevõtluspäevad, ümarlaad) 2014–2016.
- * Sihtkohaturundus (ühise reklaambrošüüri valmimine, Kihnu valla ühisturundus rahvusvahelisel turismimesil Tourrest, reklaamialases koostööprojekti „Kihnu tuba Sokos hotelligrupis ja raamatu *“100 reasons to visit Estonia“* osalemine, kohaliku toidu propageerimine) 2014–2016.
- * Hajaasustuse programmis osalemise tulemusena uuendati või rajati 2014–2016 viie majapidamise joogivee- ja 7 majapidamise kanalisatsioonisüsteem.
- * Kihnu valla aukodaniku tiitli sai Tema Pühaduse Konstantinoopoli peapiiskopi oikumeenilise patriarhi Bartholomeos Kihnu vallale oma külaskäiguga au osutamise eest ja Avo Rahu – Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete – Kihnu ja mandri vahelise transpordi aastatepikkuse organiseerimise ja korral-

damise tulemusena tänaseks laitmatu ühenduse eest mandriga.

- * Elutöö preemia sai Jaan Vahkel Kihnu rahvale osutatud väljapaistvate teenete – aastakümnete pikkuse armastuse ja suure südamega tehtud kaptenitöö eest.
- * “Aasta tegu 2013” tiitli sai, Kihnu tuleturni avamine SA Kihnu Kultuuriruumi poolt. Inglismaal, Porter & Co tehases, samas, kus valmis Eiffeli torn, malmist tehtud ja meritsi osadena kohale toodud ning 1864 aastal Kihnu saarel detailidest kokkumonteeritud torni tipust avanevat suurepäraselt vaadet saab igaüks peale 17-aastast vaikelu tornis, mille põhjustas majakavahi töökoha kadumine, taas nautida.
- * Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutus paigaldas Sääre, Lemsi ja Linakülla lairiba (Tõstamaa-Lao-Kihnu mikrotorusüsteem ja fiiberoptiline) sidekaabli.
- * Eesti Energia AS Taastuvenergeetika ja Väiketootmise Ettevõtte Kihnu linnureijaama abil koguti 3 aastat informatsiooni tuuleparkide kavandamise jaoks. Alates 2012. aastast on koostamisel Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneering.
- * Tööd alustas Kihnu Pärimuskool.
- * Konkursi “Eesti Kaunis kodu” raames valiti Kihnu vald Pärnumaa kauneimaks omavalitsuseks.

2015

- * Jäähklassiga parvlaeva „Kihnu Virve“ liiniletulek tõi kaasa olulise kvaliteedihüppe Kihnu ja mandri vahelises transpordiühenduses.
- * Sai valmis Suaru automaattankla.
- * Kihnu vald sai Eesti Töötukassa Pärnu maakonna 2015. aasta parima kohaliku omavalitsuse tiitli. Sotsiaalametnik Aive Haviku ettevõtmisel viis töötukassa Kihnus läbi tööharjutuse, vabatahtlik töö ja nõustamisteenused.

“Kihnu Virve” liiniletulek. Foto Helyd Põlluste

- * Kihnu valla aukodaniku tiitli sai Eino Pedanik Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete eest kultuurielu valdkonnas.
- * Elutöö preemia pävis Ella Leas- auavaldusena Kihnu vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest Kihnu käsitöö elavana hoidmisel, teadmiste ja oskuste edasiandmisel ning kirikulaulu ja -elu eestvedamisel;
- * Aasta teoks tunnistati Saarte Liinide tegu – Kihnu sadamahoone ehitamine.
- * TriSmile MTÜ ja Sõbrad eestvedamisel alguse saanud *Kihnu Männäkäbä maraton* tunnistati 2015 aastal parimaks uueks jooksuõistluseks.
- * Suaru sadama elektrivarustustööde teostamine, tänavalgustuse rajamine ning Jõujaam-Sadama tee ja kergliiklustee ehitamine.
- * Silvia Soide sai kultuuripärandi aasta raames korraldatud eesti-teemalisel fotovõistlusel peapreemia.
- * Jana Ruubeli Kihnu kokaraamat „Armastusega Kihnust, uut ja vana saarekõrgist“ pärjati tiitliga „Aasta kokaraamat 2015“.
- * Valla ja MTÜ Tere, tervis koostöös korraldati saare viidamajandus 2015–2016.
- * Avati suvine sadamaturg.
- * Rekonstrueeriti rahvamaja katus.
- * Pärnu maakonnaga piirneva mereala maakonnaplaneeringu lahenduse osas jäi Kihnu Vallavolikogu seisukohale määratlada Pärnumaa mereplaneeringu tuuleparkide arenduslala piiriks ja puhvertsooniks 12 kilomeetrit püsisasustusega väikesaare rannikust.

Suveteater "Meri muigab teitele vasta". Foto Heldy Põlluste

2016

- * Jõuti lõpule kõikide olulisemate teede pindamisega. Töö käis 2013. aastast. Selle suure investeeringu kaitseks kehtestati liikluspiirang avalikult kasutatavatele kohalikele teedele, mis tähendab, et suured, üle 8 tonnised sõidukid Kihnu kõigil teedel liikuda ei tohi.
- * Kihnu jaoks 2016. aastal haripunkti saavutanud haldusreform päädis 2017. aasta alguses sellega, et Vabariigi Valitsus jättis mereliste saarvaldade, sh Kihnu, osas haldusterritoriaalse korralduse muutmise rakendamata, st Kihnu jäi iseseisvaks vallaks.
- * Rekonstrueeriti tennisväljaku kate.
- * Kihnu valla aukodaniku autiitel anti isa Viktorile (Viktor Merikk Ivask) auavaldus-

seni Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete eest kultuurielu valdkonnas.

- * "Aasta tegu 2015" tiitli sai Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tegu – „Kihnu Virve” sai valmis ja jõudis Kihnumandri vahelise ühenduse pidamiseks liinile 2015. aastal. Uus laev teeb elu saarel oluliselt mugavamaks, tähendab täiesti uut kvaliteeti Kihnu ja mandri vahelises ühenduses ja annab kogu saarele uue hingamise.
- * Elutöö preemia anti dr. Helle Treimuth'ile pikaajalise teenistuse eest Kihnu perearstina.
- * Kihnu Kooli õpilane Mattias Laos sai oma uurimistööga "Tuletõrje ja tulekahjud Kihnus" õpilaste teadustööde

riiklikul konkursil 2016, III preemia põhikooliastmes ja Siseministeriumi eripreemia ning Pärnu maakonna kodusuurimiskonverentsil III koha

- * Algas Sigatsuaru sadama rekonstrueerimine.
- * Valla allasutustele soetati reservelektrigeneraatorid.

- * Vabariigi aastapäeva kontserdil esines Eesti Rahvusmeeskoor.
- * Uuteks algatusteks kultuurielus olid üritused: suveteater "Meri muigab teile vastu", Väikesaarte laulupidu, mis toimus esimest korda Kihnus ja Räime-retk.

Koostas Heldy Põlluste

AUKODANIK

2005

Ingrid Rüütel, pikaajalise Kihnu rahvamuusika alase teadustöö eest.

2006

Harri Jõgisalu, Kihnu vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest. Oma elu Kihnuga sidumine, Kihnu-aineliste raamatute „Maaleib“ ja „Meri põlõm'tõ paljas vesi“ autor.

Maria Köster, (postuumselt), vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest. Elas 105. aastaseks.

2007

Mark Soosaar, vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest. Oma elu Kihnuga sidumine, Kihnu-teemaliste filmide „Kihnu Kristjan“, „Kihnu naine“, „Kihnu mees“ jpt filmi-, foto- ja audiotalletuste autor.

2008

Anu Raud, vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest. Oma elu Kihnuga sidumine, Kihnu käsitöö uurimine, kogumine ning motiivide kasutamine Eesti vaibakunstimis.

2009-

Tallinna ja kogu Eesti ülipühitsetud metropoliit STEFANUS, vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest. Jumalateenistustel osalemise eest Kihnus.

2010 jäi välja andmata

2011

Leino Blasen, Kihnu vallale osutatud väl-

japaistvate teenete, teemeistrina Kihnu eest hea seismise eest.

2012

Peeter Vesik, suure summa annetamise eest Kihnu kiriku restaureerimiseks ning annetuste kogumise organiseerimise eest väliskihnlastelt Kanadas.

Endel Sutt (postuumselt), kihnlaste suguvõsade uurimise, sugupuude koostamise ja elu jooksul kogutud materjali kihnlastele kättesaadavaks tegemise eest.

2013

Tema Pühadus Konstantinoopoli, Uue Rooma peapiiskop ja oikumeeneline patriarh Bartholomeus, Kihnu vallale oma külaskäiguga au osutamise eest.

Avo Rahu, Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete- Kihnu ja mandri vahelise transpordi aastatepikkuse organiseerimise ja korraldamise tulemusena tänaseks laitmatu ühenduse eest mandriga.

2014

Eino Pedanik, Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete eest kultuurielu valdkonnas.

2015

Viktor Merikk Ivask e ISA VIKTOR, Kihnu vallale osutatud väljapaistvate teenete eest kultuurielu valdkonnas.

2016

Mihkel Mardna, Kihnu vallaelanikele heategevuslikus korras osutatud teenuste eest tervisevaldkonnas.

ELUTÖÖ PREEMIA

2005

Elmar Randma, hariduselu edendamise ja kohaliku omavalitsuse pikaajalise juhtimise eest.

2006

Anna-Mari Burakova, teenistuse eest Kihnu muuseumis ja Kihnu koolis.

Virve Köster, pika ja tulemusliku töö eest kultuuri valdkonnas.

2007

Rosaali Karjam, vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest. Kihnu käsitööoskuste ja rahvatarkuste kogumine ning nende tulevastele põlvetele edasiandmine

2008

Katrin Kumpan, vallale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest Kihnu rahvalaulu ja kultuuri säilitamise ja arendamise eest.

2009

Endel Vesik, Kihnu rahvale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest Kihnu põldudel ja heinamaadel.

2010

Vilma Metsa, Kihnu rahvale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest Kihnu Koolis.

AASTA KIHNLANE

2005 – Traditsioonilise paadiehituse taastamise eest, **Enno Tšetšin**

2006 – Lasteaia loomise eestvedamise eest, **Taivi Laos**

2007 – Kihnu Külmoone tegevuse eestvedamise eest, **Mihkel Saare**

2008 – Kihnu jäätmejaama töölerakendamise eest, **Enno Kaare**

2009 – Kihnu Muuseumi rekonstrueerimise projekti eduka elluviimise eest, **Maie**

Aav

2011

Eevi Türk, Kihnu rahvale elutööna osutatud väljapaistvate teenete eest Kihnu Koolis.

2012

Anna Lilles, erilise austusavaldusena tehtud elutöö eest. Eluraskustele vaatamata suutis naerusui üles kasvatada ka oma lapselapsed.

2013

Jaan Vahkel, erilise auavaldusena Kihnu rahvale osutatud väljapaistvate teenete-aastakümnete pikkuse armastuse ja suure südamega tehtud kaptenitöö eest.

2014

Ella Leas, osutatud väljapaistvate teenete eest Kihnu käsitöö elavana hoidmisel, teadmiste ja oskuste edasiandmisel ning kirikulaulu ja -elu eestvedamisel.

2015

Helle Treimuth, pikaajalise teenistuse eest Kihnu perearstina.

2016

Mihkel Vesik, austusavaldusena aastakümnete jooksul armastusega tehtud rannakaluri töö eest.

2010 – Kihnu Mere Peo traditsiooni algatamise ja ürituse eduka elluviimise eest,

Mare Mätas

2011 – Järjepideva ja tulemusliku töö eest Kihnu lastele pillimängu ja laulu õpetamisel, **Hilma Kerbak**

2012 – Kuigi toimus mitmeid olulisi sündmusi – hambaravikabineti avamine, saarte Pärimumskultuuri päevade traditsiooni algatamine, kiriku tornikupli restaureerimine – olid kõik koostööprojektid. Ühe inimese panust oli raske välja tuua, aasta kihnlase aunimetus jäi välja andmata.

AASTA TEGU

2013 – Kihnu Tuletorni taasavamine külastele peale 17 aastat (SA Kihnu Kultuuriruum).

2014 – Kihnu sadamahoone ehitamine, ehitajaks AS Saarte Liinid

2015 – “Kihnu Virve” sai valmis ja jõudis Kihnu-mandri vahelise ühenduse pidami-

seks liinile Uus laev teeb elu saarel oluliselt mugavamaks, tähendab täiesti uut kvaliteeti Kihnu ja mandri vahelises ühenduses ja annab saarele uue hingamise.

2016 – Suveteatri “Meri muigab teitele vasta” Kihnu toomine. MTÜ OAD.

Kihnu vald – 25 aastat

Ööpäevaringse elektrita väikesaar, kuhu viis paar korda nädalas Pärnust kolmetunnine mereteed ja mõistagi mitte iga ilmaga – selline oli argipäevaelu Kihnus 25 aastat tagasi. Nüüd on kõik hoopis teisiti: moodne laev sõidutab soovijad paar korda päevas hooldatud aedade ja korras majapidamistega saarele, kus ootab traditsioone austav kogukond oma unikaalse kultuuri ja meelelaadiga.

Munalaiu sadam lühendas mereteed oluliselt

Kui 1992. aastal Kihnu vald taastati, sai omavalitsuse ülesandeks kohalike inimeste liiklusolude ning mandri ja saare vahelise ühenduse parandamine ja korraldamine. Sel ajal toimus regulaarne laevaliiklus Kihnu vaid Pärnust, transport oli heitlik ja juhuslik. Kihnlaste jaoks on esmatähtis võimalikult vähe vee peal olla, nende jaoks on meresõit vajadus, mitte lõbusõit. Johannes Leas oli see mees, kes oma naabrimehe Nikolai Sepaga oli aastaid heietanud mõtteid mandrilepääsust Munalaiu kaudu, mis sel ajal oli mandrist eraldatud kivine laid.

AS Kihnu Liin, mida Johannes Leas juhtis, eestvedamisel ehitati kõigepealt Munalaidu mandriga ühendav tamm, seejärel muul, mille juurde said silduda postija kaluripaadid ja seejärel sadam. Ehitus toimus Pärnu maavalitsuse kaudu ja Eesti

riigi toel.

Pärnu Postimees kirjutab 1993. a 22. juunil esikaanel: „Lõpuks oli käes see päev, kui Munalaiu sadamas esmakordselt Eesti riigi ja Pärnumaa lipp vardasse tõmmati ja enne Jõnni teeleminekut pidulikult sinimustvalge lint riigisekretäri Ülo Kaevatsi ja Pärnu maavanema Rein Kirsi poolt läbi lõigati.“ Kaevats ütles avamisel, et tasapisi on Eesti riigis juurdumas arusaam, et praamiliiklus on maantee pikendus ning saare põliselanikele peaks sõit prii olema.

Uus sadam alustas tööd vihmas ja tuules ja lühendas veeteed mandri ja Kihnu vahel 40 kilomeetrit.

Roostist toodud uus parvlaev, mis aastakümneteks kihnlaste teenistusse jäi, tegi esimese reisi juba enne sadama avamist 4. juunil 1993, toimetades saarele Eesti Saarte aastakoosolekust osavõtjad. Rahva Hääli kirjutab: „Kihnlane Johannes Leas võis end tunda päevakangelasena. Reisiseltskond loopis meest õhku, šampanja vahutas.“

Merekaabel tõi ööpäevaringse elektrit ühenduse

Mart Laari viimane tööpäev peaministrina 1994. aastal ei jäädvustunud mitte ainult Eesti poliitilise daatumina, vaid ka Kihnu inimeste mällu – peaministri osalusel peeti pidu selle auks, et merekaabli ehitamine tõi saarele ööpäevaringse elektrit.

4. novembril 1994 kell 12 19 lülitab tollane vallavanem Juhan Vapper sisse elektri, mis tuleb mandrilt mööda veealust kaablit. Foto Arvo Täll

Samal päeval väisab Kihnut viimast päeva peaministri ametis olev Mart Laar, kellele kingiti Kihnu tekk. Foto Arvo Täll

Enne seda tootis energiat kohalik diiselkütusel töötav ühe mootoriga jõujaam, kuid 90ndate alguse naftakriisi ajal ei jätkunud kütust piisavalt. Reaalne elu nägi välja nii, et südaösel võeti vool ära ja tagasi tuli see kell 6 hommikul. Kütte transport saarele oli tülikas, eriti talveperioodil. Elektri voolutugevus kõikus märgatavalt, voolukatkestused olid sagedased ja kõik see lühendas elektriseadmete eluiga tunduvalt. Selline närvesööv ja tülikas olukord kestis Kihnus aastaid ning inimesed pidid sellega paratamatult harjuma ja leppima.

Kihnu valla tollane raamatupidaja Arvo Täll meenutab, et pärast merekaabli ehitamist andis Eesti Energia liinid esialgu Kihnu valla bilanssi ja kasseeris raha selle järgi, kui palju nad elektrit väljastasid. Vallamajas koguti elektriraha elanikelt paari rubla kaupa kokku, aga vahe jäi sisse ja miinuse maksis vald kinni. „Alguses käisid need asjad nii, et elektrit varastati ja see läks vallale kalliks maksma.“ Raamatupidaja mäletab, et olukorra lahendusega vallas toime ei tulnud – saarel polnud elektrikut, kes veale jälile saanuks. Elektriarvestus sai joone peale siis, kui liinid Eesti Energiale üle anti.

UNESCO auväärses nimistus

„Eks ma “süüdlane” ole, et Kihnu saarestiku loodus, inimeste traditsiooniline elutegevus ja keel ning kultuur 2003. aastal UNESCO pärimus- ja vaimsete kultuuride nimistusse võeti,“ ütles Mark Soosaar. Ta töötas UNESCO ekspertina Mongoolias ja tutvus UNESCO pärimuskultuuride osakonna juhataja jaapanlanna Noriko Aikawaga. Soosaar rääkis, et kutsus selle väga kena ja targa naise 2002. aastal Pärnu Filmifestivali žüriisse ning viis ta ka Kihnu.

Kui Noriko Aikawa nägi Kihnu kogukonda, oli ta vaimustunud sellisest uniikaalsest leiust Euroopa üsnagi tsiviliseeritud maailmas ning tegi tollasele kultuuriministrile Signe Kivile ettepaneku kihnu kultuur kindlasti UNESCOsse esitada. Minister Kivi, kes oli tekstiilitudengina käinud Kihnus naiste käsitööd uurimas, pani kohe kõik rattad käima ning asuti vajalikke dokumente kokku panema. Taotluse põhiosa tugines Ingrid Rüütli uurimustel, kes panustas oluliselt ekspertina. Kihnupoolset administratiivset asjaajamist korraldas Annelly Akkermann ning nii juhtuski, et 2002. aasta oktoobris esitas

Kihnu kultuuri pärl on traditsiooniline Kihnu pulm. Foto Heldy Põlluste

Kihnu sadam linnulennult. Foto Helyd Põlluste

Vabariigi Valitsus Kihnu kultuuriruumi UNESCO auväarse nimistu kandidaadiks. Positiivne vastus saabus aasta pärast.

Ühendus mandriga järjest paremaks

Sajandi teiseks kümnendiks oli kihnlaste mandrilepääs hästi korraldatud ja tehtud oli kõik, mis inimese võimuses. Transpordikorraldus oli nii sujuvaks timmitud, et Kihnu valis Pärnu maakonna transpordinõuniku Avo Rahu Kihnu valla aukodanikuks.

Ilma vastu ei saanud aga ükski inimene ning talveperioodil, kui meri jäätus ja navigatsioon peatus, oli liiklus eriti habras. Jäätteid soojadel talvedel rajada ei saanud, 8-kohaline lennuk ei lennanud uduse ega lumesajuse ilmaga ning hõljud ei sobinud igapäevaseks liikumiseks hoopiski. Igal talvel oli päevi, mil ükski transpordivahend ei liikunud, mõnikord oli koguni nädalane paus, ja Kihnu inimeste jaoks jäid ära tähtsad asjaajamised ning kokkulepitud kohtumised.

Kihnlased tahtsid jääklassiga laeva, mis

sõidaks aasta läbi, ja said selle laeva.

Avalikul konkursil valis rahvas armastatud rahvalauliku järgi laeva nimeks Kihnu Virve, mis asus liinile 2015. aasta oktoobris.

Laevaliiklus keeras uue lehekülje ja kuigi tormipäevi tuleb ikka ette, näitas tubli „jäämurdja“ kahel esimesel talvel end heast küljest, vaid paaril korral on kuhjunud rüsijää probleeme tekitanud. Lisaks on laev ilus, suur ja moodne ja lisaväärtuseks on, et kenast salongist saab imetleda jääpangal pikutavaid hülgeid.

Kihnu Virve esimene suvi (2016) näitas märgatavat turistide arvu tõusu ja saarele saabujaid oli suvekuudel 5000 inimese võrra rohkem.

Sellise väärt laeva ehitas kihnlastele Saaremaa firma AS Baltic Workboats ja igapäevaselt opereerib liinil AS Kihnu Vee-teed.

Haldusreform jättis Kihnu puutumata

Haldusreformi seaduses on sisse kirjutata-

tud võimalus jätta eraldiseisvaks omavalitsuseks Eesti territoriaalmeres paiknev mereline saarevald, mille territooriumi vald tervikuna hõlmab ja kus teostatakse iseisvat omavalitsuslikku haldamist.

Oma eraldi jäämise taotluses vabariigi valitsusele põhjendati, et Kihnu vald on tervik, mille sisesidemed on tugevamad kui sidemed naaberkeskustega. Sellele seab omad piirid ühendusepidamine mandriga, see väljendub nii tundlikkuses ilmastikuloole suhtes kui ka füüsiliste piiride osas – liiklemine saarele ja sealt ära on alati seotud kindlate kellaaegadega ning ajalise ressursiga. Valdav osa teenustest osutatakse saarel kohapeal. Need teenused, mida osutatakse väljaspool saart, on näiteks keskkaridus ja teise taseme arstiabi ning tol hetkel teada olnud seadusandlikus raamistikus, nii seadusandluse kui rahastuse osas, ei olnud Kihnu vallal ühtegi sisulist põhjust loobuda omavalitsusüksuse staatusest, sest omavalitsus tuleb oma ülesannetega toime. Lisaks suudetakse

kujundada ka ümbritsevat keskkonda ning olla piirkonna arenguveduriks. „Anname endile aru, et suure osas tuleneb Kihnu võimekus riigipoolse rahastuserisuse olemasolust, kuid kuna praegu puudub vastupidine teadmine, et riik kavandaks väikesaarte rahastuse muutmist, on asjakohane jätkata tänase toimimisskeemi järgi,“ kirjutab Kihnu vald taotluses.

Kihnu kogukond võttis haldusreformi osas seisukoha, et Kihnu valda ei ole vaja liita mandri omavalitsustega. 2016. aasta lõpus läbi viidud küsitlus näitas kihnlaste tahet selgelt: 94,1% vastanuist arvas, et Kihnu ei peaks liituma. Vallavalitsus tegi koos teiste saarvaldadega tööd, et rõhutada saare eraldijäämise vajadust ja palus vabariigi valitsusel kohaldada haldusreformi seaduses sätestatud erandit.

Nii läkski – 2017. aasta veebruaris tegi vabariigi valitsus otsuse, et Kihnu jääb saarvallaks.

Koostas Anu Saare

Kihnu valla taasloomise 25. aastapäev (21. mai 2017). Foto Keneth Lepa

Koonga vald

VAPP

LIPP

Territoorium 43960 ha

- haritav maa 7778,1 ha
- mets 21605,9 ha
- muu maa 11428,1 ha

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 1075
- 1 km² kohta 2,45

Asustusüksuste arv

- külasid 42

Valla keskus

- Koonga
- kaugus Pärnust 37

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Vallo Kappak
- 2014 vallavanem Kirke Keert, alates 01.03.2015 Mikk Pikk mets

Soontagana maalinn. Foto Mihkel Luige

Elanike arv asulate lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

	01.01. 2014	1.01. 2015	1.01. 2016
1. Emmu	37	34	30
2. Hõbeda	2	2	2
3. Irtta	34	33	39
4. Iska	4	4	2
5. Joonuse	0	0	0
6. Jänistvere	33	34	33
7. Järve	5	5	6
8. Kalli	44	43	41
9. Karinõmme	11	17	14
10. Karuba	17	17	19
11. Kibura	6	6	6
12. Kiisamaa	11	11	12
13. Koonga	237	233	217
14. Lõpe	161	157	156
15. Maikse	4	4	3
16. Mihkli	25	25	24
17. Naissoo	1	1	4
18. Nedrema	26	26	24
19. Nätsi	8	8	8
20. Oidrema	114	109	108
21. Paimvere	25	29	24
22. Palatu	8	8	8
23. Peantse	28	27	32
24. Piisu	4	4	3
25. Pikavere	40	41	40
26. Rabavere	68	59	55
27. Salevere	7	5	6
28. Kõima	35	32	31
29. Tarva	26	25	21
30. Tõitse	5	5	5
31. Ura	30	29	25
32. Urita	4	3	3
33. Vastaba	8	8	8
34. Veltsa	20	20	19
35. Võitra	19	16	13
36. Võrungi	2	2	2
37. Kuhu	0	0	0
38. Kurese	0	0	0
39. Parasmaa	0	0	0
40. Tamme	2	2	3
41. Öepa	0	0	0
42. Sookatse	0	0	0
KOV tase	39	37	29
	1150	1121	1075

Sündmused

2014

- * Maaelu Edendamise SA valis parimaks lihaveisekasvatajaks Reet ja Targo Pikkmetza Talu ja Tulu OÜ-st.
- * 38-ndad Koonga mängud.
- * Oskarshamni noorte poolt ehitatud laste mänguväljaku avamine Irtta külas.
- * Hanila, Lihula, Varbla ja Koonga valla ühinemisläbirääkimiste alustamine.
- * Mihkli kihelkonnapäev – ettevõtluspäev, valla ettevõtjad esitlesid oma tooteid ja tegemisi. Õhtul Mihkli kirikus Uku Suviste kontset.
- * Traditsiooniline Mihkli laat.
- * Lõpe kooli vilistlaste kokkutulek.
- * Koonga Kooli renoveerimise alustamine
- * Koonga Kool tähistas 95. aastapäeva
- * Anti välja Koonga Kooli esimene almanahh.
- * Lõpe klubi 45. aastapäeva tähistamine.
- * Esimest korda Pikavere vanas vallamajas Kidise Jõulumuusika – Liisi Koikson, Vaiko Eplik "Aastaajad".

2015

- * Valgetähe V klassi teenetemärgi pälvits maaelu ja mahepõllumajandust edendanud Mätiku talu peremees Aivar Pikkmetz.
- * 39-ndad Koonga mängud.
- * Mihkli kihelkonnapäev-Mihkli pastoraadis ettevõtjate juturing ja valla väikeettevõtjate külastamine. Õhtul Mihkli kirikus Ott Leplandi kontsert.
- * Traditsiooniline Mihkli laat.
- * Koonga Kooli renoveerimise lõpetamine
- * Liideti Koonga Lasteaed "Naksitrallid ja Koonga Põhikool-lasteaed põhikooliks nimetusega Koonga Kool.
- * Liideti Lõpe Lasteaed "Miki" ja Lõpe Põhikool-lasteaed põhikooliks nimetusega Lõpe Kool.
- * Toimus taas väikeste valla kodanike pidulik vastuvõtt. Iga laps sai mäles-

Mihkli laad. Foto Merike Pikk mets

Mihkli kihelkonnapäev. Foto Merike Pikk mets

tuseks valla vapiga ja graveeringuga hõbelusika.

- * Lammutati lagunenud ja aastaid tühjalts seisnud korterelamut Koonga külas ja üks Lõpel.
- * Oskarshamni noorte poolt ehitatud laste mänguväljaku avamine Lõpel ja Oidrema mänguväljaku täiendamine uute atraktsioonidega.
- * Koonga kooli vilistlaste kokkutulek.
- * Koonga Lasteaia katlamaja ja Lõpe katlamaja renoveerimine.
- * Mustkatte alla sai 7,5 km valla teid.
- * Lõpe Kooli XV jõulunäidend, juhendaja Sirje Kaska.
- * Koonga ja Lõpe Kool osalesid Pärnumaa tantsupeol "Õnnemuster".
- * Pikavere Jõulumeloodia – heategevuslik kontsert.

2016

- * 40-ndad Koonga mängud.
- * Oidrema 5. külapäev – registreeriti pea nelisada osavõtjat.
- * Mihkli kihelkonnapäev – "Haldusreform täna" õhtul Birgit Sarrapi kontsert Mihkli kirikus.
- * Traditsiooniline XXVIII Mihkli laat.
- * Lammutati lagunenud ja aastaid tühjalts seisnud korterelamud Lõpe ja Kalli külas.
- * Asutati SA Koonga Hoolekanne.
- * Oskarshamni noorte poolt ehitatud Koonga Lasteaia mänguväljaku avamine.
- * Teine avatud talude päev – osales Mätiku talu, Oidrema Mõis, Sepa Mahe-talu, Panga talu, Teistoa talu.
- * Koonga Lasteaia rühmade kolimine Koonga Koolimajja lasteaia jaoks värs-kelt remonditud ja kohandatud ruumi-desse.
- * Kuuendat korda toimus külade jalgpall Koonga kooli staadionil. Mõõtu võtsid

Koonga, Oidrema, Irta-Jänistvere-Nedrema võistkonnad.

- * Koonga ja Lõpe Kool osalesid Pärnumaa laulupäeval "Sõit pilvelaeval".
- * Koonga ja Lõpe Kool osalesid Pärnumaa II võimlemispeel "Meremuinasjutt"
- * Lõpe klubi renoveerimine.
- * Pärnumaa parim 4H klubi – Lõpe klubi Dixie ja parim juhendaja Sirje Kaska.
- * Asutati Koonga Vabatahtlik Päästeselts MTÜ.
- * Pikavere Jõulumeloodia Pikavere kultuurikojas.
- * Koonga valla 25. aastapäeva tähistamine – Lõpe klubis kontsert-aktus.
- * Koonga, Varbla, Hanila ja Lihula valla ühinemislepingu allkirjastamine.

Vald 25. Foto Cädy Erismaa

Koonga vald – 25 aastat

12.12.1991 – algab Koonga valla ajalugu, kui tolleaegne Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel annab Koonga vallale tunnistuse omavalitsusliku haldusüksuse õigustest.

01.09.1992 – Tarva kooli taasavamine, õppetööd alustab 12 õpilast ja 2 õpetajat, koolijuhiks saab Jaan Roosileht (kool likvideeritakse Koonga Vallavolikogu otsusega 17.02.2000).

01.09.1994 – Lõpe algkool reorganiseeritakse põhikooliks, õppetööd alustab 74 õpilast ja 6 õpetajat, koolijuhina jätkab Ellen Laanesoo.

01.01.1995 – Koonga valla rahvaarv – 1650 inimest.

Jaanuar 1996 – alustab ilmumist Koonga valla ajaleht „Junnumaa kuukiri“, lehte toimetab Kalle Kaska.

20.08.1996 – Koonga valla vapi ja lipu statuudi kinnitamine, esmaesitlus ning õnnistamine EELK Mihkli Miikaeli kirikus, õnnistuse annab praost-emeeritus Gustav Maarand.

31.10.1996 – Koonga vallavanemaks valitakse Andres Hirvela, volikogu esimeheks Riho Erismaa.

01.02.1997 – öösel hävib tulekahjus Oidremaa lasteaia hoone, lasteaed kolib Oidremaa koolimajja.

18.07.1998 – Mihkli laot X.

30.04.1999 – alguse saab Koonga valla laste laulupäev VIISIKERA.

31.03.2001 – Koonga mängud XXV, osa võtavad Koonga, Halinga ja Varbla vald.

06.07.2002 – RMK matkapäev Soontagana maalinnas.

Kanaliseerimise ehitustööd Oidremäl. Foto Merike Pikkmeets

Etendus Soontagana maalinnas. Foto Merike Pikk mets

26.11.2002 – Kodanikupäeva aumärgi saab Pärnumaalt ainsana Koonga Vallavalikogu esimees Riho Erismaa

05.–07.09.2003 – Looduse Omnibussi korraldatud kontserdid Soontagana maalinnas.

29.01.2004 – ühise äriühingu loomine EL ÜF projekti „Matsalu alamvesikonna asulate vee- ja kanalisatsioonirajatiste rekonstrueerimine ja laiendamine” elluviimiseks.

2004 Koonga Põhikooli renoveerimine – akende ja välisuste vahetus ning välisseinte soojustamine, riigipoolne toetus 800 000 EEK, valla omaosalus 450 000 EEK.

Suvi 2004 – Õ-Fraktsioon koos Exitfilmiga alustab absurdimaigulise seikluskomöödia „Malev” filmivõtteid Koonga vallas.

24.07.2004 – Tarva koolimaja 100.

2004–2005 Koonga Põhikooli staadioni renoveerimine, uue muru rajamine ja rajakatete paigaldamine.

09.–23.07.2005 – Kohaliku ajalugu käsitlevat väga menukat teatritükki „SOOLAEV” etendatakse Soontagana maalinnas neljal korral.

01.09.2005 – Koonga kooli direktorina alustab tööd Ülle Andrea ja Lõpe kooli direktorina Mare Paarasma.

2007 – Koonga Põhikooli staadionimaja valmimine ja välisvalgustuse rajamine.

11.08.2008 – Koonga vald liitub Pärnu maavanema korraldusega nr 94 avatud Hajaasustuse veeprogrammi projektiga.

06.08.2007 – 18.09.2009 – EL ÜF projekti „Matsalu alamvesikonna asulate vee- ja kanalisatsioonirajatiste rekonstrueeri-

mine ja laiendamine” elluviimine Koonga, Irtä, Lõpe ja Oidrema külades.

09.12.2008 – Maavara kaevandamise loa andmine OÜ-le Kivikandur Tarva dolokivikarjääris.

01.04.2009 – vee- ja kanalisatsiooniteenuseid hakkab Koonga vallas osutama 11 valla osalusel loodud AS Matsalu Veevärk.

14.05.2009 – Lõpel avatakse Rootsi Oskarshamni Gümnaasiumi õpilaste valmistatud rulapark.

2009 – uute tänavavalgustusliinide rajamine Koongasse ja Lõpele ning kergliiklustee rajamine Koongasse.

10.10.2009 – Koonga kooli 90. aastapäevale pühendatud kokkutulek, millest võtab osa üle 300 külalise.

07.11.2009 – juubelipidu Lõpe klubis – Lõpe klubi 40, Oidrema Naisselts 10 ja rahvatantsurühm Lõpe Lustilised 10.

2010 - vanade prügilate (Mustu, Linnu-männiku) likvideerimine ja Koonga prügila sulgemine, tööde tegemiseks kulub 3 milj EEK.

2010 – Maanteeameti eestvedamisel valmib Koonga keskasulas valgustatud ringristmik.

23.02.2011 – Kohalikku mahepõllunduse edendajat Aivar Pikkmeta autasustatakse Põllumajandusministeeriumi hõbedase teenetemärgiga.

25.05.2011 – Koonga Vallavolikogu külastab Brüsselis Euroopa Parlamendi

hoonet ja korraldab seal oma korralise istungi.

2011 – 150 aastat koolihariduse andmise algusest Lõpel.

2011 – Koonga valla koolide ja lasteaeade vastavusse viimine tuleohutusnõuetega – I etapp, EAS toetab projekti 10 610 euroga

27.01.2012 – suletakse Lõpe postkontor

18.08.2012 – Pikavere avatud külapäev ja küla III kokkutulek

2012 – Koonga valla koolide ja lasteaeade vastavusse viimine tuleohutusnõuetega – II etapp, EAS toetab projekti 10 293 euroga

16.11.2012 – Heategevuskontsert Koonga koolis, mille tulu läheb õpilastele kitarride ostmiseks. Koonga koolipere poolt lavastatud ja mängitud kaasaegse filmi „Kevade” esietendus.

24.11.2012 – jõusaali avapidu Lõpe klubis.

19.07.2013 – Mihkli kihelkonnapäev „Mihkli laat läbi aegade”

20.07.2013 – Mihkli laat 25

2008–2016 – Hajaasustuse programmi raames on Koonga valda rajatud 24 puurkaevu koos veesüsteemidega, 1 liitumine ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga, 4 vee-puhastussüsteemi ja 7 lokaalset kanalisatsioonisüsteemi.

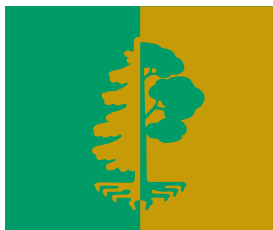
Koostasid Asta Kuru, Silver Seegar

Paikuse vald

VAPP

LIPP

LOGO

Territoorium 175,2 km² sh

- haritav maa 21,2 km²
- mets 132,4 km²
- muu maa 21,8 km²

Elanike arv 01.01.17

- kokku 3906
- 1 km² kohta 22,3

Asustusüksuste arv

- Aleveid 1
- Külasisid 5

Vallakeskus

- Paikuse alev
- Kaugus Pärnust 10 km

Omaavalitsusjuhid

- Volikogu esimees Mait Talvoja
- Vallavanem Kuno Erkmann

Vanimat uuselamurajooni kutsub rahvas tänavanimede järgi Linnuriigiks. Esimesed võimsad oma aega iseloomustavad eramud kerkisid 80-ndate lõpul. Täna on Linnuriik arenenud Sindini välja. Olemasolevale paarisajale eramule lisandub pidevalt uusi

Elanike arv külade löikes rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Paikuse alev	2936	2902	2956
Põlendmaa küla	47	45	46
Tammuru küla	151	139	132
Vaskrääma küla	91	86	83
Seljametsa küla	290	279	279
Silla küla	340	354	377

Olulisemad sündmused

2014

- * Bussiliinile nr 15 lisandus Pärnust Silla küla suunas üheksas ring.
- * Mynämäky sõprusvalla stipendium määrati Tartu Ülikooli üliõpilasele Hanna-Liina Roosilehele.
- * Rohelise Jõemaa algatatud „Kahel kohviringil ümber Soomaa“ tegi osalemisega otsa lahti valla suurim tootmistalu Männituka. Kõigile uudistajatele näidati lahkesti ka kaasaegset äsja 250 lehmale valminud vabapidamisega robotlõpsilauta.
- * Vald austas gümnaasiumi kuldmedaliga lõpetanud Tõnis Lepikut, Elina Ildi ja Juhan Raedovit.
- * XIX tantsupeole „Puudutus“ pääsesid põhikooli 3C klass (Kardo Ojassalu) ja Pastlapaari naisrühm (Anu Tammearu-Mežule).
- * Keraamika tänava piirkond sai puhta vee.
- * Jõekalda teel said tänavavalgustuse kergliiklustee ja Valtri bussipeatus.
- * Veekeskuse bussipeatusesse paigaldati uus bussiootepaviljon. Nüüd on kõik seitse paviljoni Reiu sillast Sindi linnani sama kujundusega. Esimese sai põhikooli peatus 2009.aastal.
- * Mustkatte said Pihlaka tänav ja Käärasoo tee I osa, üle pinnati Linnuriigi tänavad ja Sinioja tänav.
- * Koos valla 23. sünnipäeva tähistamisega toimus spordi- ja tervisekeskuse

ja põhikooliga ühendatud raamatukogu pidulik avamine.

- * Toimus valla I hariduskonverents teemal „Kes on lapse kasvataja?“.

2015

- * Volikogu tõstis aastaid muutumatuna püsinud sünnitoetuse 400 euroni.
- * Piduliku kontserdiga uues võimlas tähistati helilooja Mihkel Lüdigi 135. sünniaastapäeva.
- * Sisekaitseakadeemia politsei- ja piirivalvekolledži Paikuse kool tähistas 25. aastapäeva.
- * Põhikooli õpetaja Tarmo Tõnismanni eestvedamisel toimusid edukalt esimesed Paikuse valla karikavõistlused korvpallis.
- * C. R. Jakobsoni konkursil pälvis Pärnu Postimehe eripreemia vanemate ja vanavanemate jälgedes hoogsalt liikuv Margot Saare elukaaslase Eero Kurmiga põllumajanduse edendamise eest Männituka Farmis.
- * Alevi Pärnu poolses alguses haljasalal avati LC Paikuse eestvedamisel püstitatud inimarengu järjepidevust sümboliseeriv monument.
- * Paikuse Vallavalitsus valiti üleriigilisel tunnustusüritusel „Eestimaa õpib ja tänav“ hariduse sõbraks.
- * Kooliõpilaste vähesuse ja suurema vajaduse tõttu lasteaiakohtade järele otsustas vallavolikogu sulgeda Selja-

metša Lasteaed-Algkoolis kooliosa.

- * Valla II hariduskonverents toimus teemal „Meedia – sõber või vaenlane“.
- * Kaunis Eesti kodu 2015 Pärnumaa võitjaks valiti perekond Urbeli kodu.
- * Vaskräama bussipeatus sai külaelanike soovil palgist bussiootekoja.
- * Mustkatte said Käärasoo tee teine osa, Käärasoo põik, Kodara tänav ja Ratta tänav lõpuni.
- * Esmakordselt tegi vald jõulupakid ka põhikooli vanemale astmele.
- * Paikuse Põhikool tähistas oma 25. sünnipäeva.

2016

- * Spordikeskus lisis Teeveere parki rööbaspuud ja rippkangid muskliste trennimiseks. Uue hakkepuudust katte sai ka

jooksurada. Mitmetel eelnevatel aastatel on Teeveere pargiga piirnevat Pärnu jõe kallast talgute korras võsast ja sinna kogunenud prahist puhastatud.

- * Põlendmaa pidas 20. korda külapäeva.
- * Naisansambel Lustilik tähistas 20. tegevusaastat kontserdiga vallamajas.
- * „Kahel kohviringil ümber Soomaa“ osalesid Paikuse vallast kohvik Florinda, Seljametsa Muuseum, Männituka talu ja Seljaku käsitööspaa.
- * Tänu raamatukogu sissekäigu kõrval olevale tagastuskastile saab nüüd raamatuid tagastada ööpäevaringselt.
- * Lustakal kontserdil Seljametsa külamaajas oli koguni mitu põhjust: Seljametsa muuseum – 15 ja ansambel Helin – 10!
- * Peale üheksa aastast vaheaega tõi Endla teater Paikuse-Reiu vabaõhu-

Eesti Vabariigi 98. aastapäeva tähistati põhikooli juures vastvalminud lipuväljakul. Noorkotkaste juht Kardo Ojassalu loeb ette „Manifesti kõigile Eestimaa rahvastele“

Västriku tänava ja Kalda tee äärde valmis 51 valgustuskohaga kergliiklustee

- laval vaatajateni suveetenduse „Pao-Pao“.
- * Põlendmaa jäätmehoolduskeskuses läks käiku kaasaegne prügi sorteerimislaiin.
 - * 1,5 kordset pindamist tehti Teeveere ja Kodara tänaval ning Aiandi ja Paikuse teel.
 - * 2,5 kordset pindamist tehti Pustuski, Kalda, Käärasoo, Vaskrääma-Servaku ja Looga teedel, Pärnade puiesteel, Pilviku, Kukesene, Sirmiku, Oru, Ojalkalda ja Põllu tänavatel ning Jõekalda tee vallale kuuluvatel lõikudel. Kruusavõi killustikukatte uuenduse said Veehaarde, Kõvatooma ja Murru teed ning Kopra, Orunurga, Oruvälja ja Orupõllu tänavad.
 - * Valla juubeliaasta raames ja seoses ürituste sarjaga „Paul Keres 100“ toimus kiirturniir males, kus osales 4 rahvusvahelist suurmeisterit ja 5 rahvusvahelist meistrit ning ka 8-kordne Eesti meister, Paikuse elanik Kaido Külaots.
 - * Suure juubeliaasta (vald 25, Mesimummi lasteaed 35“ ja noortevolikogu 5“ raames toimus perepäev, mis kulmineerus Terminaatori kontsertetendusega.
 - * Seljametsa Lasteaia rekonstrueerimistööde ajaks koliti lasteaed moodulmajadesse.
 - * Vabaõhulava juures Reiu jõe ääres sai valmis discgolfi väljak.
 - * Västriku, Kalda, Looga ja Ratta tänavatele rajati kokku 92 uut tänavavalgustuskohta. Rekonstrueeritud sai Linnu tee, Kodara ja Keraamika tänavavalgustus.
 - * Vald tähistas suurejooneliselt oma 25. aastapäeva aktuse ja galaõhtuga 400 külalisele Paikuse Spordikeskuses. Kogu vallarahvale korraldatud pidulikult kontsertõhtul esines Ott Lepland. Ka valla III konverents „Igal ajal oma rikkus“ oli pühendatud valla juubeleile.

Paikuse valla vapimärgi kavalerid

1995

1. **Heiki Mägi** – aktiivne volikogu liige, arengukomisjoni esimees, Paikuse valla vapi ideekavandi autor

2.-3. **Mynämäki vald** ja **Mietoiste vald** – Paikuse valla koolidele, lasteaedadele ja talunikele igakülgset abi osutanud sõprusvallad Soomes

4.-5. **Tiiu Laasme** ja **Vello Paluoja** – Paikuse valla vapi ja vapimärgi kunstilise kavandi väljatöötajad

1996

6. **Maria Hunt** – piirkonna vanim elanik

7. **Harri Timberg** – Seljametsa Algkooli taasavamise algataja ja juhataja, valla ajalehe Paikuse Postipaun asutaja

1997

8. **Kuno Erkmann** – vallavanem, valla arengukava väljatöötaja

9. **Aime Käärats** – külanõukogu esimees ja esimene vallavanem, valla haridus- ja sotsiaalobjektide rajamisele aluse panija

10. **Jüri Merits** – Paikuse Politseikooli looja ja kauaaegne direktor

1998

11. **Elvy Ennis** – valla ajaloo jäädvustaja ja aktiivne külaelu elavdaja

12. **Kaiu Kustasson** – Paikuse valla spordielu edendaja

13. **Helmut Sinisaar** – kauaaegne Pärnu EPT juhataja, Paikuse aleviku väljaehitaja

14. **Liilia Varik** – kauaaegne vallasekretär

1999

15. **Vahur Reimann** – kauaaegne spordikeskuse juhataja, paikkonna spordielu tulemuslik korraldaja

2000

16. **Aivar Ild** – OÜ Kavari Suurtalu edukas juht, maaelu arendaja

17. **Toivo Nikopensius** – Paikuse Motoklubi looja ja juht, rahvusvahelise motovõistluse Enduro Paikuse korraldaja

2001

18. **Pirkko Lavila** – Paikuse ja Soome sõprusvaldade vahelise kultuurialase koostöö korraldaja

19. **Pentti Astala** – Paikuse ja Soome sõprusvaldade vahelise maaettevõtluse arendaja, Paikuse talupidajate koolitamise korraldaja Soomes

20. **Taisto Kakko** – Paikuse valla koolide tutvustaja Soomes ja Paikuse laste motiveerija

21. **Maie Kalbus** – pikaajaline rahvatantsujuht, valla kultuuritraditsioonidele aluse panija

2002

22. **Laine Järvemäe** – Seljametsa Muuseumi looja ja juhataja, valla ajaloo uurija ja ajalooväljaannete autor

23. **Maire Krinal** – põhikooli muusikaõpetaja, segakoori Sireli dirigent ja koorimuuksika eestvedaja vallas

2004

24. **Anne Järvsaar** – vallaarst, hinnatud perearst ja esmatasandi arstiabi võimaluste looja Paikusel

25. **Heldor Käärats** – Paikuse valla ajaloo uurija ja avalikustaja

2005

26. **Mari Pukk** – kauaaegne Paikuse lasteaija juhataja, lastes kodukoha väärtustamise juurutaja

2006

27. **Ain Jakobson** – Paikuse valla elamaja kommunaalmajanduse pikaajaline juht ja arendaja

28. **Lembit Roosimäe** – pikaajaline ajaloo ja koduloo uurija ning õpetaja, edukas mälu-mängur ja mälu-mängu populariseerija.

2007

29. **Elmar Orav** – kauaaegne volikogu liige, valla eelarve- ja arengukomisjoni esimees, valla eelarve kujundaja ning valla järjepideva arengu eest seisja.

30. **Maii Saare** – MTÜ Paikuse Naisteühing Marta eestvedaja, Seljametsa külas heakorratalgute ja avalike ürituste korraldaja

2008

31. **Erika Popp** – kauaaegne sotsiaalhooldustöötaja ning uute sotsiaalteenuste ellurakendaja

32. **Alli Vohu** – kauaaegne sotsiaaltöötaja ning valla sotsiaalhoolekande süsteemi väljakujundaja

2010

33. **Aare Külaots** – kauaaegne Paikuse Põhikooli direktor

34. **Kaie Reial** – kauaaegne Seljametsa Lasteaed-Algkooli juhataja

2011

35. **Helve Reisenbuk** – pikaajaline valla humanitaarvaldkonna juht ja arendaja

Paikuse vald – 25 aastat

Valla hariduslugu läbi viimase veerandsajandi

24. oktoobril 1991 loodi Paikuse vald. 90ndate alguses toimusid Sindi sovhoosi ja Pärnu EPT reorganiseerimised, mille käigus moodustati kas tootmishoonete või -üksuste lõikes mitukümmend aktsiaseltsi, kes tavaliselt jätkasid seal eelnevalt toimunuga. Sindi sovhoosi õigusjärglasena moodustati Paikuse Põllumajanduslik Hoiufond eesmärgiga maksta välja tööosakud ja kompensatsioonid ühistatud vara eest; munitsipaliseeriti EPT automajand; majandusühistu poolt suletud Luige kaupluse taastamise õiguse sai OÜ Kavari Suurtalu. AS Reldor alustas elamuehitusega vallas. Elanikke oli kahe ja poole tuhande ringis.

Sellest ajast saaks kokku kirjutada korraliku paksusega raamatu, kuid nii võib ka paari lausega kirjeldada olukorda Paikuse vallas veerandsada aastat tagasi.

Noore valla ees seisvad ülesanded suurenesid koos elanikkonnaga, mis kasvas kiires tempos ja sõltus omakorda ettevõtluse ja elamuehituse kasvust.

2014

36. **Teet Kurs** – Paikre jäätmekäitluskuse looja ja pikaajaline juht

2016

37. **Mait Talvoja** – vallavolikogu pikaajaline esimees, valla majanduse edendaja

38. **Tarmo Saarts** – SW Energia OÜ asutaja ja juht, valla soojamajanduse jätkusuutlikkuse tagaja ning tarbijaid ja keskkonda väärtustava ettevõtluskultuuri juurutaja

39. **Monika Vaher** – Paikuse Huvikooli looja ja direktor ning pikaajaline kunstihariduse andja vallas

40. **Marika Valter** – Paikuse avatud noortekeskuse juht, noorsootöö arendaja ja ideede generaator.

Suurimad investeeringud suunati lastele

Pärnu ja Sindi linna vahele lühikese ajaga tekkinud Paikuse alevis, kus täna elab ligikaudu kolm tuhat inimest (küladega koos neli tuhat), oli veel 35 aastat tagasi üks kool – Sindi Erikutsekool nr 35. Ei ühtegi lasteaeda ega üldhariduslikku kooli.

Olukord hakkas muutuma 1981. aastal, kui Pärnu EPT, Sindi sovhoos ja erikutsekool oma töötajate lastele 120-kohalise lasteaia ehitasid. 10 aastat hiljem anti lasteaed külanõukogule üle. Tänu 2007. aastal valminud lasteaia laiendusele avati senise kuue aiarühma kõrvale kolm sõime-rühma, millele lisandus 2008. aastal veel üks.

Üleminekuajal külanõukogust vallaks hakati mõtlema oma kooli loomisele. 1990. aastal alustaski Paikuse Algkool tööd 5-klassilisena vahepeal erikutsekooli asemele loodud Politseikooli ühiselamust ümberehitatud majas.

Ots oli lahti tehtud ja juba 1992. aastal

Paikuse Lasteaed Mesimumm tänasel kujul võimaldab hoida, kasvatada ja õpetada ligemale 230 valla kõige pisemat

avas vanas koolimajas ukseid 70-ndatel suletud Seljametsa Algkool, mille juures alustas aasta hiljem tööd ka lasteaija män-gurühm. 1998.aastal lisandus kooli amet-likule nimele sõna „lasteaeid“, sest pidev vajadus lasteaiakohtade järele tingis täie-liku õppekavaga rühma avamise.

1995. aastal sai Paikuse algkoolist põhi-kool, mis 200-õpilaseliseks kasvanuna alustas 1997. aastal õppetööd praeguses asukohas Paide mnt 19. Täna on koolis 500 õpilast.

Koolihoonet on pideva õpilaste arvu suurenemise tõttu korduvalt laiendatud. Esimese oma tänastest arvukatest juur-deehitustest sai põhikool 2002. aastal, kui valmisid söökla, kolm klassiruumi ja raa-matukogu. Aasta hiljem ehitati endine EPT garaaž tööõpetusmajaks ja sinna koliti kaks algklassi. Tööõpetusmajas alustas ja töötab tänaseni 2007. aastal avatud ning

pidevalt kasvav Paikuse Huvikool, kus esi-algne laste arv 56 on kolmekordistunud. Paljude erialadega laste kunstikooli kõrval tegutseb ka täiskasvanute hulgas popu-laarne hobikool.

Ja ikka kimbutas üha kasvavat koo-liperet pidev ruumipuudus. Nii alustaski vald 2008. aastal tööõpetusmaja ja kooli põhikorpust siseüues II korruse tasapin-nal kulgeva klaasseintega galerii kaudu ühendava kolmekordse hooneosa ehitust. Mugav, kaasaegne ja valgusküllane alg-klasside maja andis lootust, et ruumipuu-dus sai lõplikult likvideeritud.

Mõned aastad arupidamist ja rahako-gumist ning võttiski vald ette arvatavalt viimase suurema juurde- ja ümberehituse põhikooli hoonete kompleksis – spordi- ja tervisekeskuse. Miks viimase – aga selle-pärast, et ümberkaudne maa hakkab otsa saama! Põhikooli parema tiivana kerkinud

Spordikeskuse, perearstikeskuse ning raamatukogu pidulik avamine toimus valla 23. sünnipäeval 24. oktoobril 2014. aastal

keskuses said ruumid perearstikeskus, apteek, spordikeskus täismõõtmetes saali ja treeningruumide ning saunaga, samuti

lastele.

25 kevadist hetke – valla juubeliürituste stardipauk

Retk „25 kevadist hetke“ oli Paikuse valla 25. sünnipäeva tähistamise ja programmi „Liikumine teeb erksaks“ raames 6. mail toimunud tervislikke eluviise propageeriv suurüritus. Korraldajateks olid põhikooli tervisenõukogu, noortekeskus, spordikeskus ja vallavalitsus. Retkel võisid osaleda kõik Paikuse valla allasutuste, spordiseltside, ühenduste ja kodanike grupid. Vanusepiirangut ei olnud.

Retke avas spordikeskuses vallavanem Kuno Erkmann. Laululaste ja maadluspoiste esinemiste vahel kuulati EOK asepresidendi Tõnu Tõniste tervitust. Külalistena tervitasid ja vastasid õpilaste

kaasaegne raamatukogu.

Kogu oma eksistentsi jooksul on Paikuse vald teinud suurimad investeeringud

Retke „25 kevadist hetke“ korraldusmeeskond aukülastestega

küsimustele olümpiavõitja Jaan Talts ning Eesti jalgpallikoondise endine kapten Raio Piiraja.

Mööda kergliiklusteid, sõidutee ääri ja metsateid kulgev 25 km pikkune trass oli osalejate vahel jagatud viieks 5 km pikuseks etapiks, mida võis igaüks läbida nagu soovis. Iga etapp oli omakorda jagatud vastavalt osalejate arvule veel lühemateks vaheetappideks, mida läbiti teateliikumise põhimõttel erinevaid liikumisviise

Ajakivi sümboliseerib inimarengu järjepidevust

Küllap on inimestel silm juba harjunud valla piirile haljasalale tekkinud suure kivirahnuga, mis kui tervitaks Paikusele jõudnud oma valvsa pilguga.

See ajakiviks kutsutud monument telliti kohaliku Lions klubi poolt ja pandi püsti inimarengu järjepidevuse sümboliseerimiseks. Kivi avamine toimus 20. augustil 2015 eriti pidulikult – ümbrust kaunistasid sinimustvalged lipud, lauldi Eesti hümn, peeti kõnesid. Kui vallavanem Kuno Erkmann koos maavanema Kalev Kaljuste, LC Paikuse presidendi Marti Lasna ja Pärnu linnapea Romek Kosenkraniusega eemaldasid kiviilt sinimustvalge lindi, laulis Eliisabet Tiits laulu „Eesti muld ja Eesti süda“. Oma õnnistuse andis EELK Eliisabeti koguduse diakon Jaanus Torrim.

Monumendi asukoht pole juhuslik. Ajakivist kohe üle Paide maantee jääb Kiviaja küla. Selle teemapargi rajamist alustas vald peale arheoloogilisi väljakaevamisi Sindi-Lodjas. 2000. aastal leitud luust õngekonksud, savinõukillud ja muud leiud lasevad oletada, et selles piirkonnas, mis esmakordselt sai maismaaks 9500 aastat eKr, elas ja tegutses inimasustus juba

harrastades kes kuidas – joostes, kepikõnnil, rulaga sõites, rulluisutades, tõukerattal, hüppenõoriga hüpates jne – peasi, et edasi liiguti oma lihasjõudu kasutades.

Stardipauk valla juubeliüritustele oli võimas ja õnnestus igati – see oli ligi tuhande osaleja üksmeelne arvamus.

20. augustil 2015 avati kohalike lõvide eestvedamisel püstitatud inimarengu järjepidevust sümboliseeriv monument. Kõnet peab Lions Paikuse president Marti Lasn

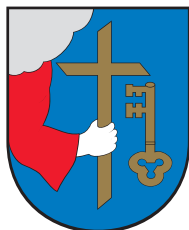
mesoliitikumis. Ajakivi ja Kiviaja küla moodustavad koos ühtse terviku.

Paikuse valla külje alt Kikeperast toodud ligi 10 tonnine kivirahn seisab valatud vundamendil ja on kogusuuruses täismehesest kõrgemgi. Monument kujutab DNA stiliseeritud ahelat, viidates inimkonna evolutsioonile ja inimsoo visadusele. Kunstnik Tiina Ojaste teostatud on kunstiline külg, raietöö tegi kiviraidur Paul Uibopuu.

Fotod valla pildikogust

Pärnu linn

VAPP

LIPP

Territoorium 32,2 km²

- sh pargid, haljasalad 6,5 km²
- veekogud 2,1 km²

Pärnu linna rahvaarv seisuga 01.01.2015

Mehed 18 384
 Naised 22 872
 Kokku 41 256

Pärnu linna rahvaarv seisuga 01.01.2016

Mehed 18 266
 Naised 22 648
 Kokku 40 914

Tallinna väravad. Foto Indrek Aija

Pärnu linna elanike arv 01.01.2017

Mehed 18 247
 Naised 22 458
 kokku 40 705
 1 km² kohta 1 264,13

Omavalitsusjuhid:

- volikogu esimees: Krista Nõmm (kuni 01.01.2015)
- linnapea: Toomas Kivimägi (kuni 30.03.2015)
- volikogu esimees: Andrei Korobeinik
- linnapea: Romek Kosenkranius

Pärnu linna elanike arv

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Pärnu linn	41 528	41 256	40 914

Tööhõive elanikkonna lõikes (*Statistikaamet, tööjõu-uuringu andmed)

16 aastased kuni pensioniealised Pärnu linna elanikud	2014	2015	2016
tööjõud	16,8	18,3	18,3
hõivatud	15,5	17,0	17,0
töötud	1,2	1,3	1,4
mitteaktiivsed	3,4	1,5	3,9
KOKKU	20,1	19,9	22,2
Töötuse määr, %	7,3	7,2	7,4

Tööhõive majandusharude lõikes

Tegevusvaldkond	1.01.2014		1.01.2015		1.01.2016	
	Töötajate arv	Osakaal	Töötajate arv	Osakaal	Töötajate arv	Osakaal
Töötlev tööstus	5312	26,3%	5034	24,3%	4958	23,6%
Majutus ja toitlustus	2718	13,5%	2908	14,1%	3211	15,3%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	2366	11,7%	2432	11,8%	2079	9,9%
Hulgi- ja jaekaubandus	2234	11,1%	2363	11,4%	2311	11,0%
Ehitus	1946	9,6%	2116	10,2%	1273	6,1%
Kinnisvaraalaane tegevus	1032	5,1%	1055	5,1%	1140	5,4%
Veondus ja laondus	887	4,4%	829	4,0%	1882	9,0%
Muud teenindavad tegevused	694	3,4%	663	3,2%	682	3,2%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalaane tegevus	635	3,1%	685	3,3%	792	3,8%
Haldus- ja abitegevus	533	2,6%	482	2,3%	532	2,5%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	500	2,5%	599	2,9%	720	3,4%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalandus	402	2,0%	486	2,3%	451	2,1%

Haridus	300	1,5%	330	1,6%	316	1,5%
Mäetööstus	203	1,0%	204	1,0%	186	0,9%
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	118	0,6%	114	0,6%	85	0,4%
Avalik haldus ja riigikaitse; sotsiaalkindlustus	119	0,6%	156	0,8%	132	0,6%
Info ja side	80	0,4%	88	0,4%	126	0,6%
Finants- ja kindlustustegevus	93	0,5%	136	0,7%	122	0,6%
Elektrienergia, gaas, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	1	0,0%	1	0,0%	3	0,0%

Olulisemad sündmused

2014

- Avati Apollo kino ja Pärnu Keskuse moe- ja meelelahutuskeskus
- Avati Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi hoone juurdeehitus
- Munamäel avati Eesti uhkeim välirulapark
- Avati Pärnu jõu vasakkalda tervisespordi rada (Jaansonirada)
- Avati Hedon Spa

2015

- Avati renoveeritud Pärnu Koidula Gümnaasium
- Avati Pärnu rannaniidu matkarada ja linnuvaatlustornid
- Avati Estonia Resort & Spa uus spaa- ja konverentsikeskus
- Avati Viiking Spa keskuse uus spaa-kompleks
- Avati Pärnu Bay Golf Links golfiväljak ja klubihoone

2016

- Avati renoveeritud Rannahotell
- Valmis rannajalgpalliareen
- Avati renoveeritud Rannastaadion
- Avati Pump Track Pärnu
- Avati Olen Siinmaa mälestusmärk

Pärnu aasta tegu

Aasta parima teo konkurs toimub Pärnu linnavalitsuse ja Pärnu Postimehe koostööna ning selle võitja selgub rahvahääletuse tulemusena.

Aasta tegu 2014

I koht – Pärnu jõe vasakkalda tervisespordi raja (Jüri Jaansonirada) valmimine
 II koht – Apollo kino ja Pärnu Keskuse moe- ja meelelahutuskeskuse avamine
 III koht – Sütevaka humanitaargümnaasiumi juurdeehitus

Aasta tegu 2015

I koht – Pärnu Koidula gümnaasiumi renoveerimine
 II koht – Pärnu rannaniidu matkarada ja linnuvaatlustornid
 III koht – Weekend Festival Baltic

Aasta tegu 2016

I koht – Pärnu Rannastaadioni renoveerimine
 II koht – Pärnu noorte korraldatud heategevuskontsert "I Wear* NOEP" Keithy Vaske taastusravi toetuseks
 III koht – Eesti paarisaruline neljapaadi edukas aasta (olümpia pronksmedal ja Euroopa meistritiitel)

Pärnu aasta naine ja aasta mees

Tunnustuse eesmärgiks on väärtustada mehi ja naisi, kes on Pärnu linna arengule ja heaolule aktiivselt ning oluliselt kaasa aidanud.

Kandidaat peab olema Pärnu linnaga seotud, ühiskondliku elu aktiivne mõjutaja, tegus kultuuri, hariduse, äri, spordi, teaduse, meditsiini või mistahes muul elualal. Tema tegevus on aasta jooksul eriliselt silma paistnud ning Pärnu linna jaoks olulise tähtsusega.

Aasta naine

2014 – Maiu Antsmaa

2015 – Ene Roost

2016 – Ilme Seepere

Aasta mees

2014 – Margus Kangur

2015 – Jaan Ratnik

2016 – Matti Killing

Viimase 25 aasta kõige olulisematest tegevustest/asjadest/saavutustest Pärnu linnas:

- 1995** - Pärnu sai esimest korda suvepealinna tiitli
- 1996** - tegevust alustas Tartu Ülikooli Pärnu Kolledž
- 1997** - toimus esimene Pärnu David Oistrahhi Festival (tänapäevaks Pärnus ei toimu)
- 1998** - septembris külastasid Pärnut Eestis riigivisiidil viibinud nende majesteetid Norra kuningas Harald V ja kuninganna Sonja
- 1999** - tähistati Pärnu-Oskarshamni (Rootsi Kuningriik) sõprusühete 10. aastapäeva
- 2002** - Pärnu Kontserdimaja valmimine;
- toimus esimene Pärnu Orelifestival;
- 2003** - loodi Pärnumaa Kutsehariduskeskus;

Rannastaadion. Foto Terje Ugandi

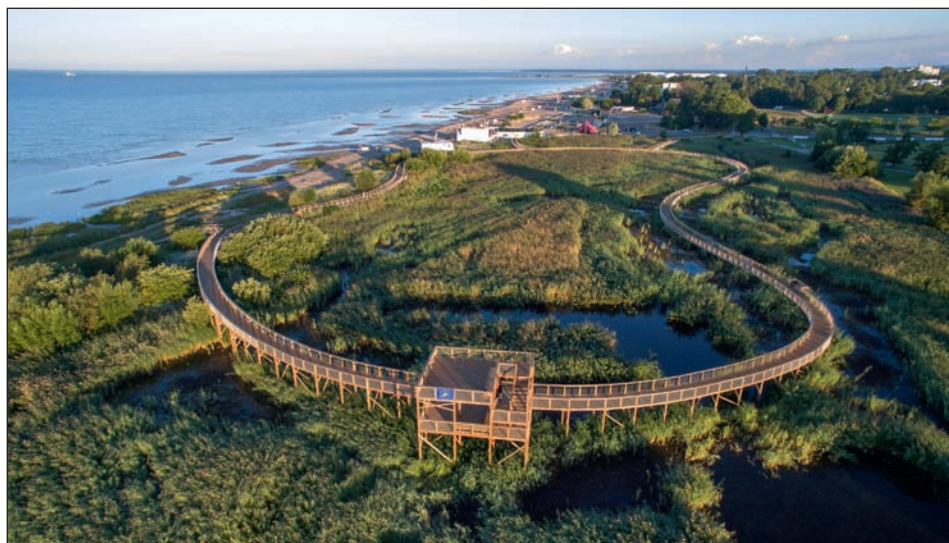
- toimusid esimesed Pärnu ooperipäevad
- 2004** - avati Pärnu omavalitsuse ajalugu tutvustav maja – Linnakodaniku maja
- 2005** - uue maakonnahaigla – Pärnu Haigla valmimine
- 2006** - Tervise Paradiisi ja Rannapromenaadi valmimine
- 2007** - Pärnu Linnavalitsuse uue hoone valmimine;
 - dirigent Neeme Järvi nimetati Pärnu aukodanikuks
- 2008** - Pärnu Raamatukogu lõplik valmimine,
 - paarisaelulise kahepaadi meeskond Jüri Jaanson ja Tõnu Endrekson saavutasid Pekingi olümpiamängude hõbemedali;
 - Eesti Vabariigi väljakuulutamise monumendi avamine Rüütli platsil;
 - Helilooja Valter Ojakäär nimetati Pärnu aukodanikuks
- 2009** - Pärnu Spordihalli valmimine;
 - toimus esimene Pärnu Muusikafestival ja Järvi Akadeemia;
 - sõudja Jüri Jaanson nimetati Pärnu aukodanikuks
- 2010** - 30. rahvusvahelised Hansapäevad Pärnus;
 - renoveeritud Rannapargi avamine
- 2011** - Vallikäätuste taastamine atraktiivseks puhkekeskuseks;
 - Pärnu muuseumi uue hoone valmimine;
 - Liivi tee valmimine
- 2012** - Ehitajate tee ning Tallinna maantee ja Haapsalu maantee ühendustee valmimine
- 2013** - Pärnu haigla taastusravi- ja healu keskuse ning psühhiaatriakliiniku avamine;
 - Mai kergliiklustee avamine;
 - Pernova Loodusmaja valmimine;
 - alustati Loode-Pärnu tööstusküla arendusega
- 2014** - Pärnu jõe vasakkalda tervisespordi raja (Jüri Jaansonirada) valmimine
- 2015** - Pärnu rannaniidu matkaraja ja linnuvaatlustornide valmimine;
 - toimus esimene Weekend Festival Baltic
- 2016** - Pärnu Rannastaadioni valmimine;
 - paarisaeluline neljapaat koosseisus Tõnu Endrekson, Andrei Jämsä, Kaspar Taimsoo ja Allar Raja saavutasid Rio de Janeiro olümpiamängude pronksmedali;
 - Vaasa-Pärnu sõprusühete 60. aastapäeva tähistamine;
 - Pärnu Vanalinna Põhikooli renoveerimine;
 - maletaja Paul Kerese 100. sünniaastapäeva tähistamine;
 - arhitekt Olev Siinmaa 135. sünniaastapäeva tähistamine.

Sotsiaalvaldkonnast:

- Pidevalt arenev sotsiaalteenuste süsteem, nullist on üles ehitatud vajaduspõhine kliendist lähtuv tugi-meetmete võrgustik;
- Pärnu linn on 2002. a asutatud Eesti Tervislike Linnade võrgustiku asutajaliige ja järjepidevalt osale-nud Tervislike linnade võrgustiku töös, linnaarengu planeerimisel rahvatervise ja tervislike eluviiside põhimõtetega arvestamine;
- 1. veebruaril 2003 avati Suur-Posti 18b aadressil valminud uues hoones 62 kohaline täiskasvanute varjupaik. Hoone täidab ka praegu sama funktsiooni;
- uued kaasaegsed hoolekan-deasutuste hooned – Erivajadus-tega Inimeste Rehabilitatsioonikeskus (Riia mnt 70), Eakate Avahoolduskeskus (Metsa 10), Pärnu Lasteküla peremajad (Oja 97), Tammiste Hooldekodu Pariisi maja (Tammiste tee 1), sotsiaal-majad vähekindlustatud peredele.

Hedon Spa & Hotel. Foto Hedon Spa

Rannaniidu matkarada. Foto Mati Kose

Rannastaadion. Foto Terje Ugandi

Visit Pärnu. Aerofoto

Jaansonirada. Foto Madis Sinivee

Kõigi asjade algused on väikesed.

Jaansonirada. Foto Kaili Viidas

Pärnu Kontserdimaja

Pärnu Koidula Gümnaasium. Foto Madis Sinivee

Olev Siinmaa mälestusmärk. Foto Madis Sinivee

Ranna promenaad. Foto Indrek Aija

Weekend. Foto Martin Dremljuga

Weekend Festival Baltic. Foto Peeter Karask

PÄRNU LINNA VAPIMÄRK

Vapimärk antakse Pärnu linna tunnustusena füüsilisele isikule, kelle aastatepikune tegevus on positiivselt mõjutanud Pärnu linna arengut ja mainet.

Vapimärk kujutab Pärnu linna vappi, mida ümbritseb kurruline lint, ülaosas kolm tammelehte ja allservas tekst "PÄRNU". Vapimärk on kahetasandiline – alumiseks tasandiks on lint ja tammelehed, ülemiseks tasandiks emaleeritud Pärnu linna vapp. Vapimärgi ülaosas on kaks ketihaara, mis ühinevad kinnituskruvi juures. Vapimärgi kõrgus on 32 mm ning laius 30 mm. Märgi materjaliks on hõbe prooviga 925.

VAPIMÄRK

1993

- Nr 1 - deponeeritud Pärnu Muuseumis
- Nr 2 - **Paul Eha**, Vabadussõja veteran
- Nr 3 - **Jaan Hanson**, Vabadussõja veteran
- Nr 4 - **Sergei Joaveski**, Vabadussõja veteran
- Nr 5 - **Juhan Liitmaa**, Vabadussõja veteran
- Nr 6 - **Jaagup Loosalu**, Vabadussõja veteran
- Nr 7 - **Anton Peetersoo**, Vabadussõja veteran
- Nr 8 - **Georg Tamm**, Vabadussõja veteran
- Nr 9 - **Oskar Kase**, Vabadussõja veteran
- Nr 10 - **Avo Saarde**, Vabadussõja veteran

1994

- Nr 11 - **Armas Kuldsepp**, koolijuht, kultuuritegelane, välissuhete arendaja
- Nr 12 - **Omar Volmer**, Pärnu kultuuriajaloo süstematiseerija, ja kandja, teenekas kultuuritegelane, Pärnu muuseumi arendaja

Nr 13 - **Endel Veinpalu**, Pärnu teaduste doktor, Eesti kurortoloogia ja kuurordi arendaja

Nr 14 - **Mihkel Leppik**, sõudeklubi treener

1995

- Nr 15 - **Elmar Roosna**, Pärnu 1. keskkooli direktor, pedagoog
- Nr 16 - **Lembit Mägedi**, teenekas vabandusvõitleja, kaitseliidu asutajaliige, Endla teatri näitleja 1961-88
- Nr 17 - **Ali Rza Kulijev**, Eesti sõjahaudade hooldeliidu president, muinuskaitse liikumise eestvedaja, Eesti ajaloo mälestusmärkide taastamise algataja

1996

- Nr 18 - **Vello Rummo**, Endla teatri kauaaegne lavastaja ja kunstiline juht
- Nr 19 - **Matti Vaga**, tunnustatud tõlkija ja literaat
- Nr 20 - **Johannes Noormägi**, võrkpallitreener, laulukultuuri kandja
- Nr 21 - **Leonhard Vernik**, sanatoorium Estonia kauaaegne peaarst, Vaasa-Pärnu sõprusühingu rajajaid

Nr 22 - **Venda Sõelsepp**, luuletaja ja lastekirjanik, Pärnu lehe kaastööline 35 aastat

1997

- Nr 23 - **Richard Võlli**, usu- ja vaimuelu edendaja
 Nr 24 - **Hilja Treuberg**, kultuuri edendaja ja talletaja
 Nr 25 - **Tiit Rajaste**, metsade ja haljasalade hooldaja ja kaitsja

1998

- Nr 26 - **Rudolf Aller**, literaat ja ajakirjanik
 Nr 27 - **Aksel Randmer**, spordiaktivist, vibuspordi edendaja, spordireporter ja fotograaf
 Nr 28 - **Õie Kurg**, muusikakooli kauaaegne direktor, koorijuht, muusikaelu edendaja

1999

- Nr 29 - **Sergei Menšikov**, elupõline pedagoog
 Nr 30 - **Heimar Poopuu**, väliseestlane, Oskarshamn-Pärnu sõprusühete arendaja, ühingu liige
 Nr 31 - **Alfred Põlluste**, linna teede ehitaja ja korrastaja
 Nr 32 - **Peeter Somelar**, kunstikooli rajaja, õpetaja, kunstnik
 Nr 33 - **Arnold Anton**, muusik, helilooja, kunsti- ja muusikaelu uurija ja talletaja

2000

- Nr 34 - **Lauri Järventaka**, Vaasa linna- ja Vaasa-Pärnu sõprusühete algataja, hoidja ja edendaja
 Nr 35 - **Leida Talts**, Pärnu lugemissaali juhataja, Pärnu teatri ajaloo uurija ja jäädvustaja

2001

- Nr 36 - **Jüri Jaanson**, Pärnu teenekas sõudesportlane, kahekordne

olümpiamängude finalist, kahekordne maailmakarika võitja, maailmameistrivõistluste kuld-, hõbe, ja pronksmedalite võitja

- Nr 37 - **Torsten Carlsson**, Sõpruslinna Oskarshamni linnaeape. Pärnu-Oskarshamn sõprusühingu looja ja arendaja
 Nr 38 - **Meelis Kukk**, Rahvusvaheliselt tuntud suurettevõtte AS Viisnurk tegevdirektor, juhatuse liige. Oma pikaajalise tööga andnud olulise panuse töökohtade loomisele Pärnus

2002

- Nr 39 - **Mark Soosaar**, teenekas kultuuriinimene, näituste, filmi- ning muusikafestivalide korraldaja
 Nr 40 - **Silva Soll**, Aktiivselt üle 40 aasta töötanud neuroloog. Pärnu haigla neuroloogiaosakonna asutaja.
 Nr 41 - **Arvo Villmann**, AS-i Pärnu Lina- ja vabriku tegevdirektor. Äripäeva TOP 100 hulgas sai Linavabrik 13. koha 2001.

2003

- Nr 42 - **Helju Sutt**, Pärnu Linna Spordikooli kauaaegne ja edukas võrkpallitreener-õpetaja
 Nr 43 - **Neeme Järvi**, Pärnu kui kultuurilinnatuutvustaja maailmas, rahvusvaheliste dirigeerimise meistrikursuste ellukutsuja ja läbi viija, kontserdimaja rajamise üks idee autoritest
 Nr 44 - **Ed van Tellingen**, Pärnu sõpruslinna Tieli endine linnaeape, kes on korraldanud linnade omavahelisi koostööd alates 1991. aastast
 Nr 45 - **Helmut Aasamäe**, Eesti Vabadussõja ja Kaitseväge ajaloo uurija ja talletaja

2004

- Nr 46 - **Bruno Sõmeri**, Pärnu tutvustamise eest oma kunstiloomingus ja pedagoogilise tegevuse vallas
- Nr 47 - **Raimo Rauhala**, Vaasa volikogu ja linnavalitsuse liige, Vaasa ja Pärnu vaheliste sõprussuhete arendamise eest
- Nr 48 - **Inger Anderson Sjöset**, Helsingborgi kauaaegne linnapea, Helsingborgi ja Pärnu sõprussuhete arendajale, Helsingborgi toetusel Pärnusse lastemänguväljakute rajamise idee organisaatorile
- Nr 49 - **Vello Paluoja**, Pärnu tutvustamise eest oma kunstiloomes töös
- Nr 50 - **Olaf Esna**, pikaajalise ja silmapaistva kultuuritegevuse eest Pärnu linnas

2005

- Nr 51 - **Vello Muliin**, silmapaistvate teenete eest Pärnu taastusravi ja turismi arendamisel
- Nr 52 - **Andres Pöder**, aktiivsele Pärnu kirikuelu ja ühiskonnaelu tegelasele

2006

- Nr 53 - **Ando Palginõmm**, Pärnu Linna Spordikooli kauaaegne ja edukas kergejõustikutreener ning spordiklubi Altius eestvedaja
- Nr 54 - **Herbert Pulk**, kauaaegse pedagoogitöö eest Pärnu noorte muusikute juhendamisel, rahvakultuuri hoidmisel ja edendamisel rahvuslikus vaimus
- Nr 55 - **Henno Sepp**, Pärnus tegutsevate mitmete klubide, seltside asutajaliige, ürituste algataja, noorte juhendaja ning rahvuskultuuri hoidja ja edendaja nii kodu- kui välismaal

2007

- Nr 56 - **Erkki Mikael Asiala**, Pikaageste tegevuse eest Vaasa - Pärnu sõprussidemete arendamisel
- Nr 57 - **Jaan Lemendik**, Kauase tulemusliku töö eest Pärnu linna ambulatoorse tervishoiuvõrgu arendamisel, perearstikeskuse rajamisel ja juhtimisel ning perearstide koolituse korraldamisel
- Nr 58 - **Jüri Rahu**, Märkimisväärse panuse eest Pärnu linna ettevõtluse ja kommunaalmajanduse arendamisel ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest

2008

- Nr 59 - **Margus Kangur**, pikaajalise ja tulemusliku töö eest ettevõtluses
- Nr 60 - **Urve Krause**, hariduse kvaliteedi ja õpikeskkonna edendamise eest
- Nr 61 - **Karl-Udo Kõösel**, silmapaistvate saavutuste eest koolispordi edendamisel
- Nr 62 - **Hiie Martinson**, kauaaegse tegevuse eest erivajadustega laste õpi, ja elutingimuste parendamisel
- Nr 63 - **Jaak Saarniit**, linnale osutatud teenete eest linnapeana aastatel 1989–1992
- Nr 64 - **Vivian Traks**, pikaajalise pedagoogitöö ja meeste laulukultuuri edendamise eest

2009

- Nr 65 - **Sten Nordqvist**, Helsingborgi ja Pärnu sõprussuhete pikaajalise arendamise eest
- Nr 66 - **Saima-Õie Andla**, Pärnu raamatukogudevõrgu rajamise ning Keskraamatukogu arendamise eest
- Nr 67 - **Feliks Kark**, elutöö eest kodulinna teatris, rahvakultuuri arendamise ja suupilli klubi Piccolo loomise eest

Nr 68 - **Arbo Valdma**, Pärnu linna haridus- ja kultuurielu arendamise, elavdamise ja rikastamise ning aastatepikkuse meistrikursuste korraldamise eest

2010

- Nr 69 - **Rein Eglon**, Pärnu hariduselu arendamise ja Koidula Gümnaasiumi kvaliteetse juhtimise eest
- Nr 70 - **Peter Hunt**, pikaajalise AS Wendre arengu ja investeeringute eest Pärnus
- Nr 71 - **Vaino Kallas**, elutöö eest Eesti Vabariigi heaks

2011

- Nr 72 - **Jaan Ennuse**, pikaajalise Pärnu linna heakorra tagamise, LC Pärnu asutamise ning täpsuse ja rahuliku meelega suureks eeskujuks olemise eest
- Nr 73 - **Uno Kõresaar**, pikaajalise panuse eest Pärnu ehitusvaldkonda

2012

- Nr 74 - **Maili Erastus**, pikaajalise ning tulemusliku töö eest õpetajana ning õpilaste koolivälise tegevuse juhendajana
- Nr 75 - **Harald Nugiseks**, elutöö eest Eesti sõjameeste mälestuste hoidmisel ja noorte kaitsetahte arendamisel
- Nr 76 - **Maaja Voll**, pikaajalise hambaravi valdkonna arendamise eest Pärnu linnas

2013

- Nr 77 - **Helmut Hunt**, aastakümnete pikkuse Pärnu spordielu juhtimise ja koordineerimise ning Pärnu jalgpallielu edendamise eest
- Nr 78 - **Taimi Vilgas**, pikaajalise ja tulemusliku töö eest Pärnu linna juhtimisel ning tema poolt antud

panuse eest Pärnu linna arengusse

- Nr 79 - **Egon Elstein**, aktiivse ühiskondliku tegevuse ja ettevõtluse edendamise eest Pärnu linnas
- Nr 80 - **Arvo Loorits**, pikaajaliste teenete eest Pärnu erinevate sportlike ürituste korraldamisel, Rääma sõudebaasi ja sõudestadioni ning tippsõudmise arendamise eest Pärnus
- Nr 81 - **Osvald Saulep**, Eesti Vabariigi järjepidevuse kandmise eest

2014

- Nr 82 - **Silvi Baradinskas**, pikaajalise panuse eest Pärnu laste muusikalisse haridusse
- Nr 83 - **Mati-Jüri Põldre**, filmikunsti valdkonnas tegutsedes Pärnu linna kunstielu arengule kaasaaitamise eest
- Nr 84 - **Urmas Sule**, olulise panuse eest Pärnu linna tervishoiusüsteemi kaasajastamisse ning Pärnu Haigla arendamisse ja juhtimisse
- Nr 85 - **Aldur Vunk**, pikaajalise Pärnu ajaloo teemalise teadustöö ja muuseumikultuuri edendamise eest

2015

- Nr 86 - **Mart Sookand**, pikaajalise aktiivse ühiskondliku tegevuse eest ning sõprussidemete arendamise eest Pärnu ja Vaasa linna vahel
- Nr 87 - **Jüri Saar**, pikaajalise ja tulemusliku töö eest linna spordielu edendamisel
- Nr 88 - **Riina Mürsepp**, panuse eest Pärnu linna arengusse ja haridusellu
- Nr 89 - **Margus Tammekivi**, pikaajalise ja tulemusliku töö eest volikogu esimehena ja abilinnapeana

2016

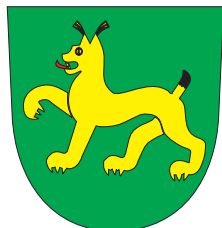
- Nr 90 - **Krista Jaago**, hooldusravivõrgu loomise, nakkushaiguste ennetuse ja ravi juurutamise ning geriaatrilise ravi süsteemse arendamise eest Pärnumaal
- Nr 91 - **Toomas Kivimägi**, tulemusliku töö eest Pärnu linnapeana aastatel 2009–2015, mil raskes majanduslikus seisus linn viidi taas stabiilsetele alustele
- Nr 92 - **Uno Mirme**, pikaajase panuse eest Pärnu linna laste ravimisel ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest
- Nr 93 - **Elmu Mägi**, suurepärase töö eest füüsikaõpetajana. Elmu Mägi on andnud olulise panuse reaal-, loodus- ja inseneriteaduse populariseerimisse

2017

- Nr 94 - **Eino-Jüri Laarmann**, pikaajalise ning pühendunud töö eest Pärnu linna ja maakonna teede- ja sillaehituse arendamisel ja ehitamisel ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest Pärnu linnas
- Nr 95 - **Toivo Ninnas**, Pärnu linna ettevõtluse ja taastusravikeskuse Viiking pikaajalise arendamise eest
- Nr 96 - **Heli Tooman**, Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži turismi- ja hotelliettevõtluse eriala loomise ja propageerimise eest
- Nr 97 - **Ilmar Tõnisson**, elutöö eest pedagoogi ja dirigendina ning Pärnu muusikakultuuri arendajana
- Nr 98 - **Paavo Järvi**, Pärnu Muusikafestivali Järvi Akadeemia korraldamise eest

Saarde vald

VAPP

LIPP

Territoorium 707 km²

- haritav maa 16%
- mets 72%
- muu maa 12%

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 3908
- 1 km² kohta 5,53

Asustusüksuste arv

- külasid 23
- Kilingi-Nõmme linn ja Tihemetsa alevik

Valla keskus

- Kilingi-Nõmme
- kaugus Pärnust 40 km

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Väino Lill
- vallavanem Andres Annast

Vabadussõja monument Kilingi-Nõmmes. Foto Indrek Talts

Elanike arv asulate lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
KOV täpsusega	38	45	41	46
Jäärja	64	58	55	54
Kalita	99	92	91	87
Kamali	38	38	37	37
Kanaküla	65	67	66	66
Kilingi-Nõmme linn	1827	1801	1770	1729
Kärsu	33	34	37	37
Laiksaare	73	75	78	72
Lanksaare	14	13	11	7
Leipste	101	100	99	96
Lodja	137	125	123	123
Marana	24	23	23	21
Marina	32	28	28	24
Mustla	24	22	19	19
Oissaare	16	16	16	15
Pihke	2	2	4	4
Reinu	25	25	23	23
Saarde	339	318	310	307
Sigaste	80	80	77	74
Tali	306	287	278	265
Tihemetsa alevik	551	530	529	520
Tuuliku	9	8	5	4
Tõlla	91	85	86	83
Veelikse	96	94	88	84
Viisireiu	55	54	54	62
Väljaküla	49	49	47	49
KOKKU	4188	4069	3995	3908

Olulisemad tegevused 2014–2016

- Viimastel aastatel on prioriteediks olnud
- * Kilingi-Nõmme linna vee- ja kanalisatsioonisüsteemide väljaehitamine ja rekonstrueerimine. Tööd jätkatakse Tihemetsa ja teistes väiksemates asulates.
 - * Sadeveetrasside rajamine Kilingi-Nõmmes

- * Lagunenud hoonete lammutamine
- * Tänavavalgustuse rekonstrueerimine
- * Kergliiklustee
- * Kilingi-Nõmme kesklinna kõnniteede ja parkimisalade väljaehitamine (2016)

Saarde valla Suur Vapimärk

Saarde valla Suur Vapimärk antakse inimesele või juriidilisele isikule, kes oma tegevusega on oluliselt kaasa aidanud Saarde valla arengule või vallaelanike heaolule ja kes on saavutanud tähelepanuväärse tunnuse ning lugupidamise Pärnu maakonna tasemel kultuuri, hariduse, majanduse, eestluse vms edendamisel.

Kilingi-Nõmme linnas (enne ühinemist kuni aastani 2006. a) vapimarki ei olnud, nimed kanti Kilingi-Nõmme linna aaramatusse. Endises Saarde vallas olid teenetemärgid.

Saarde vallas on antud Suur Vapimärk:

- 2006 **Asta Suss** (endine Kilingi-Nõmme gümnaasiumi õpetaja)
- 2007 **Toivo Kirsi** (Pärnumaa Kutsehariduskeskuse õpetaja)
- 2008 **Kalle Kiipus** (endine Kilingi-Nõmme linnapea, volikogu esimees)
- 2008 **Toomas Voll** (koorijuht, õpetaja, muusik)

Saarde vald – 25 aastat

Omaavalitsusliku staatuse andmisest Kilingi-Nõmme linnale ja seda ümbritsenud valdadele on möödunud 25 aastat. Vastse kohaliku võimu esimesteks märksõnadeks olid demokraatia ja avalikustamine. Avanesid uued võimalused suhtlemiseks oma kogukonna ja laia maailmaga. Elavnes kultuurielu ja panustati haridusele.

- 1. aprillil 1995. a hakkas Kilingi-Nõmme linnavalitsus välja andma kohalikkude ajalehte „Uudistaja“, nüüdse nimega „Saarde Sõnumid“, mis viib vallarahvani uudiseid Saarde Vallavalitsuse ja volikogu tegemistest.
- 26. novembril 1997. a avati linna raamatukogus avalik internetipunkt ning interneti püsiühendus lubas avada koolides arvutiklassid. Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi arvutiõpe on heal tasemel ning

- 2010 **Olev Paukson** (ajaloo uurija, endine Päästekomando pealik)
- 2011 **Elsa Volkov** (perearst)
- 2012 **Endel-Eerik Maddison** (perearst)
- 2012 **Aarne Link** (Kilingi-Nõmme gümnaasiumi direktor)

selle nimel tullakse siia kooli õppima ka kaugemalt.

- 23. juunil 1998. a avati Kilingi-Nõmme Suveaias uus laululava. Pikaajaliste laulutraditsioonidega kihelkonnas on see uhke ehitis end auga ära teeninud, andes võimaluse pidada kohalikke laulupidusid ja suvekontserte, esineda tantsijatel-võimlejalatel linnapäevade ajal või pakkuda Võidupäeva hommikul kohvi eakatele. Siin on esinenud Eesti kuulsaid kollektiive ja eksootiliste maade muusikuid. Rahvarohked on maakonna laste laulupeod ja Ilusa muusika festival Schilling.
- 1999. a liitus Kilingi-Nõmme linn projektiga „Euroopa Kultuuriküla“, kus toimub 12 riigi väikelinnade ja külade omavaheine suhtlus eesmärgiga tutvustada elu

Pärnu Maakonna laste laulupidu 2016. aastal. Foto Siim Kolla

Kilingi-Nõmme veetötlusjaam. Foto Indrek Talts

väljaspool suuri linnu. Käiakse vastastikku külas tutvustamas oma kultuuri ja kaemas sealset elu-olu. 2005. a kandis Kilingi-Nõmme kultuuriküla tiitlit ning võõrustas 440 külalist 11 riigist. Välis-

- reisidel osalejaid on olnud üle 600.
- 2005. a kandis Kilingi-Nõmme metsapealinna tiitlit. Siit sai alguse tänaseks maakondlikuks ja rahvusvaheliseks paitsunud Kaunima Metsalaulu konkurss.

Kilingi-Nõmme gümnaasiumi staadion. Foto erakogu

2005. a ühinesid Tali ja Saarde vald ning Kilingi-Nõmme linn uueks suureks Saarde vallaks ning Kilingi-Nõmmest sai vallasisene linn. Suuremas vallas tekkisid paremad võimalused arenguks ja investeerimiseks.

- Taliile rajati vallavalitsuse teeninduspunkt.
- Taastati ning 24. juunil 2008. a taasavati Vabadussõja monument Kilingi-Nõmmes.
- 5. septembril 2008. a avati Kilingi-Nõmmes uus spordihoone.
- 2012. a rekonstrueeriti Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi staadion.
- Kilingi-Nõmme Gümnaasiumil on võimekust koordineerida Eesti ja Euroopa noorte projekte.
- Viimasel 10 aastal läbi viidud mahukad tööd veevarustuse ja kanalisatsiooni korrastamiseks linnas ja väiksemates asulates, hajaasustuse veeprogrammi toetamine nagu ka Tali ning Jäärja maantee asfalteerimine riigi poolt on parandanud vallaelanike elamistingimusi ning loonud paremad võimalused valla pakutavatest teenustest osasaamiseks.
- Seenefestivali korraldamine.
- Spordi- ja lastelaagrite toimumine kooli juures suveperioodil.
- Kenaks traditsiooniks kujunenud 3 koolimaja jooks. Populaarne on disgolfi rada.
- Saarde vald toetab järjepidevalt kultuuri- ja spordiürituste läbiviimist.

Sauga vald

VAPP

LIPP

Territoorium

- haritavat maad 25%
- metsa 42%

Elanike arv 01.01.17

- kokku 4237
- 1 km² kohta 25,2

Asustusüksuste arv

- 1 alevik
- 10 küla

Vallakeskus

- Sauga alevik
- Kaugus Pärnust 4 km

Omavalitsusjuhid

- Kandela Õun (volikogu esimees alates 2013)
- Priit Ruut (vallavanem alates 2011)

Nurme küla. Foto Sinisilm Films

Elanike arv asulate lõikes

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Eametsa küla	380	397	409
Kiisa küla	75	69	70
Kilksama küla	421	407	424
Nurme küla	174	178	171
Pulli küla	128	119	133
Räägu küla	45	46	46
Rütavere küla	51	51	51
Sauga alevik	1251	1235	1206
Tammiste küla	1276	1311	1366
Urge küla	164	160	153
Vainu küla	79	73	72
Sauga valla täpsusega	36	39	48
Kokku vallas	4080	4085	4149

Olulisemad sündmused

2014

- * 2. jaanuaril suri teenekas vallakodanik, Kaitseliidu Pärnumaa maleva ja Noorte Kotkaste auliige erukapten Harald Nugiseks, kes saadeti 10. jaanuaril auavalduste saatel oma viimasele teekonnale Eesti Sõjameeste Mälestuskirikust Toris.
- * Esimesel doonoripäeval Sauga noortekeskuses osales ligi kolmkümmend vereloovutajat.
- * Sauga põhikooli õpilane Andres Alu mets saavutas maakondlikul matemaatikaolümpiaadil esikoha.
- * Kevadisel koolivaheajal osalesid lapsed esmakordselt Sauga raamatukogu ja noortekeskuse korraldatud öölugemisel.
- * Sauga Tehnopargis avati pidulikult OÜ Fennobed vooditehas.
- * Sauga sportlased võitsid Pärnumaa talimängudel esikoha ja suvemängudel II koha, maakondlikult võrkpalli meistri-võistlustelt tõid mehed III koha.
- * Kodanikualgatuslikul valla esimesel rahvajooksul "Jookse külale külla" Sauga alevikus osales kaheksakümmend jooksjat.
- * Juulikuus avati Sauga alevikus Konsumi kauplus.
- * Suvel toimus juba kahekümmes valla lastelaager.
- * Sauga põhikooli 1. klass alustas erakordselt suure õpilaste arvuga – kooli tuli 32 koolitee alustajat.
- * Tammiste lasteaia alustas tööd lisarühm.
- * Õpetajate päeval tunnustati valla aasta parimaid haridustöötajaid, kelleks olid Eda Tenson, Rita Oskar ja Alar Laneman. Maakondliku tunnustuse – parima haridusasutuse juhi tiitli sai Tammiste lasteaia direktor Daily Harjaks.
- * Valla aasta ettevõtte tiitli sai Sauga Konsumit pidav Väandra Tarbijate Ühistu.
- * Valla aastapäeva tähistati Tammiste lasteaias, kus anti üle tunnustused: aasta tegija tiitli sai Marge Lumisalu, aasta ettevõtja tiitli AS Nurme Turvas juhataja Arli Kanter, aasta meessportlase tiitli Daniel Liik, aasta naissportlase tiitli Jessika Scholz.
- * Novembrikuus tutvustasid Urge raama-

tukogus oma loomingut kirjanikud Margit Peterson ja Heli Künnapas.

2015

- * Pärnumaa 2014. aasta parimaks noorsportlaseks nimetati Sauga valla elanik Daniel Liik.
- * Riikliku spordi elutööpreemia pälvis Enn Tasalain.
- * Matemaatikaolümpiaadi Pärnumaa piirkondlikus voorus sai erakordse saavutusega hakkama 6. klassi õpilane Andres Alumets, kes võistles 9. klasside arvestuses ja sai esikoha.
- * Üleriigilisel Uno Naissoo nimelisel vokaalansamblite konkursil pälvis ansambel Nõianeitsid kolmanda koha naisansamblite arvestuses.
- * Pärnumaa talimängudel saavutasid Sauga valla sportlased II koha. Pärnumaa meistrivõistluste võrkpalliturniiril võitis Sauga valla võrkpallimeeskond III koha, parima meeskonnamängija tiitel omistati Venno Varmale.
- * Sauga valla rahvajooks „Jookse külale külä“ toimus Tammistes, osales sadakond jooksjat.
- * Keskkonnainvesteeringute keskuse korraldatud rahvahääletusel osutus parimaks maakonnaprojektiks Sauga põhikooli üleviimine maaküttele, mille elluvijaks oli Sauga vallavalitsus.
- * Sauga põhikooli kaks aastat väldanud rahvusvahelise Comeniuse projekti lõppkohtumine toimus Türgis.
- * Õpetajate päevale pühendatud üritusel tunnustati valla aasta parimaid haridustöötajaid, kelleks olid Andra King, Heleri Hoog ja Tiina Pärn.
- * Sauga valla hariduselu 195. aastapäeva täitumist tähistati hariduskonverentsiga spaa- ja konverentsihotellis Strand.
- * Sauga valla aasta sportlaseks valiti Marie Anna Blehner ja aasta ettevõtte tiitli sai Massiner OÜ.
- * Urge naiselts tähistas viieteistkümmendat tegevusaastat.
- * Sauga raamatukogus kohtusid Jäneselja lasteaija koolieelikud pimedaga teraapiakoera Pimmu ja tema perenaisega ning tutvusid punktkirjaga.
- * Vokaalansambel Nõianeitsid tähistas viiendat sünnipäeva meeleoluka kontserdiga.
- * Jõudis lõpule Sauga aleviku ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueeri-

Valla suvine lastelaager. Foto Helen Paluoja

mise ja laiendamise projekti esimene etapp, mille käigus ühendati Sauga aleviku veesüsteem Pärnu linna süsteemiga.

2016

- * Jänesselja lasteaed tähistas neljakümendat tegutsemisaastat.
- * Vallaelanik Käde Kalamees pälvis presidendilt Valgetähe V klassi teenetemärgi.
- * Tähistati Eesti Vabariigi 98. aastapäeva. Ettekanded valla küladest ja hariduselust tegid vallaelanik Tiiu Kaasik, Urge raamatukogu juhataja Liivia Koolme ja Karukäpa talu perenaine Reet Karukäpp.
- * Tammiste lasteaed tähistas viiendat sünnipäeva.
- * Üleriigilisel informaatikaolümpiaadil põhikooliosas sai 7. klassi õpilane Andres Alumets esikoha, matemaatikaolümpiaadi piirkonnavoorus võistles ta 9. klasside arvestuses ja võitis.
- * MTÜ ETNA korraldatud konkursil „Ettevõtlik Naine 2015“ tunnistati tiitli vääriliseks Tammistes tegutseva Pohla-

tare köögi perenaine ja ettevõtja Önne Tikerpalu.

- * Nii Pärnumaa tali- kui suvemängudel saavutasid Sauga valla sportlased II koha. Pärnumaa meistrivõistluste võrkpalliturniiril võitis Sauga valla võrkpallimeeskond II koha.
- * Vabariiklikul Hans Hindpere nimelisel vokaalansamblike konkursil pälvis valla naisansambel Nõianeitsid parima dramatiseeringu ja seadete eripremia.
- * Sauga avatud noortekeskuses alustati Noorte Tugila projektiga, mis võimaldab 15-26-aastastel õppimise ja töötamisega hõivamata noortel saada tuge haridustee jätkamisel või tööelu alustamisel.
- * Sauga valla rahvajooks „Jookse külale külla“ toimus Kiisa külas.
- * Maikuu peeti Jänesselja lasteaia III laulu- ja tantsupidu „Koduüest mereni“, mis oli pühendatud merekultuuriaastale.
- * Tammiste lasteaia arendusrühma, laste ja lapsevanemate koostöö tulemusena valmis õppemängude kogumik „Ära mängi toiduga!“.

Rahvajooks „Jookse külale külla“ Tammistes. Foto Ago Adler

- * Naisrahvatantsurühm Sassis Sussid osales Eesti naiste tantsupeol Jõgeval ja tähistas viiendat tegutsemisaastat.
- * Juulis peeti kümnendat Sauga valla suvepäeva, peaesineja oli Koit Toome. Sportlastele toimusid kümnendad valla külade mängud.
- * Eametsas Sauga jõe kaldal Fishing Village kalurikülas toimus esmakordselt vabaõhuüritus „Pärnu Lahe Koha“.
- * Sauga raamatukogu ja Sauga avatud noortekeskuse projekti „Igaühest võib saada merekaru“ raames käisid noored kajakimatkal Manija saarel, ekskursioonil Lennusadamasa ja tutvusid Pärnu lahel purjetamisega.
- * Õpetajate päevale pühendatud üritusel tunnustati valla aasta parimaid haridustöötajaid, kelleks olid Marika Hoolma, Aina Alunurm ja Age Pilter.
- * Sauga valla aasta ettevõtte tiitli sai aktiivselt Laesti.
- * Valla 25. aastapäevaks valmis kroonika-raamat „Sauga vald 25“, valda tutvustav lühifilm ja 2017. aasta kalender; tunnustati valla elu edendajaid. Valla haridus- ja kultuuriasutustes toimusid lahtiste uste päevad, näitused, töötoad jne.
- * Sauga raamatukogu külastasid kirjaniike tuuri „Sõnaränd“ raames Maarja Kangro, Jüri Kolk, Ingrid Velbaum ja Ivar Sild.
- * Novembris otsustas volikogu suunata Are, Sauga ja Tori valla ning Sindi linna ühinemislepingu projekti ja selle lisad avalikustamisele. Lepingu projekti avalikel aruteludel Urgel, Tammistes ja Saugas võtsid vallaelanikud aktiivselt sõna. Ühinemisega seonduval rahvaküsitlusel osales u 20% hääleõiguslikke vallaelanikke, osalenuist u 75% vastas küsimusele „Kas toetate Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi linna ühinemist üheks kohaliku omavalitsuse üksuseks?“ eitavalt.
- * Volikogule esitati 193 vallaelaniku allkirjaga ettepanek Tammiste küla territooriumiosa üleandmiseks Pärnu linnale, 180 vallaelaniku allkirjaga ettepanek Sauga aleviku, Nurme küla ja Eametsa küla territooriumiosa üleandmiseks Pärnu linnale ning 49 allkirjaga ettepanek Kilksama küla territooriumiosa üleandmiseks Pärnu linnale.
- * Detsembris kehtestati valla üldplaneering, planeeringualast jäeti välja vaidlusalune piirkond Tammistes Kasteheina ja Karukella tänavate pikenduste vahel.

Sauga vald – 25 aastat

Rahvastik

Elanike arv Sauga vallas on viimase 25 aasta jooksul kahekordistunud, juurdekasv on toimunud peamiselt uute elamurajoonide arenduse ja suvilapiirkondade alalisteks elukohtadeks muutumise tõttu. Linnalähedane maaelu ning hea ühendus linnaga on siia meelitanud kodu rajama just noori peresid. Kõige märgatavam elanike arvu kasv on toimunud Tammiste külas, kus 1992. aastal oli rahvastikuregistri järgi 87 elanikku, 2016. aastal aga

1366. Eametsa külas on elanike arv pea-aegu kümnekordistunud – kui 1992. aastal oli elanike arv 46, siis 2017. aasta alguseks on see 437. Sauga alevikku on lisandunud Hirvela elamurajoon.

Elukeskkond

Olulised muutused Sauga valla elanike elukeskkonnas 25 aasta jooksul: Sauga aleviku korrusmajad said kaugkütte üleminekuga SW Energiale stabiilse soojuse; rajatud on kergliiklusteed Sauga alevikus,

Jänesselja ringristmik Sauga alevikus. Foto Sinisilm Films

Tammiste ja Nurme külas; Sauga aleviku veetrassid on ühendatud Pärnu linnaga, Tammistes on rajatud kanalisatsioon; peamised kruusateed on saanud tolmuvaba katte; oluliselt on paranenud kaugemate piirkondade bussiühendus Pärnu linnaga; liikluse Via Baltica muudavad ohutumaks Jänesselja ringristmik ja valgusfoor ning valmiv Nurme õgvenus koos uue sillaga; Sauga alevikus teenindavad elanikke Konsumi kauplus ja pubi Conzenhof.

Ettevõtlus

Sauga valla ettevõtluse struktuur on 25 aastaga oluliselt muutunud. Põllumajandussektor on taandunud, tootmine kasvanud. Vallas on 2016. aasta lõpuks kokku 1159 töökohta, viimase kolme aastaga on töökohtade arv kasvanud 260 võrra. Kuigi jätkuvalt töötab 62% vallaelanikest

Pärnu linnas, on viimaste aastate arengud avardanud töökohtade valikuvõimalusi kodukandis. Suurimateks töandjateks on vallavalitsus ja vallaasutused, tee-ehitusfirmad, turbatööstused, autotransport, puidutööstus ning teenindus- ja kaubandusasutused. Ettevõtluse valdkonnas on olulisel kohal soodsa asukohaga Sauga Tehnopargi arendamine.

Hariduselu

Sauga vallas on kooliharidust antud enam kui 196 aastat: 1820. aastal avatud Sauga kirjutuskool oli üks esimesi koole Pärnumaal.

Taasiseseisvumise järel 1991. aastal oli Sauga vallas kaks põhikooli, mõlemad auväärse ajalooa: Taali kool asutati juba 1901. aastal, uude koolihoonesse koliti 1904. aastal. Sauga kool alustas 1929.

aastal nelja klassikomplektiga. Koolihoone hävis tules, praegusele kohale ehitati uus koolimaja 1938. aastal. Koolihoone halva seisukorra ja õpilaste vähesuse tõttu suleti Taali põhikool 2009. aasta sügisest. Sauga koolihoone on aga läbinud ulatuslikud renoveerimistööd ning 2016/2017 õppeaastal käib koolis enam kui 150 õpilast. Sauga valla õpilastest õpib Pärnu linna koolides 66% ehk 274.

Alusharidus. Sauga alevikus asuv 1976. aastal kuue rühma jaoks ehitatud Jänesselja lasteaed töötas 1990. aastate lõpul lasteaialaste laste vähesuse arvu tõttu kolme rühmaga, kus käis umbes viiskümmend last. 2000. aastate algul suurenes noorte perede sissetulek Sauga valda sedavõrd, et tööle hakkasid uuesti kõik kuus rühma ja 2009. aastal avati kolmerühmaline juurdeehitus. 2011. aastal alustas tööd neljarühmaline Tammiste lasteaed, kus 2014. aastal avati lisarühm. Sestpeale on lasteaiakohti võimalik pakuda ligi kolmesajale lapsele. Sauga alevikus tegutseb alates 2012. aastast MTÜ

Pereabikeskus lastehoid 1,5–7-aastastele lastele.

Noorsootöö

Noorsootööle pandi Sauga vallas alus 2000. aastate keskpaiku, kui Sauga alevikus ja Urge külas käisid noored koos selleks kohandatud ruumides. Uue alguse sai noorsootöö pärast Sauga avatud noortekeskuse hoone renoveerimistööde valmimist 2011. aastal. See andis noorte käsutusse ruumid mitmesugusteks huvitegevusteks ning võimaluse kultuuriürituste ja teatrietenduste korraldamiseks valaelanikele. Lisaväärtust löid mitmesugused edukad noorte projektid ja koostöö nii vabariiklikul kui rahvusvahelisel tasandil.

Lastele korraldatakse igal suvel laager, noored saavad taskuraha teenida õpilasmalevas.

Kultuur ja sport

Raamatukogud. Vallas tegutseb kaks raamatukogu: Sauga ja Urge raamatukogu. Sauga raamatukogu alustas tegevust 1946. aastal Sauga koolimajas. Valla

Tammiste lasteaed. Foto Evelin Bergmann

taasiseseisvumise ajal töötas raamatukogu ühes Sauga aleviku kortermajas, hiljem Jänesselja lasteaias. Kaasaegsed tingimused on raamatukogul alates 2011. aastast, kui koliti äsja renoveeritud Sauga avatud noortekeskuse hoonesse. Urge raamatukogu loodi lähikülades tegutsenud seltside raamatukogude ja Taali kooli raamatukogu ühendamisest pärast II maailmasõda. 1955. aastast töötas raamatukogu majandi kontoriga ühes majas. Alates 2002. aastast on raamatukogu asukohaks endise kauplus-söökla renoveeritud ruumid. Raamatukogude juures käivad koos seltsid, peetakse koosolekuid, korraldatakse mitmesuguseid üritusi (kohtumised kirjanikega, mälumänguturniirid, õpitoad jne).

Seltsitegevus. Naisseltsing Helle tuli esmakordselt kokku 1994. aastal, Urge naisselts 2000. aastal, kirjandushuviliste selts Luule 2005. aastal. 1994. aastast tegutseb Saugas ka Lionsi klubi LC Sauga.

Isetegevuskollektiivid. Vallas on 2010. aastast hoo sisse saanud ka isetegevus: püsivalt tegutsevad vokaalansambel Nõianeitsid, Tammiste lasteaia tantsurühm Tammepiigid, naisrahvatantsurühm Sassis Sussid ja Sauga laulukoor.

Traditsioonilised üritused: naistepäev, vabariigi aastapäeva tähistamine, valla suvepäev, ettevõtjate ümarlaud, paljulapseliste perede jõulupidu, eakate uusaastapidu ja ekskursioon, pidulik laste sündide tähistamine, õpetajate päev, valla aastapäeva tähistamine, advendiaja alguse tähistamine.

Sport. MTÜ Sauga Valla Spordiklubi on tegutsenud 1995. aastast. Vallamajas on spordisaal ja jõusaal, Sauga alevikus ja Tammistes spordiväljakud. Igal aastal toimuvad traditsioonilised spordiüritused: sportlik vastlapäev kogu perele, valla külade mängud, noorte kompleksvõistlus, kodanikualgatuslik rahvajooks „Jookse

külale külla”. Valla sportlased on saavutanud suurepäraseid tulemusi maakondlikel spordimängudel.

Teabeallikad

Sauga valla elu kajastav kohaliku ajalehe Sauga Sõnumid esimene number ilmus 1994. aasta maikuu. 1997.–2000. aastal ajalehte ei tehtud, kuid 2001. aastast alates ilmub aastas regulaarselt üksteist lehenumbrit, kus kajastatakse vallas toimuvaid sündmusi, volikogu ja vallavalitsuse otsuseid, jagatakse vajalikku teavet vallaelanikele ja tutvustatakse huvitavaid persoone. Alates 2004. aastast on Sauga vallal oma koduleht www.sauga.ee.

Valla juhtimine

Vallavanemad: Margus Murulauk 1991–1992, Villem Raidmets 1992–1994, Vello Tiidermann 1994–2003, 2007–2011, Meelis Tomberg 2003–2005, Lembit Rebane 2005–2007, Priit Ruut alates 2011.

Volikogu esimehed: Margus Murulauk 1991–1992, Mihkel Järve 1993–1999, Uno Annus 1999–2002; 2007–2009, Meelis Tomberg 2002–2003, Raivo Kukk 2003–2005, Vello Tiidermann 2005–2007; 2011–2013, Priit Ruut 2009–2011, Kandela Õun alates 2013.

Tunnustused

Aukodanik

Sauga vald annab välja aunimetuse Aukodanik, mis on kõrgeim tänuavaldus Sauga valla kodanikule eriti silmapaistvate ja/või pikaajaliste teenete eest.

Aukodaniku nimega kaasneb aukodaniku auraha, mille esiküljel on kuju-

Sauga valla aukodanik Tiiu Kaasik (vasakult teine) valla 25. aastapäeval koos valla teenetemärgi saajatega (vasakult): Liivia Koolme, Vello Tiidermann, Õie Kukk, Tõnu Sepik

tatud Sauga valla vapi kujutis ja kiri "Aukodanik".

Sauga valla aukodanik 2016 – Tiiu Kaasik, aktiivne vallakodanik, kauaaegne vallavolikogu liige ja Jänesselja lasteaia juhataja.

Teenetemärk

Sauga valla teenetemärk on Sauga valla tunnustus, mis antakse üksikisikule aus-tusavaldusena Sauga vallale osutatud silmapaistvate teenete eest.

Sauga valla teenetemärgi saajad:

1998 – **Heino Mändla**, kauaaegne Sauga valla kooliõpetaja ja valla hariduselu uurija;

2001 – **Margus Murulauk, Villem**

Raidmets, Vello Tiidermann – teenete eest valla omavalitsusliku staatuse arendamisel; **Mihkel Järve, Tiiu Kaasik** – aktiivse pikaagee töö eest vallavolikogus; **Liivia Koolme, Lembit Rebane, Ene Tiismaa** – pikaagee eduka tegevuse eest vallaasutuse juhtimisel;

2010 – Jänesselja lasteaia juhataja **Tiiu Kaasik** – pikaagee eduka tegevuse eest vallaasutuse juhtimisel;

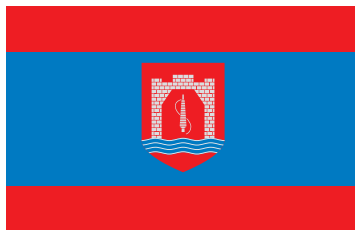
2016 – **Vello Tiidermann**, kauaaegne vallavanem; **Tõnu Sepik**, kauaaegne vallavolikogu liige ja aktiivne vallakodanik; **Õie Kukk**, vallavolikogu liige ja Sauga vallavalitsuse pikaagee koostööpartner; **Liivia Koolme**, koduloo uurija.

Sindi linn

VAPP

LIPP

Territoorium 5,01 km²

- Sindi on väga roheline – 25 parki ja roheala, mis moodustab ca 1/7 linna territooriumist

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 3899
- 1 km² kohta 779,8

Linna kaugus Pärnust 14 km

Omavalitsusjuhid

- Volikogu esimees Toomas Asi
- Linnapea Rein Ariko

Sindi õigeusu kirik. Foto Viktor Kaarneem

Olulisemad sündmused

2014

- * Eesti Vabariigi 96. aastapäeva hommikul toimus Sindis traditsiooniline pidulik lipuheiskamise tseremoonia koos Paikuse vallaga.
- * Märtsis toimus Sindi Seltsimajas Pärnumaa kooliteatrite festival 17 trupi osalusel ja aprilli kuus Pärnu linna ja maakonna laste laulupäev „Kuldmikrofon“ ning esimene solistide konkurss „Helisev hää!“. Veel said Sindis kokku Lääne-Eesti harrastusteatrid, kui leidis aset provintsi teatripäev.
- * Mais tähistas Sindi Lasteaed oma 120. aastapäeva ja SK Kalju ja Sindi Sõprade Selts korraldasid Sindi V spordi-päevad.
- * Juunis sai teatavaks, et „Kauis Eesti Kodu 2014“ Pärnumaa kaunima hoonete rühma kategoorias sai preemia Sindi raudteejaama kompleks.
- * Sindi Gümnaasiumi lõpetas 57. lend. Kuldmedaliga kaks õpilast.
- * Septembris avati Sindi Gümnaasiumi C-korpuses Sindi Lasteaia uued ruumid. Sellest ajast alates on lasteaias 13 rühma. Valmis ka Lastepargi mänguväljak, EASi toetuse suuruseks oli 31 956 eurot ning septembris otsustas Sindi Linnavolikogu osaleda MTÜ Pärnumaa Ühistranspordikeskus asutamisel.
- * Oktoobris tähistas Sindi slaavi kultuuriühingu segakoor Slavjanotška oma 20. aastapäeva ning Eesti automodelisportlased, nende hulgas Andy Aron Sindist, osalesid esmakordselt maailmameistrivõistlustel juhtrajasõidus, mis toimus Lätis, Sindi koostööpartnerite juures Limbažis.
- * Novembris tunnustas Päästeamet Sindi Tuletõrje seltsi „Aasta tulija 2014“ tiitliga, Sindi Laulukoor tähistas oma 145.

Lastepargi mänguväljaku avamispäev 12.09.2014. Foto Viktor Kaarneem

Slavjanotška 20. aastapäeva tähistamine Sindi Seltsimajas. Foto Viktor Kaarneem

aastapäeva piduliku kontserdiga ja sintlane Ülle Miil tuli Hamburgis toimunud sangpommi töstmisvõistlustel maailma-meistriks.

2015

- * Ajakiri „Kodukiri“ kuulutas lisaks välja kaunima aia tiitli, mille vääriliseks tunnustati Sindis, Tihase tn 39 asuv kodaed, mille rajasid Monica ja Arko Kask.
- * Märtsis tähistas Sindi Seltsimaja oma 50. aastapäeva.
- * Juunis sai Sindi Avatud Noortekeskus sai 10. aastapäevaks uue maskoti Bruunu.
- * Septembris tähistati linna muuseumi rajaja Olga Kalda 100. sünniaastapäeva, millega seoses ilmus Heidi Vellendi ja Urmas Saardi koostöös valminud raamat „Aja jälg Sindi Muuseumis“. Samal kuul algatati Julius Seljamaale mälestusmärgi püstitamiseks üldrahva-

lik rahakorjandus. Sindi Tervisekeskus sai renoveerimistöde käigus uue ilme ning toimusid traditsioonilised, seekord juba 50. Avo Nurme mälestusvõitlused jalgrattakrossi ja VI Sindi Rattapäev.

- * Novembris pühitsesid Sindi luterlased oma koguduse taasavamise 25. aastapäeva. Keskkonnaagentuuri korraldatud projekteerimise riigihanke Sindi paisu avamiseks vee-elustiku ränneteks võitis ühispakkumise teinud Eesti Veeprojekt OÜ ja Inseneribüroo Urmas Nugin OÜ.
- * Aasta viimasel kuul sai Äripäevalt ettevõtte edukust tunnustava diplomi Sindi Lanka AS, kui Gaselleetevõtte 2016.

2016

- * Sindi linnale oli 2016. Aasta rõõmustav, sest sündivus tegi läbi tuntava tõus – linnaelanike arv täienes 47 uue koodaniku võrra.

Maakonna kaunim ühiskondlik hoone Sindi Lasteaed. Foto Viktor Kaarneem

- * Veebruaris otsustas Pärnu linnavolikogu teha liitumissetpanekud Pärnumaa 13-le omavalitsusele, sealhulgas ka Sindi linnale.
- * Sindi pensionäride aktiiv ja naisliit tähistasid 5. mail ühiselt Sindi sotsiaaltöökeskuse 17. asutamise aastapäeva.
- * Juunis kuulutati Sindi Lasteaed ühiskondlike hoonete kategoorias maakonna kaunimaks. Põlvamaal Mooste Mõisa Folgikojas austati 28. augustil üleriigilise konkursi „Eesti kaunis kodu 2016” võitjaid, kus president Toomas Hendrik Ilves andis ühiskondlike hoonete kategoorias Sindi Lasteaiale auhinna üle.
- * Augustis valmis Tihase tänava uus laste mänguväljak.
- * Oktoobri kuus otsustas Sindi Linnavolikogu alustada ühinemisläbirääkimisi Sauga ja Tori vallaga, ettepaneku selleks tegi Sauga vald. Lõppesid Sindi seltsimaja soojustamistööd ja ning maja sai kauni välisilme.
- * Novembris tutvustasid Sindi rahvale keskkonnaagentuuri projektijuht Külli Tammur ja projekteeerija Meelis Viirmaa tutvustasid valminud Sindi looduslähedase tehiskärestiku projekti ning samal kuul astus Sindi Rockil üles 25 aastat tagasi Sindis alustanud ansambel The Tuberkuloitod.
- * 22. detsembril kinnitas linnavolikogu Are valla, Sauga valla, Tori valla ja Sindi linna ühinemislepingu ning 23. detsembril ühinemisleping Sindi raekojas ka allkirjastati.

Sindi Linna Aastainimene:

Sindi Linna Aastainimese aunimetus antakse inimesele, kes on oma töö ja tegevusega oluliselt kujundanud Sindi linna mainet ja tõhustanud linna arengut. Kandidaate saavad esitada linnavolikogu ja -valitsus, asutused, ette-

võtted, organisatsioonid ja Sindi linna elanikud.

Senised Sindi Linna Aastainimesed on:
1997 – Saima Piirsalu, Sindi Muuseumi juhataja, Sindi ajaloo, kultuuri, spordi- ja

Lõngade värvimine Sindi Lankas. Foto Viktor Kaarneem

koduloolise teabe koguja ja talletaja.

1998 – Helle Salumäe, Sindi Lastepäevakodu muusikakasvataja

1999 – Martin Miilberg, Sindi Gümnaasiumi staadionimeister, spordi- ja muusikategelane.

2000 – Vivian Martens, kauaaegne Sindi Lasteaia muusikakasvataja, rahvatantsuringi “Sindi Memmed” juhendaja.

2001 – Ave Zupsmann (Oja), laulusolist

2002 – Lembit Roosimäe, Sindi Gümnaasiumi ajaloo- ja kodanikuõpetuse õpetaja

2003 – Mikk Kasemaa, tõstesportlane

2004 – Rein Vendla, orkestrijuh

2005 – Roland Aron, ajaloolise maja, Sindi kalevivabrikule kuulunud 19. sajandil ehitatud puithoone “Harmonie”, arhitektuuripärandina kaitse alla võetud maja, aadressil Pärnu maantee 53, taastaja.

2006 – Urmas Mägi, Fein-Elast Estonia OÜ juhataja

2007 – Allar Raja, sõudja

2008 – Ants Jaansoo, korteriühistu Kooli 7 esimees

2009 – Juhannes Kask, tõstespordi kohtunik ja treener

2010 – Mihail Šorin, spordiklubi Kalju juhatuse liige ja treener Sindi Avatud Noortekeskuse kabe ja lauamängude ringijuh.

2011 – Helle Artel, Sindi Spordiklubi Kalju pikaegne juht ja liige.

2012 – Urmas Parts, ettevõtja, kelle eestvedamisel avati augustis 2012. a Sindis ukсед lastele mõeldud Kriipsujuku mängutuba.

2013 – Johannes Mets, MTÜ Sindi Mudeelisport juhataja ja Sindi Avatud Noortekeskuse automudelismi ringi juhendaja.

2014 – Eneli Arusaar, Sindi Gümnaasiumi õpetaja kooli näiteringi juhendajana.

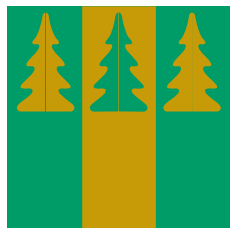
2015 – Margit Schmidt, Sindi Avatud Noortekeskuse iluvõimlemisringi treener.

Surju vald

VAPP

LIPP

Territoorium 357,4 km²

- haritav maa 20,0 km²
- mets 312,4 km²
- muu maa 25,0 km²
- sh looduskaitsepiirangutega maa 105,6 km²

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 965
- 1 km² kohta 2,7

Asustusüksuste arv

- külasid 11

Valla keskus

- Surju küla
- kaugus Pärnust 24

Omavalitsusjuhid

- Volikogu esimees Kadri-Aija Viik
- Vallavanem Jaanus Männik

Surju Hooldekodu "Videvik". Foto Surju valla fotokogust

Elanike arv asulate lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Ilvese	113	111	119	107
Jaamaküla	112	112	108	102
Kalda	77	80	74	72
Kikepera	27	27	25	26
Kõveri	5	4	4	4
Lähkma	29	30	29	28
Metsaääre	145	139	139	142
Rabaküla	90	90	96	99
Ristiküla	89	88	92	98
Saunametsa	21	17	16	18
Surju	280	268	261	269
Kokku	988	966	963	965

Olulisemad sündmused

2014

- * 24.01 kõneles Marko Matvere Surju Rahvamajas täissaaliile ümbermaailmareisist katamaraanil Nordea.
- * Kauneima metsalaulu 2014. aasta konkursil Kilingi-Nõmmes võitis 1.–2. klassi arvestuses esikoha Surju poiss Martti Tarsalainen. Edu saatis Surju õpilasi ka „Väikesel Koolicantol“.
- * 23.02 tähistati Surju rahvamajas kontsert-aktusega EV 96. aastapäeva.
- * Vallavolikogu vaatas veebruaris üle valla üldplaneeringu täitmise tulemused ja kinnitas planeeringu kehtivust. Kinnitati ka valla teehoiukava aastateks 2014–2016, kus põhirõhuks külakeskuste ja neid ühendavate teede mustkatte alla viimine ning kruusateede renoveerimine.
- * Surju näitering tõi lavale järjekordse näitemängu, komöödia „Naised on ka inimesed“.
- * Surju raamatukogus tähistati näitusega Juhan Liivi 150. sünniaastapäeva.
- * Tiptasemel nii maakonnas kui vabariigis esinesid juba neljandat aastat Surju Põhikooli pranglijad (peastarvutajad) – võideti jälle I koht vabariigis.
- * Noored kunstnikud noppisid esikohti maakonna konkurss-näituselt.
- * Malemängu traditsioonid Surju Põhikoolis toovad kõrgeid kohti: Eke Tominga saavutas SÜ „Jõud“ meistrivõistlustel II, Ago Tominga III koha. Eesti noorte kiirmale meistrivõistlustel saavutas Eke III koha, Euroopa noorte meistrivõistlustel X koha. Treener Raivo Raaliste.
- * Toimus vallajuhtide vastuvõtt väikelastele ja vanematele. 2014. a. sündis vallas 11 lapsukest.
- * Lasteaed käis Ahhaa Keskuses, TÜ Botaanikaaias ja Eesti Põllumajandusmuuseumis.
- * Surju Põhikooli lõpetas 11 noort. Vallajuhi korraldasid vastuvõtu kõigi koolide lõpetajatele.
- * 20-liikmeline õpilasmaleva rühm töötas nii kooli kui valla objektidel usinalt kaks nädalat.
- * Lähkma-Saunametsa Külaselts korraldas vägeva rahvamuusikapeo. Osales 40 valla kandle-, viiuli-, löötsa- ja kitarimängijat, rahvatantsijaid 15, pidulisi kokku üle paarisaja, lisaks löötsamehed maakonnast.
- * Surju naiskoor osales Üldlaulu- ja tant-supeol.

Paul Kerese maleturniiril

- * Surjus peeti augustis Rohelise Jõemaa spordimängud, osalejaid kuuest vallast kokku 200. Saime kiita hea korralduse ja meeleoluka kokkuvõtte eest.
 - * Valla Kauni Kodu konkurss, nagu ikka, rõõmustas kaunite kodude rohkusega.
 - * Vallateid renoveeriti hoolega – 3 km mustkatte alla ja 4 km-le uus kruuskate.
 - * Laadi paisu sild sai valla ja Metsaääre Külaseltsi kangete meeste koostöös uue puitkonstruktsiooni.
 - * Põhikooli ja lasteaia hoonekompleks viidi vedelkütelt üle hakkepuidule. Uus katlamaja valmis valla ja SW Energia OÜ koostöös ja SA KIK toel.
- 2015**
- * Aastavahetusel sulges Eesti Post Surju postkontori ja andis teenuste osutamise Surju kauplusele.
 - * 24.02 tähistati Surju rahvamajas piduliku kontsert-aktusega EV 97. aastapäeva.
 - * Surju Põhikooli „Oma Riik“ pidas 10. juubelit koos endiste presidentidega. Külalisi oli 60, nende hulgas maavanem, Riigikogu liige ja õiguskantsleri-ombudsmani lastenõunik.
 - * Riigikogu valimiste võitja Surjus oli Kadri-Aija Viik ja erakondadest SDE.
 - * Emakeelepäeval toimus Surju Põhikoolis traditsiooniline Ilmi Kolla luulevõistlus. Tase oli rõõmustavalt hea! Žürii külalisliikmeks oli Riigikogu liige Rein Ratas.
 - * Kooli edu pranglimises päädis Chris Kruusimägi eduka osalemisega pranglimise MM-il Riias.
 - * Surju poiss Tanel Tiik saavutas vabariiklikul tehnoloogia-olümpiaadil I koha.
 - * Pärnumaa loodusviktoriinil kuulusid esikolmikusse kaks Surju kooli võistkonda.
 - * Surju Raamatukogu tähistas oma tegevuse sajandat aastat ja aastapäeva.
 - * Tähistati ka Eduard Vilde 150. sünniaastapäeva näitusega.

- * Rahvamaja näitering tõi menukalt välja järjekordse näitemängu „Valgete pilvede lend“.
- * Toimus vallajuhtide vastuvõtt väikelastele ja vanematele. 2015. a sündis valdas 9 lapsukest.
- * Kool lõpetas õppeaasta väga heade tulemustega. Lõpetajaid oli 12.
- * Kooliteed alustas viimase aastakümne rekordarv, 14 esimese klassi õpilast.
- * 20-liikmeline õpilasmaleva rühm töötas nii kooli kui valla objektidel usinalt kaks nädalat.
- * Surju Põhikool ja Lasteaed kuulutati 2015. aasta parimaks Vabariigi Presidendi Kauni Kodu konkursil. Koolimaja kõrval valmis puuskulptuur – öökull, mis sai õpilastelt konkursil nimeks Paul.
- * Jaamakülas sai SA KIK toel renoveeritud ühisveevärk.
- * 4 km vallateid sai renoveeritud, sh rajatud ligi 2 km mustkatet kahes külakeskuses.
- * Vallamaja ja rahvamaja vedelkütte süsteemid vahetati välja ökonoomsema pelletküttega.
- * Hajaasustuse programmiga said puhta vee 51 inimest 14 peres. Kalda külas uuendati ka heitveesüsteem.
- * Surju Põhikoolis toimus üleriigiline kiirmale osavõistlus. Osales-võistles ka Surju 8-liikmeline esindus. Võitis rahvusvaheline suurmeister Aleksandr Volodin.
- * Eke Tominga saavutas Eesti noorte MV-I kiirmales II koha ja osales noorte MM-võistlustel.
- * Eakate rahvatantsurühm „Vikkel“ tähistas oma 20. ja naisansambel „Locabelle“ viiendat aastapäeva.
- * Surju raamatukogu juhataja Riita Lillemets tunnistati Pärnumaa parimaks raamatukoguhoidjaks.
- * C.R. Jakobsoni 2015. a kultuuripreemia pälvis kauaaegne Surju ja Kilingi-Nõmme muusikajuht ja muusikaõpetaja

Õnnela Teearu.

- * Leiburi parimaks peenleivaküpsetajaks tunnistati Allan Toodo.
- * Surju vald pälvis Pärnumaa vabakonna toetaja 2015 tiitli.

2016

- * Valgetähe V klassi teenetemärgi Vabariigi Presidendilt pälvis Kadri-Aija Viik – Surju Vallavolikogu, Pärnumaa Kodukandi, Eesti Erametsaliidu, Lähkma-Saunametsa Külaseltsi ja veel mitmete MTÜ-de juht.
- * 24.02 tähistati Surju rahvamajas piduliku kontsert-aktusega EV 98. aastapäeva.
- * Vallavolikogu otsustas märtsis alustada ühinemisläbirääkimisi Saarde, Häädemeeste ja Tahkuranna vallaga. Komisjoni valiti volikogu juhid Kadri-Aija Viik ja Hannes Isand ning vallavanem Jaanus Männik. Kiirääremaastumise vältimiseks otsustati – vähem liitumisi, rohkem maakondlikku koostööd.
- * Emakeelepäeval toimus Surju Põhikoolis V Ilmi Kolla luulevõistlus. 28 õpilast esitasid Ilmi Kolla ja Olivia Saare luulet. Poetessi sünniaastapäevaks rajati koolimaja ette plats mälestuspingiga Ilmi Kollale.
- * Rahvamajas peeti märtsis ja oktoobris lennukad lõõtsapeod, külalisteks lõõtsa-, viiuli- ja kandlemängijaid pea kõikjalt Eestist. Juhiks Heino Tartes, külalisteks ka Ants Taul.

Surju Sõbratarid uhiuutes riietes tantsupeol 2016

Lapsi toidavad vabariigi meisterkokad!

- * Surju näitering sai 25-aastaseks. Esitatu on 23 näitemängu. Kõik 25 aastat on osalenud 5 näitlejat.
- * Koolinoorte pranglimise MM-il Sloveenias sai Birthe Lall III koha (lisaks Eesti esikohale) ja Chris Kruusimägi 6. koha (lisaks Eesti 4. kohale).
- * Surju kooli õpilased osalesid üleeuroopalisel programmeerimis-nädalal „Code week.“
- * Edu saatis õpilasi jälle lauluvõistlustel „Väike Koolicanto“ ja „Kaunim metsalaul.“
- * Kool lõpetas õppeaasta väga heade tulemustega. Lõpetajaid 12.
- * Surju kooli õpilasele Agnes Pajulale andis keskkonnaminister „Noore looduskaitsja“ märgi.
- * Eke Tominga lõpetas kuldmedaliga Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi.
- * 20-liikmeline õpilasmaleva rühm töötas nii kooli kui valla objektidel usinalt kaks nädalat.
- * Õpetaja Kristi Tamm tunnustati Pärnumaa aasta klassijuhatajaks.
- * Marianne Kuusk pärjati Pärnumaa küla liikumine Kodukant Sädeinimese 2016 tiitliga.
- * Aet Vill'i tunnustati Pärnumaa 2016. aasta noore kultuuritegija stipendiumiga.
- * Surju koolis töötavad Eesti parimad koolikokad – Kaidi Oksaar ja Reet Kukk. Kokkade televõistlustel nopiti mitu voo ruvõitu, vaid viimases voorus jäädi teiseks.
- * Vallavolikogu kooskõlastas maakonnaplaneeringu „Rail Baltic raudtee trassi koridori määramine“, rõhutades taunides samas sellega kaasnevat silmakirjalikku looduskäsitlust – ainuüksi Surju valla piires saaks säästa 7 km ulatuses korralikku loodus- ja majandusmetsa, kui tabuks poleks Natura ala riived.
- * Vallateedeale sai 3,5 km uut mustkatet.

Surju kauneim kodu 2016

- * Vald soetas õpilastranspordiks ja muudeks vedudeks uue 23-kohalise bussi.
- * MTÜ Surju Spordiklubi uuendas KOP-projekti ja valla toel jõusaali sisustuse.
- * Ristiküla Külaselts korraldas juulis üle 200 inimese osalusega kokkutuleku. Endise Ristiküla koolimaja ette rajati mälestuskivi. Sisuka kalli kodupaiga raamatu „Ristiküla – killuke Eestimaad“ koostasid Agnes Põllu ja Riita Lillemets.
- * Valla taitlejatel oli sisukas aasta. Mõlemad rahvatantsurühmad, laulukoor ja näitering osalesid pea kõigil maakonna ja Eestimaa tantsu- ja laulupäevadel, võimlemispeol, näitemängufestivalil. Rahvatantsurühmad said tunnustuseks vallalt uued rahvariided.
- * Surju lasteaed – turvaline paik laste kasvamiseks, mängimiseks ja õppimiseks – on lastest tulvil.
- * Hooldekodule „Videvik“ valmis uue elukorpuse ehitusprojekt, mis on kavas ehitada 2017. aastal.
- * Nelja valla ühinemislepingu avalikud arutelud, nimekonkurss ja rahvahääletus toimusid oktoobris-novembris. Vähestest osalejatest enamus ühinemist ei toetanud.
- * Aastavahetusel otsustasid Surju ja Saarde vallavolikogu ühineda 2017. aasta volikogude valimiste järel üheks Saarde vallaks.
- * Surju valla 25. aastapäeva pidu peeti veerandtuhande osalejaga 10. detsembril koolimajas. Valla vapimärk omistati 25 väärikale ja teenekale valla-kodanikule. Tunnustust jagati veel paljudele tublidele.

Surju vald – 25 aastat

Surju vald jääb veerandsajandi vanu-seks

Surju vallale kinnitati omavalitsuslik staatus Arnold Rüütli allkirjaga kiiresti pärast Eesti taasiseseisvumist – 12. detsembril 1991. aastal. See sai võimalikuks eeskätt kahe väärika naise – Evi Kuke ja Mare Küti – kiire ja asjaliku töö tõttu mahukate ja keerukate valla staatuse saamiseks vajalike dokumentide vormistamisel.

Surju kirjasõnaline ja praeguse nimega seotud ajalugu on ligi 500 aastane. Ilmselt on suur jõgi (Reiu) siin saksa keele kaudu meie kodukandile nime kujundanud. Surjut on esmamainitud 1544. aastal. Haridust on siinsetes koolides antud ligi 250 aastat – juba alates 1770. aastast. Pärnu Eliisabeti koguduse protokollil kohaselt oli 1770. aastal kogudusel kolm kooli: Eliisabeti koguduse linnakool, Uulu kool ja Surju kool.

Surju mõisa nagu ka Uulu mõisa omandas 1819. a kuulus Stael von Holsteini suguselts. Surju mõis võõrandati Eesti maaseadusega aastal 1920. Mõisamaadest sai 28 talu, vallavalitsusele 2 kohta ja 9 kohta tagavaramaaks.

Vanal heal Eesti ajal kuulus meie valla 358 km² suurune territoorium kahe – Saarde ja Tahkuranna – valla koosseisu, varem tsaariajal Pärnu ja Saarde kihelkonna koosseisu. Poolsajandi pikkuse okupatsiooni lõpukümnenditel elasime Pärnu rajooni Surju külanõukogus.

Surju on üks Eesti metsa-, soode ja rabade rikkam vald, neid on 312 km² ehk 87% meie territooriumist. Riigimetsamaad on meil 250 km². Valla pinnast koguni kolmandik on looduskaitsealasad, vääriselupaiku, hoiualasid. Eeskätt Reiu jõe kallastel ja Uulu-Valga maantee ümbruses on Surju valla põllud – ca 20 km².

Võimsa ja otstarbeka riigimetskondade süsteemi – maamajanduse ühe alustala

isegi läbi okupatsiooni poolsajandi kuni tänavu suveni, mil see RMK poolt likvideeriti – rajas Vene tsaar juba 19./20. sajandi vahetusel. See on määranud Surju kui metsavalla inimeste elukorraldust ja majandust põllumajanduse kõrval, rohkem kui sajandi vältel.

Häid inimesi elab Surju vallas praeguseks 965 ehk vaid 2,7 inimest/km². Samas oleme heaks koduks oma rahvale, kuna rahvaarv on olnud üks stabiilsemaid, võrreldes teiste väljaspool nn kuldseid ringe asuvate valdadega. 1993. aastal elas vallas 1036, 2006. a seoses eeskätt paljude Metsaääre ja Rabaküla suvilakooperatiivide püskikodudeks uuendamistega 1116 inimest.

25 aasta jooksul on Surju valla elu korraldatud, valda majandatud ja vallaasutusi uuendatud-ehitatud mõistliku ja säästliku hoolega. Vallavalitsuse eesotsas oli esimesed 20 aastat Evi Kukk, volikogu eesotsas on juba 20 aastat Kadri-Aija Viik. Kõik need aastad pluss veel enne 25 aastat on vallasekretäri ametit pidanud Mare Kütt. Vallaametnikeks ning hallatavate asutuste juhtideks ja töötajateks on valdavalt kuldaväärt inimesed, kogenud ja pühendunud.

Vallas on olemas, heas korras ja heal tasemel kõik maakohas vajalikud asutused:

Surju Põhikool (uus hoone valminud aastal 2000) koos võimlaga (2004) – 74 õpilast.

Koolis on ühte hoidev koolipere, head õpetajad, sotsiaalpedagoog, logopeed-eripedagoog, IT-spetsialist. Huviringe on 9. Tugevateks riigi tasemel võite toovateks traditsioonideks on pranglimine, maletamine, Ilmi Kolla luulevõistlused, aga ka laulmine, pillimäng, jalgpall. Koolil-lastealal on vabariigi tippkokad ja üleriigilise tunnustuse saanud koolibussi juht. Igal

aastal jagatakse parimatele stipendiume, sh kaks Soomest Rusko valla sõpradelt.

Surju Lasteaed (uus korpus kompleksis kooliga valminud aastal 2009) – 41 last. Tubli ja lastevanematega head koostööd tegev personal ning ajakohased ruumid, mänguplatsid, loodusrajad-matkad, laul-tants-mängud ja logopeed meelitavad siia lapsi ka naabervaldadest.

Hooldekodu "Videvik" – 17 hoolealust, ja OÜ Surju Tervisekeskus – aastate jooksul sajandivanusest mõisamajast ja haiglast põhjalikult uuendatud ning maallilise pargi- ja paisjärve ääres paiknev ühendasutus on laiendamisel. Hooldekodule ehitatakse täiendav elukorpus. Plus-siks on, et perearst juhib ka hooldekodu.

Surju Rahvamaja – majandi sööklast renoveeritud õdus paraja suurusega kultuurikeskus.

Surju vallamaja koos raamatukogu ja apteegi müügipunktiga – hoone on renoveeritud, selles on üürnikeks ka kaks ettevõtet.

Lähkma Külamaja (renoveeritud aastal 2010 külaseltsi eestvõttel) – 1900. a. Kilingi riigimetskonnaks ehitatud puitloss on koduks Lähkma-Saunametsa tegusale külaseltsile.

Jaamaküla saun-päevakeskus, Ristiküla külakeskus – paigad külarahvale teenuste saamiseks ja seltsieluks, vajavad uuendamist.

Surju kauplus koos postiteenusega – kõigil nädalapäevadel avatud asendamatu asutus.

Surjus ei ole küll kirikut, on aga **kaks hooldatud kalmistut**.

Surju vallas on head võimalused kultuurile ja sportimisele. Rahvamajas tegutsevad näite-, õmblus-, võimlemisring, naisansambel ja naiskoor, nais- ja eakate rahvatantsurühm jne. Raamatukogu on lisaks põhiülesandele ka käsitöö-, foto- jm näituste kohaks.

Surju Põhikoolil on ajakohane spordikompleks välisväljaku ja staadioniga, mis avatud väljaspool kooliaega kõigile soovijatele. Meil on palju kauneid ja väga kauneid kodusid.

Valla taristust. Pikad teed ja sillad nõuavad suurt hoolt ja raha. Külakeskuste teed on nüüdseks mustkattega. Ühisveevärk suuremates külakeskustes on renoveeritud. Lisaks on hajaasustuse programmiga veevarustus ja heitveekäitlus korrastatud 74 perele, kus ligi 300 liiget. Probleemiks on hajaasustuse halb mobiiltelefoni ja internetiühendus.

Äriühinguid tegutseb vallas üle 20, lisaks arvukad FIE-d.

Suuremad ja edukamad on:

OÜ Surju PM – kõrgtasemel põllumajandusettevõtte-piimafarm, valla teede hooldaja,

OÜ Pärnu Kivi – köögiseadmete ja kivi-toodete tootja-eksportija,

OÜ Rosamunde – visa ja nutikas õmb-lusettevõtte-eksportija,

OÜ Vekso – valla vee- ja kanalisat-siooni- ning transpordiettevõtte,

OÜ Surju Õli – valla ainuke ja tubli kütu-setankla.

Edukaim talu on FIE Kollitse – kooli ja lasteaia kvaliteetse köögiviljaga varustaja.

Kõik ettevõtluse alustajad ja ettevõt-lusse investeerida soovijad on vallas oodatud!

Vallal on head naabrid ja koostööpartnerid. Tihedad koostöösidemed nii hariduse, kultuuri, tervishoiu kui majanduse vallas on meil maakonnakeskuse Pärnuga.

Vaatamata metskondade likvideerimisele, riigimetsanduse ja looduskaitse virtuaaljuhtimisele pealinnast on vallal hea koostöö metsaspetsialistidega. Otsesidemed on vallal erametsandusega.

Tõhusale koostööle vallaga on pühendunud politseimeister Tõnu Kivis.

Riigikaitsele ülioluline on Kaitsevää

ja Kaitseliidu laskeväli Kikepera külas. Vallal on hea koostöö mõlema kaitsestruktuuriga.

Külaseltside teokusest: Lähkma-Saunametsa – renoveeritud külakeskus, talgupaevad, pillipeod; Surju-Ilvese – skeitpark ja laste mänguväljak Surjus, külapäevad, rattamatkad ja laadad; Ristiküla – külaplats ja külatuba, külapäevad, mälestusraamat, mälestuskivi Ristiküla koolile;

Metsaääre – külaplats ja -päevad, koostöös vallaga silla- ja tee-ehitus;

Kikepera selts – külaplats, külapäevad, mälestuskivi Kikepera koolile. Jaamaküla

seltsing tähistas äsja 20. aastapäeva. Mitme seltsi eestvedajad on pärjatud "Kodukandi" sädeinimesteks.

Eesti riigivõim on otsustanud, et väikesed vallad on ühed suuremad pidurid Eesti arengu taaskäivitamiseks. Seetõttu lõpetab meie vald 2017. aasta oktoobri kohalike valimiste järel täies jõus ja noorelt. Surju vallavolikogu otsustas aastavahetusel 2016/2017 pärast kolmveerand aasta pikkuseid läbirääkimisi ühineda Saarde vallaga.

Jaanus Männik
vallavanem

Surju valla vapimärkide kavalerid

2006

Mare Kütt, vallasekretär

Elvi Piiri, raamatukogu juhataja

2007

Vambola Rimmel, spordijuht

Ermine-Maria Hunt, ämmaemand

2008

Valve Lankots, kultuurijuht

Vaike Nõmmiste, õpetaja

2009

Karin Juhkam, õpetaja

Uno Vaska, metsaülem

2010

Hannes Isand, põllumajandusjuht

2011

Eve Männik, õpetaja

Evi Kukk, vallavanem

2013

Herman Isand, metsnik

2014

Valve Aas, pearaamatupidaja

Tiit Kosenkranius, metsanduse spetsialist

Hilja Valme, koolidirektor

2015

Maie Tell, lasteaia kasvataja

Vello Rimmel, kooli bussijuht

Silja Juhansoo, õppealajuhataja

2016

Heidi Kodasma, koolidirektor

Raivo Raaliste, maleõpetaja koolis ja lasteaias

Kalju Sarapu, valla sündmuste fotojäädvustaja

Jaanus Männik, maaelu edendaja, vallavanem

Surju Valla 25. aastapäeval 10.12.2016 omistatud vapimärgid

Ülle Alanurm, tervisekeskuse ja hooldekodu juhataja

Margus Henriksoo, loomakasvatusejuht

Silja Ilomets, lasteaia direktor

Tiiu Isand, lasteaia õpetaja abi

Rutt Järvesaar, meditsiiniõde

Aita Jürima, hooldekodu majandusjuhataja

Virve Kabanen, kaupluse juhataja

Virve Kalda, meditsiiniõde

Ave Kartau, õpetaja

Reet Kartau, agronoom

Maili Kohv, loomakasvatataja

Marge Leppik, õpetaja

Eha Liesment, köögiviljatalu perenaine

Andrus Lillemaa, vallavalitsuse maanõunik

Kalev Lillemets, taluperemees

Niina Lillemets, raamatupidaja-asjaajaja

Robert Miller, metsamees

Tiiu Pukk, vallavalitsuse pearaamatupidaja

Peep Põlma, metsandusspetsialist

Maie Sarapik, õpetaja

Elve Tiik, vallavalitsuse sotsiaalnõunik

Valter Tominga, vallavalitsuse ja kooli IT-spetsialist

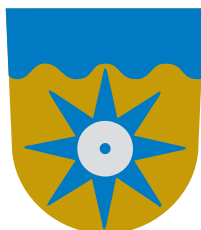
Vahur Viik, metsamajandusjuht

Aime Vill, rahvamaja juhataja

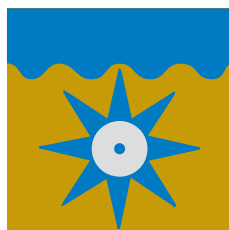
Kadri-Aija Viik, vallavolikogu esimees

Tahkuranna vald

VAPP

LIPP

Territoorium 103,4 km²

- 31.12.2015 seisuga, allikas Maa-amet
- haritav maa 25%
- mets 38%
- looduslik rohumaa 12%
- muu maa 25%

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 2438 elanikku
- 1 km² kohta 23,58 inimest

Asustusüksuste arv

- külasid 9
- alevikke 1

Valla keskus

- Uulu
- kaugus Pärnust 15 km

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Argo Mengel
- vallavanem Karel Tõlp

Tahkuranna rand. Foto Lillian Õis

Elanike arv asustusüksuste lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Küla	2014	2015	2016
Uulu	533	541	549
Mereküla	0	59	60
Reiu	491	445	457
Võiste	473	473	473
Laadi	395	402	401
Tahkuranna	163	164	171
Lepaküla	88	88	93
Metsaküla	66	77	75
Leina	49	43	42
Piirumi	51	52	55
KOV täpsusega	11	14	17
KOKKU	2320	2362	2393

Olulisemad sündmused

2014

- * Uued bussiootepaviljonid paigaldati Männiku tee ja Valga maantee ristmikule, nimeks sai Pihla bussipeatus, ja Reieuranna tee ristmikule
- * Tublid lõpetajad volikogu esimehe ja vallavanema vastuvõtul. Tahkuranna Vallavolikogu ja Vallavalitsus kutsusid 4. juulil volikogu esimehe ja vallavanema vastuvõtule 10 tublit koolilõpetajat, kelle keskmine hinne ulatus 4,5 ja kõrgemale. Põhikooli ja gümnaasiumi lõpetajatele anti kaasa tänusõnad eduka õppetöö eest ja ka rahaline preemia. Avaldame tunnustust heade tulemuste eest: Laura Vooremäe, Argo Linnaste, Kert Pulst, Polina Luzanova, Kairit Merilaht, Uku-Laur Jagomägi, Henry Laurson, Johanna Kaldas, Elery Must, Jaanika Kersalu
- * 5. juulil avati pidulikult Lottemaa teemapark.
- * 26. juulil toimus Uulu pargis volikogu liikme Ahti Kukk eestvedamisel Uulu Lamba Vest 2014, mille raames tähistasime Uulu 500ndat aastapäeva ja valla nimepäeva. Eesti Grilliliidu eestveda-

- misel viidi läbi Eesti Meistrivõistlused lambaliha grillimises. Uulu kiriku juures avati MTÜ Uhlapere selts eestvedamisel mälestuskivi, millega tähistati Uulu paruni Gotthard Reinhold Stael von Holsteini ja tema pereliikmete haud, Uulu pargis tähistati infotahvliga tamm, mis on istutatud 31.VII 1880. aastal tolleaegse Uulu mõisahoone ette. Kohaliku käsitöö- ja toidulaadale oli kokku tulnud 88 kauplejat, neist 27 koduvallast. Vahva festivali raames said teoks ka küladevahelised jõukatsumised.
- * 2014. aasta suvekuudel rajas vald Postiteele mustkatte, jätkati Võistes Via Baltica äärse kergliiklustee rajamist Sadama ja Käärdi tänavate vahelisel alal. Tänavavalgustuse sai Tõllapulga tee.
- * Oktoobris tähistas Uulu lasteaed oma 10. sünnipäeva. Sünnipäeva ettevõtmised olid kavandatud terve nädal igasse päeva ja kulmineerusid 10. septembril suure peoga Uulu kultuuri- ja spordikeskuse saalis lastele ja külastele.
- * Detsembris ilmus valla ajalehe Oma Leht 200. number. Oma Leht on vallas ilmunud 20 aastat.

Tublide õpilaste vastuvõtt 2014. Foto Sigrid Absalon

Lottemaa 2014. Foto Lottemaa pildikogust

2015

- * Veebruarikuu vallavolikogu algatas Tahkuranna valla asustusjaotuse ja asulate lahkmeejootmise muutmise Mereküla moodustamiseks. Tahkuranna valla Reiu küla elanikud, kes elavad endise Mereküla paiknemise piirkonnas, tegid Tahkuranna Vallavolikogule ettepaneku Mereküla nime taastamiseks. MTÜ Pulverk eestvedamisel on Reiu külas Uulu muuli lähedal korrastatud Roosiaed, mis on ennistatava Mereküla keskmeks.
- * 26. septembril toimus Pärnu Bay Golf Links (Tahkuranna golfikompleksi) pidulik avamine Tahkurannas Reiu külas.
- * Mustkatte said Käärdi tänav, Mereküla, Killi, Männiku, Golfi, Rae ja Siimu tee. Välisvalgustuse sai suure osa Võiste aleviku tänavatest. Suve teises pooles asfalteeriti Uulus ja Võistes kergliiklusteed. Võistes on rajatud kergliiklustee uus lõik, läbimurre Käärdi tänavast

Kaare tänavale. Paigaldatud on tänavavalgustus Sadama teest Kaare tänavani. Paigaldatud on ka asfalt Mõisa teest Kaare tänavani ja Mäe tänaval ning Tahkuranna bussipeatuse vahelisel kolmnurgal. Võiste kergliiklustee avamine toimus 19. septembril, millele eelnes perepäev külakeskuse Tahku Tare õuel. Septembrikuu viimasel nädalal asuti rekonstrueerima Tõllapulga ristmikku Via Baltical, mis loob paremad võimalused mahasõiduks nii Tõllapulga piirkonna elanikele kui ka golfikeskusesse sõitjatele.

- * Novembri algul kuulutas vald välja konkursi „Tahkuranna valla meene“, eesmärgiga luua valla esindusmeened ja valla mainet kujundavad turismimeened/suveniirid. Eesmärk on seeläbi ergutada väikeettevõtjate ja käsitöömeistrite tootarendust ning loomepotentsiaali. Meenekonkursile laekus kuult autorilt 20

Tahkuranna golfikeskuse avamisel. Foto Joosep Martinson

erinevat tööd. Meenekonkursi hindamiskomisjon selgitas välja 3 parimat: III koht – „MAGUSA AMPSU LUSIKAS“ autor: Kaja Rinaldo. Ühtlasi ka Facebooki eripreemia, 161 meeldimist, „VÕITJATE KARIKAS“ autor Kaja Rinaldo. II koht – „TERITUSKIVI TAHKURANNA“ autor Ülo Kirt. I koht – „TUGILANE“ – autorid: Ivo ja Juhan Orasmäe.

2016

- * 23. jaanuaril toimus Pärnu kontserdimajas KOOLITANTS 2016 tantsufestival. Pärnu linna ja maakonna esinejatest pääsesid žürii otsusel edasi Koolitantsu finaali ka trupp Müramee Tahkuranna vallast, tantsuga „Helesinine hellus“
- * Käesoleval suvel rekonstrueeriti kogu Tahkuranna Lasteaed-Algkooli lasteaia rühmaruumide elektri- ja valgustussüsteem, soojustati hoone laepealset ning paigaldati maaküte.
- * Vahetult enne jaanipäeva sai vald positiivsed otsused EAS-sist. Rahastuse said kaks piirkonna konkurentsivõime tugevdamise meetmele esitatud projektitaotlust – „Turvaliselt Lottemaale – Lottemaa parklast Lottemaale viiva Reieuranna tee rekonstrueerimine,“ toetus 129 835 eurot, töödega alustati septembri lõpus, ja „Uulu tööstusala tugitaristu kaasajastamine (rekonstrueerimine ja arendamine)“, toetus 506 506 eurot. Töödega alustati detsembri algul. Mõlemal objektil teostas töid Lemminkäinen Eesti AS.
- * Suvel teostas vald hulgaliselt teehoiutöid. Pinnati Reiukooli ja Pargi tee, mustkatted said Kivialliku tee, Rooli tee, Rooli põik, Ringi tee, Jõe tee, Viira sisetee, Viira tee, Linnu tee (esimesed 200 m) ja Munta tee (esimesed 350 m) ja Vana-Paradiisi tee. Rekonstrueeriti Silla tee, Tahku tee, Siimu tee koos välisvalgustuse paigaldusega, Maru ja Vaariku tänav ning Mõisa tee kehvast

Tahkuranna valla meenekonkurss Tugilane. Foto Iris Hahlberg

seisus olev mereäärne osa. Siimu busipeatusse rajati ooteplatvorm.

- * Uulu lasteaia laienduse ehitustööd algasid 29. juulil ja sõimerühma ruumide pidulik avamine toimus 29. novembril. „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“ meetme toetus projektile oli 268 738 eurot ja valla omafinantseering 47 424 eurot. Ehitustöid koos lasteaia osa ventilatsioonitöödega teostas Silindia Ehitus OÜ, mööbli soetus ja paigaldus Virelton Pluss OÜ ning ehitustööde omanikujäreelvalvet teostas FIE Enno Tammekivi.
- * 16. detsembril tähistasime Uulu Kultuuri- ja Spordikeskuse suurejoonelise peoga valla 25. aastapäeva.

Tahkuranna vald – 25 aastat

Investeeringud Tahkuranna valla tulevikku ehk lastesse

Valla 25 aastase toimimise jooksul on üks olulisemaid valdkondi olnud haridus ja haridusasutuste korrashoid. Tahkuranna vallas on täna Uulu Põhikool, Tahkuranna Lasteaed-Algkool ja Uulu Lasteaed.

Kuna koolihoone oli kitsaks jäänud, alustati 1996.aastal Tahkuranna Lasteaed- Algkooli juurdeehituse ehitamist, mis valmis sama aasta 20. novembriks. Koolile lisandus 322 ruutmeetrit pinda. Kaasaegsemate õpitingimuste loomise eesmärgil alustati 2002 juunis Tahkuranna koolihoone vana osa rekonstrueerimist, koolimaja valmis 1. septembriks. Vahepealne osa, mis oli ehitatud 60ndatel aastatel, lammutati tervikuna maha. Lisandusid uus saal mõõtmetega 10x19 meetrit, poiste töõpetuse- ja õpetajate tööruumid, vanasse renoveeritud maja tulid pesemis- ja riietusruumid, wc-d, söögisaal, toidujao- tamise ja nõudepesuruum.

2009. aastal renoveeriti Tahkuranna Lasteaed-Algkooli köök. Köök sai kaas- aegse näo ja sisustuse.

2013. aastal rekonstrueeriti ja uuendati Tahkuranna Lasteaed-Algkooli ja lasteaia spordi- ja mänguväljakud. 2015. aastal rekonstrueeriti tuletõrje veevõtukoht.

1979. aastal ehitatud lasteaia hoone on järk-järgult korda tehtud, 2001. aasta suvel soojustati lasteaia välisseinad ja kaeti termokrohviga, vahetati aknad ning paigaldati veeplekid, aknalauad ja soojustati aknaalused.

2016. aasta sügisest kütab osaliselt maja maaküte. Lasteaia rühmadesse jõuab maaküte 2017. aastal, rühmaruumides teostatava remondi käigus.

2005. aasta sügiseks tehti korda 1969. aastal ehitatud Uulu Põhikooli hoone. Renoveeriti olemasolev osa ja ehitati juurde algklasside osa. Kokku sai kooli- hoone juurde 299 m² pinda. 2007. aastal

Tahkuranna Lasteaed-Algkool. Foto Lene Hirvela

*Trassi kaevamine Uulus 2017. aasta jaanuaris. Töid teostab Lemminkäinen Eesti OÜ.
Foto Maia-Liisa Kasvandik*

renoveeriti vana ajalooline koolihoone, milles toimuvad poiste tööõpetuse tunnid.

Kuna Tahkuranna Lasteaed-Algkooli Võiste lasteaed ei võimaldanud täita kõikide lasteaia kohtade soovijate vajadusi, siis ostis Tahkuranna vald 2004. aastal OÜ-lt Uulu Mõis Uulu kontorihoone vabad pinnad loodava Uulu lasteaia tarvis, oktoobris avas Uulu lasteaed esimesed kaks rühma. Järgmised kaks rühma valmisid 2005. ja 2006. aastal. 2007 valmis Uulu Lasteaia mänguväljak.

2016. aastal valmis sõimerühm koos mänguväljakuga ning kogu lasteaia osa sai ventilatsioonisüsteemi.

Ühisveevärgi arendamine vallas

Vee- ja kanalisatsioonirajatiste rekonstrueerimise ja uute ehitamistega tehti algust 2001. aastal, kui rekonstrueeriti Uulu ja Võiste biopuhastid. 2002. aastal

koostati vallas esimene ühisvee ja -kanalisatsioonikava (ÜVK). Järgnevatel aastatel rekonstrueeriti kõik pumbamad ja reoveepumplad, lisaks rajati paar uut pumbamaja. Aastatel 2005–2007 rekonstrueeriti ja rajati Uulus ja Võistes kokku Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) abiga ca 6,5 kilomeetrit veetrasse. Valla rahade eest said trassid vallaarendused Silla teel ja Posti teel ning selle ümbruses. 2008. aastal rajati koostöös KIK-i ja kinnistuomanikega trassid suvilakooperatiivides Rool 1 ja 2. 2008.–2009. aastal said vee- ja kanalisatsioonitrassid koostöös AS-iga Pärnu Vesi ja OÜ-ga Golfer Kalevi puiestee elamud. Järgnevatel aastatel said mitmed puurkaevud rauaärastusfiltrid ning rajati kanalisatsioonitrass Võistes Sadama tänava lõppu. 2011. aastal toimusid KIK-i abil trassiehitustööd Reiu külas Reiu teel (vee- ja kanalisatsioonitrassid) ning Uulus (veetrassid).

2014–2015. a toimus Uulu keskasula kanalisatsioonitrasside rekonstrueerimine KIK-i toel ning valla raha eest sadeveetrasside rajamine. 2016–2017. aastal on KIK-i abil rekonstrueerimisel Tõllapulgast Pärnusse minev ühiskanalisatsioonitrass ning Uulu tööstusala vee- ja kanalisatsioonitrasside rajamine Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) kaasabil.

Teed ja tänavad

Viimase 8 aasta jooksul on vald rajanud ca 18,5 kilomeetrit asfalt- ja mustkattega teid ning ca 2,5 kilomeetrit kergliiklusteid. Suures mahus alustati mustkattega teede rajamist 2011. aastast. Kruusateede rekonstrueerimisele, mustkatete ja kergliiklusteede rajamisele on vald investeerinud viimase 10 aasta jooksul üle 1,6 miljoni euro. Suur osa sellest rahast on tulnud laenuvõtmise arvelt. Mitme tee puhul on väike osa tulnud ka inimestelt, kes teid kasutavad, samas on see märgilise tähtsusega. Tänu sellele on vallavolikogu olnud nõus neid teid tõstma teehoiukavas oluliselt ettepoole.

2008. aastal alustati Tahkuranna vallas esimeste kergliiklusteede rajamisega. Esimestena rajati kruusakattega kergliiklusteed Uulus Soometsa tee äärde ja Võistes Sadama tee äärde. Järgneval aastal asfalteeris Maanteeamet need riigi raha eest. Aastatel 2012–2015 rajati mitmes etapis kergliiklusteed Võistes Mõisa teest Kaare tänavani. Tee on mitmes osas kasutusel ka sõiduteena, kuid enam ei ole inimestel vaja liikuda tiheda liiklusega Via Baltica ääres. 2015. aastal sai tee terves pikkuses valgustatud ning asfalkatte.

2013. aastal rajas vald 500 meetrit kergliiklusteed Laadi tee äärde, mis 2015. aastal asfalteeriti. 2017. aastal saab rajatud Uulu tööstusala infrastruktuur, ning selle raames ca 690 m kergliiklusteed Lepaküla suunal.

2009. aastast alustati uute bussioote-

paviljonide paigaldamisega. Täna seks on paljud vanad erinevas stiilis ja materjalidest tehtud paviljonid uute vastu vahetatud.

Tahkuranna vallas on kokku ca 520 tänavavalgustit. Osa sellest oli Uulus olemas juba enne valla algust, kuid suurem enamus on siiski rajatud viimase 25 aasta jooksul. Valgustust on rajanud nii kinnisvaraarendajad, Maanteeamet kui vald.

Uulu Kultuuri- ja Spordikeskus

Hoone sünd jäi kolhoosiaja lõppu, aastatesse 1989/90, kui majandil oli veel jõudu suurehitus ette võtta. 1996. aastal toimus ülevabariigiline inventuur kultuurivaldkonna pooleliolevate ehitiste osas, kus suudeti tõestada objekti vajadust. Kultuuriminister Jaak Alliku initsiatiivil algatas tollane Eesti Vabariigi valitsus programmi „Pooleliolev kultuuri- ja spordibjekt“. See tähendas, et riik tuli appi ja aitas ehitada, eeldusel, et poolik hoone kuulus vallale või linnale. 1998. aastal tuli otsus eraldada riigieelarvest 5,5 miljonit krooni, omapoolset pidi vald lisama vähemalt 1,5 miljonit krooni. Sama aasta detsembri teisel poolel avati Tahkuranna Kultuuri- ja Spordihoone spordisaal ja pesemisruumid.

1999. aastal eraldati riigieelarvest veel lisaks 2 miljonit ning novembris avati raamatukogu ruumid, fuajee ja kohvik. 2003. valmis hoone lõplikult. Saali hakkasid kasutama ka Uulu Põhikooli õpilased, kes siiani kasutasid kehalise kasvatuse tundide läbi viimiseks Uulu kirikus asuvat saali. Lõppmaksumuseks kujunes 16 miljonit krooni. 2004. aastal sisustati esimeste eurorahadega Uulu Kultuuri- ja Spordikeskuse jõusaal, mängudesaal, osteti vabaaja tegevuste mitmekesistamiseks muusikariistu ja lastele mänguväljaku vahendeid. 2010. aastal sai Uulu Kultuuri- ja Spordikeskuse spordisaal uue pindelastse spordipõranda, millega paranesid pallimängutingimused. Täna se päevani tegutsevad samas hoo-

Uulu Kultuuri- ja Spordikeskuse pallilahingud. Foto Iris Hahlberg

nes parempoolse tiiva II korrusel Tahkuranna Vallavalitsus ja söökla, kes toitlustab nii kooli kui ka lasteaia lapsi, ja I korrusel raamatukogu, Uulu Spordi- ja Kultuurikeskus ning noortekeskus. Vasakpoolsesse tiiba jäävad Uulu lasteaed, apteek, perearst, juuksur ja kauplus.

Lottemaa

2009. aasta maikuu istungil algatas Tahkuranna Vallavolikogu Reiu küla Uulu linnaku, Surfii ja Mihkli kinnistute detailplaneeringu, mille eesmärk oli alale multifilmidest ja raamatutest tuttava Lotte teemapargi rajamine. 18. novembril 2013 alustati Lottemaa ehitust ja teemapark avati 25. juulil 2014. Lottemaa teemapargi eesmärgiks on pakkuda meeleolukat, vahvat ja sõbralikku kogupere ajaveetmise võimalust ning kindlasti kasvatada Lotte ja Lottemaa tuntust väljaspool Eestit.

Pärnu Bay Golf Links

26. septembril 2015 toimus Pärnu Bay Golf Links (Tahkuranna golfikompleksi) pidulik avamine Tahkurannas Reiu külas. Golfiväljaku avasid omanik Peter Hunt ja tegevjuht Marko Kaldoja. Pärnu Bay Golf Links on ainulaadne mereäärsele liivarannale rajatud links-tüüpi golfikompleks, mille sarnast Baltimaades ei leidu. Pärnu Bay Golf Links on golfikompleks, kus peale 18rajalise väljaku on viis par-3 rada ja harjutusväljakud nii lähi- kui kauglöökideks. Klubihoones on golfimängijatele saunad, golfitarvikute kauplus, kohvik ja põhjamaises võtmes Šoti maitseid pakkuv restoran Eagle. Kompleksi investeeringumaht kümme miljonit eurot on tehtud eesmärgiga luua maailma parimate golfikeskustega võrreldavad mängutingimused ja keskkond.

Traditsioonilised üritused

- Jüriöö teatejooks
- Vabariigi aastapäeva tähistamine Konstantin Pätsi mälestusmärgi juures
- Jalgpallimatš Poissmehed vs. Naisemehed
- Väikelaste vastuvõtt

Tahkuranna valla vapimärk

Vapimärgi kirjeldus

Tahkuranna valla vapimärk kujutab Tahkuranna valla vappi, mida ümbritsevad tammelehed, ülaosas neli tammelehte ja kolm tammetõru ning allservas tekst "Tahkuranna vald".

Märk on kahekorruseline. Alumiseks korruseks tammelehed. Teiseks korruseks on emaleeritud Tahkuranna valla vapp.

Märgi kõrgus on 32 mm ja laius 30 mm. Märk on valmistatud hõbedast.

Vapimärk omistatakse Tahkuranna vallale osutatud teenete väärtustamiseks ning see väljendab valla tunnustust selle eest, et vapimärgi kavaler on oma töö ja tegevusega oluliselt kaasa aidanud Tahkuranna valla arengule.

Tahkuranna valla vapimärk antakse Tahkuranna valla elanikule, erandina ka Eesti või välisriigi kodanikule, kellel on erilisi isiklikke teeneid Tahkuranna valla ees.

Vapimärgi andmise ettepaneku esitamise õigus on igal inimesel.

Tahkuranna valla vapimärgi kavalerid

Tahkuranna valla suurim tänu tehtud töö eest on Tahkuranna valla vapimärk, mille statuut kinnitati 25. aprillil 1997. aastal. Vapimärk antakse Tahkuranna valla elanikele, erandina ka Eesti ja välisriikide kodanikele, kellel on erilisi teeneid Tahkuranna valla ees. Erandkorras antakse ühel aastal ka kaks vapimärki.

- Tahkuranna valla nimepäev
- Tahkuranna eelkoliealiste laste laulu- ja tantsupäev „Simbi-Rimbi“
- Hapukurgifestival
- Uulu Lamba Vest

1998

Vapimärk nr 1 Lehte Rinaldo

Töö eest Uulu Põhikooli kauaaegse õpetajana, teeneka muusikapedagoogina ja koorijuhina.

Vapimärk nr 2 Peet Maruste (lahkunud 25.11.1999)

Kodu-uurimise ja ühiskondliku töö eest Tahkuranna Jumalaema Uinumise apostliku-õigeusu kiriku kirikuvanemana

1999

Vapimärk nr 3 Asta Kütt

Elutöö eest Uulu Põhikooli õpetajana

2000

Vapimärk nr 4 Uno Saat (lahkunud 25.09.2003)

Aastatepikkuse spordi edendamise ja Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Tahkuranna koguduse taassünnile kaasaaitamise eest

Vapimärk nr 5 Kaljo Ruubis

Osaühingu Uulu Mõis juhatajale kohaliku põllumajanduse edendamise eest

2001**Vapimärk nr 6 Enn Tasalain**

Pikaajalise sporditegevuse arendamise ja Jõulumäe Tervisekeskuse rahvasõbralikuks muutmise eest

Vapimärk nr 7 Saima Vaher

Kauaaegse töö eest valla elanike tohterdamisel ja aktiivse tegevuse eest valla kultuurielu mitmekülgsemaks muutmisel

2002**Vapimärk nr 8 Andrus Veerpalu**

Olümpiavõidu ja suurepärase spordisavutuste eest

2003**Vapimärk nr 9 Andres Ilves**

Tahkuranna vallavolikogu esimees aastatel 1993–1999, Võiste Karusloomafarmi kauaaegse juhatamise eest

2004**Vapimärk nr 10 Arkadi Kallaste**

Aktiivse tegutsemise eest isetegevuslasena

Vapimärk nr 11 Jüri Kõresaar

Kauaaegse tegutsemise eest jahti-, metsanäring spordimehena. Töö eest Spordiklubi Tahk presidendina

2005**Vapimärk nr. 12 Eevi Vallek**

Kauaaegse ja tulemusliku töö eest Uulu Põhikooli pedagoogina, loodusainete ja keskkonnateadlikkuse propageerimise eest, koduloourimise ning aktiivse taidluses osalemise eest

2007**Vapimärk nr 13 Hilde Pulk**

Kauaaegse töö eest Uulu Põhikooli õpetajana ja kohaliku kultuurielu edendamise eest

Vapimärk nr. 14 Sirje Kõresaar

Kauaaegse töö eest Uulu Põhikooli õpetajana, aktiivsele sportlasele ja rahvatantsijale. Oma õpilastesse spordi- ja tantsupärsiku süstimise eest

2008**Vapimärk nr 15 Tiiu Pärnits**

Kauaaegsele tantsupedagoogile, tantsu- selts Ülejala tantsuõpetajale tulemusliku töö eest tantsupedagoogina

2010**Vapimärk nr 16 Ilmar Tõnisson**

Pikaajalise ja tulemusliku töö eest dirigendina, muusikapedagoogina. Paljude muusikafestivalide vedajale, Tahkuranna rahvusvahelise muusikakursuse korraldajale aastatel 1992–1998

2011**Vapimärk nr 17 Klaudi Tints**

Kauaaegse töö eest Tahkuranna valla sotsiaalnõunikuna

2012**Vapimärk nr 18 Krista Saarse**

Kauaaegse töö eest Tahkuranna Lasteaed-Algkooli juhatajana

2013**Vapimärk nr 19 Kalmer Metsaoru**

Osaühing Weiss tegevjuhile tulemusliku töö eest põllumajanduse edendamisel. Tahkuranna vallavolikogu esimees aastatel 2005–2013

2016**Vapimärk nr 20 Tõnu Kivis**

Lääne Prefektuuri Pärnumaa konstaablijaoskonna piirkonnavanemale pikaajalise ja pühendunud töö eest Eesti politsei teenistuses kohaliku kogukonna turvalisuse tagamisel

Tootsi vald

VAPP

LIPP

Territoorium 1,8 km²

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 807
- 1 km² kohta 448,3

Asustusüksuste arv

- alevikke 1 – Tootsi alev

Valla keskus

- Tootsi alev
- kaugus Pärnust 35 km

Omavalitsusjuhid

- Volikogu esimees – Jüri Mets
- Vallavanem – Riina Kukk

Foto Riina Kukk

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Tootsi alev (vald)	823	823	808

Olulisemad sündmused

2014

2014. aasta tegu – Tootsi Hooldekodu avamine – 21.04.2014. a avati Tootsi vallas vallavanem Kalev Kaljuste eestvedamisel Tootsi Hooldekodu.

Hooldekodu ehitus valmis Euroopa Liidu Regionaalarengu meede „Kohalike avalike teenuste arendamine“ toel. Tootsi Hooldekodu renoveerimine ja sisustamine läks kokku maksma 673 497 eurot, millest 567 152 eurot on eurotoetuse osa ja 106 345 eurot tasuti Tootsi valla eelarvest. Tootsi Hooldekodus on võimalik saada hooldust 34 eakal. Loodi 17 uut töökohta. Seda projekti võib julgelt nimetada Tootsi valla suurimaks investeeringuks.

2014. aasta inimene – Maie Narits – Maie Narits - Tootsi eakate seltsingut „Kanarbik“ juhendaja.

2014. aasta noor – Carmel Raudsepp – Tootsi Lasteaed-Põhikooli 9. klassi õpilane. Tootsi Lasteaed-Põhikooli õpilasesindusse liige. NÜ Eesti 4H Pärnumaa piirkonna noorte aktiivi liige.

2015

Aasta 2015 inimeseks valiti vallavanem Riina Kukk. Riinat tunnustati kui suure organiseerimisvõimega noort inimest, kes on aasta jooksul Tootsis väga palju korda saatnud ning esindanud Tootsi valda erinevatel spordivõistlustel, rääkimata laululava jaanituleplatsi ja alevi mänguväljakute korda tegemisest.

Aasta 2015 organisatsiooniks valiti Eesti 4H klubi Kärmed Tootsikad. Klubi Kärmed Tootsikad on tuntud üle eestiliselt. Klubi osaleb väga paljudel erinevatel üritustel, koos korraldatakse laagreid, käiakse esinemas ja spordivõistlustel ning panustatakse Tootsi alevi heakorda, kor-

rastades ja hoolitsedes ring-basseini pargi eest ja seda aastaringelt.

Aasta 2015 nooreks valiti Kaupo Klemmer. Kes on Kärmed Tootsikad klubi liige. Kaupo osaleb aktiivselt klubi tegevustes ja on olnud noorteaktiivi laagri üks peakorraldajatest. Kaupo on ka silma paistnud mitmete tublide saavutustega erinevatel spordivõistlustel, kus ta on esindanud Tootsi valda.

2016

Detsembrikuu lõpuks valmis OÜ Tootsi Kommunaal koostöös Keskkonnainvesteeringute Keskusega Tootsi alevi veevarustuse puurkaevupumplate rekonstrueerimise projekt. Tootsi veevarustuse puurkaevupumplad rekonstrueeris Schöttli Keskkonnatehnika AS, omanikujärelevalet teostas OÜ Ehitusagentuur ja projektijuht oli OÜ Ruum ja Keskkond. Tootsi asula veevarustuse puurkaevupumplate rekonstrueerimise projekti kogumaksumus on 123 329,25 eurot, millest 18% oli OÜ Tootsi Kommunaal osa ja 82% oli KIK-i keskkonnaprogrammi osa. Projekti tulemusena tagatakse Tootsi elanikele kvaliteetne joogivesi.

Tootsi Vallavalitsus investeeris 2016. aastal tänavavalgustuse parendamisesse, mille käigus muudetu seni olnud pimedad tänavad valgemaks ja ohutumaks liiklemiseks. Tööde teostajaks oli Mogreta OÜ

Kevadel rekonstrueeris Tootsi Vallavalitsus Tootsi Metsa tänava teelõigu kogupikkusega 300 m, mille käigus muudeti nimetatud teelõik paremaks inimestele kasutamiseks ja ka sõiduautoga läbitavaks. Tööde teostajaks oli ValiceCar OÜ.

Maikuu talgute „Teem Ära“ 2016 raames korraldati Tootsi valla ujumiskoht

(Tootsi bassu bassein) ja paigaldati sinna veeohutusstend koos Päästeameti käest saadud päästerõnga viskeliiniga ja ohutusjuhistega infotahvel. Ujumiskoha korramisega muudeti see ohutumaks ja mõnusamaks kasutamiseks Tootsi rahvale ning kõigile teistele huvilistele.

Suvel Õpilasmaleva raames korrastati Tootsi Kultuuri- ja Spordikeskuse ümbrus, alevi keskväljaku spordirajatisi, ujumiskoht ja Kesk tänava aed. Kokkuvõttes olid malevas osalenud lapsed tublid ning andsid olulise panuse meie alevi heakorda.

Maanteeamet tunnustas Liiklusohutuse auhinna liiklusohutuse valdkonnas silmapaistvaid õpetajaid, koostööpartnereid, sündmuseid ning kohalikke omavalitsust ja üleriiklikku eeskuju. Tootsi vallas sai liiklusohutuse õpetaja auhinna Tootsi Lasteaed-Põhikool, õpetaja Inga Raudsepp.

Tootsi vald valis oma 2016. aasta tegijad

2016. aasta inimene – Tiiu Kukk Tootsi pereõde – seoses sellega, et Tootsis toimub perearsti vastuvõtt ainult kord nädalas, on ta inimene, kellel lasub suur vastutus meie valla inimeste tervise eest hoolitsemisel. Tiiu Kukk on alati meile kättesaadav, vastutulelik, abivalmis, kohusetundlik, tal on oskusi abivajajat kuulata ja aidata.

2016. aasta noor – Renee Balent – Renee on alati positiivselt meelestatud noor, kes lõõb kaasa kõigis tegemistes. Ta on Lasteaed-Põhikooli õpilasesinduse asepresident, kuulub noorte ühingu Eesti 4H klubi Kärmed Tootsikad ridadesse. Ta on alati abis ring-basseini pargi korrasta-

Tootsi – 25 aastat

06. juuni 1991. aasta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi otsusega anti Tootsile omavalitsuslik staatus.

25. august 1993. aasta Eesti Vabariigi

misel nii kevadel, suvel kui ka sügisel. Ta võtab aktiivselt osa 4H üleriigilistest kui ka maakondlikest üritustest. On paljude olümpiaadide võitja, samuti tugev spordipoiss. Noormees, kes tantsib ning näitleb alati nii kooli, hooldekodu kui ka valla kontsertidel.

2016. aasta asutus – Tootsi lasteaed – 2016. aastal toimus lasteaia ja lastevanemate koostöös kampaania “Teeme ära!”, mille käigus korrastati lasteaia hooviala. Lasteaia muusikasaalis toimusid mitmed kohvikud, mis olid mõeldud kogu valla rahvale. Koostöö toimub ka 4H klubiga Kärmed Tootsikad, kontsertidel esinevad kooli kui ka lasteaia lapsed. Lasteaias toimus ka maakondlik laulupäev, kus lauldi ahviaasta laule. Lasteaia sööklas oli võimalik toitlustada Tootsi koolis juba aastaid toimuva Päkapiapäeva külalisi (kogu Pärnumaa piirkonnast) lausa 2 päeva. Lasteaias toimuvad rahvakalendriüritused, võimaluste piires käiakse naabervaldades võistlemas ja esinemas.

2016. aasta tegu – 2016. aasta Tootsi vallapäev teemaga “Ohutus” – augustikuus toimunud üritus oli mõeldud kogu valla rahvale, kus oli ka küllaltki suur osavõtt. Üritusele oli kaasatud koostööpartnereid: Politsei- ja Piirivalveamet, Maanteeamet, Eesti Punane Rist Pärnumaa selts, Kaitseliit Pärnumaa malev, Päästeamet Väandra päästekomando, Noorte ühingu Eesti 4H Pärnumaa piirkond, Autosõit OÜ. Lastele olid mängud ja 2 batuuti. Võimalik oli süüa praadi ja maitsta pannkooke. Kogu üritust koordineeris vallavanem Riina Kukk. Igati kordaläinud üritus, kus oli tegevust väikestest suurteni.

Valitsuse määrusega nr 264 anti Tootsile valla staatus.

2004

Tootsi Kultuuri ja Spordikeskuse saun-

Tootsi Lasteaed-Põhikooli fotokogu

ujula osaline renoveerimine (saunaruumid, pesuruumid, katus ja ujula soojustamine).

Koolimaja osaline renoveerimine (sokli ja drenaaži ehitus, akende vahetus, maja ümbruse asfalteerimine).

Lasteaia hoone katuse vahetus.

2005

Koolimaja osaline renoveerimine (trepikoja ja klasside remont).

2006

Tootsi Kultuuri ja Spordikeskuse saun-ujula osaline renoveerimine (basseini ruumis pörandakütte paigaldamine, seinte plaatimine ja värvimine, basseiniseinte osaline plaatimine).

Tootsi Kultuuri ja Spordikeskuse osaline renoveerimine (pesemisruumide renoveerimine).

Koolimaja osaline renoveerimine (ATS-i paigaldamine, saali rekonstrueerimine, akende vahetus).

2007

Tootsi Põhikooli osaline renoveerimine (elektrisüsteemi renoveerimine).

2008

Tootsi Lasteaia rühmade renoveerimine (renoveeriti kolme rühma ruumid).

2009

Vee- ja kanalisatsioonitrasside renoveerimine.

2013

Tootsi prügila sulgemine – Tootsi vald koostöös Keskkonnainvesteeringute Keskkusega sulges ja korrastas Tootsi valla tavajäätmete prügila. Projekti kogumaksumus oli 193 625 eurot, millest 10% oli Tootsi valla osa ja 90% oli Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi osa.

Tootsi Hooldekodu renoveerimine – ehitus valmis Euroopa Liidu Regionaalarengu meede „Kohalike avalike teenuste arenda-

Tootsi Vallavalitsuse fotokogu

mine“ toel. Tootsi Hooldekodu renoveerimine ja sisustamine läks kokku maksma 673 497 eurot, millest 567 152 eurot on eurotoetuse osa ja 106 345 eurot tasuti Tootsi valla eelarvest.

2014

21.04.2014. a avati Tootsi vallas vallavanem Kalev Kaljuste eestvedamisel Tootsi Hooldekodu. Tootsi Hooldekodus on võimalik saada hooldust 34 eakal. Loodi 17 uut töökohta. Seda projekti võib julgelt nimetada Tootsi valla suurimaks investeringuks.

Tootsi Vallavalitsuse fotokogu

Tori vald

VAPP

LIPP

Territoorium 281km²

- põllumaa 38%
- mets 43%
- sood ja rabad 19%

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 2290
- 1 km² kohta 8,14 inimest

Asustusüksuste arv

- külasid 20
- alevikke 1

Valla keskus

- Tori alevik
- kaugus Pärnust 27 km

Omavalitsusjuhid:

- volikogu esimees Kalev Kiisk
- vallavanem Kaie Toobal

Tori vallamaja. Foto Ülo Soomets

Elanike arv asustusüksuste lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016
Aesoo	25	25	25
Elbi	2	2	2
Jõesuu	323	325	312
Kildemaa	37	37	38
Kuiaru	75	74	79
Kõrsa	68	71	70
Levi	46	48	48
Mannare	41	40	41
Muraka	94	98	96
Muti	56	62	60
Oore	96	97	96
Piistaoja	104	107	96
Randivälja	58	49	54
Riisa	18	22	26
Rätsepa	31	32	33
Selja	302	308	297
Taali	244	247	239
Tohera	71	68	70
Tori	486	458	451
Urumarja	83	92	90
Võlli	59	62	61
KOV täpsusega	38	38	43

Olulised sündmused

2014

Volikogus kinnitati mittetulundustegevuseks toetuse andmise kord ja külavanema statuut, ümarlauad sai valitsuse suhtlus- ja infokanaliks külade, ettevõtjate ja hallatavate asutuste vahel. Toimus haridusvõrgu korrastamine, mille käigus suleti Viira kool.

2015

Käivitati OÜ Tori Haldus ning ettevõttele anti üle vee- ja kanalisatsiooniteenuse osutamine koos selleks vajaliku varaga. Tänu sellele valmis Selja pumbamaja ja biopuhasti, uuendati ja rekonstrueeriti Piistaoja küla veetrass. Sai valmis Tori Sotsiaalimaja remont ja kõrvalhoone ehitati ümber aktiivseerimiskeskuseks, sotsiaalimaja töötajate

koosseisu sai loodud hoolekandetöötaja ametikoht.

Vald muutus turistikõrbalikumaks: Tori rahvamaja fuajees avati infopunkt, avardusid parkimisvõimalused vallamaja juures, pandi ülesse infotahvlid ja valla kaardid.

Realiseeriti peremeheta vara – kinnistud Jõesuu, Selja ja Aesoo külas, Viira koolimaja anti üle hoonestusõiguse lepinguga ja Selja koolimaja kasutuslepingu alusel.

Vallavalitsuse liikmed hakkasid kohtuma vallaelanikega külates, tutvustati valitsuse edasisi plaane ja kuulati rahva ettepanekuid.

Toimus valla meenekonkurss, mille käigus saadi meie käsitöömeistritelt väga kaunid meened, mida külalistele kinkida.

2016

Tori vallale koostati uus, tulevikku vaatav arengukava ja kinnitati Tori aleviku detailplaneering.

Pärnumaa Ratsaspordiklubi taaskorraldas aastate eest toimunud väga populaarse võistluse Tori Põrgu Karikas.

Peateemaks riigiga oli Tori Hobusekasvandus ja selle baasil sihtasutuse loomine. Edaspidi kujundatakse Torisse kultuuripärandi kandjana rahvusvaheliselt tuntud ja hinnatud hobumajanduse kompetentsikeskus.

Tänu tublidele õpilasmalevlastele ja nende juhendajatele said kolm küla kaunid bussijaamad.

Aleviku keskel võeti maha ülekasvanud kuusehekk ja sellega avardati Tori kauneid vaateid.

Teoks sai esimene külaaktiivi õppereis.

Suured sammud astuti hajaasustuse programmiga, mille tulemusel on saanud paljud pered puhta joogivee, uued või korrustatud trassid jne.

Kogu aasta möödus ühinemisläbirääkimisi pidades. Läbirääkimiste tulemusel sünnib uus suur omavalitsusüksus Tori vald, kus on ligi 11 700 elanikku.

Koostas Kaie Toobal

2015 on Tori muutunud turisticõbralikumaks, rahvamaja fuajees on avatud infopunkt.
Foto Kaie Toobal

2015 pandi vallamaja juurde üles infotahvlid ja kaardid. Foto Kaie Toobal

Vapimärk

Tori valla vapimärgi keskel on kujutatud valla vappi, millel on lainelise lõikega pikuti poolitatud hõbe-rohelisel kilbil vastasvärvides hobuseraud. Vapijaotus viitab valla-maade paiknemisele mõlemal pool Pärnu jõge. Lainelõige tähistab valda läbivaid jõgesid ja soid. Vapimärki ümbritsevad kogu ulatuses hõbedased tammelehed. Vapimärgi autor on Roman Tavast.

Tori valla Vapimärk (edaspidi Vapimärk) on asutatud Tori vallale osutatud teenete tunnustamiseks. Vapimärk omistatakse inimestele, kes oma silmapaistva töö ja tegevusega on oluliselt kaasa aidanud Tori valla arengule.

Vapimärgi saanud isikutele antakse vallavalitsuse tänukiri, millele kirjutab alla vallavanem.

Vapimärgi saanud isikud kantakse valla auruamatusse. Vapimärkide andmine toimub üks kord aastas – 19. detsembril, Tori valla aastapäeval.

2003

Hans Kavak, eluaegne Tori loomaarst

2004

Lille-Õie Joosepson, elutöö eest Tori ämmaemandana, doonorluse eestvedajana, spordi-, kultuuritegelasena

Paul Vares, Tori kultuuriväärtuste alalhoidja, teemeister

Helju Tombak, kauaaegne Tori valla õpetaja, kodulooürija

2005

Jaan Vija, kauaaegne majandujuht, aktiivne ühiskonna- ja kultuuritegelane

Laine Haas, kauaaegne koolijuht ja õpetaja, kultuuritöö eestvedaja

2006

Mari Andrekson, isikulugude ja -laulude looja, valla ajalehe kaastöeline, aktiivne ühiskondliku elu tegelane

Udo Miller, kauaaegne majandijuht, Tee-

nekas põllumees, aktiivne ühiskondliku elu tegelane

Aime Tarn, kauaaegne pedagoog
2007

Viiu Juurikas, kauaaegne raamatukogutöötaja

Meida Raud, kauaaegne pedagoog

Harry Soosalu, kauaaegne kodulooliste materjalide koguja ja süstematiseerija
2008

Jüri Kask, Tori Kiriku Taastajate ühenduse juhatuses esimees, Tori Püha Jüri koguduse juhatuses esimees
2009

Alli Pörk, rahvakultuuri edendaja, Tori segarahvatantsurühma juhendaja
2010

Madis Padar, OÜ Piistaoja Katsetalu juht, Teenekas põllumees, aktiivne ühiskondliku elu tegelane

2011

Jüri Puust, Tori vallavanem aastatel 1989–2002

Enda Link, Tori vallavanem aastatel 2002–2009

Harald Nugiseks, Tori Kiriku Taastajate ühenduse liige
2012

Erika Tominga, Tori kiriku vabatahtlik, kauaaegne kalmistuvaht
2013

Mart Ruumet, tubli ettevõtja, hea koostööpartner, valla traditsioonide algataja

2014

Pille Usin, Tori Põhikooli direktor, aktiivne ühiskondliku elu tegelane

2015

Aadu Must, Tartu Ülikooli õppejõud – aja-

loolane ja arhiivinduse professor, aktiivne ühiskondliku elu tegelane

2016

Mait Laas, Tori kihelkonna kultuurilooliste raamatute vahendaja, koostaja ning kujundaja

Koostas Erika Nõmm

Tori vald – 25 aastat

1991

vallavanem Jüri Puust (19.12.1991 – 02.12.2002)

- * 19. detsembril 1991 kaitseb vallavanem Jüri Puust Toompeal Tori valla arengukava
- * Antakse munitsipaalomandisse Tori ja Viira põhikool, Tori ja Jõesuu lastepäevakodu, Tori ja Jõesuu raamatukogu, Tori rahvamaja ja kalmistu
- * Alustatakse Tori kiriku taastamisega

1992

- * Astutakse Pärnumaa Omavalitsuste Liidu liikmeks
- * Avatakse Viira põhikooli juurdeehitus

1993

- * Taasavatakse Selja algkool

1994

- * Tori valda luuakse Soomaa rahvuspark

1995

- * Tori valla sümbolika avaliku konkursi väljakuulutamine

1996

- * Ilmub esimene vallaleht Kaldad

1997

- * Toimub hõbelusikapäev
- * Toimub vallavanema vastuvõtt põhikoolide ja gümnaasiumide edukatele lõpetajatele.
- * Antakse välja Tori valla kultuuri- ja hari-duspreemiaid

Eesti Sõjameeste Mälestuskirik. Foto Ülo Soomets

Tori valla folklooripäev 2016. Foto Ülo Soomets

1998

- * Vallavalitsus võtab plaani taastada Selja külas asuva suusaraja valgustuse ja osta vallale riigihanke korras uus buss, mis jääb valla sportlaste käsutusse ja vajadusel koolibussiks

1999

- * Jätkub Tori kooli ehitus

2000

- * Tori kooli 125 aasta juubeliks avatakse kooli juurdeehitus

2001

- * Renoveeritakse Tori põhikooli staadion
- * Vahetatakse Selja kooli katus

2002

- * Hakkavad toimuma kodukandipäevad külates

2003

- * Hakkab elavnema külaliikumine
- * Asutatakse Tori kooli sihtasutus
- * Avatakse Eesti I ratsamonument „Püha Jüri võitlus lohega“

- * Avatakse renoveeritud vallamaja
- * Ilmub valla esimene kalender

2004

- * Alguse saab külavanemate ümarlaud ja vallavalitsuse väljasõiduistungid küla-
desse
- * Traditsiooniks on muutunud Jüripäeva tähistamine kirikus ja jüriöö jooks
- * Avatakse Viira õpilaskodu I järk 15 õpilasele

2005

- * Avatakse Tori kihelkonnakooli mälestuskivi
- * Avatakse Sotsiaalmaja
- * Toimub renoveeritud Tori põrgu avamine ja Aadu Musta raamatu PÕRGU VÄRK esitlus

2006

- * Tähistatakse Tori Hobusekasvanduse 150 aastapäeva näituse ja mitmete üritustega
- * Tori Lasteaed saab uue katuse

- * Renoveeritud saab Sotsiaalmaja teine korrus
- * Toris valmib kõnnitee pikkusega 1190 m
- * Muuseumi aidahoone saab uue katuse

2007

- * Tori segarahvatantsurühma kevadkontsert ja simman „20 kevadist hetke“
- * Tori muuseumi koduloopäev TORI ALEVIK 120
- * Möödub 155 aastat kirikule nurgakivi panemisest, avatakse Harald Nugiseksi pronksbüst

2008

- * Avatakse Tori Põhikooli korvpalliväljak ja valmib kaasaegse rajakattega staadion
- * Täitub 45 aastat doonorlust Tori vallas
- * Hoolekogu ja kogukonna eestvõttel avatakse Tori Põhikooli juurde mänguväljak
- * Paljude üritustega tähistatakse Eesti vabariigi 90ndat sünnipäeva

2009

- * Tori muuseumi 75. aastapäev, muuseumi rajaja August Pulsti 120

- * Toimub esimene jalgrattamatk läbi külade
- * Avatakse Tori põhikooli võimla

2010

Vallavanem Mart Vaiksaar (30.11.2009 – 12.11.2013)

- * Folklooripäev: Tori vald 20
- * Esmakordselt toimub Tori Muuseumiöö

2011

- * Esimest korda toimub suve tippündmus TORI ÖÖD ja PÄEVAD
- * Tervisespordisari TERVE TORI

2012

- * 130 aastat kultuurielu Toris
- * Suletakse Selja Algkool
- * Tori Põhikooli juurde rajatakse ekstreemspordiväljak

2013

- * Kinnitatakse Tori valla terviseprofiil
- * Toris toimuvad Lääne-Eesti meistri-võistlused grillimises: Grillfest 2013

2014

Vallavanem Kaie Toobal (alates 13.11.2013)

- * Esmakordselt korraldatakse koostöös

Tori Põrgu Triatlon. Foto Ülo Soomets

Tori Sotsiaalmaja Aktiviseerimiskeskuse puutöökojas toimetab elanik Kalju. Foto Ave Aaslaid

kiriku, kooli, rahvamaja ja kultuurikollektiividega Võidupüha piduliku jumalateenistuse, pärgade asetuse ja võidupüha maratoni stardikoridori lipuspaleer Pärnu jõe sillal

* Suletakse Viira kool

2015

- * Vee- ja kanalisatsiooniteenuse osutamise üleandmine OÜ Tori Haldusele
- * Tori Sotsiaalmaja remont ja aktiveerimiskeskuse valmimine
- * Tori rahvamaja fuajees avatakse infopunkt
- * Infotahvlite ülespanek
- * Meenekonkurss

2016

- * Tori vald koostab uue, tulevikku vaatava arengukava
- * Tõnu Endrekson toob olümpiapronksi Tori valda
- * Valla ajaleht KALDAD 20

Koostasid Lea Puust, Argo Juske

Tori käsitöömeistri Kersti Põdra valmistatud meened. Foto Kaie Toobal

Tõstamaa vald

VAPP

LIPP

Territoorium 261 km²

- haritav maa 16%
- looduslik rohumaa 10%
- mets 60%
- muu maa 13%

Elanike arv 01.01.2017

- Kokku 1310
- 1 km² kohta 5,0

Asustusüksuste arv 20

- Külasid 19 küla
- 1 alevik

Valla keskus Tõstamaa alevik

- kaugus Pärnust 48 km

Omavalitsusjuhid

- Volikogu esimees Janek Jaansoo
- Vallavanem Toomas Rõhu

Tõstamaa mõis. Foto Toomas Mitt

Elanike arv külade lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Alu küla	16	18	18
Ermistu küla	60	61	59
Kastna küla	53	51	49
Kavaru küla	48	48	49
Kiraste küla	15	15	14
Kõpu küla	14	14	13
Lao küla	29	29	30
Lõuka küla	46	48	47
Manija küla	47	46	50
Männikuste küla	98	96	91
Peerni küla	27	25	24
Pootsi küla	76	72	67
Päraküla küla	10	10	8
Rammuka küla	20	19	20
Ranniku küla	26	28	28
Seliste küla	158	148	146
Tõhela küla	40	44	43
Tõlli küla	49	47	46
Tõstamaa alevik	527	506	493
Värati küla	23	24	25
Asula teadmata	5	9	14
Kokku	1387	1358	1334

Olulisemad sündmused

2014

- * OÜ Grüne Tekstiil käivitamine, koostöö-projekt
- * Liina Laasma Eesti rekord, Pärnumaa parim naissportlane
- * Suveteatri etendus Tsepeliin
- * Kinomuuseumi tegevus, kinoõhtud
- * Avati Manija muuseumihoone 1. järk
- * Tõstamaa kauplus rekonstrueeriti FoodMarketiks

2015

- * Lepasää – Kihlepa tee sai mustkatte
- * Tõstamaale jõudis pangautomaat
- * Lõpetati Tõstamaa lasteaia rühmaruumide kapitaalremont

- * 5 aastat Tõstamaa suveteatri, etendus Skvottijad
- * Tehnokülas rekonstrueeriti Sooselja talu ait-kuivati
- * Vaiste Rannahäärber tunnistati Maa-kodu konkursi võitja
- * Rekonstrueeriti Manija majakas
- * Korrastati Ermistu ohvrikivi ümbrus ja plats

2016

- * Sillametsa taimekasvatustalu avas Tõstamaal taimeaia
- * Ermistu puhkeküla avas seminarikuuri ja käivitas loodusõppe programmi
- * Tõstamaa parki rajati Disc-golfi rada

Etendus Tsepeliin Tõstamaa mõisas

- * Kapitaalselt remonditi Kõpu kiriku tornide katused
- * Esmakordselt toimus Tõstamaa mõisas kinopäev
- * Suveteater, etendus Karlsonson
- * Liina Laasma osales Eesti koondislasena olümpamängudel, püstitas Eesti rekordi naiste odaviskes ja valiti Pärnumaa parimaks naissportlaseks
- * Taastati Tõstamaa segakoori tegevus
- * Rekonstrueeriti Munalaiu sadama-hoone

Tõstamaa valla vapimärk

2017

Anu Randmaa – käsitööpetaja, Tõstamaa käsitöökeskuse rajaja

Aivar Vene – Taltsi metsamajandustalu peremees

2016

Kalev Martson – ehitusmees

Hilja Mändla – õpetaja

2015

Õnnela Lees – kultuurijuht

Avo Miidu – masinamees

2014

Villem Jaansoo – ehitusmees, jahitegevuse eestvedaja

Andres Laur – ehitaja, külaelu edendaja

Õie Jaansoo – õpetaja

Ellen Aava – hooldekodu juhataja

2012

Tiia Schär – õpetaja, rahvatantsu edendaja

Milvi Rand – Sillametsa taimekasvatustalu perenaine

2011

Eve Käär – meditsiiniõde

Eili Oks – ema kaotanud paljulapselise pere tubli vanaema

2010

Leo Salk – Tõhela põllumees, kauaaegne volikogu liige

Heino Tamm – metsamees, volikogu esimees

2009

Lya Vesik – õppealajuhataja

Rita Algpeus – meditsiiniõde

2008

Eeri Kivimaa – Peerni kaluribrigaadi brigadir

Peeter Lapp – Tõhela põllumajandusjuht

2007

Elli Teras – koolidirektor ja õpetaja

Toomas Mitt – koolidirektor

Tõstamaa vald – 25 aastat

Vald, see on maa ja inimesed. 25 aasta jooksul on territoorium jäänud samaks aga tulenevalt linnastumisest ja muudatustest põllumajanduses on elanikkond vähenenud veerandi võrra. Viimastel aastatel on elanikkond stabiliseerunud.

Inimestele on olulisimad töökoht-sissetulekuallikas, elukoht-keskkond, tingimused laste arenguks ja vaba aja võimalused. Oleme püüdnud neid valdkondi arendada, et Tõstamaalt ei peaks minema vaid oleks põhjust siia tulla.

2006

Ülle Juurik – 12-lapseliseline pereema

Tiit Pilt – Manija saarevanem, Riida turismitalu peremees

2005

Efeline Liiv – õpetaja

Maimu Juhkam – õpetaja

2004

Ain Birk – ehitusspetsialist

Liivi Heamets – raamatupidaja, kirikuelu edendaja

2003

Heino Laanemets – maanõunik

Madis Veskimägi – perearst

2002

Verner Kuusik – Tõstamaa metsaülem

Elfi Vool – majandusjuhataja

Silvi Rand – Tõhela kultuurielu edendaja

2001

Eimar Rand – masinamees

Ants Pirso – õpetaja, Tõstamaa kooli direktor

2000

Õilme Vaarmaa – Pootsi kooli õpetaja

Vaike Hang – kodulououuriija

1999

Andrei Udu (postuumselt) – kultuurielu edendaja

Endel Tõnisson – taasiseseisvumise esimene vallavanem

Vallas kohapeal on üle 300 põhitöökohta. Töökohtade arvu ja sissetulekud määrab ettevõtlus. Täna on vallas 90 tegutsevat ettevõtet.

Põllumajanduses tegutseb 30 ettevõtet-tootmistalu kokku 75 töötajaga. Neist suurim on piimatootja OÜ Tõhela Farmid. Tuntumad on ka Sillametsa taimekasvatustalu, Sooselja viljakasvatustalu ja Tohuri-Andrese piimandustalu. Viimasel kümnendil on arenenud lihavedisekasvatus, millega tegeleb 11 tootmistalu.

Veis Riida turismitalu hoovil Manijal

Metsamajanduse ja puiduga tegeleb 5 ettevõtet kokku 35 töötajaga. Tuntumad on Taltsi metsandustalu, metsa üles töötav Mertex Mets, puit-treppede valmistav Adler Puit ja puitdetailide tootja Morentek.

Erinevate tegevusega tegeleb veel 12 väikeettevõtet kokku 30 töötajaga. Tuntumad on Tekamer (rasketehnika), Harjase (kaevetööd), Teopaik (käsitöökoolitused-tooted), Popoco (mahemaiustused).

Tõstamaa Tehnoküla on välja arendatud kunagi kasutusest jäänud endise Tõstamaa sovhoosi tootmiskeskusest, tegutseb 12 ettevõtet. Esimene ettevõtja asus tehnikülla 2002, täna tegutseb seal 12 ettevõtet ja vaba pinda rohkem pole.

Merenduses on 20 töökohta. Traditsioone jätkavad Peerni ja Manija kaluribrigaadid kokku 14 kaluriga. Leader toetu-

sega on rekonstrueeritud Lao kalasadam (2012). Kaasajastatud Munalaiu sadama kaudu toimub ühendusepidamine Manija, Kihnu ja Ruhnu saartega. Manijaga peab ühendust Tõstamaa vallale kuuluv kaas-aegne liinipaad (2009) ja talveperioodil hõljuk (2008).

Kalanduse ja rannaelu elavdamiseks on vald rekonstrueerinud Kavaru(1999), Kastna (2002), Manija (2006) ja Värati (2013) paadisadamad.

Turismi- ja puhkemajandus on välja arenenud viimase 25 aasta jooksul, tegutseb 12 ettevõtet kokku 25 töötajaga. Tuntumad on Maria ja Riida talud, Jaaguranna lillelaager, Merelaiu, Kastna ja Ermistu puhkekülad, Vaiste rannahäärber.

Tõstamaa mõis on valla tuntuim turismiobjekt, mis restaureeriti 1996–2004.

Lennukite lennutamine

Hõljuk ja Munalauu sadam

Mõisas tegutseb keskkool, kus lisaerialana õpetatakse majandust ja turismi. Turismi-tegevust korraldab sihtasutus, see on ka õpilastele praktikabaasiks. Õpilaskodu tegutseb õppetöövälisel ajal hostelina, söökla toitlustab nii õpilasi kui mõisa külal-tajaid. Tegutsevad mõisa- (2006) ja kino-muuseum, korrastatud mõisapark (2010). On spordiväljak, valgustatud tervise- ja suusarada (2012), disc-golfi rada (2016). Aastast 2011 tegutseb mõisas Tõstamaa suveteater, regulaarselt korraldatakse kontserte.

Turismi tugiinfrastruktuurina korrastati 2008 piirkondade konkurentsivõime projekti Lindi, Sutiranna, Sepamaa, Ermistu ja Tõhela puhkekohad, ehitati vaatetornid.

Kaubanduses-teeninduses tegutseb 14 ettevõtet kokku 45 töötajaga. Tuntumad on PMÜ Tõstamaa kauplus, Tõstamaa bensiinijaam, Sauli ja Cotze kohvikud, Janely koduköök.

Ka **perearst** on täna ettevõtja. 25 aastat tegutseb Tõstamaal entusiastlik pere-arst Madis Veskimägi, kes on rajanud Tõstamaale kaasaegse diagnostikaapara-tuuriga **tervisekeskuse** ja pakub selle toel kvaliteetset ja patsientide aega säästvut perearstiteenust.

Tõstamaalased hoolivad oma **elukesk-konnast**. Seda näitab ka pidevalt paranenu-d **heakord**, 1997. aastast toimub valla heakorrakonkurss. 2005 tunnistati Tõsta-maa alev ja Tõhela külakeskus Pärnumaa heakorrakonkursi võitjaks.

Kortermajades pole tühje kortereid, toi-mivad ühistud. Valla algusaastail elamu-kommunaalmajandusega tegelemiseks loodud OÜ Sufest on tänaseks kujunenud efektiivselt toimiv ettevõtte.

Tõstamaal toimib keskkonnasõbralik ja ökonoomne taastuvküttel **kaugkütte-süsteem**, küttehind on riigi odavamaid. Katlamaja rekonstrueeriti 2003 Taani abi-programmiga, küttetrassid 2011 KIKi toe-tusega.

Madis Veskimägi

1997–1998 rekonstrueeriti Tõstamaa kanalisatsioonitrassid ja puhasti. 2003 uuendati Tõhela veesüsteem. Veesüs-teemi rekonstrueerimisega 2007 vabaneti Tõstamaal ebameeldivast väävelvesiniku lõhnast joogivees.

Teeehituses on suuremad tööd olnud aleviku-kooli kõnniteed (2003), Tõstamaa. mõisa ümbersõit (2008) ja mustkatete ehitused Tõstamaa-Tõhela (2012), Manija (2005), Värati (2013), Ermistu-Kihlepa (2015).

Tõstamaa lasteaias on lasteaiakoht igale soovijale. Praegu kasutab teenust 50 last. Kaasajastatud on rühmaruumid.

Laste arvu vähenemisest tingituna suleti 2000 Tõhela lasteaed-alkkool ja 2004 Pootsi põhikool. Praegu võimalda-takse põhi ja gümnaasiumiharidust **Tõs-tamaa keskkoolis**, kus õpib 150 õpilast. 1996–2004 toimunud Tõstamaa mõisa

Rahvamaja segakoor

kapitaalremondiga loodi koolis kaasaegsed õpitingimused. 2005 tunnistati Tõstamaa kool Pärnumaa kauneimaks kooliks. Kool on aktiivselt osalenud mõisakoolide tegevuses ja mitmetes rahvusvahelistes projektides.

Aastal 2010 ehitati rahvamajja ruumid **noortekeskusele**. Toimub aktiivne tegevus ja tegutseb ka noorte volikogu.

2010 avati Tõstamaa **käsitöökeskus**, mis pakub käsitöölalast tegevust, koolitusi ja laagreid nii kohalikele kui ka kaugemalt tulijatele.

Valla **kultuurielu** korraldab Tõstamaa rahvamaja. Tegutsevad segakoor, naisansambel, rahvatantsurühmad, eakate klubi ja folkloorirühm Vokiratas, laulu- ja pilliõpe, aeroobika, näitering, bändid.

Välja on kujunenud traditsioonilised üritused Tõhela kodukohapäev, Vallapäevad, Laste lauluvõistlus, Pootsi laul, Räi-

mewest, Kadrikarneval, Jõululaat.

Korrastatud on valla raamatukogud Tõstamaal, Tõhelas ja Pootsis.

Omanäolised on olnud Tõstamaa Suveteateri lavastused Pruutide kool 2011, Surm, sünn ja laulatus 2012, Vanameeste-suvi 2013, Tsepeliin 2014, Skvottijad 2015 ja Karlsonson 2016.

Aastast 1996 ilmub **vallaleht** Tõstamaa Tuuled ja trükitakse oma valla **kalender**.

Sporti korraldab Tõstamaa spordiklubi. Traditsioonilised üritused on Tõstamaa jooks, mälumängusari, Jüriöö jooks, võrkpalliturniir. Kooli juures on spordiväljak, tervise-suusarajad. Toimuvad võrkpallitreeningud.

Tõstamaalt on jõutud ka suurde sporti. Õpetaja **Kairi Kuur** kuulus Eesti sumo-koondisse ja võitis nii MM kui EM medaleid, oli kahekordne Eesti meister ja Pärnumaa parim sportlane 1999 ja 2000.

Liina Laasma hakkas harjutama odaviset kehalise kasvatuses õpetaja Jaan Tamme juhendamisel. 2007 ja 2008 püstitas odavis kes Eesti noorterekordid, 2009 neidude rekordi ja võidutses olümpiapäevadel Helsingis ja Koolinoorte Gümnaasiumil Kataris, 2011 püstitas Eesti juunioride rekordi, 2013–2016 uuendas korduvalt Eesti täiskasvanute rekordi ja valiti Pärnumaa parimaks nais sportlaseks. 2016 osales Eesti koondislasena olümpiamängudel.

Vallas on aktiivne **külaliikumine**, tegusad on Tõhela, Kastna, Seliste, Pootsi, Kavaru ja Manija külaseltsid. Korrastatud on külakeskused Tõhelas, Kastnas, Selistes, Kavarus, Manijas (1999). Pärnumaa aasta küladeks on tunnistatud Tõhela (2003) ja Seliste (2004). Omanäolised on ajaloolase Vaike Hangu poolt välja antud Tõhela külade raamatud Leelaste (2002), Alu (2004), Häidaste (2006) ja Männikuste (2008).

Lasteaed talv 2016

Esimene koolikell

Aastatel 2005 ja 2016 on Tõstamaa vald tunnistatud Pärnumaa kodanikuühiskonna aasta tegijaks.

Statistilistele andmetele tuginedes võib luua **keskmise tõstamaalase portree**.

Mees kannab nime Aivar Rand ja temake Ene Sutt. Mehe vanus on 42 ja naise 47 aastat. Nad on sündinud Tõstamaa vallas ja elavad Seliste külas oma majas. Neil on keskharidus, nad töötavad palgatööl ja on aktiivse eluhoiakuga. Nad armastavad oma kodukohta ja tahavad siin elada.

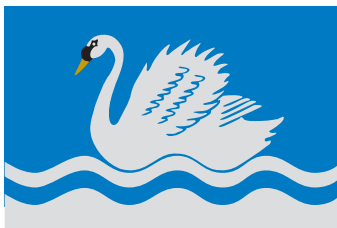
Koostas Toomas Rõhu

Varbla vald

VAPP

LIPP

Territoorium 314 km²

- haritav maa 16%
- mets 57%
- looduslik rohumaa 8,6%
- muu maa 18,4%

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 822
- 1 km² kohta 2,6

Asustusüksuste arv 40

- külasid 40

Valla keskus

- Varbla küla
- kaugus Pärnust 60 km

Omaavalitsusjuhid

- volikogu esimees Margit Merila
- vallavanem Sivar Tõnisson

Sõmeri tuletorn. Foto Kristian Pikner

Elanike arv külade lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Allika	11	11	11
Aruküla	70	69	65
Haapsi	3	3	3
Helmküla	39	38	38
Höbesalu	15	14	14
Kadaka	3	3	3
Kanamardi	4	4	4
Kidise	12	11	9
Kilgi	8	8	8
Koeri	0	0	0
Korju	2	2	2
Kulli	55	55	56
Käru	13	12	10
Maade	7	7	7
Matsi	16	19	19
Mereäärse	13	13	17
Muriste	8	8	8
Mötsu	33	32	29
Mäliküla	16	16	16
Nõmme	3	3	3
Paadrema	29	27	26
Paatsalu	72	70	67
Piha	23	22	21
Raespa	15	15	14
Raheste	37	36	34
Rannaküla	11	12	10
Rauksi	12	10	10
Rädi	11	11	11
Saare	17	17	19
Saulepi	10	9	7
Selja	9	9	9
Sookalda	11	11	11
Tamba	10	10	10
Tiilima	1	1	1
Tõusi	100	97	93
Täpsi	5	5	4
Vaiste	34	33	33
Varbla	118	108	100
Õhu	24	25	24
Ännikse	10	10	10
Valla tasandil	4	4	4
Kokku	894	870	840

Olulisemad sündmused

2014

- * Renoveeriti Varbla Rahvamaja küttesüsteemid ja külmaveetorustik
- * Toimus Varbla Rahvamaja 35. sünnipäev
- * Valla traditsioonilistest üritustest toimusid Paadrema 23. kodukandipäev, üritustesari „Nädalalõpp Varblas“ ja Varbla valla XVIII lahtine võrkpalliturniir
- * Juulis toimus Kidise külas Kidise Tiigimuusika.
- * Paadrema kirik tähistas 125. aastapäeva
- * Valmis Paadrema bussipeatuse ootepaviljon

2015

- * Ehitati Paadrema silla peatusesse bussootepaviljon
- * Varbla valla delegatsioon külastas Saksamaal asuvat sõprusvalda Ostseebad Zinnowitzi
- * Varbla Hooldekodu juurde valmis tule- ja veevõtukoht

- * Toimusid Paadrema 24. kodukandipäev, üritustesari „Nädalalõpp Varblas“ ja Varbla valla XIX lahtine võrkpalliturniir
- * Detsembris toimus Kidise Jõulumuusika

2016

- * Renoveeriti Varbla kiriku kabeli katus
- * Sotsiaalkorteris tehti siseviimistlustöid
- * Valmis Varbla reoveepuhasti puhastamis- ja sisselüüsi sisseehitus
- * Toimusid Paadrema 25. kodukandipäev, üritustesari „Nädalalõpp Varblas“ ja Varbla valla XX lahtine võrkpalliturniir
- * Varemuru puhkekeskuses toimusid Pärnumaa mereäärsete valdade XXIII rannamängud
- * MTÜ Kidise Kontserditalu korraldas Matsi mererannas Matsi Meremuusika
- * Alustati Paadrema külakeskuse köögi- ja pesuruumi renoveerimisega LEADER projekti toel

Paadrema külakeskuse renoveeritud köök. Foto Margit Merila

Varbla valla vapimärk

Varbla valla vapimärk antakse vallale osutatud teenete väärtustamiseks, st vapimärgi kavaler on oma töö ja tegevusega oluliselt kaasa aidanud Varbla valla arengule.

Varbla valla vapimärk kujutab Varbla valla vappi. Märki kõrgus on 23 mm, laius 20 mm.

Vapimärk on omistatud:

1998

Lembit Henk – pikaäegne koolijuht

Alma Õismaa – ämmaemand ja meditsiinitöötaja

Erna Tamp - meditsiinitöötaja

Helga-Miralda Paju – pikaäegne pedagoog

Karl Eestalu – suurpere isa

1999

Orvi Meister – pikaäegne pedagoog

Antoni Pirso – vabatahtlik tuletõrjuja

Vaike Ring – aktiivne ühiskonnaelu edendaja Paadremal

Aleksei Rand – kirikuelu edendaja Paadremal

Marie Selberg – suurpere ema

2000

Jaan Laanesaar – kirikuelu edendaja

Milja Paldis – pikaäegne pedagoog

Alma Kruusimägi – naiskodukaitsja

Leida-Ludmilla Kõrmaa – kultuurielu edendaja

2001

Maie Ausmeel – pikaäegne vallatöötaja

Jaan Peterson – pikaäegne vallatöötaja

Arnold Õismaa – pikaäegne raamatupidaja ja aktiivne vallakodanik

Hans Feldman (postuumselt) – valla aktiivne kodanik

Ilme Lootsmann – kauaaegne meditsiinitöötaja

2002

Marika Sabiin – pikaäegne volikogu esimees

Urve Selberg – pikaäegne vallasekretär

Villu Müüripeal – ühiskonnaelu edendaja

Milvi Kaljuste – kodukandi ajaloo uurimine

Anna Brand – ühiskonnaelu edendaja

2003

Manifalde Müüripeal – kodukandi ajaloo uurimine

Vilma Lootsmann – kauaaegne meditsiinitöötaja

2004

Elma Killing – pikaäegne huviringide juhendaja, aktiivne kultuuritöö edendaja

2005

Ülo Abram – pikaäegne pedagoog

Enna Grossfeldt – pikaäegne sidetöötaja

Lianda Kalbach – pikaäegne pedagoog

Raimond Lobjakas – aktiivne ühiskonnaelu edendaja

Ants Nurk – pikaäegne metsaülem

2008

Laine Veeväli – suurpere ema

2009

Ants Ruhno – külvanev Muristes
Viive Rahuoja – aktiivne ühiskonnaelu edendaja Paadremal

2010

Linda Berggrünfeldt – suurepere ema

2012

Urve Selberg – pedagoog ja külaelu edendaja
Lars-Erik Björkstrand – pikaajaline sõprusvaldade koostöö arendaja

Varbla vald – 25 aastat

Varbla Põhikool

Aastatel 2000–2001 rekonstrueeriti Varbla Põhikooli hoone. Ehituse käigus lammutati osa vanast hoonest ning ehitati uued ruumid koos peasissekäiguga. Kool sai kaasaegsed klassiruumid ning köögi koos sööklaga. Peale remonti on koolimaja välise arhitektuuri lahenduse, sisekujunduse ja hea õpikeskkonna kohta laekunud vaid positiivset tagasisidet.

2009. aastal rajati Varbla keskuse hoonekompleksi vabadesse ruumidesse kaasaegsed tööõpetuse klassid. Uutes ruumides on õppeklassid nii poistele, kui ka tüdrukutele, õppekööök ja väike saal.

Koolimajas vabanenud ruumidesse rajati lasteaed 20 lapsele ja valmis mänguväljak. Lasteaia rajamine kooli hoonesse võimaldab kooli kööki ja sööklat kasutada ka lasteaialaste toitlustamiseks. Täna moodustab põhikool koos lasteaia Varbla kooli.

Varbla rahvamaja

1997. aastal alustati remonditöödega Varbla rahvamajas. Rahvamajas on täismõõtmetega universaalne spordisaal, kus on ka lava. Spordisaali kasutavad eelkõige Varbla kooli õpilased. Kõige mahukama osa remondist moodustas uue põranda ehitamine. Järgnevatel aastatel sai saal

Varbla Kool. Foto Kristian Pikner

Varbla Kooli tööpetuse klass. Foto Sivar Tõnisson

Varbla lasteaed. Foto Sivar Tõnisson

Varbla hooldekodu. Foto Sivar Tõnisson

kaasaegse piisava võimsusega laevalgustuse, remonditi duširuumid ja fuajee ning valmis uus raamatukogu ruum.

Ürituste programm „Varbla suvi“

Varbla valla traditsiooniliseks ürituseks on kujunenud juunist augustini kestev suveürituste programm „Varbla suvi“, mis esmakordselt toimus 2001.aastal. Suveüritused algavad jaanipäeva paiku Varbla suve lipu heiskamisega ja lõppevad augustis tantsuõhtuga Matsi paadikuuris. 2004. aastal loodi üritustele ka logo, millel on kujutatud päikest ja kuud. Logo ja legendi autorid on Varblas suvitavad kunstnikud Mall ja Silver Vahtre. Legendi peategelane on meile kelmikalt silma tegev kuldne päikesetüdruk, kes on oma juuksed – päikesekiired sätinud mererohelistesse lainetesse. Tema kaaslaseks on hõbedane mõnus kuupoiss. Ja nii nad seal kahekesi muhelevad ning neil pole midagi selle vastu, kui me nen-

dega ühineme, et Varbla suveüritustest rõõmu tunda. Suveürituste raames on toimunud kontserdid Varbla kirikus, käsitöö ja omatoodangu laadad, vabaõhuetendused, välikino, erinevad näitused, kodukohvikud ja palju muud.

Varbla hooldekodu

1994. aastal alustati endise Varbla haigla remondiga. Hoone seisukord oli vilets, kuid 1995. a talvel lõpetatud remondi tulemusena valmis sellest hooldekodu, kuhu esimesed hoolealused saabusid 1996. a kevadel. Väike, kuid hubane hooldekodu, ümbritsetud suurtest mändidest, pakub võimalust ja abi nii kohalikele kui ka teiste piirkondade inimestele. Kuna hooldekodu renoveerimisest on möödas üle 20 aasta, siis on plaanis lähiaastatel hoone seisundit, hoolealuste tingimusi ja energiakulu renoveerimise tulemusena taas parandada.

Varbla ja Mõtsu piirkonna vee- ja kanalisatsiooni projekt

Vee- ja kanalisatsioonisüsteemide remondiks moodustasid 11 Pärnumaa, Läänemaa ja Raplamaa omavalitsust 2004. aastal ettevõtte AS Matsalu Veevõrk, et taotleda raha Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist. Esitatud projekti eesmärgiks oli viia joogivee kvaliteet ja reovee puhastamine vastavusse Euroopa Liidu direktiividega. Selleks rekonstrueeriti vee- ja reoveevõrgustik, et tagada puhas vesi ja vähendada veekadusid. Töödega alustati 2007. aastal ja Varbla ning Mõtsu piirkonna rekonstrueerimistööd lõpetati 2009. aastal.

Keskuse hoonekompleksi välisseinte remont ja haljastuse

2007. aastal algasid tööd Varbla keskuse hoonekompleksi ja haljastuse väljanäge-

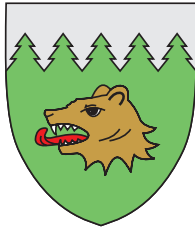
mise parandamiseks. Kogu hoone välisseinte remont ja akende vahetus andis ka märkimisväärse energiasäästu. 2008. aastal teostati ulatuslikud haljastustööd, mille käigus rajati uued kõnniteed, tänavavalgustus ja liigirikas haljasala. Tulemuseks on avalik ruum, kus alati midagi õitseb või annavad värvi erinevad puud ja põõsad. 2009. aastal istutasid vallavalitsuse töötajad keskuse kõnnitee äärde 50 püramiidtamme. Tammedest on tänaseks sirgunud allee, mis on igati väärikas kink Eesti Vabariigile 100. sünnipäevaks. Varbla vallakeskus leidis 2010. aastal tunnustust maakonna kauni kodu konkursil. 2015. aastal valmis Varbla Rahvapargi projekt. 3,2 ha suurusele alale on planeeritud park üle 150 puu- ja põõsaliigiga ning kohad vabaõhuürituste läbiviimiseks.

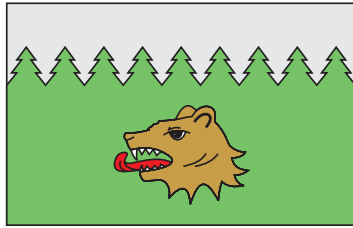
Keskuse ümbruse haljastus. Foto Sivar Tõnisson

Vändra alev

VAPP

LIPP

Territoorium 3,2 km²

Elanike arv 01.01.2017

- kokku 2187, neist mehi 1017 ja naisi 1170
- 1 km² kohta 683,4 inimest

Alevi keskus:

- Vändra alev
- kaugus Pärnust 50 km

Omavalitsusjuhid:

- * volikogu esimees Priit Enok
- * alevivanem Toomas Sonts

Vändra Tervishoiukeskus. Foto Jaanus Luberg

Elanike arv rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016
Vändra alev	2369	2290	2233

Olulisemad sündmused

Kultuurimaja teatrisaali põhjalik uuenduskuur (2014 juuli)

Vändra Kultuurimaja kultuurispetsialistid Ats Paberits ja Martin Sempelson võtsid 1. juunil 2014 ette töö renoveerida oma jõududega kogu teatrisaali 303 tooli, vahetada põrandakate, õmmelda ja paigaldada saali ustele ja akendele uued kardinad ja värvida seinad ja lava. Tänu headele abilistele ja noormeestele endile oli teatrisaali värskenduskuur valmis 6. juuliks 2014.

Eliitkomando (2015 juuli)

30. juunil 2015 toimus Tallinnas Vabaduse väljakul kaheksas Eliitkomando võistlus.

Sel aastal osales võistlusel 15 võistkonda. Võistlusalasid oli neli: liiklusõnnetuse lahendamine, tulekahju kustutamine, kombineeritud elupäästeharjutus ning keemiaõnnetuse lahendamine. Vändra mehed olid kõigil aladel pjedestaalikohtadel ning viisid Eliitkomando 2015 tiitli koju. See on suurim tunnustus, mis meie riigis võib komandole osaks saada!

Kaasava eelarve ettepanek (2016 sept)

Vändras sai 2016. a augustikuu jooksul esitada ideid alevi elu edendamiseks. Kuu aja jooksul laekus viis ettepanekut, millest neli vastasid nõuetele. Ettepanekute poolt

Vändra päästekomando. Foto Õie Kuusk

sai hääletada 1.–21. oktoobrini. Võitjaks osutus Margit Kadak'u idee rajada Vändra Gümnaasiumi juurde aktiivsete tegevuste väljak. Spordiplatsi ehitamist toetas 25

vändralast. Kokku käis hääletamas 1914 hääleõigusega vändralasest 88 inimest ehk 4,6%. Kaasava eelarve rahafond on kokku 10 000 eurot.

Vapimärk

2005

1. **Priit Enok**: alevivanem (1993–1996), valitsuse liige
2. **Tiiu Ling**: omavalitsuse staatuse taotleja, volikogu esimees ja volikogu liige, sotsiaalsfääri edendaja ja memmede tant-surühma asutaja
3. **Jaanus Luberg**: ettevõtluse arendamine, kauaaegne volikogu liige
4. **Liivi Lumijõe**: kultuuriedendaja
5. **Tiit Kanger**: ettevõtja, volikogu esimees (1998–2005), volikogu liige
6. **Harli Maanus**: kultuuriedendaja, ülealevilised kultuuriüritustele kaasaitaja
7. **Imbi Orav**: kultuuriedendaja, ülealeviliste kultuuriürituste korraldaja
8. **Karl Pajumäe**: maadlustreener
9. **Erich Perner**: jalgrattatreener
10. **Urve Sepa**: Vändra Alevi Pensionäride Ühendus, kauaaegne volikogu liige, volikogu esimees (1993–1996)
11. **Toomas Sonts**: alevivanem alates 1998. aastast
12. **Jaak Soosalu**: kauaaegne volikogu liige, majanduskomisjoni esimees
13. **Kaie Toobal**: kauaaegne volikogu liige, juhtinud volikogu aseesimehena, komisjonide esimees

2006

14. **Tanel Kanger**: väljapaistvate spordisaavutuste eest rahvusvahelisel tasandil
15. **Olev Kõösel**: kunstimaailma avardaja
16. **Luule Põder**: kultuuriedendaja, vanamuusikaansambel Euterpe hing ja süda
17. **Kädi Pärnoja**: kultuuriedendaja, tant-supedagoog

18. **Ebe Reier**: väljapaistvate spordisaavutuste eest rahvusvahelisel tasandil
19. **Linda Reinsalu**: pikaajalise ja eduka tööpanuse eest alushariduse juhtimise ja arendamise eest.
20. **Rein Taaramäe**: väljapaistvate spordisaavutuste eest rahvusvahelisel tasandil
21. **Elma Toomsalu**: pikaajalise ja eduka tööpanuse eest alushariduse juhtimise ja arendamise eest
22. **Sander Ütt**: väljapaistvate spordisaavutuste eest rahvusvahelisel tasandil

2007

23. **Anne Ojala**: tubli õpetaja ja noorte spordielu edendaja ja seoses kooli 85. aastapäevaga
24. **Helgi Parvelo**: tubli pedagoog, õpilaste kodu-uurimistööde juhendaja ja seoses 40. a tööjuubeliga
25. **Hannes Tomingas**: tubli pedagoog, luuletaja ja mälumängu edendaja ja seoses 25. a tööjuubeliga
26. **Luule Veskemaa**: suure panuse eest sotsiaaltöö arengusse ja abivajavate isikute koduhoolduse korraldamisel
27. **Aime Viira**: kauaaegse abivajavate isikute koduhoolduse korraldamise eest

2008

28. **Erkki Salmen:** Vändra alevi ja Evijärvi valla vahelise koostöö algatajat ja arendajat

29. **Kalle Hint:** kultuurielu edendaja ja kultuuriürituse Kalle ja Sõbrad korraldaja

30. **Monika Jõemaa:** Vabadussõjas langenute ausamba taastamise eestvedaja

31. **Sünne Külvi:** Aastate Õpetaja

32. **Väino Külvi:** Aasta Õpetaja 2008

33. **Ranet Lepik:** sportlike eluviiside arendaja, laste ja noorte jalgpallitreener

34. **Mari Nuut:** tubli raamatukoguhoidja, mälumängu edendaja, Vabadussõjas langenute ausamba taastamise eestvedaja, alevivalitsuse liige

35. **Maret Pernik:** tubli pedagoog, kauaaegne kooli huvijuht ja seoses 50 a tööjuubeliga

36. **Karl Pihlak:** Vabadussõjas langenute ausamba taastamise eestvedaja

37. **Hiie Piirsalu:** 40 aastat töötamist Vändras raamatukogus, kohaliku kroonika koostaja, Vabadussõjas langenute ausamba taastamise eestvedaja

38. **Riina Tammai:** Vabadussõjas langenute ausamba taastamise eestvedaja, Vändra Sõprade Seltsi asutaja

39. **Koidu Tammepõld:** Vabadussõjas langenute ausamba taastamise eestvedaja

2009

40. **Tiina Tõnismann:** Aastate Õpetaja

41. **Ülle Ütt:** Pärnumaa Aasta Õpetaja

42. **Heldur Hiis:** kauaaegne volikogu liige, piirkonna kultuuridendaja

43. **Aliide Seimar:** aktiivne seltsielu edendaja

2010

44. **Merle Maanus:** kauaaegse tubli töö ja heade tulemuste eest M. Lüdigi nim Vändra muusikakoolis noorte muusikaõpetamisel

45. **Hanna Valk:** noorele lootustandvale

muusikule silmapaistvate saavutuste eest
46. **Marju Simson:** tubli pedagoog, õpilaste juhendaja ja seoses 35-aastase tööjubiliga Vändra Gümnaasiumis

47. **Ülle Tomingas:** tubli pedagoog, õpilaste juhendaja ja rahvusvahelise koostöö eestvedajat

48. **Kersti Valgeväli:** tubli pedagoog, õpilaste juhendaja ja Aasta Õpetaja 2010 laureaat

2011

49. **Helgi Järve:** pikaajalise tubli töö eest Vändra alushariduses

50. **Lea Kont:** pikaajalise ja loominguilise töö eest Vändra alushariduse andmisel

51. **Martin Sempelson:** aktiivne õpilasiesinduse ürituste korraldaja ja noortekeskuse taas-käivitaja

52. **Kristen Kivistik:** põhjalik Vändra Rattaralli peakorraldaja viimastel aastatel

53. **Paula Perner:** Pärnumaa Aasta Noor Õpetaja

54. **Ester Vahter:** tubli pedagoog ja õpilaste juhendaja, 30 aastat töötamist Vändra Gümnaasiumis

2012

55. **Maria Mahlapuu:** Vändra muusikaelu edendamise ja pikaajalise tubli töö eest

56. **Martina Wagner:** pikaajalise eduka koostöö eest rahvusvaheliste noorteprojektide elluviimisel, rahvusvahelise koostööprojekti Tšehhi Charitas, AWO Bad Doberan ja Vändra alev korraldamisel, Leonardo da Vinci õppirände projektide partnerile Vändra Lasteaiale ja Vändra Alevi Hoolekandekeskusele, et nende töötajatel oli võimalus praktiseerida AWOLE kuuluvates lasteaedades ja seniorite kodus, ning Vändra Alevi Hoolekandekeskusele mööbli kinkimise eest

57. **Raul Altnurme:** Vändra alevi ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueerimise ja laiendamise projekti projektijuht

58. **Indrek Moorats:** Vändra alevi ühis-

veevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueerimise ja laiendamise projekti“ projektijuht
 59. **Avo Vapper:** Väandra alevi ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rekonstrueerimise ja laiendamise projekti“ projektijuht
 60. **Riina Sikkal:** Aasta Õpetaja
 61. **Eha Tamm:** aktiivne MTÜ Väandra Naisseltsi juhatuse liige, projektide koostaja ja elluviija
 62. **Tiiu Vaino:** pikaajalise tubli töö eest huvihariduse andmisel Väandra Muusikakoolis ja Väandra muusikaelu edendamisel

2013

63. **Joel Tints:** Väandra Maratoni taaseltustamise eest
 64. **Ena Esula:** panuse eest Väandra alusharidusse
 65. **Eve Reinart:** aastate pikkuse töö eest sõimerühma õpetajana Väandra Lasteaias
 66. **Margit Kadak:** Pärnumaa aasta noorsootöötaja
 67. **Irina Kitsing:** pikaajalise tubli töö eest huvihariduse andmisel Väandra Muusikakoolis ja Väandra muusikaelu edendamisel

2014

68. **Ilmar Teevet:** Aasta Põllumees 2014
 69. **Lennart Kuldkepp:** elutöö eest Väandra piirkonna politseinikuna
 70. **Sirje Raaga:** pühendunud töö eest Väandra alushariduses
 71. **Reet Eesmäe:** elutöö eest bioloogia-õpetajana ja kooliaia juhatajana, aktiivse tegevuse eest Väandra Aiandusseltsi tegevuse eestvedajana
 72. **Zirlin Jõemägi:** pühendunud töö eest muusikapedagoogina alushariduses ja kogukonnas
 73. **Väandra Tarbijate Ühistu:** alevi arengule ja heaolule aktiivse kaasaitamise eest

2015

74. **Viive Jakimainen:** pühendunud töö eest Väandra alushariduses

75. **Ene Pärnsein:** pühendunud töö eest Väandra muusikapedagoogina Väandra alushariduses ja kogukonnas
 76. **Endla Guljajev:** pühendunud töö eest Väandra alushariduses
 77. **Elvi Kalm:** suure panuse eest Väandra sotsiaalhoolekande arengusse
 78. **Janek Õiglane:** Euroopa U23 meistri-võistlustel kümnevõistluses saavutatud pronksmedali eest
 79. **Tiit Soosaar:** panuse eest Väandra Lasteaia arengusse

2016

80. **Urve Jürjets:** pühendunud töö eest alushariduses
 81. **Jüri Kallasmaa:** pühendunud töö eest EELK Väandra Martini koguduses

Väandra alevi kõrgeim autasu on Väandra Tungal (elutöö)

Vello Kutsar (2001): ettevõtluse arendaja, ühiskondliku elu edendaja
Virve Andrekson (2002): kauaaegne emakeel eesti keele ja kirjanduse õpetaja, näidendite lavastaja
Ansambel “Linnutaja” (2003): Euroopas Eesti rahvalaulude, nende töötluste, Eesti heliloojate loomingut tutvustaja
Juuli Paugus (2004): kultuuritegelane, Väandra Naisseltsi taasasutaja, välissuhete arendaja
Olga Kängsep (2005): kauaaegne Väandra Keskkooli direktor ja 50-aastase staažiga pedagoog
Kerstin Bengtsson ja Gunilla Lennartsson (2006): olulise rolli eest sõprusuhete loomisel ning arendamisel Väandra ja Sala vahel
Tiiu Ling (2007): 30 aasta jooksul aktiivse osalemise eest Väandra alevi elu korraldamisel
Kädi Pärnoja (2008): kultuuriedendaja, rahvatantsujuht, tantsude looja

Jüri Jürissoni (2009): kauaaegne tödejuhataja (ehitus), 20 aastat täitevkomitee aseesimees

Karl Pajumäe (2010): 40 aastase staažiga maadlustreener

Erich Perner (2011): jalgrattaklubi VIKO tulemuslik juhtimine ja kauaaegne edukas jalgrattatreener

Aksel Andrekson (2012): kultuuritöötaja, muusikaõpetaja, 40 aastat juhatanud Vändra puhkpilliorkestrit

Väino Külvi (2013): kauaaegne Vändra Gümnaasiumi matemaatika ja sõjalise algõpetuse õpetaja

Hiie Piirsalu (2014): raamatukogu töötaja, 36 aastat töötanud raamatukogu juhina, Vändra ajaloo uurija

Olev Kõösel (2015): matemaatika-füüsika ning kunsti- ja käsitööõpetaja, kunstiringi juhendaja

Mari Nuut (2016): Vändra Gümnaasiumi raamatukoguhoidja, õpilaste uurimistöde juhendaja ja nõustaja, Vändra Viktoriini-klubi liige ja juht

Joel Tints (2017): Vändra maratoni taas-elustaja

Vändra alev – 25 aastat

Avati lipuväljak (2004)

22. juuni 2004. a avati alevivalitsuse ees vastvalminud lipuväljak. Kogu projekti maksumuseks oli 350 000 krooni. Aastaid muret tekitanud viltuvajunud ja ohtlikuks muutunud treppide renoveerimise asemel otsustas alevivalitsus tellida projekti kogu majaanõu täielikuks uuendamiseks.

Turu tn ja Konsumi parkla rek (2007)

17. septembril 2007 koguneti Vändra Konsumi ümber, et ametlikult avada uuenenud parklakompleks, mille kogumaksumuseks kujunes ligi 6 miljonit krooni. Tööde käigus vahetati välja kõik selles piirkonnas olevad maa-alused kaablid ja paigaldati uued veetrassid. Uus tänavavalgustus, parkla, turuplats, kõnniteed ja kogu kompleksi ilmestav munakivisillutus.

Vändra Tervisehoiukeskuse ehitus (2008)

Ligi kuus aastat kestnud plaan rajada Vändrasse hoone, kus saaksid tegutseda hoolekandekeskus ja meditsiiniteenused, sai 12. novembril 2008 nurgakivi. Ehitustööd kestsid ligi aasta ning pidulikult avati Vändra Tervisehoiukeskus 30. september 2009. aastal. Facio Ehituse AS andis Ter-

visehoiukeskuse 25-aastasele üürile põhiüürnikele Vändra Alevivalitsusele, SA PJV Hooldusravi ja OÜ Vändra Perearstid. Sotsiaalkompleks, mis rajati ehitusettevõtte omavahenditega, läheb üüriperioodi lõppedes alevivalitsuse omandisse.

Vabadussõja monumendi avamine (2008)

22. juuni 2008. a jääb Vändra kultuurilukku Vabadussõjas langenute mälestussamba taasavamise päevana. Uus mälestussammas on valmistatud kuruhallist Soome graniidist. Vabadussammas jääb asuma samale kohale, kuhu püstitati see 94 aastat tagasi Naisseltsi poolt. Samba taastamise mõtte tegid teoks Vändra sõprade selts VÄSS.

Vändra Raamatukogu uus hoone (2009)

1. aprillil 2009. a AS Facio Ehituse alustatud uue raamatukogu ehitustöödega jõuti lõpusirgele 2010. a jaanuaris. Küllastajatele avati ukсед alates 8. märtsist. Kogu maja sisustus läks maksma 1,2 miljonit krooni, millest alevi omaosalus on 288 000 krooni. Kogu raamatukogu uue hoone projekt läks maksma 10,7 miljonit krooni,

Konsumi plats peale rekonstrueerimist. Foto Vändra Alevivalitsuse fotokogu

Konsumi plats enne 2007. a. Foto Vändra Alevivalitsuse fotokogu

millest EAS toetas 8,2 miljoni krooniga ja omaosalus oli alevi 2,5 miljonit krooni. Väandra Raamatukogust on saanud külastajatele populaarne koht. Avatud on palju näitusi, kaminasaalis toimuvad raamatute esitlused, koosolekud ja infotunnid.

Väandra alevi ÜVK rekonstrueerimise ja laiendamise projekt (2009–2012)

Alevi veeprojekti ettevalmistustöödega alustati juba 2009. a aprillis. Tööde käigus rekonstrueeriti ja ehitati 18,5 km kanalisatsioonitrasse ning joogiveetorustikke ehitati ja rekonstrueeriti 18,9 km. Uusi roveepumplaid ehitati 6 tk ning rekonstrueeriti 3. Laiendati veetöötusjaama, et oleks tagatud vajaduse korral tuletõrje kustutusvesi kogu alevi territooriumil ning uuendati täielikult roveepuhastit MRP-1000. Tööd jõudsid lõpule 2012 mai kuus. Projekti kogumaksumuseks oli 7,25 miljonit eurot, millest omaosalus 1,66 miljonit eurot.

Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondist saadi 5,59 miljonit eurot.

Väandra alevi ja Väandra valla ühine jäätmejaam (2009)

Väandra alevi ja Väandra valla ühine jäätmejaam avati 21. aprill 2010. a. J. W. Jannseni 3a asuval asfaltplatsil valmis koostöös Keskkonnainvesteeringute (KIK) toel ja läks maksma 3,63 miljonit krooni. Alevi ja valla omaosaluseks oli kokku 400 000 krooni. Jaama rajamist korraldas Kesk-Eesti jäätmehoolduskeskus, jaama ehitas AS Facio Ehitus ja ehitusjärelvalvet teostas AS Telora. Jäätmejaamas saab ära anda ehitusjätmeid, vanaelektronikat, ohtlikke jätmeid, vanamööblid jne.

Väandra prügila sulgemine (2011)

Väandra vallas Kalmaru külas alus Väandra prügila, mis oli kasutusel 1975. a kuni 2005. a, mil prügila jäätmete ladestuskohana

Väandra staadion juulis 2012. Foto Jaanus Luberg

suleti. Sulgemisprojekti elluviimiseks vajalikud rahalised vahendid taotleti Euroopa Ühtekuuluvusfondist läbi SA Keskkonnanvesteeringute Keskuse (KIK), kes tegi 09.12.2010 rahastamisotsuse ja tunnistas projekti (2.1.0201.10-0016) abikõlblikuks. Tööde maksumus kokku oli 183636,06€, millest 90% (165272,45 eurot) tuli Euroopa ühtekuuluvusfondist. 10%-lise omaosaluse (18363,61 eurot) tasusid Vädra alev ja Vädra vald.

Võimla ja staadionikompleksi rekonstrueerimine

Võimla ja staadioni rekonstrueerimiseks kulus kokku 765 944 € koos käibemaksuga, millest Vädra alevi omaosalus oli 15% ehk 114 891 €. Võimlaosa rekonstrueerimiseks kulus 238 827 € ja staadioni jaoks 527 117 €. Staadionikompleksi ehitustööd said alguse 11. mail 2011.a. ning 5. augustil 2012 avati pidulikult Vädra

staadion. Lisaks staadionile ehitati inventari hoiuruumid, riietusruumid, kohtunikeruum ja katusega kaetud tribüüniosa 273 istekohaga. Staadionit ja kõrval pargis olevaid spordirajatisi hooldab MTÜ JK Vädra Vaprus.

Vädra maratoni traditsiooni taaselustamine (2012)

Esimene Vädra maraton toimus 1956. aastal, kuid tava katkes ja taaselustati alles 2012. aastal. Joel Tintsi eestvedamisel korraldab MTÜ Terviseklubi Mispo igal aastal Vädras viis maratoni: maraton mai kuus, Mispo maastikumaraton Sakala jooks ning Mispo talvemaratonide sari detsembris. Tegemist on Eesti ühe vanema jooksuüritusega, mis on kasvanud iga aastaga järjest suuremaks ja rahvusvahelisemaks. Ligi 70% osalejatest tuleb Vädrasse võistlema piiri tagant.

Liitumislepingu allkirjastamine. Foto Õie Kuusk

Vändra Grossi toidukaubad

7. septembril 2012. a avas Grossi Toidukaubad kaupluse Vändra alevis Pärnu-Paide mnt 26 aadressil. Vändra kauplus on Grossi Toidukaupade ketis 43. pood. Uues hoones on 900 m² põrandapinda, sellest 750 m² müügisaal.

Vändra 500 (2015)

Augustis 2015 oli Vändra rahvale suur sündmus – Vändra esmamainimisest möödus 500 aastat. Juubeli tähistamise all toimus alevis ja vallas palju üritusi. Tähtsündmuse tähistamine kulmineerus 15. augustil perepäevaga.

Inna Raud jäädvustas Vändra rahvarõivad raamatusse (2016)

10. juulil 2016. a esitles Inna Raud raamatut „Vändra kihelkonna rahvarõivad“. Raamat on valminud Inna Raua pikaajalise uurimistöö tulemusena. Kogu mahuka materjali koondasid 244 leheküljele Türi asuva Saara Kirjastuse toimetaja Anu Pink ja kujundaja Anneli Kenk.

Pärnu–Paide mnt tee-ehitus

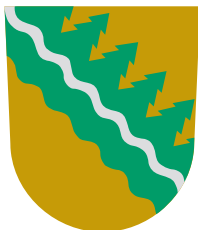
Riigitee nr 57 Mudiste – Suure-Jaani – Vändra rekonstrueerimistöde raames alustati Vändras 25.04.2016 Pärnu-Paide mnt remondiga. Tööd kestsid oktoobrikuuni ning selle käigus sai uue katte 3-kilomeetrine Vändra alevit ja valda läbiv teelõik. Lisaks uued kõnniteed ning kaasaegne LED lampidel töötav tänavavalgustus. Tööde tellija oli Maanteeamet, peatöövõtja AS TREF Nord ning tööde kogumaksumuseks kujunes 1,5 miljonit eurot, millest Vändra alevi osalus 79 tuhat eurot.

Ühinemine (dets 2016)

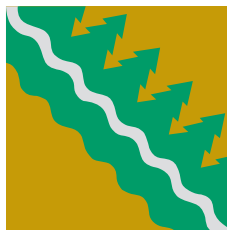
22. detsember 2016. a toimus Vändra Alevivalitsuses nelja valla ühinemislepingu kinnitamine koos lisadega. Valitsus kiitis 12.01.2017. a heaks Põhja-Pärnumaa ühinemisotsuse. Põhja-Pärnumaa valda kuuluvad Vändra alev, Vändra vald, Tootsi vald ja Halinga vald.

Vändra vald

VAPP

LIPP

Territoorium 642,2 km²

- haritav maa 25%
- mets 53%
- muu maa 22%

Elanike arv 01.01.2017

- Kokku 2718
- 1 km² kohta 4,23

Asustusüksuste arv

- külasid 43

Valla keskus

- Allikõnnu külas
- kaugus Pärnust 50 km

Omavalitsusjuhid

- volikogu esimees Tarmo Lehiste
- vallavanem Jaanus Rahula

LSAB Vändra AS tootmishoone, mille juurdeehitus valmis 2016. aastal. Foto Eve Kimme

Elanike arv külade lõikes, tabel rahvastikuregistri andmetel

Asula nimetus	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016
Allikõnnu küla	83	80	79
Aluste küla	83	81	82
Kaansoo küla	113	108	109
Kadjaste küla	157	152	155
Kaisma küla	119	125	121
Kalmaru küla	51	62	62
Kergu küla	201	186	192
Kirikumõisa küla	66	65	62
Kobra küla	46	51	51
Kose küla	29	29	32
Kullimaa küla	24	18	22
Kurgja küla	25	19	18
Kõnnu küla	80	77	78
Leetva küla	16	16	14
Luuri küla	39	39	37
Lüüste küla	25	26	25
Massu küla	47	48	45
Metsaküla küla	11	12	12
Metsavere küla	43	40	41
Mustaru küla	37	33	33
Mädara küla	37	36	34

Oriküla küla	18	18	15
Pärnjõe küla	247	241	256
Rae küla	14	10	13
Rahkama küla	2	2	1
Rahnoja küla	12	11	11
Reinumurru küla	45	46	42
Rõusa küla	61	58	59
Rätsepa küla	72	76	82
Samliku küla	31	29	27
Sikana küla	17	20	22
Sohlu küla	43	41	47
Suurejõe küla	232	218	208
Säästla küla	33	39	40
Tagassaare küla	21	23	23
Vaki küla	124	121	116
Venekuusiku küla	29	30	39
Veskisoo küla	5	3	3
Vihtra küla	272	265	257
Vilivere küla	50	51	46
Võidula küla	55	53	52
Võiera küla	27	24	23
Ünnaste küla	18	11	11
KOV täpsusega	18	23	23
KOKKU:	2778	2716	2720

Olulisemad sündmused

30.12.2014 avati tiheda lumesaju ja vinge tuulega talvehommikus Vändra alevi lasteaia Rukkilille maja territooriumil pidulikult Vändra valla poolt ehitatud moodullasteaed.

Uudistama oli kutsutud kõiki huvilisi. Vallale läheb uus hoone maksma 40 000 eurot aastas ja nelja aasta pärast on hoone võimalik lõplikult välja osta. Lisaks tuleb vallal tasuda alevile oma laste kohatasud. Moodulmaja ehitas ühishanke võitnud Cramo Ehitus. Vändra vallas on lasteaiad Kergus, Vihtra külas ja lastehoid „Naerulind” Pärnjõel, kuid alevi ettevõtetes tööl käivad lapsevanemad soovisid oma lapsi panna Vändra alevi lasteaeda. Kaaluti ka

Tulevased uue rühma lapsed Oliver Raaga ja Ranet Rikker hoiavad püüdlikult lasteaia logodega avamislinti, mida lõikavad alevivanem Toomas Sonts, lasteaia juhataja Jaana Novikov ja vallavanem Jaanus Rahula. Foto Õie Kuusk

Avatud tehnoülevaatusse hoone töös. Foto Õie Kuusk

juurdeehituse võimalust, kuid lõpptulemu-
sena otsustati aleviga koostöös olukorra
kiiremaks lahendamiseks moodullasteaia
kasuks.

2015. aasta sügisel avati OÜ Väandra
kontori vastas asuv uhiuus tehnoülevaa-
tuse hoone. Sisseseade on Saksa firma
MAHA viimane sõna. Ülevaatuspunkt või-
maldab piirkonna masinaomanikel oluli-
selt raha ja aega kokku hoida kuna ei pea
enam Pärnusse sõitma.

01.09.2016 alanud õppeaastast on koo-
limaja ukse kohale kinnitatud sildil Pärnjõe
Põhikooli asemel uus nimi – Pärnjõe Kool.
Haridus- ja Teadusministeerium väljas-
tas Väandra Vallavalitsusele seda kinni-
tava koolitusloa 2. septembril 2016. Tegu
pole pelgalt nimevahetusega – nüüdsest
on kooli üheks osaks ka lasteaia liitühm
Naerulind, mis samanimelise lastehoiuna
tegutsets kooliga ühise katuse all juba mitu
aastat.

Oma esimesel koolipäeval uue nimega
koolis (ees): Romeo-Gaius Kitsel, Alger
Mängel, Kädi Killomets, Kaspar Sumre.
Tagarida vasakult: Sture Akker, Sverre
Akker, Karl Indrek Palmeos, Marcus Kruu-
simaa. Klassijuhataja Merle Naser. Foto
Õie Kuusk

Kooli lilleaed on ümber istutatud lipu-platsile ja senine territoorium ümbritsetud uue aiaga - see on nüüd kõige väiksemate koolipere liikmete mängumaa, kuhu paigaldatakse liivakastid, kiiged ja muud vajalikud atraktsioonid. Lasteaia 16 kohast on kõik täidetud oma piirkonna lastega.

25. novembril kogunesid LSAB Vändra töötajad ja külalised uue tootmishoone – 360-ruutmeetrise juurdeehituse – pidulikule avamisele ja ettevõtte 23. sünnipäevale. Ehituse käigus said uue katte ja uue ilme ka hoone esine ja ettevõtte parkla. LSAB Vändra kahes tootmishoones on kokku 2100 ruutmeetrit tootmispinda. Ettevõtte töötab kolmes vahetuses ja annab tööd 32 inimesele.

Ehitaja AS Tare juht Jaan Reinsalu kingib avamise puhul Juta Tammaile sümboolse puidust saeketta. Foto Õie Kuusk

Auhind “Aastate tegu”

Vändra Vallavaolikogu poolt omistatav valla kõrgeim tunnustus on tunnustus “Aastate Tegu”. Tunnustuse “Aastate Tegu” saajad:

2017	Heldi Raude (pikaagegse Suurejõe Rahvamaja juhtimise ja küla kultuurielu edendamise eest) Vändra Piirkonna Erivajadustega Inimeste Selts (Vändra valla erivajadustega inimeste huvide eest seismise ja ühistegevuse korraldamise eest)
2016	Tiina Heidemann (Kadjaste külaelu edendamise ja Kadjaste Vabaajakeskuse rajamise ning sisustamise ees) Karl Pajumäe (pikaagegse tegutsemise eest maadlusklubi „Suure Karu Pojad” treenerina)
2015	Mari-Ann Pert (Vändra valla elu edendamise eest vallakodanikuna ja endise Juurikaru Põhikooli direktorina)
2014	Evi ja Kalju Liinsoo (Kaansoo küla kultuurielu jäädvustamise ja hoidmise eest) Mihkel Jürisson (Mädara puhkeala korrastamise eest)
2013	OÜ Saare-Tõrvaaugu Aiand (pikaajalise aianduslase tegevuse, aretustöö ja õppekirjanduse väljaandmise eest)
2012	OÜ Vändra juhatuse esimees Ilmar Teevet Kaisma rahvatantsurühm “Rõõmsameelsed”
2011	Suurejõe Rahvamaja laulukollektiiv “Humala” (pikaajalise laulutraditsioonide jätkamise eest ja 15-nda lauluaasta täitumisega) Hermiine Niitvägi (Kaisma kauaaegsele õpetajale ja aktiivsele ringijuhile)

2010	Pärnjõe Rahvamaja laulukollektiiv "Sügislilled" (eakate lauluansamblile)
	Jannu Holsting (Vändrat tutvustav raamatute autorile, C.R.Jakobsoni Talumuuseumi tegevuse arendajale ja endisele pikaajalisele vallavolikogu esimehele)
2008	Suurejõe Rahvamaja sõnakunstikollektiiv "Höbekihar"
	Pärnjõe Rahvamaja lauluansambel "Krööt ja Kraaded"
2007	MTÜ VIKO
	Olga Pank (puuetega inimeste seltsi tegevus)

Vändra vald – 25 aastat

- * 1994 avati Osaühing Vändra Leib tootmishoone
- * 1995 ehitati varemetele Pärnjõe Põhikooli uus hoone
- * 1998 suleti Samliku koolimaja laste vähesuse tõttu
- * 2000 suleti Kaansoo koolimaja laste vähesuse tõttu
- * 2001 teostati Juurikaru Põhikooli võimla renoveerimise III etapp.
- * 2004 jaanuaris avati Vihtra Päevakeskus
- * 2005–2012 renoveeriti OÜ Kaisma Kärsti farmi
- * 2006 avati uus kaasaegne OÜ Vändra Sõdrike farm
- * 2007 alustati Kadjaste vabaajakeskuse renoveerimisega.
- * 2008 taastati Vabadussõja ausammas
- * 29.05.2009 avati Vihtra külakeskus
- * 2010 aastal lõpetati Kadjaste vabaajakeskuse renoveerimistööd
- * 12.06.2009 aastal liitus Vändra vallaga Kaisma vald
- * 25.02.2011 avati Kaisma Külakeskus Algkool-lasteaed renoveeritud koolihoone baasil.
- * 14.10.2011 avati 6,4 km pikkune remonditud teelõik Vändrast Suurejõeni. Maanteega valmis kergliiklustee, mis ühendas Vändra alevi ja Suurejõe.
- * 2012 aasta novembris lammutati Pärnjõe küla kunagise kauplus-söökla hoone.
- * 2013 avati Vändra alevi ja vallaga kahasse ehitatud jäätmejaam
- * 30.12.2014 avati Vändra alevi lasteaia Rukkilille maja territooriumil pidulikult Vändra valla poolt ehitatud moodullasteaed, alevi ettevõtetes tööl käivate lapsevanemate lastele.
- * 01.09.2016 alanud õppeaastast on Pärnjõe Põhikooli asemel uus nimi – Pärnjõe Kool. Nüüdsest on kooli üheks osaks 16 lapsega lasteaia liitühm Nae-rulind.

Täname:

Aino Viinapuu	Evelin Seppor	Kati Krass	Raine Viitas
Andres Annast	Gerdi Rebane	Kerstin Sempelson	Rein Klaassen
Andres Sinimeri	Gerli Grünberg	Kristel Ernits	Riina Lepp
Andrus Kärpuk	Gerli Kõiv	Kristi Kais	Riina Redlich
Anna Palusalu	Gerli Mets	Lauri Luur	Rita Kosenkranius
Anu Jürisson	Hannes Vaidla	Lea Puust	Siim Suursild
Anu Juurma-Saks	Hede Martšenkov	Lenna Eliste	Silver Seegar
Anu Saare	Heiki Mägi	Liiia Varik	Sirje Suurevälja
Anu Sommer	Heiki Ärm	Liis Rausk	Sivar Tõnisson
Anu Villmann	Heiko Leesment	Maarja Padari	Tarmo Vanamõisa
Argo Juske	Heldy Põlluste	Malle Kiis	Tarvi Tasane
Asta Kuru	Helgi Roots	Malle Pajo	Terje Võsumets
Ave Grenberg	Indrek Talts	Mare Kütt	Tiia Kaasik
Avo Rahu	Jaak Saard	Mari Treial	Tiia Kallastu
Daisi Sprenk	Jaan Krinal	Marin Varblane	Tiiu Pärn
Eeri Tammik	Jaanika Lusti	Maris Moorits	Tiit Talts
Eesi Kolla	Jaanus Mehikas	Margus Eisenschmidt	Tiiu Sommer
Eha Ristimets	Jaanus Männik	Margit Karu	Toomas Abel
Eha Tamm	Jekaterina Põldots	Margit Merila	Toomas Kalda
Elina Kink	Julia Erm	Maritta Sillandi	Toomas Mitt
Ene Ruus	Kaie Toobal	Marju Antson	Toomas Rõhu
Ene Saagpakk	Kaiu Kustasson	Mercedes Merimaa	Tõiv Tiits
Ene Täht	Kaire Ilus	Merle Kanarbik	Ulvi Schär
Epp Klooster	Kalev Kaljuste	Olaf Esna	Urmas Kase
Erika Nõmm	Kalev Mitt	Piia Salundi	Vahur Mäe
Erki Teemägi	Kalev Vilgats	Piret Verde	Vilja Alamaa
Ervin Hein	Karel Tõlp	Priit Annus	Viktor Kaarneem
Eveli Loorents	Karin Klaus	Raido Keskküla	Virve Laube

Pärnumaa aastaraamat 2011-2013 koostaja
Pärnumaa aastaraamat 2014-2016 koostaja

Kersti Liiva
Pärnu Maavalitsus